

مُخْتَصَر

صَحِيحُ إِبْرَاهِيمَ

المسمى بـ:

التجريد الكريم

دائرة: أبي العباس زين الدين الزبيدي

به کوردی کردن و لیکۆینه وهی

نوری فارس همه خان

به گویره ته خریجی (د. مصطفی دیب البغا) ته خریج کراوه

محمود احمد محمد

پیدا چۆته وهو سه ره پهرشتی ته چاپدانی کردوه

دارالمعرفة

بیروت - لبنان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

📖 ناوی کتیب: مختصر صحیح البخاری المسمى بـ (التجريد الصريح).

📖 دانراوی: ابي العباس زين الدين الزبيدي.

📖 ودرگیرانی: نوری فارس حه‌مه‌خان.

📖 تیراژ (۲۵۰۰) دووه‌زارو پینج سه‌ده دانه.

📖 ژماردی سپاردن: (۲۴۶۴ سالی ۲۰۰۹).

📖 سالی چاپ: ۲۰۱۰ ز ۱۴۳۱ ک

📖 کۆمپیوتنه‌رو هه‌له‌ چنن: (روبار حسین/کۆمپیوتنه‌ری شانی)

📖 له‌سه‌ر نه‌رکی کتیب‌خانه‌ی نارام له‌سلیمانی چاپ کراوه. مافی چاپ‌کردنه‌وه‌ی بو

کتیب‌خانه‌ی ناوبراوه.

مُخْتَصَر صَحِيحُ الْبُخَارِيِّ

المُسَمَّى

بِالتَّجْرِيدِ الصَّرِيحِ

دانراوی: اَبی العباس زین الدین الزبیدی

به کوردی کردن و لیکۆلینه‌وه‌ی

نوری فارس همه خان

به‌گویره‌ی ته‌خریجی (د. مصطفى ديب البغا) ته‌خریج کراوه

محمود أحمد محمد

پێیدا چۆته‌وه‌و سه‌رپه‌رشتی له چاپدانی کردووه

1431 هـ

2010 ز

به‌رگی به‌که‌م

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لەپاش سوپاس و ستایشی بێ پایان بۆخودای گەورەو میهرەبان، ھەزەدەکەم
کەئەم چەند خالە بۆ خوێنەرانی ئازیز روون بکەمەو:

۱- بەدەستی خۆم لەپاکنووس و ھەلەبژیری ئەم چاپە نوێیە ئەم
بەرگی یەکەمە بوومەو، لەم کتێبە پێرۆزە، کە موختەصەری
صەحیحی بوخارییە، کەناسراو بەتەجربیدی بوخاری.

۲- بەپێی تەوانا، ئەو ھەلانە کە لەچاپی یەکەم ھەبوو، ئەوانەشم
بەسەر گرتەو و راستم کردنەو، کە لەزۆر شوێن لەچاپی یەکەم
ھەلە کەورە ھەبوو.

۳- لەم چاپەدا:

۱- تەخریجی ھەدیثەکان، وەك چاپە کۆنەکە بەپێی تەخریجی
(د.مصطفی دیب البغا) کراو.

ب- تەخریجی ھەدیثەکان بەپێی تەخریجی مامۆستا (شیخ خلیل مامون
شیخا) لەسەر شەرحی نەووەوی لەسەر صەحیحی موسلیم: (دار المعرفة:
لبنان - بیروت. ط/۱۲—۱۴۴۷ھ-۲۰۰۶م).

۴- ئاماژەم بۆ جیگەو ژمارە فەرموودەکان، لە (ریاض الصالحین و تاج
الأصول) دا کردوو، بەپێی چاپە نوێکانیان، بەتایبەتی چاپی
چوارەمی تاج الأصول بەپێی ئەم روونکردنەو و لەدواو.

و مرگێر

نوری فارس ھەمە خان

کوردستان. سلیمانی. مامۆستایان

مالی خۆمان - ۲۰۰۹/۷/۲۰

پیشہ کی

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، أَحْمَدُهُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِ وَعَلَى سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ، وَآلِ كُلِّ، وَسَائِرِ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ يَاحْسَنَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

لہ پاش سوپاس و ستایشی خودای گہورہو ناردنی دروودو سلاوی بیپایان
بو سہر گیانی پیروزی پتہ مہری زیدہ خوشہ ویست، وہ بو سہر گیانی
ہاوری نازدارہ گانی، عمرزم نہمہیہ:

۱. لہ ۳۱-۷-۱۹۷۲ دەستم کردووہ بہ و مرگیپانی نہم کتیبہ پیروژہ، لہ شاری
کہرکووی خوشہ ویست، بو سہر زمانی شیرینی کوردی، وہلہو ساکہوہ
ہہتا نہم دہمہ ہہر خہریکی نہم جوڑہ تہرجہ مانہم، مہگہر ہہر خوا
بوخوی بزانی کہ چہندہ ہہوئی ساخ کردنہ وہیان و خزمہ تیان بووم،
لہ خوا داوادہ کہم و دہپاریمہوہ کہ قہ بووئیان بفرموی، وہبیان کا
بہمایہی رہحمہت و بہسہرچاوی خیرو خوشی بو ولات و خوینہرو
بیسہرو ہہرگہسی بو رمزای خودا بہہہر شیوہی خزمہ تیان بکات.

۲. نہم تہرجہ مہیہ، ہہتا بلئی نہمین و بی گہردہ، بہپی سہرچاوی
بتمانہ پیکراو واتای فہرموودہ کان کراوہ، بگرہ نہم تہرجہ مہیہ دادہنری
بہشہر حیکی کورتی پوخت، کہ بہ کہ مترین نہرک خوینہر بہ جوانی
لہ واتای فہرموودہ کان حالی دہکات.

۳. لہم و مرگہرپانہدا بہہرم لہسہرچاوہ گانی و مرگیپانی تاجول نوصول و
ریاض الصالحین و فیقہی ناسان و إصابہو إستیعاب و تہذیب و تہذیبی
عہسقلانی و مرگرتووہ.

٤. دھق بہ پئی تہ خریجی مامؤستا (دکتور مصطفی دیب البغا) فہرموودہ کانم لہصہ حیجی موسلیم دا تہ خریج کردوہ، بہ لام زور فہرموودہ ھہیہ کہئو لییان بی دمنگ بوہ، وئہ وانیش ژمارمہ کی زورن، لہ بہرئہ وہ من خوم لہ موسلیما تہ خریجہم کردوون، وہ ئامازم بؤ سہرچاوی تہ خریجہ کم کردوہ، کہ عہینییہ، یا فہتھول بارییہ، یا ھەر سہرچاویہ کی ترہ، تہ نانت ئامازم بؤ بہرگو لاپہرہی سہرچاوی تہ خریجہ کہ کردوہ، ھہتا خوازیار لہ کاتی پئویستا موتالای بکا. لہم چاپہ نوئیہ دا، فہرموودہ کانم لہصہ حیجی موسلیم دا تہ خریج و تہرقیم کردوہ، بہ پئی تہ خریجی مامؤستا شیخ خلیل مأمون شیحا (دار المعرفہ: بیروت. لبنان. لسنہ ۱۴۲۷ھ-۲۰۰۶م).

٥. ژیاننامہ یہ کی کورت و پوختم بؤ ھہموو صہحابہ یئ نویسوہ، لہو شوینہ دا کہ یہ کم جار ناوی لہ تہ جریدہ مکہ دا دی. گہ لی جار نہ وادرو کہ رامات و خہواریقی پیوانی رشتہ (سند) ھکانم نویسوہ، کہ گومانم لہ ودا نییہ کہ ریجالی صہ حیجی بوخاری شہریف ھہموویان نہولیا بوون، خوا لہ گہل ئہوانا لہ ھہردو جیہانا لہ گہل ھہموو خوشہ ویستانمانا ھہشرمان بفہرموی. بپروانہ ئہم ژمارانہ تاهہ ندئ لہ حالی ئہم پیوا چاکانہ حالی بی: (۳۰، ۴۹، ۶۶، ۷۵، ۸۳، ۸۹، ۹۷، ۱۱۷، ۱۷۷، ۲۸۵، ۳۴۹، ۴۳۴، ۴۱۹، ...).

٦. بہ پئی حال، لہ کاتی پئویستا کورتہ شہرح و پونکردنہ وہ یہ کم لہ سہر فہرموودہ کان نویسوہ، وہ زورترین کات ئامازم بؤ جیگہی فہرموودہ کہ کردوہ لہ تاجول ئوصول و ریاج الصالحین دا، بہ تاییبہ تی کوردیہ گہی، زورترین ئاوا بہ ھیمّا {ت-۳ ل-۲۶۵ ز-۱۰۱ ف-۱} = {تاجول ئوصول بہرگی سیئہم لاپہرہ-۲۶۵ زنجیرہ-۱۰۱ فہرموودہ یہ کم لہو زنجیرمہ}. ئیتر ھہروہا... گہ لی جار لہ تاجا دہ فہرموی: ئہم فہرموودہ یہ بوخاری یا موسلیم یا..... ریوایہ تی کردوہ، من بؤ ئہم زاتانہ ئہم نیشانانہم داناوہ:

{ب=بوخاری، م=موسلیم، ش=شەپخان، ت=ترمذی، د=دەبو داوود، ن=نەسائی} چونکە ئەمە بۆکەسی خۆی زۆر گەرنگ و سوود بەخشە، بەتایبەتی بۆھەڵە بژیری لەو مرگەراوە کوردیەکان لەچاپی نایبندەدا.

٧. وردەکارییەکی زۆرم لەبابەت زانستی فەرموودە شوناسییەوه، بۆ یەكەم جار لە کوردی دا پیادەکردوو.

٨. بەپێی (طەبعە یەكەمی فتح الباری - دار الریان للتراث القاهرة - ١٩٨٦) ئاماژەم بۆ ئەتەرافەکانیشی نوسیوه، هەیه خۆم ئاماژەم بۆ ئەتەرافەکانی کردوو، بەناوی (المترجم)، وە هەموو فەرموودەیی دوو ژمارەم بۆداناوه، لەسەرەتاوه ژمارە ی فەرموودەكە لەتەجریدا، لەکۆتاییشەوه ژمارە ی ئەو فەرموودەیه لەفتح الباری دا، بەپێی چاپی ناوبراو. وەگەلی وردەکاری تریشم نوسیوه وەك سەرباس دانان بۆ بابەتەکان چونکە گەلی جار خۆینەر وا هەستەت دەكات فەرموودەكە پەيوەندی بەبابەتە سەرەکییەكەوه نییه.

٩. هەمیشە من دوعای خێر دەكەم بۆ ئەو بەرپێزانە ی كە ئەرکی پەخش و چاپکردنی ئەم كەتیبە پێرۆزانە دەگرنە ئەستۆ، بەبەشتی خودا بۆیان دەبێ بەمایە ی پیت و فەر، هەتا بۆ ئەو چاپخانە یەیش كەتیایدا لەچاپ دەدرێن، بەتایبەتی جەنابی (مامۆستا محمود أحمد محمد) خوا بە لوتفی خۆی سەربەرز ی دین و دنیای بفرموی.

١٠. ئەم پەراوە پێرۆزمیە كەواين لەخەمەتیدا خوا بەكەرەمی خۆی لەپیت و فەری بێبەشمان نەكات، جوانترین پوختە ی صەحیحی بوخارییە، كەناودارە بە موختەصەری زوبەیدی. صەحیحی بوخاری خۆی (٧٢٥٧) فەرموودەیه، بەشیکی زۆری فەرموودە ی موسنەدی متصلی پێغەمبەر خۆیەتی، كەبەریتییه لەم تەجریدە صەریحە. پێشەوا بوخاری (پەزاو) پەحمەتی خودای لی بێ) بەشازدە سال صەحیحی بوخاری داناوه، كەشتیکی گەورە ی بۆ ئەم مەبەستە پێرۆزە ئەنجام داوه، لەسەرەتاوه

له بوخاراو سه مەرقەندو دەورو بەریانەو دەستی پیکردوو، هەتا لەتەمەنی هەژدە سالی دا لەخزمت دایکی و ئەحمەدی برای دا دەچن بۆ حەج، بەسەر ساری قەرم و ئەفغانستان و ئێران و عێراق و شام و دەریای سووردا دەرۆن هەتا دەگەنە حەجاز!

دەبی ج سۆزو ئەشوق و شەوقی پالی پێوەنابن کە سەفەرێکی ئاوا دورو درێژو پەر مەترسیی بگرنە بەر. جا لەپاش حەج دایکی و ئەحمەدی برای گەڕانەو بو بوخارا، پێشەوا بوخاری برپاری دا کە لە مەککە لەخزمت بەیتا بمینیتەو، بۆ وەرگرتنی زانست، ماوەیەکی باش لەزاناکانی مەککەو مەدینە، فەرموودەییەکی زۆری وەرگرت، ئەوجا بەرەو عێراق درێژە بەگەشتەکی دا، ماوەی ئە کووفەو بەصرەو بەغدا مایەو، پێنج سال لەبەصرە بوو، هەر پێنج سالە کە حەج و عەرەبی کرد، لەبەغدا بەخزمت ئیمامی ئەحمەد دەگا، دەبی بەفەقی، کاتی ئیمامی ئەحمەد دەرەو، بوخاری لەجێگە ئێو کرا بە مامۆستای زانستگای حەدیت لەبەغدا.

بەئێ جەنابی شیخی بوخاری لەپێناوی خزمت و پاڤە سوننەتی پێغەمبەردا ساخ بۆ پەزای خودا و بەس، بوخاراو سەمەرقەندو حەجازو شامو عێراقو میصرو زوربە و لاتەکانی ئاسیا گەڕاوە، قەبوولی غەریبی و ئاوارەیی و برسیتی و تونیتی و خەتەری رێگەو بانی پرخەتەری کردوو، بەهەزاران میل رێگە برپاوە، سەرماو گەرماو زۆری چەشتوو، بەهەزاران کۆری زانستی بەستوو، بەسەدان مامۆستاو فەقی بوو، هەموو جارێکیش لەپاش کۆشش و لیکۆئینەوێهەکی باش، کاتی فەرموودەییەکی بەدلی خۆی دەست دەکەوت، کە دەفەقەکی بێ گەردبێ و رشتەکە (واتە: سەنەدەکە) بێ نەنگ بێ، دەسنوێژیکی جوانی دەرگرت، غوسلێکی سوننەتی دەرکرد، ئەوجا دوو رکات نوێژی سوننەتی سوپاسی خۆی لەسەر ئەم بەهرە گەورە دەکرد، کەئەو فەرموودەییە دەست کەوتوو، ئەوجا فەرموودەکە لەبەر دەرکردو

لەپاشا لەناو بوخاری شەریفا دەینووسی، وەك گەنجی گەوهەری دۆزیبێتەو
ناوا بگرە زیاتریش.

لەموقەدیمەى فتح الباری دا ئەم زانیاریانەى سەبارەت بەشیخی بوخاری
واتیادا: { ... بوخاری بەمنائى باوكى دەمرى، سامانى باشى بۆ بەجى دەهیلئ
... دەیدا بەقازانچ بەهاوبەشى، هەرچى لەو دەست دەكهوئ دىكا بەخیر ...
دايكى بەمنائى گەورەى دەكا، هەر بەمنائى بوخارى كوێر دەبى، حەزەرەتى
ئىبراھیم (سلاوى خودى بى) دەچیتە خەوى دايكى، پێى دەفەرموئ: (بەبەرەكەتى
دوووعاى زۆرى تۆ خودا چاوى كۆرەكەتى چاك كەردەو) .. (هەموو سى
شەوئ لەپەمەزانا خەتمەیهكى قورئانى دەكرد، لەكاتى بەرەبەپاندا تەواوى
دەكرد، هەموو پەكائى بیست ئایەتى تیا دا دەخویند، تا لەسەر ئەو شیوەیهیش
لەشەوانى پەمەزانا خەتمەیهكى تریشى دەكرد... ئەمەش بەشەو، بەپۆزیش
هەموو پۆزى خەتمەیهكى تریشى دەكرد، لەكاتى بەربانگا تەواوى دەكرد ...
بوخارى زۆر زۆر سەخى بوو، هەتا تەسەوور بكەى زاهیدو موتەقىو بى
هەواو خاكى و كەمخۆرو كەم خەوو حەلاڵ خۆر بوو ... خۆى دەیفەرموو شك
نابەم یەك درەهەمى حەرام لەمالەكەم دا هەبى ... زۆر جار لەخەودا
بەخەزمەتى پێغەمبەر (دروى خودى لەسەر بى) گەیشتوو، بەهەردى لەو خەوانە
وهرگرتوو، لەخەودا دەبینى، باوەشینیكى واپى میش لەپێغەمبەر (دروى خودى لەسەر
بى) دوور دەخاتەو، ئەم خەونە دەبى بەهۆى دانانى سەحیحى بوخارى ...
چونكە مانای خەونەكەى ئەو بوو كە درۆ لەپێغەمبەر دوور دەخاتەو زۆر
زۆر موسالیمو بى وەى بوو، خۆى دەیفەرموو: گومان نابەم كە لە قیامەتا
كەسێ هەبى داواى لەسەرم هەبى ... وە دەیفەرموو: چل سال نەم بەبى
پێخۆر خواردوو! ... لەبەر ئەو زۆر لاواز بوو بوو }.

كورتو پوخت باشتەرىن پێناسە بۆ بوخارى ئەمەیه (كَانَ خُلُقُهُ صَاحِبِ
البخاري) بەسیشە بۆ پەسنو مەدحى سەحیحى بوخارى كە دووهمین كەتیبى

صه حیج و موقه ددهسه له ئیسلاما، یه کهم: قورئان، دووم: صه حیجی بوخاری، سییه م: صه حیجی موسلیم.

هه روا له موقه نیمه ی فه تحولباری دا دمه رموی: (... له هه ره سه خله تی و ته نگانه یه کا، خه تمه ی صه حیجی بوخاری کرابی، خودا دمروی لییان کردو ته وه، نه و پاپورمشی که صه حیجی بوخاری تیادا بووبی هه ت نه بووه که غه رق بوو بی...).

منیش لییه دا عه رزی نازیزانی خۆم ده کهم: (... باشترین فریا پرسم له کاتی مهینه ت و ته نگانه و سه خله تی و کیشه و بهرمو خه م و خه فه ت و ترس دا نه م کتیه به پرۆزانه بووه، شهوی وا بووه تا به یانی بهرگیکی تاج الأصول له سه ر دله بووه، فه رامو شیم بۆ هاتووه، هه ت نه بووه له خودا داوا بکه م و بلییم: خوایه، به بهر مه که تی نه م کتیه بانه له م ته نگانه یه رزگارم بکه و رزگاری نه کردیم (...). .. نو می د ده که م که موسو ئمانانی تریش له کاتی وادا خودا به بهر مه که تی خه مه تی نه م کتیه بانه نزایان هه بوو بکا.

له پایانی نه م پیشه کییه دا به دلیکی پره وه له خودای گه و ره ده پاریمه وه و ده لییم: ... خوایه گیان! خۆت ئاگات له حالمانه، واسبه ینی من و هاوسه رم دایکی صه لاح زه کیه کریم علی له خه مه ت کۆمه ئیکی موباره ک دا له پیاوو له ژن ده که وینه ری بۆ سه فه ری هه ج، خودایه! به نصیبه مانی به ره موو، وه لیمان هه بوو بکا، له ناو نه و کۆمه له موباره کانه دا نه م زاتانه ی واتیادا: مامو سته مه لا عوزه ر حافیظ نه ذیر که ئیمام و خه تیبه ی مزگه وتی حاجی عوسمانی عه لافه له زم رگه ته له سلیمانی له گه ل بری بهر پیزمان مامو سته شه مال مو فتی له گه ل مامو سته مه لا نه حمه دی شافیعی، به راستی سی مامو ستای مجاهید و موباره کن. خوایه له مردوو زیندومان خو ش به، بهر په حمه تی خۆت کاری دین و دنیا مان بۆ ئاسان به ره موو، له دایک و باوکمان خو ش به خوایه! چاوی په حمه ت له خو مان و مال و منال و هاوسه رو برا و خوشک و که سوکار و دو ست و برادرمان بی، (يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيْثُ)

خوایه: بهر چه مەتی خۆت فریامان بکەوه، لە مائەوه، لە دەشت، لە دەر، لە سەفەر، لە هەر کوێ بووین، چاوی پرەحمەتت لێمان بێ، کارمان بۆ ئاسان بفرموو، خودایە! بەبەرەگەتی ئەم کتێبە و ئەو دوایەیی کە ئێمە بۆخاری کردووین بۆ خوێنەری ئەم کتێبە خەم و ترسمان بپرەوینەوه، مەزەمان بەدە، نەزای خێرمان بۆ خۆمان و کەس و کارمان و دوستان و برادەر و خوێنەر و ولاتمان گیرا بفرموو. خودایە! ئاوانێدەمان نەکە، بەخراپی خۆمان لەگەڵ نەکە، خودایە! لە دنیاو لە قیامەتدا لەگەڵ پێغەمبەرەکان و زانیان و پیاوچاکان و شیخ و مەلا و صوفی و دەرویش و حاجی و فەقی و نوێژکەر و روژووگر و خوناسانا حەشرمان بکە، خودایە! بەتایبەتی بەبەرەگەتی ئەم کتێبە پیرۆزە لەم سەفەردا دایکی سەلاح لەش ساخ بفرموو، باری لەشی سووک بفرموو، بەپراستی هەقی زۆری بەسەر من و بەسەر ئەم کتێبانەوه هەیه.

خودایە! چاوی پرەحمەتت لێمان بێ، پەنجە پۆمان نەکە، پوو زەردی دیوانی خۆتمان نەکە، خودایە! ئاواتی دین و دنیا بێهێنە دی.

خودایە! کوردستان پرکەیی لەخێرو خوشی و ئازادی و سەربەستی و ناشستی و بڕایەتی و کاربەدەستی دادپەرور و لەزانای کارای دانای لەخواترس و لەمەلای بەهەق مەلا، و مپاکی بکەیتەوه لە کاربەدەستی ناەدال و مەلای نامەلا.

چەندەم خوش دەوێ مەلای مەردی کورد

خەزمەتی کورد کا، لەسەر خۆ، ورد ورد!!

غَفَرَ اللَّهُ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِسَائِرِ الْمُسْلِمِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ، وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

و مەرگێر

نوری فارس حەمە خان حەسەن

سەلیمان/مامۆستایان/مالی خۆمان

کاتژمێر دەی شەو ۲۰۱/۲/۲۳

بسم الله الرحمن الرحيم

۱- باسی نه وهی سرووش (وهی) چۆن چۆنی دهستی به هاتن کرد
بۆ پیغه مبهری خوا، چه زهتی موجه ممه (درودی خودای له سه ربی)
(باب کیف کان بدء الوهی إلى رسول الله (صلى الله عليه وسلم))

۱- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ). (الحديث رقم: ۱ في فتح الباري)^(۱)

فهو مانه وهی موسولمانان، نه میرلونه مین عومهری کوری خه ططاب (دروزی
خوای له بی) دمفه رموی به گوئی ی خۆم له زاری پیروزی چه زهتی پیغه مبهرم بیست
(دروودو سه لاتو سه لامی خوای گه وره له سه ربی) دمیفه رموو: (هه موو
کارو کرده وهی به پیی نیازو نییه ته که یه تی و هیچ کارئ به بی نیازو خواستی
دل دانامه زری، وهه موو که سیکیش به پاداشی نیازو نییه تی خوی دهگا، ج
چاک ج خراب، که وابوو هه که سی مه بهستی له کوچ کردن و هه جره ته که ی
له مه که وه بۆ مه دینه رمزای خوداو پیغه مبهرم بی نهوا کوچ کردنه که ی
قه بوولته و به پاداشی گه وره دهگا، وهه که سیکیش کوچ کردنه که ی له بهر
کاریکی دنیایی بی که دهستی بکه وی، یاخو له بهر نافرته بی که ماره ی بکا،
ئه وه کوچ کردنه که ی به پیی نیازو ته که یه تی و هیچ خیری ناگا له سه ربی).

(۱) أخرجه مسلم في كتاب الامارة، باب قوله (صلى الله عليه وسلم) انما الاعمال بالنية. رقم: ۱۹۰۷ = ۴۹۰۴ حسب ترقيم الشيخ خليل مأمون شيحا لصحيح مسلم بشرح النووي. دار المعرفة. بيروت. لبنان. ۱۴۲۷هـ-۲۰۰۶م.

شیگردنه وه:

کرده وهی جهستهیی (عه مهلی به دهنی) فهرزی یان سونهت به بی نیت و نیاز لیتهینان دانامه زری، به لام نه مه به زوری وایه دنا هه ندی کرده وه به بی نیت لیتهینانیش داده مه زری، وه ک قورثان خویندن و زیکرو یادی خودا کردن و بانگ دان، به بی نیاز هینانیش وه وازهینان له حهرام داده مه زری، وهی روودان (ورود) ی نه مه فهرموودهیه سه رگورشته که ی نومموقه یسه که پایوی به ناوی کوچ کردن وه شوینی که وتبوو بو مه دینه، جا خودا کوچه که ی دایه وه به سه ریدا چونکه نیاز که ی پاک نه بوو. نه مه فهرموودهیه یه کی که له وه فهرموودانه ی که دهن به سوورگه و مه دار بو نیسلام. نه مه فهرموودهیه موسلیم و نه بوداودو تیر میذی و نه سانش (همزی خوندان له بی) گپراوایانه ته وه. نیت و نیاز خواستی دل، گوتنیان به دهم سووننه ته: (تاج-ل-۶۵) موسلیم (همزی خوی له بی) له نامه ی فرمانره واییدا گپراوویه ته وه باسی (انما الأعمال بالنية) ژماره: ۱۹۰۷ = ۹۰۴ شیحا (رقم الحديث في فتح الباری بشرح صحيح البخاري ۱- اطرافه في: ۲۵۲۹، ۳۸۹۸، ۵۰۷۰، ۶۶۸۹، ۶۹۵۳).

۲- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلَافَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّ عَلَيَّ فَيَقْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ وَأَحْيَانًا يَتِمَثَّلُ لِي الْمَلَكُ رَجُلًا فَيَكَلِّمُنِي فَأَعْيِي مَا يَقُولُ، قَالَتْ: عَائِشَةُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يُنْزَلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي أَيَّامِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيَقْصِمُ عَنْهُ، وَإِنْ جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا). (الحديث ۲- طرفه فی: ۳۲۱۵).^(۲)

(۲) أخرجه مسلم في الفضائل، باب طيب عرق النبي (صلى الله عليه وسلم) في البرد وحين يأتيه الوحي، رقم: ۲۳۳۳ = ۶۰۱۳ شیحا.

عائیشه (همزی خوی لی بی) فہرمووی: حاریٹی کوری ہیشام لہ پیغہمبہری پرسى، فہرمووی: ئەى پیغہمبہرى خودا! سروشت چۆن بۆدئ؟ پیغہمبہر (درویدی خودی لیسر بی) فہرمووی: (گہل جار بہوینہی زرينگہی زہنگ بۆم دئ، ئەم جۆرمیان سەختترین شیوہیہتی لەلام، جا کەفریشتەى سرووش (یا سرووشەکە خۆی) بہرم دەداو بارى لەشم سووک دەبئ، ئیتیر فریشتەکە ھەرچى فہرمووہ پیم گشتى وەك خۆى دیتە بہرم و باش دەیزانم و لئى تى دەگەم، زۆرجارانیش فریشتەکە (کەجوبرائیلە) لەشیوہى پیاویکا، وەك دەحیہى کەلبى خۆى دەردەخا بۆم و قسەم لەگەل دەکاو ھەرچى دەفہرموئ وەرى دەگرم و دیتەبہرم، عائیشہ (همزی خوی لی بی) فہرمووی: بەخودا خۆم پیغہمبہرم دیوہ، وەھا سەخلەت دەبوو، کەسروشى بۆ دەھات، لەپۆژى سەرماو سۆلەدا کەسروش دەھاتە خوارم وە بۆى، لەوکاتەدا کەبەرى دەدا چۆراوگەى ئارەق بەناوچاوانى دا خوړ خوړ دەھاتە خوارم وە!).

رافەو شیکردنەوہ:

سرووش (وہحی) فەرمانیکە، یا فەرمايشتيکە بەھۆى فریشتەوہ لەخواوہ بئ بۆ پیغہمبہران (درویدی خوندیان لەسر بی) سرووش جۆریکی تری بەخەونەو جۆریکی تریش بەخستنە ناو دلە کەپیی دەکوترئ ئیلاھام، دیمەن و روالەتى فہرمووہدەکە وادەگەییەنئ کە (متصل) بئ، نەك (مرسلى صحابی)، ئەویش بەلگەى ئەوہیہ کەژن بۆى ھەيە نامادەى کۆرى پیاوان بئ و گوئ لەقسەو گفتوگوگۆیان رابگریئ و ھاوبەشى کۆرى زانستى زاناپان بکا، چوونکە ئەوہتا شتى وا لەخزمەت پیغہمبەر خۆیدا رووى داوہ، بەلئ ئەمە وایە بەمەرچى مەترسى ئازاوہ نەبئ، وەك بەشداریکردنى ئافرمتى کوردەوارىی خۆمان، لەلادئ، لەزۆربەى کارو فرمانەکانا، ھەتا لەدمرو دەشتیش وەك مەلۆ کردن و شارا کردن و کۆلکیشان و بزارکردن و شتى وا، وەمەترسى ئازاویش زۆر زۆر

کہمہ۔ موسلیم و تیر میزیش نہم فہر موودمیہ یان گیاروہ تہوہ (برغزی خود بیان لہ بہر)
(بروانہ: تاج/ ۴/ ل ۲۹۱/ ز ۹۸/ ز ۳۱۴۷/ بہرگی/ ۳/ چاپی جوارہم) موسلیم لہ
فضائل دا، لہ باسی طیب العرق النبی (صلی اللہ علیہ وسلم) و حین یاتیہ
الوحي)، دا گیاروہ تہوہ۔ ژمارہ: ۲۳۳۳ = ۲۳۳۳ شیخا۔

۳- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةَ فِي التَّوَمِ فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ
فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ فَكَانَ يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ يَتَحَنَّنُ فِيهِ - وَهُوَ التَّعَبُّدُ -
اللَّيَالِي ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدَ لِدَلِكْ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ
فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتَّى فَجَنَّهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ جَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ اقْرَأْ قَالَ مَا أَنَا
بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَعَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ قَالَ قُلْتُ مَا
أَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَعَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ
فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَعَطَّنِي الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ { اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي
خَلَقَ. خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ. اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا
لَمْ يَعْلَمْ } فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَرْجَفُ فَوَادِهِ حَتَّى دَخَلَ عَلَى
خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فَقَالَ: زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَزَمِّلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ
الرَّوْعُ ثُمَّ قَالَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ: لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي فَقَالَتْ خَدِيجَةُ كُلَّا وَاللَّهِ مَا
يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا وَإِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَتَقْرِي
الضِّيفَ وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ فَاطْلُقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلٍ بْنِ
أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى ابْنِ عَمِّ خَدِيجَةَ وَكَانَ امْرَأً تَنْصَرُّ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكْتُبُ
الْكِتَابَ الْعَرَبِيَّ وَيَكْتُبُ مِنَ الْإِلْجِيلِ بِالْعَرَبِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا
كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ يَا بَنَ عَمِّ، اسْمَعْ مِنْ ابْنِ أَخِيكَ فَقَالَ لَهُ: وَرَقَةُ بْنُ
نَوْفَلٍ يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى؟ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَبَرَ مَا رَأَاهُ
فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ: هَذَا الثَّامُوسُ الَّذِي نَزَلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيْتَنِي

فِيهَا جَدَّعَ يَا لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَوْ مُخْرِجِي هُمْ). قَالَ وَرَقَّةُ: نَعَمْ، لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِي، وَإِنْ يُدْرِكُنِي يَوْمُكَ أَلْصُرُّكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا، ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَّةُ أَنْ تُرْفَى وَفَرَ
الوحي). (الحديث ٣ - أطرافه في: ٣٣٩٢، ٤٩٥٣، ٤٩٥٥، ٤٩٥٦، ٤٩٥٧، ٦٩٨٢)^(٣)

عائشہی دایکی موسوئمانان (ہمزای خودی لہ بے) فہرمووی: لہسہرہتاوہ کہسرووش
دہستی پیکرد بؤ پیغہمبہر (درودی خودی لہسہر بے) خہونی باش بوو، پیغہمبہر
(درودی خودای لہسہر بے) ہہر خہونیکہ دمدی بہوینہی شہبہقی بہیان
دہاتہدی، لہپاشا بہرہ بہرہ حہزی لہتہنہایی و گوئہگیری و خہلوہکیشان
بوو، جا دہست دہکا بہخہلوہ کیشان لہئہشکہوتی حیراء دا، وہ لہوئی ہہموو
جاری چہند شہوئی بہزمارہ دہمایہوہو ئی دہبرا بؤ خوا (واتہ: خواپہرستی
دہکرد) وہلہوماوہیہدا تاسہو ئہلہای کہس و کاری نہدہکردو نہدہچوہوہ
بؤلایان، وہبؤ ئہمہیش تویشہی لہگہل خویا دہبرد، ئینجا دہگہرایہوہ بؤ
مالہوہ بؤلای خہدیجہی ہاوسہری و سہرلہنوئی تویشہی ئہوہندہی تریشی
دہکردہوہو دہگہرایہوہ بؤ ئہشکہوتہکہ، جا ئاوا ہہتا ماوہیی لہسہر ئہم حالہ
دہوامی کرد، ہہتا لہپر لہئہشکہوتی حیراء دا بہم شیوہیہ سرووشی بؤدی،
فریشتہکہ دیتہلای و پیی دہفہرموئی: بخوینہ، پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر بے)
فہرمووی: گوتم: من خویندہوار نیم، فہرمووی: جا جوبراٹیل گرتمی و
گوشیمی بہسینگی خویہوہ تاہیزی ئی بریم، ئہوجا بہری دامو فہرمووی:
بخوینہ، حہزرت (دروودی خودی لہسہر بے) فہرمووی گوتم: چی بخوینم خؤمن
خویندہوار نیم، دیسانہوہ گرتمی و گوشیمیہوہ بہخویہوہ تا وزم ئی براو
تہواو شہکت بووم، دیسان بہری دامہوہو فہرموویہوہ: بخوینہ: گوتمہوہ: من

خویندهوار نیم، دیسانه وه بۆجاری سییه م گرتمی و گوشیمی به خۆیه وه
 تاتاقه تم ئی بپا، ئه و جا بهری دامه وه وه فهرمووی: { اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ.
 خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ. اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ
 يَعْلَمْ } بخوینه به یارمه تی و پیروزی ناوی پهرومردگاری خۆته وه که هه موو شتی
 ئه و دروستی کردووه، مرؤفی دروست کردو له تنۆکی خۆین و له پارچه یی
 خۆینپاره که له تنۆکی تۆمه وه پهیدا دهی، بخوینه و بزانه که خودای تۆ
 خودایه کی وایه که له هه موو که سی به خشنده تره. ئنجا هه زرمه ت (دروودی خودی له سه ر
 به م به م ئایه تانه وه ده گه رپۆته وه بۆ ماله وه و سام دای ده گری و دلی ده له رزی و
 ده رواته وه بۆلای خه دیجه ی کچی خووه یلید، که یه که م زنی بوو، ده فهرموئ:
 دام پۆشن، دام پۆشن، ئه وانیش دای ده پۆشن، تا ترس و سامه که ی ده نیشتیه وه،
 ئه و جا ئه م باسه ده گه رپۆته وه بۆ خه دیجه و ده فهرموئ: به خودا مه ترسیم
 له خۆم کرد که به رم ئه وه نده سامی گرانم ئی نیشت، خه دیجه یش (درووی خوی له به م)
 ده فهرموئ: دووربا شتی وامه فهرموو، به خودا هه رگیز خودا شتی وانا کاو تۆ
 ریسوا نا کا، چونکه به هره وهریی تۆ بی وینه یه، تۆ پیاویکی خزم دۆستی و
 خزمه تی خزم و خۆیش ده که یه ت و پیاوی کۆلی و ده سه وسان ده گری ته مل
 خۆت و باری ئازاری خه لک ده خه یته سه رشانی خۆت و دالده ی بی نه و او
 هه ژارانیت و خاوه ن نان و دیوه خانیت و شتی و اچاک به خه لک ده به خشی
 به هه موو که سی نابه خشری و میوانداری به میوان ده که ی و یاری ده ی
 لیقه و ماوان ده ده ی، یارمه تی مه ردوم ده ده ی و به کورتی و پوختی: پیاوه تی و
 کۆمه کیت کردووه به پێشه و به نه رکی سه رشانی خۆت. ئه و جا خه دیجه
 له خزمه تی دا ده چی بۆلای وهره قه ی کۆری نه و فه لی کۆری ئه سه ده ی کۆری
 عه بد و له ووزا، که ئامۆزای خه دیجه بوو، و له سه رده می نه زانی دا بوو بوو
 به مه سیجی، و نه ووسینی عییرانی ده زانی، ئه وه نده ی خوا هه زکا، ئینجیلی
 به عییرانی ده نووسییه وه، خۆی په ره میردیکی ئیختیار بوو کویر بوو بوو، جا

خەدیجە پێی دەلی: ئامۇزا! گوئی لەبرازاکەت بگرە بزانه دەلی جی، و مەرقەش دەلی: ئەی کوپی برام! ئادە پیم بلئی جی دەبینیت؟ پێغەمبەریش (دروودی خودی لەسەر بێ) جی دیبوو بۆی گیرایەو، و مەرقە پێی دەلی: ئەمە هەمان فریشتەیه کە ئەمەیندارو پیرۆزە، کە لەهکاتی خۆیا خوای گەورە ناردبووی بۆلای موساو بۆلای عیسا (علیهما السلام)، ئەو جوبرائیلە ئەمەینداری سەروشە، ناسراوە لەناو خاوەن نامەکانا بەنامووسی ئەکبەر، خۆزگەم لەکاتی ئاشکرابوونی پێغەمبەرایەتی تۆدا من جەهیل دەبووم. خۆزگەم ئەو سەردەمە من دەمام، بریا نەدەمردم، تا ئەو رۆژە کە گەلەکەت لەمەککە دەتکەنە دەرەو، پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) دەفەر موئی: بۆچی خزمانی من شتی وادەکەن و لەمەککەم دەکەنە دەرەو؟ دەلی: بەلی، چونکە هەر پیاویک داوایەکی وەکوو ئەم داوا رەوایەتی تۆی هیجابی، مسۆگەر گیچەلیان پێ کردووە دوژمنایەتی یان تی بەستوو، ئەگەر من فریای ئەو رۆژە پیرۆزمت دەکەوتم کە بانگەوازەکەت ئاشکرا دەکە، یارمەتیەکی زۆر باشم دەدا، ئیتەر و مەرقە ئەوەندە نەبرد کە مردو بەرەحمەتی خودا بوو، ئیتەر لەدوا ئەمجارە تاماوەی سی سال سەروش وەستاو کپ بوو، لەو ماوەیدا جوبرائیل نەهاتەو بۆ خزمەت پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ). (تاج/ ۴/ ل ۲۹۱ = تاج/ ۳/ ژ ۳۱۴۷/ ج ۴) لەم جۆرە شوینانەدا (ل) نیشانەی تەرجمە کوردییەکی (تاجول ئوصول) ه.

رافەو شیکردنەو:

عائیشە کچی ئەبوبەکری صدیقە، خیزانی پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ)، بەپێی ئایەتی (وآزاجه أمهاتهم) بەهەموو یەکی لەهاوسەرەکانی پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) دەگوتری: ئوموملوئەمینین، واتە: دایکی موسوئلمانان، عائیشە (رەزای خوای لێ بێ) یەکیکە لەزانا گەورەکانی ئیسلام، شەریعەتزانێکی چاک بوو، فەرموودە پێغەمبەری زۆر گیراوتەو، خوینەوار بوو، دوو هەزارو

دووسه دو ده حەدیثی ڕیوایەت کردووە، (٢٢٨) حەدیثی لەبوو خاریدا ھەییە، (٢٣٢) حەدیثی لەصەحیحی موسلیم دا ھەییە لەم حەدیثانە سەدو حەفتا و چوار یان مۆتەفەقووعە لەیھین، واتە: ھەم بوخاری و ھەم موسلیم گیراویاننەتەووە، تەمەنی شەست و پینج سال بوو، منائی نەبوو، دەوری نووسان لەھاوڕیتی پینجەمبەردا بوو، لەمانگی رەمەزانی سالی پەنجاو پینجی کۆچی دا لە مەدینە زایە دەبی، ئەبوھورەیرە نوێژی لەسەر دەکا، لەسەر فەرمانی خوێ بەشەو لەباش نوێژی و مەتر لەگۆرستانی بەقیع بەخاک دەسپێردری، رمزای خوای ئی بی و پەر گۆرەکە لەنوور بی. عیرانی زمانی جوولەکەییە، خەلوەکیسانی سوؤی یان لەم حەدیثە و مرگراوە. (ت/٤ ل/١٥٢) = تاج بەرگی چوارەم لاپەرە ١٥٢/هەروەھا = تاج/٣ ز/٣١٤٧ ج/٤.

٤- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) وَهُوَ يُحَدِّثُ عَنْ فَتْرَةِ الْوَحْيِ فَقَالَ: فِي حَدِيثِهِ: قَبِينَا أَنَا أُمِّشِي إِذْ سَمِعْتُ صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ فَرَفَعْتُ بَصْرِي، فَإِذَا الْمَلِكُ الَّذِي جَاءَنِي بِجِرَاءٍ جَالِسٌ عَلَى كُرْسِيِّ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ فَرَعَبْتُ مِنْهُ فَرَجَعْتُ فَقُلْتُ: زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: (يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ وَتِبَابِكَ فَطَهِّرْ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ). فحمى الوحى وتتابع). (الحديث ٤ أطرافه في: ٣٢٣٨، ٤٩٢٢، ٤٩٢٣، ٤٩٢٤، ٤٩٢٥، ٤٩٢٦، ٤٩٥٤، ٦٢١٤).^(٤)

جابیری کوپی عەبدوللای ئەنصاری (رمزى خوى لى بى) باسى ئەو ماوەیەى دەگیرایەووە کە سروش پەراو بوو، سروش نەدەهات بو پینجەمبەر (دروودی خودی لەسەر بى) گووتی: پینجەمبەر (دروودی خودی لەسەر بى) فەرمووی: ئەوا بەرپۆم دەرپۆم، لەپەر دەنگیکم بەر گوێ کەوت لەئاسمانەووە دەهات، کەسەرم ھەلپری پوانیم وا ئەو

(٤) أخرجه مسلم في الايمان، باب: بدء الوحي إلى رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، رقم: ١٦١ = ٤٠٤ شيحا.

فریشتەى كەلەنەشكەوتى حیراء ھات بۆلەم، لەسەر كورسییەك لەبەینى ئاسمان و زەوى دا دانىشتوو، جوبرائیل بوو بەحەواو دانىشتبوو بانگى كردم و فەرمووی: ئەى موحەممەد! ئیتر منیش لەو تۆقىم و گەرامەو بۆ مائەو و گۆتم: دامپۆشن، دامپۆشن! ئەوانیش دایان پۆشیم ھەتا ترسەكەم رەویيەو، ئەوجا خۆى گەورە ئەم ئایەتانەى ناردە خوارەو فەرمووی: (يا ايها المدثر، قم فأندر، وثيابك فطهر، والرجز فأهجر) (۵۱/۷۴) واتە: ئەى رەبەرى كەخۆت بەنوینی ناوماڵ پێچاو تەو، ھەلسە تێكۆشە، كەى كاتى نووستن و پالگەوتنە، راپەرە ئەو خەلكە بى ئاگایە بىدار كەرەو، لەسزای خوا بیانترسینە، تەنیا خۆداى خۆت بەگەورە بگرە، ھەر ئەو بەخودای خۆت بزانە، وەجەل و بەرگى خۆت پاك و تەمیز رابگرە، وە وەك ھەمیشەو تاسەر واز لەبت و بتكارى بێنە، یا دەست لەگوناه ھەلگرە. ئیتر لەو بەدوا سرووش بەگەرمى دەھات و پەیتا پەیتا بەرودوا دەھاتە خوارى.

راقە و شیکردنەو:

جابر خۆى و عەبدوڵلای باوكى ھاورپى پێغەمبەر بوون، ئەمیش وەك عائیشە یەكێكە لەو شەش ھاورپىيەى كەفەرموودى زۆرتريان گێراو تەو، ھەزارو پێنج سەدو چەل فەرموودەى گێراو تەو، دووسەدو دەیان ھى بوخارى و موسلىمن، پەنجاو ھەشتیان پەسندى ھەردوولایە، بیستو شەشیان ھى بوخارى یە، سەدو بیستو شەشیان بەتەنھا ھى موسلىمە، كاتى مرد كوێر بوو بوو، تەمەنى نەوودو چوار سال بوو، دوا ھاورپى پێغەمبەر بوو كەلەمەدینە مردوو، ئەم فەرموودمە پى ى دەگوترى موعەللەق، واتە: بەتەعلیق رىوايەت كراو، تەعلیق ئەو یە سەرەتای رشتەى فەرموودەكە كرتینرابى، تەعلیقى صەحیحى بوخارى ھەمووى موسنەدە، واتە: بەرشتەى ساخو بەئیسنادى صەحیح رىوايەت كراو، یا لەلایەن بوخارى خۆیەو یا

له لایهن فهرمووده زانیکی تری متمانه پیگراوهوه، بوخاری پشتهی ئهم فهرموودهیهی لهئهدهبو لهتهفسیردا لهم زاتانهوه دمیگپیتیهوه تادهگاتهوه سهر پیغه مبههر (دروودی خودی لیسر بی): لهیه حیاوه، له لهیتهوه، لهعوقه یلهوه، لهئیبنو شه هابهوه، لهئه بوسه لهمهوه، له جابیرهوه، له پیغه مبههرهوه: (تاج/ ۴/ ل/ ۲۹۴ ز/ ۹۸ ز/ ۲۱۴۸، ۲۱۴۷ تاج/ ۳/ چاپی/ ۴) + (ت/ ۵/ ل/ ۱۸۱).

۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ {لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ} قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُعَالِجُ مِنَ الرِّتِيلِ شِدَّةً وَكَانَ مِمَّا يَحْرُكُ شَفْتَيْهِ فَقَالَ: ابْنُ عَبَّاسٍ فَإِنَّا أَحَرَّكُهُمَا لَكُمْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُحَرِّكُهُمَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: {لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ، إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ} قَالَ: جَمَعَهُ لَهُ فِي صَدْرِكَ وَتَقْرَأُهُ فَإِذَا قَرَأْتَهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ. قَالَ: فَاسْتَمِعْ لَهُ وَأَلْصِقْ. {ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ} ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا أَنْ تَقْرَأَهُ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَعْدَ ذَلِكَ إِذَا أَتَاهُ جِبْرِيلُ اسْتَمَعَ فَإِذَا انْطَلَقَ جِبْرِيلَ قَرَأَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَمَا قَرَأَهُ. (الحديث ۵ - أطرافه في: ۴۹۲۷، ۴۹۲۸، ۴۹۲۹، ۵۰۴۴، ۷۵۲۴) (۵)

ئیبنوعه بباس (دروودی خودی لیسر بی) دمیفه مووو: له پیش دا کاتی جو برائیل - دروودی خودای له سهر بی - سرووشی ده هیئا بو پیغه مبههر (دروودی خودی لیسر بی) گه لی جار پیغه مبههر (دروودی خودی لیسر بی) په له پهل ده کردو خوش خوش لیوو زمانی بو دمبزواندو ئهم حاله زور په ریشانی ده کرد، له بهر نه وه ئهم حاله ی پیوه دیار بوو، ئیبنوعه بباس به سه عیدی کوری جوبه یری فهرموو: وه کوو چوون پیغه مبههر (دروودی خودی لیسر بی) لیوی بو ئه جولان منیش ئاوا لیو بو تو ده جولینم ههتا لهو حاله ته ی پیغه مبههر (دروودی خودی لیسر بی) به باشی حاله بی، جا خودای بالاده ستو خاومن شکو ئهم نایه تانه ی نارد خواره وه بو: {لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ، إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ} (۷۵/ ۱۶-۱۷) له کاتی و مرگرتنی

قورئان دا، کاتئ جوبرائیل بهسروش دهیپئنی بؤت، پهله پهلی لی مهکهو دومت نهیه بهیهگاوه مترسی نهومت نهبی کهبؤت رهوان ناکرئ، چوونکه ئیمه بهپئی بهئینیک کهداومانه پیئت لهئایهتی (سنقرئک فلا تنسی) دا، بهپئی ئهم بهئینه لهسهرمانه کهکؤی بکهینهوهو لهفهوتان پرزگاری بکهینو زؤر جوانیش بهتؤی رهوان بکهین، ئیبنوعهعباس (رمزی خوبهان لی بی) فهرمووی: (واته: ئیمه لهسهرمانهوه بهئینهوه دمیدمین بهتؤ کهئهم قورئانه بهجوانی بهتؤ رهوان بکهینو لهسهر زمانت ئاسانی بکهینو بهدل باش باش تی ی بگهیت، ههتا تۆیش گهلی خۆت فیئری خویندنو مانای قورئان بکهی! ئیبنوعهعباس (رمزی خوبهان لی بی) فهرمووی: ئیتر لهوه دوا کهجوبرائیل سرووشی بؤی دههینا، کهدهیخویندهوه بؤی نهو مات دمبوو، گوئی دهگرتو قسهی نهدهکرد، کاتئ دمپۆیشته هزرمته (بروودی خودی لهسهر بی) قورئانهکهی بهرهوانی و بهشیئنهیی دهخویند، وهک خوا بهئینو مژدهی نهوهی پی دابوو (تاج/۷ ل/۲۲۹ ز/۵۸ = تاج/۴ ز/۴۹۵) = (تاج بهرگی/۷ ل/۲۲۹ زنجیره/۵۸ فهرموودهی/۱).

رافه و شیکردنهوه:

ئیبنوعهعباس ناوی عهبدوئلای کورپی عهعباسه، ههق ئامۆزای پیغهمبهره، باسی فهضل و گهورهیی لهبهرگی پیئجهمی تاج دا له لاپهه (۱۲۱) دا ههیه. ئهم زاته پایه بهرزه ناسراوه بهحیبری ئوممهتو تهرجومانی قورئان، چونکه بهراستی دهریای زانستو رافهکاری قورئانه، یهکیکه لهو شەش هاوړی یانه کهفهرموودهی زۆریان گیراوهتهوه، ئهم حهدهیتهی مورشلی صهحابی یه، حوکمی مهرفووعی ههیه، چوونکه لهکاتی هاتنی ئهم سوورمهتا ئیبنوعهعباس هیشتا لهدایک نهبووه، کهواته بهدیار رووداوهکهوه نهبووه، شتی وایش لهخووه ناگوترئ، کهوابی دهبی ئیبنوعهعباس ئهم باسهی یا له پیغهمبهر خۆی بیستبئ، یا لهیهکی لهو هاوړی یانهی کهئاگیان لهم حاله

بووه، مورسه لی صه حابی بؤیه حوکه و برپاری مه رفووعی ههیه چوونکه هاورپیانانی پیغه مبهه (دروودی خودی لسهه بهی) هه موویان راست و راستال و بهداد بوون، چوونکه هاورپیتی پیغه مبهه (دروودی خودی لسهه بهی) دل و دموونیانی رووناك کردبووه، ئیبنوعه بباس (۱۶۶۰) هه دیتی له پیغه مبهه ره وه (دروودی خودی لسهه بهی) گپراوه ته وه، له بوخاری دا (۲۱۵) فهرمووده ی ههیه، له موسلیم دا (۱۴۲) هه دیتی ههیه، نه وه دوپینجیان په سهندی هه ردوولایه، له ته مه نی (۷۱) سالیدا له طائف کۆچی دواپی کردووه، له کۆتایی ته مه نی دا کویر بووه، نه م هه دیشه به لگهیه کی گه ورمیه له سهه نه وه که پیغه مبهه خوی رافه ی قورنانی بو موسولمانان کردووه، هاورپیانیشی هه روا. ماموستا مه لا ره شید بهگی بابان له رافه و مرگپراننی نه م فهرمووده یه دا دهفه رموی: (له م هه دیشه دا ئادابی موعه للیم و موتوعوللیم به یان کراوه = له م فهرمووده یه دا دهستووری نیوان ماموستا و فیرخواز دیاری کراوه!).

۶- وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَجُودَ النَّاسِ وَكَانَ أَجُودَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَبْرَيْلُ (عَلَيْهِ السَّلَام) وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ، فَلِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجُودُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ). (الحديث ۶ - أطرافه في: ۱۹۰۲، ۳۲۲۰، ۳۵۵۴، ۴۹۹۷) (۶)

ديسان ئیبنوعه بباس (هه ی خولمان لسهه بهی) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودی لسهه بهی) بو به خشندهیی و پیاوه تی له وینه ی خوی نه بوو، له ره مه زانانیشا جو برائیل (سلاوی خوی ن بهی) دههات بۆلای، دهووری قورنانی بو دهکردوه، جاله م کاته دا له هه موو کاتیکی تر زیاتر خیری دهکردو شتی ده به خشی، جو برائیلیش (سلاوی خوی ن بهی) دهستووری وابوو له مانگی ره مه زانا هه تا مانگ ته واو ده بوو، هه موو شه وی دههات بو

خرمه‌تی دهوری قورثانی به پیغمبهر (درووی خودی لمسر بی) ده‌کرده‌وه، هه‌تا به‌باشی ره‌وانی بکاو له‌بیری نه‌چیته‌وه، له‌ماوه‌ی ته‌شریف هیئانی جویرائیل دا پیغمبهر (درووی خودی لمسر بی) بؤ به‌خشنده‌یی و چاکه‌خواری سه‌ری پیوه‌نه‌بوو، وه بؤنه‌مه نه‌وه‌نه خیرابوو، و نه‌وه‌نده به‌هر چوارلادا شتی دمه‌خشی ده‌تگوت بای هه‌لکراوه، سۆزه‌ی به‌هه‌مو لایه‌کا ده‌گات! (تاج - ۲ ل - ۹۳ ز - ۳۶).

۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَخْبَرَهُ مِنْ فِيهِ إِلَى فِيهِ قَالَ الطَّلَقْتُ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَتْ بَيْنِي وَبَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: فَبَيْنَا أَنَا بِالشَّامِ إِذْ جَاءَ بَكْتَابٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى هِرْقَلَ يَغْنِي عَظِيمَ الرُّومِ قَالَ: وَكَانَ دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ جَاءَ بِهِ فَدَفَعَهُ إِلَى عَظِيمٍ بُصْرَى فَدَفَعَهُ عَظِيمٌ بُصْرَى إِلَى هِرْقَلٍ، فَقَالَ هِرْقَلُ: هَلْ هَذَا أَحَدٌ مِنْ قَوْمِ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ؟ قَالُوا نَعَمْ، قَالَ: فَدُعِيتُ فِي نَفَرٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَدَخَلْنَا عَلَى هِرْقَلٍ فَاجْلَسْنَا بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ: أَيُّكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا مِنْ هَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ؟ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ: فَقُلْتُ أَنَا. فَاجْلَسُونِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَاجْلَسُوا أَصْحَابِي خَلْفِي ثُمَّ دَعَا بِتَرْجُمَانِهِ فَقَالَ لَهُ: قُلْ لَهُمْ إِنِّي سَأَلْتُ هَذَا الرَّجُلَ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَإِنْ كَذَبَنِي فَكَذَّبُوهُ. قَالَ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ: وَإِنَّمَا اللَّهُ لَوْلَا مَخَافَةُ أَنْ يُؤَكَّرَ عَلَيَّ الْكَذِبُ لَكَذَبْتُ. ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ: سَلُهُ كَيْفَ حَسَبُهُ فِيكُمْ؟ قَالَ قُلْتُ: هُوَ فِينَا ذُو حَسَبٍ، قَالَ: فَهَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مَلِكٌ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَ: فَهَلْ كُنْتُمْ تَتَّهِمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَ: وَمَنْ يَتَّبِعُهُ أَشْرَافُ النَّاسِ أَمْ ضَعَفَاؤُهُمْ؟ قَالَ قُلْتُ: بَلْ ضَعَفَاؤُهُمْ. قَالَ: أَيْرِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ؟ قَالَ قُلْتُ: لَا بَلْ يَزِيدُونَ. قَالَ: هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ عَنْ دِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ سَخَطَةٌ لَهُ؟ قَالَ قُلْتُ: لَا. قَالَ: فَهَلْ قَاتَلْتُمُوهُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: فَكَيْفَ كَانَ قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ؟ قَالَ قُلْتُ: تَكُونُ الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سَجَالًا يُصِيبُ مِنَّا وَتُصِيبُ مِنْهُ. قَالَ: فَهَلْ يَغْدِرُ؟ قُلْتُ: لَا. وَنَحْنُ مِنْهُ فِي مُدَّةٍ لَا نَدْرِي مَا هُوَ صَانِعٌ فِيهَا. قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا أَمَكْنَنِي مِنْ كَلِمَةٍ أَدْخَلَ فِيهَا شَيْئًا غَيْرَ هَذِهِ. قَالَ: فَهَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ؟ قَالَ قُلْتُ: لَا. قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ: قُلْ لَهُ إِنِّي سَأَلْتُكَ

عَنْ حَسْبِهِ فَرَعَمَتْ أَنَّهُ فِيكُمْ ذُو حَسَبٍ وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِي أَحْسَابِ قَوْمِهَا.
وَسَأَلْتُكَ هَلْ كَانَ فِي آبَائِهِ مَلِكٌ فَرَعَمَتْ أَنْ لَا. فَقُلْتُ لَوْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مَلِكٌ قُلْتُ
رَجُلٌ يَطْلُبُ مَلِكَ آبَائِهِ. وَسَأَلْتُكَ عَنْ أَتْبَاعِهِ أَضَعَفَاؤُهُمْ أَمْ أَشْرَافُهُمْ فَقُلْتُ بَلْ
ضَعَفَاؤُهُمْ وَهُمْ أَتْبَاعُ الرُّسُلِ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ كُنْتُمْ تَتَّهَمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا
قَالَ فَرَعَمَتْ أَنْ لَا. فَقَدْ عَرَفْتُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِيَدْعَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ يَذْهَبَ
فِيكَذِبٍ عَلَى اللَّهِ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ عَنْ دِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَهُ سَخَطُهُ لَهُ
فَرَعَمَتْ أَنْ لَا. وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ إِذَا خَالَطَ بِشَاشَةِ الْقُلُوبِ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَزِيدُونَ أَوْ
يَنْقُصُونَ فَرَعَمَتْ أَنَّهُمْ يَزِيدُونَ وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حَتَّى يَتِمَّ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَاتَلْتُمُوهُ
فَرَعَمَتْ أَلَّكُمْ قَدْ قَاتَلْتُمُوهُ فَتَكُونُ الْحَرْبُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ سِجَالًا يَسَالُ مِنْكُمْ وَتَسَالُونَ
مِنْهُ. وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْتَلَى ثُمَّ تَكُونُ لَهُمُ الْعَاقِبَةُ وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَعْدِرُ فَرَعَمَتْ أَنَّهُ لَا
يَعْدِرُ. وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ لَا تَعْدِرُ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ فَرَعَمَتْ أَنْ
لَا. فَقُلْتُ لَوْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ أَحَدٌ قَبْلَهُ قُلْتُ رَجُلٌ اتَّيَمَّ بِقَوْلٍ قِيلَ قَبْلَهُ. قَالَ ثُمَّ قَالَ
بِمَ يَأْمُرُكُمْ قُلْتُ يَأْمُرُنَا بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّلَاةِ وَالْعَقَابِ قَالَ إِنْ يَكُنْ مَا تَقُولُ فِيهِ
حَقًّا فَإِنَّهُ نَبِيٌّ وَقَدْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنَّهُ خَارِجٌ وَلَمْ أَكُنْ أَظُنُّهُ مِنْكُمْ وَلَوْ أَنِّي أَعْلَمُ أَنِّي
أَخْلَصُ إِلَيْهِ لَأَحْبَبْتُ لِقَاءَهُ وَلَوْ كُنْتُ عِنْدَهُ لَعَسَلْتُ عَنْ قَدَمَيْهِ وَلَيَبْلُغَنَّ مَلِكُهُ مَا تَحْتَ
قَدَمَيَّ. قَالَ: ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَرَأَهُ فَإِذَا فِيهِ (بِسْمِ
اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ سَلَامٌ عَلَى مَنْ
اتَّبَعَ الْهُدَى أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَذْعُوكُ بِدِعَايَةِ الْإِسْلَامِ أَسْلِمَ تَسْلَمَ وَأَسْلِمَ يُؤْتِكَ اللَّهُ
أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ وَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ وَيَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ
سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَنْ لَا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا
مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ) فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ قِرَاءَةِ الْكِتَابِ
ارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ عِنْدَهُ وَكَثُرَ اللَّغْطُ وَأَمَرَ بَنَاهُ فَأَخْرَجْنَا. قَالَ فَقُلْتُ: لِأَصْحَابِي حِينَ
خَرَجْنَا لَقَدْ أَمَرَ أَمْرُ ابْنِ أَبِي كَبْشَةَ إِنَّهُ لَيَخَافُهُ مَلِكُ بَنِي الْأَصْفَرِ قَالَ: فَمَا زِلْتُ مُوقِنًا
بِأَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ سَيَظْهَرُ حَتَّى أَذْخَلَ اللَّهُ عَلَى الْإِسْلَامِ.

وَحَدَّثَنَا هَسَنُ الْحُلَوَانِيُّ وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ قَالَا حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ وَهْشَوَانُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ بِهَذَا الْإِسْنَادِ وَزَادَ فِي الْحَدِيثِ وَكَانَ قَيْصَرُ لَمَّا كَشَفَ اللَّهُ عَنْهُ جُنُودَ فَارِسَ مَشَى مَشْنُ حِمَصَ إِلَى إِبِلْيَاءَ شُكْرًا لِمَا أَبْلَاهُ اللَّهُ وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَقَالَ إِيْمُ الْيَرِيسِيِّينَ وَقَالَ بِدَاعِيَةِ الْإِسْلَامِ). (الحديث ٧ - أطرافه في : ٥١، ٢٦٨١، ٢٨٠٤، ٢٩٤١، ٢٩٧٨، ٣١٧٤، ٤٥٥٣، ٥٩٨٠، ٦٢٦٠، ٧١٩٦، ٧٥٤١).^(٧)

عہدوللای کوری عہبباس (ہمزای خودیہان لئ ہئ) فہرمووی: ئہبوسوفیان بہزمانی
خوی بوی گیرامہوہ گوتی: لہکاتی ریکہوتن (صولح)ی حودہمیہیہدا
کہلہنیوان منو پیغہمبہردا کرابوو، چووم بو شام لہوکاتہدا کہمن لہشام
بووم، لہکوٹایی سائی شہشہمی کوچیدا، دیحیہی کہلبی نامہیہکی ہیئا لہ
پیغہمبہرہوہ (درووی خودی لہسر ہئ) نووسرا بوو بو قہیصہری روم کہ ہہرقلہ، دیحیہ
کاغہزمکہی پیغہمبہر (درووی خودی لہسر ہئ) دہداتہ دہست سہرداری بوصرا، سہرداری
بوصراش دہیداتہ دہستی ہیرقل خوی، ہیرقل لہشکری فارس دابووی
بہسہری داو تہنگی پی ہہلچنی بوو، شامو ہہموو دہوروبہری شام تاجزیرہو
گہلن ولاتی تری لئ داگیر کردبوو، خوی پہنای بردبوو بو قوستہنتہنیہ،
لہویشا ماوہیہکی دوورو دریز گہماروی دابوو، کہخوا لہشکری فارسی لہکول
کردہوہ بو سوپاسی ئہو بہہرہ گہورہیہ لہحیمصہوہ بہپییان چوو بو قودس
(زوہری (ہمزای خوی لئ ہئ) کہیہکیکہ لہگیرمہوہکانی ئہم فہرموودہیہ دہگیریتہوہ
کہلہحیمصہوہ تا قودس مافووریان بو راخستبوو، گول و رہجانہیان لہسہر
دانابوو بہسہریا دمرویی تابہیتولہقدیس) جاکاتی نامہکہی پیغہمبہری پی
دہگا، دہلئ: ئادہی بگہرین بزائن لیردا کہسی ہہیہ کہلہووزی ئہم پیاوہ بی
کہنہم کاغہزہی بومن نووسیوہو خوی بہ پیغہمبہر دہزانی؟ دہلئن: بہلئ:

(٧) أخرجه مسلم في المغازی (الجهادوالسیر) باب: کتاب النبی (صلی اللہ علیہ وسلم) الی
ہرقل: رقم ١٧٧٢ = ٤٥٨٣شیحا.

گوتی: جا من و چهند که سِیکی تری قورپه شییان بانگ کرد، که دهوری سیی کهس ده بووین، بردینیان تاجو وینه لای هیرقل له قودس، له بهر دهمیا دایان نیشان دین قه یسهر له سهر ته ختی پاشایی دانیشتبوو، تاجی له سهره بوو، گه وره گه وره ی رۆم و په تریق و قه شه و راهییی زۆری له ده ورا بوو، گوتی: کامتان به خرمایه تی بهم پیاوه که گوايه خۆی به پیغه مبه ر دزمانی نزیکتره؟ گوتی: گوتم: من، ئیتر منیان له بهر دم خۆیدا دانیشان و هاوړیکانمیان له پشتمه وه دانیشان، ئینجا زبانزان (ته رجمان) ده کی خۆی بانگ کردو گوتی: پییان بلئ: ئەوا من لهم پیاوه پرسیار ده کم و هه وائی ئەو پیاوه ی ئی دهرسم که ده لئ من پیغه مبه رم جا ئەگەر ئەم له و بارمیه وه به درۆ وه لامی منی دایه وه ئیوه به درۆی بخه نه وه. ئەبوسوفیان گوتی: به خوا له بهر ئەوه نه بوايه که پیم شهرم بوو درۆم ئی دهر که وئ، ئەگینا ئەو رۆژه درۆم ده کردو قه یسهرم چه واشه ده کرد له باره ی هه وائی پیغه مبه ره وه، چونکه ئەو سه رده مه من و چه زرم ت هاودا وای یه کتری بووین. ئینجا هیرقل به زبانزانه کی گوت: ئی ی بیرسه: بنه چه و ره سه نی له ناواتانا چۆنه، خانه دانه یان نا؟ گوتم: تابلیت خانه دان و وه جاخزاده یه، گوتی: ئایا له ناو باوو باپیریا پادشایان تیا هه لکه وتوو؟ گوتم: خهیر، گوتی: باشه ئەم پیاوه له پیش ئەوه دا که بلئ من پیغه مبه رم درۆتان ئی دیوه؟ گوتم: نه، گوتی: باشه ئەوانه ی که په پیره ی ده کهن و ده چنه سهر ئایینی ئەو له خانه دانه کانی خه لکن یاله لازمه بوون و بی نه واکانیان؟ گوتم: نه، هه ر له هه ژارو لازمه بوونه کانیان په پیره ی ده کهن، گوتی: به ره به ره زۆر دمب یاکه م ده کهن؟ گوتم: خهیر، به لکوو رۆژ به پۆژ زۆر دمب، گوتی: باشه کهس هه یه له وانه ی که ده چنه سهر ئەو ئایینه له پاشا لیی بیزار بیی و پاشگه ز ببیته وه و مرگه ری و وازی لی ببئی؟ گوتم: نه، گوتی ئەی شه رو شوړو جهنگتان له گه ل دا کردوو؟ گوتم: به لئ: گوتی: شه پرکردن و جهنگینتان له گه لیا چۆنه؟ گوتم: تانیستا جهنگ له نیوانی ئیمه و ئەوا دووبه ختی بووه: به نۆره و به سه ره بوو، جاری واهیه ئەو زال ده بی به سه ر

نیمه‌داو جاری وایش هه‌یه نیمه زال دهبین به‌سهر نه‌ودا، گوتی: باشه، نه‌ی به‌یمان ده‌شکینی یان نا؟ گوتم: تائیستا نه‌یشکاندوو، به‌لام نی‌ستاکه به‌یمانیکمان له‌نیوان دا هه‌یه، پیکه‌وتووین له‌سهر شه‌ر نه‌کردن، بۆ ماوه‌یه‌کی ناوبراو، جانا زانین ده‌یباته‌سهر یانا، نه‌بوسوفیان گوتی: به‌خودا ته‌نیا نه‌م وشه‌یه نه‌بی مه‌ودای تری نه‌دام، که‌تی‌چینیکی تی‌چینم و نه‌نگی له پیغه‌مبه‌ر بگرم. گوتی: نه‌ی باشه که‌سی تر له‌پیش نه‌مه‌وه قسه‌ی وای کردوو له‌ناوتانا؟ گوتم: نه‌ه، نه‌نجا به‌زوبان زانه‌که‌ی خۆیی گوت: بی‌ی بلّی: که‌من لی‌م پرسیت له‌لایه‌نی بنه‌چه‌و ره‌سه‌نی نه‌م پیاوه‌وه، تۆ وه‌لامت دایه‌وه گوتت: که‌هه‌تا بلّی ی خانه‌دان و وه‌جا خزاده‌یه له‌ناومانا، نه‌وه‌یش ئاداب و نه‌ریتی هه‌موو پیغه‌مبه‌ری بووه، هه‌موویان وانه، هه‌مووکاتی خوا که‌سیکی خانه‌دان و وه‌جا خزاده‌ی هه‌لبزاردوو وه‌ کردوو یه‌تی به‌ پیغه‌مبه‌رو ناردوو یه‌تی بۆسهر هۆزه‌که‌ی خۆی، لی‌شم پرسیت که‌نایا باو باپیری نه‌م پیاوه شایان تیا بووه یانا، تۆ گوتت نه‌ه، منیش له‌دلی خۆما گوتم: نه‌گهر له‌باوک و باپیریا پادشا ببوایه دم گوت پیاویکه‌ داوای مو‌لک و ده‌وله‌تی باوک و باپیری ده‌کاته‌وه، پرسیاریشم لی‌ت کرد نایا به‌پیره‌وانی نه‌م پیاوه ره‌شه خه‌لک و کۆمه‌له‌ی مسکینه‌کان، یا ئاغا و به‌گزامکان، نه‌وه بوو تۆ گوتت لازه‌بوون و مسکینه‌کان به‌پیره‌وی ده‌کن، له‌راستی دا هه‌میشه زۆربه‌ی به‌پیره‌وانی هه‌موو پیغه‌مبه‌ری نه‌و جوّره که‌سانه‌ن، لی‌شم پرسى نایا له‌پیش نه‌وه‌دا که‌بلّی من پیغه‌مبه‌رم درۆتان لی‌ دیبوو، تۆ گوتت نه‌ه، منیش گوتم: چۆن ده‌بی له‌گه‌ل خه‌لکا درۆنه‌کا، به‌لام له‌پاشا بجّی درۆ له‌گه‌ل خودا بکا، شتی وانابی، من له‌تۆم پرسى نایا که‌سی هه‌یه له‌شوینکه‌وتوانی، که‌بجّیته سهر دینه‌که‌ی و که‌شارمزیی لی‌ په‌یدا کرد وازی لی‌ بی‌نی و به‌دلی نه‌بی؟ تۆ گوتت نه‌ه، له‌راستی دا هه‌رکاتی دل که‌خۆشی ی باومرو ئیمان بجّیژی و تام و جیژی لی‌ و مر بگری ئیتر هه‌تا هه‌تایه نه‌و فینکی باومره له‌و دلّه ئارامه دمرناچی و ده‌بن به‌گول و بولبول! من له‌تۆم پرسى نایا به‌پیره‌وانی نه‌و له‌زۆرین یاله‌که‌مین؟ تۆ

گوتت تادى زۆر تر دەبن! ھەموو ئايىن و بىر و باومرېكى دروست ئاوايە، ھەر لەزىياد بوونە ھەتا لەئەنجاما سەردەگرى و تەواو دەبى، من لەتۆم پەرسى ئايا شەپو شۆپو جەنگتان لەگەل دا کردووە، تۆ گووتت جەنگو شەپمان لەگەل دا کردووە تائىستا جەنگى نىوانمان دووبەختى بوو، جارى ئەو دەيباتەووە جارى ئىمە دەيبەينەووە، لەپاستى دا ئەمە رەوشتى ھەموو پىڭەمبەرى بوو، لەسەرمەتاوە تاقي دەگرىنەووە دووچارى سەراسى و ئىش و ئازاردەبن، بەلام لەئەنجام دا ئەوان سەردەکەون، کەخۆرەلھات بەرمبەرە سوپاى زۆرو سەمەو ناھەقى ئاودەگرىتە ژىرى و گوولەى دەکەوێتە لىژى، من لەتۆم پەرسى ئايا پەيمان دەشکىنئى يانا؟ تۆ گوتت: خاوەن پەيمانەو پەيمان ناشکىنئى، ئەمەيش شىووە رەفتارى گشت پىڭەمبەرەنە، پىڭەمبەرەن (سلاوى خوايان لى بى) قەت پەيمان ناشکىنن و بەلئىن دەبنەسەر، من لەتۆم پەرسى ئايا کەسىكى تر لەپىش ئەم دا ئەم داوايەى ئەوى کردووە لەناوتاناو گووتويەتى من پىڭەمبەرم، تۆگوتت نە، منىش لەدلى خۆما گووتەم ئەگەر کەسىكى تر لەپىش ئەمدا ئەم قەسەيەى بگووتايە دەمگوت: ئەم پياوھش لاسايى ئەو قەسە کۆنەيە دەکاتەووە! ئەبوسوفيان گوتى: ئەنجا ھىرقەل گووتى: فەرمانتان بەجى پى دەکاو دەلئى جى بکەن و جى مەکەن؟ گوتەم: پەيمان دەلئى: نوێژ بکەن، زەکات بدەن، خەزەم دۆست بن و بۆخەزم باش بن و مافى خەزمايەتى بەجى بێنن، دەست پاك بن، داوینپاک بن، دەم و دلپاک بن، بەندەيى ساغ بەس بۆخوداى گەورە بکەن، ھىچ شتئى نەکەين بەھاوەل بۆ خودا، واز لەو بتو خودا درۆيىنانە بەيىنن کەباوک و باپىرمان لەکۆنا دەيانپەرستن.

ھىرقەل گوتى: ئەمەى تۆ دەيلىيت لەبارەى ئەو پياوھە ئەگەر راست و دروست بى و ئاوابى ئەو پىڭەمبەرە، من دەمزانى کە ئەم پىڭەمبەرە بەزوويى پەيدا دەبى و دى، بەلام نەمەمزانى کە لەئىوہە ئەى کۆمەلئى عەرەبا وەمن بەش بەحالى خۆم ئەگەر بزانم قووتار دەبەم و دەگەمەلای ھەز

دەكەم بېچم بۇ خزمەتى، ئەگەر لەلای دەبووم قاچەكانىم دەشۆرد، بەخودا قەلەمپروو دەستەلاتى ئەو دەگاتە ئەم شوین پایانەى منیش، وەخاکی بەیتولەقدیس و ھەموو ولاتی شامو رۆم داگیر دەکا. ئەبوسوفیان گوتى: لەپاشا داواى نامەكەى پێغەمبەرى کردو خویندى یەو، ناومرۆكەكەى ئەمە بوو: بەناوى خودای بەخشندەى میهرەبان، لەموحەممەدەو کەبەندەى خودایە: کەپێغەمبەرى خودایە، بۆلای ھیرقەلى مەزنى رۆم، سلاوو دروود لەپەپەرەوانى رېگەى راستى، سلاو لەراستى خوازان! لەپاش ئەمە من داوات لى دەكەم کەئىسلام ببیت، ئىسلام ببە لەھەردوو جیھان دا سەلامەت دەبیت، ئىسلام ببە خودا لەباتى جارى دووجار پاداشت دەداتى، چوونکە ھەمو خاوەن نامەپەكەى نۆموسوئەمان دووپاداشى بۆ ھەيە، سەرەراى ئەوھیش کەدەبى بەمامۆستای نیشاندەرى خیر بۆ ھەموو دەست و پەيوەندەكەى خۆت و دەبى بەسەر مەشق بۆيان، ئەگەر سەرپێچیش دەكەى و گەردنكەچى ناکەى بۆ ئىسلام ئەو بزانە کەھەم ئۆبال و گوناھى خۆت و ھەم ئۆبال و گوناھى مسکین و وەرزپەرەكانیش لەئەستۆى تۆیە چوونکە ئەوان ژێردەستى تۆن و چاویان لەدەمى تۆیە. ھەروەھا داوات لى دەكەم بەھۆى ئەم ئایەتەیشەو کەدەفەرموى: {يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ} (۲ - ۶۴) واتە: ئەى ئەھلى كىتاب! ئەى خاوەن نامەكان! ئەى كۆمەلەپێ کەخودا نامەى خۆى بەھۆى پێغەمبەرى لەپێغەمبەرەكانى خۆپەو بۆ ناردوون! وەرن بۆسەر وەرگرتنى تاقە فەرموودەپێ، کەبۆ ئیمەو بۆ ئیوہ یەكسانەو چون یەكە بەبى جیاوازی، کەبریتىيە لەنیازپاکى و ساخى لەگەل خوادا وەئەم مەبەستەیش بەم چەن یاسایە دپتەجى، یەكەم عیبادەت و پەرستەن و خوداپەرستى بۆ كەسى تر نەكەین بۆ خودای گەورە نەبى، دوەم ھاوێل و كۆر و كچ و باوك و دايك و

که سووکاری بۇ برپار نه دهین، سییه م له ناو خۆمانا یه کتری نه کهین به خوداو وهك خودا بیکهین به خاوهن فه رمان و شت حه لال و حه رام بکا بۆمان، به بی وهرگرتنی فه رمان له خوداوه، جانیه گهر نهو خاوهن نامانه پشتیان له م په ندو نامۆزگاری و فه رمایشته راست و دروسته و ږووپیچی یان له یه کتایی په رستی کرد، نهوا تۆ نهی پیغه مبه ر! هه م خۆت هه م په پره وه کانت پیان بلین: حه ق دیاره، ناشکرایه و به لکه نه ویسته، که ئیوه قه بوولی ناکه ن نهوا ئاگادار بن و به شایهت بن ئییه فه رمان به رداری خوداین و موسو لمانین، نه بو سوفیان گوتی: که هیر قه ل له خویندنه وهی نامه که بۆوه، له ده وری بوو به زله زل و قاووقیز، نیت ر دستوور درایمه کراینه دمره وه، که چووینه دمره وه به هاوړپیکانی خۆم گوت: به راستی خۆ کاری کوږه که ی نه بو که بشه گه وره بوو، خۆ نه وه تا شای رۆمیش ئی ده ترسی، (نه بو که بشه باوکی شیر ی پیغه مبه ره، می ردی حه لیمه یه که دایه نی حه زره ت بووه) نیت ر هه ر له وکاته وه من دهمزانی که کاروباری پیغه مبه ر (درویدی خودی لیسر بن) سه ر ده که وئ و گومانم له وه دا نه بوو، تا نه و رۆژه ی خودا کردم ی به موسو لمان و چوومه سه ر ئایینی ئیسلام.

(لیردها قسه ی نه بو سوفیان ته واو. زوهری دمفه رموئ: ئیبنو ناطوور فه رمان په وای قودس و هاوړپئ ی هیر قه ل بوو، ئوسقوف و سه رۆکی ئایینی نه صارای شام بوو، له سه رده می عه بدوله لیک ی کوږی مه رپوان له شام بینیم نه م داستانه ی بۆ گیږامه وه، گوتی: له وکاته دا که هیر قه ل هات بۆ قودس، به یانییه ک که له خه وه ئسا رهنگ و ږووی تیك چوو بوو، دمر وون په ستی ی پیوه دیار بوو، هه ندئ به تریق و پیاوماقولا نی ده ولته تی پیان گوت: شیومت له به رچاومان گۆږاوه، له سه ر بارودوخی پیشووت نه ماوی. ئیبنو ناطوور ده یگوت: هیر قه ل کۆله نانی (کاهن) بوو، نه ستیره شوناس بوو، سه یری نه ستیره ی ده کرد، جا که لیان په رسی پیی گوتن: ئیمشه و ته ماشای نه ستیره م کرد، پادشای نه و گه له م چا و پی کهوت که خویان سوننه ت ده که ن، زال بوو

بوو، ئەرئى لەم مىللەتەنە کاميان خۇيان سوننەت دەكەن؟ گوتيان: ھەر
مىللەتى جوولەكە خۇيان سوننەت دەكەن، بەوہ خۇت سەخلەت مەكە،
بنووسە بۇ شارانى قەلەمرەوى خۇت ھەرچى جوولەكەيان تىايە بيانكوژن!
لەم دەمەدا كەئەوان لەراوئىژدا بوون، پياوئىكيان ھىنا بۆلای ھىرەقل،
پادشای غەسسان ناردبووى، دەنگو باسى پىغەمبەرى باس دەگرد، كەپەيدا
بوووہ داواى پىغەمبەرىيى دەكا، كەھىرەقل ھەوائى كارەكەى لى پرسى وەللامى
ومرگرت، گوتى: بچن ئەم پىاوہ ببەن برپوان كەسوننەت كراوہ يانا؟
كەتەماشايان كرد ھاتنەوہ گوتيان: بەئى سووننەت كراوہ، ھىرەقل لىي پرسى:
عەرب خۇيان سوننەت دەكەن يانا؟ پىاوہكە گوتى: بەئى خۇيان سوننەت
دەكەن، ھىرەقل گوتى: ئەوہى من دىم لەوكاتەدا كەتەماشای ئەستىرەم كرد،
كەسەرەكەوتوو بوو، پادشای ئەم مىللەتى عەرەبەيە پەيدا بوووہ. ئەوسا
ھىرەقل كاغەزى نووسى بۇ برادەرىكى خۇى لە (رومىيە) ئەويش لەزانستا
ھاوتای ھىرەقل بوو، ئەوجا خۇى رۆيى بۇ حىمس لەوئى مايەوہ ھەتا وەللامى
نامەكەى لەبرادەركەيەوہ بۇ ھاتەوہ، راي ئەويش لەبارەى سەرھەلدانى
پىغەمبەرمەوہ رىكى راي ھىرەقل بوووہ، لەبارەى ئەوہيشەوہ كەپىغەمبەرى
خوايشە، ئەمجا ھىرەقل گەورە پىاوہكانى ولاتى رۆم بانگ دەكاو لەكۆشكىكى
خۇيا لەحىمس كۆيان دەكاتەوہو فەرمان دەكا دەرگاكانيان خپ داخست، خۇى
چووہ جى يەكى بەرزو پىي گوتن: ئەى كۆمەلەى رۆم! ئەگەر دەتانەوئ
سەربەرزو سەرفراز بن ھەتا ھەتايە، وەموئك و دەولەتستان بەردەوام بى و بۇ
بمىنى وەرن زووگەن موسوئمان ببىن، كەھىرەقل وای وت ئەوان ھەموو وەك
كەرەكئوى شەلەزان و بەرەو دەرگاكان ھەلئان تيزان كەبچن ھىرەقل بكوژن،
كەچوون دەرگاكان گشت داخرا بوون، ھىرەقل كەچاوى كەوت
بەھەلەسەلەمىنەوہكەيان و ناوئمىد بوو لەئىسلام بوونيان گوتى: بيانھىننەوہ
بۆلای خۆم، كەگەرەنەوہ پىي گوتن: ئەوہ من كەئەو قسەيەم بەئىوہ گوت

تاقیم کردنه وه، ویستم بزاتم تاج رادهیی ئایینی خۆتان به توندیی گرتووه،
باش بوو هه ئۆیسته که تانم به دل بوو، ئیتر ئه وانیش کورپووشی به گه وه
زانینیان بۆ بردو گله ی یان لئ ی نه ما، ئه مه دواباسی هیرقه ل بوو له باره ی
پێغه مبه ره وه له م باسه دا. (ت ۶ - ل ۶۷) = تاجول ئوصول بهرگی شه شه م
به کوردی لاپه ره / ۶۷ = تاج/ ۴/ ز/ ۴/ ژ/ ۳۷۱۰ ج/ ۴/ هه روا له شوپنه کانی تر دا.

الله و شیکردنه وه:

ئه بوسوفیان ناوی سه خری کورپی هه ربه، له مه سه له مه ی فه تحه، چاویکی
له رۆژی طائف له ده ست داو ئه و چاوه که ی تری له غه زای په رمووک دا قه له پووچ
بووه، له مه دینه نیشته جی بوو، له ته مه نی هه شتاو هه شت سالی دا له مه دینه
زایه بوو، خه زووری پێغه مبه ر بوو (ت ۵ - ل ۱۴۵ تاج/ ۳/ ز/ ۳۴/ ل/ ۶۶۷ ج/ ۴).

۲- نامه ی بروا (کتاب الایمان)

۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رضي الله عنهما) قَالَ: (رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُنِيَ
الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ،
وإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ). (الحديث ۸ - طرفه في: ۴۵۱۴) ^(۸)

عه بدو ئلای کورپی عومه ر (همزی خوه بان له بن) فه رمووی: پێغه مبه ر (بروودی خودی له سه ر بن)
فه رمووی: (ئیسلا مه تی له سه ر ئه م پینج بنیاته دامه زراوه: په که م شه هاده ی؛
لا اله الا الله و محمد رسول الله: شایه تی ده ده م، به زمان ده ئیم و به دل باومر ده که م
که هه ر په زدانی پاک خودایه و هیج خودای تر نییه و موحه ممه دیش
پێغه مبه ری ره وان ه گراوی خوایه، له لایه نی خواوه ره وان ه گراوه بۆ سه ر مروؤو
جنۆکه، دوهم: راگرتنی نوێژو به جی هینانیه تی به پێی مه رجه کانی به پێک و
پێکی، سییه م: زه کاتدان، چواره م: هه جکردن، پینجه م: رۆژوو گرتنی ره مه زان).

راقه و شیکردنه وه:

ئیبینو عومه ناوی عهبدوڤلای کورپی عومهری کورپی خه ططابه، به مندالی موسولمان بووه، یه کیکیه لهو شهش هاوړپیانیه پښه مبر کهفه رمووده ی زوریان گیراومه وه، یه کیکیشه لهو چوار کهسه ناویان عهبدوڤلایه و ناسراون به عه بادیلای ئه ربه عه، واته: چوار عهبدوڤلایکه، که دووه میان ئیبینو عه بباسه، سییه میان عهبدوڤلای کورپی عه مره، چواره میان عهبدوڤلای کورپی زوبه پیره، دووه زارو شهش سه دو سیی فه رمووده ی گیراومه وه، له بوخاریدا (۲۵۱) فه رمووده ی هیه، له موسلیم دا (۲۰۱) فه رمووده ی هیه، سه دوحه فتایان په سندی هه ردوولایانه، له ناو هاوړپ یاندا بیجگه له ئه بوهورمیره که سی تر به قه د ئه و فه رمووده ی نه گیراومه وه، گوته ی به هیتر ئه ویه که سالی حه فتاوسی ی کوچی له فه خ له نزیك مه کهه کوچی دواپی کردووه: (تاج - ۱ ل - ۱۷ = ژماره ۱: ۱/ ز) + (تاج/ ۵ ل/ ۱۳۰ = تاج/ ۳ ز/ ۲۷ ج/ ۴).

باسی کاروباره کانی باوهر

۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً وَالْخَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ). (الحديث ۹) ^(۹)

ئه بو هورمیره (رزمی خوی لای بی) له پښه مبره وه (دروودی خودی لاسر بی) ده فه رموی: (ئیمان و باوهر شهست و نه ومنده لقه، شهرمو حه یا لقیکه له باوهر).

راقه و شیکردنه وه:

ئه بو هورمیره دم سپی کومه ئه ی هه زاره کانی صوفقه بوو، له سالی گرتنی خه یبه ردا موسولمان بوو، له خزمهت پښه مبردا ناماده ی ئه م غه زایه بوو،

(۹) أخرجه مسلم في الايمان، باب: بيان عدد شعب الايمان وفضلها وادناها رقم: ۲۵-۱۵۲ شياح.

بوخوی دمه رموی: (بهه تیوی په رومرده بووم، که کۆچم کرد بو مه دینه هه ژار بووم، رهنجه رو خزمه تکاری بوسره ی کچی غه زوان بووم، خوا کردم ی به میردی) له ناو هاوړیکانی پیغه مبهردا کهس به قه د نه و فهرمووده ی نه گیراومه ته وه، پینج هه زارو سی سهدو حه فتاوجوار فهرمووده ی گیراومه ته وه، له بوخاری شهریف دا (۴۸) فهرمووده ی هه یه، له موسلیم دا (۵۱۵) فهرمووده ی هه یه، سی سهدو بیستو پینجیان په سندی هه ردوولایه، خه لکی یه مهنه، له خیللی نه زده، که ده چیته وه سهر هوژی دهوس، موچه پرری کوری، یه کی بووه لهو که سانه ی که فهرمووده یان لیوه گیراومه ته وه، له ته مهنی حه فتاوه هشت سالی دا، له سالی په نجاو هه شتی کۆچی دا له مه دینه کۆچی دواپی کردوه، له گورستانی به قیغ به خاک سپیردراوه. ته ماشای باسی مه زناهی نه بوهورمیره له (ت/۵ ل/۲۱۷ = تاج/۳ ز/۶۲ ل/۷۳۴ ژ/۳۵۲۱-۳۵۲۶) بکه.

۱۰ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ). (الحدیث ۱۰ - طرفه فی: ۶۴۸۴).^(۱۰)

عهبدوئلای کوری عه مر (رمزی خواپان لی بی) فهرمووی: پیغه مبهرد (دروودی خودی له سمر بی) فهرمووی: (مو سولمانی ته واو نه و موسولمانه یه که موسولمانانی تر له زیانی زمان و له زیانی دهستی پرگار بن، موهاجیری ساخ و کۆچکاریش نه و که سه یه که گوریزو رهو بکا له وشته ی که خودا قه دهغه ی کردوه).

راهه و شیکردنه وه:

عهبدوئلای کوری عه مری کوری عاص یه کی که له هاوړی ناوداره کانی پیغه مبهرد (دروودی خودی له سمر بی) دوازده سال له باوکی منالتر بووه، زانیه کی پایه بهرز

كام موسولمانه زور باشه

رافه و شیکردنه وه:

(۱۱) أخرجه مسلم في الايمان، باب بيان تفاضل الاسلام واي اموره افضل، رقم: ۴۲، ۱۵۹، ۱۶۲.

خۇراك بەخشىن بەشىكە لەئىسلام

١٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رضي الله عنهما) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ تُطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ). (الحديث ١٢ - طرفاه في: ٢٨، ٦٢٣٦) (١٢)

عہدوئلای کورپی عہمر (ہمزہ خوبان لڑ بہر) فہرمووی: پیاوی لہ پیغہمبہری پرسی:
چی شتی لہنایینی ئیسلاام دا زور چاکہ؟ فہرمووی: (نانبدہہو ساویش
لہہموو کہسی بکہ، چ بیناسی و چ نہیناسی). (تاج/ل ۲۲ ف/۷ ز/۸ چ/۴ ز/۲).

بەشىكە لە ئيمان چى بۆخۇي پىخۇشىي

بۇ ۈرۈي مۇسۇلماننىشى پىئى خۇشېئى

١٣- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ. (الحديث ١٣ - الرقم ١٣ في فتح الباري شرح صحيح البخاري). (١٣)

ئەنەس (پەزىلەتلىك خەلىپە) لە پەيغەمبەر ھەم (دروودى خودىيە لىتىنىيە) دەمەرموۋى؛ (كەستان بەتەۋاۋى ئيمان و باۋەر ناھىيىنى ھەتتا ھەرچى بۇخۇي پېي خۇشە بۇ بىراي موسولمانىشى پېي خۇش نەبى) (تاج/ل ۲۰/ف ۲/ز ۲).

رافه و شیکردنه وه:

به پي دھقئ ئايھتي قورئاني پيروؤ، موسولمانان له ناو خويانا خوشك و
براي ئاييني يهكترين، يهزداني پاك دهفهرموئ: (اِنَّا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ) واته:
موسولمان براي موسولمانه، له شهريعت دا، به پي ي باوي ناو كۆمهل،

(۱۲) أخرجه مسلم في الايمان، باب تفاضل الاسلام وای اموره افضل رقم: ۱۵۹=۳۹.

(١٣) أخرجه مسلم في الايمان، باب: الدليل على ان من خصال الايمان ان يحب لأخيه، رقم: ٤٥ - ١٦٨.

زووربهی رووی قسه له بپاوانه، به لām له راستی دا هه موو گشت و گۆو برپاری
 وه کوو یهك نیرو می دهگریتهوه، مه گهر نیشانهیی هه بی دهقه که تایبته بکا
 به لایه کیانهوه، کهواته: مه بهست نهوهیه مرۆقی موسولمان، ژن بی یان بپاو،
 چی بۆخۆی پیتی خۆش بی نهوهشی بۆ براو خوشکی موسولمانی پتی خۆش
 بی، کهواته: وشه ی برا له فهرمووده که دا بۆ تهغلیبه، نهك بۆ چه سپاندنی
 جیاوازی له نیوان نیرو می دا. نه نهسی کوپی مالیک (همزی خوی لێ بی) نۆکه ری
 پیغه مبه ر بووه، ده سال خزمه تی چه زرمه تی کردوه، به هه تیوی گیوره بووه،
 له ناو یاران دا کهس به قه د نهو مندالی نه بووه، دهو له مه ند بووه، ته مه نی
 درێژ بووه و پیغه مبه ری خوا له سه ر داخوای دایکی نه نهس نه م نزیایه ی بۆ
 کردووه: خودایه! پیت و فه ر به ره مال و منالی و ته مه نی درێژ که و له گوناھی
 خۆش به (نه نهس (همزی خوی لێ بی) ده فهرموی: (سه د منال - دوو که مه م - به خاک
 سپاردووه، که هه موویان له پشتی خۆم بوون!) ره زیکی هه بوو هه موو سالی
 دوو جار به ری ده گرت، ریحانیکی تیا بوو بۆنی میسکی لیوه ده هات، ده لێن:
 زیاتر له سه د سال ژیاوه، دوا هاوړی بووه که له (۹۳) ی کۆچی دا، له سه رده می
 چه حاج دا له به صره مردووه (۲۲۸۶) فهرمووده ی له پیغه مبه ره وه گیراوه ته وه
 (۲۵۱) فهرمووده ی له بوخاری دا هه یه (۲۵۹) فهرمووده ی له موسلیم دا هه یه
 (۱۶۸) یان په سندی هه ردوولایانن: (تاج/ ۵ ل/ ۱۸۴).

باسی خۆشه ویستی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) له باوه ره
 ۱۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 قَالَ: (فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ
 وَوَلَدِهِ). (الحديث ۱۴) (۱۴)

ثوبو هورمیره (پڑی خوی لب بن) فہرمووی: پیغہمبہری خوا (درویدی خودی لسمہ بن)
فہرمووی: (بہو کہسہی کہوا گیانی من وا لہدہستی نہوا کہستان بہتہواوی
نیمان ناہینی و بہنیمانداری تہواو حسیب ناکری ہتا منی خوشتر نہوی لہ
لہباوک و لہدایک و لہمنالی خوی و لہ گشت خہلگی تریش سہرجہم). (تاج/۱
۲۰/۲/۲).

راقہ و شیکردنہوہ:

وشہی دہست لہم فہرموودمیہدا لہموتہشہبہاتہ، ئیمہیش وەك
موفہوویچہکان دہرکی مہبہست لی ہہوالہی زانستی خودا دہکہین و وەك
نہو ہہوالکہرانہ دہلین: (وما یعلم تأویلہ الا اللہ) وەك (الراسخون فی العلم)
یش دہلین: (آمنا بہ کل من عند ربنا) نزای باشیش بؤ مونہوویلہکان دہکہین،
کہبؤ خزمہتی نایینی خودا نہرکی زوریان کیشاوہو بہتہنویلی جوان
چارہسہری زور لہ کیشہکانیان کردوہ، خوا پاداشی باشی ہہموو لایئ
لہراژمکہرانی نیسلام بداتہوہ. خوشہوویستی راستو دروستی پیغہمبہر (درویدی
خودی لسمہ بن) بہوہ دہبی کہموسولمان پہرہوی شہریعہتہکہی بکا، دہنا قسہ
فہقیرہ ہہمووکہس پی ی دہویری.

۱۵ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (لَا
يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ).
تہرجمہکہی لہفہرموودہی چواردہدا رویش. (الحديث رقم: ۱۵) (۱۵)

باسی چیژی شیرینی باوہر

۱۶ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
(ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ خَلَاوَةَ الْإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا

(۱۵) أخرجه مسلم في الايمان باب: وجوب محبة رسول الله (صلى الله عليه وسلم) اكثر من
الأهل والولد، رقم: ۴۴ - ۱۶۷ شيحا.

وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقَذَّفَ فِي النَّارِ). (الحديث ١٦ أطرافه في: ٢١، ٦٠٤١، ٦٩٤١) ^(١٦)

لهئه نه سه وه له پیغه مبه ره وه (دروودی خودای له سر بر) دمفه رموی: (هه رکه سی نه م سی شته ی تیدابی تامی شیرینی باومر ده چیژی یه که م: خوداو پیغه مبه ری خودای له هه موو شتیکی تر له لا خو شه ویستر بی، دوهم: هه رکه سه ی خو ش ده وی ساخ له بهر رمزای خوای گه وره خو شی بو، سی یه م: چو نیش پی ناخو شه فری بدریته ناو ناگرم وئاوایش پی ناخو ش بی که جاریکی تر بجیته وه سه ر کوفرو بی بروایی، دوا نه وه که خوا رزگاری کرد لی ی) (تاج/ عربی جلد/ ٥ ص ٧٨ = القسم العربی) + (تاج/ ١/ ل/ ٢١ ز/ ٢ = ژماره/ ٥).

باسی نیشانه ی باومر حویی نه نصاره

١٧- عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (آيَةُ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ الْأَنْصَارِ). (الحديث ١٧ - طرفه في: ٣٧٨٤) ^(١٧)

ديسان له وه وه له پیغه مبه ره وه (دروودی خودای له سر بر) دمفه رموی: (نیشانه ی باومر ی بته و خو شه ویستی نه نصاره کانی پیغه مبه ره (دروودی خودای له سر بر) که به کوردی پیان ده گوتری: یارمه تیدمرانی پیغه مبه ر، دروودو سلاوی خوای گه وره له خو ی و رمزای خوای گه وره له یارانی بی، نیشانه ی دوو پرووی و ناپاکیش له گه ل کۆمه لی ئیسلاما رق لی بوون و کینه کی شانه له نه نصار). (تاج - ١ - ل - ٢١ ز - ٢).

رافه و شیکردنه وه:

نیشانه ی باومر و عه لامه تی ئیمان زۆرن یه کی له وانه خو شه ویستی نه نصاره، نه نصار موسو لمانه کانی مه دینه که یارمه تی ئایینی خوایان

(١٦) أخرجه مسلم في الايمان، باب: وجوب محبة رسول الله (صلى الله عليه وسلم) أكثر من الأهل والولد والوالد، رقم: ٤٣ = ١٦٤.

(١٧) أخرجه مسلم في الايمان، باب الدليل على ان حب الانصار وعلى (رضي الله عنه) من الايمان، رقم: ٧٤ = ٢٢٢ شيجا.

به سهر و به مال داود، نيفاق و دوو پرويش له نايينا نه وه يه: كه سئ به دهم موسولمان بئ و له دله وه ناموسولمان و بئ بروابئ، يا به دهم و دل موسولمان بئ به لام رمفتارى و هك به ناو موسولمان وابئ!

١٨- عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَحَوْلَهُ عَصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ: (بَايَعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا تَسْرِقُوا وَلَا تَزْنُوا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ وَلَا تَأْتُوا بِهَتَّانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ وَلَا تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ بِهِ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللَّهُ فَهُوَ إِلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ). (الحديث ١٨ أطرافه في:

٣٨٩٢، ٣٨٩٣، ٣٩٩٩، ٤٨٩٤، ٦٧٨٤، ٦٨٠١، ٦٨٧٣، ٧٠٥٥، ٧١٩٩

٧٢١٣، ٧٤٦٨). (١٨)

عوبادهى كورى صاميت (همزى خوى لى بن) فهرمووى: (دهستهيئ له يارانئ پيغه مبه ر (درودى خودئ لى سمر بن) له ده دورى بوون، فهرمووى پييان: پهيमानم له گهل دا بكه ن له سمر نه وه: كه هاوبه ش (شهريك) بو خوا دانه نيئ و دزى و حيزى نه كه ن و دس پاك و داوينپاك بن و مندالئ خوتان له بهر نه بوونئ نه كوژن و له خوتانه وه له خوت و خوږايئ بوختيان هه لئه به ستن، وه له كردنى چا كه و پياومتئ سهر پيچئ نه كه ن و لاريتان نه بئ له كارئ خير) جا هه ركه سيكتان نه م پهيمانه ئ هه تا سهر برده سهر نه وه پاداشئ باشئ ده كه ويته سهر خوا، وه نه وه يشئ تووشئ شتئ بوو له مانه و، له م جيهانه دا توئه ئى نه وه ئى سهندرا نه وه ده بئ به كه فارمت بوئى نه وه توئه يه بريئتئ ئى تاوانه كه ئى ده كه وئى، وه نه وه يشئ تووشئ شتئ بوو له مانه به لام له جيهان داخودا بوئى پووشئ، نه وه كارئ ده كه ويته ده ست خوا، جا خودا نه گهر هه ز بكا نه وا ئى دى دموورئ، نه گينا توئه ئى نه وه ئى له وجيهان دا ئى ده ستينئ)

عوباده فہرمووی: (جا ئیمہیش لہسہر ئہوہ پھیمانمان پئی دا). (تاج/ ۳ ل/ ۳۶۵ ز/ ۱۰۱ ف/ ۱ تاج/ ۱ ز/ ۸ ژ/ ۵۵).

راٹھ و شیکردنہوہ:

ہہتا بزائری کہ پیاوانی رشتہگانی فہرموودمکانی صہحیحی بوخاری ج کہلہ پیاوی بوون، سہرگوئی لہمیژوویان دہنووسین، عوبادہ: ئہنصاری پہ، خہزرجی پہ، ئامادہی پھیمانی عہقہبہی پہکہم و دووہم بووہ، ہہروا ئامادہی بہدرو ئوحدو پھیمانی خوشنوودی (بہیعہتو رضوان) و ہہموو شہرگاگانی تری پښغہمبہر بووہ، لہگہل پښغہمبہر خۆیدا (درووی خوبی لہسہر بی) لہپښغہمبہرہوہ (۱۸۱) فہرموودمی گیراوتہوہ، شہشیان پھسندی ہہردوولایہ، دوانیان لہبوخاری دا ہہیہ بہلام لہموسلیم دا نییہ، دوانیشیان لہموسلیم دا ہہیہ، بہلام لہبوخاریدا نییہ، پہکہم کەس بووہ کەبووہ بہقازی فہلہستین، پیاویکی کەلہگہتی قہویلہی قوژی بہہرمہمہند بووہ، سالی (۲۴) ک مردوہ، گورہکە لہبہیتولہقدیسہ جڳہکە زانراوہ، پھیومندی ئہم فہرموودہیہ بہسہر دیری ئہم باسہوہ، کەئیمان و باومرہ زور کەمہ، ئہومیش بہہوی ئہو تیہہلکیشانہومیہ کە دانہری تہجریدی صہریح کردوویہتی لہنئیوان سہرباسہ سہرہکی و لاوہکی پہکانی صہحیحی بوخاریدا، ئہم ناسازی پہ لہزور شوین لہم کتیبہ پیروژمہدا دووبارہ دہبیٹہوہ، بہلام چارمہری بہوہ دہکری کەبگہرپیٹہوہ بۆسہر ئہصلہکە، لہکۆندا موتالاکەری ئہم جوڑہ کتیبانہ ناگاہیکی چاکی لہم لایہنانہ ہہبوو، بہلام ئیستا وانہماوہ، خوینہر بہگشتی تہواو ساگارو ساویلکە بوون، مہگہر بہدانسقہ خوینہری پسپۆر ہہبی!

باسی: بہشیکہ لہ نایینداری ئہگہر لہدہست نازاوہ رابکە

۱۹ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (يُوشِكُ أَنْ يَكُونَ خَيْرُ مَالِ الْمُسْلِمِ غَنَمٌ يَتَّبِعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ

وَمَوَاقِعُ الْقَطْرِ يَفِرُّ بِدِينِهِ مِنَ الْفِتَنِ). (الحديث ١٩ - أطرافه في: ٣٣٠٠، ٣٦٠٠، ٦٤٩٥، ٧٠٨٨). (١٩)

ئەبو سەعیدی خودری (عزەزی خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەری خوا (دروودی خودی لەسەر بێ) فەرمووی: (هاکا ئەو رۆژە هات کە مەردوم دەکەوێتە چەرخێکی خراپی واوە پیاوی موسوڵمان لەبەر ئاژاوەی زۆرو لەتاو ئاشووب و فەرتەنە بەنایینی خۆیەو گوریزو پەو دەکا و هەڵدێ و شوێن ئازەل و گەلەرانێ خۆی دەکەوێ و بەلوتکەیی شاخەکان و بەلەومرگاگەنەو گریان دەدا، ئەو رانە لەم رۆژە رەشەدا باشتەین مائێ ئەو موسوڵمانە گۆشەگیرەیی، چونکە دەبێ بەهۆی پاراستنی نایینی و مایەیی گوزمرانی، دوور لە ئاژاوەکان). (ریاض ٢/ل ٥٤٤ - کوردی) + (چاپی ٢/ل ١٥٠ ز ٦٩).

راڤە و شیکردنەوێ:

ئەبو سەعیدی خودری ئەنصاری یە، لە پۆژی غەزای ئو خوددا لەبەر مندائی ڕێگەیی نەدرا کە بەشداری لەم غەزایەدا بکا، بەلام لەوودا لە خزمەت پێغەمبەردا نامادەیی دوازدە غەزایوو، باوکی لە غەزای ئو خوددا شەهید بوو، هەزارو سەدو حەفتا فەرموودەیی هەیی، لەبوخاری دا شەست و دووی هەیی، لەموسلیم دا نەوودو هەشتی هەیی، چل و شەشیان پەسندی هەردوولایان، بەبێ ی ئەم فەرموودمێ گۆشەگیری لەکاتی ئاژاوەدا سوننەتە، گۆشەگیری لەهەموو کاتێک دا شتی چاکە، بەتایبەتی لەم زەمانەدا، بەمەرجی نەبێ بەهۆی زیان بۆخۆی یا بۆ موسوڵمانان، وەک ئەو بێ بەهۆی تەرکی جومعه و جەماعەت، یا بێ بەهۆی نەکردنی کاسبی. (ت ٥/ص ١٨٥ مبحث: السلامة في العزلة) + (ب - ١٠ - ٣ - ل - ١١ - ف - ٢١ - تاج ٥/ز ٣/ز ٥١٣٩، ١٤٠ - ج ٤).

باسی: پیغہ مبہر لہ ہہ موو کہ سی زیاتر لہ خوا دہ ترسی

۲۰- عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَمَرَهُمْ أَمْرَهُمْ مِنَ الْأَعْمَالِ بِمَا يُطِيقُونَ قَالُوا إِنَّا لَسْنَا كَهَيْئَتِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ فَيَغْضِبُ حَتَّى يُعْرِفَ الْغَضَبُ فِي وَجْهِهِ، ثُمَّ يَقُولُ: إِنَّ أَثْقَاكُمْ وَأَعْلَمَكُمْ بِاللَّهِ أَنَا). (الحديث ۲۰ في فتح الباری شرح صحیح البخاری) (۲۰)

عائشہ (مزی خوی لی بی) فہر مووی: پیغہ مبہر (درویدی خوندی لسمہ بی) دہستووری وابوو کاتی فہرمانی بہ یارانی دہ کرد بو کردنی کاری، داوای شتیکی وای لی نہ دہ کردن کہ لہ تافہ تیاندانہ بی. گوتیان: نہی پیغہ مبہری خوا! ناخر نیمہ وہک تونین، تو لہ کوئی و نیمہ لہ کوئی، تو خودای کہ وورہ لہ گوناہی بہرو دوات خویش بووہ، کہ واتہ: نیمہ پیویستیمان بہ کردنی کاری باش لہ تو پترہ! پیغہ مبہریش (درویدی خوندی لسمہ بی) بہرادیہ کی وا لہم قسہ یہیان توورہ دہبوو لہرووی دیار بوو، دہیشی فہر موو: (من لہ ہہ موو تان زیاتر لہ خودا دہ ترسم، وہلہ ہہ موو شان زیاتر دہیناسم، کہ واتہ: کاری زور بو من باشترہ!). : (تاج/۱ ل/۶۲ ز/۱۰ = ۸۰/ج/۴).

باسی باوہر بہ ہیرو بی ہیرو ہہ یہ

۲۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَخْرِجُوا (مِنَ النَّارِ) مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خُرْدٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَيَخْرِجُونَ مِنْهَا قَدْ اسْوَدُّوا فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي جَانِبِ السَّيْلِ أَلَمْ تَرَ أَنَّهَا تَخْرُجُ

صَفَرَاءُ مُلْتَوِيَةً). (الحديث ۲۲ في فتح الباري - أطرافه في: ۴۵۸۱، ۴۹۱۹، ۶۵۶۰، ۶۵۷۴، ۷۴۳۸، ۷۴۳۹) (۲۱)

لهئه بوسه عیدی خود ریه وه له پیغه مبه ره وه (دروندی خودی لسه ره بی) دمفه رموی:
(به هه شتی یه کان ده چنه به هه شت و دۆزه خیه کانیش ده چنه ناو دۆزه خ،
له پاشا خوای گه وه به فريشته کان دمفه رموی: هه رکه سی به قهه سهنگی دهنکه
خهرته له یی ئیمان و باومر له ناو دلی دا بووبی له دۆزه خ دمریکهن، جاکاتی
دۆزه خیه کان له دۆزه خ دینه دمره وه بوون به سووته مه پۆو رهش رهش بوون،
ئه وسا هه ئیان دهنه نه ناو رووباری ژيانه وه، جا وهك تۆمه ی قهراخ سیلاو
خیرا سهوز دهنه وه نه ژینه وه، دیاره دیوتانه كه کاتی تۆمه دهنه قی و چه كه ره
دهكا چهنده گه شو زمره باوو ناسك و نازدارو به ره به ره به دهم سروه ی باوه
شنه شن دهكاو كه رویشكه دهكا، نه وانیش كه له رووباره كه دینه دمره وه ناو
ناسك و نازدارو به كه یفن!). : (تاج/ ۵ ل/ ۴۰۰ ز/ ۲۳۱) + (ب/ ۱۰ ز/ ۱۳۲ ل/ ۴۲۶
ف/ ۲ = تاج/ ۵ ز/ ۱۳۲ ل/ ۵۷۰۵ ژ/ ۷۲۱ ل/ ۴).

رافه و شیکردنه وه:

نهم فهرمووده یه به لگه ی ئه وه یه كه باومر به هیزو بی هیزی هه یه،
وهئه وه ی لسه ره موسولمانه تی بمری زوو یادرهنگ ده چینه به هه شت، ههروهك
نامازه بۆ ئه وه دهكا كه مه عنه ویات وهك باومر كردار سهنگ و كیشیان هه یه،
له م سهرده مه دا ته رازوو و پیومر چه شنی زۆرو سهیری هه یه، مه رج نییه
كه ههر شتی ته ندار بكیشری، شتی بی ته نیش (وهك كارها، موقناتیسی، پله ی
سه رماو گه رما، راده ی شی، خاسیه ت و تایبه تهنه ندی شت، ئه مانه هه موو
كه رچی مادده و جه وه ره نین و عهره ض و روو كه شن، به لام له گه ل ئه وه ش دا

ھەریەکی لەمانە) پێۆمری خۆی ھەیه، ئیتەر تەعبیر لەو حەقیقەتە بەھەر
وشەیی بێ دەبی، ناوی دەنی ی تەرازوو، یان مەتر، ئەو لەجەوھەری
بابەتەکە هیچ ناگۆڕی!

نابیینی لەرەدی دەنگ، تیری و کالی رەنگ، خۆشی و ناخۆشی و چۆنییتی و
چەندییتی ی تام و بۆ، ئەمانە ھەموو شەپۆل و مەوجەیی خۆیان ھەیه، ئیستا
بەپێۆمری تایبەتی، ئەو شەپۆل و لەرانە لەیەک جیا دەکرینەو، لەسەر
شەریت و نەوار تۆمار دەکرین و ھەرکاتی ویستیان ئەو دەنگ و رەنگە وەک
خۆیان دووبارە دەکەنەو.

حەز دەکەم ئەم راستییە تۆمار بکەم: ئیمە کەموسوڵمان نین باوەرمان
واپە کەئیسلاام تاقە ئایینی راست و دروستی خواپە، وئەوھە پێۆیست بێ بۆ
پیاو کردن و گەشە پێکردن و بەردەوام بوونی ئەم ئایینە خودای گەورە
فەراھەمی ھێناو، جا لەسەر ئەم بنیاتە خودای گەورە لەژێر چاودی
خۆیدا، لەپیش پیاو کردنی ئیسلاام دا، ئەم زمانی عەرەبییە کەقورئان و
حەدیثی پێ تۆمار کراو، پەرورە کردو، ئەوھەتا بەرپێک و پێکی تەعبیری
لەمەبەستەکانی خودا پێ دراوئەو، ئەمەش بەباوەرێ من بەشیکی
لەئیرھاص، ئیرھاصیش: کاریکی ئاناسایی یە لەپیش ھاتنی لەدایکبوونی
پێغەمبەرپێک دا روو دەدا، ھەتا ببێ بەنیشانەیی دروستی ی پەيامەکەیی، یەکی
لەو بنەمایانە کەبوون بەھۆی سەرەکی پاراستنی ئایینی پیرۆزی ئیسلاام
بنەمای تەوفیق و پشتگیری خودایی یە، راستە کەپێۆیستە لەسەر موسوڵمان
لەھەول و کۆشش و کارو کردووە سارد نەبنەو و ئەوھە ھۆی سەربەرزیی
دیین و دنیاپە ھەولێ بۆ بدن، بەلام تەوفیقی خواپە سەر و ھەموو ئەمانەپە،
دەنا کارەساتی گەورەیی و بەسەر میللەتی ئیسلاام دا ھاتوو ئەگەر پشتگیری
خواپە نەبواپە ئیستا ناوی ئیسلاام سەراپۆو.

۲۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمْصٌ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ الثَّدْيِ وَمِنْهَا مَا دُونَ ذَلِكَ وَغَرَضَ عَلَيَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ يَجْرُهُ قَالُوا فَمَا أَوْلَتْ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الدِّينُ). (الحديث ۲۳ - أطرافه في: ۳۶۹۱، ۷۰۰۸، ۷۰۰۹). (۲۲)

دیسان نہ بوسہ عید (برقی غوی لے ہی) فہرمووی: پیغہ مبہر (درویدی خودی لسمہ ہی) فہرمووی: (نووستبوم لہ خہودا نہو خہ لکھم پی نشان دران، ہہموو سہرو کراسیان لہ بہردا بوو، ہہیان بوو کراسہ کھی دہگہ ییشہ سہر مہمکی و ہہیان بوو لہوہ زیاتر یاکہ متر بوو، بہلام کہ سہرہی عومہری کوپ خہ ططاب ہاتو نہو بہ بہرہدہ مہما رمت بوو تہ ماشام کرد کراسیکی ناودامانی لہ بہردا بوو لہ بہرہ پی دہ خشا، عہرزیان کرد: نہی پیغہ مبہری خوا! نہوہت بہچی خہوہرژین کردو بہچی لیکت دایہوہ؟ فہرمووی: بہنایین). (تاج-ل/۲۰/ز/۴/ف/۱/ژ/۲۲۴۵/ج/۴).

شہرمو و ہیا بہ شیکہ لہ نیمان و باوہر بہ خوا

۲۳- عَنْ ابْنِ عَمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهُوَ يَعْظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ). (الحديث ۲۴ - أطرافه في: ۳۶۹۱، ۷۰۰۸، ۷۰۰۹). (۲۳)

ئیبنوعومہر (برقی خودیان لے ہی) فہرمووی: پیغہ مبہر (درویدی خودی لسمہ ہی) لہ لای پیاو ییکہوہ رابورد، نہ نصاری بوو، خہریک بوو ناموژگاری برادر یکی خوی

(۲۲) أخرجه مسلم في الفضائل، باب: من فضائل عمر (رضي الله عنه)، رقم: ۲۳۹۰ = ۶۱۱۳۹.

(۲۳) أخرجه مسلم في الايمان، باب: بيان عدد شعب الايمان وفضلها وادناها، رقم: ۱۵۳=۳۶.

دهکرد، لهسهر ئهوه كه زۆر شهرمنه. پيغه مبهري (درووي خوداي لهسهر بهي) پيئي فهرموو: (وازي لي بيينه چوونكه شهرمو شكۆ به شيكه له باومرو نيمان) (رياض/ ۲/ ل/ ۵۹۲).

نهوهي شايه تمان بهيئي و نويز بكاو زهكات بدا سهرو ساماني پاريزراون

۲۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ). (الحديث ۲۵) (۲۴)

ديسان لهوهوه پيغه مبهري (درووي خوداي لهسهر بهي) دمفه رموي: (فهريانم پي كراوه كه شهر بكهم له گهل ئهم خه لكهدا ههتا شايه تمان دينو به زمان دهليين: أَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ؛ شايهتي ددهم كه ههر خودا خودايه و بهس، مهحه ممه ديش پيغه مبهري خوايه و له لايهن ئهوهوه رهوانه كراوه بو سهر ئه و خه لكه، وهتا بينج فهرزهي نويز به جواني دهكه و، زهكاتي فهرز ددهن، كاتي ئهوهديان كرد نيتر سهرو مال و نامووسيان لهمن حهرام دهبي، مهگهر لهسهر حهقي شهرعي، جا لهدوا ئهوه ليپرسينه وهديان لهبارهي نيازي دليانهوه لهو دونيا لهسهر خوايه). : (رياض/ ۱/ ل/ ۳۷۲ ز/ ۴۹ + تاج/ ۲/ ل/ ۱۲ ف/ ۴ ز/ ۲) + (چاپي/ ۲/ ب/ ۲ ل/ ۳۰۴ ف/ ۱/ ۳۹۰).

رافه و شيكردنهوه:

لهم فهرموودهيهوه ئهم شتانه وهرده گيريين: گوطني شايه تمان به زمان مهرجي يهكه مي قه بووتلي ئيسلامه، وه حوكم ناكري به كافري و بي بروايي

(۲۴) أخرجه مسلم في الايمان، باب: الأمر بقتال الناس حتى يقول: لا إله الا الله، رقم:

کەسێ بەهۆی کاری زۆر خراپەووە مادەم ئەهلی شایەتەمان بێ، بەم جوۆرە کەسە لەزاراوەی شەرعدا دەگوترێ: ئەهلی قیبلە، بڕیاری شەرع بەپێی رووکارەو لێپرسینەووە لەنیازی ناو دڵ لەسەر خواپە، بڕیاری شەریعەت لەسەر موسوڵمان جێ بەجێ دەکری ئەگەر سەرپێچی لەفەرمانەکانی شەرع بکا، وەک ئەو بەناحەق کەسێ بکوژی دەکوژرێتەووە.

باسی: هەندێ دەفەرموون ئیمان کردەووە

٢٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (سُئِلَ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ فَقَالَ: إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: حَجٌّ مَبْرُورٌ). (الحدیث ٢٦ - طرفه فی: ١٥١٩) (٢٥)

ئەبوھورەیرە (مەزنی خۆی لێ بێ) فەرمووی: لە پێخەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) پرسیار کرا: کام کارە زۆر پەسەندە؟ فەرمووی: باوەڕ بەخودا و بەپێخەمبەری خودا، گوترا: ئەو لەدوا ئەو چی کاری زۆر خێرە؟ فەرمووی: (غەزا و تیکۆشان لەپێگەی خودادا، گوترا: ئەنجا چی تر؟ فەرمووی: حەجیکی دروست!) (ریاض/٣/ل/٩٤٢).

راڤە و شیکردنەووە:

لەهەندێ فەرموودەدا لەپاش باوەڕ بەشترین کردەووە نوێژە، یاشتیکی ترە، وەک وەلامیکی گشتی بۆئەم جوۆرە باسو بابەتەنە کەبەدیمەن بۆنی ناتەبایی یان ئی دێ، دەئێین:

یەکەم: بەپێی حال و بەپێی کەس وەلام دەگوێرێ، بەوێنە: کاتێ جیهان بەناسایش بێ حەج لەغەزا باشترە، بەلام کاتێ دوژمن شالۆی هینابی غەزا لەحەج باشترە،

دووم: به زوری نهم رسته و تهعبیرانه هاندانه لهسه ر کردنی نهو کاره باشانه،
مه بهست بریاردانی پلهی باشترینی نیوانیان نییه،
سییه م: وشهیی لهزارا کرتاوه، به لام له دلّه وه مه بهسته، وهك وشه ی (مین)
لیره دا موراده، نهو کاته پرسیاره که ناوای لی دئ: (سئل أي العمل = من =
أفضل الأعمال: کام کاره له زور کاره په سنده کانه؟).

چواره م: نیسمی ته فضیل له م جوړه شویناندا بو ته فضیل نییه، وهك له م
نایه تاندا بو ته فضیل نییه: (وهو أهون علیه) هه روا: (وربکم اعلم بکم)
که (أهون) بهواتا (هین) بی و (أعلم) بهواتا (عالم) بی، نهم جوړه ته نویله له م
شویناندا زور په سنده، زاناکان دهفرموون: (نه گهر دوو دهق به دیمه ن
پیکه وه نه دهگونجان دمبی لایه کیان به پیی زانستی ته نویل به نویل بکری،
نهو کاته ههردوو دهقه که په سندنو کار به ههردوو لایان دهکری، به لام
نه گهر به ته نویلش پیکه وه نه دهگونجان نهوا به هیزه کیان په سهند
دهکری و بی هیزه کیان که نار دهکری، ته نانه ت ههندی زانا دهفرموون:
ته نویل دووریش بی له پرته کردنه وهی دهق باشتره. تأویل له (آل الشيء الی
كذا) یه واته نهو شته گهراپه وه بو نه وه و نه وه، لهزارا وهی زانستی
فهرمووده دا مه بهست له ته نویل نه مه یه: گفته (لفظ) ی به پیی دانانی
بنچینه یی (وهضعی نه صلی) خو ی واتایی دهگه یه نی، به لام له بهر به لگه یه
لهو واتایه وه نه قل دهکری بو واتایه کی تر، نه گهر نهو به لگه یه نه بوایه
نهو واتایه ی که بهر واته گفته که دهیگه یه نی که نار نه دهکرا.

کاتی نیسلام له سه ر واتای راسته قینه نه بی

۲۶ - عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
(أَعْطَى رَهْطًا وَسَعْدٌ جَالِسٌ فَتَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا هُوَ أَعْجَبُهُمْ

إِلَيَّ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ أَوْ مُسْلِمًا فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلْبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ فَعُدْتُ لِمَقَالَتِي فَقُلْتُ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ أَوْ مُسْلِمًا فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلْبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ فَعُدْتُ لِمَقَالَتِي وَعَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ يَا سَعْدُ إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرَهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ خَشْيَةً أَنْ يَكُفَّهُ اللَّهُ فِي النَّارِ. (الحديث ٢٧ - طرفه في: ١٤٧٨) (٢٦)

سهعدی کوری نه بو وه قاص (رمزی خودی سن بن) فهرمووی: من خوّم دانیشتبووم لهوکاته دا پیغه مبهەر (دروودی خودی لمسر بن) بهشی دهسته یه کی دا، به لام بهشی پیاو یکی نه دا، به لای منه وه نهو پیاوه باشتیرینیان بوو، له بهر نه وه گوتم: قوربان! نهی پیغه مبهری خودا! نه وه بوچی فیسار مکه ست بوارد، خو به خودا من به بر واداری دماز نم، فهرمووی: به لگوو بلئی به موسولمانی دماز نم و له حالی وادا شایه تی باومر، که شتی که واله ناو دل دا بوئهم جوړه که سهی مه ده) جا منیش که می بی دمنگ بووم، هه تا نه وهی دمازانی له باره ی موسولمانه تی نهو پیاوه وه زوړی بو هی نام له بهر نه وه پرسیار مکه م دووباره کرده وه، پیغه مبه ریش ههر فهرمایشته که ی پیشووی دووباره کرده وه، له بهر نه وه که می کی تریش بی دمنگ بوومه وه، هه تا له بهر هه مان هو ی پیشو و پرسیار مکه م بو جاری سییهم دووباره کرده وه، پیغه مبه ریش (دروودی خودی لمسر بن) دیسانه وه ههر فهرمایشته که ی پیشووی دووباره کرده وه، له دوا یی دا فهرمووی: (نه ی سه عدا گه لی جار من بهش ددهم به هه ندی که س، هه یش لهوم خو شتر ده وئو به شیشی ناده م، دمازانی نه و م بو؟ چونکه هه ندی که س نو موسولمانن، یا چاو چنوکن، دمه هو ی به بهش پیدان بیان لاوینم و بیان که م به دؤستی نیسلام، نه بادا بجیته وه ناو بی پروایی و خودا له ناو ناگری دؤزه خ دا سه رمنگری بکا، به لام هه یه خو ی موسولمانی ساغه، پیویستی به لاواندنه وه نیه).

رافه و شیکردنه وه:

سه‌د له‌عه‌شهره‌ی موبه‌ششهره‌یه، واته: له‌و ده‌که‌سه‌یه که پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سهر به‌ر) مژده‌ی به‌ه‌ه‌شتی پیداون، له‌موسوئمانه ههره‌پیشینه‌کانه، له‌ته‌مه‌نی جوارده سائی دا نیسلام بوو، ناماده‌ی غه‌زای به‌در بووه، ههر واه‌ی غه‌زاکانی تری پاش به‌در بووه، نزای گیرابوو، یه‌که‌م که‌س بوو که‌یه‌که‌م تیری له‌رپښکه‌ی خودا دا هاویشته، له‌کوچه‌ره ههره‌پیشینه‌کان بوو، دووسه‌دو حه‌فتا فهرمووده‌ی هه‌یه، له‌بوخاری دا بیستی هه‌یه، له‌موسلیم دا بیستو سی‌ی هه‌یه، یازده‌یان په‌سه‌ندی ههردوولایه، له‌سهرده‌می نیمامی عومه‌ردا له‌سهر ده‌ستی سه‌ددا مه‌دائین فه‌تج کرا، کووفه‌ی دروست کرد، عومه‌ر کردی به‌فهرمانداری ولاتی عیراق، له‌په‌نجاو حه‌وتی کوچی دا مردووه، له‌به‌قیع به‌خاک سپیردراوه، دواترین که‌سه له‌عه‌شهره‌ی موبه‌ششهره که مردووه: (تاج/۵/ل/۸۶ = تاج/۳/ل/۶۰۹ ز/۱۲/ژ/۳۳۲۶ هه‌تا ۳۳۳۱ چ/۴) له‌م شوینه‌دا له‌تاجول نوصول دا مناقبی سه‌د نووسراوه.

کفر تا کفر فهرقی هه‌یه

۲۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَرَيْتَ النَّارَ فَإِذَا أَكْثَرُ أَهْلِهَا النِّسَاءُ يَكْفُرْنَ قِيلَ أَيْكْفُرْنَ بِاللَّهِ؟ قَالَ يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِخْدَاهُنَّ الدَّهْرَ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُ). (الحديث ۲۹ - أطرافه في: ۴۳۲، ۷۴۸، ۱۰۵۲، ۳۲۰۲، ۵۱۹۷). (۲۷)

ئيب‌نوعه‌بباس (هم‌زای خودمان له‌ به‌ر) فهرمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سهر به‌ر) فهرمووی: (سهرنجی ناو دۆزه‌خم دا پړوانیم زوربه‌ی خه‌لکه‌که‌ی له‌ژنانی جیهان بوون،

چونکه سپله‌یی ده‌کهن) گوتیان: ئایا سپله‌یی له‌گه‌ل خودا دا ده‌کهن؟
 فهرمووی: (سپله‌یی له‌گه‌ل می‌رد ده‌کهن و چاکه‌یان له‌به‌رچاو نییه، ئه‌گه‌ر
 به‌دریژیی سأل چاکه له‌گه‌ل یه‌کیکیان بکه‌ی، دوا‌یی شتیکی که‌می لی بینیت
 که‌به‌دلی نه‌بی ده‌لی: هه‌رگیز چاکه‌م له‌تۆ نه‌بینیوه‌).

که‌س به‌کردنی ئاوانه‌کانی سه‌رده‌می نه‌فامی کافرنابی جگه له‌شیرک و کوفر

٢٨- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سَابَيْتُ رَجُلًا فَعَيَّرْتُهُ بِأَمِّهِ فَقَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا أَبَا ذَرٍّ أَعَيَّرْتَهُ بِأَمِّهِ إِنَّكَ أَمْرٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ إِخْوَانُكُمْ خَرُّوا لَكُمْ جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ وَلْيَلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعِينُوهُمْ). (الحدیث ٣٠ - طرفه فی: ٢٥٤٥، ٧٠٨٣، ٢٨)

ئه‌بوذرپی غیفاری (م‌زی خوی لی بی) فهرمووی: (له‌گه‌ل پیاویک دا جنیومان
 به‌یه‌کتر دا، له‌سه‌ر قسه‌یه توانجم له‌دایکی دا پیم گوت: کوری ژنه
 قوله‌پشه‌که، ئه‌ویش چوو له‌لای هه‌زرت سکا‌لی له‌ده‌ست کردم، جا که‌چووم
 بو خزمه‌ت هه‌زرت (دروودی خودی له‌سه‌ر بی) فهرمووی: (ئه‌ی ئه‌بوذر! چۆن تانه
 له‌دایکی ده‌ده‌ی؟ تۆ چۆن پیاویکی؟ هیشتا په‌گی ره‌فتاری سه‌رده‌می نه‌زانیت
 تیدا ماوه، ئه‌م به‌نده‌و نۆکه‌رانه‌تان برای ئایینی ئیوه‌ن، خودا کردوونی
 به‌ژێرده‌سته‌ی ئیوه‌، خزمه‌تتان ده‌کهن، که‌واته له‌خواردن و جلو به‌رگا
 له‌خۆتانیان جیا مه‌که‌نه‌وه، کارو فهرمانی گرانی وایان مه‌ده‌ن به‌سه‌ردا
 که‌له‌کیشیان دا نه‌بی، ئه‌گه‌ر دنیا بوو داوای شتیکی ئاواتان لی‌کردن یارمه‌تیا
 بده‌ن).

راقه و شیکردنه وه:

مامؤستا مهلا رهشید بهگ - پرگۆزه که ی له نوور بی - دمه فرموی: نه و
پیاوه ی له گه ل نه بو زه ر جنیویان به یه ک داوه بیلالی حه به شی بووه،
له عومده تولقاریندا دمه فرموی: (چاکه گردن له گه ل و لاخ و ناژه لیش دا
سووننه ته، نابئ نا هه قی له وانیش بکری!): (تاج/ل ٣/ ٤٤/ ز ٢١/ ف/ ٤ = تاج/ ٢
ل/ ٤٥٥/ ز ٢٠٢٩).

نه بو زه ری غیفاری یه کی که له ناو دارانی هاوړتیان، له خوی ده گیر نه وه
که فرمه وویه تی: من چواره مین کهس بووم که ئیسلام بووم، له بهر زوه دی و بی
هه وایی له حه دیتدا دهیشو بهین به حه زه رتی عیسا (درووی خودی له سر بی) له دوا
جهنگی خه نده ق له مه دینه له گه ل حه زه رتدا مایه وه هه تا حه زه رت وهفاتی
کرد. به پئ ی رېبازو بوچوونی نه بو زه ر: (ناپه وایه بو مرقف پتر له پید او یستی
خوی سامان پاشه که وت بکا) بویه پی ده ئین: (أبر الاشتراكية في الاسلام)
له ئیسلام دا مال به هره یه که له به هره کانی خودا، مالی رحمت هه تا زو ربی
دهستمایه ی دین و دنیا یه، به لام له گه ل نه مه ییش دا ده و له تی ئیسلام مافی
هه یه سیسته می مالداری چاودیری بکا، له کاتی پیویست دا جله وی چاییسی
سه رمایه داری بگری. نه بو زه ر دو سه دو هه شتاویه ک فره مووده ی هه یه،
له بوخاری دا چواره فره مووده ی هه یه، له موسلیم دا بیست و نو فره مووده ی
هه یه، دوازه دیان په سندی هه ردوولایه، له ربه زه له سالی (٣٢) ک نه مری
هه قی به جی هینا، ئیبنوومه سهوود نویژی له سه ر ته رمه که ی کرد. (ت/ ٥
ل/ ٢٠٤ = تاج/ ٣/ ل ٧٢٢/ ز ٣٥٠٩-٣٥٠٧).

باسی: صولج له نیوان موسولماناندا

٢٩- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ: (إِذَا لَقِيَ الْمُسْلِمَانِ سَيْفِيهِمَا فَأَلْقَا تِلْ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ فَقُلْتُ يَا

رَسُولَ اللَّهِ فِي هَذَا الْقَاتِلِ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ).
(الحديث ۳۱ - طرفاه في: ۶۸۷۵، ۷۰۸۳) (۲۹)

ئەبو بەکرە (رەزى خوى سى) فەرمووی: بەگوئى خۆم لەزاری پیرۆزى پێغەمبەرم
بیست دەیفەرموو: (هەركاتى دوو موسوئمان دەستەو شمشیر بەرامبەر بەیەك
راوەستان، یەكێکیان یەكێکیانی كوشت، بكوژو كوژراو هەردوکیان لەئاگرى
دۆزەخدان) منیش گوتم: ئەى پێغەمبەرى خودا! باشە وابكوژ لەبەر
خوینپێژییەكەى شایانى دۆزەخە، ئەى كوژراو بۆچى؟ فەرمووی: (چوونكە
ئەویش بەخواستى دل سوور بوو لەسەر كوشتنى هاوڕێكەى).

رافە و شیکردنەوه:

ئەبو بەکرە لەهاوڕێ هەردە مەزنەکانى پێغەمبەردە، بەردەوام سەرگەرمى
خواپەرستى جوان بوو هەتا لەبەصرە لەسالى پەنجاو دووى كۆچى دا ئەمرى
هەقى بەجێ هێنا، سەدو سى و دوو فەرموودەى لە پێغەمبەرەوه گیراوتەوه،
لەبوخارى دا (۱۳) فەرموودەى هەیه، لەموسلیم دا (۹) فەرموودەى هەیه،
هەشتیان پەسەندى هەردوولایانە.

باسى: زولم تا زولم جیاوازی هەیه

۳۰ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ (الَّذِينَ آمَنُوا
وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ) قَالَ: أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آتَيْنَا لَمْ
يَظْلَمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: (إِنَّ الشَّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ). (الحديث ۳۲ - أطرافه في:
۳۳۶۰، ۳۴۲۸، ۳۴۲۹، ۴۶۲۹، ۴۷۷۶، ۶۹۱۸، ۶۹۳۷). (۳۰)

(۲۹) أخرجه مسلم في الفتن واشراط الساعة، باب: اذا تواجبه المسلمان بيفيهما رقم: ۷۸۱=۲۸۸۸.

(۳۰) أخرجه مسلم في الايمان، باب: صدق الايمان واخلاصه، رقم: ۳۲۳=۱۲۴.

عبداللہ کوری مہ سعوود (درمزی خودایان لئ بئ) فہرمووی: کہنایہ تی (الذین آمنوا ولم یلبسوا ایمانہم بظلم أولئک ہم ألامن وہم مہتدون) (۸۲/۶) ہاتہ خوارمہ وہ، کہنہ مہ رافہ کہیہ تی: موسولمانی راست و دروست بہ پی ی دەستوورہ گانی دین و نایین، ئەو برودارانہن کہ باوہ پیککی ساخی رہسای بیگہردی باشیان بہ خودای خویان ہہیہ و بہ ہہموو پیغہ مہرانی خوا ہہیہ، باوہ پیککی بہ تی کہ تی کہل بہ زورو ستہم نہ بی، ئەوانہ ئاسایش و ئارام و ہیمنی دادمبارئ بہ سہریانا، خوشیان شارہزای پیکگی راستن و مرازیان ہاتو تہدی. فہرمووی: کاتی ئەم نایہ تہ ہاتہ خوارمہ بوو بہ ہوی نیگہران بوونی موسولمانہ کان و مہترسی ئەومیان لئ نیست کہ بہر بہ ہرہی ئاسایش و ئارامی و شارہزا بوونی پیکگی راست نہ کہون، بۆیہ گوتیان: ئەی پیغہ مہرہی خودا! دەبی کئ بی ئەئیمہ کہ زورو ستہمی لە خودی خوئ نہ کرد بی؟ کہ واتہ: ئەم مژدیمہ بہئیمہ چی؟ بہ لکوو بہ پیچہ وانہ وہ ئەمہ ہەرہ شہیہ لەئیمہ، چونکہ ہہموو کہسئ لەئیمہ کہم یازور زورو ستہممان کردوہ، ئەویش (دروودی خودی لہسەر بئ) فہرمووی: (مہ بہست ئەوہ نییہ کہئوہ تیئ گہیشتوون، بہ لکوو مہ بہست لەو زورو ستہم و زولمہی کہلہم نایہ تہدا ہہیہ شیرک و ہاوبہش دانانہ بۆ خودا، لەو چہشنہ زولم و ستہمہیہ کہلوقمان ناموزگاری کورہ کہی خوئی دەکرد کہ توخنی نہ کہوئ، کہ قورئان دەگی پرتہ وہو دەفہرموئ: (یابئ لا تشرک باللہ إن الشرک لظلم عظیم) (۱۳/۳۱) واتہ: رۆلہی خو شہ ویستہ! نہ کہی ہہلہی واگہورہ بکہی، ہاوبہش و ہاورئ بۆ خودا بریار بدہی، چونکی شتی وا زولمیکی زور گہورمہ، زولم و زورو ناہەقی ش لە موسولمانی باش ناوہشی تہ وہ، پیشہی ملہورہ ستہمکارہ کانہ).

رافه و نیکو لینه وه:

ههتا بزانی ن که پیاوانی سه حیجی بوخاری چۆن پیاوانی بوون، لیرمه دا کورتهیه کی بوخت له ژياننامه ی ئیمامی ئەعمەش تۆمار دهکەین، که یه کی که له پیاوانی رسته ی ئەم فەرمووده یه، که ئاویه: بوخاری، ئەبو و لید، شوعبه، سولهیمان واته: (ئەعمەش) ئیبراهیم، عهلقه مه ئیبنومه سعود، ئیمامی ئەعمەش چوار ههزار فەرمووده ی ههیه، کتیی نه بوو، فەصیح بوو، هەرگیز له حنی نه ده کرد، له حن ئەوهیه که قسه به غهیری عه رهبی فەصیح بکه ی، ئیمامی ئەنه سی دیوه، که واته: تابعی یه، تابعی موسولمانیکه له چینی دوهمی میلله تی ئیسلام بی، پیغه مبهری نه دیبی، به لام هاوړی پیغه مبهری دیبی، ئەعمەش ئەم زاتانه مامۆستای بوون، واته: شیخی بوون، شیخی راوی یامو حه ددیث ئەو که سهیه که فەرمووده ی لی و مرده گیری، ئەبو وائیل و مه عرورو موحاهید و ئیبراهیمی نه خه عی و تهیمی و شه عبی شیخی ئەعمەش بوون، سوبه یی و ئیبراهیمی تهیمی و شه وری و شوعبه و یه حیای قه طان و سوفیانی کوری عویه نه فقی ی بوون، واته: فەرمووده کانی ئەویان گیراوه ته وه، یه حیای کوری قه طان ده فەرموی: (ئەعمەش سو فیلکه یه کی وابوو به رده وام له ریزی یه که می نو یژی جه ماعه تدا ئاماده بوو، زانایه کی پایه به رزی ئیسلام بوو). وه کیع ده فەرموی: (ئەعمەش نزیکه ی حه فتا سال ئەللا هو ئەکبه ری یه که می جه ماعه تی نه فه و تا وه!) شوعبه پی ی ده گوت: موصحف، واته: وهك موصحف راست و بی گهرده، پییان ده گوت: سید المحدثین، واته: گهره ی فەرمووده زانه کان، بۆنی شیعه یی لی ده هات، جار و بار ته دلیری ده کرد ته دلیر ئەوهیه که فەرمووده که له که سی که وه بگێر پته وه که هاوچه رخی خوی بی، به لام ئەو فەرمووده یی له و نه بیستی، له هه مان کات دا واپیشان بدا که ئەو فەرمووده یی له و بیستوو، مه به ستیشی له مه ئەوهیه که شیوه ی فەرمووده که جوان بکا، یا ئەوهیه: که فەرمووده زانه که

مامؤستاکه‌ی خوئی، یاکه‌سیکی تر له‌پیاوانی رپشته‌ی فهرمووده‌که، به‌ناوئ ناوببا که‌به‌و ناوه‌وه نه‌ناسرابئ، ئه‌عمه‌ش (سلوی خوئی ل بی) له‌سائی شه‌ستی کۆچی دا له‌دایک بووه، له‌سه‌دوچ‌لو هه‌شت دا مردووه، هه‌شتاو هه‌شت سال ژیاوه: (ت/ل ۱۵۵/ز ۷/ف ۵ = تاج/ل ۴/ز ۲۱۵/۲۸۶۵).

باسی: نیشانه‌ی مروی ناپاک (مونا‌فیق)

۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ). (الحدیث ۳۳ - أطرافه فی: ۲۶۸۲، ۲۷۴۹، ۶۰۹۵) (۳۱)

له‌ئه‌بوهوره‌په‌وه (په‌زی خوئی ل بی) له‌حه‌زرمته‌وه (په‌روندی خودی ل سهر بی) ده‌فه‌رموئ: (نیشانه‌ی مروفی ناپاک سئ شته،: که‌قه‌سی کرد به‌قه‌ستی درۆبکا، که‌به‌ئینی شتیکی دا به‌که‌سئ به‌ئینه‌که‌ی به‌جئ نه‌هینی، که‌سپارد‌ه‌پیکیان پئ سپارد گزی تیا‌بکا).

رافه‌و شیکردنه‌وه:

واته خرابی کردارو گوتارو نیاز نیشانه‌ی مروی ناپاکه، ته‌ماشای رافه‌ی فهرمووده‌ی ژماره (۱۷) بکه، بو‌تیگه‌یشتن له‌واتای ناپاک. (ریاض/ل ۱/۲۲۹ ز/۲۵) + (چاپی/۲/۱۸۲ ژماره/ ۱۹۹).

۳۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النَّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا إِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ). (الحدیث ۳۴ - طرفاه فی: ۲۴۵۹، ۳۱۷۸) (۳۲)

(۳۱) أخرجه مسلم في الايمان، باب: بيان خصال المنافق، رقم: ۲۰۸=۵۹ شيحا.

(۳۲) أخرجه مسلم في الايمان باب: بيان خصال المنافق، رقم: ۲۰۷=۵۸.

عبداللّٰی کوری عومەر (مزی خودیان لی بی) له جهز رتهوه (دروودی خودی لسمه بی)
دمفه رموی: (هه رکه سی خوو بگری بهم چوار شتهوه نهوه مهنافیق و ناپاکی
تهواوه، وهه رکه سی خوو بگری بهیه کی لهم چوار شتهوه نهوه رهگیکی ناپاکی و
نیفاقی تباداهیه تاوازی لی دینی، کاتی بوو بهئهمیندار گزی و ناپای بکا،
دووهم: کاتی قسه دهکا بهقهستی درۆی تیابکا، سییه کاتی پهیمان دهدا
بهکه سی بیشکینی و بی پهیمان دمربچی، چوارهم: کاتی داوایهکی هه بوو لهسمر
که سی ناههقی لی بکاو بهههق رازی نهبی و بهههق و ناههق بیهوی قسهی خووی
سهرکهوی). (ریاض/ ۵۹۹ ز ۸۶/ ف/ ۲) + (چاپی دووهم ز ۸۶/ ل ۲۰۷ ژماره ۲/ ۶۹۰).

راقه و شهرح:

بۆلابردنی ههندی پرخنه لهم جیگهیهدا تهماشای کوردیهکهی (ریاض
الصالحین) بهرگی دووهم، لاپهره (۲۰۷ ژ/ ۶۹۰) بکه. نیفاق - واته: ناپاکی،
چۆری زۆره، ههروا نیشانهکانیشی زۆرن، وهک ئهم پینج نیشانهی که لهم دوو
فهرموودهیهدا دیاری کراون، وهک کینه کیشان لهئه نصار، ناپاکیش جهند
جۆری ههیه، وهک ناپاکی ی ناپاکهکانی سهردهمی پیغه مبهه (دروودی خودی لسمه بی)،
ههیه خووی موسوولمانه بهلام بهر مفتار لهوان دهکا، ههیه مونافیق و ناپاکی
عورفی یه نهک شهرعی، وهک دهستووریکی گشتی دهلێین: ئهم جۆره تهعبیرانه
بۆ جهصری حهقیقی نین، بهلکوو بۆ ههپهشو خهک هۆشیار کردنهوهیه.

کردنی تهراویح له شهوی لیلة القدر دا نیشانهی ئیمان

۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ (مَنْ يَقُمْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). (الحديث ۳۵ -
أطرافه في: ۳۷، ۳۸، ۱۹۰۱، ۲۰۰۸، ۲۰۰۹، ۲۰۱۴). (۳۳)

ئەبوھورەیرە (پەزەیی خەوی لێ بە) فەر مووی: پێغەمبەر (دروودی خەوی لێسەر بە) فەر مووی: (هەرکەسێ ساخ لەبەر رمزای خودا شەونویژی شەوی لەیله تولقەدر بکا، باومری پێی هەبێ کە تاعەتیکی هەقە، خودا لەهەرچی گوناھی لەوەو پێشی هەیه خۆش دەبێ) (ت/٢ ل/١١٤ + ریاض/٣ ز/٢١٤ ل/٨٩١ = ز/١١٨٩).

باسی: غەزا کردن لەباوەرە

٣٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (اتَّذَبَ اللَّهُ لِمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِهِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا إِيْمَانٌ بِي وَتَصَدِيقٌ بِرُسُلِي أَنْ أَرْجِعَهُ بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غِيْمَةٍ أَوْ أُذْخِلَهُ الْجَنَّةَ وَلَوْ لَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي مَا قَعَدْتُ خَلْفَ سَرِيَّةٍ وَلَوْ دِدْتُ أَلِّي أَقْتُلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ أَحْيَا ثُمَّ أَقْتُلُ ثُمَّ أَحْيَا ثُمَّ أَقْتُلُ). (الحدیث ٣٦ - اطرافه فی: ٢٧٨٧، ٢٧٩٧، ٢٩٧٢، ٣١٢٣، ٧٢٢٦، ٧٢٢٧، ٧٤٦٣، ٧٤٥٧) (٣٤)

دیسان لەووە لە پێغەمبەرەو دەفەر مووی: (کەسێ بپروا بۆ غەزاو تیکۆشان لەپێی خودادا، خودای بالادەست و شکۆمەند بۆخۆی دەبێ بە دەستە بەری و، دەفەر مووی: خۆم کەفیلی ئەوم کە یەکی لەم دوو خەلاتە گەورەیی پێ بدەم: یابیبەمە ناوبەهەشت، یابیبەمەو بۆ شوینی خۆی لەگەڵ ئەو هەموو پاداشی گەورەو تالانییە زۆرە کە دەستی دەکەوێ! بەمەرچی ئەو تیکۆشەرە کە دەچی بۆ ئەو غەزاو کۆششە مەبەستی تەنیا رمزەندیی خودایی و باومری بەمن و بە پێغەمبەرانی من هەبێ، پێغەمبەر (دروودی خەوی لێسەر بە) فەر مووی: دەرسم کە موسوڵمانان تووشی رەنج و سەخەلتی بکەم دەنا لەگەڵ هەموو تاقمە موسوڵمانیکە کە دەچن بۆ غەزا خۆش دەچووم بۆ ئەو غەزایە، بەلام ئەمە ناکرێ: چونکە نەخۆم ئەو تواناییەم هەیه کە وڵاخێ سواری بۆ

هه موویان پهیدا بکه مو، نه خویشیان نهو دهسته یان دهرپوا، له هه مان کاتا زوړیش به زه حمه تی دمراننو له شانیان گرانه نه گهر من بچم بو غه زاو نه وان نه یه ن! به و خودایه که گیانی موحه ممه دی له ده ست دایه، به حه زی دل پر په دل حه ز ده که م که له ریگه ی خودادا بچم بو غه زاو لهو غه زایه دا بکوژریم، دیسان زیندوو بېمه ووهو بچمه ووه بو غه زاو دیسان بکوژریمه ووه، هه مدیسان زیندوو بېمه ووهو بچمه ووه بو غه زاو هه مدیسان بکوژریمه ووه). (تاج/ ۸ ل/ ۴۶ ف/ ۲ = تاج/ ۴ ز/ ۴۲۸۹ ز/ ۱۱).

باسی: شه ونو یژی رهمه زان نیشانه ی باوهری ساخه

۳۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). (الحديث ۳۷ طَرَفُهُ ۳۵). (۳۵)

دیسان فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودی له سره بر) فهرمووی: (که سی روژووی رهمه زان بگری، به نیمان و باوهره ووه ساخ له بهر رمزی خودا، خودا له گونا هه کانی له ووه پیشی خوش دهبی) (ت/ ۲ ل/ ۷۱ = تاج/ ۲ ز/ ۲۶ ز/ ۱۳۰۰ + ریاض الصالحین/ ۳ ل/ ۹۰۹ ز/ ۲۱۷ ز/ ۱۱۱۹).

۳۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ) (الحديث: ۳۸ طَرَفُهُ ۳۵). (۳۶)

دیسان فهرمووی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سره بر) فهرمووی: (هه رکه سی به باوهری ته ووهو به نیازیکی پاکه ووه له بهر رمزی خودا شه ونو یژی رهمه زان بکا، خودا له گونا هه ی له ووه پیشی خوش دهبی). (ریاض/ ۳ ل/ ۸۸۹ ف/ ۱ ز/ ۲۱۳ ز/ ۱۱۸۷).

(۲۵) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين، باب: الترغيب في قيام رمضان، رقم: ۷۵۹ = ۱۷۷۶.

(۳۶) أخرجه مسلم في المسافرين، باب: الترغيب في قيام رمضان، رقم: ۷۶۰ = ۱۷۷۷.

٣٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَأَبْشِرُوا وَاسْتَعِينُوا بِالْعَدَاوَةِ وَالرُّوْحَةِ وَشَيْءٍ مِنَ الدَّلْجَةِ). (ت/١ ل/٦٢ ز/١٠ ف/٤ ذ/٧٩): (من افراد البخاري. عيني/١-٢٣٦- المترجم) (الحديث ٣٩ أطرافه في: ٥٦٧٣، ٦٤٦٣، ٧٢٣٥) (٣٧)

ديسان فهرمووی: پیغهمبهر (دروودی خودای لهسهر بن) فهرمووی: (ثایین ناسانه نهگهر کهسی لهخوی گران نهکا، ههرگیز نهبوه کهسی ثایین لهخوی گران بکاو بهتوندى باوهشی پیا بکاو ههتا سهر بیباتهسهر! بهلکوو ئهو کهسانه لهنهنجام دا ثایین بهزاندوونی و کوئی پی داو، جا کهواته: ههر لهسهرمتاوه ملی ریگهی راست بگرن و ئهوهندهی بۆتان دهلوئ دریغی لهکردنی کاری باش مهکهو مزگیانی خۆتان وهر بگرن، ئیوهیش وهک ریپواری چالاک لهم سی کاتهدا تیکووشن و خوداپهرستی و بهندهگی خۆتان بکهو و بیکهو بهدهسمایهی خۆتان: سهر لهبهیانیان و سهر لهئیواران و دهمهو پارشیو!).

باسی: نویژ له نیمانه

٣٨- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ أَوَّلَ مَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ نَزَلَ عَلَى أَجْدَادِهِ أَوْ قَالَ أَخْوَالِهِ مِنَ الْأَنْصَارِ وَأَلَّهُ صَلَّى قَبْلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا وَكَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ تَكُونَ قِبْلَتُهُ قَبْلَ الْبَيْتِ وَأَلَّهُ صَلَّى أَوَّلَ صَلَاةٍ صَلَّاهَا صَلَاةَ الْعَصْرِ صَلَّى مَعَهُ قَوْمٌ فَخَرَجَ رَجُلٌ مِمَّنْ صَلَّى مَعَهُ فَمَرَّ عَلَى أَهْلِ مَسْجِدٍ وَهُمْ رَاكِعُونَ فَقَالَ أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ مَكَّةَ فَدَارُوا كَمَا هُمْ قَبْلَ الْبَيْتِ وَكَانَتْ الْيَهُودُ قَدْ أَعْجَبَهُمْ إِذْ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَأَهْلُ الْكِتَابِ فَلَمَّا وَلَّى وَجْهَهُ قَبْلَ الْبَيْتِ أَنْكَرُوا ذَلِكَ). (الحديث ٤٠ أطرافه في: ٧٢٥٢، ٤٤٩٢، ٤٤٨٦، ٣٩٩). (٣٨)

(٣٧) من افراد البخاري عن المسلم. (عيني/١-٢٣٦)- المترجم.

(٣٨) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: تحويل القبلة من القدس إلى الكعبة برقم: ٥٢٥ - ١١٧٦، ١١٧٧.

بہراء (پڑی خوی لئ ہن) فہرمووی: یہ گہمجار کہ پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر ہن) تہ شریفی ہات بو مہدینہ، لہلای خالوانی دابہزی کہنہنصار بوون، تا شازدہ مانگ، یا فہرمووی تاحہقدہ مانگ پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر ہن) لہمہدینہ لہنوئژدا پوی دہکردہ بہیتولہقدیس لہدلشہوہ حمزی لہومبوو کہکابہبئی بہرووگی نیسلام، جاکاتی کہخودا نہم ناواتہی ہینایہدی و بہیتوللا بوو بہقبیلہی موسولمانان یہکہم نوئژ کہموسولمانان لہگہل پیغہمبہردا بہرمو کہعبہ کردیان نوئژی عہصر بوو، جا پیاوی لہم کوئمہلہی کہلہگہل پیغہمبہردا نوئژیان بہرمو کابہ کردبوو، ہہمان روژ ری ی دہکہوئتہ مزگہوتی مہدینہ، تہماشا دہکا نوئژکہرہکان نوئژی عہصر دہکن، بہلام بہومیان نہزانوہو وک جاران رویان لہبہیتولہقدیسہو وان لہروکوع دا، جاپییان دمفہرموی: سوئند دہخوم نہم عہصرہ بہجماعہت لہپشت پیغہمبہرموہ بہرمو کہعبہ نوئژی عہصرم کرد، ئیتہر نہوانیش لہسہر شایہتیہہکہی نہو ہہر لہناو نوئژہکہدا بہرمو کابہ، کہوا لہمہککہ، رویان ومرچہرخاندو باقی مہندہی نہو نوئژیان پوہو کابہ تہواو کرد. خاومن نامہکان - واتہ: جوولہکہو گاورہکان - نہومیان پی خوش بوو کہ پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر ہن) رووہو بہیتولہقدیس نوئژی دہکرد، بہلام کاتی کہپروی کردہ کابہ نہومیان پہسہند نہکرد!).

رافہو لیکولینہوہ:

کابہ: کہعبہ: رووگہ: قبیلہ، نہم پیاوہی کہنہم شایہتیہہی دا عہببادی کوپی نہہیک بوو، کاتی کہ پووگہ گوڑا یہکی بوو لہوتاقمہیہ کہلہگہل پیغہمبہردا دوو رکاتیان بہرمو قودس کردو دوو رکاتیان بہرمو مہککہ کرد، نہو مزگہوتہش کہہہوالہکہی پیدان مزگہوتی بہنی سہلہمہ بوو، کہوا لہمہدینہ، ناسراوہ بہمہسجدولقبیلہتہین، واتہ: مزگہوتی دوو قبیلہ،

له گپړانه وهی ئیبنو عومره و نه نه س دا (همزی خودایان لږ بی) هه یه که چی که قوباء
 بووه، نویژه که یش به یانی بووه، که پیاوکه هات گوتی: رووکه گؤړاوه، جا
 له سر یاسای دوو دهق، یادوو به لکه نه گهر بهرام بهر یه کتر و هستان و
 به ته ئو یلیش پیکه وه نه ده سازان، نه و به هیژه که یان په سهند ده کړی و بی
 هیژه که یان نایه خ ده کړی، هه ندی زانا فهرموویانه: گپړانه وهی نه نه س و
 ئیبنو عومره (همزی خودایان لږ بی) په سهند، چوونکه دوو کهس گپړاویانه ته وه،
 گپړانه وهی به راء نایه خ ده کړی، به لام هه ردوو گپړانه وه که په سهندن،
 ریځه چاره ی یه کگرتنه وه یان و پیکه وه سازانیان ناوایه: هه ر گپړانه وهی باسی
 رووداوی دهکا، له گپړانه وهی به راء دا پیاوی له خزمهت پیغه مبه ردا نویژی
 عه صر ده کاو ده چی بؤ مزگه وتی به نی سه له مه ته ماشا دهکا نویژی عه صری
 هه مان روژ ده کهن و هه واله که یان دمداتی، له گپړانه وهی نه نه س و
 ئیبنو عومره ردا نویژی عه صری له گهل دا ده کاو بؤ سبه نی به یانی ده چی بؤ
 قوباء و هه واله که یان دمداتی، بهم شیوه یه هه ردوو گپړانه وه که کؤ ده کړینه وه و
 به رابه ر ناوه ستن، ئیمامی نه وه وی (سلاوی خوی ن بی) دمفه رموی: (به هه ر شیوه یی
 ده گونجا که دوو فهرمووده کؤ بکړینه وه و جیاوازی له نیوانیان دا نه مینی نه وه
 باشتره له وهی که فهرموودمی نایه خ بکړی که پیاوانی راست و دروست
 له صه حیج دا گپړاویانه ته وه) له هه ندی گپړانه وه کانی بوخاری دا جیاوازی
 له نیوانی گپړانه وهی به راء و ئیبنو عومره ردا هه یه، که سی شارمزی مه شرمی
 بوخاری نه بی به هه له دا ده چی و گومانی ئالؤزی و شیواوی به گپړانه وه جوړاو
 جوړه کانی بوخاری شهریف دما، به لام دمی بزانیان که نه م جوړه جیاوازی یه
 له صه حیجی بوخاری و موسلیم دا، نه گهر هه بوو، مه به ست لی ی شتیکی
 تایبه تییه، که فهرمووده زانه کان دمرکی نه و مه به سته ده کهن. خویاربی له م
 کتیبه پیروژدها به پی ی توانا له م جوړه بابته تانه دمدویین، به لکوو له به خششی
 خوداوه سه ردمقی نه م کاره پیروژه بشکی و نه م هه نگاوه بی به رچه شکاندنی

لهم بواردها، شت همر نهومندهی زهحهته ههتا دهستی پئی دهکهی، ئیتر بهره بهره رهورهوی پیشکھوتن بهرهوپیشی دهبات. شت بهپهله نابئی، مروؤف لهپری نابئی بهکوری، زمانی کوردی هیشتا زوری ماوه که موفرمدات و زاراو تازدهکانی جئ ی خویان بگرن و بهتهواوی لهجیگهی پیویستی خویان دا بچهسپین! بهلام گومانم نییه که زمانی نهدهبی یهکگرتوی کورد لهسهدهی ناییندهدا لهدایک دهبی، وهنم نهدهبیاتهی ئیسته ههیه بوئی دهبی بهسهراوهیهکی رۆشن و پرشنگدار. لهسهردهمی پیغهمبهردا لهناو شاری مهدينهدا نو مزگهوتی تر ههبوه: (ت ١/ ل ٢١٠/ ف ٤+٣+٢/ ژماره ٣٨٧، ٣٨٨، ٣٨٩).

باسی به جوانی موسولمان بوون

٣٩- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَخْبَرَهُ اللَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسَنَ إِسْلَامُهُ يَكْفُرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلَّ سَيِّئَةٍ كَانَ زَلَفَهَا وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ وَالسَّيِّئَةُ بِمِثْلِهَا إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا). (الحديث ٤٢ في فتح الباري). (٣٩)

ئههوسهعیدی خودری (همزی خوی لێ بهن) فهرمووی: له پیغهمبهرم بیست دهیفرهموو: (کاتی بهندهیی موسولمان بوو، لهسهرا شیومهیهکی جوان، ئیتر ههرچی گوناھی لهوهپیش لهحالی بی پروایی دا کردوووهتی، گهورهو بجووکی خوا لئی خۆش دهبی، جا لهوهدوا ههرکاری بکا بهپیی خۆی تۆلهی ههیه، لهسهرا ئهم شیومهیه،: چاکه لهیهک بهدهوه تا یهک بهحهوت سهده بوئی دهنووسری، خراپهیش یهک بهیهک بوئی دهنووسری، مهگهر خودا چاوپۆشی لێ بکاو لهسهرا نهووسی).

راهه و شیکردنه وه:

ئه م فهرمودمه موعه الله قه، له بوخاری دا له هیج شوینیکا به موته صیلی ریوایهت نه کراوه، بویه به موعه الله قه داده نری چونکه رشته (سه نه د) مکه ی ناوایه: مالیک فهرموویه تی: زهیدی کوری نه سلم هه والی پیم دا که عه طای کوری په سار هه والی پی داوه، که نه بو سه عیدی خودری هه والی پیداوه که له پیغه مبهرم بیست دهیغه رموو، جا له بهر نه وهی بوخاری به خزمهت مالیکی کوری نه نهس نه گه یشتوو فهرمووده که به موعه الله قه داده نری، به لام وه کوو ده بینین شیخی بوخاری (برزی خوی لی بی) به صیفه تی جه زم پړوایه تی کردوه له بهر نه وهی بوخاری به خزمهت مالیکی کوری نه نهس نه گه یشتوو فهرمووده که به موعه الله قه داده نری، به لام نه سائی وحه سه نی کوری سوفیان و نیسماعیلی به مه وصولی گیرا وویانه ته وه. کرده وهی چاکه ی سه رده می بی بروایی کویر نابیته وه، ده خرپته سه ر کرده وهی چاکه ی کاتی موسو لمانه تی، له بوخاری و موسلیم دا هیه که پیغه مبه ر (درو دی خوبی لسه بی) به حه کیمی کوری حیزام ده فهرمو ی: (له سه ر بناغه یه کی چاک و باش نیسلام بوویت). ته ماشای بهرگی شه شه می تاجو لئو صول، لاپره ۱۸ بکه، فهرمووده ی (۱۱) و (۱۲) = (ت/۶ ل/۱۸ ف/۱۱ + ۱۲/ف = تاج/۴ ز/۹ ژ/۲۸۸۵، ۳۸۸۶) له هه مووشوینیکی تریش نه وم هیما یانه به م مه به سته ن.

باسی باشتین ناینداری..

۴۰ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ فَقَالَ: مَنْ هَذِهِ؟ قَالَتْ فَلَانَةُ تَذْكُرُ مِنْ صَلَاتِهَا قَالَ مَهْ عَلَيْكُمْ بِمَا تُطِيقُونَ فَوَاللَّهِ لَا يَمَلُّ اللَّهُ حَتَّى تَمَلُّوا وَكَانَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ). (الحدیث ۴۳ - طرفه فی: ۱۱۵۱) (۴۰)

(۴۰) أخرجه مسلم في الصلاة المسافرين، باب: أمر من نعس في صلاته أو استعجم رعليه القرآن، رقم: ۷۸۵ = ۱۸۳۰ شيجا.

عائیشه (پرمزی خوئی لی بی) فهرمووی: جاری پېغه مېهر (دروودی خوئی له سمر بی) هاته وه، له و دممه دا نافرته تیکم له لا بوو، فهرمووی: ئەم ژنه کیه؟ گوتم: ئەمه فیساره نافرته، بۆ نوێژ کردن و خودا پهرستی مانه ندی که مه! فهرمووی: (وسبه!) ئەوه ندە خوا پهرستی بکه ن که له توانا تاندا بی، چوونکه به خودا هه تا ئیوه و مرس نه بن خودا و مرس نابی، واته: پاداشدانه وای خودا بۆ ئیوه بهرده وام دهی تانیوه له تاعه تکردن سارد ده بنه وه، وه باشتین نایینداری له لای خودا ئەوهیه که خاوه نه که ی بهرده وام بی له سهری).

راشه و شیکردنه وه:

گفت و گوێ پېغه مېهر (دروودی خوئی له سمر بی) له کاتی روون کردنه وای بابیه ته کانی ناییندا، باله گهل ناماده بوانی کوژمه کیش بی، به لام مه به ست لی سهرجه می گه لی ئیسلامه چونکه برپاری پېغه مېهر (دروودی خوئی له سمر بی) بۆ تاك ياله سهر تاك برپاریشه بۆ کوژه ل یا له سهر کوژه ل، مه گهر به لگه یه کی سهر به خو هه بی، که ریگه له وه بگری، هه روا برپار له سهر پیاو، ژنیش دهگریته وه، که واته: ئەم رسته و وشه و زاراوانه هه موو موسو لمانی له هه موو چه رخ و سهرده می کاده گرنه وه، مه گهر به لگه ی تایبه تی هه بی: به ندە، پیاو، که سی، له زمانه عهره بیی دا جیاوازی زۆره له نیوان دارشته (صیغه) ی نیرو می دا، به لام له گوردی دا ئەمه زۆر که مه، بۆ نمونه ئەم رسته و دارشته یانه له عهره بی دا بۆ نیڕینه ن: (یا ایها الذین آمنوا، احدثکم، یا عبادي، صاحبه، فلان) به رابه ری ئەمانه ئەمانه ن، که بۆ مینهن: (یا ایها اللایي آمن، احدثاکن، یا ایماني، صاحبته، صاحبته، صاحبها، فلانة) له سهر ئەم بنیاته: وشه ی (علیکم) له م فهرمووده یه دا گهرچی بۆ پیاوانه و، له کاتی خوئی دا گفت و گو که له گهل هاوړپیان دا بووه، به لام ژنانیش دهگریته وه، چوونکه به لگه یی نیه که بیبری به سهر پیاواندا، هه ر وه هه موو موسو لمانی چ پیاو چ ژن، له هه موو چه رخ و

چاخیکا دهگریته وه، چونکه به لگهیی یا نیشانهیی نییه که بیبری به سهر کاتیکی تایبه تدا. مه به ست له (دین) نایین نیه، چوونکه خاومن نایین نه بی برده وام بی له سهری هه تا مردن، به لام مه به ست نایینداری و خودا په رستی کردنه، له تهرجه مه گوردیه که دا، وهک زور بهی کات، مه به ست سهره کیه که چه سپیندراوه، نهک واتهی پیت به پیتی له فظو بیژه که، نه و میش دهگریته وه بو کومه له یاسایهک له کاتی و مرگی پان و رافه کردن و لیکنده وه دا، که ده بی و مرگی پرو لیکنده وه به باشی ناگای لییان بی، یه کی له و یاسایانه نه م گوته یه یه: (ان القرآن یفسر بعضه بعضاً): نایه تهکانی قورشان له ناو خویان دا، ده بن به تهفسرو رافه بو یه کتری) دیاره که فهرمو وده پیش ههروایه، که سی دیه وی له تهرجه مه و شهرحی هه دیندا به هه له نه چی ده بی ههردو زمانه که به باشی بزانی، ناگایه کی چاکی له زانسته نیسلا مییه کان و عولومی عهره بی هه بی، سهرم پای نه مهش هه موو پیوایاتی جور به جوری نه و هه دینه کوبکاته وه، نه و جا به پیی نه وانه تهرجه مه و شهرحه که واداپریژی که بگونجی له گه ل کاکلهی ناو مرۆکی هه موو گیراوه کاند، له لایه نی رهوان بیژیشه وه و مرگی پر بو ی هه یه نه گهر بتوانی پرسته ی رهسای رهوان بیژ به کار بی نی، زاناکان ده فهرموون (مه له ل) و وهرسبوون له خودا ناوه شیته وه، که واته نه م جور ته عبیره (لا یمل الله حتی تملوا) بو موشاکه له و نيزدیواجه، بویه بهنده پیش موشاکه له م به کارهینا، نه و جا مه به ستی سهره کی وهرسبوونی خودام لیکنده وه. نه م جور شیکردنه وه یه له کوردیدا، له م جور به ته دا هیشتا زور نوبه ره یه، له به رنه وه زور تیرو ته سهل نابی: (ت/ال/الف/ز/ا/ = ز/ا/ = ز/٧٦).

باوه زیاده که م دهکا

٤١ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنْ شَعِيرَةٍ مِنْ خَيْرٍ وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ

قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزُنْ بُرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزُنْ ذَرَّةً مِنْ خَيْرٍ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَبَانُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِيْمَانٍ مَكَانٍ مِنْ خَيْرٍ. (الحديث ٤٤ - أطرافه في: ٤٤٧٦، ٦٥٦٥، ٧٤١٠، ٧٤٤٠، ٧٥٠٩، ٧٥١٠، ٧٥١٦، ٧٥١٧)^(٤١)

لهئله نه سه وه (برمزی خوی لبی بی) له پیغله مبه ره وه (دروودی خوبی له سر بی) ده فهر موی: (ئه وهی بلئی لا اله الا الله) و سهنگی دهنکه جوئی، یا دهنکه گهنمی، یامیرو وجهی، له خیر، له دلیابی، له ناگری دوزخ دمرده چی و له دوزخا هه می شه یی نابی).

رافه و شیکردنه وه:

مه به ست له خیر باومر، سهنگی دهنکه جو که متره له سهنگی دهنکی گهنم، که واته: باومر زیاده که می هیه، هه روا له فهر ممووده که وه دمرده که وی که ده بی باومر به دهم و دل بی، دهن قه بوول نییه، که واته: هه که سی به زمان بلئی لا اله الا الله) و به دل باومر پی هه بی، ئه وه موسوئمانه، ئیتر باومر که ی کزه یابه هیزه ئه وه بابه تیکی تره، دیاره که موسوئمانیش زوو یادرهنگ له دوزخ رزگاری ده بی و شاد ده بی به به هه هشت. بزائن مه به ست له م جوړه پرستانه: (ئه وهی بلئی لا اله الا الله) شایه تمانه یانه به ته واوی و باومر کردنه به نایینی پیروزی نیسلام به ته واوی، ئه مه له چه شنی ئه و میه که ده لی: (قل هو الله أحد) م خویند. واته: ته واوی سورمه که م خویند، دووریش نییه مه به ست ئه وه بی له هه موو چه رخیکا، به شی سه ره کی باومر: ئیمان و باومر به خوایه تی خوی تاک و ته نیا، جا ئه گهر خاومنی ئه م باومر له بهر به هانه یه کی رهوا، وه که دووری له ناوهدانی و دووری له کوژی زانو کوژه لگای موسوئمانان، ناگای له نایینی راست و دوستی سه رده می خوی نه بوو، ئه وه به هانه داره و بهر

ظاہری ئہم فہرموودمیہ دہکھوئو سہرہنجامی لہدہستہی رزگاریہ، واتہ:
لہنہہلی نہجاتہ: (ت/۱ ل/۳۲ ز/۴ ف/۷ ژ/۲۹).

۴۲ - عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْيَهُودِ قَالَ لَهُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ آيَةٌ فِي كِتَابِكُمْ تَقْرَأُونَهَا لَوْ عَلَيْنَا مِغْشَرُ الْيَهُودِ نَزَلَتْ لَأَتَّخَذْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ عِيدًا قَالَ أَيُّ آيَةٍ هِيَ؟ قَالَ: { الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي، وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا }، فَقَالَ عُمَرُ: قَدْ عَرَفْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ وَالْمَكَانَ الَّذِي نَزَلَتْ فِيهِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ قَائِمٌ بِعَرَفَةَ يَوْمَ جُمُعَةٍ. (الحديث ۴۵ - أطرافه في: ۴۴۰۷، ۴۶۰۶، ۷۲۶۸). (۴۲)

بیاوویکی جوولہکہ بہعومہری گوت: ئہی فہرمانہروای موسولمانان! ئایہتی
لہقورئانہکەتاندا ھەبە دەوری دہکەنہوہ، ئہگەر ئہو ئایہتہ بو ئیمہ بہاتبایہ
کەکۆمہلی جوولہکەین، روژی ھاتنی ئہو ئایہتہمان ھەموو سائی دہکرد
بہجہژن. عومہ (رەزای خوی لی بێ) فہرمووی: کام ئایہتہ؟ گوتی: { الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ
دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي، وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا } عومہریش فہرمووی:
ئیمہیش زۆر بہباشی دزمانین کەئہو روژہو ئہو شوینہو ئہو حالہی کەئہم
ئایہتہی تیا ھاتہخوارہوہ بو پیغہمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) کەی بوو، وەچۆن بوو،
روژ روژی ھەینی بوو، کات کاتی جەژنی قوربان بوو، شوین سەر کیوی
عەرەفە بوو، پیغہمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) لہوئ راوہستابوو خەریکی کردنی
حەجی مائناوایی بوو). (تاج-۱ ل-۳۳ ف-۸ ژ-۳۰ چ-۴).

راقئە و شیکردنہوہ:

واتہ ئیمہیش ئہو روژہمان کردوہ بہجہژن لہدوولاوہ، چوونکە ھەم روژی
عەرەفہو ھەم روژی ھەینی جەژنی گەلی ئیسلامن، ئہم فہرموودمیہ ئہوہی
لی وەردەگیرئ کە: ھەر روژی، یاھەر شوینی، رووداوویکی گرنگی وای تیدا

رووبدا که بئی به هوئی به هرهی گه وره بۆ گه لی نیسلام و به مایه ی شانازی و سه ربه رزی موسولمانان دروسته بکری به جه ژن و هه موو سائی یادی بکریته وه. په یوه ندی ئه م فه رموودمیه به سه ر باسه که وه له وشه ی (اکملت لکم دینکم) دا دمردمه که وئ، چوونکه ئه وه ده که یه نئ که نیسلامی ته وای بی که م و کوری له وکاته دا هاتۆته دی، نه ویش ئه وه ده چه سپینئ که باومر که موزیاد ده کا.

باسی: زه کات له نیسلامه

٤٣- عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَهْلِ نَجْدٍ ثَائِرِ الرَّأْسِ يُسْمَعُ دَوِيُّ صَوْتِهِ وَلَا يُفْقَهُ مَا يَقُولُ حَتَّى دَنَا فَإِذَا هُوَ يَسْأَلُ عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ فَقَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا؟ قَالَ: لَا إِلَّا أَنْ تَطُوعَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصِيَامَ رَمَضَانَ قَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُ؟ قَالَ: لَا إِلَّا أَنْ تَطُوعَ قَالَ وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الزَّكَاةَ قَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا؟ قَالَ: لَا إِلَّا أَنْ تَطُوعَ قَالَ فَأَدْبَرَ الرَّجُلُ وَهُوَ يَقُولُ وَاللَّهِ لَا أَرِيدُ عَلَى هَذَا وَلَا أَنْقُصُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ). (الحديث ٤٦ - أطرافه في: ١٨٩١، ٢٦٧٨، ٦٩٥٦). (٤٣)

طه لحه ی کوری عوبه یدوللا (همزی خوی لئ بی) فه رمووی: پیاویکی قر نالۆسکاوی خه لکی نه جد دههات بۆ خزمه تی چه زرم ت (دروودی خودی له سه ر بی) له دووره وه گرمه ی دهنگی دههات به لام نه مان دزمانی ده لئ چی، جا که هاته پی شه وه بۆ مان دمه که وت که له باره ی نیسلامه وه په رسیاری هه یه، پیغه مبه ریش (دروودی خودی له سه ر بی) پی ی فه رموو: (له شه وو رۆژیک دا ده بی پینج نوپژ بکه ی، پیاوه که گو تی: باشه نوپژێ ترم له سه ره یانا؟ فه رمووی: نه، نوپژێ ترت له سه ر نییه،

مەگەر بەئارمزووی خۆت نوێژی سوونەت بکە، ئینجا پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) فەرمووی: رۆژووی رەمەزانیش دەبێ بگری، پیاوەکە گوتی: باشە رۆژووی ترم لەسەرمیان؟ فەرمووی: نە، مەگەر بەئارمزووی خۆت رۆژووی تر بگری، پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) باسی زەکاتیشی بۆ کرد، پیاوەکەیش گوتی: باشە لەمە زیاتر زەکاتی ترم لەسەر؟ فەرمووی: نە، مەگەر بەئارمزووی خۆت خیری تر بکە، لەپاشا پیاوەکە روشتو گوتی: بەخودا نە لەمە زیاتر دەکەم و نە لەمە کەمتر دەکەم. پێغەمبەریش (دروودی خودی لەسەر بێ) فەرمووی: ئەگەر راست بکا رزگاری دەبێ!.

رافە و شیکردنەوه:

طەلحە یەکیکە لە دە مژدە پێدراوەکان، ئەویش وەکوو ئەبوبەگری صدیق لەباپیری حەوتەما، کەموررەیه، سەرجه لەی دەگاتەوه بە پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) دایکی لە موسوڵمانە کۆچکارەکان، لەهەموو نەبەردەکانی پێغەمبەردا ئامادە بوو، لەغەزای بەدردا نەبێ، هەتا لەم غەزایەیش دا پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) بەشە پشکی خۆیی بۆ داناوه، یەکیکە لەو هەشت کەسە کەزۆر زوو ئیسلام بوون، یەکیکیشە لەو پێنج کەسە لەسەر دەستی ئەبوبەگری صدیق دا ئیسلام بوون، یەکیکە لەو شەش کەسەیش کە عومەر هەڵی بزاردبوون کە لەسەر راویژی موسوڵمانان لەپاش مەرگی خۆی یەکیکیان بکری بەفەرمانرەوای موسوڵمانان، چونکە پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) هەتا مرد لییان رازی بوو، لەرۆژی ئوحووددا پشتی پێغەمبەری چۆڵ نەکرد، شمشیریکیان داھێناوەوه بۆ روخساری پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) ناوی نابوو، طەلحە خێرو طەلحە زۆر بەخشنده، سیو و هەشت فەرموودە گێراوەتەوه، دوویان پەسەندی هەردوو لایە لەبوخاری دا دوو فەرموودە هەیە، لەموسلیم دا سێ. لەرۆژی رودای ئەلجەمەل دا بەتیری وێڵ کوژرا، لەدەی جومادی یەکەمی

سائی سیی و شەشی گۆچی، لەتەمەنی شەست و چوار سائی دا، گۆری
لەبەصرە، کچیکی لە پاش سیی ساڵ خەوی پێوە بینی، سکاڵای لەدەست
شیداریی گۆرەکە دەکرد، جا لەسەر فەرمانی کچەکە تەرمەکەیان دەرھێنا،
کەچی هێشتا جەستەى ھەر تەر و نەرم و شل بوو، ئەوسا لەدارولھجرەتەین
لەبەصرە نیژدراپەو، گۆرەکەى شۆرەتدارە (بەزى خواى لى بى)، حاجى مەلا شەریفى
سەعاتچى ھەبوو، پیاویکی باش بوو، مەنسووبى حاجى کاک ئەحمەدى شیخ
بوو، حاجى کاک ئەحمەد دەچیتە خەوی دەفەرموێ: حاجى مەلا شەریف!
لەزیرابى مائە مەسیحییەکەى تەنیشتمەو خەریکە ئاو ئەدزیتە ئاو
گۆرەکەمەو، فریام کەون! ئەویش دەچى بۆ داریکەلى بۆلای شیخ مەحمودى
حەفید، شیخ موافەقە دەکا، حاجى مەلا شەریف گۆرەکەى ھەلداپەو، من
بەچاوى خۆم دیم کەلەلای سەریەو خەریک بوو ئاومزیکە بگاتە
گۆرچەکەى، دیم بەجام ئاوو لیتەکەیان دەرەدا، لەپاشا بەچیمەنتۆ
دایانپرشت و ئاومرۆگەکەشیان گواستەو لەگۆرەکە دووریان خستەو، جارێ
ئەمەم گێرپاپەو، حاجى مەلا عەبدوڵلای سیتەلانى فەرمووی: منیش بەدیار
ئەم پرووداوەو بووم! (ومرگێر) (تاج-ل ۱۸۱-ف ۲ = ژ-۳۲۳-ز ۴۳)+(تاج-ل ۵-۸۴).

باسی: شۆتین کەوتنی تەرم لەباوەرە

۴۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ اتَّبَعَ جَنَازَةَ
مُسْلِمٍ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا وَكَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا وَيَفْرُغَ مِنْ دَفْنِهَا فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ
الْأَجْرِ بِقِيرَاطَيْنِ كُلُّ قِيرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ فَإِنَّهُ
يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ). (ت-۱-ل-۵۵۷-ف-۱-ز-۲۱۰-ذ-۱۰۹۷-ض-۴). (الحدیث
۴۷- طرفاه فی: ۱۳۲۳، ۱۳۲۵). (۴۴)

ئەبۇھورەیرە (پەزىلەتلىك بىر) فەرەمۇۋى: پەيغەمبەرى خۇا (دروودى خودى لەسر بىر) فەرەمۇۋى: ھەر كەسى لەبەرخاتىرى خۇا شوپىن تەرمى موسولمانى بىكەۋى و لەگەلى دا بى ھەتا نوپۇزى لەسر دەكاۋ لەناشتى دەپىتەۋە، لەھەمان كات دا باۋمۇرى بەۋە ھەبى كەئەۋە تاعەتتىكى باشەۋ ماىەى پاداشى چاكە، ئەۋە بەدوۋ قىراط پاداشەۋە دەگەپىتەۋە، ھەر قىراتەيان بەھەد كىۋى ئوھود دەبى، بەلام ئەۋە كەسەى كەنوپۇزى لەسر بىكاۋ پىش ئەۋەى بنپۇزى بگەپىتەۋە ئەۋە بەيەك قىراط پاداشەۋە دەگەپىتەۋە.

راقەۋ شىكردنەۋە:

قىراط بەبى ى ولات دەگۇرۇ، لەلەى خەلى مەككە دەكاتە ۲۴/۱ ى دىنارىكى زىر، لەلەى خەلى عىراق دەكاتە ۲۰/۱ ى دىنارى، ھەروا لەلەى شەرعزانەكان، ھەروا لەھەدپىشا بەبى شوپىن دەگۇرۇ، تەماشى ئەم شوپىنە بىكە (ج/۱ ص ۲۷۲ عمدة القاريء ط/ ۱ بيروت).

۴۵ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (سَيَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ). (الحديث ۴۸ - طرفاه في: ۶۰۴، ۷۰۷۶). (۴۵)

لەھەبدوللاى كۇرۇ مەسعودەۋە (پەزىلەتلىك بىر) خۇايان لى بىر) ھەزرىت (دروودى خودى لەسر بىر) دەفەرەمۇۋى: (شەپە جىنو كۇرۇن لەگەل موسولمان دا فوسۇق و لەپىگەى ھەق دەرچوونەۋە، شەپىبەستىنىشى كۇفرە!).

راقەۋ شىكردنەۋە:

مەبەست لەم فەرەمۇۋەىيە: ھەپەشە كۇرۇنە لەكەسى كەبەنارەۋا بەدەست يابەزبان ئازارى موسولمان بەدا، چۇنكە شتى وا لەموسولمان ناۋەشىتەۋە،

به لکړو پيشه پياوې خرابۍ له پرې دمرچوو، رهمتای مروی بې پروايه.
(رياض-٤ ل-١١٥٩ ف-١ ز-٢٢٦ ز-١٥٥٩).

٤٦- عَنْ عَبْدِ بْنِ الصَّامِتِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يُخْبِرُ بِلَيْلَةِ الْقَدَرِ فَتَلَاخَى رَجُلَانِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَقَالَ إِنِّي خَرَجْتُ لِأُخْبِرْكُمْ بِلَيْلَةِ الْقَدَرِ وَإِنَّهُ تَلَاخَى فُلَانٌ وَفُلَانٌ فَرُفِعَتْ وَعَسَى أَنْ يَكُونَ خَيْرًا لَكُمْ التَّمَسُّهُمَا فِي السَّعِ وَالسَّعِ وَالْخَمْسِ). (الحديث ٤٩ طرفاه في: ٢٠٢٣، ٦٠٤٩).

عوباده کورې صاميت (په زېږېدلی ځای لري) فهرمووی: پیغه مېهر (دروېدی خوندی لاس لري) له مال هاته دهرموه، تاهه والی له یله تولقه در رابگه یه نی، له وکاته دا دوو پیاو له موسولمانان بوو به دهمه قاله یان، جا فهرمووی (دروېدی خوندی لاس لري): من بؤشه وه له مال هه هاتم بؤ ئیره تاهه والی شهوی له یله تولقه درتان پې رابگه یه نهم که کام شه ویه له مانگ، به لام فیسارو فیساربوو به دهمه قاله یان، ئیر له بیرم نه ما به هوې نه وه دهمه قاله وه، سابه شکوو هم له بیرنه مانه خیری پیو مې بؤ ئیوه، جاهرچون بې ئیوه له شهوی بیستو حهوت، یابیستو نو، یابیستو پینجی رهمه زان دا بؤشه وی له یله تولقه در بگه پین).

سهرنجی:

دهمه قالو قسه ی بې هووده گه لی جار دهبن به هوې پښتگرتن له خیر، به تاییه تی له شوینی پیروزی وه که مزگه و تدا، یا له خزمهت پیاوې زاناو پيشه وادا، که واته هه ق وایه موسولمان خوې له شتی وا بپاریزی. به پېی هم فهرمووده یه به هوې هه لای هم دوو که سه وه به هر دیه کی گه وره له کیس هه موو موسولمانان چوو، دهی دمی به هوې هم هه مکه شه پر جنیو و شه پر دمی و قسه سووک و درو شاخ دارانه وه، که خوین له کاتی شه پر براکوژیدا، پېی دهمه رموون: (شالوې به روا لای راگه یانندن) که دهق له شه پر جنیوی سهر

کانی ژنانی لادی دووره دهسته کان دهکا، چهنده خیرو بیر له کیس نهم نهته وه سته مدیده یه چوو بی؟! مه گهر ههر خوا خو ی بزانی.

باسی هاتنی جویرانیل بۆلای پیغه مبهه

بۆ روونکردنه وهی نیمان و نیسلام و نیحسان

٤٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَارِزًا يَوْمًا لِلنَّاسِ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَبِلِقَائِهِ وَرُسُلِهِ وَتُؤْمِنَ بِالْبُعْثِ قَالَ مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ الْإِسْلَامُ أَنْ تُعْبَدَ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ. قَالَ مَا الْإِحْسَانُ؟ قَالَ أَنْ تُعْبَدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ. قَالَ مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ وَسَأَخْبِرُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا إِذَا وَلَدَتِ الْأَمَةُ رَبَّهَا وَإِذَا تَطَاوَلَ رُعَاةُ الْإِبِلِ الْبُحْمُ فِي الْبُنْيَانِ فِي خُمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ ثُمَّ تَلَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ الْآيَةَ ثُمَّ أَذْبَرَ فَقَالَ رُدُّوهُ فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا فَقَالَ هَذَا جِبْرِيلُ جَاءَ يُعَلِّمُ النَّاسَ دِينَهُمْ). (الحديث ٥٠ طرفه في: ٤٧٧٧) (٤٦).

ئه بوهوره پهره (په زوی خوی لێ بهی) دهفه رموی: رۆژی پیغه مبهه ری خوا (په زوی خوی لێ بهی) ته شریفی هات له شوینیکی بهرچاودا له ناوماندا دانیشت لهو کاته دا پیاوی هات بۆ خزمهتی گوتی: ئه ی موحه ممه دا ئیمان و باومر بۆ روون بکه ره وه. فه رموی: ئه وه تا که باومر بکه ی به خودا و به فریشته کانی و به گه یشتن به دیداری له قیامه تدا و به پیغه مبهه کانی و به پۆزی زیندو بوونه وه. پیاوه که گوتی: ئه ی نیسلامه تی چییه؟ فه رموی: نیسلامه تی ئه وه تا ئی که خودا به پرستیت و هاو به شی بۆ بریار نه دهیت و نوێر به دوستی بکه ییت و زه کاتی فه رز به دهیت و

(٤٦) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: بيان الإيمان والاسلام والاحسان، رقم: (٩) و (١٠)=٩٧ شيخا. وأخرجه عن عمر (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) في لباب نفسه، رقم: ٩٣=٨٩.

رؤژووی رهمهزان بگری و (حهجی مائی خودا بکهی). گوتی: ئهی چاکه چییه؟
 فهرمووی: چاکه ئهوهیه که به چه شنی خودا بهرستیت که وهک: چاوت
 له خودایی وایی، خو ئه گهر تۆیش ئهو نه بینیت. بئی گومان که ئهو تو ده بینی،
 ئینجا گوتی: قیامهت کهیه؟ فهرمووی: منیش له تۆی باشتی ئی نازانم، به لام
 وانیشه گانیت بئی ده لیم: ئه وه ته که منال به چاوی کاره که رو نو کهر ته ماشای
 دایک و باوکی خو یان بکهن، وه نه وه ته به چاوی خو ت ببینی: که شوانه و شتری
 رهشکه له و پیخاوس و رهش و رووت و رهجال و شوان و گاوان و بیابان نشینه کان
 ببن به خاوهن مو لک و سامان و خان و بهر و کو شک و ته لاری ئی رابکی شن و فیزو
 ده عیه ی پی و مبه کن. زانی نی کاتی قیامهت یه کی که له و پینج شتانه که خوا نه بی
 که س نایان زانی، که بریتین له م پینج شتانه که خوا نه بی که س نایان زانی،
 که بریتین له م پینج شته که وان له م ئایه ته دا که ده فهرمو ی: (إن الله عنده علم
 الساعة وينزل الغيث ويعلم مافي الارحام وماتدري نفس ماذا تكسب غداً وماتدري
 نفس بأى أرض تموت إن الله عليم خبير) (لوقمان/ ۳۱-۳۴) مه به ست له ئایه ته که
 زانی نی ئه م پینج شته له عیلمی غه بیه، له و زانسته نه ی نی یه یه که ههر خوا
 خو ی ده ی زانی و به س: قیامهت که ی ده بی، باران که ی ده باری، چی واله نا و
 مندا لده کانا، که س نازانی سبه ی نی چی ده کا، که س نازانی که له کو ی ده مر ی).
 جا له پاشدا کاتی پی او ده که رو یشت پیغه مبه ر (درووی خودی له سه ر به) فهرمووی: ئاده ی
 بی گێر نه وه بۆ لام، ئه وانیش که جو وون بی هینه نه وه بۆ لای که سیان نه دی، پی او ده که
 غه یب بو و بو و، جا پیغه مبه ر (درووی خودی له سه ر به) ویستی له کاره که حائی یان بکا،
 فهرمووی: (ئهو جو برائیل بو و هات بو و که خه لکه که فی ری یاسا سه ره کییه کانی
 ئایینی ئیسلام بکا). (۱-ل ۱۸-ف ۲ = تاج-۲-ل ۱۲-ز ۱-ژ ۲-ج ۴).

شیکردنه وه:

له م فهرمو و ده یه دا پیناسه ی با وهر و ئیسلام و چاکه ی تیدا یه، ئه مه یش
 به لگه ی ئه وه یه که پیناسه سوننه ته، هه روا له فهرمو و ده که دا دهر ده که و ی

که جو برائیل و پیغهمبر (درویدی خودیان لسمبر به) جوړه نواندنیکي شانؤ گهری یان نیشان داوه و رولیکي گرنگیان داناوه بؤ هونهری نواندن و بؤ هوکاری روون کردنه وه. کهواته: نه م جوړه هونهرانه لهزاتی خوایاندا، کاریکی رهواو بهجین، بهمهرجی بؤ کاری نابهجی بهکار نه هیئرین!

باسی: که سی نایینی خوی له نه نگ بپاریزی

٤٨ - عَنْ عُثْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (الْحَلَالُ بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنَ وَبَيْنَهُمَا مُشَبَّهَاتٌ لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فَمَنْ اتَّقَى الشَّبَهَاتِ فَقَدْ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعَرْضِهِ وَمَنْ وَقَعَ فِي الشَّبَهَاتِ كَرَاعٍ يَرْغَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ فِي أَرْضِهِ مَحَارِمُهُ أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ). (الحديث ٥٢ - طرفه: ٢٠٥١). (٤٧)

نوعمانی کوری به شیر (رمزی خوی لسمبر) دمفهرموئ: خو شه ویست (درویدی خودی لسمبر به) دمفهرموئ: (شتی حلال دیارو ناشکرایه، ههروها شتی حهرامیش دیارو ناشکرایه، بهلام لهم بهینه دا هه ندئ شت هه ن دوو بهینین و له هه ردوولا دهچن، له بهر نه وه که ئی که س سهریان ئی دمرناکه ن و حوکه مه که یان له شه رعا نازانن، بهلام زانایانی نایین له پاش په یجوری و لیکولینه وه یه کی باش حوکه مه که یان دم دوزنه وه و بپار دده ن که حه لائن یا حهرامن، نه وسا بؤ خه لکی تریش هه یه له سه ر بپاری نه وان شته که بکه ن، یانه یکه ن، جا نه وه ی که خوی بپاریزی له شتی شوبه دارو گومان لیکراو، نه وه نامووس و نایینی خوی له نه نگ ولکه ده پاریزی).

بهلام نه وه ی که توخنی شوبه دارو گومان لیکراو ده که وئ، خوا نانخوا تووشی دهبی به تووشی شتی حهرامیش وه، وه ک چو ن شو ان نه گهر ران

لەدەورو بەری پاڭزو پاوەند بلەو مړینئ بەره بەره ږانه که له پاو منده کهیش ده له و مړئ. باش ناگادار بن! که هه موو پادشایی به ست و پاو مندی کی تایبه تی خوئی هه یه، بزائن که به ست و پاو مندی خودایش له م گوی زه وییه دا، نه و شتانه یه که حه رامی کردوون!

باش ناگادار بن! که گوئمه یه ک گوشت هه یه له ناو جه ستەدا، نه گەر نه و گوئمه گوشته سازو باش بوو نه و جه ستەیش هه مووی سازو باش ده بی، به لام نه گەر نه و گوئمه یه خراب بوو نه و جه ستەیش هه مووی خراب ده بی، بزائن که نه و گوئمه یه بریتی یه له دل، که واته: دلی پاک و له شی چاک، دلی پیس و له شی چه په ل و پیس).

رافه و شیکردنه وه:

نهم فەر موو ده یه ییش (له سەر فەر مایشتی زاناگان) یه کیکه له و فەر موو دانه که بوون به سوو ږگه و مه دار بۆ ئیسلام. باشتین نموونه له م روژگارە ئیمه دابؤ شتی گومان لیکراو نه و خواردمه منی و خواردنه وه و داو و دمرمان و شته تازه بابەتانه یه که له دمره وهی ولاته وه ده یترین، وهک: مریشکی سەر بړاوو گوشتی پاکه ت. نه مانه و وینه ی نه مانه جیگه ی گومانن. ده بی مه ردوم له م جوړه شتانه دا رای زاناگان و مریگرن، وه به پنی فەر مایشتی نه وان له م باره یه وه رهفتار بکه ن، چونکه موسولمان نه و موسولمانه یه که له هه له و تاوان و گونا ه دا چاو له رده شه خه لک نه کا، به لکوو چاوی له ده می ماموستای مه لا بی، نه و چی فەر موو نه وه ته واهه، دنا به راستی گه لی خه لکی خاوه ناس په یدا بوون گه لی له ده هری و زه ندقه کونه کان خراب ترن، نه وانه ی کۆن هه ر ه یچ نه بی شه رم و شکۆیان له مو حاسه به ی ویزدان و میژوو ره خنه ی کۆمه ل ده کرد، به لام نه مړؤ که سانی په یدا بوون، په روه رده ی ژېرده ستی عه لمانیه تن به ئاره ق گوشت کراون، گه ل به گه له دمرانن، میلله ت وهک ده و اجینی خو یان ته ماشا ده که ن، هه ر بیر له قازانجی خو یان ده که نه وه، نه به ته نگي ئایینی خه لکه وه دین، نه دمر بایستی

تەندروستی و بەرزەموندی کۆمەڵ دین، بۆ بەرزەموندی خۆیان دەست لەگەڵ
شەیتان تێکەڵ دەکەن، بازرگانی بەناگرو بارووتو تی ئین تی و میکروبی سیلو
دیق و سەرمتانەو دەکەن!

ئەم فەرموودەیە موسلیم و ئەبو داوود و تیرمیزی و نەشائیش
گێڕاویانەتەو، ئەوان لە (البیوع) دا گێڕاویانەتەو. نوعمانی کۆری بەشیر
خۆی و باوکی و دایکی صەحابی بوون. ئەنصاری یە، لەهۆزی خەزرجە، دایکی
ناوی عەمریە، خوشکی عەبدوڵلای کۆری رەواحیە، یەکەم مندالی ئەنصارە
کە لەپاش کۆچ لەدایک بوو، سەدو چوار دە فەرموودە گێڕاوتەو، لەدەستە
عەبدوڵلای کۆری زوبەیر بوو، سەرکاری ئیبنوزوبەیر بوو لەسەر شاری
حیمص، لەو ماوەیەدا کە خەڵکی حیمص هەلگەرانەو هەلەت، بەلام
لەرۆژەکی واسیط دا کوژرا، لەسالی شەست و پینجی کۆچی دا، تەمەنی
دەوری شەست و سی سال بوو.

رشتە ی ئەم فەرموودەیە لەبوخاری شەریف دا، لەم شوێنەدا ئاویە: (حدثنا
أبو نعيم حدثنا زكريا عن عامر قال سمعت النعمان بن بشير يقول سمعت رسول الله
(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يقول.. ههتا كۆتایی فەرموودەکە. هەز دەکەم هەندێ
لەناسکاری ئەم رشتە یە قسە بکەین، چونکە زوو یادەرنگ رەورەوی هونەری
ومرگەرەن، لەکوردیش دا، بەرەو هەموو مەودا و مەیدان و کون و قوژبەنیک
زانستی و هونەری و ئایینی و کۆمەلایەتی ملی رێگە دەگرێ و بزافی و مرگەرەن
هەموو بابەتەکان دەگرێتەو. گەرچی لەم قۆناغەدا، لەبەر بێ هیزی و
لاوازی نووسەرەکانمان، و مرگێرەکانمان خەریکی و مرگێرانی شتی کەم
بایەخن، بەلام ئەم قۆناخە خۆیاربێ، زۆر ناخایەنێ، ئەم رشتە یە لەرشتە
چوارکەسییەکانی بوخاری یە، و ئەم جۆرە رشتە یە زۆر دانسقه و نایاب و
بێندە. لەم رشتە یەدا تەحید و عەنەنە و سەماعی تێدایە، تەحید ئەو یە
راوی بێ: حدثنا، یا حدثنی. عەنەنە ئەو یە بێ: فلان عن فلان، سەماع
ئەو یە لەباتی ئەم جۆرە تەعبیرانە بێ: سمعت، لەم فەرموودە یەدا ئەو یە

تیادایه که نوعمان شتی له پیغه مبه ر خوئی به مندالی بیستوووه، کاتی گوره بووه رایگه یاندوووه گپراویه تیه وه، شتی وادروسته، کورد گوته نی خویمان: بیرى مندالی تیژه. بهنده خویم له یادمه زور به باشی جارئ باوکم له برایماووه بردمی بوخزمهت شیخ مهحموودی حه فید له داریکه لی، باوکم عهرزی کرد که نووشته م بو بکا، شیخ به م بونه یه وه به دهق به باوکی فهرموو: نیمه له گهل جنوکه کانا خزمین چون دهبی بیانسووتینم، به لام نووشته یه کی بو نووسیم: (ت-۲ ل-۲۹۶ ف-۱ ز-۱۴۵ تاج-۲ ژ-۱۷۵۶ ز-۱۴۵).

دانی پینج یه ک له باوهره

۴۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) قَالَ: (إِنَّ وَفْدَ عَبْدِ الْقَيْسِ لَمَّا أَتَوْا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ الْقَوْمُ أَوْ مَنْ الْوَفْدُ قَالُوا رِبْعَةٌ قَالَ مَرْحَبًا بِالْقَوْمِ أَوْ بِالْوَفْدِ غَيْرَ خَزَايَا وَلَا نَدَامَى فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا لَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيكَ إِلَّا فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ وَبَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كُفَّارٍ مُضِرٍّ فَمُرْنَا بِأَمْرٍ فَصَلِّ نُخْبِرْ بِهِ مَنْ وَرَاءَنَا وَنَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ وَسَأَلُوهُ عَنِ الْأَشْرِبَةِ فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ أَمَرَهُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَحْدَهُ قَالَ أَتَذَرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَحْدَهُ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَصِيَامُ رَمَضَانَ وَأَنْ تُعْطُوا مِنَ الْمَعْنَمِ الْخُمْسَ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ عَنِ الْحَنْتَمِ وَالذُّبَابِ وَالنَّقِيرِ وَالْمُرْفَتِ وَرَبَّمَا قَالَ الْمُقْبِرِ وَقَالَ اخْفَظُوهُنَّ وَأَخْبِرُوا بِهِنَّ مَنْ وَرَاءَكُمْ). (ت-۴ ل-۸۵ ف-۳+۴ ز-۲۵ = تاج-۳ ل-۲۳۲ ز-۲۵ ذ-۲۷۳۸، ۲۷۳۹) (الحديث ۵۳ - أطرافه في: ۸۷، ۵۲۳، ۱۳۹۸، ۳۰۹۵، ۳۵۱۰، ۴۳۶۸، ۴۲۶۹، ۶۱۷۶، ۷۲۶۶، ۷۵۵۶). (۴۸)

ئىبنوعەبباس (رەزى خودىيان لى بىن) فەر مووى: كەنۇيىنەرەكانى ھۆزى عەبدولقەيس ھاتن بۇ خزمەتى پىغەمبەر (درودى خودى لىسەر بىن) فەر مووى: ئەم خزمانە كىن؟ يا فەر مووى: ئەم نوپىنەرەكانە كىن؟ گوتيان: لەخىلى عەبدولقەيسن كەدەچىتەوہ سەرھۆزى رەبىعە، فەر مووى: ئەم خزمانە بەخىربىن، ئىوہ لەئىسلام بوون دوانەكەوتوون، ھەتا بەھۆى ئەوہوہ تەرىقىتان بەسەر بى، وەكارىكى واتان لەدزى ئىسلام نەكردوہ كەپەشىمانى لەدوابى، عەرزىان كرد: ئەى پىغەمبەرى خودا! لەبەرئەوہى ئىمە كەدپىن بۇ خزمەتى تۆ، بەسەر ئەم ھۆزەدا دپىن، كەلەكافەرەكانى ھۆزى موضەرەن، ناتوانىن بى ىن بۇ خزمەت، مەگەر لەمانگە حەرەمەكانا، تەنیا لەو مانگانەدا كەشەرپو شۆرپان تىادا قەدەغەيە دەتوانىن بپىن بۇ خزمەت، دەى بفرەموو ئامۇزگارپىسەكى روون و ئاشكرامان پى بفرەموو كەگەرپاينەوہ بۇ ولاتى خۇمان بەمەردومەكەى رابگەيەننىو ھەموو پابەندى بىن و رفتى پى بكەين، ھەتا بەھۆى جى بەجى كردنى ئەو فەرمانەى تۆوہ بچىنە بەھەشت. وەلەبارەى ئەو دىفرانەوہ كەخواردنەوہيان تى دەكرى پرسىارىان لى كرد، پىغەمبەرىش (درودى خودى لىسەر بىن) فەرمانى پىكردن بە چوارو، نەى لى كردن لە چوار: يەكەم فەرمانى پى كردن بەباومرپەھىنان بەخوداى تاقو تەنیا. فەر مووى (درودى خودى لىسەر بىن): (ئايا دەزانن برپا ھىنان بەخوداى تاك و تەنھا چىيەو چۆنە؟) گوتيان: خواو پىغەمبەرى خوا باشى دەزانن. فەر مووى (درودى خودى لىسەر بىن): (برپىتپىيە لەشايتەمان لەسەر ئەم شىوہيە: أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمداً رسول الله: بەزمان شايتەى دەدەم و بەدل باومر دەكەم كەبىجگە لەيەزدانى پاك ھىچ خودايەكى تر نىيە، خوايەكى تاك و تەنھايە، بى ھاوہلە، ھىچ ھاوبەشى نىيە، بەھەمان شىوہ شايتەى دەدەم و باومر ھەيە كەموحەممەدى كورى عەبدوللا فروستادەو پىغەمبەرى خوايە. دوہم: فەرمانى پى كردن بەپراگرتنى نوپزو كردنى بەرپك و پىكى، سىيەم: فەرمانى پى كردن بەدانى زەكات، چوارەم: فەرمانى پى كردن بەگرتنى رۆزووى مانگى

رمه زان. ومفه رمانیشی پئیان کرد که له دهست که وتی تالانی جه نگیش پینج یهک بدهن، وه نه پیشی لی کردن لهم چوار شته که به کاریان نه هیئن بۆ دروست کردنی خوښاوو سرکه و دۆشاو، چونکه شتی ناویان زۆر زوو دوترشی و توند دهبی و دهبی به ئارهق: کووپه له و کووله که و به ستووی زفت دراو و کوټکه ی بنکی دار خورما. فهرمووشی (درویدی خودی لیسر بی) (ئه م فهرمایشتانه پیش که له م ماوه یه دا له منتان بیستوو به باش له بهر بکه و رایان بگه یه نن به خه لکی ولاتی خویشتان).

رافه و شیکردنه وه:

له م فهرمووده یه دا مامۆستا (شیخ) ه که ی بوخاری ناوی عه لی کوپی جه عده (پرمای خوای لی بی) عه لی خوای فهقی ی ئیمامی ته وری و ئیمامی مالیک و گه لی زانای تری وینیه ئه مان بووه، پیاوی وهک ئیمامی ته حمه دو ئیمامی بوخاری و ئیمامی ته بوداودو که سانی تری وینیه ئه م زاتانه قوتابی ته و بوون و فهرموودمیان لی و مرگرتوو. مووسای کوپی داوود دمه رموئ: که سم نه دیوه که وهک ته و زهینی روڤن بی و فهرمووده ی به باشی له به ربی، ئیمامی ته حمه د هانی خه لکی ده دا: که فهرمووده کانی بنووسنه وه له موسنه دو کتیه کانی حه دیث دا. یه حیای کوپی معین دمه رموئ: (زانسته که ی ره بانی بوو، پیاویکی راستگو و باومرپیگراو بوو) ئیبنوئه شیر له نیهایه دا دمه رموئ: ره بانی زانای گه وره ی دامه زراوه له زانسته و ئایین دا. نزیکه ی نه وه دو چوار سال ژیاوه، له (۱۳۰) کوچی دا له دایک بووه، له (۲۳۰) دا مردوووه، له گۆرستانی بابو حه رب له به غدا نیژدراوه. حه فتا سال روژنا روژی به روژوو بووه!

۵۰- عن عمر (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) حَدِيثُ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَقَدْ تَقَدَّمَ فِي أَوَّلِ الْكِتَابِ وَزَادَ هُنَا بَعْدَ قَوْلِهِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى: (فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهَجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ) وَسَرَدَ بَاقِيَ الْحَدِيثِ:

تہ ماشای فہرموودہی ژمارہ یہکی زنجیرہ یہکی ئەم بەرگہ بکہ. لیژمدا:
زیادہیی ھەیه من لەپیشەوہ ئەم گێرانەوہی ئیژرم لەوئ نووسی.

باسی: کردەوہ ھەیه بەھۆی نیازەوہ دەبی بەصەدەقە

۵۱- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا
أَتَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ). (الحديث ۵۵ - طرفاه في: ۴۰۶،
۵۳۵۱). (۴۹)

ئەبومەسعو (رمزای خودایان لێ بێ) ددەفەرموئ: خۆشەویست (مروودی خودای لەسەر بێ)
ددەفەرموئ: (ھەرکەسی لەبەر رمزای خوا مەسەرەفی مال و منالی خۆی بکا،
ھەرچییان بۆ خەرج بکا کەم و زۆری بەخیرو خیرات دادەنرئ بۆی).
راقە و شیکردنەوہ:

ئەبومەسعوود ناوی عوقبەیی کورپی عامیرە، ئەنصاری یە، خەزرجی یە،
بەدری یە، لەگەڵ حەفتا کەسەکەدا ئامادەیی پەیمانێ عەقەبە بوو،
لەھەموویان بەتەمەن بچوو کتر بوو، ئامادەیی جەنگی ئو خودیش بوو، سەدو
دوو فەرموودەیی لە پێغەمبەرەوہ (مروودی خودای لەسەر بێ) گێرا و تەوہ، لەبوخاریدا دە
فەرموودەیی ھەیه، لەموسلیم دا شازدەیی ھەیه، نۆیان پەسندی ھەردوولان،
لەکووفە نیشتەجێ بوو ھەر لەویش مردووہ.

۵۲- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالتَّصَدَّقِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ).
(الحديث ۵۷ - أطرافه في: ۵۸، ۵۲۴، ۱۴۰۱، ۲۱۵۷، ۲۷۱۴، ۲۷۱۵،
۷۲۰۴). (۵۰)

(۴۹) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: فضل النفقة والصدقة على الأقربين، رقم: ۲۳۱۹=۱۰۰۲.

(۵۰) أخرجه مسلم في الايمان، انظر (عمدة القارئ/ العيني/ ج/ ۱/ ۲۲۴/ رقم/ ۲. المترجم= ۱۹۹.

جهریری کوری عہدو لّای نہل بہ جہلی (ہمزای خوی لیں ہیں) فہرمووی: بہ لّین و بہیمانم دا بہ پیغہ مہر (دروودی خودی لہسر ہیں) لہسر نہوہ کہنو یژ بہر یکو پیکی بکہمو، زہکات بدہمو، ناموژگاری خیری ہہموو موسولمانیکیش بکہم).

راقہ و شیکردنہوہ:

جہریر سہد فہرموودہی ہہیہ، لہبوخارید انوی ہہیہ، لہموسلیمان جواردهی ہہیہ، ہہشتیان پہسندی ہہردوولایانن.

۵۳- وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (إِنِّي أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ أَبَايُكَ عَلَى الْإِسْلَامِ فَشَرَطَ عَلَيَّ وَالثَّصْحَ لِكُلِّ مُسْلِمٍ فَبَايَعْتُهُ عَلَى هَذَا (الحديث ۵۸).

دیسان لہوہوہ (ہمزای خودمان لیں ہیں) فہرمووی: جووم بو خزمہتی حہزرت (دروودی خودی لہسر ہیں) عہرزیم کرد: قوربان! دہمہوی پہیمانت بدہمی لہسر نیسلامہتی، نہویش نہم مہرجہیشی بو دانام: کہناموژگاری خیری ہہموو موسولمانیکیش بکہم. جا منیش پہیمانم دا پیی لہسر نہوہ).

بسم الله الرحمن الرحيم

۳) نامہی زانین (کتاب العلم)

۵۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَجْلِسٍ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ جَاءَهُ أَغْرَابِيٌّ فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ فَمَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَدِّثُ فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ سَمِعَ مَا قَالَ فَكَّرَهُ مَا قَالَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ لَمْ يَسْمَعْ حَتَّى إِذَا قَضَى حَدِيثَهُ قَالَ أَيْنَ أَرَاهُ السَّائِلُ عَنْ السَّاعَةِ؟ قَالَ هَا أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَإِذَا ضِيعَتْ الْأَمَانَةُ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ قَالَ كَيْفَ إِضَاعَتُهَا قَالَ إِذَا وُسِدَ الْأَمْرُ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ). (الحديث ۵۹ - طرفه في: ۶۴۹۶).

ئەبەبۇھورپەرە (پەزەل خەلەس ئەلەسەر) فەرەمۆی: جەزەمەت (دروودی خەلەس ئەسەر) لەناو کۆرپەکا قەسە بۆ یاران دەکرد، پیاویکی دەستەکی هات گوتی: ئەی کەس قیامەتە؟ پێغەمبەریش (دروودی خەلەس ئەسەر) لەسەر فەرەمۆدەکەس خۆی رویشتو قەسەکەس خۆی نەبەری بۆ وەلامی پرسیاری کابرا. یارانیش هەندیکیان گوتیان: پێغەمبەر (دروودی خەلەس ئەسەر) گوئی لەقەسەکەس بوو، بەلام قەسەکەس بەدل نەبوو بۆیە وەلامی نەدایەو، هەندیکێ تریشیان گوتیان: نانەبیبیست. کاتێ جەزەمەت (دروودی خەلەس ئەسەر) فەرەمایشتە کەس تەواو کرد فەرەمۆی: ئەو کس بوو لەقیامەتی پرسی؟ کابراکە گوتی: ئەو من بووم، ئەمەتام لەخەزەمتا ئەسەر پێغەمبەری خودا! فەرەمۆی (دروودی خەلەس ئەسەر): هەرکاتێ سپاردە - واتە: ئەمانەت - پامال کرا ئیتەر چاومروانی داھاتنی روژی قیامەت بکە.

ئەعرابی یەکە فەرەمۆی: ئەسەر پێغەمبەری خوا! چۆن چۆنی سپاردە پامال دەکری؟ فەرەمۆی: (هەرکاتێ کاروباری میلەت و فەرمانرەوایی موسوڵمانان سپێردرا بەدەستی ناکەس ئیتەر چاوەنواری قیامەت بکە) (ریاض الصالحین/ کوردی بەرگی چوار لاپەرە/ ۱۳۲۰ ز - ۳۷۰ ف - ۲۰ ژ - ۱۸۳۷/۳۰-۳۰).

۵۴ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (تَخَلَّفَ عَنَّا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرَةٍ سَافَرْنَاهَا فَأَذْرَكْنَا وَقَدْ أَرْهَقَتْنَا الصَّلَاةُ وَكُنْ تَوَضُّأً فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا). (الحديث ۶۰ - طرفاه في: ۹۶، ۱۶۳) (۵۱)

عەبەدوللای کورێ عەمر (پەزەل خەلەس ئەلەسەر) فەرەمۆی: لەسەفەرێکا لەخەزەمەت پێغەمبەردا بووین، پێغەمبەر (دروودی خەلەس ئەسەر) کەوتە دواو، کەپیمان گەیشتەو کەرمەس نوێژ بوو، ئیمەیش سەرگەرمی دەستنوێژ گرتن بووین، بەلام قاجمان پشیلە شوڕ دەکرد، وەک دەستی تەری پیاپینی ئاوا، کاتێ پێغەمبەر

٥٥- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا وَإِلَيْهَا مِثْلُ الْمُسْلِمِ فَحَدَّثُونِي مَا هِيَ؟؟) فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَوَادِي قَالَ عَبْدُ اللَّهِ وَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ فَاسْتَحْيَيْتُ ثُمَّ قَالُوا حَدَّثْنَا مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هِيَ النَّخْلَةُ. (الحديث ٦١ - أطرافه في ٦٢، ٧٢، ١٣١، ٢٢٠٩، ٤٦٩٨، ٥٤٤٤، ٥٤٤٨، ٦١٢٢، ٦١٤٤) (٥٢)

ئىبنوعمەر (رمزى خۇدانامىسى) فەرموۋى: خۇشەويست (مروۋىدى خۇداى لەسەر بىن) فەرموۋى: (درەختى ھەيە گەلاڭكەي ھەلئامورى، ھەمىشە سەۋزە، نموونەي موسولمانە، وەك ئەو بەپىت و فەرە، ئادەي كى دىزانى كەئەو درەختە چىيە؟ خەلگەكەيش پەلامارى دارو درەختى ئەو دەشتەيان دا بەلام ھەلئان نەھىنامىش ھات بەدلما كەئەو دارخورمايە وە ويستم بلىم: ئەو دارخورمايە، بەلام كەسەرنجەم دا بەمنەو دە كەس بووين، وەمن لەھەمووشيان منالتر بووم، لەبەرئەو شەرمم كردو قسەم نەكرد، جا خەلگەكە ەرزىان كرد: قوربان! پىمان بفرموو چىيە؟ فەرموۋى: (ئەو دارخورمايە) (ت-٤ ل-٧٤ ف-٧ ز-٢١ تاج-٣ ژ-٢٧١٣).

نهم فهرمودیه به لگه یه له سهر نه وه که مه تل داهینان بو پرون کردنه وه ی مه بهستی جوان سوننه ته: (تاج/ ٤ ل- ٧٤ = تاج- ٣ ژ- ٢٧١٣) له ههر شوینن هیمای لاپهره (ل) بوو مه بهست بهرگی ته رجمه کوردیه که به له

(٥٢) أخرجه مسلم في صفات المنافقين وأحكامهم، باب: مثل المؤمن مثل النخلة، رقم:

تاج الأصول یا له ریاض الصالحین، به لام نه گهر رمزمکه (ص) بوو نه وه مه به ست نه صله عه رمبیه که یانه.

۵۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: (بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَمَلٍ فَأَنَاحَهُ فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ عَقَلَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُمْ أَتَيْكُمْ مُحَمَّدٌ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَكِيٌّ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِمْ فَقُلْنَا هَذَا الرَّجُلُ الْأَبْيَضُ الْمُتَكِيُّ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ يَا ابْنَ عَبْدِ الْمُطَلِبِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَجَبْتُكَ فَقَالَ الرَّجُلُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي سَأَلْتُكَ فَمُشَدِّدٌ عَلَيْكَ فِي الْمَسْأَلَةِ فَلَا تَجِدُ عَلَيَّ فِي نَفْسِكَ فَقَالَ سَلْ عَمَّا بَدَا لَكَ فَقَالَ أَسْأَلُكَ بِرَبِّكَ وَرَبِّ مَنْ قَبْلَكَ أَلِلَّهُ أُرْسَلَكَ إِلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ فَقَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ أَلِلَّهُ أَمَرَكَ أَنْ نُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ قَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ أَلِلَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ مِنْ أَغْنِيَانِنَا فَتَقْسِمَهَا عَلَيَّ فَقَرَأْنَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ نَعَمْ فَقَالَ الرَّجُلُ آمَنْتُ بِمَا جِئْتُ بِهِ وَأَنَا رَسُولُ مَنْ وَرَائِي مِنْ قَوْمِي وَأَنَا ضِمَامُ بْنُ ثَعْلَبَةَ أَخُو بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ). (الحديث ۶۳).

نه نه س (مزی خوی لږ بڼه) فهرمووی: جارئ له خزمه تی پیغه مبه ردا له ناو مزگه وت دا دانیشتبووین، پیاوئ به سواری وشره نیرمیه ک هات، لهحه وشه ی مزگه وتدا وشره که ی ییخ داو به نه شکیل نه شکلی کرد. نه و جا خو ی هاته ژووره وه و گوتی: کامتان محمدن؟ پیغه مبه ر (دروودی خودی لمر بڼه) له نیوانیان پالکه وتبوو، گوتمان نه م پیاوه سوورو سپییه یه که پالکه وتووه. گوتی: نه ی کوړی عه بدلولوطه لیب! پیغه مبه ریش (دروودی خودی لمر بڼه) فهرمووی: (به لئ پرسیارت چییه باوه لامت بده مه وه) گوتی: من چهند پرسیاریکت ئی ده که م، پرسیاره کانم توندو رهقن، پیت ناخو ش نه بن، مه به ستم روونکردنه وه ی باسه که یه، فهرمووی (دروودی خودی لمر بڼه): (پرسیارت چییه فهرموو بیکه) گوتی: تو نه وخوا یه ی که خوی

هه‌مانه! ئایا خودا تۆی کردوه به پیغه‌مبهری خۆی و ره‌وانه‌ی کردووی بۆسه‌ر
سه‌رجه‌می به‌ره‌ی ئاده‌میزاد هه‌تا په‌یامی ئیسلامیان پێ رابگه‌یه‌نی؟ فه‌رمووی:
(ئه‌ی خودایه! تۆ به‌شایه‌ت به‌ که به‌ئێ ئه‌م قسه‌یه‌ وایه) گو‌تی: باشه، تو‌خودا
ئایا خودا فه‌رمانی به‌تۆ کردوو که هه‌موو شه‌وو روژی ئه‌م پێنج نوێژه فه‌رزه
بکه‌ی؟ فه‌رمووی: (ئه‌ی خودایه! تۆ به‌شایه‌ت به‌ ئه‌مه‌یش وایه) گو‌تی: باشه،
تو‌خودا ئایا خودا فه‌رمانی به‌تۆ کردوو که هه‌موو سائێ مانگی ره‌مه‌زان
به‌روژوو بی؟ فه‌رمووی: (ئه‌ی خودا! تۆ به‌شایه‌د به‌ که ئه‌مه‌ وایه) گو‌تی: باشه،
تو‌خودا ئایا خودا فه‌رمانی به‌تۆ کردوه که ئه‌م زه‌کاته له‌ده‌وله‌مه‌نده‌کانمان
وهریگری‌تو ئه‌وجا دابه‌شی بکه‌یته‌وه به‌سه‌ر هه‌زاره‌کانمان دا؟ فه‌رمووی: (ئه‌ی
خودایه! تۆ به‌شایه‌ت به‌ که ئه‌مه‌ وایه). جا پیاوه‌که گو‌تی: من باوهرم هێناوه
به‌م نایینه‌ی که‌تۆ هێناوته، وه‌من نوێنه‌ری هۆزه‌که‌مم که‌له‌لای خۆمان
چاو‌نواری من ده‌که‌ن هه‌تا هه‌وائی تۆیان بۆ به‌رمه‌وه، وه‌من ضیما‌می کو‌ری
شه‌عه‌به‌م له‌خێلی به‌نی سه‌عدی کو‌ری به‌کرم. (تاج - ۲ - ۶۷ ز ۲۵ - ۱۲۹۵).

باسی په‌خشی زانین

۵۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَخْبَرَهُ: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ بِكِتَابِهِ رَجُلًا وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ الْبَحْرَيْنِ فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرَيْنِ إِلَى كِسْرَى فَلَمَّا قَرَأَهُ مَرَّقَهُ فَحَسِبْتُ أَنَّ ابْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ فَدَعَا عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَمَزُقُوا كُلَّ مُمَزَّقٍ). (الحديث ۶۴ - أطرافه في: ۲۹۳۹، ۴۴۲۴، ۷۲۶۴). (۵۳)

ئێبنوعه‌بباس (ره‌زای خودایان له‌ بن) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) نامه‌یه‌کی
به‌ناوی خۆیه‌وه نووسی و به‌پیاویکا ناردی بۆ سه‌ر که‌وره‌ی ولاتی به‌حرین،

که مونثیری کوپی ساوا بوو، ههتا نهو بیگه یه نی به کیسرای شای ئیرانی نه وکاته، جاکاتی کیسرا نوو سراوه که ی پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمه ر بن) ده خوینیت هوه دهیدرینئ! پیغه مبه ریش (دروودی خودی لسمه ر بن) نرای لی کردن؛ که شه ق و به ق کرین.

رافه و شیکردنه وه:

نهو پیاوهی کاغه زه که ی پیغه مبه ری برد بؤ گه وره ی به حره ی عه بدوللای کوپی حوزافه ی سه همی بوو، کیسرا نازناوی شای ئیرانه قه یسه ریش نازناوی هه موو پادشایه کی رومه، نه م کیسرایه ناوی (پرویزی کوپی هوفری کوپی نهوشیروان) ه، نراکه ی پیغه مبه ری لی گیرا بوو کوپکی هه بوو ناوی شیرو بوو، خودا زالی کرد به سه ریدا، به خه نجه ر سکی در ی و کوشتی: (تاج - ۸ ل - ۱۱۳ = تاج - ۴ ز - ۴۲ ژ - ۴۵۱ ج - ۴).

۵۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَتَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كِتَابًا أَوْ أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ فَقِيلَ لَهُ إِنَّهُمْ لَا يَقْرَءُونَ كِتَابًا إِلَّا مَخْتُومًا فَاتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ فِصَّةِ نَفْسِهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِهِ فِي يَدِهِ). (الحديث ۶۵ - اطرافه فی: ۲۹۳۸، ۵۸۷۰، ۵۸۷۲، ۵۸۷۴، ۵۸۷۵، ۵۸۷۷، ۷۱۶۲) (۵۴)

نه نهس (همزی خوی لن بن) فهر مووی: پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمه ر بن) نامه یه کی نووسی: یا ویستی نامه بنیری بؤ کیسراو قه یسه ری روم بؤ نه جاشی پادشای حه به شه، ههتا بانگیان بکا بؤسه ر ئایینی پیروزی ئیسلام، یارانی عه رزیان کرد: هه ر نامه یی مؤر نه کرابی نه مانه وهری ناگرن، پیغه مبه ریش (دروودی خودی لسمه ر بن) نه نگوستیله یه کی زیوینی دروست کرد، مؤری (محمد رسول الله) ی لی هه لکه ند، هه ر نامه یه کی ده نارد بؤ که سی به و نه نگوستیله یی مؤری ده کرد، نه نهس (همزی خوی لن بن) فهر مووی: ئیستایش ده لی ی بریسکه ی نهو نه نگوستیله یه له به رچاومه که له به نجه تووته ی دهستی چه پی پیغه مبه ردا بوو.

رائے و شیکردنه وه:

۱- نهنگوستيله‌ی زیو بؤ پیاو سوننه‌ته. ۲- مؤرکردنی نامه و شتی و سوننه‌ته. ۳- نووسینه‌وه‌ی عیلم و زانست و ناردنی بؤ خه‌لکی تر له موسولمان و غه‌یری موسولمان به‌مه‌رجی خو‌ی دروسته. ۴- نه‌خشی نه‌نگوستيله‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودی لسمه‌ر بی) سی‌ی دپ‌ر بوو، دپ‌ری یه‌که‌م (محمد) بوو، دپ‌ری دوهم (رسول) بوو، دپ‌ری سی‌یه‌م (الله) بوو، له‌خواره‌وه ده‌خویندرایه‌وه بؤسه‌رمه‌وه ناوا:

الله

رسول

محمد

۵- پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودی لسمه‌ر بی) جاروبار نه‌نگوستيله‌که‌ی ده‌کرده په‌نجه تووته‌ی ده‌ستی چه‌پی، جاروباریش ده‌یکرده په‌نجه تووته‌ی ده‌ستی راستی، که‌ده‌چوو بؤ سه‌راو دایده‌که‌ند: (تاج- ۴ ل- ۱۸ = تاج- ۳ ز- ۲۵- ۲۸۰۹ هه‌تا ژماره ۲۸۲۱).

باسی: دانیشن له‌و شوینه‌دا که‌ریزی کۆره‌که کۆتایی دی

۵۹- عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَمَا (هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ وَالنَّاسُ مَعَهُ) إِذْ أَقْبَلَ ثَلَاثَةٌ نَفَرٍ فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَذَهَبَ وَاحِدٌ قَالَ فَوْقًا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةَ فِي الْحَلَقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ وَأَمَّا الثَّالِثُ فَأَذْبَرَ ذَاهِبًا فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنْ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ فَأَوَاهُ اللَّهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ. (الحديث ۶۶ طرفه في: ۴۷۴). (۵۵)

ئەبو واقیدی لەیثی (مەزەن خەوی لێ بێ) فەرمووی: جاری پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەمرگەوت دانیشتبوو، خەڵکەکەیش لەدەوری دانیشتبوون، خەریکی تاعەتی خودا بوون، لەوکاتەدا سێ کەس هاتن، دوانیان هاتنە بەرەووە بۆلای پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) وە یەکیکیان رویشت، گوتی: جا دوو کەسە کە لەدیار پێغەمبەر راوەستان تایەکیکیان کەلێنێکی لەئەلقەوی کۆرەکەدا بەدی کردو تیا دانیشت، وە ئەوی تریشیان لەپشتیانەووە دانیشت، وەسپەمیشیان هەڵی توواندو رویشت. جا کە پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لێ بۆوە فەرمووی: با باسی حالی ئەم سێ کەسەتان بۆ بکەم: یەکیکیان هانای برەبەر خوداو خودا هانای دا، یەکیکیشیام شەرمی کردو خودایش شەرمی لەو کرد، ئەوی تریشیان پشتی هەڵکردو بەکۆری مەجلیسی ئێمە رازی نەبوو، خودایش پشتی لەو هەڵکردو لێی تووڕە بوو.

رافە و شیکردنەووە:

ئەبو واقیدی لەیثی (۲۴) فەرموودە لە پێغەمبەرەووە گیراوەتەووە یەکیکیان ئەم فەرموودە ئێرەیه کەپەسەندی هەردوو لایە لەبوخاریدا تەنها ئەم فەرموودەیهی هەیه، لەسالی (۶۸) دا مردووە، حەفتاو پێنج سال ژیاو، لەمەکە وەفاتی کردووە، گۆرەکە ی لەگۆرستانی موهاجیرینە: (ت - ۱ - ۷۶ ف - ۲ز - ۱۴ ژ - ۹۹).

۶۰ - عَنْ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) ذَكَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَعْدَ عَلَى بَعِيرِهِ وَأَمْسَكَ إِنْسَانَ بِخِطَامِهِ أَوْ بِزِمَامِهِ قَالَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا فَسَكَنَّا حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ سِوَى اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ يَوْمَ التَّحْرِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا فَسَكَنَّا حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ فَقَالَ أَلَيْسَ بِذِي الْحِجَّةِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ بَيْنَكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا لِيُبْلَغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَإِنَّ الشَّاهِدَ عَسَى أَنْ يُبْلَغَ مَنْ هُوَ أَوْعَى لَهُ مِنْهُ).

(الحدیث ٦٧ - أطرافه فی: ١٠٥، ١٧٤١، ٣١٩٧، ٤٤٠٦، ٤٦٦٢، ٥٥٥٠، ٧٠٧٨، ٧٤٤٧). (٥٦)

نەبۆبەکرە (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) لەڕۆژی جەژنی قوربان دا، لەمینا، لەحەجی مائاواييی دا بەسەر پشتی و شترەکە ی پێشێه وە وتاریکی بۆ جەماوەرەکە دا. پیاوی جلهوی و شترەکە ی گرتبوو، پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) لەسەر پشتی و شترەکە دانیشتبوو، لەوتارەکەیدا فەرمووی: ئە ی موسولمانەکان! ئەم ڕۆژە چۆن ڕۆژیکە؟ ئێمەیش بێ دەنگ بووین، پێغەمبەریش تاماوئی مات بوو، لەدلی خۆمان دا گوتمان: لەوانە یە ناویکی تری توئی لێ بێ، بەلام فەرمووی: دیارە کەئەم ڕۆژی جەژنی قوربانە، کەقوربانی تیا دەکری، گوتمان: بەئێ خۆیەتی. فەرمووی: ئە ی ئەم مانگە چۆن مانگیکە؟ ئێمەیش دیسان بێ دەنگ بووینەو، پێغەمبەریش (دروودی خۆدی لەسەر بێ) دیسان ماوئی تر بێ دەنگ بوو، هەتا گومانمان بۆ ئەو ڕۆشت کەناوی ئەم مانگە دەگۆڕی و ناوی تری لێ دەنی بەلام فەرمووی: دیارە ئەمە مانگی نۆمینیە کەحەجی تیا دەکری. گوتمان: چۆن دەفەرمووی وایە. فەرمووی: دەبزانن کەسەر و مال و خوین و ناموستان لەیەکتری حەرامە، وەك چۆن تاوان کردن گەلێ حەرامە و ناپەرەوایە، بەتایبەتی ئەگەر ئەو تاوانە لەم ڕۆژە زۆر بەرێزمتان بکری کەوا لەم مانگە پیرۆزمتان، نەخاوەلا لەم شارە پیرۆزەشتان بکری. فەرمووی (دروودی خۆدی لەسەر بێ): ئاگاداربێ! بانامادەبوانی ئەم فەرمايشته رایان بگەیهنن بەنادیاران، لەناوخۆتان هەرچی دەرئەون لەم فەرمووده و تارو روون کردنەو ی شەریعەتە بەپێی ئەوانا رایان بگەیهنن بەیەکتری، سا بەشکوو حازرەکە ئەم زانست و فەرمايشتانه رابگەیهنن بەکەسی کەئەو باشتر لییان تی بگا و چاکتریش لەبەریان بکا). (ریاض الصالحین - ٢٥٠ + تاج-٢ ل-٢١٩ = ژ-١٦١٠ ز-١١٢).

ئەم فەرموودەییە بەلگەییە لەسەر:

۱- بایەخدان بەلەبەرکردن و راگەیانندنی فەرموودەکانی پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر) بەلکوو ئەرکی واپەرۆز ئەگەر خودفەرز (فرض العین) نەبێ سوننەتیکی گەورەییە.

۲- مژدەیی ئەوەی تێدایە کە فەرموودە زانی گەورەو شەریعەتزانێ چاک لەهەموو چینی و چەرخیکا دەبن.

بیشری کۆری موفەفضەل، کە یەکیکە لە پیاوانی ڕشتەیی ئەم فەرموودەییە گشت رۆژی چوارسەد رکات نوێژی دەکرد، هەر رۆژنا رۆژی بەرپۆزوو دەبوو. عەبدوللای کۆری عەونیش کە یەکیکە تریانە، خاریجە لەبارەییەو دەفەر موی: (بیستو چورا ساڵ ھاوێی یەتی ئیبنو عەونم کردوو بە پێی ئاگاداریی من باوەڕ ناکەم کە لەو ماوە دوورو درێژدا فریشتەکان گوناھیان لەسەری نووسیوی).

۶۱- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ كَرَاهَةَ السَّامَةِ عَلَيْنَا). (الحديث ۶۸ - طرفاه في: ۷۰، ۶۴۱۱). (۵۷)

ئەبووئائیل (بەزەیی خۆی لەسەر) فەرمووی: عەبدوللای کۆری مەسعوود (بەزەیی خۆیان لەسەر) دەستووری وابوو هەموو رۆژی پێنج شەموانی تەمێ و ئامۆزگاری دەکردن و دەعزی دەخویندەو بۆمان، رۆژی پیاوی پێی گوت: ئەو باوکی ئەو پەرەحمان! خۆزگەم هەموو رۆژی ئەم پەندو ئامۆزگارییەت بۆمان دەخویندەو. فەرمووی: ئەوێ من لەبەر ئەوە واناگەم چونکە حەزناگەم و مەرستان بکەم، منیش وەک جاران پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر) دەکەم، ئەو جاران ناوبەناو پەندی ئێمەیی دادەداو ئامۆزگاری بۆ دەخویندینەو نەبادا ئەگەر هەموو

(۵۷) أخرجه مسلم في صفات المنافقين وأحكامهم، باب: الاقتصاد في الموعظة، رقم:

٦٢- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يَسْرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنْفِرُوا). (الحديث ٦٩ - طرفه في: ٦١٢٥) (٥٨)

٦٣- عَنْ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ وَاللَّهُ عَزَّوَجَلَّ يُعْطِي وَلَنْ تَزَالَ هَذِهِ الْأُمَّةُ قَائِمَةً عَلَى أَمْرِ اللَّهِ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ). (الحديث ٧١ - أطرافاه في: ٣١١٦، ٣٦٤١، ٧٣١٢، ٧٤٦٠) (٥٩)

رافه و شیکردنه وه:

(٥٨) أخرجه مسلم في الجهاد والسيَر، باب: في الامر بالتيسير وترك النفي، رقم: ١٧٣٤=٤٥٠٣.

(٥٩) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: النهي عن المسألة، رقم: ١٠٣٧=٢٣٨٦.

بووه، له کۆتایی ته مه نیدا تووشی دهمخواری بووه، سه دو شه ست و سی
 فهرمووده ی له پیغه مبه رموه گیراوده ته وه، ههشت فهرمووده ی له بوخاریدا
 ههیه، پینجیشی له موسلیم دا ههیه، چواریان په سندی ههردوو پیره: (ت ١ ل-
 ٧٧ ز- ١٤ ف ١ ژ- ٩٨) + (ت ٥ ل- ١٤٥ = تاج- ٣ ل- ٦٦٦ ز- ٢٣ ج- ٤).

٦٤- بروه (ز- ٣ ف- ٥٥) له گیرانه وه ی ئیره دا: ئیبنوعومهر (همزی خودهان لئ بئ)
 دمفه رموی: جاری له خزمه تی پیغه مبه ری خوا دا دانیشتبووین، کوروکی
 دارخورمایان هی نا بو ی، فهرمووی: درهختی ههیه گلاکه ی هه ئناوهری .. تا
 کۆتایی فهرمووده که.

٦٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ: (لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَسُلْطَ عَلَى هَلَكِهِ فِي الْحَقِّ
 وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعْلَمُهَا). (الحديث ٧٣ - أطرافه في:
 ١٤٠٩، ٧١٤١، ٧٣١٦). (٦٠)

ئیبنوومه سعود (همزی خودهان لئ بئ) فهرمووی: خۆشه ویست (دروودی خودی لسم بئ)
 دمفه رموی: (حه سوودی و به خیلی پی بردن به کهس دروست نییه بهم دوو
 کهسه نه بی: به پیاوی خودا مائی پی بداو خۆشی دهستی تی بجی له پریگه ی
 راست دا داغانی بکا، دوهم به پیاوی که خودا دانایی و زانستی به سوودی پی بدا،
 جا هه م خۆی رهفتاری پی بکاو هه م له نیوانی خه لکا حوکه می پی بکاو هه م
 فیری خه لکی تریشی بکا، به تایبه تی له گه ل فیرخوازانى نه و زانسته دریغی
 نه کا) مه به ست له حه سوودی و به خیلی پی بردن خۆزگه پی بردنه.

٦٦- عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (ضَمَّنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ اللَّهُمَّ عَلِّمْنِي الْكِتَابَ). (الحديث ٧٥ - أطرافه في: ١٤٣، ٣٧٥٦، ٧٢٧٠). (٦١)

ئيبنوعه بباس (رمزي خويهان لى بهر) فهرمووى: پيغه مبهەر (درووى خودای لمسهر بهر) گوشيمى به سينگيه وه فهرمووى: نهى خودايه! فيرى زانستى قورئانى بفهرموو (ت - ٥١٢١ ف - ٢١ - از - ٣ - تاج - ٣ - ل - ٦٤٢ - ژ - ٣٣٨١، ٣٣٨٢، ٣٣٨٣).

رافه وشيگردنه وه:

عيكريمه يه كيكه له پياوانى رښتهى نهم فهرموودميه، فهقى ي ئيبنوعه بباس بووه، بهندهيشى بووه، بهرپهگهز بهرپهړه، خه لکى مه غريبه، هه ديشى له زور له هاورپيان وهرگرتووه، يه كيكه له زانا گه وره كانى سه رده مى خوى، قورئان زانكى چاك بووه، نه يوب و خاليدولحه ذاء فهقى ي بوون، ده ليين گوايه له بىرو باومرډا هه وا خوى خه واريچ بووه، نافيع و كه سانى تر تومته تى درويان لى ددها، جيگه ي متمانه ي بوخارى يه، به لام موسليم به مهرجى فهرمووده ي عيكريمه ده گيرپته وه كه طاووس و سه عيدي كورى جوبه يرى له گهل دابى، بوره گله يى له بوخارى ده كرى له سهر عيكريمه كه نه ده بوو هه ديشى عيكريمه له بوخارى دا رپوايه ت بكا، واته عيكريمه له پياوانى مهرجى بوخارى يه به لام له پياوانى مهرجى موسليم نييه، به لام به سه بو فه ضلى عه كرمه كه جيگه ي متمانه ي امامى بوخاريه، عيكريمه گه پرده بوو، به ولا تانا ده سووپايه وه، كاتى ئيبنوعه بباس ده مرئ عيكريمه هيشتا نازاد نه بوو، عه لى كورى ئيبنوعه بباس ده يفروشى به خاليدى كورى مه عاوييه به چوار هه زار دينارا! عه كرمه پيى ده فهرموئ: (هه موو عيلمه كه ي باوكتت فروشت

به چار هزار دينار! نهویش په شیمان ده بیته ووهو سه وداکه
هه لده و شینیت هوه و نازادی دهکا، له مه دینه له تهمه نی هه شتا سالی دا مردووه،
رحمهت و رمزای خودای لی بی.

٦٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ
أَتَانُ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الْإِخْتِلَامَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِمَنْى
إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ وَأَرْسَلْتُ الْأَتَانَ تَرْتَعُ فَدَخَلْتُ فِي
الصَّفِّ فَلَمْ يُنْكَرْ ذَلِكَ عَلَيَّ). (الحديث ٧٦ - أطرافه في: ٤٩٣، ٨٦١، ١٨٥٧،
٤٤١٢). (٦٢).

نیبنوعه بباس (رمزی خودایمان لى بی) فهرمووی: میردمنال بووم، خه ریکبووم بالقی
دهبووم، به سواری گویدرئزئ هاتم پیغه مبر (مردودی خودی لى سمر بی) له وکاته دا له مینا
به رنویژی بؤ خه لکه که ده کرد، هیچ روی له دیوارو شتی وایش نه بوو که بیکا
به بهر به ست (سوتره)، منیش به سواری گوئ دریزه که، که دیله که بر بوو، چوومه
پیشه وه، ته نانهت به بهر ده می هندی پیزیش دا رؤیستم، نه و جا دابه زیم و دیله
که ره که م بهر لا کرد بؤ له و مران و خوّم چوومه ناو پیزی نویزه که وه، و ده که سیش
بؤنه مه ره خنه ی لی نه گرتم! له گیرانه و میه کی موسلیم و تیر میزیدا: ماکه ره که
به بهر ده میشیاندا تیپه ری و هیچ نویزه که شی نه برین، نیتر هندی که س نیستا
له سهر چ بیرو باومرئ له خویانه وه ده لیّن: که رو سه گو ژن به بهر نویزدا برؤن
ده برن؟! (ت - ١١ - ٢٤٣ = ز - ٧١ ژ - ٤٦٥، ٤٦٣، ٤٦٤، ٤١٦، ٤٦٧، ٤٦٨).

وهک لهم فهرمو وده وه دمرده که وئ ره سیده بوون مهرج نییه بؤ هه لگرتن
(تحمل) ی فهرمو وده و زانست، گرنگ نه ویه راوی له کاتی و مرگرتن و بیستن
دا فامیده (ممیز) بی.

٦٨- عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (عَقَلْتُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَجَّةً مَجَّهَا فِي وَجْهِهِ وَأَنَا ابْنُ خَمْسٍ سِنِينَ مِنْ ذَلِكَ). (الحديث ٧٧ - أطرافه في: ١٨٩، ٨٣٩، ١١٨٥، ٦٣٥٤، ٦٤٢٢).

مهحموودی کوپی ره بیع (رمزی خوی لبی) فهرمووی: له بیرمه جاری پیغه مبه (دروودی خودی لمسر بی) قومئ ناوی له دولچهیی کرده دهمی و پرزاندی له دهم و چاوم، نهو دهمه پینج سالان بووم.

لهم فهرمووده یه دا نه مهی تیدایه: گالته له گهل منالدا دروسته، مهحمود بیت و فهرو مووفه پکی لهو ناوه و مرگرتووه، مهحموود چه زره تی دیوه که واته داده نری به هاورپی پیغه مبه (دروودی خودی لمسر بی) گهرچی زور منالیش بووه که دیویتی، مهحموود نه وه دوچار سال زیاه.

٦٩- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ (مَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ الْغَيْثِ الْكَثِيرِ أَصَابَ أَرْضًا فَكَانَ مِنْهَا نَقِيَّةٌ قَبِلَتِ الْمَاءَ فَأَلْبَتَتِ الْكَلَّا وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ وَكَانَتْ مِنْهَا أَجَادِبُ أَمْسَكَتِ الْمَاءَ فَتَفَعَّ اللَّهُ بِهَا النَّاسَ فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا وَأَصَابَتْ مِنْهَا طَائِفَةٌ أُخْرَى إِمَّا هِيَ قِيعَانٌ لَّا تُمْسِكُ مَاءً وَلَا تُنْبِتُ كَلًّا فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقَهُ فِي دِينِ اللَّهِ وَكَفَعَهُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ فَعِلِمٌ وَعَلَمٌ وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللَّهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ). (الحديث: ٧٩). (٦٣)

نه بو موسای نه شعهری (رمزی خوی لی بیت) فهرمووی: چه زهرمت (دروودی خودی لمسر بی) فهرمووی: نه هیدایهت و پینمونی و زانسته که خودا به مندا ناردوویه تی بو نهو خه لکه، وهک بارانیکی زوری به فهرو وایه که بباری له خاک، به شیکی خاکیکی پاک و به پیز بی و باراناوه که بگریته خوئی و

لهومر و گيايهكى زۆرى پى سەوزىبى، ومبه شىكى ترى زهوييهكى رهقهن و رووتهن بى، شينايى و سەوزايى نهروينى، بهلام ناوهكه قووت نه داتهوه، بهلكوو گلى بداتهوه و ببى به ئهستىر و گوماو و كانياو و خودا بيكاته مايهى خىر و خوشى و سوود بۆ مهردوم، بهم پهنكه: ههم خويان لىي بخونهوه و ههم نازهل و مالاتى پى ناوبدمن و ههم كشتوكالى له بهرابكهن، وه به شىكى تريشى دهستانى و شورمكات بى، نه ناو گل بداتهوه و نه له و مريش برپوينى. جا ئهم خاك و بارانه نموونه و وينهن بۆ ئهوكهسه خودا پيداوانه كه له نايىنى خودا شارمزا دمبن و به فهرمانى خودا لهم نايىنى منه سوود و مرده گرن و ههم خويان فيرى زانين دمبن و ههم خهلكى تريش فير دهكهن، بههوى نهوهوه له همردوو جيهانا سهريان پى بهرز دهبيتتهوه، ههروهك نموونه و وينهشن بۆ ئهوكهسانهيش كه سهريان پى بهرز زنا بى، ئهوه هيدايهت و دينه راستهى كه خودا به مانا نار دوويهتى ئهوان نايانه وى و و مري ناگرن) : (رياض ۱- ل ۱۸۸ ف- ۷ ز- ۱۶ ژ- ۱۶۲/۷ + تاج ۱- ل ۸۵ ف- ۴ ز- ۱۵ ژ- ۱۱۲).

۷۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ وَيَثْبُتَ الْجَهْلُ وَيُشْرَبَ الْخَمْرُ وَيَظْهَرَ الزُّنَا). (الحديث ۸۰ - أطرافه في: ۸۱، ۵۲۳۱، ۵۵۷۷، ۶۸۰۸) (۶۴)

ئهنهس (همزى خوى لى بى) فهرمووى: به خودا فهرموودمىي دهگيرمهوه بۆتان، كه له پاش من كهس نهگيرپتتهوه بۆتان: خۆم له پيغه مبهرم بيست دهيفه رموو (مروودى خوداى له سهر بى): يهكيكه له نيشانه كانى نزيكبوونهوى قيامهت: كه به ره بهره زانين و عيلمى دينى هه لده گيرى و ناميئى و جههل و نه زانى به كاروبارى نايىنى په رده ستينى و بلا و ده بيتتهوه و ئارهق به زۆرى و به ئاشكرا ده خورپتتهوه و شهروا لپيسى دهبى به باوو ئاشكرا دهبى، ومبههوى شهرو شوپرو

ناشوبوه وه پیاو کهم دهبی و ژن زور دهبی، ههتا وای لی دئی که په نجا ژن یهک پیاو دهبی به سه ره به رشکاریان! (ت- ۳ ل- ۲۳۷ ژ- ۲۳۵۱ ز- ۹۲).

۷۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (لَأُحَدِّثَنَّكُمْ حَدِيثًا لَّا يُحَدِّثُكُمْ أَحَدٌ بَعْدِي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنَّ يَقِلَّ الْعِلْمُ وَيَظْهَرَ الْجَهْلُ وَيَظْهَرَ الزُّنَا وَتُكْثَرَ النِّسَاءُ وَيَقِلَّ الرَّجَالُ حَتَّى يَكُونَ لِخَمْسِينَ امْرَأَةً الْقِيمُ الْوَاحِدُ). (ف - بروانه: ذمارة/ ۷۰).

۷۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُتِيتُ بِقَدَحٍ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ حَتَّى إِنِّي لَأَرَى الرَّيَّ يَخْرُجُ فِي أَظْفَارِي ثُمَّ أُعْطِيتُ فَضْلِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ قَالُوا فَمَا أَوْلَتْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْعِلْمُ). (الحديث ۸۲ - أطرافه في: ۳۶۸۱، ۷۰۰۶، ۷۰۰۷، ۷۰۲۷، ۷۰۳۲) (۶۵)

ئیب نو عومهر (رمزای خودمان لای بی) فهرمووی: ژنه وتم له پیغه مبهه (درویدی خودی لیسره بی) دهیفهرمو: جاری خه وتبووم، لهخه ما کاتیکم زانی پیا له یی شیریان بو هی نام، جا خوُم لیَم خوارده وه ههات تهواو تهواو پاراو بوومو شیر له سه ری په نجه کانه وه سه ری ده کردو له لوو وتمه وه دههاته وه، نینجا پاشما وه که ی خوُم دا به عومهری کو ری خه طاب. عه رزیان کرد: نه ی پیغه مبهه ری خواا نه وه به چی لی دمه دمیته وه؟ فهرمووی به زانین. (۵ ل- ۲۰ = ۴ تاج- ۳ ژ- ۳۲۴۵، ۳۲۴۶).

۷۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَفَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِمَنْى لِلنَّاسِ يَسْأَلُونَهُ فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَحَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ فَقَالَ أَذْبَحْ وَلَا حَرَجَ فَجَاءَ آخَرُ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَتَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِي قَالَ أَرَمَ وَلَا حَرَجَ فَمَا سِئَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ وَلَا أُخِّرَ إِلَّا قَالَ أَفْعَلْ وَلَا حَرَجَ). (الحديث ۸۳ - أطرافه في: ۱۲۴، ۱۷۳۶، ۱۷۳۷، ۱۷۳۸، ۶۶۶۵). (۶۶)

(۶۵) اخرجه مسلم في فضائل الصحابة: باب: فضائل عمر (رضي الله عنه) رقم: ۲۳۹۱ = ۶۱۳۹.

(۶۶) اخرجه مسلم في الحج، باب: من حلق قبل التحر أو نحر قبل الرمي، رقم: ۱۳۰۶ = ۳۱۴۳.

عہدو لڑائی کو پری عہمری کو پری عاص (ہمزای خودمان لے ہی) فہرمووی: پیغہمبہری خوا (دروودی خودی لےسر ہی) لہحہجی مائٹاواوی دا، لہمینا، راوہستا ہتا موسولمانان پرسیری لے بکہن. پیاوی ہات گوتی: قوربان! نہمزانی لہپیش قوربانی کردندا سہرم تاشی؟ فہرمووی: قوربانیکہت سہر برہ قہیناکہ. پیاویکی تر ہات گوتی: نہمزانی لہپیش رجم کردنی شہیتاندا قوربانیم سہربریوہ؟ فہرمووی: رجمی شہیتان بکہ قہیناکا، نیتر نہو رۓہ ہرجی یان لے ی دہرسی لہبارہی ہر شتیکہوہ بواہ، کہپیش خرابووی، یادوا خرابووی، ہر دہیفہرموو: بیکہ قہیناکہ : (ت-۲ ل-۲۸ ف-۴ ز-۱۱۱ ژ-۱۶۰۶).

۷۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يُقْبَضُ الْعِلْمُ وَيَظْهَرُ الْجَهْلُ وَالْفِتْنُ وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ) قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: وَمَا الْهَرْجُ؟ فَقَالَ: هَكَذَا يَبْدُو فَحَرْفُهَا كَأَنَّهُ يُرِيدُ الْقَتْلَ. (الحديث ۸۵ - أطرافه في: ۱۰۳۶، ۱۴۱۲، ۳۶۰۸، ۳۶۰۹، ۳۶۴۳، ۴۶۳۵، ۶۰۳۷، ۶۵۰۶، ۶۹۳۵، ۷۰۶۱، ۷۱۱۵، ۷۱۲۱).

نہبوہورہپرہ (ہمزای خوی لے ہی) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لےسر ہی) فہرمووی: (بہرہ بہرہ زانستو عیلمی ٹایینی ہلہدہگیری و نامینی و جہل و نہزانی بہکاروباری ٹایینی پہرہدہستی و بلاودہبیٹہوہو، فہرتہنہو و ناژاوہ پہرہدہستین و راوروت و تالانی و پرو زور دمبن! دنیا دمبی بہناخوران و بوخوران. عہرزیان کرد: قوربان! ناخوران و بوخوران چییہ؟ بہدہستی فہرمووی: (مہبہست ٹہمہیہ) راوی دمفہرموی: پیغہمبہر (دروودی خودی لےسر ہی) بہدہستی ناماژہی بو کوشتن کرد) : (ب-۱۱ ل-۹۱ ف-۶ = ز-۹۱ ژ-۱۲۶).

۷۵- عَنْ أَسْمَاءَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَتَيْتُ عَائِشَةَ وَهِيَ تُصَلِّي فَقُلْتُ مَا شَأْنُ النَّاسِ؟ فَأَشَارَتْ إِلَى السَّمَاءِ فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ فَقَالَتْ سُبْحَانَ اللَّهِ قُلْتُ آيَةٌ؟ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا أَيْ نَعَمْ فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلَّانِي الْعَشِيُّ فَجَعَلْتُ أَصْبُ عَلَى رَأْسِي الْمَاءَ فَحَمِدَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَتْنِي عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ

شَيْءٍ لَمْ أَكُنْ أَرِيْتُهُ إِلَّا رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي حَتَّى الْجَنَّةِ وَالنَّارِ فَأَوْحِيَ إِلَيَّ أَنْكُمْ تُفْتَنُونَ فِي قُبُورِكُمْ مِثْلَ أَوْ قَرِيبَ لَا أَذْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ يُقَالُ مَا عَلِمْتُكَ بِهَذَا الرَّجُلِ؟ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ أَوْ الْمُؤْمِنَةُ لَا أَذْرِي بَأَيِّهِمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى فَأَجَبْنَا وَاتَّبَعْنَا هُوَ مُحَمَّدٌ ثَلَاثًا فَيَقَالُ نَمْ صَالِحًا قَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لَمُؤْمِنًا بِهِ وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوْ الْمُرْتَابُ لَا أَذْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ لَا أَذْرِي سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُهُ. (الحديث ٨٦ — أطرافه في: ١٨٤، ٩٢٢، ١٠٥٣، ١٠٥٤، ١٠٦١، ١٢٣٥، ١٣٧٣، ٢٥١٩، ٢٥٢٠، ٧٢٨٧) (٦٧)

نہ سمانی کچی تہ بوبہ کر (ہمزای خوائی لہ ہن) فہرمووی: چووم بولای عانی شہی خوشکم، نویژی رۆژگیرانی دہکرد، گوتم تہو خہ لکھ جییانہ بۆچی وا شلہ ژاون؟ عانی شہیش نامازہی کرد بۆ ناسمان کھ خۆرگیراوه، سہیریشم کرد کھوا خہ لکھ کھ لہ پشت پیغہ مہرہوہ نویژی خۆرگیران دہکھن، عانی شہ (ہمزای خوائی لہ ہن) گوتمی: (سبحان اللہ). منیش گوتم تہم خۆرگیرانہ نایہت و نیشانہیہ بۆ سزایی کھوا بہرپۆہ، ہہتا بہندہکان ہۆشیار ببنہوہ پیی؟ تہویش بہ سہری نامازہی کرد: بہ لئی وایہ (و تہمہ سہرہتای سزایہ، خوائی گہورہ دہفہرموی: (وما نرسل بالآیات إلا تخويفاً) نیتر منیش لہ گہ لیان دا دہستم کرد بہ نویژ، نویژہ کھ دریژہی کی شاو رۆژہ کھیشی زۆر گہرم بوو، لہ بہر تہوہ بوورانہوہ زۆری بۆھینام و دلم لہ سہرخۆ چوو، ہہتا دہستم کرد بہ ناوپرژان لہ پروم و ہہندی ناوم کرد بہ سہر سہرماو ہۆشم ہاتہوہ. لہ پاش نویژہ کھ پیغہ مہر (دروودی خوندای لہ سہر ہن) و تاریکی خویندہوہ، لہ سہرہتاوہ سوپاس و ستایش و وہ سپیکی جوانی خودای گہورہی کرد و فہرمووی: تہوہیشی کھنہ مدیبوو لہم شوین و مہقامہم دا بینیم، ہہتا بہ ہہشت و دۆزخیشم بینی!

وہ سرووشم بۆ ہات: کہ نیوہ لہناو گۆرہ کانتاندا بہ سہختی تاقی دہ کریئہ وہ، وہک ئەو تاقیکردنہ وہ سہخت و ناخۆشە کە لە سەردەمی جەجالہ کوێرە ی جادوو گەردا روو دەدات. فاطیمە کەئەم فەرموودە یە لەئەسمای نەنکیە وہ دہگێرپتە وہ فەرمووی: نەنکم یاوا ی گوت یاگوتی: فەرمووی: لەچەشنی تاقیکردنہ وہی جەجالہ کوێرە ی جادوو گەر ہەر کەسەتان لہناو گۆر ی خۆ ی دا تاقی دہ کریئہ وہ: دوو فریشتە کە ناویان نەکیرو مونکەرە، دہچنە ناوگۆرہ کە وہو مردووہ کە دادەنیشین و پێی دەلێن: باومرپت چہ دەربارە ی ئەم پیاوہ، واتە: چی لہبارە ی موحمەد وہ دہزانی؟ جا ئەوہ ی بروادارو موسوڵمان بێ، یا فەرمووی: ئەوہ ی باومرپداری متمانە داربێ دەلێ: ئەمە موحمەد پێغەمبەر و فروستادە ی خودایە، بەلگە ی رۆشن و رێگە ی راستی پێ نیشان داوین، بۆیە ئێمە ییش باومرمان پێی هینا وہو شوین ئایینە کە ی کە وتووین، ئەمە موحمەدە، سێ جار باومر بە موحمەد تازە دہکاتە وہ (چونکہ لە سەرمتای وەلامە کە یە وہ دەلێ: ئەمە موحمەدە، دووہم دەلێ: پێغەمبەر و فروستادە ی خودایە، سێیم لە کۆتاییدا دیسان دەلێئە وہ: ئەمە موحمەدە) ئەو جا فریشتەکان پێی دہفەر موون: بەخۆشی بخە وہ خەو ی خیرت بێ، ئێمە خۆشمان دہمانزانی کە تۆ بەراستی بەبێ گومان باومرپت پێی ھە یە، فەرمووی: بەلام ئەوہ ییشی ناپاک بێ، یاگوماندار بێ - واتە: دوودل بێ - دەلێ: نازانم ئەم پیاوہ چیە و چی نییە، چاوم لەدەمی خەلک بووہ، ئەوان چییان گووتووہ منیش بۆ چاو لیکەری گووتووہ!).

شیکردنہ وہ: ئەسماء کچی ئەبوبە کری صدیقہ (ہمزای خواہان لہ ی)، خوشکی باوکی ی عائیشە ی ھاوسەری پێغەمبەرە، خوشکی ھەقی عەبدوللای کووری ئەبوبە کرە، زنی حەزرەتی زوبەیرە، ناودارە بە (ذات النطاقین) لەپیش کۆج دا بە بیست و حەوت سال لہ دایک بووہ، ھەژدەھەم کەس بووہ کە موسوڵمان بووہ، پەنجاشەش فەرموودە ی لە پێغەمبەر وہ (درویدی خودی لەسەر ی) گێراوئە وہ،

ههژده فهرموودهی لهبوخاریدا ههیه، ههژدهیشی لهموسلیم دا ههیه، چواردهیان پهسهندی ههردوولایه، کهواته سهرحهمی فهرموودهکانی لهبوخاری و موسلیم دا دهکاته $۱۴ + ۴ = ۲۲$ فهرمووده. لهپاش شههید بوونی عهبدوللای کورپی، لهمهکهکه، لهسائی حهفتاوسئ ی کۆچیدا لهتهمهنی سهه سائی دا کۆچی دواپی کرد، کهوهفتاتی کرد هیچ ددانی نهکهوتبوو، نهقلیشی ساغو تهواو بوو (رمزی خوی لی یه).

نهم حوکمو بریارانه لهم فهرموودهیه ومردهگیرین:

- ۱- بهههشتو دۆزهخ ئیستا ههن و دروست کراون.
- ۲- سزای گۆر ههیهو راستهو مردوو لهناوگۆرپدا زیندوو دهکریتهوهو قسهو گوفتوگۆی لهگهل دا دهکریو خهوی لی دهکهوی!
- ۳- پرسپاری نهکیرو مونکهر لهگۆرپدا لهمردوو راستهو ههقه، کهلهبارهی خواو پیغمبههیری خوداوه پرسپاری لی دهکهن.
- ۴- ههئسانی جهجالو پهیدا بوونی چهسپاهو روژی لهپۆژان پروودما.
- ۵- نوپژی خۆرگیران سوننهتهو سوننهته قورئانی بهدووورو درپژی تیادا بخویندری.
- ۶- نوپژی خۆرگیران بۆ ژنیش سوننهته، وهک ههموو جهماعهتکردنی لهپاش ریزی پیاوانهوه دهبن.
- ۷- دروسته پرسپار لهنوپژکهر بکری لهناو نوپژهکهیدا.
- ۸- قسهکردن لهناو نوپژدا قهدهمغهیه.
- ۹- ئاماژه کردن و شت پی نیشانندان لهناو نوپژدا ئهگهر لهبههر پیداوپستی بوو دروستهو کهراههتو ناباشی نییه.
- ۱۰- کاری سووکهئهو کهم نوپژی پی پووچ نابیتهوه.

۱۱- له دوا نویژی روژگیرانه وه وتار سوننه ته.

۱۲- ته نیا نه هلی یه قین نه هلی نه جاتن، مروی ناپاک و دوودل و بیپروا حالیان چون یه که وه هرسی لا به بیپروا داده نرین: (ت ۱- ل ۴۱۱ هه تا ل- ۴۷۰ + ت ۱- ل- ۵۸۰ ف ۲- ف ۳- + ف ۴- ز- ۲۲۴ ژ- ۱۱۴۵ هه تا ۱۱۵۴) هه روا پروانه عومده (ج ۱/ ل- ۹۳).

جا کاتئ به وردی سهرنجی هه موو گیرانه وه کانی ئەم فەرمووده یه ت دا له و کتیب و بابانه دا که تیا یانا ریوایه ت کراوه، بۆت دمرد که وئ که عیلمی حه دیت ج دم ریایه کی بئ په یه، ومزور به ی مه لاکانی ئەم سهردمه چه نده ئ ی بئ ناگان!

۷۶- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَلَّهُ تَزَوَّجَ ابْنَةُ لَأَيِّ إِهَابِ بْنِ عَزِيزٍ فَأَتَتْهُ امْرَأَةً فَقَالَتْ إِنِّي قَدْ أَرْضَعْتُ عُقْبَةَ وَالَّتِي تَزَوَّجَ بِهَا فَقَالَ لَهَا عُقْبَةُ مَا أَغْلَمَ أَلَكِ أَرْضَعْتَنِي وَلَا أَخْبَرْتَنِي فَرَكِبَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ فَسَأَلَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ وَقَدْ قِيلَ فَفَارَقَهَا عُقْبَةُ وَكَتَحَتْ زَوْجًا غَيْرَهُ). (الحديث ۸۸- أطرافه في: ۲۰۵۲، ۲۶۴۰، ۲۶۵۹، ۲۶۶۰، ۵۱۰۴).

عوقبه ی کوری حارث (همزی خوی لی بن) فەرمووی: ژنیکم ماره کرد، کچی ئەبوئیها بی کوری عه زیز بوو، ئافره تیکی ره sman ئی په یدا بوو ده یگوت: مه کم داوه به هه ردووکتان، منیش پییم گوت: من ناگام له شتی وانیه که تو مه مکت دابی به من، هه تا نیستایش قسه ی وات به من نه گوتوو، نه و جا سوار بووم و چووم بۆلای پیغه مبه ر (دروودی خودی له سمر بن) له مه دینه و لییم پرسی، فەرمووی: چۆن ده بی، تازه گوتراوه که شیرتان به یه که وه خواردوو، نه و ژنه به قسه ی خوی ده ئی گوايه مه کی داوه به هه ردووکتان واز له و نیشه بینه، عوقبه یش لی جیا ده بیته وه و ژنه که شوو ده کات به میردیکی تر.

رافه و شیکردنه وه:

عوقبه (همزی خوی لی بن) سه حابی یه، روژی ئازا کردنی مه که که موسولمان بووه، سی فەرمووده ی له بوخاریدا هه یه له موسلیم دا فەرمووده ی نییه، نه بو داوودو

نهسانی و تیرمیژی فه رموودی عوقبه یان گپراو مته وه: (ت- ۳ ل- ۷۱ ف- ۴ = تاج- ۲ ز- ۲۰ ژ- ۲۰۷۹ ج- ۴).

۷۷- عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ أَنَا وَجَارٌ لِي مِنَ الْأَنْصَارِ فِي بَنِي أُمَيَّةَ بْنِ زَيْدٍ وَهِيَ مِنْ عَوَالِي الْمَدِينَةِ وَكُنَّا نَتَّابِئُ التُّزُولَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْزِلُ يَوْمًا وَأَنْزِلُ يَوْمًا فَإِذَا نَزَلْتُ جِئْتُهُ بِخَبَرِ ذَلِكَ الْيَوْمِ مِنَ الْوَحْيِ وَغَيْرِهِ وَإِذَا نَزَلَ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ فَتَزَلَ صَاحِبِي الْأَنْصَارِيُّ يَوْمَ نَوَيْتِهِ فَضْرَبَ بَابِي ضَرْبًا شَدِيدًا فَقَالَ أَأَنْتَ هُوَ؟ فَفَرَعْتُ فَخَرَجْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ قَدْ حَدَّثَ أَمْرٌ عَظِيمٌ قَالَ فَدَخَلْتُ عَلَى حَفْصَةَ فَإِذَا هِيَ تَبْكِي فَقُلْتُ طَلَّقَكُنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ لَا أَذْرِي ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ وَأَنَا قَائِمٌ أَطَلَّقْتَ نِسَاءَكَ؟ قَالَ لَا فَقُلْتُ اللَّهُ أَكْبَرُ). (الحديث ۸۹ - أطرافه في: ۲۴۶۸، ۴۹۱۳، ۴۹۱۴، ۴۹۱۵، ۵۱۹۱، ۵۲۱۸، ۵۸۴۳، ۷۲۵۶، ۷۲۶۳) (۶۸)

عومه ر (همزای خوی لن به) - فه رمووی: من و دراوسییه کی نه نصاریم له ناو خیلئ به نو نومیه ی کوری زهیدا بووین، که نه م خیله گونديکن له گونده کانی دهوروبه ری مه دینه، که چه ند گونديکن له لای سه رووی مه دینه وه، له لای خوړه ه لاتی وه، ناسراون به (عه والی مه دینه) هه یانه دوو میل له مه دینه وه دووره، هه یانه هه شت میل لی یه وه دووره، من و نه م هاوسییه م به سه ره ده چووین بؤ خزمه تی پیغه مبه ر (مروودی خودی له سر به) بؤ هه وال زانین و دهنگو باسی سرووش و شتی وا، دراوسییکه م که ناوی عوتبانی کوری مالیک بوو، روژی نه و دادمبه زی بؤ ناو شارو روژی من دادمبه زیم، نه و روژی که من دادمبه زیم هه والی نه و روژم بؤی دهمبرده وه له باره ی سرووش و شتی واوه، که نه ویش دادمبه زی هه مان شتی ده کرد. له و سه رده مه دا مه ترسیمان له پاشایئ له پاشاکانی غه سسان هه بوو، وامن بیستبوو که دیه وی به له شکرده بیته

سهرمان، زۆر لئی دهرساین، ئەو لهسه‌ره‌ی خۆیا دابه‌زی و هاته‌وه له‌ناکا و ته‌ماشام کرد ئەو هاوڕێ ئەنصاریه‌م به‌تون‌دی دای له‌دەرگا و گوتی: بیکه‌ره‌وه، بیکه‌ره‌وه! ئەرێ خۆی له‌وێ یه؟ منیش شه‌له‌زام و دەرچووم بۆلای، گوتم: دیاره کابرای غه‌سسانی هاته‌وته سهرمان! گوتی: به‌لکوو له‌وه خراپ‌تریش رووی داوه، پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سه‌ر به‌ی) که‌ناری له‌خیزانه‌کانی گرتووه!

منیش رویشتم بۆ مه‌دینه و چووم بۆلای حه‌فصه‌ی کچم ته‌ماشام کرد واده‌گری، گوتم: ئەوه چییه؟ پێغه‌مبه‌ر ته‌لّاقی داو؟ گوتی: نازانم. ئینجا چووم بۆ خزمه‌تی پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سه‌ر به‌ی) به‌رله‌وه دابنیشم هه‌ر به‌پێوه لێم پرسی: ئایا ژنه‌کان‌ت ته‌لّاق داوه؟ فه‌رمووی: (نه‌خه‌یر) له‌خۆشی یاندا گوتم: (الله اکبر). (ت- ۷ ل- ۲۰۶ ف- ۲ تاج- ۴ ز- ۴۷ ژ- ۴۱۷۹ ج- ۴).

۷۸- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا أَكَادُ أَذْرِكُ الصَّلَاةَ مِمَّا يُطَوَّلُ بِنَا فُلَانٍ، فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْ يَوْمِئِذٍ، فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مُتَفَرِّقُونَ فَمَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ فَإِنَّ فِيهِمُ الْمَرِيضَ وَالضَّعِيفَ وَذَا الْحَاجَةِ). (الحديث ۹۰ - أطرافه في: ۷۰۲، ۷۰۴، ۶۱۱۰، ۷۱۵۹) (۶۹)

ئەبومه‌سه‌عوودی ئەنصارێ (ره‌زای خودابه‌یان له‌سه‌ر به‌ی) فه‌رمووی: پیاوێ گوتی: ئەه‌ی پێغه‌مبه‌ری خودا! له‌به‌ر فیه‌ساره‌که‌س له‌جه‌ماعه‌ت دوا ده‌که‌وم چونکه ئه‌وه‌نده‌ی درێژ ده‌کاته‌وه بۆمان، منیش زه‌بوونم توانای ئه‌وه‌م نییه‌! ئەبومه‌سه‌عود فه‌رمووی: هه‌رگیز له‌ئامۆزگاری کردندا وه‌ک ئەو رۆژه ناوا پێغه‌مبه‌رم به‌تورهمی نه‌بینیوه. ئنجا فه‌رمووی (دروودی خودی له‌سه‌ر به‌ی): ئەه‌ی موسولمانینه‌! هه‌ندێ له‌ئێوه مه‌ردوم دهره‌ویننه‌وه و به‌نویژی دوورو درێژ خه‌لک له‌مزگه‌وت و نوێژی جه‌ماعه‌ت ده‌ته‌کێننه‌وه، جاهه‌رکامیک‌کتان

پیشنویزی همر نوپژئی دهکا بو ئهه خه لکه بانوپژئیکی کورتی ریکوپیکیان بو بکا، چونکه نهو خه لکه هه یانه لازه بوونه، هه یانه پیره، هه یانه ئیش و کاری تری هه یه و په له یه تی، به لام نه گهر یه کیکتان به ته نهها خوئی نوپژئی دهکرد، نهو هه چهندی ئارمزوو دهکا بانه وهندهی درپژ بکاته وه (ش/ د/ ت/ ن: ت ال - ۲۸۴ ف - ۲۲ - ۱۲۷ ژ- ۷۶۳) واته: له سه ره فه رمایشتی تاجول ئو صوول به رگی یه کهم، به کوردی، لاپه ره سی سه دو هه شتاو چوار، فه رمووده ی دوهم، زنجیره ی سه دو بیست و هه وت ژماره: ۷۶۳ چاپی چواره م، نه م فه رمووده یه شه یخان و نه بوداوودو ته رمه ژی و نه سانش گپراویانه ته وه. ئیتر له هه ره شوینی نه م هیما یانه هه بوو هه روا).

۷۹- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ اللَّقْطَةِ فَقَالَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اِغْرِفْ وَكَأَهَا أَوْ قَالَ وَغَاءَهَا وَغَفَّاصَهَا ثُمَّ عَرَّفَهَا سَنَةً ثُمَّ اسْتَمْتَعَ بِهَا فَإِنْ جَاءَ رَبُّهَا فَأَذَّهَا إِلَيْهِ قَالَ فَضَالَّةُ الْإِبِلِ؟ فَقَضَبَ حَتَّى احْمَرَّتْ وَجَنَّتَاهُ أَوْ قَالَ احْمَرَّ وَجْهَهُ فَقَالَ: وَمَا لَكَ وَلَهَا مَعَهَا سِقَاؤُهَا وَحِذَاؤُهَا تَرُدُّ الْمَاءَ وَتَرْعَى الشَّجَرَ فَذَرُهَا حَتَّى يَلْقَاهَا رَبُّهَا قَالَ فَضَالَّةُ الْغَنَمِ؟ قَالَ: لَكَ أَوْ لِأَخِيكَ أَوْ لِلذَّبِّ). (الحديث ۹۱ - أطرافه في: ۲۳۷۲، ۲۴۲۷، ۲۴۲۸، ۲۴۲۹، ۲۴۳۶، ۲۴۳۸، ۵۲۹۲، ۶۱۱۲). (۷۰)

زهیدی کوری خالیدی جوهه نی (زمزی خوی لی بی) فه رمووی: پیاوی له باره ی شتی دۆزراوه وه له پیغه مبه ری پرسی: حوکمی مالی دۆزراوه چییه؟ فه رمووی (درووی خوندی له سه ره بی): ده مبین و پریاسکه و بوخچه و تووره که که ی نیشانه بکه، وهه تا سالی ناو نیشانی هه ئبده، جا نه گهر له و ماوه یه دا خاوه نه که ی په یدا بوو نه وه بیدمه وه پی، نه گینا چی لی ده که ی بیکه.

گوتی: ئەی برپاری وشتی بزر چییە؟ فەرمووی (دروودی خودی لەسەر بێ): دەخڵت نەبێ بەسەر یەو و دەغلی مەکە، ئەو کوندەو پێلاوی خۆی پێیە، بۆخۆی ئاودەخواتەو و لەو مردەخوا هەتا خاوەنەکە ی دەیدۆزیتەو.

گوتی: ئەی برپاری بز و مەری گومبوو چییە؟ فەرمووی (دروودی خودی لەسەر بێ): ئەگەر تۆ نەیبەیتەو و خاوەنەکەشی نەیدۆزیتەو دیارە کە گورگ دەیخوا! :
(ت - ۱۲ - ۳۷۸ - ز - ۱۸۴ ف - ۲ + ۳ = ۴ - ۱۹۶۰ - ۱۹۶۱، ۱۹۶۲).

شیکردنەو:

زەید (۸۱) فەرموودە ی هەیه، لەبوخاریدا پێنجی هەیه لەتەمەنی (۸۵) سالتیدا لەکووفە مردوو.

پەیموندی ئەم فەرموودە یە بەباسی زانستەو و لەویدایە کە دەفەر موئ: (فَقَضِبَ حَتَّى احْمَرَّتْ وَجَنَّتَاهُ) پیاو کە کەلە پێغەمبەری پرسى: ئەی برپاری وشتی بزربوو چییە؟ پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) واتوو پەبوو هەردوو سەرکوڵمەکانی سوور هەلگەران، فەرمووی (دروودی خودی لەسەر بێ): دەخڵت نەبێ بەسەر یەو ... تاد. چونکە ئەمە ئەو دەگەیهنی کە زاناو ئامۆزگار بۆی هەیه لەکاتی فێرکردن و مامۆستایی و ئامۆزگاری کردندا لەسەر حەق توورەبێ.

۸۰ - عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَشْيَاءَ كَرِهَهَا فَلَمَّا أَكْثَرَ عَلَيْهِ غَضَبٌ ثُمَّ قَالَ لِلنَّاسِ سَلُونِي عَمَّا شِئْتُمْ قَالَ رَجُلٌ مَنْ أَبِي؟ قَالَ: أَبُوكَ حُذَافَةُ. فَقَامَ آخَرُ فَقَالَ: مَنْ أَبِي يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: أَبُوكَ سَالِمٌ مَوْلَى شَيْبَةَ فَلَمَّا رَأَى عُمَرُ مَا فِي وَجْهِهِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَتُوبُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (الحديث ۹۲ - طرفه في: ۷۲۹۱). (۷۱)

(۷۱) أخرجه مسلم في الفضائل، باب: توفيقه (صلى الله عليه وسلم) وترك إكثار سؤاله،

ئەبو موسای ئەشعەرى (بەزى خەوى لى بى) فەرەمۆوى: رۆژى لەبارەى چەند شتیکەووە لەپێغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) پرسیارکرا، پێغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) ھەزى لەباس کردنى ئەو شتانە نەبوو، جاکاتى پرسیاریکی زۆرى لیکرا توورەبوو، چونکە پرسیارەکان پێویست نەبوون، بگرە بۆ بەر بەرەکانى بوون، بەلام فەرەمۆوى: (بەئارەزووى خۆتان پرسیارتان چىیە لىم بکەن وەلامتان دەدەمەو، بۆ وەلامەکەى دانامینم، چونکە خودا پێگەى ئەوێ پێداوم) عەبدوللای کورپى حوزافە، کە لەکاتى دەمەقالتى دا تانەى ئەوێان لى دەدا کە کورپى باوکى خۆى نییە، بۆ راستى و دروستى ئەم تۆمەتە عەرزى پێغەمبەرى کرد: قوربان! من حالەکەم وایە، ئەو خەتکە وام پى دەلێن: بفرەمۆو بۆم ساخ بکەرەو: باوکى من کىیە؟ حوزافەى کە باوکى شەرعیەم یاکەسیکی ترە؟ فەرەمۆوى (دروودى خودای لەسەر بى): تۆ کورپى حوزافەى و حوزافە باوکتە) پیاوێ تریش ھەلسا و گوتى: قوربان! ئەو باوکى من کىیە؟ فەرەمۆوى (دروودى خودای لەسەر بى) سالەکە نازادکراوى شەیبەى.

جاکاتى ئیمامى عومەر (بەزى خەوى لى بى) تەماشای توورەبى کرد لەرووى پێغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) دیارە، مەترسى ئەوێ لى پەیدا بوو کە پرسیارەکان سەربیکش بۆ پێناخۆش بوونى خواو پێغەمبەر، لەبەرئەوێ عوززى بۆى ھێناى وەو عەرزى کرد: قوربان! لەسەردەستى خودای گەورەو مەزن دا پەشیمانین لەھەر پرسیارى کەتۆ پێت ناخۆش بى!

۸۱- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَلَيْكَ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا). حَتَّى تَفْهَمَ عَنْهُ، وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلَاثًا (الحدیث ۹۴ - طرفاه فی: ۹۵، ۶۲۴۴).

ئەنەس (بەزى خەوى لى بى) فەرەمۆوى: پێغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) کە گوتەى کى دەفرەمۆو لەبارەى رۆن کردنەوێ ئایىینەو، سى جار دووبارەى دەکردەو.

ههتا موسوئلمانان به جوانی ئی ی تی بگهن. (ت/ نه حمهد - تاج- ۴ ل- ۲۶۲ = تاج- ۲ ز- ۸۶ ژ- ۳۱۰۱ ههتا ۳۱۰۵) کاتیکیش دهچوو بۆلای کۆمه ئیو، سلاوی ئی دهکردن، سئ جار سلاوی ئی دهکردن، یه کهمجار بۆ داوای پێگه پێدان، دوهمجار بۆ چاکوچۆنی، سییهمجار بۆ خواحافیزی.

۸۲- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (ثَلَاثَةٌ لَهُمْ أَجْرَانِ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَآمَنَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْعَبْدُ الْمَمْلُوكُ إِذَا أَدَّى حَقَّ اللَّهِ وَحَقَّ مَوْلَاهُ وَرَجُلٌ كَانَتْ عِنْدَهُ أَمَةٌ يَطْوُهَا، فَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا وَعَلَّمَهَا فَأَحْسَنَ تَعْلِيمَهَا ثُمَّ أَعْتَقَهَا فَتَزَوَّجَهَا فَلَهُ أَجْرَانِ). (الحديث ۹۷ - أطرافه في: ۲۵۴۴، ۲۵۴۷، ۲۵۵۱، ۳۰۱۱، ۳۴۶۴، ۵۰۸۳). (۷۲)

ئه بوموسا (ڕهزای خوای لهن بێ) فهرمووی: پێغه مبهه (دروودی خودای لهسهه بێ) فهرمووی: ئهه سئ کهسه دوو پاداشیان بۆ ههیه:

یه کهم: پیاوی که لهسهه ئایینی جووله که یاگاوربێ و پاشان موسوئلمان ببی، دووه: کۆیله یی که ههم مافی خوداو مافی ناغاکانی به جوانی به جی بهینی، سییه: پیاوی که نهیزه کیکی وای هه بی، که بۆی هه لال بی، به جوانی ته میی بکاو، فیتری خوینده واری و زانستی بکا، ئنجا ئازادی بکاو ماره ی بکا بۆخوی، وده مه بهستی لهه کارهیش ساخ رهمانهندی خودابی).

رافه و شیکردنه وه:

ئههه فهرمووده یه به لگه یه کی تره لهسهه ئه وه که خویندن و فیروون و زانستی که شهه ری پیرۆز په سه ندی بکا، که بریتی یه له ههه زانستی که به ره وه مندی ره وای موسوئلمانانی تیابی: (تاج- ۳ ل- ۸۳ = تاج- ۲ ز- ۳۴ ژ- ۲۱۰۱ ج- ۴).

۸۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ وَمَعَهُ بِلَالٌ فَظَنَّ أَنَّهُ لَمْ يُسْمِعِ النِّسَاءَ فَوَعَّظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْقُرْطَ وَالْخَاتَمَ وَبِلَالٌ يَأْخُذُ فِي طَرَفِ ثَوْبِهِ). (الحديث ۹۸ - أطرافه في: ۸۶۳، ۹۶۲، ۹۶۴، ۹۷۵، ۹۷۷، ۹۷۹، ۹۸۹، ۱۴۳۱، ۱۴۴۹، ۴۸۹۵، ۵۲۴۹، ۵۸۸۰، ۵۸۸۱، ۵۸۸۳، ۷۳۲۵). (۷۳)

ثیبینوعه بباس (پرمزی خودبايان لى بى) دمفهرموى: روژى پيغه مبهى (درووى خودى لى سى بى) بيلالى له گهل خوى بردو له ناو پياوانه وه روښت بوناو ژنان بو ته مى و ناموزگاريان، به زمينى خوى ژنان ومعه كه يان نه بيس تووه، جا وتارى بويان داو مه وعيزه ي بويان خوينده وه ناموزگارى كردن و له ناو تويزه ي نه وه دا . فهرمانى پيكردن به خير كردن، نيت ژنه كان فهرمايشته كانى پيغه مبهى (درووى خودى لى سى بى) كارى تى كردن و دليان گهرم بوو، دهستيان كرد به خير كردن، ئافره تى وايان تيا دا هه بوو گواره كه ي له گوڤى خوى داده كه ندو ده ي كرد به خيرو هه لى ده دا يه ناو كوشى بيلاله وه، هه يشيان بوو نه نگوستيله كه ي له په نجه ي خوى داده كه ندو هه لى ده دا يه ناو چاكى بيلاله وه، چونكه بيلال چاكى خوى گرتبووه، ژنه كان هه رخيړكيان ده كرد ده يانكرده كوشى نه وه وه).
راهه و شيكردنه وه:

عه طاي كورى نه بو ره باح له ثيبينوعه بباسه وه نه م فهرمووده ي گيړاوه ته وه، عه طا په كيكه له گه وره پياوه ناو داره كانى تابعين، له هه ر جوار عه بدو لالا كان گيړانه وه نه نجام داوه، له ناخرو ئوخري جينشينى عو ثماندا له دا يك بووه، عه طا دمفهرموى: له بيرمه كه عو ثمان (پرمزي خوى لى بى) كوژرا، له مه كه كه دا په رومرده بووه، له سه رمنجاما بوو به موفتى شارى مه كه كه، به نيت تيفاق پياو يكي شكومه ندى زور به دينى بتمان ه پيكر او بووه، حه فتا حه جى كردووه، به په گه ز

حەبەشی بوو، پیاویکی ڕەشی یەكەكە چاوی لووت فسی دەست گۆجی پێ شەل بوو، لە ناخرو ئۆخری تەمەنی دا کوێر بوو، بەلام بەهۆی عیلم و عەمەلەو گەشتۆتە ئەو پەڕی پایە بەرز، فەقێ ئیبنوعەبباس بوو کاتی ئیبنوعەبباس گیانی سپارد عەطا لە جیگە کە دانیشو سەر روشتە ی ئەلقە کۆری زانستە کە درا بە عەطا، ئیمامی لەیث فەقێ ی بوو. لە تەمەنی هەشتا سالی دا لە سالی سەدوپاز دە ی کۆجی دا کۆجی دوا یی کردوو. هەندێ لە فەتواکانی غەریبە، وەك ئەو دەر موی: هەر کەسی بیهوی بچێ بۆ سەفەر، لە پێش ئەو دا لە شارە کە خۆی دەر بچێ هەقی کۆکردنەو ی نوێزی هەیه. واتە: هەقی جەمعی نوێزی هەیه.

۸۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْ لَا يَسْأَلَنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوَّلُ مِنْكَ لِمَا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ، أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ). (الحديث ۹۹ - طرفه في: ۶۵۷۰).

ئەبوهورەیرە (ڕەزای خوی لێ بن) فەر مووی: گوتم: ئە ی پێغەمبەری خودا! کێ شادمانترین کەسە بە شەفاعەت و تکیا تۆ لە رۆژی قیامەت دا؟ فەر مووی: ئەبوهورەیرە! خۆشە گومانم هەروا بوو کە کەس لە پێش تۆ دا ئەمە ی نەپرسی وە تۆ یە کەم کەس بی کە ئەم پرسیارە ی بکە ی، چونکە دەتبینم ئەو دەر موی و سووریت لە سەر فەر موودەو حەدیث: لە رۆژی قیامەت دا بەختە وەرترین کەس بە تکیا ی من ئەو کە سەیه کە بە دڵێکی ساف و بێ گەرد، یافەر مووی: کە بە سینه یەکی ساف بلی: لا إله الا الله: هەر خودا خودا یە و بەس).

۸۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَرِعُهُ مِنَ الْعِبَادِ

وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ يَقْبِضُ الْعُلَمَاءَ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ عَالِمًا اتَّخَذَ النَّاسُ رُءُوسًا جُهَالًا فَسُئِلُوا فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا). (الحديث ۱۰۰ - طرفه فی: ۷۳۰۷) (۷۴)

عبداللہ کوری عہمر (ہرمزی خواہان سن سن) فہرمووی: پیغہمبہر (ہرووی خودی لہسہر سن) فہرمووی: نہوہنہبی کہخودا لہپر عیلہم و زانین لہبہندہکانی خوی بگریتہوہ، بہسپرین بیسپریتہوہ لہسینگیان، بہلام خودا بہرودوا زاناکان دہباتہوہ بولای خوی، تاوای لی دی عیلہم و زانین نامینئی و ہہل دہگیری، جاکاتی نہزانین ماو نہزانا ما، نہوجا رہشہ خہلکہکہ سہروکی نہزان و نہدان بو خویان دادہنن و دہست دہکەن بہپرسیار کردن لییان، جائہوانیش بہنہزانی و نادانی فہتوایان بو دہدن، نیتہر ہہم خویان لہپری دہردہچن و ہہم خہلکی تریش لہپری دہردہکەن). (ش/ت/ تاج - ال - ۹۲ = ز- ۱۷ ژ- ۱۲۶).

۸۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَالَتْ: النَّسَاءُ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غَلَبْنَا عَلَيْكَ الرَّجَالُ فَأَجْعَلْ لَنَا يَوْمًا مِنْ نَفْسِكَ فَوَعَدَهُنَّ يَوْمًا لَقِيَهُنَّ فِيهِ فَوَعظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ فَكَانَ فِيمَا قَالَ لَهُنَّ مَا مِنْكُنَّ امْرَأَةٌ تَقْدُمُ ثَلَاثَةَ مِنْ وَلَدِهَا إِلَّا كَانَ لَهَا حِجَابًا مِنَ النَّارِ فَقَالَتْ امْرَأَةٌ وَاثْنَتَيْنِ فَقَالَ وَاثْنَتَيْنِ فِي رِوَايَةٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (لَمْ يَتْلُوهَا الْحِثُّ). (الحديث ۱۰۱ - طرفاه فی: ۱۲۴۹، ۷۳۱۰) (الحديث ۱۰۲ طرفه فی: ۱۲۵). (۷۵)

نہبوسہعیدی خودری (ہرمزی خوی سن سن) فہرمووی: ٹافرمتان عہرزى حہزرمتیان کرد: نہی پیغہمبہری خودا! لہبہر ہیاوان خزمہتی تو بہرئیمہ ناکہوئی، زورتر نہوان لہخزمہتتا فیتری زانست و کاروباریی ٹایین دہبن، بفہرموو روژیکمان لہخزمہتتا بو دیاری بکہ ہہتا فیتری زانستی ٹایینیمان بکہی.

(۷۴) أخرجه مسلم في العلم، باب: رفع العلم وقبضه، رقم: ۲۶۷۳ = ۶۷۳۷ شیحہ.

(۷۵) أخرجه مسلم في البر والصلة والآداب، باب: فضل من يموت له ولد فيحتسبه،

رقم: ۲۶۲۴ = ۶۶۲۹ ہہتا ۶۶۴۶.

پیغهمبهریش (دروودی خودای لسمهر بن) بهئینی رۆژیکی پیاوان داو لهو رۆژه دیاری کراوه‌دا چوون بو خزمه‌تی، چه‌زرت (دروودی خودای لسمهر بن) دهستی کرد به‌په‌ندو ئامۆزگاری کردنیان و، له‌باری کاروباری ئایینی و کۆمه‌لایه‌تییه‌وه فه‌رمانی پێ کردن، بو نمونه پێ ی فه‌رموون: هه‌رژنی سی جگهر گۆشه‌ی له‌پیش خۆیه‌وه به‌مرن ده‌بن به‌شووراو په‌رژین بو‌ی به‌ده‌وری ئاگری دۆزه‌خ دا. ئافه‌ره‌تیکیش گوتی: ئه‌ی نه‌گهر که‌سی دوو مندالی له‌پیش خۆیه‌وه به‌مری چۆنه؟ فه‌رمووی: نه‌گهر دوانیشی به‌مری هه‌روا) (ش/ن/ تاج - ۱۱ - ۵۳۶ف - ۳ز - ۱۹۹ف - ۱ + ف - ۲ + ف ۴ - ف ۵ + ۶ + ۷ = ۱۰۴۶- هه‌تا ۱۰۵۲).

رافه‌ و شیکردنه‌وه:

پیاویش له‌م به‌پاره‌دا پێک وه‌ک ژن وایه‌، چونکه‌ گشت به‌پار (حوکم) یکی شه‌رع هه‌موو موکه‌لله‌ فی ده‌گه‌رتنه‌وه‌، چ نێرینه‌بی چ مێینه‌، مه‌گهر به‌لگه‌و نیشانه‌یی هه‌بی که‌بیه‌ری به‌سه‌ر لایه‌کیاندا.

۸۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ حُوسِبَ عُذْبَ قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ أَوْلَيْسَ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا قَالَتْ فَقَالَ إِنَّمَا ذَلِكَ الْعَرْضُ وَلَكِنْ مَنْ تُوقَشَ الْحِسَابَ يَهْلِكُ). (الحديث ۱۰۳ - أطرافه في: ۴۹۳۹، ۶۵۳۶، ۶۵۳۷). (۷۶)

عائیشه (هم‌زی خوی لسمهر بن) فه‌رمووی: به‌گو‌یی خۆم گو‌یم ئی بوو، عه‌رزیم کرد: ئه‌ی پیغهمبهری خودا! خودا به‌مکا به‌قوربانت! ئه‌ی ئه‌وه نییه‌ خودای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: (فأما من أوتى كتابه يمينه فسوف يحاسب حساباً يسيراً) (۸۴/۸-۷) واته: هه‌رکه‌سی به‌ده‌ستی راستی نامه‌ی کرداری خۆی له‌قیامه‌تدا وه‌ر به‌گه‌ر به‌ئاسانی حیساب و لێپرسینه‌وه‌ی له‌گه‌ل دا ده‌کری). ئه‌ویش فه‌رمووی (دروودی

خودی (مسر بن): نهوهی که لیرودا وادمه فرموی مه بهس دور کردنه وه و رانواندنیکي سهرمتایی یه که خودا له گهل بهنده کهدا دووبه دوو چاوی به نامه ی کرداریدا ده خشینو و پیی دمه فرموی: نایا پیی دهنییت له م گونا هه، نه ویش عهرزی دهکا: به لی: خودایش دمه فرموی: مه ترسی و من له جیهاندا نه م گونا هانه م بو پو شیویت، نه واهه مرپو کهیش خوش دهم لییت له و گونا هانه، نه مهیش بهس به دیمه ن حیساب و لیپرسینه وهیه، نه گینا هه رکه سی له حیساب و لیپرسینه وهدا له گهلیدا بکو لته وه به رباد ده بی). (ش/ت/ تاج - ۷۷ - ۲۴۰ تاج - ۴ - ۶۷ ژ - ۴۲۰۷).

۸۸- عَنْ أَبِي شَرِيحٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (يَوْمَ الْفَتْحِ يَقُولُ قَوْلًا سَمِعْتُهُ أَذْنًايَ وَوَعَاهُ قَلْبِي وَأَبْصَرْتُهُ عَيْنَايَ حِينَ تَكَلَّمَ بِهِ حَمْدَ اللَّهِ تَعَالَى وَأَنْتَنِي عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مَكَّةَ حَرَّمَهَا اللَّهُ تَعَالَى وَلَمْ يُحَرِّمْهَا النَّاسُ فَلَا يَجِلُّ لِمَا رَأَيْتُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَسْفِكَ بِهَا دَمًا وَلَا يَغْضَدَ بِهَا شَجَرَةً فَإِنْ أَحَدٌ تَرَخَّصَ لِقِتَالِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا فَقُولُوا إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذَنَ لِرَسُولِهِ وَلَمْ يَأْذَنْ لَكُمْ وَإِنَّمَا أَذَنَ لِي فِيهَا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ ثُمَّ عَادَتْ حُرْمَتُهَا الْيَوْمَ كَحُرْمَتِهَا بِالْأَمْسِ وَلِيُبَلِّغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ). (الحديث ۱۰۴ - طرفاه في: ۱۸۳۲، ۴۲۹۵) (۷۷)

عه مری کوپی سه عید خه ریک بوو له شکری دهنارد بو سهر ئیبنوزوبهیر له مه کهکه، نه بوشورمیچی نه ل - عه دهوی (همزی خوی لئ بن) پیی فه رموو: ریگه م بده نهی میر! تافه رموو ده یه کت بو بگیپر مه وه که له پاش فه تحی مه کهکه به دوو روژ، له وتارا له زاری پپرؤزی پیغه مبه ر (دروودی خودی مسر بن) خویم بیست، به هه ردوو گوپی خویم لی ی بوو، ومبه دل دلم له لای بوو، ومبه چاوی خویم سهیریم ده کرد، له وکاته دا که هه زرم ت (دروودی خودی مسر بن) نه م فه رموو ده یه دمه فرموو که سوپاس و ستایشی خودای کردو ئنجا فه رموو: مه کهکه خودای گه وره خوی

کردوویه تی به به ست و حهره م و نه م کارانه ی تیادا حهرام کردووه، وه خه لک له خو یانه وه نه یان کردووه به به ست و حهره م و نه م کارانه ی تیادا قه دهغه بکه ن، جا که وا بوو دروست نییه بۆ که سی که باومری به خوداو به رۆژی دوارپۆز هه بی که خوینی به ناهه ق تیا برپۆزی، یادارو درهختی داپاچی، ومنه گهر دنیا بوو که سی کوشتاره که ی رۆژی فهتجی مه که کی پیغه مبهری کرد به به هانه بۆته وه ی شهرو شوپی تیا به رپا بکا، رپگهی مه ده ن و بیانوی بپرو پیی بلین؛ که وا خوا رپگهی پیغه مبهری خوی بۆته وه دا بوو، به لام رپگهی ئیوه ی بۆ نه مه نه داوه، ته نانه ت بۆ منیش له و رۆژهدا بۆ ماوه یه کی که م رپگهی دا، که مه ودا که ی له به یانه کییه وه بوو هه تا عه سر، به لام ئیستا وه ک سه رده می پيشو مه که قه دهغه بۆته وه و بۆته وه به به ست (حهره م، کوشت و بری تیا نار ه وایه).

جابا نه وه ی که ئیستا لی ره میه و حازره و به دیاره وه یه و به گو ی خوی نه م فه رمایشتانه له خۆم ده بیستی بارایان بگه یه نی به و که سانه ی که ئیستا لی ره نین!

جا گوترا به نه بو شورم یح: نه دی وه لامی عه مر چی بوو؟ فه رمووی: عه مریش گووتی: من نه مه له تۆ باشتر ده زانم نه ی نه بو شورم یح! به لام یه ست (حهره م) ی مه که که په نای پیاوی یاخی و په نای پیاوی خوینرپۆزی هه لته اتوو هه روا په نای کزیکاری دزیکاری را کردوو نادات!). (فه رمووده ی شه ست و یه ک له م کتیه به پیرۆزه ته ماشا بکه، تاج - ۲ - ۲۶۳ = ژ- ۱۷۰ - ۱۳۰).

راشه و شیکردنه وه:

به پیی نه م فه رمووده یه را گه یانده ی زانست چین به چین خودفه رزه (فه رزی عه ینه) له سه ر خودی زانا و فه رزی کیفایه یه له سه ر نه ته وه ی ئیسلام.

ئەبوشورەیح بیست فەرموودەى ھەيە، دوانیان پەسەندى ھەردوو پیرە،
یەك فەرموودەیشی لەبوخاریدا ھەيە لەموسلیم دا نییە، یەكی بوو
لەھۆشمەندەکانی شاری مەدینە، سالی (٦٨) ك وفاتی کردوو.

٨٩- عن علی (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (لَا تَكْذِبُوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مِنْ كَذِبِ عَلِيٍّ فليتبوء مقعده من النار). (الحديث ١٠٦). (٧٨)

ئیمامی عەلی (مەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: بەگویی خۆم لەزاری پیرزی پێغەمبەرم
بیست (دروودی خۆدای لەسەر بێ) دەیفەرموو: درۆ بەدەم منەو مەکەن، چونکە ھەرکەسی
بەئارمژوو درۆ بەدەم منەو ھەلبەستێ باجیگەى خۆى لەدۆزەخا خۆش بکا
(ب/ت/ تاج - ١١ - ٨٤ ز- ١٥ ژ- ١١٠).

راڤە و شیکردنەو:

ریبەى کۆرپی حیراش دەفەرموی: ئەم فەرموودەيەم لەعەلى بیستوو، ریبەى
کووفەيی یە تابییە یە، پیاویکی خواپەرستی و مرعداری راستگۆ بوو، قەت
درۆی نەدەکرد، دوو کۆرپی ھەبوو لەحەججەج یاخی بوون، بەحەججەجیان
گوت: باوکیان قەت درۆ ناکا، ھەوائی کۆرەکانی ئی بپرسە راست پێ دەئێ
کەلەکوین، کەسیکی نارد لێی پرسى، گوتی: وان لەمالەو، حەججەجیش
گوتی: لەبەر ئەم راستگۆی یەى تۆ والەھەردوکیان خۆش بووم. سویندی
خوارد کەنابی پێ بکەنئ ھەتا جیگەى خۆى نەزانئ کەبەھەشتی یە
یادۆزەخی یە، ئیتەر پێ نەکەنى تاپاش مردن، لەپاش مردن پێکەنى، ریبەى
برایشی ھەروا، براپەکیشى ھەبوو ناوی مەسعوود بوو لەپاش مردن قسەى

کرد! مردوو شۆره‌که‌ی که‌شۆردی ده‌یگوت: (هه‌تا له‌شۆردنه‌که‌ی بووینه‌وه هه‌رده‌می به‌زهرده‌خه‌نه‌وه بوو) (ب‌روانه / عه‌ینی / ١٤٧/٢).

ئه‌میر و لوئمینین ئیمامی عه‌لی هه‌ق ئامۆزای پێغه‌مبه‌ره، زاوای پێغه‌مبه‌ره، می‌ردی فاطیمه‌ی کچی‌ه‌تی، باوکی حه‌سه‌ن و حوسه‌ینه، به‌پێی په‌یمانی براهه‌تی به‌ستن (المواخاه) بوو به‌برای پێغه‌مبه‌ر، پێغه‌مبه‌ر (مردودی خودای له‌سه‌ر به‌ن) پێی فهرموو: (تۆ له‌دونیاو قیامه‌ت دا ب‌رای من!) یه‌کێ بوو له‌وه‌ ده‌که‌سه‌ که پێغه‌مبه‌ر مژده‌ی به‌هه‌شتی پێ دابوون، خه‌لیفه‌ی چواره‌م بوو، پیاویکی زاهیدی دنیا نه‌ویستی خواپه‌رست بوو، هه‌تا ب‌لێ ی زاناو داناو هه‌قانی و ره‌وانبێژ بوو، نه‌ه‌جوله‌لاغه‌که‌ی به‌لگه‌ی ئه‌م قه‌سه‌یه‌یه، له‌هه‌موو جه‌نگ و غه‌زاکاندا له‌خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ردا بوو، جگه‌ له‌غه‌زای ته‌بووک، زۆر به‌مندالی موسوڵمان بووه، له‌مائی پێغه‌مبه‌ردا په‌روم‌رده بووه، له پێغه‌مبه‌ره‌وه (٥٨٦) فهرمووده‌ی گێراوه‌ته‌وه، بیستیان په‌سه‌ندی شه‌یخه‌ینه، بوخاریش به‌بێ موسلیم نۆی تریانی له‌سه‌حیحی بوخاریدا گێراوه‌ته‌وه، موسلیمیش به‌بێ بوخاری پازده‌ی تریانی گێراوه‌ته‌وه. که‌واته (٢٩) فهرمووده‌ی له‌بوخاریدا هه‌یه، وه (٣٥) فهرمووده‌ی له‌موسلیم دا هه‌یه، سه‌رحه‌می فهرمووده‌کانی له‌سه‌حیحه‌ین دا ده‌کاته: $20 + 9 + 15 = 44$ چل و چوار فهرمووده. پێنج سال جێنشینی کردوو، به‌شه‌هیدی مردوو، ته‌مه‌نی شه‌ست و سێ سال بووه، له‌شه‌وی یه‌ک شه‌مه له‌نۆزده‌ی ره‌مه‌زانی سائی چلی کۆچی دا، له‌کووفه و مفا‌تی کردوو، پیاویکی گه‌نم ره‌نگ بوو، سه‌رو ریشی پاک سپی بووبوون، چوارشانه‌یه‌کی تیکس‌مراو بوو، ده‌تگوت مانگی چواره‌یه، ته‌نیا خۆی له‌ناو یارانی پێغه‌مبه‌ردا ناوی عه‌لی کورێ ئه‌بوطالیه، به‌لام له‌ناو فهرمووده گێره‌وه‌کاندا هه‌شت که‌سی تر به‌م ناوه هه‌یه: له (تاج - ٥٥ - ٥٩ تاج-٣ ز- ٩- ل- ٥٨٣ ز- ٣٢٨٨ هه‌تا ٣٣١١ ج- ٤) به‌کوردی باسی مناقیبی کراوه.

۹۰- عن سلمة بن الأكوع (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قال: سمعت رسول الله (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يقول: (من يقل على ما لم آفل فليتبوء مقعده من النار). (الحديث ۱۰۹)
 سه له مهی کوری نه کوه (درووی خودی له سره بی): هه رکه سی شتی که من نهیم گوتی به دهم منه وه بیلی، خودا له ناو ناگری دۆزه خا دهیگه وزینی).

رافه و شیکردنه وه:

ئهم رشتهیه له رشته سی که سیه کانی بوخاری یه، که بریتین له مامۆستاکه ی بوخاری و تابیی یه که و سه حابی یه که، که ئهم سی که سه ن: مه کی کوری ئیبراهیم و یه زیدی کوری نه بو عوبه یدو سه له مه، ئهم جوړه رشتهیه زوړ دهگمه ن و نایابه، له بوخاریدا پتر له بیست فهرمووده ی رشته سی که سی هه یه، ئهم فهرمووده یه یه که میانه، له رشته ی سی لای (سند ثلاثی) بلندر له بوخاریدا نییه، سه له مه ئاماده ی په یمانی خو شنوودی بووه، که ناوداره به (بیعة الرضوان) هفتا وحه وت فهرمووده ی هه یه، شازده یان په سه ندی هه ردوولان، بیست و یه کیان وان له بوخاریدا بیست و پینجیان وان له موسلیم دا، سه رجه می فهرمووده کانی له سه حیه یان دا ده کاته: ۱۶ + ۵ + ۹ = ۳۰ فهرمووده. سه له مه پیاویکی نازای تیر نه ندازی تیژموبوو، له پراکردندا و لاخی به رزه ی به جی ده هیشت، پیاویکی به هه رمه ندی خیرکه ر بوو، کو مه ئه ی فهرمووده زانه گه وره کان که ناودارن به (الجماعة) فهرمووده یان له سه له مه وه گیراوده ته وه، وه که: شافیعی و ئیمام نه حمه دو بوخاری و موسلیم و نه بوداوودو تیر میزی و نه سانی و به یه هه قی و داره قوطني و.. تاد.

ده ئین گورگ قسه ی له گهل دا کردووه، سه له مه ده فهرمووی: له پیش ئیسلام بوونما جاری گورگی ئاسکیکی رفاند، نیشتمه سه ری لیم سه نده وه، گورگه که گوتی: خانه خراب چیه به سه ر منه وه رزقم ده بری، خو ئه مه مالی تو نییه،

رزق و رۆژی یه که، خوا ره خساندویه تی بۆم که چی تۆ لیم دسه نیته وه. منیش گوتم: ئه ی به نده کانی خودا! به راستی ئه مه شتیکی سهیره، خۆ ئه وه ته گورگ قسه دهکا! که چی گورگه که گوتی: له مه سهیرتر ئه وه مه که پیغه مبهری خوا واله ناو ئه وه بنکه دارخورمایانه دا بانگتان دهکا بۆ سهیر خوا به رستی که چی ئیوه هیشتا ههر دهست له بته پرستی هه لئاگرن! ئیتر منیش پێک چووم موسو لمان بووم، سه له مه (پهزی خوی لێ بێ) له ته مه نی هه شتا سالیدا، له مه دینه له سالی هه فتاو چواری کۆچی دا مردووه. (عینی ۱۵۳/۲).

۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (تَسْمَوُا بِاسْمِي وَلَا تَكْتُمُوا بِكُنْيَتِي وَمَنْ رَأَانِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَانِي فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ فِي صُورَتِي وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ). (الحديث ۱۱۰ - أطرافه في: ۳۵۳۹، ۶۱۸۸، ۶۱۹۷، ۶۹۹۳). (۷۹)

ئه به وه ره پیره (پهزی خوی لێ بێ) فه رمووی: خۆ شه ویست (پهرووی خوی له سهیر بێ) فه رمووی: ناوه که م بکه ن به ناو بۆ خۆتان به لām که سناوه که م مه که ن به که سناو بۆ خۆتان، واته: موحه ممه دو ئه حمه د که ناوی منن بیانکه ن به ناوی خۆتان. وه ههر که سیکیش له خه ویدا من ببینی ئه وه به راستی له وه خه ودا به خه و منی دیوه، چونکه شه یان خۆی بۆ نا کرئ به من و ناتوانئ خۆی بگورئ و خۆی بباته شیوه ی منه وه و بجیته خه وی خه لکه وه به ناوی منه وه. هه رکه سیکیش به ئارمزوو درۆ به ده م منه وه هه لبه ستئ باجیگه ی خۆی له دۆزه خا خۆش بکا).

شیکردنه وه:

فه رمووده ی: (من کذب علی) موتواته ره، ههر له م شوینه دا بوخاری له پینچ سه حابه وه ده یگێر پته وه، هه دیثی موته واته ره ئه وه مه له هه موو قۆناغیکا

خه لکیکی زور بیگیر نه وه، به شیوه یه کی وا که عه قل فیه بوول ناکا که نه و گشته خه لکه له و هه والهدا درو بکه ن. نه م چهنده به هره یه له م فهرمو و دمه دا هه یه:

۱- درو کردن به دهم پیغه مبه ره وه به تاوانی کی گه وره داده نری، هه تا درو که هی خه ونیش بی هه ر وایه، وه ک نه وه که سی به درو بی: له خه و ما به خزمه ت پیغه مبه ر گه ییشتم، یاله خه و ما دینی گوړی پیغه مبه ر م کرد، یا گویم له قسه ی بوو.

۲- بینینی پیغه مبه ر له خه وندا دروسته و روودهدا، به لام کاتی نه و خه و نه به راست داده نری، که خه و بین پیغه مبه ر (درو دی خوندی له سر به) له سر شیوه یی ببینی که له شیوه ی راسته قینه ی کاتی ژیا نی خو ی بجی، وه ک له سوننه ت دا روون کرا وده وه. دهنه نه وه با سی کی دوو رو دریژه: (عه نی ۲/ ۱۵۳ - ۱۵۸).

۳- که سی به خه و به خزمه ت پیغه مبه ر بگابه هره یه کی گه وره یه، به لکه ی خیر و خوشی یه، به لام به وه نابی به سه حابه، نه و فهرمو و دمه یشی که له و خه و نه دا له پیغه مبه ری ده بیستی سودو به هره ی لی و مرده گیری و به پیی شوین رافه و واتا ده کری، مهرج نییه له سر ظاهر ی خو ی بی، وه ک نه وه به که سی له خه وندا بفهرمو ی: نه و مه لایه بکوژه، مه لاکه یش پیاوی کی باش بی و کوشتنی نار ه وایی، نه وه شتی و نابی به (حوجه) و ناکری به به لکه له سر ره و بوونی نه و تاوانه، به هه ر حال مرو ف له کاتی خه و دا زه بتی نامینی، زه بت و کونتر و لیش مهرجه بو راوی: (تاج ۸ - ل ۲۳ - تاج ۴ - ل ۶۲۳ ز- ۷- ژ- ۴۲۶۷ هه تا ۴۲۶۹).

۹۲- وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ، النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِنَّ اللَّهَ حَسَبَ عَنْ مَكَّةَ الْفِيلِ أَوْ الْقَتْلَ وَسَلَّطَ عَلَيْهِمْ رَسُولَهُ وَالْمُؤْمِنِينَ أَلَا وَإِنَّهَا لَا تَحِلُّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَلَا تَحِلُّ لِأَحَدٍ بَعْدِي أَلَا وَإِنَّهَا أُحِلَّتْ لِي سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ أَلَا وَإِنَّهَا سَاعَتِي هَذِهِ حَرَامٌ لَا يُخْتَلَى شَوْكُهَا وَلَا يُغْضَدُ شَجَرُهَا وَلَا يُلْتَقَطُ سَاقِطَتُهَا إِلَّا لِمَنْشِدٍ وَمَنْ

قُتِلَ فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ إِمَّا أَنْ يَعْقَلَ وَإِمَّا أَنْ يُقَادُ أَهْلَ الْقَتْلِ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ
الْيَمَنِ (يُقَالُ لَهُ أَبُو شَاهٍ) فَقَالَ اكْتُبْ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اكْتُبُوا فَلَانٌ. فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ: إِلَّا الْإِذْخَرَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَا نَجْعَلُهُ
فِي بُيُوتِنَا وَقُبُورِنَا؟ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِلَّا الْإِذْخَرَ فَقَالَ: إِلَّا
الْإِذْخَرَ). (الحديث ١١٢ - طرفاه في: ٢٤٣٤، ٦٨٨٠) (٨٠)

ديسان نه بوهوره يره (هزی غوی لسه بهن) فهرمووی: سالی گرتنی مه ککه هوژی
خوزاعه پیاویکیان گوشت له هوژی بهنی لهیث، له جیاتی کوژراویکی خویان
که بهنی لهیث له ووه پيش کوشتبووینان، جا که نه مه عهرزی حهرمت (برودی خودی
له سر بهن) گرا، سواری ولاخه کهی بوو، وه وتاریکی دا، فهرمووی: خودای گه ووه
سهروه مه ککهی پاراست له ده ستریزوی له خاوهن فیله کان که نه بره وه
له شکره کهی بوون، که هاتبوون بو روو خاندنی که عبه، وه که له سوورمتی فیل دا
باس کراوه، یا فهرمووی: خودای گه ووه گوشت و کوشتاری له ناو مه ککه دا
قه دهغه کردوه، به لام به پشتیوانی خودا پیغه مبهری خواو موسولمانه کان
له پوژی نازاد کردنی مه ککه دا زالبوون به سهر گرتنی نه م شارمدا، به لام باش
باش بزنان که نه م شاره نه له پيش مندا وه نه له پاش من بو که سی تر رهوا
نه بینهراوه رهوا نابینری که شهرو شوړی تیابکا، ناگادار بن هه تا بو منیش بو
ماوهیه کی زور کهم لهو ره ودهدا کوشتاری تیادا هه لال بوو، باش ناگادار بن
تانیستا له م ده مه دا شاریکی به پیزو قه دهغه یه، کهوا بوونه درکی پاکو
دهدری و، نه دارو درهختی داده پاچری و، نه کوشتارو شهرو شوړی تیادا ده کری
له م هه له وه هه تا ره وژی قیامت نه م شتانه ی تی قه دهغه یه. وه نه هچیری
دهرو پینری ته وه، وه نه شتی داکه وتووی هه ل ده گیریته وه، مه گهر بو که سی
که ناوو نیشانی هه لېدا بوئه وهی که خاوه نه کهی پهیدا بی و بیباته وه.

و دهه ره که سئ که سیکی کوژرا نهوا خوئی له یه کی له م دوو بریاره سهر پشکه:
یا خوین و مرده گری یا خود تو له ی بؤ دمه سندرئ و له جیاتی ی کوژرا وه که ی
بکوژه که ده کوژیته وه. جا پیاویکی یه مه نی که پیان ده گوت: نه بوشاه هه لسا
گوتی: نه م ووتاره ی خوتم بؤ بنووسه ره وه. پیغه مبه ریش (دروودی خودی له سهر برئ)
فه رمووی: بینووسنه وه بؤ نه بوشاه. پیاویکی قوره شیش (که عه بیاسی مامه ی
پیغه مبه ر بوو) گوتی: نه ی پیغه مبه ری خودا! ته نیا گیای سورناتک (اذخر) ی
لی دهرچی، چوونکه نه م گیایه بؤ سووته مه نی ناوما ل و بؤ په ردووی سهر دارمراو
بؤ سهر گرتنی سهری گوژ به کاری دینن، حه زرم تیش (دروودی خودی له سهر برئ) فه رمووی:
باشه ته نیا گیای سورناتکی لی دهرچی): (تاج- ل ۲۸۰- ز ۱۳۰- ژ ۱۷۰۳ چ ۴).

۹۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) قَالَ: (لَمَّا اشْتَدَّ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَعُهُ قَالَ ائْتُونِي بِكِتَابٍ أَكْتُبُ لَكُمْ كِتَابًا لَا تَضِلُّوا بَعْدَهُ قَالَ عُمَرُ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَلَبَهُ الْوَجَعُ وَعِنْدَنَا كِتَابُ اللَّهِ حَسْبُنَا فَاخْتَلَفُوا وَكَثَرَ اللَّعْطُ قَالَ قَوْمُوا عَنِّي وَلَا يَنْبَغِي عِنْدِي التَّنَازُعُ). (الحديث ۱۱۴ - أطرافه في: ۳۰۵۳، ۳۱۶۸، ۴۴۳۱، ۳۲۴۴، ۵۶۶۹، ۷۳۶۶) (۸۱)

ئیب نو عه بیاس (همزی خودایان له برئ) فه رمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر برئ) له نه خووشی
سهر مه رگا، کاتی نه خووشیه که ی که شهنگ بوو فه رمووی: (قه له م و کاغهم بؤ
بیتن بانامه یه کتان بؤ بنووسم، پیداو یسی نه م قوناغه ناسکه ی پاش خو متان
بؤ رون بکه مه وه، نیتر له پاش نوو سینی نه و نامه یه له م لایه نه وه سهرتان لی
ناشیوی!)

عومه ریش (همزی خوای له برئ) فه رمووی: نازاره که ی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر برئ) زوری
بوی هی ناوه و ته واو که شهنگی کردووه، وه کی تریش نامه ی خودای که و ره

که قورئانی پیرۆزه، که چرای رۆشنی دهستمانه واین له خزمهتیدا، خوا یاربئ بۆ چارهسهرکردنی ههرکی شهیی که له مهولا رووبدا قورئانمان بهسه، ئیتر بۆچی لهم کاتی ئیش و ئازاردا بهنووسینی نامه و شتی و زیاتر ئیش و ئازاری چه زههت بدهین!.

ئیتر یاران بوون به دوو بهرمو، دهستهیهکیان دهیانگوت: بانامه کهمان بۆ بنووسی، دهستهیهکیان دهیانگوت: بپویست ناکا، له هه مان کاتا بوو به دهنگه دمنگو ههراوزهنا، پێغه مبه ریش (دروودی خودای له سهر بێ) فهرمووی: (دهورم چۆل کهن لای من شوینی ئهم کیشمه کیشمه یه نییه!).

ئیبنوعه بباس (همزی خودایان لێ بێ) کاتی ئهم فهرمووده یه بۆ عوبهیدوللا گپرا یه وه، ته شریفی هه ئسا له شوینه که ی خۆی و رۆشته دهرموه وه فهرمووی: (سه رچاوه ی کۆسپ و کۆست و کاره ساتهکانی گه لی ئیسلام گشتی ده گه رپته وه بۆئه وه که ئه وه نامه یه ی چه زههت (دروودی خودای له سهر بێ) نه نووسرا).

٩٤- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (اسْتَيْقِظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا أُنْزِلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفَتَنِ وَمَاذَا فُتِحَ مِنَ الْخَزَائِنِ أَيْقِظُوا صَوَاحِبَاتِ الْحَجَرِ قُرْبَ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةً فِي الْآخِرَةِ). (الحديث ١١٥ - اطرافه في: ١١٢٦، ٣٥٩٩، ٥٨٤٤، ٦٢١٨، ٧٠٦٩). (٨٢).

ئومموسه له مه (همزی خۆی لێ بێ) فهرمووی: شهوئ چه زههت (دروودی خودای له سهر بێ) له خه وه ههستا، فهرمووی: په نا به خوا له کاری خوا! ئهم شهو چی ئازه وه و ئاشووب داباری؟ وه چی گهنج و خه زنه داباری؟ چه ن دین دهرگای رهحمه تی خودا کرایه وه، خۆزگه که سی دایکانی موسو لمانان (امهات المؤمنون) ی له خه وه هه لدهستان بۆ شه ونوێژو خوا په رستی، ئای که چه نده ها که س هه ن لهم جیهانه دا پۆشته و په رداخن که چی له و جیهانه دا رووت و قووتن!).

شیگردنهوه:

نوموسه له مه هاوسه ری پیغه مبه ره (دروودی خودای له سر به)، وادیاره نهو شه وه
پیغه مبه ره (دروودی خودای له سر به) له لای نهو بووه، (۳۷۸) فهرمووده ی هه یه، سیازدمیان
به سه ندی هه ردوو پیره، دوو کۆچ و پهمی له پیناوی نیسلا ما کردوو، کۆچی بو
حه به شه، کۆچی بو مه دینه، له مانگی شه شه لانی سالی چواری کۆچی دا
پیغه مبه ره (دروودی خودای له سر به) هیناوی هتی، له ته مه نی هه شتاو چوار سالی دا
له به هاری سالی شه ستو چواری کۆچی دا له مه دینه کۆچی دوایی کردوو،
نه بوهوره یه نوپزی مردووی له سر کرد، له گۆرستانی به قیع به خاک
سپێردرا: (تاج ۱- ل ۴۹۴- ز ۱۸۱- ژ ۹۷۲- ج ۴ + تاج ۵- ل ۱۵۸- تاج ۳- ز ۳۹- ژ ۳۴۴۳).

۹۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ فَقَالَ أَرَأَيْتَكُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ فَإِنْ رَأَسَ مِائَةَ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَنْقَى مِنْهُ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدًا). (الحديث ۱۱۶ - طرفاه في: ۵۶۴، ۶۰۱). (۸۳)

عه بدوللای کوری عومهر (په زای خوځایان لای به) فهرمووی: پیغه مبه ره (دروودی خودای له سر به)
له کۆتایی ته مه نی دا به مانگی له پيش مهرگیدا، شه وی نوپزی خه وتنانی بو
کردین، که سلاوی دایه وه هه لساو فهرمووی: (ته ری دهنگو باسی نه م شه
چییه؟ ده سا نه وهی که من له م بارمیه وه دهیزانم نه م هه والیه: هه تا سه ری
سه د سا ل له م شه وه وه که س نامینی له وانه ی که نیستا وان له سه ر زه وی).

۹۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (بِتُّ فِي بَيْتِ خَالَتِي مِمْوُةَ بِنْتِ الْحَارِثِ زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَكَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عِنْدَهَا فِي لَيْلَتِهَا فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ ثُمَّ جَاءَ إِلَى مَنْزِلِهِ

(۸۳) أخرجه مسلم في فضائل الصحابة، باب: قوله (صلى الله عليه وسلم) لا تأتي مائة سنة وعلى الأرض ... رقم: ۲۵۷۳ = ۶۴۲۶ شيخا. برواه فهرمووده ی ژماره (۱۲۸) - ومړگړپ.

فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ ثُمَّ قَالَ: نَامَ الْغُلَامُ أَوْ كَلِمَةً تَشْبَهُمَا ثُمَّ قَامَ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى خَمْسَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ نَامَ حَتَّى سَمِعْتُ غَطِيظَهُ أَوْ قَالَ خَطِيظَهُ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ. (الحديث ۱۱۷ - أطرافه في: ۱۳۸، ۱۸۳، ۱۸۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۲۶، ۷۲۸، ۸۵۹، ۹۹۲، ۱۱۹۸، ۴۵۶۹، ۴۵۷۰، ۴۵۷۱، ۴۵۷۲، ۵۹۱۹، ۶۲۱۵، ۶۳۱۶، ۷۴۵۲).

ثیبونوعه بباس (رمزی خودیانی ابن بی) فہرمووی: شہویٰ لہمالی مہیموونہی پوورم بووم، کہہاوسہری پیغہمبہر بوو، لہویٰ نووستم، حہزرت (درویدی خودی لہسر ہن) نوپڑی خہوتنانی کردو ئہوجا گہرایہوہ بو مآلہوہ، ئہو شہوہ سہرہی مہیموونہی پوورم بوو لہویٰ مایہوہ، جوار رکاٹ نوپڑی کردو ئنجا خہوت، لہپاشا ہلہسا بو شہونوپڑ، وھفہرمووی: (ئہوہ کورہکہ خہوت) یاوشہیہکی ناوای فہرمووی.

ئنجا ہلہساو دہستی کرد بہشہونوپڑ، منیش جووم لہلای چہپیہوہ نوپڑم لہپشتیہوہ دابہست، بہلام پیغہمبہر (درویدی خودی لہسر ہن) پردمی بولای راستی خوی، وھپینج رکاٹ شہونوپڑی کرد، وھدوو رکاٹ تریشی کردو دیسان خہوتہوہ، ہہتا گویم لہپر خہی بوو، لہپاشا چوو بو نوپڑی بہیانی: (ت - ۶ ل - ۹۷ ف - ۳۹ تاج - ۴ ز - ۱ - ۳۷۹۲).

۹۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ أَكْثَرَ أَبَوِ هُرَيْرَةَ وَلَوْ لَا آيَاتَانِ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَا حَدَّثْتُ حَدِيثًا ثُمَّ يَتْلُو إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أُنْزِلْنَا مِنْ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى إِلَى قَوْلِهِ الرَّحِيمِ إِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ كَانُوا يَشْغَلُهُمُ الصَّفْقُ بِالْأَسْوَاقِ وَإِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْأَنْصَارِ كَانُوا يَشْغَلُهُمُ الْعَمَلُ فِي أَمْوَالِهِمْ وَإِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانُوا يَلْزَمُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَبَعِ بْنِ بَطْنٍ وَيَخْضَرُ مَا لَا يَخْضَرُونَ وَيَحْفَظُ مَا لَا يَحْفَظُونَ). (الحديث ۱۱۸ - أطرافه في: ۱۱۹، ۲۰۴۷، ۲۳۵۰، ۳۶۴۸، ۷۳۵۴).^(۸۴)

ئەبۇھورەيرە (پەزىلى خۇدەي لى ھى) فەرەمۇۋى: ئەو خەلئەكە پەيىم دەللىن: ئەبۇھورەيرە فەرەمۇۋەدى ھەزرىت زۆر دەگىرپەتەۋە، بۇ ھاورپىيانى تر وانىن، وادەى من و ئەوان دىۋانى خۇدەبى!

لەترسى ئەۋە نەبى كەبەر ئەو ھەپەشەيە بىكەوم كەخۇدەي گەۋرە لەم دوو ئايەتەدا لەو كەسانەى دەكا، كەزانست ھەشار دەدەن، قەت فەرەمۇۋەدەم نەدەگىرپەيەۋە، ئەمەيش ئەو دوو ئايەتەنەيە: (إن الذين يكتُمون ما أنزلنا من البينات والهدى من بعد ما بيناه للناس في الكتاب أولئك يلعنهم الله ويلعنهم اللاعنون إلا الذين تابوا وأصلحو وبينوا فألئك أتوب عليهم وأنا التواب الرحيم) - بەقەرە - ۲ / ۱۵۹ - ۱۶۰ - واتە: بەپرەستى ئەو زانايانەى كەئەو ئايات و بەلگە رۇشنانە دەشارنەۋە، كەخۇدەي گەۋرە نازلى كەردوون بۇ شارەزا كەردنى بەرەى ئادەم بۇ رېگەى راست، پاش ئەۋەى كەزۆر بەجۋانى بەپىي پىداۋىست و شوپىن لەتەۋرات دا رۇشنى كەردوونەتەۋە، كەتەۋراتىش ۋەكۋو ئىنجىل و قورئان نامەى خۇدەيە، ھەتا مەردوم بەباشى لى ى ھالى بىن، بەپرەستى ئەم جۆرە مالووم و قەشە ھەق ھەشاردەرانەو وپنەى ئەوان، خۇدەي گەۋرە خۇى نەفرىن و لەعنەتەيان لى دەكا، ھەروەھا نەفرەت كەرانى تەرىش لەعنەت و نەفرەتەيان لى دەكەن، مەگەر ئەۋانەيان كەلەو تاۋانە پەشىمان بىنەۋەو رېگە راستەكە پىشانى مەردوم بەدەن و رەفتارى خۇيان چاك بىكەن، چۈنكە خۇدا ھەمىشە تەۋبەو پەشىمانى بەندەى تەۋبەكارى پەشىمانى خۇى گىرا دەكا، بەپرەستى خۇدا لەھەمۇو كەس بەرەحمەتە).

دەللىن: ئەى بۇچى كۆچكاران و يارىدەدەران ۋەك ئەو ئاۋا بەزۆرى فەرەمۇۋەدى پېغەمبەر (دروۋى خۇدەى لەسەر ھى) ناگىرپەنەۋە؟ دەى باخۇم پىتان بلىم كەھۋى ئەمە چىيە؟ چۈنكە برا يارىدەدەرەكانمان خەرىكى خۇش كەردنى زەۋى و زار بوون و خاۋەنى مەزرا و باخ و كشتوكال بوون، برا كۆچكارەكانىشمان خەرىكى سەۋدا و ئال و وپلى ناوبازار بوون، بەلام من بابايەكى بى ژن و مال

بووم، يەككى بووم لەھەزارانى كۆمەلەي سوففە، خۆم تەرخان كرىبوو بۆ
 فیربوونی شەریعت، لەبەرئەووە خزمەتی پێغەمبەرم چۆل نەدەگرد، بە
 نانەسکی دەلکام بە پێغەمبەرەووە هەتا بۆم بکرایە بۆ ئەم مەبەستە
 خزمەتی ئەوم بەرنەدەدا، ئەوانیش لەوێ نەبوونایە من هەر لەخزمەتیدا
 دەبووم، گەلێ شت هەبوو ئەوان دەستیان نەدەپەرژا لەبەری بکەن، لەبەرئەووە
 لەبیریان دەچۆو، بەلام من مەودام هەبوو لەبەرم دەکردو بەباشی رەوانم
 دەکرد: (ت-ل ۲۱۷ تاج-ل ۷۳۴ ز-۶۲ ژ-۳۵۲۱ هەتا ۳۵۲۶) مەناقیبی ئەبو
 ھورەیرە.

رافه و شیکردنه وه:

ههتا ئەم سەردەمەى ئىمەيش لەهۆلاتى ئىمەو دەروروبەرىدا ئەم سوننەتە دىرىنەى ئىمامى ئەبوھورەیره (پەزىلەتەى سەدى) لەناو دەستەى زانست پەرورماندا باو، زاناو فێرخوا، یابلیین: مەلاو فەق، لەبەر خزمەتى شەرىعتە فریای مالداری ناکەون، هەررا مالبەرورمانیش لەبەر پەیدا کردنى مال و سامان نایانپەرژىتە سەر زانستەکانى شەرىعت، بەلام ئىستا لەگەڵ کۆندا يەك فەرقى جەوھەرى هەيە: لەکۆندا کۆکردنەوى مال رێک وەك فێربوونى زانست ساخ بۆ رمزامەندى خودای گەورە بوو، بەراستى مال خزمەتکارى زانست بوو، زانستیش چاوساغى دین و دنیاى مال و خاومەن مال بوو، بەلام ئىستا نەدەوڵەمەند نەمەلا بەو شیۆهە نەماون، هەردوولا بەشوین هەلپەى دونیاپیدا وێڵن. خودا بەنامان بدا.

٩٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَسْمَعُ مِنْكَ حَدِيثًا كَثِيرًا أَنَسَاهُ قَالَ ابْسُطْ رِدْءَكَ فَبَسَطْتُهُ قَالَ فَعَرَفَ بِيَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ ضَمَّهُ فَضَمَّمْتُهُ فَمَا كَسَيْتُ شَيْئًا بَعْدَهُ). (الحديث ١١٩ طرفه في ١١٨).

دیسان فہرمووی: رُوژئی عہرزى خۆشەویستم کرد: قوربان! من فہرموودمہیەکی زۆر لەتۆ دەبیستم دوایی لەبیرم دەچن؟ فہرمووی: (ئادەى پۆشاکەکەت راخە) منیش رایم خست، ئەویش بەهەدوو دەستی بەنامازە مستی گرت لەلافاوی بەهرەى خوداو ھەر بەنامازە کردیە ناو پۆشاکەکەمەو، وەك شتێ بەمشت ھەلبگرێ و بیکاتە ناوی ئاوا. ئنجا فہرمووی: (ئادەى کۆى کەرەو) منیش کۆیم کردەو ئیتەر لەوہدوا ھیچ فہرموودمہیەکی ئەوم لەبیر نەچۆتەو: (ت- ۵ ل- ۲۱۷ تاج- ۳ ز- ۶۲ ژ- ۳۵۲۱).

۹۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَاءَيْنِ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَبَشُّهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَلَوْ بَشُّهُ قُطِعَ هَذَا الْبُلْعُومُ). (الحديث ۱۲۰).

دیسان ئەبوھورەیرە (بەزەى خۆى لى بى) فہرمووی: پەردوو دەفر زانستى جیا جیام لە پێغەمبەرەو لەبەر کردوو، ھەر دەفرەى لەجۆرە زانستى، وایەکیکیانم بەخش کردوو، کەبریتی یە لەم فہرموودەو سوننەتە پەخشراوانە، وەلى ئەو جۆرەکەى تریان ئەگەر پەخشى بکەمەو دەدەن لەگەردنم، کەبریتی یە لەزانینی ئازاوەکان و لەنیشانەکانى ھاتنى قیامەت و گەلى لەنیشانەو دەنگوباسى ئازاوە گیرەکانى ناو گەلى نیسلام.

شیکردنەو:

ئەبوھورەیرە (بەزەى خۆى لى بى) دەیفەرموو (اعوذ بالله من رأس السنين وإمارة الصبيان) مەبەستى خەلافەتى یەزید بوو، کەلەسەرى سالى شەستى کۆچى دا بوو، وەخودا نزاكەى گىرا کرد بەسالى لەپیش ئەوہدا گىانى سپارد، ئەم جۆرە زانستە ھەروا بەئاسانى دەست ناکەوێ، ھەموو کەسیش لى ى تى ناگا، کەواتە واباشە برۆای پى بکەین و زۆر لى ى نەکۆلینەو، نزا بەکۆلى دل بەبرۆای

ته و او ده یه کیکه له هوکانی هاتنه دی ئاوات، بویه پر بهدل ده لیم: خودایه! بهشی باشمان تی بخه، منیش ده لیم: (أعوذ بالله من الشرك ومشتقاته).

۱۰۰- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ اسْتَنْصِتِ النَّاسَ فَقَالَ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ). (الحديث ۱۲۱ - أطرافه في: ۴۴۰۵، ۶۸۶۹، ۷۰۸۰). (۸۵)

جهریری کوړی عه بدوللا (پړوی خوی لږ به) فهرمووی: له حه جی مالئاوایی دا پیغه مبه (دروودی خودی له سر به) پیی فهرموو: (ئادهی مهردومه کهم بو بیډمنگ بکه تافسه یان بو بکه) منیش فهرمانه کهیم به جی هیئا، نه ویش وتاریکی بو دان و تیا فهرمووی: (نه کهن له پاش خوږم پاشگهز بینه ووه وده کی کومه لی کافران و میلیله تی خوږور بهربینه سهرو گوڼلاکی یه کتری و له سهر پروپاتالی جیهان له گهرنی یه کتری بدن).

۱۰۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي بَنَ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (قَامَ مُوسَى النَّبِيُّ خَطِيْبًا فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ فَسُئِلَ أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ؟ فَقَالَ: أَنَا أَعْلَمُ فَعَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِذْ لَمْ يَرِدْ الْعِلْمَ إِلَيْهِ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنْ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي بِمَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ هُوَ أَعْلَمُ مِنْكَ. قَالَ: يَا رَبِّ وَكَيْفَ بِهِ؟ فَقِيلَ لَهُ احْمِلْ حُوتًا فِي مِكْتَلٍ فَإِذَا فَقَدْتَهُ فَهُوَ ثُمَّ فَأَنْطَلَقَ وَأَنْطَلَقَ بَفْتَاهُ يُوشَعَ بْنِ نُونٍ وَحَمَلَا حُوتًا فِي مِكْتَلٍ حَتَّى كَانَا عِنْدَ الصَّخْرَةِ وَضَعَا رُءُوسَهُمَا وَكَاَمَا فَاسَلَّ الْحُوتُ مِنَ الْمِكْتَلِ فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا وَكَانَ لِمُوسَى وَفْتَاهُ عَجَبًا فَأَنْطَلَقَا بَقِيَّةَ لَيْلَتِهِمَا وَيَوْمَهُمَا فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ مُوسَى لِفْتَاهُ آتِنَا غَدَاءَنَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا وَلَمْ يَجِدْ مُوسَى مَسًّا مِنَ النَّصَبِ حَتَّى جَاوَزَ الْمَكَانَ الَّذِي أَمَرَ بِهِ

(۸۵) أخرجه مسلم في الايمان، باب: بيان معنى قول النبي (صلى الله عليه وسلم)

لاترجعوا بعدى كفاراً، رقم: ۶۵ = ۲۲۰ شيجا.

فَقَالَ لَهُ فَتَاهُ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْخُوتَ وَمَا أَلْسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ قَالَ مُوسَى ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا فَلَمَّا أَتَتْهَا إِلَى الصَّخْرَةِ إِذَا رَجُلٌ مُسَجًى بِنُوبٍ أَوْ قَالَ تَسَجًى بِنُوبِهِ فَسَلَّمَ مُوسَى فَقَالَ الْخَضِرُ وَأَكَلِي بِأَرْضِكَ السَّلَامَ فَقَالَ أَنَا مُوسَى فَقَالَ مُوسَى بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالَ نَعَمْ قَالَ هَلْ أَتَيْتُكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا عَلَّمْتَ رَشْدًا قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا يَا مُوسَى إِنِّي عَلَى عِلْمٍ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ عِلْمَيْنِيهِ لَا تَعْلَمُهُ أَنتَ وَأَلْتَ عَلَى عِلْمٍ عِلْمَكَهُ اللَّهُ لَا أَعْلَمُهُ قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَغْصِي لَكَ أَمْرًا فَانْطَلَقَا يَمْشِيَانِ عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ لَيْسَ لَهُمَا سَفِينَةٌ فَمَرَّتْ بِهِمَا سَفِينَةٌ فَكَلَّمُوهُمْ أَنْ يَحْمِلُوهُمَا فَعَرَفَ الْخَضِرُ فَحَمَلُوهُمَا بِغَيْرِ نَوْلٍ فَجَاءَ عُصْفُورٌ فَوَقَعَ عَلَى حَرْفِ السَّفِينَةِ فَتَقَرَّرَ نَفْرَةً أَوْ نَفَرَتَيْنِ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ الْخَضِرُ يَا مُوسَى مَا نَقَصَ عِلْمِي وَعِلْمُكَ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ إِلَّا كَنَفْرَةٍ هَذَا الْعُصْفُورُ فِي الْبَحْرِ فَعَمَدَ الْخَضِرُ إِلَى لَوْحٍ مِنَ الْأَوَاحِ السَّفِينَةِ فَتَزَعَهُ فَقَالَ مُوسَى قَوْمَ حَمَلُونَا بِغَيْرِ نَوْلٍ عَمَدْتَ إِلَى سَفِينَتِهِمْ فَخَرَقْتَهَا لِتَغْرُقَ أَهْلَهَا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا قَالَ لَا تَوَاضِعْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي غَسْرًا فَكَانَتْ الْأُولَى مِنْ مُوسَى نِسْيَانًا فَانْطَلَقَا فَإِذَا غُلَامٌ يَلْعَبُ مَعَ الْغُلَمَانِ فَآخَذَ الْخَضِرُ بِرَأْسِهِ مِنْ أَغْلَاهُ فَاقْتَلَعَ رَأْسَهُ بِيَدِهِ فَقَالَ مُوسَى أَقْتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا؟ فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعَمَا أَهْلُهَا فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّقُواهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقُضَ فَأَقَامَهُ قَالَ الْخَضِرُ بِيَدِهِ فَأَقَامَهُ فَقَالَ لَهُ مُوسَى لَوْ شِئْتَ لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنَكَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْحَمُ اللَّهُ مُوسَى لَوَدِدْنَا لَوْ صَبَرَ حَتَّى يُقَصَّ عَلَيْنَا مِنْ أَمْرِهِمَا).

(الحديث ١٢٢ - أطرافه في: ٧٨، ٢٢٦٧، ٢٧٢٨، ٣٢٧٨، ٣٤٠٠، ٣٤٠١، ٤٧٢٥، ٤٧٢٦، ٤٧٢٧، ٦٦٧٢، ٧٤٧٨). (٨٦)

سه‌عیدی کوری جوبه‌یر (برخی خوی لن بری) فهرمووی: به‌ئینوعه‌باسم گوت: به‌قسه‌ی نه‌وف به‌کالی بیّ نه‌و موسایه‌که‌هاورپی ی خدری زینده‌بووه‌و داستان‌ه‌کیان له‌قورئان دا باس کراوه‌ نه‌و مووسا مه‌شه‌وره‌ نییه‌ که پیغه‌مبه‌ری نه‌وه‌ی ئیسرائیل بووه‌!

ئینوعه‌باس (برخی خودمان لن بری) فهرمووی: نه‌و دوشمنی خودایه‌ درۆ ده‌کا (نه‌و لای خۆی پیاوی باشه‌و زانیه‌کی پایه‌به‌رزه‌ چۆن هه‌له‌ی گه‌وره‌ی واده‌کا؟) چونکه‌ من ئوبه‌یی کوری که‌عب خۆی قسه‌ی بۆ کردم، فهرمووی: به‌گوئی ی خۆم ژنه‌وتم له‌ده‌می چه‌زمت (دروودی خودی له‌سهر بری) ده‌یفه‌رموو: مووسا پیغه‌مبه‌ر (دروودی له‌سهر بری)، هه‌له‌سایه‌وه‌ له‌ناو نه‌وه‌ی ئیسرائیل دا وتاریکی دا، لییان پرسى: کى له‌هه‌موو که‌سى زاناته‌ره‌؟ فهرمووی: من! خودای گه‌وره‌یش . له‌به‌رنه‌وه‌ی که‌زانینی ئەم باسه‌ی هه‌واڵه‌ نه‌کرد به‌عیلمی خودا . گله‌یی له‌موسا کردو سرووش و نیگای نارد بۆی: ئەى موسا! به‌نده‌یه‌کی من هه‌یه‌ نه‌و له‌تۆ زاناته‌ره‌، ئیستا واله‌مه‌جه‌عولبه‌حرمین (واته‌: له‌ دواوانى دوو دمریای فارس و رۆم، که‌ئیستا پێیان ده‌گوترئ دمریای سوورو دمریای سپی، که‌ئیسته‌ نه‌و پارچه‌ زه‌وییه‌ بووه‌ به‌جه‌مسهر له‌ نیوانی ئاسیاو نه‌فریقادا هه‌لکه‌نراوه‌و کراوه‌ به‌پاره‌وی پاپۆری گه‌وره‌، پى ی ده‌لێن: قه‌ناتی سوێس). مووسا فهرمووی: ئەى په‌رومردگارم! جا نه‌وه‌ چۆن خۆم بگه‌یه‌نمه‌لای؟ فهرمووی: ماسیه‌ك ببرژینه‌و له‌گه‌ل خۆت دا له‌زه‌میله‌یه‌کا بیبه‌، جا له‌گوێدا نه‌و ماسیه‌مت وون کرد نه‌و به‌نده‌یه‌م واله‌وێدا، جا له‌زه‌میله‌یه‌کا ماسیه‌یه‌کی هه‌لگرتو خۆی و یۆشه‌ی کوری نوون که‌هم سوخته‌ی بوو، هه‌م خوشکه‌زای بوو که‌وتنه‌پړئ و رۆشتن هه‌تا گه‌یشتنه‌ لای تاوێره‌که‌ی قه‌راخ دمریاکه‌، که‌خدری زینده‌ له‌وئ بوو، ئیتر له‌وئ سه‌ریان نایه‌وه‌و خه‌وتن، ماسیه‌یه‌که‌ش له‌زه‌میله‌که‌دا پاپه‌پړی و هاته‌ دمه‌وه‌وه‌ که‌وته‌ ناو دمریاکه‌وه‌، وه‌به‌ناو نیڕینه‌ی ئاوی دمریاکه‌دا خه‌نده‌کیکی بۆ خۆی دروست کردو پێگه‌ی خۆی گرته‌به‌رو که‌وته‌پړئ، خودای

گه ورهیش شلپاوی ناوه که ی که به پرۆیشتنی ماسیه که شهق دهبوو و هک تاقی
سهر دمرگاو په نجره کرد به توونیل له ژیر ناوه که دا!

له گیرانه و دیه کا: له بن نهو گاهه رده دا کانیوئ هیه ناوی زیانه، مه شهووره
به ناوی حیات، هرچی شتی لهو ناوی لی بکهوئ زیندوو دهبیته وه، جا
ماسیه که له ناوی نهو کانیه ی لی ده کهوئ و ده جوئیته وه و راده چهنی و
له زه میلکه دمرده پهری و ده چیته ناو دمریا که وه، که مووسا (سه لامی خوی لب بن)
خه بهری دهبیته وه یووشه ی هاورپی ی له بیری نابی باسی نهو حاله ی
ماسیه که ی بؤ بکا، جاماوه ی نهو رۆژه و شهویکی ته واهه تا به یانی دمرپون،
تابؤ سبه ینی موسا به یووشه ده فهرموئ: نانی به یانیمان بؤیینه، به پرستی
لهم سه فهرمانا تووشی ماندووی بووین! فهرمووی: هه تا لهو شوینه رمت
نه بوون که خودا کرد بووی به نیشانه بؤی ههستی به ماندوی و گفتی و
شه که تی نه کرد، خزمه تکاره که ی عهرزی کرد: (أرأیت إذ أوبنا إلى الصخرة فإني
نسيت الحوت وما أنسانيه إلا الشيطان أن أذكره واتخذ سبيله في البحر عجباً)
که هف - ۶۳ / ۱۸ - قوربان! پیم نالی ی بؤچی وام به سهرهات؟ دمرانی کاتی
گه یشتینه لای به رده کهو تو نووستیت، من شتیکی سه یرم دی، ته ماشام کرد و
ماسیه برژاوه که مان له ناو زه میله که دمرپهری و خوی فری دایه ناو
دمریا که وه له سهر شیوه یه کی زور سه یرو سه رسوهرینه ر به ناوی ناوه که دا
دهستی کرد به پرۆیشتن، من له یرم چوو نهو رووداوت بؤ بگیر مه وه، دیاره
که شهیتان نهوی له بیر برده وه به هوئ خه یالی دلّه وه. فهرمووی: نهو
تونیله ی که بؤ مووسا و شاگرده که ی سه رسوهرینه ر بوو. موسا به یوشه ی
فهرموو: (ذلك ما كنا نبع فارتداً على آثارهما قصصاً) ۶۴ / ۱۸ - ده ی نیمه بؤ
نه مه ده گهرپین که تو دیوته، نیر پیک به شوینی خویان دا گه پرانه وه.
فهرمووی: واته: به شوینی خویاندا پیک گه پرانه وه شوینه واری خویانیان
دهقاو دهق هه لگرتنه و ده تا گه یشتنه وه لای تاویره که، ته ماشایان کرد واپیاوئ

به نوینی خوی داپوشیوه، جا موسا سلاوی لیکرد، خدریش فهرمووی؛ له کوئ لهم ولاتی تویه نهه جوړه سلاوو رو ژباشییه ههیه. فهرمووی: من مووسام، خدری زینده فهرمووی: موسای پیغه مبهری بهنی ئیسرائیل؟ فهرمووی: به ئی نهوم، هاتووم بولای تو که لهه عیلمو زانسته نایابهی که له لای خوداوه فیركراوی هه ندیکم فیربکهی که بیی بههوی گه ییشتنم به پرهای خودا، خدر فهرمووی: تو ناتوانی له گهل مندا خوت بگری و صهبر بکهی، نهی موسا! من خودا له عیلمو زانستی خوی بازه عیلمو زانستیکی وای فیتر کردووم تو به ته وای نایزانیته وهك من شارمزایی یهکی ته وایته نییه لهو بابته ده، که پیی دهگوتری: عیلمی حه قیقهت یا عیلمی له دوننی، یا زانستی بههرمی - علمی لدنی - وه ههروهه تویش خوی مهزن له عیلمو زانستی خوی بازه عیلمو زانیارییهکی فیتر کردووی که بریتی یه له شه ریعهت و عیلمی ظاهر من وهك تو نایزانم، که وایوو واز بیته تو به پرگیه خوت و من به پرگیه خوم، موسا فهرمووی: { قَالَ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا } ٦٩/١٨ - خودا یاری نه گهر پرگهه بدهی له خزمهتتا بم، ده بینی به باشی نارام دهگرم و سه ریچی له فهرمانت ناکهه، خدریش فهرمووی: { قَالَ فَإِنِ ابْغَيتِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا } ٧٠/١٨ - باشه، به لام به مهرجی لهشت زور مه کو له ره وه هه رچیم کرد قسه مه که وه ههقت به سه ره وه نه بی ههتا خوم تییت ده گهیه نم.

فهرمووی: پاش نه وه که له سه ره نهه مهرجه پرکه و تن هه ردوکیان له قه راخی ده ریاکه وه که و تنه ری، تا پاپوړی هات قسه یان له گه ئیان دا کردن که هه ئیان بگرن، خدریان ناسی به بی کرئ به خوړایی هه ئیان گرتن، که سواری پاپوړه که بوون له پر موسا چاوی ئی بوو که وا خدر به ته شوئ ته خته یهکی له ته خته کانی پاپوړه که هه لکه نه، موسا پی ی فهرموو: نه وه چیت کردا لای خوی نهه پیاوانه پیاوه تی یان له گه ئمان کردو به به لاش ئیمه یان هه لگرتووه

کەچی تۆ دەچیت پاپۆرە کەیان کون دەکە، تاکوو سەرنشینەکانی نوقم بکە و لەئادا بخنکێن، بەراستی تاوانی گەورەو ناھەموارت کرد، خدر فەرمووی: ھا! ئەدی من پێم نەگوتی کەتۆ لەگەڵ من ھەلناکەیت و ناتوانی ئۆقرەبگری؟ مووسا فەرمووی: لەبیرم نەبوو، لێم مەگرمو ھاوڕێیەکە باش بەو چاوپۆشیم ئی بکە، بانەبی بەمایە یاری زەحمەت بۆم. فەرمووی: ئەم جاری یە کە مەیان مووسا لەیادی نەبوو، فەرمووی: لەوکاتەدا چۆلەکەیی ھات لەسەر لیواری پاپۆرە کە نیشتەوێ دەندووکیکی ژەند بەئای دەریاکەدا، خدر پێی فەرموو: زانیاری من و زانیاری تۆ لەچا و زانیاری خودادا وەک دەنووک ژەندنی ئەم چۆلەکە یە وایە بەم دەریایەدا. ئەوجا لەپاپۆرە کە ھاتنە دەری و ھەردووکیان بەکەناری دەریاکەدا دەستیان کرد بەپۆشتن، لەناکا و خدر چاوی کەوت بەکۆرپێکی مەلکار لەناو مەلدا یاری دەکرد، یەکسەر پری کرد بەسەریاو بەدەست وەک بەچکە چۆلەکە سەری ھەلکەندو ملی ھەلکێشا و بەبی قسەو پرسیار و چەندو چوون کوشتی! موسا پێی فەرموو: {أَقْتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَّقَدْ جِئْتَ شَيْئًا لُّكْرًا} ئەو مەلدا بەی تاوان و گیانە پاکەت بەناھەق چۆن کوشت، بەبی ئەوێ کە سێکی کوشتی لەخۆتەو کوشتت؟ بەراستی کاریکی زۆر ناڕەوات کردو کاری وانا شیرین کەس پەسەندی ناکا.

لەغایەتو لەئەموولی شەرحی تاجول ئوصولدا دەفەرموێ: دەگێرەو: خدر لەم رەدەدی موسایە زۆر تووڕە دەبی، دەچی دەفە ی شانی چەبی مەلدا کە دەردەھێنی و گۆشتەکە ی ئی دادەمائی، سەیر دەکەن لێی نووسراو: ئەم کۆرە کافرە قەت ئیمان و باومر ناھێنی! ئیتر موسا ھێواش دەبی تەو. خدر دەفەرموێ: {قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَّكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا} ٧٥/١٨ - کۆرە! من پێم نەگوتی کەتۆ لەگەڵ مندا ھەلناکە ی و ناتوانی سەر لەکاری من دەربکە ی و لەبەرئەو خۆت پێ ناگیرئ و ھەل دەدەیتئ؟! پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێت) فەرمووی: رەدەدی ئەم جارە ی خدر توندو تیژتر بوو لەرەدەدی جاری یە کەم.

مووسا فہرمووی: {قَالَ إِن سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِن لَّدُنِّي عُتْرًا} ۷۶/۱۸ - نہ گھر جاریکی تر پاش نہ مجارہ ھلہی وام کردولہمہرجی خۆم دمرچووم نیتر ھاوړیتیم مہکہ، نیتر بیانوو بہ ھانہت برپوم. فہرمووی: پاش ټہوہ کہوتنہوہ ړیگہو رؤیشتن ھتا چوونہ ناو ناوہدانییہک (شاری ټہنطاکییہ) لہوئ داوای نان و ناویان لہ ھہموو خہلکی ټہو دئ یہ کرد کہ بیخۆن، بہ لآم کہسیان ھایل نہ بوون کہ میوانداری یان پی بکہن و بہ نانومیدی رؤیشتن، دیواریکیان بینی خہریک بوو ھہرس بہینئ و بکہوئ، خدر دەستیکی پیادا ھیناو راستی کردہوہ، مووسا پیئ فہرموو: خہلکی ټہم شارہ بی ویزدان و چرووکن، ټہم ھۆزہ لای خۆی ټیمہ بووین بہ میوانیان، کہچی نہ نان و ناویکیان پیمان داو نہ میوانداری یان پی کردین، نہ گھر ھہوہستت ببوایہ کریت ئ و مردہ گرتن و بہ کرئ دیوارہ گہت راست دە کردہوہ، خدر فہرمووی: {هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا} ۷۸/۱۸ - ټہمہ کاتی لہ یہک جیابوونہوہی من و تو یہ، بہ زووی ټہو شتانہت بۆ روون دە کہ مہوہو نہینئ یہ کانت پی دەلیم کہ خۆت بۆ نہ گیرا بہ رابہریان. پیغہ مہبری خۆمان (دروودی خودی لہسر ہر) فہرمووی خۆزگا مووسا پتر ددانی بہ خۆیدا بگرتبایہ ھتا خودا زیاتر داشتانی ټہم دوو زاتہی باس بکردایہ بۆمان!

سہعیدی کوری جوبہیر (دعزای خوی لہ ہر) فہرمووی: ئیبنوعہبباس (دعزای خومان لہ ہر) ټہم نایہتہی بہم قیرانہتہ دەخویند: {وَكَانَ رَأَاهُمْ مُلِكًا يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا} ومنہم نایہتہی تریشی بہم قیرانہتہ دەخویند: {وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ}. (تاج/ ۷ ل- ۴ ز- ۲ ف- ۲ تاج- ۴ ز- ۱ ژ- ۳۹۷۴).

۱۰۲ - عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْقِتَالُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ فَبِأَن أَحَدَنَا يَقَاتِلُ غَضَبًا

وَيُقَاتِلُ حِمْيَةً فَقَالَ مَنْ قَاتِلٌ لَتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ). (الحديث ۱۲۳ - أطرافه في: ۲۸۱، ۳۱۲۶، ۷۴۵۸) (۸۷)

نهبومووسا (رمزی خوی لى بن) فہرمووی: پیاوی ہاتھ خرمہتی حہزمت (درویدی خودی لى بن) گوتی: نہی پیغہمبہری خودا! غہزاو شہپرکردن لہبہر رمزای خودا کامہیہ پیمان بفرموو؟ چونکہ نیئمہ ہہمانہ لہپرکان دہجہنگی و دہیہوی تؤلہ بستینئی، ہہیشمانہ تہنگہ دمیگری و لہسہر ہؤزی خوی دہکاتہوہ، پیاوی وا ہہیہ بؤتالان شہپردہکا، ہہیہ بؤ ناوو شؤرمت شہپردہکا، ہہیہ تاشوینی دیاربئی و بلین نازایہ لہبہرئہوہ شہر دہکا، جانایا نمانہ کامہیان لہبہر رمزای خودایہ؟ فہرمووی (درویدی خودی لى بن) (ہہرکہسی لہپیناوی شہریعہتی خودادا شہرپکاو جہنگ سازبدا نہوہ لہبہر رمزای خودایہ). (ت-۸ ل-۷۱ ف-۱ = تاج-۴ ز-۱۷ ژ-۴۵ ج-۴ = نية الجہاد وحکمہ). (ش/ د/ ت/ ن).

۱۰۳ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَيْنَا أَنَا أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي خَرْبِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى عَصِيبٍ مَعَهُ فَمَرَّ بِنَفَرٍ مِنَ الْيَهُودِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ سَلُّوهُ عَنِ الرُّوحِ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا تَسْأَلُوهُ لَا يَجِيءُ فِيهِ بَشْيٌ تَكْرَهُونَهُ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لَسْأَلْتُهُ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ فَقَالَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ مَا الرُّوحُ فَسَكَتَ فَقُلْتُ إِنَّهُ يُوحَى إِلَيْهِ فَقُمْتُ فَلَمَّا انْجَلَى عَنْهُ قَالَ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتُوا مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا) (الحديث ۱۲۵ - أطرافه في: ۷۴۶۲، ۷۴۵۶، ۷۲۹۷، ۴۷۲۱) (۸۸)

عہبدوللای کوری مہسعود (رمزی خوی لى بن) فہرمووی: جاری لہمہدینہ لہخرمہتی حہزمتدا بووم، لہناو باخہ خورمایہکا دہرؤیشتین، پیغہمبہر

(۸۷) اخرجہ مسلم في الامانة، باب: من قاتل لتكون كلمة الله هي العليا، رقم: ۱۹۰۴-۱۸۹۷، ۴۸۹۹.

(۸۸) اخرجہ مسلم في صفات المنافقين، باب: سؤال اليهود النبي (صلى الله عليه وسلم) عن

الروح، رقم: ۶۹۹۰=۲۷۹۴ شيحا.

(دروودی خودی لهسەر بێ) په لکه دارخورمایه کی پی بوو، له کاتی روښتن خوی ددها به سهریدا، له لای دهسته یی جوله که وه رابورد، بازیکیان گوتیان: بۆ پرسیری له باره ی گیانه وه له موچه ممه د نه که یین، بازیکی تریان گوتیان: پرسیری لی مه کهن، نه بادا وه لامة که ییتان به دل نه بی، له پاش دا گوتیان: نه ی باوکی قاسم! رۆح چیه؟ گیانی گیانه بهر چیه؟ جا پیغه مبه ر (دروودی خودی لهسەر بێ) تاوی راوه ستاو پاما، نه و جا سه ری بهرز کرده وه، زانیم که نه وه سرووشی بۆ هات، نه و جا فه رمووی: {وَيَسْأَلُكَ عَنِ الرُّوحِ قُلُ الرُّوحِ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا} ٨٥/١٧ - واته: پرسیرات لی ده کهن له حه قیقه تی رۆح، له کونه وه ماهیه تی و چیه تی نه و شته ی که پی ده گوتری گیان که گیاندار به بوونی نه و گیاندار وه زیندو وه به نه بوونی نه و بی گیانه وه مردو وه، له وه لامیان به ره موو: رۆح له وش تانه یه که به هو ی فه رمانی خودا وه پهیدا ده بی، ئیوه نایزان و تی ناگه ن و په ی پی نابهن، له سنووری هو ش و فامی ئیوه به دمه ر، له مه ی ش سه رتان سوپ نه می نی، چونکی نه وه ی ئیوه ده یزان له چا و نه وه ی که خودا ده یزان ی زور که مه (ت ٦ ل ٢٧٦ ف ١٩ = تاج ٤ ز ١٨ ل ٣٢٥ ژ ٣٩٦٩ ج ٤ = ش / ت).

شیکردنه وه: له گێڕانه ی ئیردها: له ناو کاو له کانی شاری مه دینه دا).

١٠٤ - عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمُعَاذَ رَدِيفُهُ عَلَى الرَّحْلِ قَالَ يَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ قَالَ يَا مُعَاذُ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ ثَلَاثًا قَالَ مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أَخْبِرُ بِهِ النَّاسَ فَيَسْتَبْشِرُونَ قَالَ إِذَا يَتَكَلَّمُوا وَأَخْبَرَ بِهَا مُعَاذٌ عِنْدَ مَوْتِهِ تَأْتُمَا. (الحديث ١٢٨ - طرفه في: ١٢٩). (٨٩)

ئەنەس (پەزى خەوى لى بىن) فەرەمۆى: جارى موعاڭ (پەزى خەوى لى بىن) لەپاشكۆى پىڭەمبەرەوھ سوار دەبى، پىڭەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بىن) دەفەرەمۆى: ئەى موعاڭ! موعاڭ دەفەرەمۆى: بفرەموو ئەى پىڭەمبەرى خودا! وام لەخزمەتتا سەرم لەپىتايە، پىڭەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بىن) سى جارى وابانگى دەكا، موعاڭىش ھەرسى جارەكە واوھلامى دەداتەوھ. جا ھەزەرت (دروودى خەوى لەسەر بىن) دەفەرەمۆى: (ھەركەسى شاھەتى بدا كەھەر خودا خودايەو بەس وەموھەممەد پىڭەمبەرى خودايە، بەزمان ئەم گەواھى يە بداو بەدل باومپى پىي ھەبى، ئىتر خودا لەئەگىر دۆزەخ رەزگارى دەكا). موعاڭ ھەرزى دەكا: قوربان! بانەم مژدە خۆشە بەموسولمانان رابگەيەنەم باخۆشيان تى بگەوى، فەرەمۆى: ئاخىر پىشت بەم مژدەيە دەبەستەو لەكردەوھى باش سارد دەبنەوھو پىشتى لى دەكەنەوھ). بەلام موعاڭ لەكەتتى سەرەمەرگىدا ئەم فەرەمۆدەيەى راگەيانەدو گىرپايەوھ بو موسولمانان، نەبادا بەشاردنەوھى و بەرپانەگەيانەدنى گوناھبار ببى: (تاج ١-ل- ٢٤ ز- ٤ ف- ٣٤ = ٤- ٢٥، ٢٦ ج- ٤).

١٠٥- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (جَاءَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلِ إِذَا احْتَلَمَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ. فَغَطَّتْ أُمُّ سَلَمَةَ تَغْنِي وَجْهَهَا وَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْتَحْتَلِمُ الْمَرْأَةُ قَالَ نَعَمْ تَرَبَّتْ يَمِينُكَ فِيمَ يُشَبِّهُهَا وَلَكُذَا). (الحديث ١٣٠ - أطرافه في: ٢٨٢، ٣٣٢٨، ٦٠٩١، ٦١٢١). (٩٠)

ئوم سەلەمەى ھاوسەرى پىڭەمبەر (دروودى خودا لەسەر پىڭەمبەرەو پەزى خەوى لى بىن) فەرەمۆى: ئوم سولەيمى داىكى ئەنەسى كورى مالىك ھات بۆلاى پىڭەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بىن) گوتى: ئەى پىڭەمبەرى خودا! خودا

له گوتنی قسه ی رهوا شهرم ناکا، که وابوو ئایا نه گهر ئافرمت شهیتانی بوو
خوشتنی له سهره یانا؟ پیغه مبه ر فهرمووی: به ئی، نه گهر ئاوی بیته وه و
ههستی پی بکا. ئوم سه له مهش رووی خو ی داپوشی و فهرمووی: نه ی
پیغه مبه ری خودا! بوچی ئافرمتیش شهیتانی ده بی؟ فهرمووی (دروودی خودی له سره بی):
هه زار و که! نه ی چو ن؟ نه ی نه گهر شهیتانی نابیت و ئاوی نایه ته وه نه ی به چی
شیوه ی مناله که ی لی ده چی؟. (تاج - ۱ ف ۵ - ز ۳۰ - ز ۲۶۲ ج ۴ - د/ش)

۱۰۶ - عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ رَجُلًا مَذَاءً فَأَمَرْتُ
الْمِقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَهُ فَقَالَ فِيهِ الْوُضوءُ).
(الحديث ۱۳۲ - طرفاه في: ۱۷۸، ۲۶۹) (۹۱)

ئیمامی علی (رهزای خوی لی بی) فهرمووی: مه زیم زور بوو، شهرمیشم ده کرد بو
خو م له پیغه مبه ر (دروودی خودی له سره بی) بپرسم، چونکه که چه که ی خیزانم بوو،
جابه میقدادی کو ری نه سوهدم گوت بو نه مه لی بپرسی، چونکه خو م شهرم
کرد، که لی ی پرس ی بوو فهرموو بووی: (چووکی بشو ری و ده سنو یژ بگری،
شتی و خو شو ردن پیویست ناکا) (تاج - ۱ ل - ۱۱۳ ف - ۹ ز - ۲۳. ش / د / ت / ن)
۱۰۷ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَجُلًا قَامَ فِي الْمَسْجِدِ
فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مِنْ أَيْنَ تَأْمُرُنَا أَنْ نُهْلَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يُهْلُ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَيُهْلُ أَهْلُ الشَّامِ مِنَ الْجُحْفَةِ وَيُهْلُ أَهْلُ نَجْدٍ مِنْ
قَرْنٍ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ وَيَزْعُمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَيُهْلُ أَهْلُ
الْيَمَنِ مِنْ يَلَمَلَمَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ لَمْ أَفْقَهُ هَذِهِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ). (الحديث ۱۳۳ - أطرافه في: ۱۵۲۲، ۱۵۲۵، ۱۵۲۷، ۱۵۲۸،
۷۳۳۴). (۹۲)

(۹۱) أخرجه مسلم في الطهارة باب: المذي، رقم: ۳۰۳ = ۶۹۴.

(۹۲) وأخرجه البخاري ومسلم وأبو داود والنسائي من رواية ابن عباس، ومن جابر أيضا

أخرجه مسلم (عيني - ۲ - ۲۱۷، رقم: ۷۲) المترجم = مسلم حج ۲۷۹۵، ۲۷۹۶.

عبداللہ کوری عومہر (مزی خودیان لہ) فہرمووی: پیاوی لہناو مزگہوتا
 ہہسا گوتی: نہی پیغہمبہری خودا! لہکویوہ فہرمانمان پی دہکھی کہئحرام
 دابہستین و دەست بکہین بہلہبہیکہکردن؟ فہرمووی: خہلکی مہدینہ
 لہذولحہلیفہوہ ئیحرام دادہبہستن، کہئستا ناودارہ بہیری عہلی، خہلکی
 شامیش لہجوحفہوہ، خہلکی نہجدیش لہقہرنولہنازیلہوہ). ئیبنوعومہر
 (مزی خودیان لہ) دہیفہرموو: بہقہسی ہہندی زانا، کہیہکی لہوانہ ئیبنوعہباسہ
 گواہ پیغہمبہر (دروندی خودی لہسر ہ) فہرمووشیہتی: خہلکی یہمہنیش لہچیای
 یہلہملہمہوہ ئیحرام دادہبہستن، کہیہکیکہ لہکویوہکانی تیہامہ، وەدوو قونانغ
 دوورہ لہمہککہوہ). ئیبنوعومہر دہیفہرموو: بہلام من خوم شتی وا
 لہپیغہمبہرہوہ حالی نہبووم. (تاج - ۲ ل - ۱۶۰ ز - ۸۲ ف - ۲ ژ - ۱۴۹۶ ج - ۴).

۱۰۸ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَنَّ رَجُلًا
 سَأَلَهُ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ فَقَالَ لَا يَلْبَسُ الْقَمِيصَ وَلَا الْعِمَامَةَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبُرُتْسَ
 وَلَا ثَوْبًا مَسَّهُ الْوَرَسُ أَوْ الرِّغَفَرَانُ فَإِنْ لَمْ يَجِدِ الثَّعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا
 حَتَّى يَكُونَا تَحْتَ الْكَعْبَيْنِ). (الحديث ۱۳۴ - أطرافه في: ۳۶۶، ۱۵۴۲،
 ۱۸۴۲، ۵۷۹۴، ۵۸۰۳، ۵۸۰۵، ۵۸۰۶، ۵۸۴۷، ۵۸۵۲). (۹۳)

ديسان فہرمووی: پیاوی گوتی: نہی پیغہمبہری خودا! بؤکہسی لہئیحراما
 بی بہرگی ئیحرام چی یہ؟ فہرمووی (دروندی خودی لہسر ہ): میزہرو کراس و دہرپی و
 کلاو و ہہرجلی و ہرس و زہعہرانی پیوہبی لہبہری ناکا، ہہروا خوف لہپی
 ناکا، مہگہر بؤکہسی کہجووتی سؤلی دەست نہکہوی، ئەوا باجووتی خوف
 لہخوار قاپہرقہلہوہ ہرپتہوہ - ئەوجا لہپییان بکا). (تاج - ۲ ز - ۸۳ ل - ۱۶۱
 ف - ۱ ژ - ۱۵۰۰). (ش/ د/ ت/ ن).

راه و شیکردنه وه:

زۆر لهم فهرمودانه كهوان له نامه‌ی زانین دا به‌دیمه‌ن په‌یوه‌ندی یان به‌باسیکی تره‌وه پتره هه‌تا به‌نامه‌ی زانین (کتاب العلم) وه، به‌لام نه‌گهر بچینه‌وه سهر نه‌صله‌که که‌سه‌حیحی بوخاری په‌دبینین له‌وی نیمامی بوخاری نهم فهرموودانه‌ی له‌ناو چه‌ند سهرباسیکی جیاجیادا گیراوه‌ته‌وه، که‌دوور یانزیک په‌یوه‌ندی یه‌کی باش له‌نیوان فهرمووده‌کان و سهرباسه‌کانا هه‌یه، هه‌روه‌ک جوړه په‌یوه‌ندیه‌کیش له‌نیوانی نامه‌ی زانسته و نه‌وسه‌رباسانه‌دا هه‌یه. بۆ نموونه نهم نامه‌ی زانینه‌ی دابه‌ش کردووه به‌سهر په‌نجاو چه‌ند سهرباس دا، وه‌ک: (باب فضل العلم: باسی گه‌ورمیی زانین) و (باب من سئل علماً وهو مشغل في حديثه فاتم الحديث ثم اجاب السائل)..تاد.

بسم الله الرحمن الرحيم

٤) نامه‌ی ده‌سنوێژ

١٠٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ مَنْ أَخَذَتْ حَتَّى يَتَوَضَّأَ قَالَ رَجُلٌ مِنْ حَضْرَمَوْتَ مَا أَلْحَدْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ فُسَاءٌ أَوْ ضَرَّاطٌ). (الحديث ١٣٥ - طرفه في: ٦٩٥٤) (٩٤)

نه‌بو هو‌ره‌یره (ه‌مزای خوی له‌ به‌) فهرمووی: پێغه‌مبه‌ر (ه‌روودی خودی له‌سهر به‌) فهرمووی: (هه‌رکه‌سێ ده‌سنوێژی شکا تاده‌سنوێژ نه‌گرێته‌وه نوێژی دروست نییه) پیاویکی حه‌ضره‌مه‌وتیش گو‌تی: ئه‌ی نه‌بو‌هو‌ره‌یره! ده‌سنوێژ به‌چی ده‌شکی؟ فهرمووی: به‌با‌لبوونه‌وه‌و تپرو تسو شتی وا).

۱۱۰ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ). (الحديث ۱۳۶). (۹۵)

دیسان فہرمووی: لہ پیغہ مبہرم بیست دہیفہرموو: (لہرؤزی قیامت دا نومہتم پیان دہگوتری: ماروی چوارہل سبی، چونکہ نہو شوینانہی نہندامیان گہناوی دہستنیژ دہیانگریتہوہ سبی و گہش و جوانن، بہہوی نہسہرو شوینہواری دہستنیژوہ، دہی بؤ بہدہستہینانی نہم بہہرہ گہورہیہ لہکاتی دہستنیژ گرتن دا چہندہی دہتوانن قہشی و گہشی ی خوتان زورتر بکہن). (ریاض - ۸۲۴/۳ + تاج - ۱/ ۵۶ ز- ۶۹ ز- ۹۰).

۱۱۱ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَكَّهَ شَكَاَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلُ الَّذِي يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ لَا يَنْفَعُ أَوْ لَا يَنْصَرِفُ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا). (الحديث ۱۳۷ - طرفہ فی: ۱۷۷، ۲۰۵۶). (۹۶)

عہدوللای کوری زمیدی ئہنصاری (ہمزای خوی لی ہی) فہرمووی: لہخزمہت چہزہمتدا (دروودی خوی لہسہر ہی) سکالای نہو حالہم کرد کہ جاری واہیہ مرؤف لہناو دہست نویژدا واہست دہکا، کہتہرای یہک، یا بایہک، یاشتئ، لہپیشیہوہ یالہپاشیہوہ دہردہچی، ئایا حوکم و برپاری نہم حالہ چی یہ؟ دہستنیژ بہشتی وا دہشکی یانا؟ فہرمووی: (بالہکاتی وادا وادانی کہدہستنیژہکہی نہشکاودو ماود، لہبہرئہوہ پیویست ناکا گہخوی لہنویژہکہی بدزیتہوہو نویژہکہی بپری، بہلام ہہرکاتی دہنگی بایہکی بیست، یابؤنی دہرچوویہکی کرد، یاہہستی بہدہرچوونی تہرایی یہک کرد ئہوہ دہستنیژہکہی دہشکی). (ت - ۱/ ۱۲۶ ف - ۱ ز- ۲۶ ز- ۲۰۷، ۲۰۸).

(۹۵) أخرجه مسلم في الطهارة باب: استحباب اطالة الغرة والتججيل، رقم: ۲۴۶ = ۵۷۸ شيخا.

(۹۶) أخرجه مسلم في الحيض باب: الدليل على من تيقن الطهارة ثم شك، رقم: ۳۶۱=۸۰۲ شيخا.

راقه و شیکردنه وه:

دهر جوونی تۆماو (مهنی) راجیایی تیادایه که له دهستنوێژ شکینه کانه یانا، ئەم
 فەرموودمیه یاسایه که له یاسا سەر مکییه کانی فیه، که هه موو شتی له سەر ئه صلی
 خۆی ده مینێ، تا به به لگه باری تری بۆ ده چه سپی گومان له کاتی وادا زیانی نییه.
 پیاوانی رشتە ی ئەم فەرموودمیه شەش کەسن، رشتە که خۆی ئاوايه:
 (حدثنا علي قال حدثنا سفيان قال حدثنا الزهري عن سعيد بن المسيب عن
 عباد ابن تميم عن عمه).
 چه ند خاڵیکی گرن گ هه یه له بابەتی زانستی فەرمووده شوناسی یه وه، له م
 بۆنه یه دا ئاماژه ی بۆ ده که ین:

۱. ئەم رشتە یه ته حدیث و عه نه نه ی تیادایه.

۲. پیاوانی ئەم رشتە یه شەش کەسن پینجیان له پیاوانی (الکتب الستة) ن،
 کوتوبی سیه ئەم شەش پەراوه ن: بوخاری، موسلیم، ئەبوداود، تیرمیزی،
 نه سائی، ئیبنوماجه، به لام له م شەش کەسه (عه لی) یان له پیاوانی بوخاری و
 ئەبوداود و تیرمیزی و نه سائی یه و به س، چواریشیان مه دینه یین، عه لی
 به سره یی یه، سوفیان مه که یی یه، له م رشتە یه دا سه حابی له سه حابییه وه
 ریوایه ت ده کا، له سەر فەرما یشتی که سانی که ده فەرموون عه ببادیش
 سه حابییه، عه بدو لّای کوری زهید ئو حودی یه واته: ئاماده ی غه زای ئو حود
 بووه، هاو به شی تیادا کردووه خۆی و باوکی و دایکی هاو رپی پیغه مبه ر بوون،
 چل و هه شت فەرمووده ی هه یه هه شتیان په سندی هه ردوو پیرن، له ته مه نی
 چه فتا سالی دا، له مانگی قوربان دا له شه ره که ی رۆژی هه ره دا، که له (۶۳)
 کۆچیدا بوو شه هید کرا.

۱۱۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) (أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَامَ
 حَتَّى نَفَخَ، ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ). (الحدیث ۱۳۸- أطرافه سبقت في رقم-
 ۹۷). (۱۱۷/۹۶)

ثیبونوعه بباس (برمزی خودایان لیس بری) فهرمووی: شهوی له مالی مهیموونهی پوورم بووم، که هاسهری پیغه مبه بر بوو، چه زهرمت (دروودی خودی له سمر بری) خهوت، پاش ماوهیی هه لسا بو شه ونویژ، دهستنوویژیکی سووکه لهی گرتو دهستی کرد به شه ونویژ، منیش دهستنوویژیکی سووکه لهم گرتو به پرهوی (اقتدا) م پی کرد نه وهندهی خودا مهیلی له سهر بوو چه زهرمت شه ونویژی کرد، نهوجا خهوته ووه له ناو خهوه که پیدا دهستی کرد به پرخه پرخ، نهوجا بانگدر هات به شوینی داو عهرزی کرد که بجی نویژی به یانیان بو بکا، چه زهرمت (دروودی خودی لیس بری) له خهوه که هی هه لساو له که لیدا ته شریفی برد بو مزگهوت، به دهستنوویژ که هی پی شو ووه نویژی کردو به هوی خهوتنی پاش شه ونویژ که ووه دهستنوویژی نه گرت ووه، دیاره پیغه مبه ران به خهوتن دهستنوویژیان ناشکی، که لی جار عه لی ماموستای شیخی بوخاری: دهیفه رموو: سوفیان فهرمووی: ثیبونوعه بباس دهیفه رموو: نهوجا خهوته ووه له ناو خهوه که پیدا دهستی کرد به پرخه پرخ، که لی جاریش له باتی نه وه دهیفه رموو: نهو جا راکشا هه تا دهستی کرد به پرخه پرخ نهوجا بانگدر .. تاد).

۱۱۳ - عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (دَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عَرَفَةَ حَتَّى إِذَا كَانَ بِالشَّعْبِ نَزَلَ فَبَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَلَمْ يُسَبِّحِ الْوُضُوءَ فَقُلْتُ الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ فَرَكِبَ فَلَمَّا جَاءَ الْمُزْدَلِفَةَ نَزَلَ فَتَوَضَّأَ فَاسْتَبَقَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَقِيَمْتُ الصَّلَاةَ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ ثُمَّ أَنَاخَ كُلُّ إِنْسَانٍ بَعِيرَهُ فِي مَنْزِلِهِ ثُمَّ أَقِيَمْتُ الْعِشَاءَ فَصَلَّى وَلَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا). (الحدیث ۱۳۹ - أطرافه فی: ۱۸۱، ۱۶۶۷، ۱۶۶۹، ۱۶۷۲). (۹۸)

ئوسامه ی گوری زهید (برمزی خودایان لیس بری) فهرمووی: پیغه مبه بر (دروودی خودی له سمر بری) له حه جی مالتا واییدا له پوژی عهرمه فدا له عهرمه فاته وه که پرایه ووه که وته ری و

رؤیشت بۆموزده لیفه، تاگه یشته رېچکه کانی حاجیان، که پییان ده گوتري؛ (شيعبی حاجیان) شيعب واته: رېچکه ی قه دشاخ، جاله وی ته شريفی دابه زی و گمی زی کردو ده ستونویژیکی سووکه له ی گرت منیش عه رزیم کرد: قوربان! لیړه نویژ ده که ی؟ فه رمووی: نه خه یر، نویژ هاله پی شمانه وه له ولاتره، ئینجا سواری ولاخه که ی بووه وه رؤیشت تاگه یشته موزده لیفه، له وی دابه زی و ده ستونویژیکی تیروپری گرت. ئه و جا قامه تی نویژ کراو نویژی شیوانی کرد، ئنجا هه رکه سه له جیگه ی خوی و شتری خوی لی بیخ دا، نه بادا ته شویشو سه رلیشیوان دروست بکه ن، له پاشا قامه تی جه ماعه تی نویژی خه وتنانیش کراو نویژی خه وتنانیشی به جه ماعه ت بۆ کردین و، هیچ نویژی تری له نیوانیاندا نه کرد).

راهه و شیکردنه وه:

ئوسامه ی کوری زهید خوی و باوکی خوشه ویستی پیغه مبه ر بوون، نازناوی (الحب بن الحب) ی بووه، نه خشی نقیمی نه نگوستیله که ی (حب رسول الله) ی بوو، کوری ئومموئه یمه نه، که دایه و له له ی پیغه مبه ر بووه به منالی په روه رده ی کردووه، ئه و منده هوشیارو لیها توو بوو له ته مه نی هه ژده سالیدا، چه زرمه ت (دروودی خودی له سر بر) کردی به سه ر کرده، که پیغه مبه ر (دروودی خودی له سر بر) مرد ته مه نی بیست سال بوو، سه دویبست و هه شت فه رمووده ی هه یه، یازده یان په سه ندی هه ردوو پیرن، دوو فه رمووده یشی له بوخاریدا هه یه و له موسلیم دا نیه، دوو فه رمووده یشی له موسلیم دا هه یه، له بوخاریدا نییه، که واته: کو ی فه رمووده کانی له سه حیه ین دا ده کاته: $10 + 2 + 2 = 19$ ، له وادیلقورا، له سالی په نجاو چواری کوچیدا، له ته مه نی په نجاو پینج سالیدا گیانی پاکی سپاردووه. (دروودی خودی له سر بر) ئه م فه رمووده یه په سه ندی هه ردوولایه، موسلیمیش له چه جدا گیراویه ته وه.

١١٤ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) أَنَّهُ تَوَضَّأَ فَعَسَلَ وَجْهَهُ ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَمَضَمَضَ بِهَا وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَجَعَلَ بِهَا هَكَذَا أَضَافَهَا إِلَى يَدِهِ الْأُخْرَى فَعَسَلَ بِهِمَا وَجْهَهُ ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَعَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُمْنَى ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَعَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُسْرَى ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَرَشَّ عَلَى رِجْلَيْهِ الْيُمْنَى حَتَّى غَسَلَهَا ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً أُخْرَى فَعَسَلَ بِهَا رِجْلَهُ الْيُمْنَى الْيُسْرَى ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ. (الحديث ١٤٠) (٩٩)

عهطای کوری یه سار فهرمووی؛ ئیبنوعه بباس (برزی خودیابان بن) دهستنیوژی له سهر نهم شیوهیه گرت؛ دهموچاوی ناوا شوژد، لۆچی ناوی هه لگرتو له دهمی و له لووتی خۆی رادا و هنگی کرد، ئینجا له وێچێ ناوی تری هه لگرتو کردیه هه ردوو دهستییه وهو دهموچاوی شوژد، ئینجا له وێچێ تری هه لگرتو دهستی راستی شوژد، ئینجا له وێچێ ناوی تری هه لگرتو دهستی چهپی شوژد، ئینجا دهستی تهپ کردو دهستی تهپ هینا به سهر سه رییدا، ئه و جا له وێچێ تری هه لگرتو که مه که مه پرژانندی له قاجی راستی و پێی شوژد، ئه و جا لۆچی تری هه لگرتو قاجی چهپی پێی شوژد، ئه و جا فهرمووی: (به چاوی خۆم پیغه مبه رم دی (بروودی خودی له سهر بن) ناوا وهك نهم دهستنیوژی من له بهر چاوی ئیوه گرتم نه ویش ناوا دهستنیوژی گرت). (ت - ١ / ١٣٥ = ز - ٢٨ - ژ - ٢٣٣ ل - ١٣٦ ج - ٤).

شیکردنه وه:

پرشتهی نهم فهرموودهیه له سه حیحی بوخاریدا ئاوا یه: (حدثنا محمد بن عبد الرحمن قال أخبرنا أبو سلمة الخزاعي منصور بن سلمة قال أخبرنا ابن بلال (یعنی سلیمان) عن زيد بن اسلم عن عطاء بن يسار عن ابن عباس) نهم

(٩٩) هذا الحديث من أفراد البخاری عن المسلم، ولم يخرج مسلم عن ابن عباس في صفة الوضوء شيئاً (عینی/ ٢ / ٢٦٣، رقم: ٦) المترجم.

ناسك كاری یانه لهم رښته یه دا هه یه؛ ته حدیث و ئیخبارو عه نه نه ی تیادیه، تابیی له تابیی یه وه فهرمووده که ی گیراوه ته وه، واته؛ زهید له عه طاوه، چونکه هر دوکیان تابیین، راوییه کان یابه غدادین یامه دینه یین، هه ندی له راوییه کان رافه و تهفسیری هه ندی له وشه کانیاں کردووه و بۆ دوا خوڤان روڤیاں کردۆته وه که مه به ست له (ئیبنو بیلال) له رښته که دا سوله یمانی کوری بیلاله، زهیدیش یاراوییه کی تر روونی کردۆته وه؛ که مه به ست له وه که له پاش شۆردنی قاچی راستی دمفه رموی؛ ئینجا لویچئ ناوی تری هه لگرت و قاچی پئی شۆرد، مه به ست شۆردنی قاچی چه پیه تی به دواترین لویچئ! نه م جوړه تیچه نه له زانستی فهرمووده شوناسیدا پئی ده گوتری؛ رافه و روونکردنه وه و تهفسیر، چونکه ئامرازی رافه کردن به کاره یئراوه که (یعنی) یه، که به مانای (واته) ی کوردی یه، به لām به مه ناگوتری تیچه نی به واتای ئیداج که یه کیکه له نه نگه کانی فهرمووده و فهرمووده که ی پئی ده بی به مودره ج.

هه ندی دمفه رمون؛ هه دیته کانی ئیبنو عه بباس، جگه له ده دوازدمه کیان، ئیتر نه وانی تری له سه حابه کانی پیغه مبه ر بیستووه، زۆرجاران خو ی رو نی کردۆته وه که هه دیته که ی له کئ بیستووه، وه ک فهرمووده ی ژماره (٧) ی نه م ته جریده، که خو ی دمفه رموی؛ نه بو سو فیا ن بۆ ی گیرا مه وه، یادمه ره رموی؛ فلانه فهرمووده م له ئوسامه ی کوری زهید بیستووه، یاله فه ضلی برامم ژنه وت، چونکه خو ی له سه رده می پیغه مبه ردا می ردمنال بووه، ده پازده سالان بووه، لهم فهرمووده یه دا وهرگرتنی ناوی تازه بۆ ته پرکردنی سه ره له گیرانه وه ی تری نه م فهرمووده یه وهرگیراوه، که نه بوداود گیراویه ته وه به پئ ی یاسای (فهرمووده هه ندیک ی ده بی به رافه و روونکردنه وه بۆ هه ندیک ی تری). نه م فهرمووده یه کیکه له و چه ند فهرمووده که مانه ی که ئیبنو عه بباس بۆ خو ی له پیغه مبه ری وهرگرتووه.

۱۱۵ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ). (الحديث ۱۴۲ - طرفه في: ۶۳۲۲) (۱۰۰)

نه نه س (مرزى خوى لى بى) دمه رموى: پيغه مبه ر (درودى خودى لى سى بى) كه دهيو يست
بجيتنه ناو ناوده سته وه دهيفه رموو: (اللهم انى اعوذ بك من الخبث والخبائث):
نهى خودايه! پهنا دهگرم به په ناى تو له شه رى گول و ديلى شهيتانى چه په ن)
(ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۱۸ ف - ۵ ز- ۲۴ ز- ۱۸۶).

شېكردنه وه:

رشتهى نه م فه رموو ديه له رستهى جوار كه سيه كانى بوخارى يه.
۱۱۶ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْخَلَاءَ قَالَ: فَوَضَعْتُ لَهُ وُضوءًا، قَالَ: (مَنْ وَضَعَ هَذَا) فَأَخْبِرَ، فَقَالَ: (اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ). (الحديث ۱۴۳).

ثيبنوعه بباس (مرزى خويهان لى بى) فه رموى: پيغه مبه ر (درودى خودى لى سى بى) جارى
رؤيسته ناو ناوده ست، منيش ناوى ده ستنويزم بو دانا، جاكه هاته دمه وه
ناوه كهى دى بوى دانرابوو، فه رموى: (كى نه م ناوهى داناوه؟ عه رزى كرا:
كه من دامناوه بوى، فه رموى: خودايه! شارمزاى شه ريعتهى بكه و بيكه
به زانايه كى كه و رهى نيسلام). (ت/ ۵/ ۱۲۱ ف - ۳ رقم ۳۳۸۱ ز- ۲۱ تاج- ۳).

۱۱۷ - عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ الْغَائِطُ فَلَا يَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ وَلَا يُولِّهَا ظَهْرَهُ شَرُّوا أَوْ غَرَّبُوا). (الحديث ۱۴۴ - طرفه في: ۳۹۴) (۱۰۱)

(۱۰۰) اخرجہ مسلم في الحيض، باب: ما يقول اراد دخول الخلاء، رقم: ۳۷۵ = ۸۲۹.

(۱۰۱) اخرجہ مسلم في الطهارة باب: الاستطابة، رقم: ۲۶۴ = ۶۰۸ شيحا.

ئەبوئەيوبى ئەنصارى (رەزى خۇي لى بىن) فەر مووى پېغەمبەرى خۆشەويست (دروودى خودى لەسەر بىن) دەفەر موئى: (كەدەچنە سەر پېشاو نەرووبكەنە پرووگە (قىبلە) و نەپشتى تى بىكەن، بەلام پرووبكەنە ئەملاو ئەولا). (ش / د / ت / ن / تاج / ۸ / ۱۱۸، ژمارە: ۱۰ ز- ۴ ژ- ۱۹۱ ل- ۱۱۰ ج- ۴ = چاپى چوارەم).

ئەبو ئەيوب ئەنصارى يە، نەججارى يە، لەھۇزى نەججارى خالوانى پېغەمبەرە، بەدرى يە، ئامادى پەيمانى بەيغەتولعەقەبەى دوم بوو، پېغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بىن) كاتى كۆچى كرد بۇ مەدىنە دەورى مانگى مىوانى ئەو بوو، يەككە لەنوجەباى صەحابەكان (رەزى خۇدايان لى بىن)، سەدو پەنجا فەر موودەى لەگتیبە ناودارەكانى حەدىثدا ھەيە، حەوت لەو سەدو پەنجاپە بەسەندى ھەردوو پېرن، كەيەكى لەو حەوت فەر موودەيە ئەم فەر موودەى ئىرەپە كەواين لەخزمەتى دا، چونكە پېشەوا موسلىمىش (رەزى خۇي لى بىن) ئەم فەر موودەيەى گېراوتەو، لەصەحىحى خۇيدا، لەباسى (الطهارة) دا، لە (باب: الاستطابة) دا، ژمارە: ۲۶۴ = ۶۰۸ شىخا. يەك فەر موودەيشى لەبوخارىدا بەتەنھا ھەيە، كەواتە كۆى فەر موودەكانى لەصەحىحەين دا دەكاتە: ۱۰۷ = ۸. ئەبوئەيوب لايەنگىرى ئىمامى عەلى بوو، لەگشت جەنگەكانىدا لەگەلیدا بوو. لەگەل سوپاكەى يەزىدى كورى مەعاويپەدا، دەچى بۇ فەتھى قوسطە نطەنيپە، جاكاتى نزيك دەبنەو نەخۇش دەكەوئى، بەھاوړپكانى خۇى دەفەر موئى: (كاتى كەمردم لەگەل خۇتان تەرمەكەم ھەلگرن و بەرەو شارەكە بمبەن، لەكويدا بەرابەرى دوژمن ريزتان بەست، لەبەردەم پېى خۇتاندا بمئىژن، ئەوانىش واپان كرد). گۆرەكەى لەنزيك شوورا كۆنەكەى قەسطە نطە نيپە بوو، كەئىستا ناوئراو: ئەستەنبوول، مزگەوتىكى مەزن لەسەر گۆرەكەى دروست كراو، موسولمانان رېزىكى زۆر لەگۆرەكەى دەگرن، ئىستا بوو بەزىارەتگايەكى گەورە، لەخزمەتىدا لەكاتى بى بارانىدا داواى بارىنى باران لەخوداى گەورە دەكرى، وەنزاكەيان گىرادەبى و باران دەبارى. لەسالى پەنجاى كۆچيدا وەفاتى كردوو، رەزاو رەحمەتى خوداى گەورەى لى بى. (بەروانە: عەينى/۲/۲۷۶).

۱۱۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رضي الله عنهما) قَالَ: (إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ إِذَا قَعَدْتَ عَلَى حَاجَتِكَ فَلَا تَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ وَلَا بَيْتَ الْمَقْدِسِ. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ لَقَدْ ارْتَقَيْتُ يَوْمًا عَلَى ظَهْرِ بَيْتٍ لَنَا فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى لَبَتَيْنِ مُسْتَقْبِلًا بَيْتَ الْمَقْدِسِ لِحَاجَتِهِ). (الحديث ۱۴۵ - أطرافه في: ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۴۰۲). (۱۰۲)

عەبدوللای کوری عومەر (عزای خواهان لێ بێ) فەرمووی: کەسانێ هەن دەلێن: کاتێ لەسەر پێشاو دانێشتن بۆ سەراوکردن رووبەر ووی قیبلە، یارووبەر ووی بەیتولەقدیس دامەنیشە. بەلام من جاری نیشم هەبوو چوومە سەر سەربانەکە ی حەفصە ی خوشکەم کەژنی پێغەمبەر (درودی خودای لەسەر بێ) بوو: پێغەمبەرەم دی خەریک بوو دەستی بەناو دەگەیاندا، لەسەر دوو خشتی کال روو بەرووی شام دانێشتبوو، پشتی لەرووگە بوو، سەراوی دەکرد. (ش/د/ ۱ ن / ن - تاج/ ۱ / ۱۲۰ / ۱۱ ز- ۲۴ ژ- ۱۹۲).

۱۱۹- عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) (أَنَّ أَرْوَاحَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُنْ يَخْرُجْنَ بِاللَّيْلِ إِذَا تَبَرَّزْنَ إِلَى الْمَنَاصِعِ وَهِيَ صَعِيدٌ أَفِيحٌ فَكَانَ عُمَرُ يَقُولُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ احْجُبْ نِسَاءَكَ فَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُ فَخَرَجَتْ سَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ زَوْجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً مِنَ اللَّيَالِي عِشَاءً وَكَانَتْ امْرَأَةً طَوِيلَةً فَتَادَاهَا عُمَرُ أَلَا قَدْ عَرَفْنَاكِ يَا سَوْدَةُ حِرْصًا عَلَى أَنْ يَنْزَلَ الْحِجَابُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ الْحِجَابِ). (الحديث ۱۴۶ - أطرافه في: ۱۴۷، ۴۷۹۵، ۵۲۳۷، ۶۲۴۰).

عائیشە (خوای ئێ رازی بێ) فەرمووی: دەستووری هاوسەرەکانی پێغەمبەر (درودی خودای لەسەر بێ) وابوو، کە دەچوون بۆ سەراو بەشەو دەر دەچوون، دەچوون بۆ سەراو خانەکانی مەدینە کە چۆنێکی پان و پۆربوو لەلامالان بوو، پێیان دەگوت: مەناصیع. عومەریش هەمیشە پێشنیاری دەکردو عەرزێ حەزەرەتی دەکرد:

قوربان! ژنه گانت قه دهغه بکھو مه هیله له مال دمر بچن، پیغه مبه ریش نهیده کرد، تاشه وی له شهوان واپړی دهگه وی سوده ی کچی زه معه، که هاوسه ری پیغه مبه ر بوو، دهمی خه وتنان له مال دمر ده چی و ده چی بو سهر او، له بهر نه وه ی سوده نافرته ټکی که له گه لټ بوو، عومهر دمی ناسیته وه و بانگی دهکا: نه ی سوده! بزانه دهناسین، عومهر له پهر وشی نه وه ی نایه تی حجاب بیته خواره وه، به هیوای نه م مبه سته بهرزه نه م قسه یه ی کرد. جاخو دای گه وره و سهر وهر نایه ته کانی حجابی نارد، که باسی حوکی خو داپوشینی ژنانیان تیدا پروون کراوه ته وه).

روونکړنه وه:

مبه ست له حجاب له شه رعدا نه وه یه پیاو ته ماشای نارپه وای له شی نافرته ی بیگانه نه کا، نه ویش به م چند شی وه یه جی به چی ده کړی: له مال نه وه به ووی پهرده و هودو جیگه ی جیاوه، له دمریشه وه به ووی سهرپوش و په چه و بالاپوش و بهرگی ناودامانه وه، جلی کوردی بهرگیکی شهرعی زور جوانه، له راستی دا جوانترین نمونه یه بو حجابی نیسلامی، گرنګ نه وه یه زن شهرمگای به جلیکی ژنانه بپوشی، هه تا نه گهر بلووزو پانتو لټی ژنانه ی ناسایی به حورمه ت له بهر بکا ده بی، چونکه جل و بهرګ له به شی عاداته، له به شی عیادات نییه، له بهر نه وه دروسته که به پپی عورفو باوی سهرده م بگوری.

له راستی دا خو به ستنه وه به هه موو عاده ټکی سهرده می حه زرمته وه له م سده یه دا زه حمه ته، شتی وا بو که سی خو ی ده ست دمدا، وه شتی چاکیشه، به لام بوئه وخه لکه به گشتی زه حمه ته، بناغه ی نایینیش له سر ناسانکاری یه. پرونه: تاج-۹ ل-۳۲۹ ناخری باسی زوهد-تاج-۵ ل-۳۱۷ کوټایی زنجیره-۹۹ ژ-۵۲۲۵ م.

۱۲۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ أَحْيَىٰ أُنَا وَغُلَامٌ مَعَنَا إِدَاوَةٌ مِنْ مَاءٍ يَغْنِي يَسْتَنْجِي بِالْمَاءِ).

وفي رواية: من ماء وعذرة، يستنجى بالماء. (الحديث ١٥٠ - أطرافه في: ١٥١، ١٥٢، ٢١٧، ٥٠٠) (١٠٣)

ئەنەس (بەزى خودايان لىق بىق) **فەر مووى**: پېغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بىق) **كەدەچوو** بۆسەراو، مەن و كورپكى تر، جەوئەندەيى ئاومان ھەلەدەگرت و شوينى دەكەوتىن، واتە: بەوناو تاراتى دەگرت، لەگىرپانەو ھەيەكا: مەن و كورپكى تر لەسەرەى مەندا، كە پېغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بىق) **دەچوو** بۆ سەراو جەوئەندەيى ئاومان بۆ دەبەرد، بەو ئاوە تاراتى دەگرت، وئەقەزەكەيشمان لەگەل خۆمان دەبەرد، پېغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بىق) **دايدەچەقاندو** دەيگرت بەبەر بەست (سوترە) لەكاتى نوێژدا). (ش / د / ت - تاج / ١ / ١٢٢ / ١ ز - ٢٥ ژ ٢٠١).

١٢١- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ وَإِذَا أَتَى الْخَلَاءَ فَلَا يَمَسُّ ذِكْرَهُ يَمِينِهِ وَلَا يَتَمَسَّحُ بِيَمِينِهِ). (الحديث ١٥٣ - طرفاه في: ١٥٤، ٥٦٣٠) (١٠٤)

ئەبوقەتادە (بەزى خوى لىق بىق) **دەفەر مووى**: **حەزەرت** (دروودى خودى لەسەر بىق) **دەفەر مووى**: (كاتى شت دەخۆنەو لەناو جامەكەدا ھەناسە مەدەن، كەسەراویش دەكەن بەدەستى راستان چووكتان مەگرن، ھەروا تاراتيش بەدەستى راستان مەگرن). (ش / د / ت / ن - تاج / ١ / ١٢٠ / ١٣ ز - ٢٤ ژ ١٩٤).

روونکردنەو:

ئەبوقەتادە ناوى حاريت، يا نەومان، ياعەمرى كورپى رەبەيى يە، نازناوى (فارس رسول الله) **يە. واتە: شاسوارەكەى پېغەمبەرى خودا، لەخزمەت** **حەزەرتەدا** (دروودى خودى لەسەر بىق) **ئامادەى غەزاي ئوچودو غەزاي خەندەق و غەزاكانى**

(١٠٣) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: الاستنجاء بالماء من التبرز، رقم: ٦١٩=٢٧١.

(١٠٤) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: النهى عن الاستنجاء باليمين، وفي الاشرية رقم:

تری پاش خەندەق بوو، بەلام واناودارەگە ئامادەى بەدر نەبوو، سەدو حەفتا
 فەرموودەى ھەيە، یازدەیان پەسەندى ھەردوو پیرن، دوو فەرموودەى تری
 لەبوخاریدا ھەيە جگەلەو یازدەيەى کەپەسەندى ھەردوو پیرن ھەشت
 فەرموودەى تری لەسەحیحى موسلیم دا ھەيە، واتە: کۆى فەرموودەکانى
 لەبوخاریدا دەکاتە: $11+2=13$ فەرموودە، وەکۆى فەرموودەکانى لەموسلیم دا
 دەکاتە یازدە لەگەڵ ھەشت دا یەکسانە بەنۆزدە، سەرچەمى فەرموودەکانى
 لەبوخارى و موسلیم دا دەکاتە: $11+2+8=21$ فەرموودە. راجیایى ھەيە لەشوینی
 مردنیدا ھەندى دەفەرموون: لەمەدینە مردوو، ھەندى دەلین: لەکووفە
 مردوو، لەسالى پەنجاو چواری کۆچى دا لەتەمەنى حەفتا سالىدا فەرمانى
 ھەقى یەزدانى بەجى ھیناوە رەزای خودای لى بى. لەزانستى فەرموودەدا زانینی
 زىدو شوینی مەرگ و چەندىتى تەمەن و سالى مەرگى فەرموودەزان (راوى) و
 جىگەى دانىشتنى و ناوى ناسیاوى، بایەخىکى چاکى ھەيە، زۆرجار دەبى
 بەسەرچاوە بۆ روون کردنەوێ فەرموودەگە، یابۆ لەبارى و نالەبارى رشتەگەى.
 بۆ نموونە: بەپى مەرچى بوخارى بەيەك گەيشتنى فەقى و مامۆستا،
 بۆگىرپانەوێ فەرموودە لەلایەنى ئەو فەقى یەووە لەو مامۆستایەووە پىووستە،
 دەبى ھەردوولا ھاوچەرە بن، وەكى تریش ئىمامى حەمزە لەغەزای ئو خوددا
 شەھید بوو، کەواتە گەسى لەووە داستانى غەزای خەندەق بگىرپتەووە راست
 ناکا، بەلام داستانى غەزای بەدر بگىرپتەووە دەبى و قسەگەى پى تىدەچى،
 چونکە ئىمامى حەمزە یەكێك بوو لەپالەوانەکانى غەزای بەدر، کەلەسالى
 دوو دەمى کۆچى دا پرووى داو، لەغەزای ئو خوددا شەھید بوو کەلەسالى دوو دەمى
 کۆچى دا روى داو، دەى چۆن ئەقل دەگىرئ کەنىمامى حەمزە داستانى غەزای
 خەندەق بگىرپتەووە کەلەسالى چوار دەمى کۆچیدا پرووى داو.

بىجگە لەم ئەبوقەتادەيە لەناو یارانى پىغەمبەردا کەسىكى تر نییە
 کەسناوى ئەبوقەتادە بى، کەواتە: ئەگەر یەكئ فەرموودەيى بداتەپال

نه بوقه تادمیه کی تر له هاوړپایانی پیڅه مېهر (دروودی خودای لسمېر بڼ) قسه که ی جیگه ی گومانیکې گه وره یه، بگره دروویه کی پرووته، چوونکه به پیچېه وانه ی فهرمايشت و رای پسپوړانی نه م زانسته وه یه.

۱۲۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (اتَّبَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَخَرَجَ لِحَاجَتِهِ فَكَانَ لَا يَلْتَفِتُ فَدَنَوْتُ مِنْهُ فَقَالَ ابْغِي أَحْجَارًا أَسْتَنْفِضُ بِهَا أَوْ نَحْوَهُ وَلَا تَأْتِنِي بِعَظْمٍ وَلَا رَوْثٍ فَأَتَيْتُهُ بِأَحْجَارٍ بِطَرَفِ ثِيَابِي فَوَضَعْتُهَا إِلَى جَنْبِهِ وَأَعْرَضْتُ عَنْهُ فَلَمَّا قَضَى أَتْبَعَهُ بِهِنَّ). (الحديث ۱۵۵ - طرفه في: ۳۸۶۰) (۱۰۵)

نه بوهوره پره (همزای خوی لښ بڼ) فهرمووی: پیڅه مېهر (دروودی خودای لسمېر بڼ) رویشیت بو سهر او، منیش دوا ی که و تم، حه زرم ت (دروودی خودای لسمېر بڼ) ده ستووری و ابو و ناو وری نه دمه دایه وه، جا که لی نزیک بو ومه وه فهرمووی: (چه ند به ردیکم بو په یداکه، خو میان پی پاک ده که مه وه) یا قسه یه کی ناوای فهرمو و، فهرمو وشی: (به لام نیس قان و ته پال هم بو مه ی نه). منیش له داوینی جله کا نما چه ند به ردیکم بو برد و له ته نیشتیه وه دامن و پشتم تی کرد، کاتی سهر او ده کی ته وا و کرد خو ی به به رده کان سړی). (تاج / ۱ / ۱۲۳ / ۲ ز- ۲۵ ز- ۲۰۲).

روونکړدنه وه:

له م فهرمو وده یه دا به لگه له سهر نه وه هه یه که پړوا یه تی حه دیث به مه عنا دروسته، واته: گیرانه وه ی مه به ستی فهرمو وده که به قسه یی نه نجام بدا، که خو ی به شداری بکا له داړ شته که یدا، وه ک لی رده نه بوهوره پره دم فهرمو ی: (یا قسه یه کی ناوای فهرمو و).

۱۲۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَائِطُ فَأَمَرَنِي أَنْ آتِيَهُ بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ فَوَجَدْتُ حَجَرَيْنِ وَالتَّمَسْتُ الثَّلَاثَ فَلَمْ

أَجِدُهُ فَأَخَذْتُ رَوْنَةً فَأَتَيْتُهُ بِهَا فَأَخَذَ الْحَجَرَيْنِ وَأَلْقَى الرَوْنَةَ وَقَالَ هَذَا رِكْسٌ).
(الحديث ۱۵۶) (۱۰۶)

عبدالوللای کوری مه سعود (مجازی خودایان لای بہ) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بہ)
چوو بو سہراو، فہرمانی پی کردم کہسی بہردی بو بہرم، ہہتا لہپاش
سہراوہکہ خویان پی پاک بکاتہوہ، گہپام دوو بہردم دۆزی یہوہ، گہپام بو
بہردی سییہم چنگم نہکہوت، لہباتی ئہوہ تہرسہقولیکم ہہلگرت و دوو
بہردہکہو تہرسہقوولہکہم بویرد، جاہر دووبہردہکہی و مرگرت و تہرسہ
قوولہکہی تووپرداو فہرمووی: (ئہمہیان نابی چونکہ چہپہلہ).

روونکردنہوہ:

عہدوپرہمانی کوری ئہسود یہکیکہ لہپیاوانی رشتہی ئہم فہرموودمیہ،
تابیعی یہ، فہرموودہی لہباوکی و لہ حہزرتی عائیشہ و مرگرتووہ، ئہعمہش و
کہسانی تریش فہرموودمیان لہو و مرگرتووہ، زانیہکی کارابوو، ہہموو روژی
حہوت سہد رکات نوژی دہگرد، نوژی شیوان و بہیانی بہیہک دہستنوژی دہگرد،
واتہ: بہشہو نہدہخہوت، ہہربیدار بووہ، شہوی زیندوو دہگردہوہ، ہہتا شہبہق
ہہر خہریکی خواہہرستی بوو، ئہم فہرموودمیہ لہئہفرادی بووخاریہہ.
۱۲۴ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (تَوَضَّأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ مَرَّةً مَرَّةً). (الحديث ۱۵۷) (۱۰۷)

ئیبینوعہبباس (مجازی خودایان لای بہ) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بہ) جارہ جارہ
کہدہسنوژی دہشۆرد، ہہموو ئہندامییکی دہستنوژی یہک جار دہشۆرد).
(ب/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۱۳۶/ ۳ = ز- ۲۸- ۳۵).

(۱۰۶) هو من أفراد البخاری (عینی/ ۲/ ۳۰۲/ ۲۲) المترجم.

(۱۰۷) هذا مما تفرد به البخاری عن مسلم وأخرجه الأربعة (عینی/ ۲/ ۲۳/ ۲۲) المترجم.

۱۲۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ). (الحديث ۱۵۸) (۱۰۸)

عہدوللای کوری یہ زیدی نہ نصاری (مزی خوی لہ ہر) فہرمووی: (پیغہمبہرم دی (بروودی خوندی لہسمر ہر) دہستنوویژی دہگرت، ہہموو نہندامہکانی دہستنوویژی دووچار دووچار شورد). (ب/ د/ ت/ تاج/ ۱/ ۱۳۶/ ۲ = ز-۲۸-ژ-۲۳۴-ج-۴).

راقہ وشیکردنہوہ:

نہم فہرموودہیہ لہنہفرادی پیری بوخاری یہ، موسلیم نہیگیراودتہوہ، ہہروا کہسی تریش لہکومہلہکہ (الجماعہ: بوخاری، موسلیم، نہبوداوود، تیرمیژی، نہسانی، نیبنوماجہ) نہیگیراودتہوہ، بہلام لہنہبوہورہیرہوہ نہبوداوودو تیرمیژی گیراویانہتہوہ (عینی/ ۳/ ۴/ ۲۴)

۱۲۶- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ: (دَعَا يَأْنَاءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى كَفِّهِ ثَلَاثَ مِرَارٍ فَعَسَلَهُمَا ثُمَّ أَذْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْيَأْنَاءِ فَمَضَمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثَ مِرَارٍ ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثَ مِرَارٍ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ. وَفِي رَوَايَةٍ: أَنَّ عُثْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَلَا أُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا لَوْ لَا آيَةٌ مَا حَدَّثْتُكُمْوه سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا يَتَوَضَّأُ رَجُلٌ يُحْسِنُ وَضُوءَهُ وَيُصَلِّي الصَّلَاةَ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ حَتَّى يُصَلِّيَهَا قَالَ غُرُوءُ الْآيَةِ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ). (الحديث ۱۵۹ - أطرافه في: ۱۶۰، ۱۶۴، ۱۹۳۴، ۶۴۳۳) (۱۰۹)

(۱۰۸) هذا من افراد البخاری ولم يخرجہ غیرہ من الجماعة (عینی/ ۳/ ۴/ ۲۴) المترجم.

(۱۰۹) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: صفة الوضوء وكماله، رقم: ۵۳۷=۲۲۶ شيجا.

حومرانی نۆکه‌ری عوئمان (رمزی خوی لى بى) فهرمووی: عوئمان (رمزی خوی لى بى) داواى
 ئاوى دەسنوئیزی کردو ئاوا لەسەر ئەم شیوەیە دەستنوئیزی گرت: لەپیشا ئاوى
 کرد بەهەردوو دەستی خۆیدا، هەردوو دەستی تاهەردوو مووچەکانى سى جار
 شۆرد، ئنجا دەستی راستى کرد بەناو دەفرەکه‌داو سى جار ئاوى لەدەمى و
 لەلووتى راداو هنگى کرد، ئنجا سى جار دەم و چاوى شۆرد، ئنجا سى جار
 دەستی راستى هەتا ئانیشكى شۆرد، ئینجا سى جار بەوچەشنە دەستی
 چەپیشى شۆرد، ئینجا دەستی تەپى هیئا بەسەر سەریداو، سەرى خۆى مەسح
 کرد، ئینجا قاچى راستى هەتا هەردوو قاپە رەقەلەى سى جار شۆرد، ئینجا
 سى جار بەوچەشنە قاچى چەپیشى شۆرد، لەپاشا عوبمان فهرمووی بەچاوى
 خۆم پیغەمبەرم (دروودی خودى لەسەر بى) دى وهك ئەم دەستنوئیزی من گرتەم
 لەبەر چاوى ئیو، ئاوا دەستنوئیزی گرتوئەوجا فهرمووی (دروودی خودى لەسەر بى)
 هەرکەسى دەستنوئیزی بگرى لەچەشنى ئەم دەسنوئیزی کەئیستا من گرتەم،
 ئنجا هەلسى دوو رکات نوئیزی پوختى دوو لەخەيالى کاروبارى دنیایى بکا،
 یاپتر لەدوو رکات بکا بەهەمان شیو، ئیتر خودای گەورە لەگوناهى لەوەپیشى
 خوش دەبى) لەگىرانه‌وێهەکا: عوئمان (رمزی خوی لى بى) فهرمووی: ئاگادار بن بائەم
 فهرموودەیه‌تان پى بلیم، بەخودا لەبەر ئەو ئایەتە نەبى کەهەرپەشە
 لەشاردنەوێ زانستى ئاپینی دەکا، بەپیویستم نەدەزانى کەبۆتانی بگىرمەو،
 بەگوێى خۆم لەزارى پیرۆزى خوشەویستم بیست، دەیفەرموو (دروودی خودى لەسەر
 بى): (هەرکەسى دەستنوئیزی بەجوانى بگرى، ئەوجا نوئیزی لەپینچ فەرزەکان
 بکا، مسۆگەر کەخودا لەگوناهى ئەو ماوێه‌ی هەتا نوئیزە فەرزەکەى تری دوا
 ئەو نوئیزە، خوش دەبى). (ت / ۱ / ۱/۳۵ ز ۲۸ ژ- ۲۳۳). عورووى کورى زوبەیر
 دەفەرموى: (مەبەست لەم ئایەتەى کەعوبمان لەم شوینەدا ئامازەى بۆ دەکا
 ئایەتى سەدو پەنجاو نۆى سورەتى بەقەرەیه کەدەفەرموى: {إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ
 مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ

وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ { واته: } (ئەو كەسانەى كەئەو بەلگەو نیشانە روژشانە
 حەشار دەدەن، كەخوادی گەورەو سەرورەو ناردوونى و لەنامە ئاسمانى يەكاندا
 روونى كردوونەتەو و بۆ مەردووم، ئەم جوړە كەسانە لەسەر ئەم جوړە تاوانە
 گەورانە، كەبریتى يە لەشاردنەو و زانستى ئايينى، هەموو نەفرەتكەرى
 نەفرمت و لەعنەتيان ئى دەكەن!).

روونکردنەو:

گەرچى ئەم ئايەتە پیرۆزە دەرھەق بەخاوەن نامەكان ھاتۆتە خواریو
 بەتایبەتى، بەلام بايەخو عیبرت بەگشتیایەتى ی بێژەيە، عیبرت بە
 عومومى لەفظە، ئەك بەھۆیە تايبەتەكە، كەواتە: ھەركەسى زانستى ئايينى
 حەشاربدا، سەر بەھەر ئايينى بى، بەر ھەرپەشەى ئەم ئايەتە دەكەوى،
 فەرمانرەوای سییەمى موسولمانان ئیمامى عوثماني كورپى عەففان، دايكى
 ناوى (اروى) يە كچى پوورى باوكى پێغەمبەرە لە پێغەمبەر منالترە،
 ناودەبرى بە: ذو نورهين، واتە: دوو نوور، چوونكە دوو كچى پێغەمبەرى
 ھیناوە لەپیشا روقیەى ھیناوە، كەروقیە دەمرى ئومموكەلثووم دەھینى،
 روقیەو ئومموكەلثووم كچى پێغەمبەر بوون، دروودى خوا لە پێغەمبەر و
 رمزای خودا لەوان بى، سەدو چل و شەش فەرموودەى لەكتیبە ناودارەكانى
 سوونەتدا ھەيە، پێشەوا بوخارى یازدەميانى گێراوەتەو.

لەپاش شەھید بوونی ئیمامى عومەر، لەیەكەم رۆژى موخەررەمى سالى
 بیست و چواری كۆچى دا كرا بەجى نشینی سییەم، دەولەتى ئیسلام لەسەر
 دەستی ئەودا تەواو تەواو دامەزراو رووبەرى فراوان بوو، سامان ئەوقى
 دایەو، مال زۆر زۆر بوو، وای ئى ھاتبوو خەلك كەنیزەكيان دەكرى
 سەربەسەر بەپارە، گرنگترین و ناودارترین كارى ئیمامى عوثمان جەمعى
 قورئان بوو، لەتەمەنى ھەشتاو دوو سالیدا، لەفەرەنەيەكى كویرانەدا،

له‌پوڅی هه‌ینی دا، پیکه‌وتی هه‌ژده‌ی مانگی قوربانی سالی (۲۵) کۆچی، له‌کاتی
دمورکردنه‌وه‌ی قورئاندا، نه‌سووه‌ی ته‌جیبی شه‌هیدی کرد، قورئانه‌که
له‌باوه‌شی دا بوو خوینه‌که‌ی پڙا به‌سه‌ر نه‌م نایه‌ته‌دا: (فسیکفیکهم الله) هه‌زار
ره‌حمه‌ت له‌ئیمامی جه‌زمی که‌له (ذات الشفا) دا ده‌فه‌رموئ:

فَذَبِّحُوهُ تَالِي الْقُرْآنَ
بَيْنَ يَدَيْهِ الْمَصْحَفِ الْعِثْمَانِي!

(بپروانه: تاج/ ۵/ ۳۳۱/ ۱ = تاج- ۴ ز- ۹۴ ژ- ۳۶۸۴ هه‌روا تاج/ ۵/ ۴۵ ز - ۸ هه‌تا
ف - ۱۶ تاج- ۲ ز- ۸ ژ- ۲۲۷۲ هه‌تا ۲۲۸۷).
به‌گوردی واته:

وه‌ک به‌رخ سه‌ربو، سه‌رپرا عوتمان

کاتی شه‌هید بوون، قورئان له‌سه‌ر پان

۱۲۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ:
(مَنْ تَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْشِرْ وَمَنْ اسْتَجَمَرَ فَلْيُوتِرْ). (الحديث ۱۶۱ - طرفه في: ۱۶۲ طرفه
في: ۱۶۱) (۱۱)

ئه‌به‌وهره‌یره (په‌ی غوی لێ بێ) فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌ر (مرووی غودی لسه‌ر بێ) فه‌رمووی:
(هه‌رکه‌سێ ده‌ستنوێژ ده‌گرێ باهنگ بکاو ئاو له‌لوولتی رابدا، وه‌هه‌رکه‌سێ
به‌به‌ردو شتی وا تارات ده‌گرێ، بابه‌چه‌ند به‌ردیکی تاک خۆی پاک بکاته‌وه،
وه‌ک سێ یاپینج یاحه‌وت وه‌هه‌روه‌ها). (ش/ ت/ ن- تاج/ ۱/ ۱۳۴/ ۱ ز- ۲۸ ژ- ۲۳۳).

۱۲۷- (مکرر) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أُنْفِهِ ثَمَّ لِيَنْشِرَ وَمَنْ اسْتَجَمَرَ فَلْيُوتِرْ وَإِذَا

اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلْيَغْسِلْ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَهَا فِي وَضُوئِهِ فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَا يَذَرِي أَيْنَ بَاءَتْ يَدُهُ. (مكرر) (الحديث ١٦٢). (١١١)

ديسان نهو (برزی خوی لی به) فہر مووی پیغہ مبهری خوا (برووی خودی لیسر به) فہر مووی:
(کاتی یه کی له نیوہ دمستنویر دگرئ باناو بکاته لووتی یه وهو ناو لووتی پاک
بکاته وهو نهوجا هنگ بکا، ومهه رکه سی به بهردو شتی وا تارات دگرئ
بابه چن بهردیکی تاک تارات بگرئ، کاتیکیش له خه وه نه دستن دهست
مهکن به ناو حاجه ته که دا، که ناوی دهستنویر که ی تیادایه، له پیشا سی جار
له دمره وهی حاجه ته که دهستان پاک بشورن، نهوجا بو تان هه یه دهست بکه
به ناویدا، به مشت یابه لویج ناوی لی هه لگوزن، چونکه نیوہ نازانن دهستان
به شهو له کاتی خه وتن دا چی به سهر هاتو وهو بهر کوئی ی تری جهسته
که وتووه، دوور نیه که بهر شتیکی پیس که وتبی!). (ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ٨
١/١٣٠ ز- ٢٧ ژ- ٢٢١).

١٢٨- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) وَقَدْ قِيلَ لَهُ: (رَأَيْتَكَ لَا تَمَسُّ مِنَ الْأَرْكَانِ إِلَّا الْيَمَانِينَ وَرَأَيْتَكَ تَلْبَسُ الثَّعَالِ السَّبْيَةَ وَرَأَيْتَكَ تَصْبُغُ بِالصُّفْرَةِ وَرَأَيْتَكَ إِذَا كُنْتَ بِمَكَّةَ أَهْلَ النَّاسِ إِذَا رَأَوْا الْإِهْلَالَ وَلَمْ يَهْلُ أَنتَ حَتَّى كَانَ يَوْمُ التَّرْوِيَةِ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ أَمَّا الْأَرْكَانُ فَإِنِّي لَمْ أَرِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمَسُّ إِلَّا الْيَمَانِينَ وَأَمَّا الثَّعَالُ السَّبْيَةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَلْبَسُ الثَّعْلَ الَّتِي لَيْسَ فِيهَا شَعْرٌ وَيَتَوَضَّأُ فِيهَا فَأَنَا أَحِبُّ أَنْ أَلْبَسَهَا وَأَمَّا الصُّفْرَةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْبُغُ بِهَا فَأَنَا أَحِبُّ أَنْ أَصْبُغَ بِهَا وَأَمَّا الْإِهْلَالُ فَإِنِّي لَمْ أَرِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهْلُ حَتَّى تَنْبُعَ بِهِ رَاحِلَتُهُ. (الحديث ١٦٦-١٥١٤، ١٥٥٢، ١٦٠٩، ٢٨٦٥، ٥٨٥١) (١١٢)

(١١١) (مكرر) رواه الخمسة، أخرجه مسلم، باب: كراهة غمس المتوضيء يده المشكوك في نجاستها في الاناء (شرح النووي على صحيح مسلم ج/٢ ص ١٧٨، تاج الاصول ج/١ ص ٩٩ طبعة/٤) المترجم= ٥٥٩ شيحا ت-١ ج-١ ز- ٢٨ ژ- ٢٣٣).

(١١٢) أخرجه مسلم في الحج باب: الإهلال من حيث ينبعث الراحلة رقم: ١٨٧.

عوبه یدی کوپی جورهیج فهرمووی: عهرزی ئیبنوعومهرم کرد: قوربان! بۆ
تۆ چوار شت ههیه دهیانکهی، کهچی برادهرهکانی ترت نایکهن؟ فهرمووی:
ئهوانه کامانهن ئهی کوپی جورهیج! گوتم: دهتبینم لهکاتی تهوافی کابهدا
لهچوار گۆشهکهی کابه، بهس ئهو دوو گۆشهیه دمست پیادههینی و ماچیان
دهکهی، کهناودارن بهدوو گۆشه یه مهنییهکان، دهیشت بینم سۆلی سهبتیش
لهپێ دهکهی، که بهسۆلی چهرمی خۆشهکراوی بێ کۆلک و موودهگوتری،
دهیشت بینم مووی خۆت و ههروا پۆشاکت بهرهنگی زهره رنگ دهکهی،
مهردومیش له مهکهکه کهمانگی نوێ ی قوربانیان دی، ئیتر ئیحرامی هه
یاعه مره دادبهستن، کهچی تۆ له مهکهکه دهبی ههتا رۆژی ههشتهمی مانگی
قوربان، کهناوداره بهرپۆژی تهرویه، ئیحرام دانابهستی؟ ئیبنوعومهر
فهرمووی: دهبا بۆت روون بکه مهوه کهبۆ وادهکهم: من بۆیه دمست دههینم
بهدوو گۆشه یهمانی یهکانی کابهدا و ماچیان دهکهم، چونکه نهمدیوه
پێغه مبههر (دروودی خودی لهسهر بێ) جگه لهم دوو گۆشهیه گۆشهکانی تری کابه ماچ بکا،
یادهستیان پێدا بهینی، وه پێغه مبههریشم بهچاوی خۆم دیوه سۆلی سهبتی
لهپێ دهکرد، ودهسنوێژی پێوه دهگرت، بۆیه منیش ههز دهکهم که ئهو جوره
سۆله لهپێ بکهم، چونکه بتههرستهکان زۆرتر سۆلی چهرمی خاویان لهپێ
دهکرد، بهکارهینانی رهنگی زهردیش له بهرئهومیه، کهمن خۆم دیومه که
پێغه مبههر (دروودی خودی لهسهر بێ) رهنگی زهردی بهکار دههینا، له بهرئهوه منیش
ههز دهکهم ئهو رهنکه بهکار بهینم و لهوهدا پێغه مبههر بکهم به سهرمه شق
بۆخۆم، مهسهلهی ئیحرام دابهستنیش ئهوهی من دیومه ئه مهیه: پێغه مبههر
(دروودی خودی لهسهر بێ) کاتی ئیحرامی دادبهست که و لاخه کهی له زێری دا هه لدهستایه
سهرپێ و بهرهو مینا دهکهوته پێ). (بروانه زنجیره/ ٩٥ تاج/ ٢ / ١٨٥ = ١٥٤٣-
ههتا ١٥٥١).

۱۲۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ الْتَيْمَنُ فِي تَنَعُّلِهِ وَتَرْجُلِهِ وَطَهْوَرِهِ وَفِي شَأْنِهِ كُلِّهِ) (الحديث ۱۶۸ - أطرافه في: ۴۲۶، ۵۳۸۰، ۵۸۵۴، ۵۹۲۶) (۱۱۳)

عائیشه (مزی خوی لی بن) دمفهرمووی: خوْشهویست (مروودی خودی لسمیر بن) (تابوی بکرایه لهگشت کاروباریکی خوْی دا چهزی لهومبوو کهلای راست پیْش بخت، وهک پیلاو لهپی کردن و سهردهینان و مووشانهکردن و دهستنوئز گرتن و گشت کاروباریکی بایه خداری تر). (ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۴/ ۱۵۴ تاج- ۱- ۳۲- ۲۸۰ + تاج/ ۴/ ۱۴۰/ ۴).

۱۳۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ قَالَ: (رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَائِثَ صَلَاةِ الْعَصْرِ فَالْتَمَسَ النَّاسُ الْوُضُوءَ فَلَمْ يَجِدُوهُ فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِوُضُوءٍ فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ذَلِكَ الْإِنَاءِ يَدَهُ وَأَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَتَوَضَّعُوا مِنْهُ قَالَ فَرَأَيْتُ الْمَاءَ يَتَّبِعُ مِنْ تَحْتِ أَصَابِعِهِ حَتَّى تَوَضَّعُوا مِنْ عِنْدِ آخِرِهِمْ) (الحديث ۱۶۹ - أطرافه في: ۱۹۵، ۲۰۰، ۳۵۷۲، ۳۵۷۳، ۳۵۷۴، ۳۵۷۵) (۱۱۴).

نه نهس (مروودی خودی لسمیر بن) فهرمووی: نزیکی نوئزی عهصر بوو، روانیم یاران دهگهپان بوْ ئاو بوْ دهستنوئز، ئاو نه بوو، تالهجامیکا ههنی ئاویان هیئا بوْ پیغه مبهر (مروودی خودی لسمیر بن) بوْ دهستنوئز، پیغه مبهر (مروودی خودی لسمیر بن) دهستی خسته ناو دمفره که وهو دهستووری دا به خه لکه که دهستنوئزی لی بگرن، به جای خوْم دهمدی که ناو که له نیوانی په نجه کانی پیغه مبهر وهو (مروودی خودی لسمیر بن) وهک کانی هه لده قولایه ناو جامه که وه، ئیر عه شامه ته که هه تا دوا که سیان لهو ناوه دهستنوئزیان گرت!). (ش/ ت - تاج/ ۴/ ۳۳۴ + ۲ + ۱ + ۳ + ۴ تاج- ۳ ز- ۱۰۴- ۳۱۷۱، ۳۱۷۰، ۳۱۷۲، ۳۱۷۴).

(۱۱۳) أخرجه مسلم في الطهارة باب: التيمن في الطهور وغيره، رقم: ۲۸۶ = ۶۱۶.

(۱۱۴) أخرجه مسلم في الفضائل باب: في معجزات النبي (صلى الله عليه وسلم) رقم: ۵۹۰۱-۲۲۷۹.

۱۳۱- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا حَلَقَ رَأْسَهُ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَوَّلَ مَنْ أَخَذَ مِنْ شَعْرِهِ). (الحديث ۱۷۱- طرفه في: ۱۷۰) (۱۱۵)

ئەنەس (پەرزەنتی خەلیفە) فەرمووی: پێغەمبەر (پەرزەنتی خودی لەسەر بێ) لەحەجی مائاوايي دا سەری خۆی تاشی، یەکەم کەس لەو قەزە پیرۆزە ی بەرکەوت ئەبو طەلحە بوو). (تاج/۲/ ۲۱۶ زنجیرە/ ۱۱۱-ز- ۱۰۸ ژ- ۱۵۹۶).

رافە و نەکردنەو:

ئەم فەرموودەیە دەبێ بەبەلگە لەسەر چەند بێر (حوکم)ی، وەك پاکیی موو، پاکیی ئەو ئاوەی مووی پێ دەشۆرێ، سەرتاشین سوننەتی پێغەمبەرە، خۆ مووفەرك کردن بە مووی پیرۆزی پێغەمبەر (پەرزەنتی خودی لەسەر بێ) سوننەتە لە خودەیبییە خیراشی کۆری ئومەییە سەری پێغەمبەری تاشی لەحەجی مائاوايي دا.

باسی: بەرماوەی سەک و شوێن پای لەناو مزگەوتە

۱۳۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا شَرِبَ الْكَلْبُ فِي إِثَاءٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعًا). (الحديث ۱۷۲). (۱۱۶)

ئەبوھورەیرە (پەرزەنتی خەلیفە) فەرمووی: پێغەمبەر (پەرزەنتی خودی لەسەر بێ) فەرمووی: (کەسەگ یان بەراز دەمی نایە ناو حاجەت و قاپتانەو هەرچی تێدا یە)

(۱۱۵) أخرجه مسلم في الحج، باب: بيان ان السنة يوم لنحر أن يرص ثم ينحر، رقم: ۱۳۰۵-۳۱۴۲-۳۱۴۹.

(۱۱۶) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: حكم ولوغ الكلب، رقم: ۲۷۹-۶۴۶.

بیریزن، نینجا حەوت جار بەناو بیسۆرن). لەگیرانە و مێهەکی تردا: (جاری حەوتە میان بەخۆلاو). (ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۱۰۹/ ۴ = ز- ۲۴- ژ- ۱۶۲).
 ۱۳۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كَانَتْ الْكِتَابُ تُبُولُ وَتُقْبَلُ وَتُدْبِرُ فِي الْمَسْجِدِ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَكُونُوا يَرْشُونَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ).

ئەبنوعومەر (مەزای خوەیان لە بێ) فەرمووی: لەسەر دەمی پێغەمبەردا (دروودی خوەی لەسەر بێ) سەگ دەهات و دەجوو بەناو مزگەوتە کە ی پێغەمبەردا، تەنانەت جاری وادەبوو میزیشی تێ دەکرد، چونکە مزگەوت دەرگای نەبوو، لەگەڵ ئەوەی شایان لەشوێن میزە کە ی نە دەپرژان چ جایی شوێرنەوێ. (۱۳۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَا يَزَالُ الْعَبْدُ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ مَا يُحْدِثُ). (الحديث ۱۷۶ - أطرافه في: ۴۴۵، ۴۷۷، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۵۹، ۲۱۱۹، ۴۷۱۷، ۳۲۲۹).

ئەبوهورەیرە (مەزای خوەی لە بێ) فەرمووی: خۆشەوێست (دروودی خوەی لەسەر بێ) فەرمووی: (بەندە ی خوا هەتا لەناو مزگەوتدا چاومناوێ نوێژ بکا بەئیعتیبار و لەناو نوێژداو خێرو پاداشی ئەو نوێژە ی بۆهە یە کە چاومناوێ دەکا، بەمەرچی دەسنوێژە کە ی نەشکی).

۱۳۵- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ: سَأَلَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ قَالَ قُلْتُ: أَرَأَيْتَ إِذَا جَامَعَ فَلَمْ يُنْزِلْ قَالَ عُثْمَانُ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ، وَيَغْسِلُ ذَكَرَهُ. قَالَ عُثْمَانُ: سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ عَلِيًّا وَطَلْحَةَ وَأُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) فَأَمَرُوا بِذَلِكَ (الحديث ۱۷۹ طرفه في: ۲۹۲). (۱۱۷)

زەھیدى كۆرى خالىد (بەزى خەلىق لى بىن) فەرموۋى: پەرسىم لە ئوسمانى كۆرى
 ەففان ، گوتەم: پەم بىفەرموۋ: ئەگەر بىاۋ جۈۋت بوو لەگەل كەسى، بەلام
 ئاۋى نەھاتەۋە، بىرپارەگەى چىيە، لەشى پىس دەمى يانا؟ ئوسمان (بەزى خەلىق لى بىن)
 فەرموۋى: (چۈۋكى بىشۈرىۋ دەستىۋىژىۋ ەك دەستىۋىژىۋ نۆىژ بگرىۋ
 تەۋاۋ). ئوسمان فەرموۋى: (ئەمەم لە پەغەمبەر خۇى بىستۈۋە) زەھىد
 فەرموۋى: ەمان پەسىارم لەەلىۋ زوبەيرو طەلەو ئوبەىى كۆرى كەعب
 كرد، ئەۋانىش فەرموۋىيان: چۈۋكى بىشۋاۋ دەستىۋىژىۋ بەو شىۋەيە بگرىۋ).

١٣٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ أَرْسَلَ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَجَاءَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ لَعَلَّنَا أَغْجَلْنَاكَ فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أُغْجِلْتَ
 أَوْ قُحِطَتْ فَعَلَيْكَ الْوُضُوءُ). (١١٨)

ئەبو سەئىدى خۇدرى (بەزى خەلىق لى بىن) فەرموۋى: جارى پەغەمبەر (دروۋدى خۇدى لەسەر
 بىن) ناردى بەشۋىن بىاۋىكى ئەنصارىدا، كەھات بۇ خزمەتى تازە خۇى
 شۇردبوو، ەشتا سەرى ئاۋى ئى دەتكا، پەغەمبەر (دروۋدى خۇدى لەسەر بىن) پەم فەرموۋ:
 (رەنگ بى فرىا نەكەۋتبى لەبەر پەلە پەل ئىشەكەت تەۋاۋ بکەى؟) گوتى:
 بەلى جۈۋتبۈۋنەكەم بۇ تەۋاۋ نەكرا كەتۋ ناردت بەشۋىنما يەكسەر خۇم
 شۇردو ەاتم بۇ خزمەتت. ەزەرت (دروۋدى خۇدى لەسەر بىن) فەرموۋى: (ەەركاتى
 جۈۋتبۈۋنت بۇ تەۋاۋ نەكراۋ ئاۋت نەھاتەۋە، بەس دەستىۋىژت لەسەرە،
 خۇشۇردنت لەسەر نىيە).

روۋنكردنهۋە:

ئەم بىرپارە لەپەشەۋە ۋابوۋە، لەكاتى ۋادا خۇشۇردن پىۋىست نەبوۋە، بەلام
 كاتى ئىسلامەتى بەتەۋاۋى دامەزرا ئەم بىرپارە ەئەشايەۋە، نەۋەۋى (بەزى خەلىق

لن یسئ (دەفەر مەوی: یەك گرتن (ئىجماع) ھەيە لەسەر ئەو ھەخۆشۆردن
بپۆیستە لەسەر مەرفۇ ھەركاتى سەرى چووك چووبەناو پېش يابەناو باش دا،
ھەرچەند ھىچ لایەكىشیان ناویان نەيەتەو: (تاج/ ۱/ ۱۴۵ / ۴ ز- ۲۰- ژ- ۲۶۱).

۱۳۷- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَلَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ وَأَلَّهُ ذَهَبَ لِحَاجَةٍ لَهُ وَأَنَّ مُغِيرَةَ جَعَلَ يَصُبُّ الْمَاءَ عَلَيْهِ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ فَعَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَيْنِ). (الحديث ۱۸۲ -
أطرافه في: ۲۰۳، ۲۰۶، ۳۶۳، ۳۸۸، ۲۹۱۸، ۴۴۲۱، ۵۷۹۸، ۵۷۹۹). (۱۱۹)

موغیرەى كورى شوعبە (مەزەى خەوى لن بىن) فەرمووی: پېغەمبەر (درووى خودای لەسەر بىن)
چوو دەردو ڕۆیشت بۆسەراو، منیش بەجەوئەندەيى ئاودو شوینی كەوتم،
جالەسەراوئەكەى لن بۆو ئاودەكەم كرد بەدەستیاو دەسنوێزى گرت، وەلەجیاتى
شۆردنى پێى دەستى تەپرى ھینا بەسەر ھەردوو سۆلەكانیدا، سۆل: واتە:
خوفف). (ش/ د/ ت/ ن - تاج/ ۱/ ۱۴۰ / ۱ ز- ۲۹- ژ- ۲۴۷).

۱۳۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَلَّهُ بَاتَ لَيْلَةً عِنْدَ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ خَالَتُهُ فَاضْطَجَعْتُ فِي عَرْضِ الْوِسَادَةِ وَاضْطَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَهْلُهُ فِي طَوْلِهَا فَنَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى إِذَا اتَّصَفَ اللَّيْلُ أَوْ قَبْلَهُ بِقَلِيلٍ أَوْ بَعْدَهُ بِقَلِيلٍ اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَلَسَ يَمْسَحُ التَّوَمَ عَنْ وَجْهِ يَدِهِ ثُمَّ قَرَأَ الْعَشْرَ الْآيَاتِ الْخَوَاتِمَ مِنْ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ ثُمَّ قَامَ إِلَى شَنْ مَعْلَقَةٍ فَتَوَضَّأَ مِنْهَا فَأَحْسَنَ وَضُوءَهُ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقُمْتُ فَصَنَعْتُ مِثْلَ مَا صَنَعَ ثُمَّ ذَهَبْتُ فَقُمْتُ إِلَى جَنْبِهِ فَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى رَأْسِي وَأَخَذَ بِأُذُنِي الْيُمْنَى يَفْتِلُهَا فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ

ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ أَوْتَرَ ثُمَّ اضْطَجَعَ حَتَّى أَتَاهُ الْمُؤَذِّنُ
فَقَامَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الصُّبْحَ. (الحديث- ۱۸۳ طرفه في: ۱۱۷). (۱۲۰)

عبداللہ کوری عہد عباس (رمزی خواہان لہ بی) فہر مووی: شہوی لہ لای مہموونہی
پوورم، هاوسہری پیغہ مہر (دروودی خودی لہسر بی) مامہوہ، کہ خوشکی دایکم بوو،
پیغہ مہریش (دروودی خودی لہسر بی) لہ لای بوو، چوونکہ شہوی سہری خوی بوو،
کہ نویژی خہوتنای کرد ہات بو مالہوہ، جا کہ خہوتین من لہسر باری پانی
ی سہرینہ کہ سہرم کردہ سہری و راکشام، پیغہ مہرو هاوسہرہ کہیشی سہریان
کردہ سہر باری دریژی ی سہرینہ کہو راکشان، وہ پیغہ مہر (دروودی خودی لہسر بی)
خہوت، ہہتا نیوہ شہو، یاہہتا بہر لہ نیوہ شہو بہ کہمی، یاہہتا پاش نیوہ شہو
بہ کہمی، نہوجا حہزرت خہبہری بووہو دانیشٹو بہدہستہکانی چاوہکانی
وولی و خہوہکی بہدہستی لہروخساری دہسری تاخہوی بزری، نہوجا دہ
نایہتہکی کوتای سہرہتی نالی عیمرانی خویند، نینجا تہشریفی ہہلساو
چو لہکوندہیہکی ہہلسا و دہسنویژیکی بہ جوانی گرت، نہمجا ہہلسا
بو شہونویژ کردن. نیبنووعہباس فہر مووی: جامنیش ہہلسام و چاوم لہو
کرد، نہو چی کرد منیش ہہمان شتم کرد، لہگہل نہودا خہوتہو لہگہل
نہودا لہخہو ہہلسام و چاوی خؤم وولی و، دہ نایہتہکہم خویندو لہکوندہکہ
دہسنویژم گرتو نہوجا چووم لہ لای چہپیہوہ راوہستام و نویژم بہجہماعہت
لہپشتیہوہ دابہست، جا حہزرت (دروودی خودی لہسر بی) دہستی راستی نایہ سہر
سہرم و گوئی راستی گرتہو کہمی وولی و بردمی بؤلای راستی و دوو رکات
شہونویژی کرد، نینجا دوو رکاتی تریشی کرد، نینجا دوو رکاتی تریشی کرد،
ہہروا، ہہتا (سہرجہ میان کردیہ دوازدمرکات) نینجا بہیہک رکات و متریشی

(۱۲۰) أخرجه مسلم في الصلاة المسافرين، باب: الدعاء في صلاة الليل وقيامه، رقم:

کرد، که سه رجه میان ده کاته سیازده رکات، نه و جا چه زمرت راکشایه وه هتا بانگدر هات و بانگی کرد که کاتی نویژی به یانی یه، جا چه زمرت (دروودی خودی لمسر بن) هه ئساو دوو رکات نویژی سووکه لهی کرد، نه و جا دمرچوو، رویشته بو مزگهوت لهوئ نویژی به یانی بو مهردومه که کرد). (برپ = پروانه: فهرموودهی نه وه دوشهش که له نامه ی زانست دا رابوارد. تاج/ ۶ / ۹۷ / ۳۹ = تاج ۴ ز ۴ - ۳۷۹۲).

رافه و شیکردنه وه:

بو تیگه یشتنی ته و او له م فهرمووده یه که ریوایات و طوروق و ووجووهی زوره پروانه شهرحی نه وه وی له سهر صه حیحی موسلیم، ج/ ۶ ص ۴۴ هتا ص ۵۵ له م فهرموودما نه مانه ی تیادایه: دروسته خویندنی قورئان به بی ده ستنویژ، هه رکاتی مروق به شه و له خه و هه ئسا خویندنی نه م ده نایه ته سوننه ته، له نویژی سوننه ت دا جه ماعه ت دروسته، به دوو که سیش جه ماعه ت ده کری.

۱۳۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنْ رَجُلًا قَالَ لَهُ: أَسْتَطِيعُ أَنْ تُرِيَنِي كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ نَعَمْ فَدَعَا بِمَاءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ فَعَسَلَ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ مَضَمَضَ وَاسْتَنْشَرَ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ بَدَأَ بِمُقَدِّمِ رَأْسِهِ حَتَّى ذَهَبَ بِهِمَا إِلَى قَفَاهُ ثُمَّ رَدَّهُمَا إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ مِنْهُ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ). (الحديث ۱۸۵ — أطرافه في: ۱۸۶، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۷، ۱۹۹) (۲۱)

پیاوی به عهبدو لای کوری زمیدی گوت: ئایا ده توانی که پیشانم بدهی که پیغه مبه ر (دروودی خودی لمسر بن) چون دهنویژی ده گرت؟ عهبدو لای فهرمووی: به ئی

١٤٠- عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْهَاجِرَةِ فَأَتَانِي بِوَضُوءٍ فَتَوَضَّأَ فَجَعَلَ النَّاسُ يَأْخُذُونَ مِنْ فَضْلِ وَضُوئِهِ فَيَتَمَسَّحُونَ بِهِ فَصَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الظُّهْرَ رَكَعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ رَكَعَتَيْنِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةٌ) (الحديث ١٨٧ - أطرافه في: ٣٧٦، ٤٩٥، ٤٩٩، ٥٠١، ٦٣٣، ٦٣٤، ٣٥٥٣، ٣٥٦٦، ٥٧٨٦، ٥٨٥٩) (١٢٢)

ئەبوجە حىقە ناۋى وەھبى كۆرى عەبدوللاى كۆرى موسلىمى سۋائى يە،
خەلكى كووفەيە، لەكۆتايى تەمەنى حەزرىت دا بەخزمەتى گەيشتوۋە،
ئەۋكاتە خۆى مېردىنال بوۋە، گېرآنەۋەى لە پېغەمبەرۋ ئىمامى عەلى و
بەراى كۆرى غازىبەۋە ھەيە، كۆرەكەى خۆى و عەۋن و شەعبى و ئەبۇئىسحاقى
سۈبەيى و كەسانى تىرىش گېرآنەۋەيان لەۋۋە ھەيە، چل و پېنج فەرموۋدەى

ههیه، دووانیان په سهندی ههردوو پیرن، له بووخاریدا دوو فهرموودهی به جیا (واته: بهی ئهوه له موسلیما هه بی) ههیه، له سهحیحی موسلیما سی ی به جیا ههیه، پی شهوا عهلی زور خووشی دهویستو زور ریزی لی دهگرتو زور جیگهی متمانهو باوه ری بوو، کردی به لیپرسراوی سهر به یتولمال له کووفه، له هه موو شهرو شه رگه کانی عهلی دا له گه لی بوو، له کووفه نیشته جی بوو، کومه له که (الجماعة) فهرمووده یان لی یهوه گپراو مته وه، له هاوړی منالکاره کانی پیغه مبه ر دهر میړی. بیژراویشه: کاتی پیغه مبه ر (درووی خودی له سر بی) مردووه نهو هیشتا ره سیده نه بووه، له سهر فهرمایشتی عومده لقاری له حه فتاو دووی کوچیدا مردووه، له (الاصابة فی تمییز الصحابة) دا دمفه رموی: (واقیدی دمفه رموی: لهو سهر دمه دا که بیشر والی عیراق بوو مردووه). بر وانه فهرموودهی ژماره: ۲۴۰ که له دواوه دیت.

نهم جوړه شیکردنه وه یه م زور مه به سته، چونکه حه زده که م که بر اگورده عه لاقه تمه نده کانی حه دیت بزانی که سوننه ت و راژه که رانی سوننه ت له هه موو قوناغیکا، چون بوون و، چی بوون و، کی بوون. چونکه به داخه وه زور له مه لاگانیش به باشی له حاله که حالی نه بوون، بگره زور به یان واده زانی که پیاوانی فهرموودهو سوننه ت وه نهم کولکه مه لاو وشکه سو فی و دهر ویشه ساویلکانه وابوون، که هه ندی قسه ی بی سهر و به ریان له باره ی نایین و داستانی پیاوچا کانه وه له به ره، که له هه موو که سی ده که ن له زانا نه بی

۱۴۱- عَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (ذَهَبَتْ بِي خَالَتِي إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ ابْنِ أُخْتِي وَجَعَ فَمَسَحَ رَأْسِي وَدَعَا لِي بِالْبَرَكَةِ ثُمَّ تَوَضَّأَ فَشَرِبْتُ مِنْ وُضُوئِهِ ثُمَّ قُمْتُ خَلْفَ ظَهْرِهِ فَتَنَظَّرْتُ إِلَى خَائِمِ الثُّبُورِ بَيْنَ كَفَيْهِ مِثْلَ زُرِّ الْحَجَلَةِ). (الحديث ۱۹۰ - أطرافه في: ۳۵۴۰، ۳۵۴۱، ۵۶۷۰، ۶۳۵۲). (۱۲۳)

سائیبی کوپی یهزید (مزی خوی لئ بئ) فهرمووی: پوورم بردمی بۆلای پیغه مبهه
(دروودی خودای لهسهر بئ) فهرمووی: ئەه پیغه مبهه ری خودا! ئەم خوشکه زایه م نه خوشه،
پیغه مبهه ریش (دروودی خودای لهسهر بئ) دهستی هینا بهسهر سه رمداو دوعا ونزای پیت و
فهه ری بۆ کردم، ئەنجا دهست نوێژی گرت و له ئاوه چۆری دهست نوێژ هکهیم بۆ
موفه رک خواردوه، ئەه و جا له پشته وه راوه ستام و سههیری مۆری
پیغه مبهه رایه تيم کرد، که به ناوشانیه وه بوو، وهک دوگمه ی په رده کولله وابوو،
یاخود وهک هیلکه ی کهو وابوو. (ت/ ٤ / ٢٨٠ / ١ تاج- ٣ ز- ٩٢ ژ- ٣١٣٧ - ش/ ت).

راهه و شیکردنه وه:

سائیب خۆی و باوکی له هاو پێیان، خۆی دهفه رمۆی: لهحه جی مائاوا یی دا
له گه ل پیغه مبهه ردا باوکه م هه جی پێ کردم، ته مه نم هه وت سا ل بوو، پێنج
فهه رمووده ی هه یه، بوخاری هه ر پێنجایانی گێرا و ته وه، ئاوه چۆری دهست نوێژ پا که،
به تابه تی ه ی پیغه مبهه ر (دروودی خودای لهسهر بئ) پێشه و ا ئەبو هه نیفه (مزی خوی لئ بئ)
دهفه رمۆی: (گمیزو گشت دهر درا وه کانی تری لهشی پیغه مبهه ر (دروودی خودای لهسهر بئ) پاکن).

١٤٢ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كَانَ الرَّجَالُ وَالنِّسَاءُ
يَتَوَضَّئُونَ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمِيعًا). (١٢٤)

عه بدو ئلای کوپی عومهر (مزی خودایان لئ بئ) فهرمووی: (له سه رده می پیغه مبهه ردا
(دروودی خودای لهسهر بئ) پیاوان و ژنان پێکه وه دهست نوێژیان دهگرت لهیه ک جیگه).

١٤٣ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ (جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَعُودُنِي وَأَنَا مَرِيضٌ لَا أَغْقِلُ فَنَوَضَّا وَصَبَّ عَلَيَّ مِنْ وَضُوئِهِ فَعَقَلْتُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ

(١٢٤) ئەم فهه رمووده یه قسه ی سه حابییه، ئیضا فه کرا وه بۆلای سه رده می پیغه مبهه ر
(دروودی خودای لهسهر بئ) له بهر ته وه به مه رفوع دادنری، برپا نه: شه رحی سه حیحی
موسلیم/ نه وه ی/ ج/ ١ ص ٣٠ چاپی دار احیاء التراث العربی بیروت - لبنان. (وه رگێپ).

اللَّهُ لِمَنْ الْمِيرَاثُ إِمَّا يَرِثُنِي كَلَّالَةٌ فَتَرَكْتُ آيَةَ الْفَرَائِضِ). (الحديث ۱۹۴ - أطرافه في: ۴۵۷۷، ۵۶۵۱، ۵۶۶۴، ۵۶۷۶، ۶۷۲۳، ۶۷۴۳، ۷۳۰۹) (۱۲۵)

جابر (رمزی خوی لیس بر) فہرمووی: نہ خوش بووم ہوشم نہ بوو، پیغہ مبہر (دروودی خودی لیسر بر) ہاتبوو بؤ سہردانم، جا دہستنوئز دہگریو و لہ ناوی دہستنوئزہ کہی لیم دہپرژینئی، ئہو جا ہوشم دیتہوہ. جا گوتم: ئہی رہبہری خودا! میراتو کہلہ پوورہ کہم بؤ کی یہ؟ چونکہ من تہنیا چہن خوشکیکم ہمن کہکہلہ پوورم لی بگرن و کہسی ترم نییہ نہباوک و دایک و نہمنال، ئیتر بہم بؤنہ یہوہ ئیہ تی کہلہ پوور دابہش کردن ہاتہ خوارہوہ (ت/ ۱ / ۱۰۷ / ۱۳ / ۳ / ۱ / ۱ = ز-۱۵۸ ز-۲۱ ش / ن / ت).

۱۴۴ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَقَامَ مَنْ كَانَ قَرِيبَ الدَّارِ إِلَى أَهْلِهِ وَبَقِيَ قَوْمٌ فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَخْضَبٍ مِنْ حِجَارَةٍ فِيهِ مَاءٌ فَصَغَرَ الْمَخْضَبُ أَنْ يَسْطُ فِيهِ كَفُّهُ فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ قُلْنَا كَمْ كُتِّمَ قَالَ ثَمَانِينَ وَزِيَادَةً). (۱۲۶)

ئہنہس (رمزی خوی لیس بر) فہرمووی: کاتی نوئزی عہصر داہات، ئہوانہی کہمالیان نزیک بوو ہہلسان چوونہوہ بؤلای کہس و کاریان، بؤدہسنوئز شورڈن، کؤمہ ئیکیش لہخزمہ تی حہزرتدا مانہوہ، لہئینجانہیہ کی بہرددا چوڑی ئاویان ہیئا، بؤ دہسنوئز، بؤ پیغہ مبہر (دروودی خودی لیسر بر) ئینجانہ کہ - لہبہر بچووی - جی ی ئہوہی تیادا نہدہبؤوہ کہ پیغہ مبہر (دروودی خودی لیسر بر) دہستی تیادا بلاو بکاتہوہ، جاہہموو ئہو کؤمہ ئہی لہخزمہ ت حہزرتدا مانہوہ لہو چوڑہ ئاوہ دہستنوئزیان گرت، چونکہ خودا بہرہ کہ تیکی وای تیخست بہشی ہہموویانی بہزیادہوہ کرد، گوتمان: چہن کہس دہبوون؟

فهرمووی: (لهههشتا کهس پتر دهبووين). (ت/ ١/ ١٠٤ / ٥ = ژ- ١٥٠ ز- ٢١ + ت/ ٤ / ٣٣٣ / ٣+٢+١ = ژ- ٣١٧٠، ٣١٧١، ٣١٧٢ + ٤ + ت/ ٤ / ٣٣٦ / ٢+١ - ش/ت).

١٤٥- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا بِقَدَحٍ فِيهِ مَاءٌ فَعَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجَّهَهُ فِيهِ وَمَجَّ فِيهِ).

نه بوموسا (همزای خوی لی بی) فهرمووی جاری پیغه مبهرا (دروودی خودی لسمر بی) داوای ناوی کرد بو دهستنویر، له جامیکا هه نی ناویان بو هیئا، ههردوو دهستی و دهموچاوی تیا دا شوړدو، ناوه که ی ناوده می تغانه وه ناو جامه که).

١٤٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاشْتَدَّ بِهِ وَجَعُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ فِي أَنْ يُمَرَّضَ فِي بَيْتِي فَأَذِنَ لَهُ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ تَخْطُرُ رِجْلَاهُ فِي الْأَرْضِ بَيْنَ عَبَّاسٍ وَرَجُلٍ آخَرَ قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ فَأَخْبَرْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ أَتَدْرِي مَنْ الرَّجُلُ الْآخَرُ قُلْتُ لَا قَالَ هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَعْدَمَا دَخَلَ بَيْتَهُ وَاشْتَدَّ وَجَعُهُ: هَرِّقُوا عَلِيٍّ مِنْ سَبْعِ قَرَبٍ لَمْ تُحَلَّلْ أَوْ كَيْتِهِنَّ لَعَلِّيْ أَعْهَدُ إِلَى النَّاسِ وَأُجْلِسَ فِي مِخْضَبٍ لِحَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ طَفِقْنَا نَصُبُ عَلَيْهِ تِلْكَ حَتَّى طَفِقَ يُشِيرُ إِلَيْنَا أَنْ قَدْ فَعَلْتُنَّ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى النَّاسِ). (الحديث ١٩٨ - أطرافه في: ٦٦٤، ٦٦٥، ٦٧٩، ٦٨٣، ٥٨٧، ٧١٢، ٧١٣، ٧١٦، ٢٥٨٨، ٣٠٩٩، ٣٣٨٤، ٤٤٤٢، ٤٤٤٥، ٥٧١٤، ٧٣٠٣) (١٢٧)

عائیشه (همزای خوی لی بی) فهرمووی: کاتی نه خو شینه که ی حه زمرت (دروودی خودی لسمر بی) هورس بوو، به چه ند روژی له پيش مه رگیدا، روخسه تی له هاوسه ره کانی خواست، که له مالی من بمینیت هوهو، له وی خزمه ت بکری، نه وانیش ریگه ی نه وهیان بی دا، جا روژی نه خو شینه که ی که شهنگ بوو، فهرمووی (دروودی خودی لسمر بی)

ب: (لهحهوت کونده کهدمبیینه کهیان نه کرابیته وه ئاو بکهن بهسه رما، سابه شکوو کهمی باری لهشم سووک ببی، ههتا بچم بۆ مزگهوت بۆ ئاو موسوئلمانان، تاوه سیئتتان بۆ بکهم) جا سوینهیه کی حه فسه ی هاوسه ری پیغه مبه ر (دروودی خودی لهسر بئ) هه بوو، پیغه مبه ریان له ناویدا دانیشاند، ئه و جا ئیمه ی هاوسه رانی حه زرمه ت له حه وه ت کونده، ده ستمان کرد به ئاو کردن به سه ریدا، هه تا خو ی ئاماژه ی بۆ کردین: که ئیتر به سه، ئه وه ی پیویست بوو کردتان. جاتۆزی باری لهشی سووک بوو، جا دوو پیاو چوونه ژیربالی، عه بیاس و پیاویکی تر بوو، به داره داره بر دیان بۆ نوێژ بۆ مزگهوت، هه ردوو پیی ده خشان له زه وییه که. عوبه یدوللا فهرمووی: کاتی ئه م فهرمووده یه ی عایشه م باس کرد بۆ ئیبنوعه باس، فهرمووی: ئایا ده زانی ئه و پیاوه که ی تر کی بوو؟ گوتم: نه و، فهرمووی: عه لی بوو. بپروانه (ژماره/ ۲۷۱).

۱۴۷- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا بِإِثْنَيْ مِائَةٍ فَاتَى بِقَدَحٍ رَخِيحٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ فَوَضَعَ أَصَابِعَهُ فِيهِ قَالَ أَنَسٌ فَجَعَلْتُ أُنْظِرُ إِلَى الْمَاءِ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ قَالَ أَنَسٌ فَحَزَرْتُ مَنْ تَوَضَّأَ مَا بَيْنَ السَّبْعِينَ إِلَى الثَّمَانِينَ). (۱۲۸)

ئه نهس (پهزی خوی له بئ) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودی لهسر بئ) له ده فزیکا داوای ئاوی کرد، جامیکی دهم په لیان بۆهینا، کهمی ئاوی تیابوو، پیغه مبه ر (دروودی خودی لهسر بئ) په نجه کانی تی خست، ئه نهس ده یگوت: که سه یری ئاوه کهم کرد له نیوانی په نجه کانی پیغه مبه ره وه وه کانی هه ل ده قول، ئه نهس ده یگوت: ئه وانه ی ده سنوێژیان له و جامه گرت دامنان حه فته هه شتا که سیك ده بوون (ت- ۱/ ۱۰۴/ ۵- ش).

١٤٨ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْتَسِلُ أَوْ كَانَ يَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ إِلَى خَمْسَةِ أَمْدَادٍ وَيَتَوَضَّأُ بِالْمُدِّ). (١٢٩)

ئەنەس (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: گەئێ جار وادەبوو پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بەمەن (صاع) یەک ئاو خۆی دەشۆرد، یان دەیگەیانده پێنج مشت (مودد) جاروبارێش بەیەك مشت ئاو دەستنوێژیکی دەگرتا (ت/ ١ / ١٣٢ / ٧ ز- ٢٧ ژ- ٢٢٧ - ش/ د/ ت/ ن).

رافەو روونکردنەوه:

صاع ئەیارەیه که چوار مودد (مست: مشت) دەگرێ، موددیش ئەیارەیه کی شەش گۆشەیه، درێژی زەییکی نزیکە ی (٩/٢) سم. مودد لەعەرەبیدا بەمشتیش دەگوترێ. جا لەحەدیث و لەشەرعا، مەگەر نیشانەیه کی لا بەر (قرینه الصارفه) هەبێ، دەنا مەبەست لەموود مشتێ مروؤف نییه، بەلکوو مەبەست ئەو ئەیارە ناوبراوهیه، کەزۆر بەی وەرگیرە کوردهکان تەرجەمەیان کردوو بەمشت، یابەمست، بەلام تەرجەمە که زۆر سەرکەوتوو نییه، چونکه خەلک بەمشتی دەست تی دەگەن.

١٤٩ - عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَنَّ مَسْحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ وَأَنْ عَبْدَ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ سَأَلَ عُمَرَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ نَعَمْ إِذَا حَدَّثَكَ شَيْئًا سَعْدٌ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا تَسْأَلْ عَنْهُ غَيْرَهُ). (الحدیث ٢٠٢). (١٣٠)

عەبدوللای کورێ عومەر (ڕەزای خۆیان لێ بێ) فەرمووی: سەعدی کورێ ئەبوو وەمقاص (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەسنوێژی گرت،

(١٢٩) أخرجه مسلم في الحيض باب: القدر المستحب من الماء في غسل الجنابة، رقم: ٣٢٥ = ٧٢٨، ٧٢٤، ٧٢٥.

(١٣٠) من افراد البخاری (عینی/ ٢/ ٩٦/ ٦٥) المترجم.

لهجیاتی شۆردنی پێی دەستی تەپى هێنا بەسەر سۆلهکانیدا، گەبەهوجۆره سۆله لهزاراوی شهرعا پێی دهگوتری (خوفف) عەبدوللای کوری عومەر بۆئەم مەسەلەیه لهباوکی پرسى، باوکی پێی دهنهرومۆ: (بەئى وایه، وهکی تریش ههراکتای سەعد فهرومودهیهکی پێغه‌مبه‌رى گێراپه‌وه بۆت پێویست ناکا لهکەسى تر به‌رسى).

١٥٠- عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمِيَّةِ الضَّمَرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَمْسَحُ عَلَى الْخَفَيْنِ. (الحديث ٢٠٤ - طرفه في: ٢٠٥) (١٣١)

عه‌مرى کوری ئومه‌یه‌ی کوری چه‌مرى (همزی خوى لى به‌) فه‌رومۆی: به‌چاوی خوّم پێغه‌مبه‌رم بینیه‌وه، له‌ده‌ستنوێژدا، له‌جیاتی ی شۆردنی هه‌دوو پێی ده‌ستی تەپى هێنا به‌سەر جووته سۆله‌که‌ی که‌له‌پێ یدا بوو).

شیکردنه‌وه:

عه‌مر پیاوێکی زۆر ره‌شیدو قسه‌زان بوو، گه‌ئى جار پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ر به‌) ده‌ینارد بۆ کارى گ‌رنگ، نامه‌یه‌کی پێغه‌مبه‌رى برد بۆ نه‌جاشى له‌حه‌به‌شه‌، هه‌روا پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لسه‌ر به‌) ناردى بۆ مه‌که‌که‌، له‌وئى ته‌رمه‌که‌ی خو‌به‌یبی شه‌هیدى له‌سیداره‌که‌ی کرده‌وه‌و هێناى. بیست فه‌روموده‌ی هه‌یه‌، له‌بو‌خاریدا دوو فه‌روموده‌ی هه‌یه‌.

١٥٠- (مكرر) عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمِيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ أَبِيهِ قَالَ: (رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ عَلَى عِمَامَتِهِ وَخُفَّيْهِ).

دیسان له‌وه‌وه (همزی خوى لى به‌) دهنه‌رومۆ: پێغه‌مبه‌رم بینى له‌ناو ده‌سنوێژا له‌جیاتی سه‌رته‌پرکردن (مسح الرأس) ده‌ستی تەپى هێنا به‌سەر می‌زهره‌که‌یداو، له‌جیاتی قاج شۆرینیش ده‌ستی تەپى هێنا به‌سەر سۆله‌کانیدا).

۱۵۱- عَنْ الْمُغِيرَةِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَهْوَيْتُ لِلْإِزْعِ خُفِّيهِ فَقَالَ دَعَهُمَا فَإِنِّي أَذْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا). (الحديث ۲۰۶ طرفه في: ۱۸۲).

موغیره ی کوری شوعبه (رمزای خوی لن بن) فہرمووی: لہ سہ فہریکا لہ خزمہ تی
 حہ زہ تدا بووم (درودی خودای لہسر بن) دہسنویژی گرت، کہ گہیشته سہرقچی
 دانہ ویمہ وہ کہ خوفہ کانی لہ پی ی داکہ نم، فہرمووی: (وازیان لی بینہ
 بہدہسنویژہ وہ لہ پیم کردون) ئیتر قاجی نہ شورودو لہ جیاتی نہ وہ
 دہستی تہری ہینا بہ سہر سولہ کانیدا. (ت/ ۱/ ۱۴۱/ ز- ۲۹ فہرموودہ ی
 ژمارہ: ۲۵۰).

۱۵۲- عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ (أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْتَزُّ مِنْ كَيْفِ شَاةٍ فُدِعِيَ إِلَى الصَّلَاةِ فَأَلْقَى السَّكِّينَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ). (الحديث ۲۰۸ - أطرافه في: ۶۷۵، ۲۹۲۳، ۵۴۰۸، ۵۴۲۲، ۵۴۶۲) (۱۳۲)

عہمری کوری ثومہ ییہ (رمزای خوی لن بن) فہرمووی: پیغہمبہرم دی (درودی خودی لہسر
 بن) شانی مہریکی بہدہستہ وہ بوو، بہجہ قوی پی پارچہ پارچہ ی دہکردو
 دہخوارد، لہ وکاتہدا بانگیان کرد بو نویژ، ئیتر گوشت و جہ قوکہی داناو
 ہہ لساو چوو بہرنویژی یہ کہی بو کردن، بہ لام لہ بہر خواردنی گوشتہ کہ
 دہستنویژی نہ گرتہ وہ. (ت/ ۴/ ۵۳/ ۱۷ تاج- ۳ ز- ۱۶ ژ- ۲۶۵۲ - ش/ ت).

۱۵۳- عَنْ سُوَيْدِ بْنِ ثَعْمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ خَرَجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ خَيْبَرَ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالصَّهْبَاءِ وَهِيَ أَدْنَى خَيْبَرَ فَصَلَّى الْعَصْرَ ثُمَّ دَعَا بِالْأَزْوَاجِ فَلَمْ يُؤْتِ إِلَّا بِالسَّوِيقِ فَأَمَرَ بِهِ فَتَرَّى فَأَكَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَكَلْنَا ثُمَّ قَامَ إِلَى الْمَغْرِبِ فَمَضْمَضَ وَمَضْمَضْنَا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ).

(الحديث ٢٠٩ — أطرافه في: ٢١٥، ٢٩٨١، ٤١٧٥، ٤١٩٥، ٥٣٨٤، ٥٣٩٠، ٥٤٥٤، ٥٤٥٥).

سووهیدی کوری نوعمان (رمزی خوی لى بن) فهرمووی: سالى نازاد کردنى خه یبهر له خزمهت پيځه مبهردا (دروودی خودی له سمر بن) چووم بؤغهزا، بهرهو خه یبهر کهوتینه پړئ، که گه یشتینه سه هباء، که ناوی شوینه که وا له خوار خه یبهره وه، له وئ نویژى عهصرى کرد، که نانه که یان بؤى هیئا، بریتى بوو له هه ندى قاووتو بهس، چه زرمهت (دروودی خودی له سمر بن) فهرمانى فهرموو به ئاو تهریان کرد، نه و جا به کۆمه ل له گه ل پيځه مبهردا دهستان کرد به خواردنى نه و پر پۆله ی قاوته. له پاشا له خزمهت پيځه مبهردا (دروودی خودی له سمر بن) ئاوی له ده می خوی راداو ئیمه یش ئاومان له ده می خو مان راداو، ده ممان شۆرد، نه بادا شتى له قاوته که له نیوانى ددانمانا بمینیتیه وه وه له ناو نویژه که دا پپوهی خه ریک بین، به لام ده سنویرمان تازه نه کرده وه به هو ی خواردنى قاوته که وه. (ت/٤/٥٥/٢٢ = تاج-٢ ز-١٦ ژ-٢٦٥٨).

روونکردنه وه:

سووهید (رمزی خوی لى بن) له دهسته ی پهیمانى خوشنودى یه (واته: له کۆمه له ی به یعه ته روضوانه) چه وت فهرمووده ی هه یه، یه که فهرمووده ی له بو خاریدا هه یه نه ویش نه مه یه.

١٥٤ - عَنْ مِمْوْنَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكَلَ عِنْدَهَا كَيْفًا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ). (١٣٣)

مهیموونه ی هاوسه رى پيځه مبه ر (دروودی خودی له سمر بن) فهرمووی: پيځه مبه ر (دروودی خودی له سمر بن) له لای من شانئ گوشتى خوارد، نه و جا هه ئسا نویژى کرد، له پاش خواردنى گوشته که ده سنویرى نوی نه کرده وه.

مهیموونهی گچی حاریث، دایکی موسولمانان، لهسالی شهش یاحهوتی کؤچی، لهسهریف پیغهمبر (دروودی خودی لسمبر بئ) هینای، لهههمان شوین لهسالی (۵۱) ی ک، بیژراویش له (۶۶) ی ک مردوو، ئیبنووعهیباسی خوشکهزای نویژی لهسهر تهرمهکهی کرد.

۱۵۵ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَرِبَ لَبَنًا فَمَضَمَضَ وَقَالَ إِنَّ لَهُ دَسْمًا. (الحديث ۲۱۱ طرفه في: ۵۶۰۹). (۱۳۴)

ئیبنووعهیباس (رمزی خودیان لئ بئ) فهرمووی: جارئ پیغهمبر (دروودی خودی لسمبر بئ) شیری خواردموه، لهپاشا ئاوی لهدهمی رادا، فهرمووی: شیر چهوری و بهلخی هیهه). (ت/ ۴ / ۱۱/۶۰ تاج- ۳ ز- ۱۷ ژ- ۲۶۷۴).

۱۵۶ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ التَّوَمُّ فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ لَا يَذَرِي لَعَلَّهُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسْبُ نَفْسُهُ. (الحديث ۲۱۲). (۱۳۵)

عائیشه (رمزی خوی لئ بئ) فهرمووی: جارئ پیغهمبر (دروودی خودی لسمبر بئ) فهرمووی: کاتئ یهکئ لهئیوه لهناو نویژدا وهنهوزی دهداو خهوهنووچکهی بوو ئیتر بابجئ بخهوی ههتا خهوهکهی دهروا، چونکه کاتئ بهدهم وهنهوزهکوتئ و خهوهبردنهوهوه، نویژ بکهن رهنگه بتانهوی بیارینهوه بوخوتان بهلام لهجیاتئ نهوه جنیو بهخوتان بدهن (ت/ ۱ / ۲۹۸ = ز- ۹۶ ژ- ۵۷۸ . ش/ د/ ت/ ن).

۱۵۷ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَنْمَ حَتَّى يَعْلَمَ مَا يَقْرَأُ). (الحديث ۲۱۳).

لهئهنهسهوه (رمزی خوی لئ بئ) لهپیغهمبرهوه (دروودی خودی لسمبر بئ) دهفهرمووی: نهگهر کهسیکتان لهناو نویژدا خهوی دمهات و وهنهوزی دهدا، بائیتر بخهوی، ههتا بزانی چی دهخوینی، بهلام نهو نویژهی کهتیادیهتی دهبئ نهوه تهواو بکا).

(۱۳۴) أخرجه مسلم في الحيض، باب: نسخ الوضوء مما مست النار، رقم: ۲۵۸، ۷۹۶ شيجا.

(۱۳۵) أخرجه مسلم في صلاة المسافر وقصرها، باب: أمر من نعل في صلاته، رقم: ۷۸۶، ۸۲۲ شيجا.

۱۵۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ قَالَ وَكَانَ يُجْزِي أَحَدَنَا الْوُضُوءَ مَا لَمْ يُحْدِثْ). (الحديث ۲۱۴).

عمری کوپی عامیر فہرمووی: ئہنہس (ہمزای خودی لہ بی) فہرمووی پیغہمبہر (درویدی خودی لہسہر بی) بوہموو نوپڑی لہکاتی داہاتنی دا دہسنوپیڑیکی تازہی دہگرت (ہہتا روژی نازاد کردنی شاری مہککہ، لہو روژہدا بو دہرپرینی دروست بوون - واتہ: بوہیانی جہواز - بہیہک دہسنوپیڑ ہہر پینج فہرزہ نوپڑمکانی کرد). عمر فہرمووی: گوتم: ئہی ئیوہی یاران پیغہمبہر چوں دہسنوپیڑتان دہگرت؟ فہرمووی: یہک دہسنوپیڑمان بہس بوو، تاکاتی دہسنوپیڑمکہمان دہشکا، ئہوسا لہکاتی پیویست دا دہسنوپیڑیکی ترمان ہہلدہگرتہوہ. (ت / ۱ / ۱۳ / ۲۹۹ = ژ-۲۴۵ ز-۲۸ - ب / د / ت / ن)

۱۵۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَائِطٍ مِنْ حِيطَانِ الْمَدِينَةِ أَوْ مَكَّةَ فَسَمِعَ صَوْتَ إِنْسَانَيْنِ يُعَذِّبَانِ فِي قُبُورِهِمَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَذِّبَانِ وَمَا يُعَذِّبَانِ فِي كَبِيرٍ ثُمَّ قَالَ بَلَى كَانَ أَحَدُهُمَا لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ وَكَانَ الْآخَرُ يَمْشِي بِالْثَمِيمَةِ ثُمَّ دَعَا بِجَرِيدَةٍ فَكَسَرَهَا كِسْرَتَيْنِ فَوَضَعَ عَلَى كُلِّ قَبْرٍ مِنْهُمَا كِسْرَةً فَقِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟ قَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ تَيَسَّرْ). (الحديث ۲۱۶- أطرافہ فی: ۲۱۸، ۱۳۶۱، ۱۳۷۸، ۶۰۵۲، ۶۰۵۵). (۱۳۶)

ئیبنوعہبباس (ہمزای خودی لہ بی) فہرمووی: جبار پیغہمبہر (درویدی خودی لہسہر بی) لہمہدینہ، یالہمہککہ، بہلای باخہ خورمایہکا رابورد، گوئی لہدہنگی دوو مروژ بوو، لہناو گورمکانیان دا سزا دہدران، پیغہمبہر (درویدی خودی لہسہر بی) فہرمووی:

(۱۳۶) أخرجه مسلم في الطهارة باب: الدليل على نجاسة البول ووجوب الاستبراء منه، رقم:

(خاوهنی ئەم دوو گۆرە سزا دەدرێن، لەسەر شتێ سزا دەدرێن کە خۆیان لەژیانیان بەگەورەو گرانیان دانەناوە، بەبێ نرخیان زانیوە، بەلام ئەو شتە لەلای خودا، گوناھو تاوانیکی گەلی گەورە، یەکیکیان لەسەرئەو نازار دەدرێ چونکە لەحالی ژیانی دا خۆی لەگمیزی خۆی نەدەپاراستو، لەکاتی میزکردن دا خۆی لەپال شتێک دا حەشار نەدەدا، ئەوێتریشیان قسەچێن بوو، دووزمانی دەکرد، قسە دەهێناو دەبرد بۆ تیکبەردانی خەڵک لەیەگرتی).

ئەنجا حەزرەت (بروودی خودای لەسەر بێ) پەلکە دارخوارمایەکی سەوزی هەلگرتو کردی بەدوو لەتەووە، هەرکەرتهی لەسەر گۆرێکیان داچەقاند. گوتیان: ئەو پێغەمبەری خودا! ئەمەت بۆچی کرد؟ فەرمووی: (چونکە گیاو داری سەوزو درەختی تەپری سەرگۆڕ، تاوشک دەبێ و تەراپی تیدا نامینێ دەپارێتەو بۆ مردوووەکە، جاکە وابوو بەشکوو ئەم دوولەتە پەلکە خورما سەوزمە لەم روانگەییەو، باری نازاریان سووک بکەن، هەتا ئەوکاتە کە وشک دەبنو لەتەسبیحات کردن دەکەون!) (تاج / ١١٠ / ١ = ٣ - ٢٣ ژ - ١٦٥ ش / د / ت / ن).

روونکردنەوایی:

برپار (حوکم) هە کانی شەریعەت لەسەرچاوە گەورەکانی شەریعەت وەردەگیرێن، پێویستە لەسەر هەموو موسوڵمانی، لەکاروباری نایینی دا، وەک پێشینانە باشەکان، چاویان لەدەمی زانا گەورەکان بێ، وەک شیخی ئەزھەر، وەک جەنابی مامۆستا مەلاعەبدولکەریمی مودەرپس، وەک هەموو مەلا گەورەکانی تری جیهانی ئیسلام. وەلەکاتی پێویست دا موراجەعە ی کتێبە گەورەکانی شەرع بکری.

بەلام بەداخەو، لەولاتی ئێمەدا، بەتایبەتی لەکوردستانی ئازیزدا، شیرازە ی کاروبار تیکچوو، کەسانی وا خۆیان بەمەلا ناگۆرنەووە فەقێ ی تەواویش نین، خۆزگا بەخۆزگای خودا، لایەنە ئیسلامییەکان هەقیان بەسەر بابەتە

فیقهیه کانه وه نه بوايه، دهوری قازی و مه لاو موفتیان نه بینیبایه، چونکه
نه رکی پیروزی سهرشانی نه وان پشتگیری شهریه ته، نه شری دموعه ته،
به رگری یه له نیسلام، هه ولدان و تیکۆشانه بۆ پیاده کردنی دهو له تی قورنان!

نه وهی من به چاوی خۆم می بینم کاره ساتیکی زۆر دلته زینه، که نه ویش
نه مه یه: ره شه خه لکیکی جه هیلای و دروست بوون باوهریان به لایه نه که ی
خوین زیاتر هه یه تابه ره رمایشتی توحفه و ئوممی شافیهی و سه حیهی
بوخاری، هه تا ئیوارئ تۆ بلی ی له مینه حاجی نه وهی دا واده ره رموی، نه و
خه لکه سهرلی شیاوه شتی وابه بیدعه ت داده نی، ته نانه ت دووبه ره کی و
راجیایی یه کی گه وره ی و دروست بووه، له ناو پیزی نوپزی جه ماعه تدا،
دهزانرئ نوپز که ره که له ج لایه نی که و سه ره به کی یه! زور به ی نه مانه
غه ربزه ده و گۆنه پیری عیلمانی!

به داخه وه لایه نه نه یاره کانی نیسلام نه هه له گه وره یان قۆستۆته وه، یه ک
به هزار له گیرفانی خوینانه وه لی ی زیاد ده که و، نه وه نده ی تر ئاگری ئازاوه
له نیوان لایه و گوروپ و گورۆه نیسلامیه کان دا خو ش ده که ن!

من له م کتیبه پیروزه دا عهرزی ئازیزانی خۆم ده که م: نابی لایه نگیرانی نه و
لایه نانه خوین له تیکرایی موسو لمانان جیا بکه نه وه، وه ده بی په پره ی
مه ده به ی خوین بکه ن، نابی هه ندی بابته و مه سائیلی خیلای بکه ن به مارکه
موسه ججه له بۆخوین، منیش له گه ل نه وه دام که په پره ی سونه ت له پشتر و
باشتره له په پره ی کردنی کوپرانه ی مه ژه به!

به لام شتی و به رنامه یه کی هیلی و دورودریژی ده وی، که له خودا به زیاد
بی ئیستا نه و به رنامه یه له گه شه کردن دایه، وه به هیج جوړی پپو یستی
به پشگوئ خستنی نه م مه ژه به گه ورانه نییه، به لکوو خویاربی هه می شه
کو ششی باشی پاشینانی نه ته وه ی نیسلام ده بی به ته واو که ری کو ششی پیروزی

پیشینیانی ئەم نەتەو دیە، رحەمەت لەو کەسە، لەو لایەنە، لەو مەلایە، لەو موسوڵمانە کە قەسەى خێر بۆ موسوڵمانان دەکا، ریزەکانى موسوڵمانان یەك دەخا، گوێ بۆ قەسەى هەق دەگرێ.

جا وامن لێردا لەبابەت ئەم فەرموودەى وە، بۆ کەسى خۆى ئەم چەند خالە روون دەکەمەو:

١- دینى و سەردانى گۆڤو گۆڤستان سوننەتێكى گەورەى، بۆ بیاوو ژن سوننەتە، رحەمەت لەو کەسەى بەپێى شەریعەت سەردانەکەى ئەنجام دەدا.

٢- پیشەوا نەو دەوى (پەزى خۆى لى بى) لەبەرگى سییەمى شەرحى صەحیحى موسلیما، لەلایەرە (٢٠٢ ژ ٦٧٥ شیخا) دا، لەباسى (الدلیل علی نجاسة البول ووجوب الاستبراء منه) دا، بەدەق دەفەر موئ: (واستحب العلماء قراءة القرآن عند القبر لهذا الحدیث، لأنه إذا كان يرجى التخفيف بتسبیح الجريد فتلاوة القرآن أولى والله أعلم) واتە: زاناگان دەفەر موون: خویندنى قورئان لەسەر گۆڤ بەپێى ئەم فەرموودەى سوننەتە، چوونکە لەشوینى بەهۆى پیت و فەرى تەسبیحات کردنى پەلکە خورماى سەوزەو، سزای مردوو سووک بێ، دیارە کە بەهۆى قورئان خویندنى موسوڵمانەو بەشتر سزای سووک دەبێ.

٣- عەللامەى عەینیش (پەزى خۆى لى بى) هەمان را لەخەططابییەو راگوێز دەکا و دەفەر موئ: (ئەم مەسەلەى راجیای تیا دایە، ئەبوحەنیفەو ئەحمەد (پەزى خویان لى بى) رایان وایە کە پاداشى خویندنى قورئان دەگا بە مردوو، بەپێى ی ئەو فەرموودەى کەوا ئەبوبەکرى نەجار لەکتێبى (السنن) دا، لەعەلى کورێ ئەبوطالبیەو دەگێرێتەو: پێغەمبەر (درووى خۆى لەسەر بى) دەفەر موئ: (هەرکەسى لەگۆرستانەو رەت بێ و یازدەجار (سورەتى قل هو الله أحد) بخوینى، ئەوجا پاداشەکەى ببەخشى بە مردووکان، بەقەد ژمارەى مردووەکان پاداشى پێ دەدرێ).

۴- لەكاتی خویندنی قورنانا سهکینه و مایه‌ی ئارامی و فریشته‌ی رحمة دادمبارن، بوخاری و موسلیم و تیرمیزی (رهزای خودایان لێ بێ) دهگیرنهوه: بهراء (رهزای خوی لێ بێ) فهرمووی: شهوئ ئوسهیدی کوری حوزدیر سووردهتی کههف دهخوینئ، لهوکاته‌دا ماینه‌که‌ی له‌لایه‌وه به‌دوو گوریس به‌سرابووه، په‌له هه‌روئ ده‌دا به‌سه‌ریاو ده‌گیرته‌ ناوو، ده‌ست ده‌کا به‌گ‌ر‌خواردن به‌ده‌وریداو لێی نزیك ده‌بیته‌وه، ماینه‌که‌شی که‌ئه‌مه‌ ده‌بینئ س‌ل‌ی لێ ده‌کاو، هه‌ل ده‌سه‌له‌میته‌وه، جا بۆبه‌پانی هاته‌ لای پیغه‌مبه‌ر (مردووی خودای له‌سه‌ر بێ) ئه‌مه‌ی بۆ گیرایه‌وه، فه‌رمووی (مردووی خودای له‌سه‌ر بێ): (ئه‌وه‌ فریشته‌ی ئارامی و مایه‌ی رحمة‌ت و ئاسایش بوون له‌به‌رخاتری قورنانه‌که‌ داباریون!)

۵- مه‌عقیلی کوری په‌سار (رهزای خوی لێ بێ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (مردووی خودای له‌سه‌ر بێ) دمفه‌رموئ: (یاسین د‌ل‌ی قورنانه، هه‌رکه‌س‌ئ ئه‌م سوورته‌ ساخ بۆ ره‌زای خودا بخوینئ، به‌نیازی پاداشی باشی ئه‌وجیهان، مس‌وگ‌هر خودا لێی خوش ده‌بی، سوورده‌تی یاسین له‌سه‌ر مردووی خ‌و‌تان بخوینئ!) (نه‌سائی و ئه‌حمه‌دو ئیبنو‌ماجه گیراویانه‌ته‌وه ئیبنو‌حییبان به‌فه‌رمووده‌یه‌کی دروستی داناوه). واته: به‌حه‌دیپ‌ئ‌کی سه‌حیحی داناوه.

۶- ده‌قی ئایه‌ت و فه‌رمووده‌ی زۆر هه‌یه له‌سه‌رئه‌وه که‌مردوو سوودو به‌هه‌ر له‌کرده‌وه‌ی که‌سیکی تر و‌م‌رده‌گرئ. وه‌ک:

۱- قورئان دمفه‌رموئ: (و‌ک‌ان أبوه‌ما صالحاً) وه دمفه‌رموئ: (رب‌نا اغفر لنا ولإخواننا الذین سبقونا بالإیمان) وه دمفه‌رموئ: (من یشفع شفاعه‌ حسنه‌ یکن له نصیب منها) وه دمفه‌رموئ: (والذین آمنوا واتبعهم ذریعتهم بإیمان ألحقنا بهم ذریعتهم).

ب- نزاو پارانه‌وه‌ی زیندوو بۆ مردوو سوودی هه‌یه بۆی، نوێژ له‌سه‌ر مردوو سوودی هه‌یه بۆی، به‌پ‌ئ‌ی فه‌رمووده‌ی ساخ، که‌شه‌یخه‌ین گیراویانه‌ته‌وه

حه زرمته (دروودی خودای لهسەر بئ) دمفه رموئ: (كهسئ بمريئ و روژووی لهسهر بئ)، كه سوکاری دمتوانن لهباتی نهو بهروژوو بن) وهك دروشمیکی گشتی، بۆ قهزاگێرانهوه بۆ مردوو پیغه مبههر (دروودی خودای لهسهر بئ) دمفه رموئ: (فدین الله احق ان یقضی). حه جیش بۆ مردوو قهزا دهکریتهوه، فهرمووده لهسهر نهمه لهبوخاری و موسلیم و تیرمیژیدا ههیه، خیری وهقف دهگا بهمردوو، لهفهرموودهی ساخ دا دهلئ: پیاوئ گوتی: نهی پیغه مبههری خودا! دایکم مردوو، ئایا سوودی ههیه بۆی ئهگهر من ئیستا خیری بۆ بکهم؟ فهرمووی (دروودی خودای لهسهر بئ): (بهلئ). قهرزانهوهیش بۆ مردوو سوودی ههیه.

۷- نوێژی مردوو لهسهر گوژ دروسته، پیغه مبههر (دروودی خودای لهسهر بئ) خوئی لهپاش ههشت سال نوێژی مردووی لهسهر شههیدهکانی ئوحد کرد، ئهوهیش مهعنای وایه كه پیغه مبههر (دروودی خودای لهسهر بئ) قورئانی لهسهر مردوو خویندوو، چونکه فاتیهی لهو نوێژدا خویندوو (بروانه: ۴۶۱).

۸- ئیمامی تیرمیژی بهرشتهیهکی جوان دهگێرپێتهوه: ئیبنوعههباس (رهزای خویان لی بئ) دمفه رموئ: جارئ پیاوئ لهیارانی پیغه مبههر (دروودی خودای لهسهر بئ) نازانئ چاتۆلهکهی لهسهر گوژئ ههلهدهات، كهگوئ دهگرئ والهناو گوژهکهدا یهکئ سوورتهی (تبارک الذي بیده الملك) دهخوینئ تاتهواوی دهگا، جادهچیته خزمهتی حه زرمته (رهزای خوی لی بئ) عهرزی دهگا: قوربان! نهی پیغه مبههری خودا! نهمزانی چاتۆلهکهمم لهسهر گوژئ ههله دابوو، کهچی مرؤفیکی تیا بوو، کهلهو گوژهدا نیژرابوو، سوورتهی تهبارمکی خویند ههتا تهواوی کرد، جا پیغه مبههر (دروودی خودای لهسهر بئ) فهرمووی: نهو سوورته شوورمو پهڕژینهو کهسئ بیخوینئ دهبئ بهفریارهسی و رزگاری دهگا له سزاو ئیش و ئازاری گوژ).

۹- زۆر لهو عیبادهتانهی که پیغه مبههران و بهنده باشهکانی خودا لهپاش مردنیان کردوویانه یادهیکهن و بهنده لهسهحیحی سونهتدا بهرچاوم

کہوتوون لہئور جوزہی (بین یدی کتاب اللہ) دا تۆمارم کردوون وەك ئەم
چەن بابەتانەى وان لەم چەن ھەئبەستەدا دەى ئەم جوړە شتانە ئەو
دەگەيەنن، کەلەپاش مردنیش خیرى کردەوێ باش دەگا بەخاوەنى،
و دەعەلاقەو پەيوەندى لەنیوان مردوان و زیندواندا بەتەواوى نەپچراوہ.
ئەمە چەند نموونەيەکە.

حافظ (المالك) الذي يتلوها
في كل يوم نال ما يرجوها
تنجيته من عقوبة القبر
وتشفع وله لدى الغفور
وجاء في الخبر أن الميتا
قرأها في قبره، قيس يا فتى!
لو لم يقد هذا، فهذا الرجل
ما كان في دار الثواب يعمل
وبعض الانبياء بعد الموت
تعبداً طاف حول البيت
وبعضهم بالحج قد أهلا
وبعضهم في قبره قد (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
أمرهم الرسول بالمصلى
لما سرى في قدسنا المعلا!
قد اقتدى الأموات بالأحياء
إذ أمرهم أحمد في الإسراء
هذا من التكريم للخيار
فلا مجال فيه للشرار!
أن نلهم التسبيح حين نخلد

يُثَبِّتُ أَنْ اللَّهَ دَوْمًا نَعْبُدُ
وَالْحَمْدُ وَالتَّسْبِيحُ وَالسَّجْدُ

١٠- له چوار چيوهى نهم روونكر دنده وهيه دا بهنده له كتيبي (بين يديه كتاب

الله) دا گوتوومه:

يَا سَيِّدَ تَقْرَأُ عَلَى الْأُمَمَاتِ
وَجَارَةَ لِسُورَةِ الصَّافَاتِ
قُرْآنَ رَبِّى قَلْبُهُ يَا سَيِّدَ
فَقَلْبُ تَالِيَهَا بِهَا يَلِينُ
وَقَبْرِ مَنْ تَتْلَى عَلَيْهِ يُوْهِلُ
إِذْ السَّكِينَةُ عَلَيْهِ تَنْزِيلُ
وَسَنْ خْتَمَهَا عَلَى الْمُحْتَضِرِ
وَذَكَرُ مَا يَدْعُوهُ لِلتَّذْكَرِ!
يَا زَائِرَ الْقُبُورِ كُنْ مُسْلِمًا
وَدَاعِيًا لَهُمْ بِخَيْرٍ وَعَلِمًا:
خَيْرُ هَدِيَّةٍ مِنَ الزَّوَارِ قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ وَالْأَذْكَارِ
(قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ وَالْأَذْكَارِ)
إِنَّ الْجَرِيئَةَ الْأَخْضَرُ إِذْ يَذْكَرُ
عَلَى الْقُبُورِ ذَنْبَهَا قَدْ يَغْفِرُ
بِخْتَمِ يَاسَيِّدِ الْقُبُورِ عَطَّرُوا
أَفْرَضَ بِأَنَّكَ الْجَرِيدُ الْأَخْضَرُ!
لَيْسَ لَتَفْرِيجِ الْكَرُوبِ مِثْلُهَا
وَكُلُّ لَيْلٍ قَبْلَ نَوْمٍ فَاتْلُهَا
إِنَّ الْمَدَارَ لَعَلَى الْإِخْلَاصِ
وَقُوَّةَ السَّيِّقِينَ فِي الْخُلَاصِ

ئەمەش چەن شەيئەكە لەو پەيڕستە كەبە حەيسابى ئەبجەد ژمارەى
سورەتەكان لەناو شەيئەكاندا، لەسەر ئەم شەيئە تۆماركراوە: (لو- زل) = ٣٦
كە دەكاتە ژمارەى سوورەتى ياسين. زل = ٣٧ كە دەكاتە ژمارەى
سوورەتى صافات، كە يەكسەر والەدوا ياسينەو، ئيتەر هەروا، لەهەمان كاتدا
خودى شەيئەكەيش مەعنا يەكى جوانى ئاساى تەرى هەيە:

هـود و يوسـف ورعـد سـور
الرمزها (يا بيحي) نعم الصور!
بـالفكر سـبر غـورة تمـيط
بكهـف مـريم العـلا (يحـيط)
(كـطـل) غـيث في حـقـول الفـوم
العنكبـوت في جـوار الـروم
(لا . لب) لي إن لم أـقل يـاهاني + (لقمان قبل سجدة القرآن)
ياسين والصافات قد تقاسموا + (لو . زل) علم لزل عالم
عـينى لقاـبى فى فـداه (مـزحم!)
محمـد فى فتـحه (ص) مـكـرم
لـولا هـدى الـرحمن يـاحنون
فى الواقـعة بـشدة (نـهـون)
بـسورة الحـديد نـصف الـسور
قـد إنتهـى عـدها فى نظـري
عـدد نـصف سـور القـرآن
جـمع (الحـديد: زن) بـلا نقـصان!
وعـدي (وز) بـسين ادرجـوا
رقـم تحـريم وملـك يـخـرج
إلى المعـارج بعـينهـا أشـر

في (جَدَّ نوح) رقم نوح قد سطر!
والنازاعات جـارة لعـبس
(عطـف) الجـوار منهمـا تأسـس!
(لان) لتكـوير ولا نلفـتار
(ثـمـل) رزقـتم منـه يا صـفاري!
(فـج) هـوى المطفـفين من سـلك
بالانـشقاق (دف) يمـن مامـك
(فـه) بـالبروج (وف) هـا تبـجـيلا
ورتلـن طارـقـاً تـرتيلاً (١٣٧)

(١٣٧) بـروانه شهر حى نه وهوى له سهر صـهـحـى مـوسـلـيـم ج/٣ ص ٢٠٢، ج/ ١٨ ص ١٤٤، ج/ ٦ ص ٨١، ص ١٠١، ص ٢١٩، عمدة القارى ج/٢٠ ص ٣١، ص ٢٥ ج/٣ ص ١٨ ج/٦ ص ١٨، ج/ ١٦ ص ١٣٥، ج/ ٨ ص ١٥٢، ص ١٥٦، ج/١٧ ص ١٤١، ص ٦٤، ص ١٦٥، تاج الاصول ج/١ ص ٨٦، ص ٣٧٧، ص ٣٧٩، ص ٢٨١، ص ٢٨٣، ج/٣ ص ٢٨٠، ج/ ٤ ص ١٤، ص ٢١، ص ٢٣، مغنى المحتاج/١/ ٣٦٨ ج/٣ ٦٨-٧٠. الفقه الميسر/١/ ٢٩٥ ج/٢/٢٠-٣١٠. فيقهى ناسان/١/ ٣٨٩، ٤٠٠-٤١٢. (نامهى زانين لهم كتيبه پيروزه، فـهـرمـوودـى ژماره: (٢٧٥) + تاج/١ ص ٢٩٢
حه لكردن جـهـن شـيـعـرى لهم شـيـعـرانـهـى سـهـرمـوه: قورنـان (١١٤) سوورته، نيوهى دهكاته:
(٥٧) كهـرـيـك دهكاته كوئ پـيـتهـكانى (الحديد) كهـسـورتهـى ژماره (٥٧) ي قورنانه: ا=١ ل=٣٠
ح=٨ د=٤ ي=١٠ د=٤ هـمـوـو دهكاته: ٣٠+١+٨+٤+١٠+٤=٥٧. سوورتهـى مـهـعـاريـج
ژمارهـكهـى (٧٠) يه، عـهـنـيش كهـيـهـكـيـكه لهـپـيـتهـكانى (العارج) بهـحـيـسابى جـومـهـل دهكاته
(٧٠) (فـج) هـوى الخ، اى قسما بسورة الانشقاق من سلك طريق اهواء المطففين الجائرة في
المعاملات دف - اى استاصل ونسف - بركة ماله. او المعنى هكذا: من سلك طريق اهواء
المكتالين المحتالين محق الله بركة ماله، بسبب الشقاق والمنازعة مع الذين غشهم بالتطفيف
ونحوه، وضمن هذا المعنى يشير (فـج=٨٢) الى رقم السورة المطففين و (دف=٨٤) الى رقم
سورة الانشقاق، واتـه: ناوكـهـوانـهـكان، لهـسـهر نهـو ريزهـى كهـوان لهـشـيـعـرهـكهـدا وهـك (فـه=٨٥)
ژمارهـى بـروـوجـه (وف=٨٦) ژمارهـى سوورتهـى طاريقه وه هـهـروهـا - ومـرگـيـر.

۱۶۰ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا تَبَرَّزَ لِحَاجَتِهِ أَتَيْتُهُ بِمَاءٍ فَيَغْسِلُ بِهِ). (۱۳۸)

ئەنەسى كۆرى مالىك (مەزى غودەمان لى بى) دەفەر موۋى: (ھەزەرەت (مەزى خەۋى لى بى) كاتى دەھو بو سەراۋ، ئاۋم بوۋى دەبىرد، خۆى پى دەشۆرد).

۱۶۱ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَامَ أَغْرَابِيٌّ قَبَالَ فِي الْمَسْجِدِ فَتَنَاولَهُ النَّاسُ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعُوهُ وَهَرِّقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجَلًا مِنْ مَاءٍ أَوْ ذُنُوبًا مِنْ مَاءٍ فَإِنَّمَا بُعِثْتُ مُبَسِّرِينَ وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ). (الحدیث ۲۲۰ - طرفه في: ۶۱۲۸) (۱۳۹)

ئەبوھورپرە (مەزى خەۋى لى بى) فەر موۋى: ھەرەبىكى دەشتەكى ھەلسا، لەناۋ مەزگەۋتەكەى پىغەمبەردا (دروۋى خەۋى لەسەر بى) گەمىزى كرد، چەن كەسى تىيان خورپى: ئەھا كورە! شتى وانەكەى. پىغەمبەرىش (دروۋى خەۋى لەسەر بى) فەر موۋى تازە ۋازى لى بەيىن، بەلام سەتلى ئاۋ، يادۋلچەيى ئاۋ بىكەن بەشۋىنى مەزەكەى دا، خەۋى گەورە بوۋە مەنى كەردوۋە بە پىغەمبەرى ئىۋە، كەۋەك خەۋم كەلۋناسان بىكەن، نەۋەك كارگران بىكەن (جاكەۋابوۋ دەيى چاۋ لەنەزان بېۋىشەن بەناسكى فەيىرۋىل ۋىاساكەنى ئىسلامى بىكەن).. (ت/۱ / ۱۱۰ = ز-۲۳ ژ-۱۶۴ - ش/د/ت/ن).

۱۶۲ - عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مَخْصَنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَلْهَا أَتَتْ يَابْنَ لَهَا صَغِيرٌ لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَجْلَسَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَرِهِ قَبَالَ عَلَى ثَوْبِهِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَضَحَّهَ وَلَمْ يَغْسِلْهُ). (الحدیث ۲۲۳ - طرفه في: ۵۶۹۳) (۱۴۰)

(۱۳۸) أخرجه مسلم في الطهارة (عيني/۲/۸۰/۱۲۲) المترجم.

(۱۳۹) أخرجه مسلم في الطهارة (عيني/۲/۸۲/۱۲۴) المترجم.

(۱۴۰) أخرجه مسلم في الطهارة باب: حكم بول الطفل الرضيع، وفي السلام، باب التداوى

نوم قهیسى كچى میحصه ن (رمزى خوى لى بى) فهرمووى: كورپكى كۆرپه م هه بوو،
 نانه خۆره نه بوو بوو، بۆ موبارهكى بر دم بۆلاى پيغه مبه ر (دروودى خودى لى بى)
 پيغه مبه ر (دروودى خودى لى بى) له كۆشى خوى دا داي نا، مناله كه ميزى كرد
 به جل ه كانيدا، پيغه مبه ر (دروودى خودى لى بى) داواى ناوى كردو ناوه كه ي له جل ه كه ي
 پرژاند، ئيت ر نه يشۆرد (ت/ ١ / ١١١ / ٤ = ز- ٢٣ ژ- ١٦٦ - ش/ د / ت / ن).

رافه و شيكر دنه وه:

نوم قهيس خوشكى وه كاشه ي كور ي مي حصه نه، له دي رينا له مه كه كه ئي سلام
 بووه، وه كۆچى كردوو ه بۆ مه دينه، بي ست و چوار فهرمووده ي له
 پيغه مبه ر وه گي ر اوه ته وه، له سه حي حه يندا دوو فهرمووده ي هه يه، زۆر
 ته مه ندر يژ بووه. به پي ئى ئه م فهرمووده يه سو ننه ته ساوا به نياز ي پي رۆز
 بوون و نزا ي باش بۆ كردن بى ر ئ بۆ خزمه تى پيا و چا كان.

١٦٣- عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُبَّاطَةَ
 قَوْمٍ فَبَالَ قَائِمًا ثُمَّ دَعَا بَمَاءٍ فَجِئْتُهُ بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ وَفِي رِوَايَةٍ عَنْهُ: فَانْبَذَتْ مِنْهُ، فَأَشَارَ
 إِلَيَّ فَجِئْتُهُ، فَقُمْتُ عِنْدَ عَقْبِهِ حَتَّى فَرَعْتُ). (الحديث ٢٢٤- أطرافه في: ٢٢٥،
 ٢٢٦، ٢٤٧١) (١٤١)

حوذه يفه (رمزى خوى لى بى) فهرمووى: پيغه مبه ر (دروودى خودى لى بى) چوو ه سه ر
 سه رانگو يلكى هۆزى، له وئى به پيو ه گمى زى كرد، نه و جا داواى ناوى كرد، منيش
 ئاوم بۆي برد، ده سنو يژى پي گرت. له گي رانه وه يه كى ترى حوژمه يفه دا فهرمووى:
 منيش ويستم له كاتى گمى ز كردنه كه دا لى ئى دوور بكه ومه وه به لام ئاماز ه ي
 بۆ كردم كه به چم بۆ خزمه تى، هه تا بى م به حه شارگه بۆى و خه لگه كه له سه ر
 ئه و شي وه يه نه يبينن، منيش چووم له لاي قنگه پاژنه ي دا را وه ستام خۆم كرد
 به په رده هه تا گمى زه كه ي ته وا و كرد. (ت/ ١ / ١٢٠ / ١٢ = ز- ٢٤ ژ- ١٩٣ - ش/ د / ت / ن).

شیکردنه وه:

وادمردمهکوهی پیڅه مبهه (دروودی خودای له سهر بهر) له م سهر او کردنه دا مه هانه یه کی ره وای بووبی وهک نه په رزان و خو پاراستن له بون و پیسی زبلدانه که، له هه مان کاتدا به لگه ی نه وهیشه به پیوه گمیز کردن، له بهر هه ندی هؤ دروسته و نارمه وانیه.

حوزه یفه ی کوری یه مانی عه به سی خو ی و باوکی ئو حودین، واته: له غه زای ئو حوددا به شداریان کردوه - باوکی له غه زای ئو حوددا به هه له به دهستی هه ندی موسولمان شهید کرا، حوزه یفه یه کی که له هاوړی هه ره مه زنه کانی پیڅه مبهه (دروودی خودای له سهر بهر) له غه زای خه نده قا، روئیکي جوانی هه بوو پیڅه مبهه (دروودی خودای له سهر بهر) ناردی سووسه ی هه وائی سوپای دوزمنی بو بکا.

فه رمووده ی زوری له پیڅه مبهه وه گیرا و ته وه، بیست فه رمووده ی له بوخاری شه ریفا هه یه، بیست و نوی له موسلیم دا هه یه، دوازه دیان په سه ندی هه ردوولایان، کو ی فه رمووده کانی له صه حیچه نا: $۱۲+۸+۱۷=۳۷$ ناوداره به رازگری پیڅه مبهه (صاحب سیر النبی). کاتی یه کی دمرد ئیمامی عومه ر سهرنجی ده دا نه گمر حوزه یفه ئاماده ی سهر ته رمه که ی نه بوایه نه ویش ئاماده ی نه ده بوو، چونکه پیڅه مبهه (دروودی خودای له سهر بهر) ناوی گشت ناپاکه (مونا فیق) ده کانی پی گووتبوو، یه ک به یه کیانی دهناسی، له غه زای نه هاوهنددا ئاماده بوو، که سوپا سالاری موسولمانان، نوعمانی کوری موقرین شهید بوو، حوزه یفه ئالای هه لگرتو هه مه دان و ره ی ی و دینه و مر له سهر دهستی نه ودا ئازاد کران، له بیست و دووی کوچیدا عومه ر کردی به سهرکاری سهر مه دائین، له (۳۶) ی کوچیدا له پاش چل روژ له جینشینی عه لی له مه دائین مرد، صه فوان و سه عیدی کوری له یارانی عه لی بوون، له صه فین شهید بوون. له حوزه یفه پرسیار کرا: چی ئازاوه یه زور کوشنده یه؟ فه رمووی: (نه وه ی

که ببی به سهریشک له نیوانی خیرو شهردا، واسهرت لی شیوابی نه زانی کامه یان
هه لبریزی! دهیشی فهرموو: (قیامهت هه لئاسی هه تا گشت هوزی،
ناپاکه کانیان دهبین به ناغاو سهرۆکیان!) ومده یفه رموو: (ئه وهی بووه و ئه وهی
دهبی، هه تا قیامهت هه لئدهستی، پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمه بر) هه مووی پی
گووتوووم). (ت / ۵ / ۱۸۸ / ۲+۱ تاج- ۳ ز- ۵۵ ژ- ۳۴۹۲، ۳۴۹۳).

۱۶۴- عَنْ أَسْمَاءَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (جَاءَتْ امْرَأَةً النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ أَرَأَيْتَ إِحْدَانَا تَحِيضُ فِي الثَّوْبِ كَيْفَ تَصْنَعُ؟ قَالَ تَحْتُهُ ثُمَّ تَقْرُصُهُ بِالْمَاءِ وَتَنْضَحُهُ وَتُصَلِّي فِيهِ). (الحديث ۲۲۷- طرفه فی: ۳۰۷) (۱۴۲)

ئه سماء (همزی خوی لئ بر) فهرمووی: ئافرمتی هاته خزمتی چه زرمهت (همزی خوی لئ بر)
عه رزی کرد: ئه گهر خوینی بینویزی بهر جله کانمان کهوت چی لی بکهین؟
فهرمووی: بی وولن و بی کرپنن و ئه و جا به ئاو هه ئی گولوفن و دهستی تی
خهن، له پاشا پاک بی شورن، ئیتر نویزی پیوه بکهن). (ت / ۱ / ۱۱۰ = ۱۶۳ ز-
۲۳ = ش / د / ت / ن).

۱۶۵- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (جَاءَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي امْرَأَةٌ أُسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهَرُ أَفَادُعُ الصَّلَاةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا إِلَّا مَا ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحَيْضٍ فَإِذَا أَقْبَلْتَ حَيْضُكَ فَدَعِي الصَّلَاةَ؟ وَإِذَا أَذْبَرْتَ فَأَغْسِلِي عَنْكَ الدَّمَ ثُمَّ صَلِّي). وقال (ثم ترضأي لكل صلاة، حتى يجي ذلك الوقت) (الحديث ۲۲۸-
أطرافه فی: ۳۰۶، ۳۲۰، ۳۲۵، ۳۳۱) (۱۴۳)

عائیشه (همزی خوی لئ بر) فهرمووی: فاطیمه ی کچی ئه بو حوبه ی ش هات بو لای
پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمه بر) لئی پرسى: ئه ی پیغه مبه ری خودا! من ئافرمتیکم

(۱۴۲) من افراد البخاری عن مسلم (عینی/ ۳ / ۹۸ / ۱۶۱) المترجم.

(۱۴۳) أخرجه مسلم في الحيض، باب: المستحاضة وغسلها وصلاتها، رقم: ۷۵۱=۳۲۳.

حالم وایه هه میسه بئوئیزم و که تیکه وتم پاک نابمه وه، جا ئایا هه تا حالم ئاوه هابی واز له نوئیز بهینم یانا؟ فه رمووی: نه، چوونکه ئه وه ده مارو خوینی به ربووه، ومنه وه خوینی بی نوئیزی نییه، به لام له وه پیش چهن رۆژ ده که وتیه بی نوئیزییه وه، ئیستاش له م حاله دا به قه د ئه و رۆژانه ی بئوئیزی جارانت نوئیز مه که، ئنجا خۆت بشۆره و نوئیزی خۆت به ئاسایی بکه. له گیرانه وه مه کا: (کاتی سهرمتای بی نوئیزی یه که ی جارانت دهستی پی کرده وه، ئیتر وادابنی که له ویوه ده که ویته بی نوئیزییه وه، که واته: ئیتر نوئیز مه که هه تا به قه د ئه و رۆژانه ده روا، ئنجا باخوینه که ش نه وه ستی به لام تو وادابنی که پاک بوو ویته وه، جابه نیازی خوشۆردنی بئوئیزی خۆت بشۆره و نه و جا به ئاسایی نوئیزی خۆتی لی بکه) وه فه رمووی: (وه بۆ هه موو نوئیزیکش ده سنوئیزکی تازه بگره وه وه، هه تا دیسانه وه ده چیته وه کاتی ناوبراوی خۆت ئیتر دووباره وادابنی که وا تازه تی ده که ویتو واز له نوئیز بهینه وه به قه د رۆژانی بئوئیزی جارانت، ئیتر نه مه پیشه ی هه میسه ت بی!) (ت/ ١ / ٣٠١/١٦٥ هه تا لاپه ره ١٧٠ = ز- ٣٦ ژ- ٣٠٤).

به هره گانی ئه م فه رمووده یه: ١- گو فتو گو ی پرو به روی ژن و پیاوی بیانی له باره ی کارو باری ئایینی یه وه دروسته. ٢- بیستنی دهنگی ژن بۆ پئویستی ی ره و دروسته. ٣- به لگه یه له سه ر پیسی ی خوین. ٤- به لگه یه له سه ر ئه وه ژنی هه میسه بئوئیز بۆ هه موو فه رزی ده سنوئیزی سه ربه خو ده گری. ٥- له کاتی بئوئیزیدا نوئیز نادرسته.

١٦٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أَغْسِلُ الْجَنَابَةَ مِنْ ثَوْبِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَإِنَّ بُقْعَ الْمَاءِ فِي ثَوْبِهِ). (الحدیث ٢٢٩- أطرافه فی: ٢٣٠، ٢٣١، ٢٣٢) (١٤٤)

عائیشہ (ہمزای خوی لئ ہی) فہرمووی: جاری وادہبوو ئەسەری لەشپیسیم بەجلەکانی پێغەمبەرەو دەشۆرد، کەدەچوو بۆ نوێژ بۆ مزگەوت هێشتا جێگە شۆراوەکە تەر بوو، وەک پەلەیی لەرەنگیکی تر بەجلەکە یەوە دیار بوو (ب/ ١١٤/ ١٢ = تاج- ٢٣ ز- ١٧٤ = ش/ د/ ت/ ن).

١٦٧- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَدِمَ أَنَسٌ مِنْ عُكْلٍ أَوْ غُرَيْتَةٍ فَاجْتَرَوْا الْمَدِينَةَ فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلِقَاحٍ وَأَنْ يَشْرَبُوا مِنْ أَبْوَالِهَا وَأَلْبَانِهَا فَاطْلُقُوا فَلَمَّا صَحُّوا قَتَلُوا رَاعِي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاسْتَأْفُوا النَّعَمَ فَجَاءَ الْخَبَرُ فِي أَوَّلِ النَّهَارِ فَبَعَثَ فِي آثَارِهِمْ فَلَمَّا ارْتَفَعَ النَّهَارُ جِئَ بِهِمْ فَأَمَرَ فَقَطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ وَسَمَرَتْ أَعْيُنُهُمْ وَأَلْقُوا فِي الْحَرَّةِ يَسْتَسْقُونَ فَلَا يُسْقَوْنَ).

(الحديث ٢٣٣- أطرافه في: ١٥٠١، ٣٠١٨، ٤١٩٢، ٤١٩٣، ٤٦١٠، ٥٦٨٥، ٥٧٢٧، ٦٨٠٢، ٦٨٠٣، ٦٨٠٤، ٦٨٠٥، ٦٨٩٩) (١٤٥)

ئەنەس (ہمزای خوی لئ ہی) فہرمووی: تاقمی لەھۆزی عوکل، یالەھۆزی عورەینە، ھاتنە خزمەتی ھەزرمەت و موسوڵمان بوون و، پاش ماومیی ھەوای مەدینەیان پێ ئەکەوت. پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر ہی) فەرمانی پێ فہرموون کەبچن بۆ دەرەوێ مەدینە بۆ ناو رانە وشرە زەکاتەکان و، لەوێ لەگەمیزو شیرێ وشرەکان بخۆن، ھەتا سکیان دەکەوێتەرئ و، لەو نەخۆشینە یە رزگار دەبن، ئەوانیش ئاویان کردو چاک بوونەو، کەچی روژی، لەئیسلا م ودرەگەرین و، سەرپای ئەو دەش شوانەکە ی پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر ہی) زۆر بەبێ نەزاگەت دەکوژن، دەست و پێی دەبرن و دێک دەکەن بەچاوی دا تادەمرئ، ئنجە وشرەکانیش دەدەنە بەرو، دەیان فرینن بۆ ولاتی خوێان، ئەم دەرەگە یە سەرلەبە یانی گە یشت، کاتی ھەزرمەت (ہمزای خوی لئ ہی) بەم کارساتە ی زانی کۆمە ئێ جەنگاومری نارد بەشوینیان و، لەرێ دەیانگرنەو، دیلیان دەکەن و،

سەرلەنئواری دەیانھیننەوہ بۆ مەدینە، جا پیغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) چاومرپی
فەرمانی خودای کرد، تائایاتی سیی و سی لەسورەتی مائیدە ھاتە خوارەوہ،
ئەوجا بە پپی ئەو نایەتە ھەزەرت فەرمانی کرد، دەست و پایان بڕین و،
بەبسماری سوورەوہگراو چاویان پشتن، ئەوسا تووپیان دانە ناو خەرە
بەرداوییەکەوہ لەدەرەوہی شار، کەپپی دەگوترا ئەلحەرە، داوای ئاویان دەکرد،
کەس ئاوی نەدەدانی، ھەتا گیانیان دەرچوو (ت/۳/۲۳۰ = ز-۸۸-ژ-۲۳۳۷ =
ش/د/ن) = تاج ئەم فەرموودەیی گێراوئەوہ لەبەرگی / ۲ لاپەرە / ۲۳۰
فەرموودە / ۳ لەوباسەدا و مەدەشفەرموئی (بوخاری و موسلیم و ئەبو داوود و
نەسائی) ئەم فەرموودەییان گێراوئەوہ.

۱۶۸- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي
قَبْلَ أَنْ يُتَيَّئَ الْمَسْجِدَ فِي مَرَابِضِ الْقَنَمِ). (الحديث ۲۳۴- أطرافه في: ۴۲۸،
۴۲۹، ۱۸۶۸، ۲۱۰۶، ۲۷۷۱، ۲۷۷۴، ۲۷۷۹، ۳۹۳۲) (۱۴۶)

دیسان ئەنەس (بەزی خۆی لێ بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) لەپیش ئەویدا
مەزگەوتەکەیی خۆی لەمەدینە دروست بکری لەناو بەچەرانا نوێزی دەکرد.
۱۶۹- عَنْ مِمْوَنَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ
عَنْ فَأَرَةٍ سَقَطَتْ فِي سَمْنٍ فَقَالَ أَلْقَوْهَا وَمَا حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ وَكُلُوا سَمْنَكُمْ).
(الحديث ۲۳۵- أطرافه في: ۲۳۶، ۵۵۳۸، ۵۵۳۹، ۵۵۴۰) (۱۴۷)

مەیموونەیی ھاوسەری پیغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) فەرمووی: مشکێ دەکەوێتە
ناو پۆنی مەییوہ، بۆ ئەوہ لەپیغەمبەر پرسیاریان کرد فەرمووی: مشکە
تۆپیوہکەو دەوروبەرەکەیی فری دەن و، پۆنی خۆتان بخۆن. (ت/۱/۱۱۵/۱۴)

(۱۴۶) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: ابتناء مسجد النبي (صلى الله عليه
وسلم) رقم: ۵۲۴=۱۱۷۳.

(۱۴۷) من أفراد البخاری عن المسلم (عینی/۳/۱۶۱/۹۸) المترجم.

١٧٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (كُلُّ كَلِمٍ يُكَلِّمُهُ الْمُسْلِمُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَكُونُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَهَيْئَتِهَا إِذْ طُعِنَتْ تَفْجَرُ دَمًا لَلْوُنْ لَوْنُ الدِّمِّ وَالْعَرَفُ عَرَفُ الْمُسْلِكِ). (الحديث ٢٣٧ - طرفاه في: ٢٨٠٣، ٥٥٣٣) (١٤٨)

ئەبوھورەیرە (بەزەئە خەوای لێ بەن) لە پێغەمبەرەووە (دروودی خەوای لەسەر بەن) فەرەمووی: (ھەرکەسێ لەپەڕی ی خەودادا زامار بکری، لەپەرۆی قیامەتا کەدی بو دیوانی خەودا، زامەکە ی تازەو نوێ یە، وەکوو کاتی زامارکردنەکە ی، رێک لەسەر ھەمان شیوەشە، رەنگەکە ی سووری تلیقی یە، وەک خۆینی ئاسایی، بەلام بۆن و بەرامە خۆشەکە ی لەبۆنی میسک دەکا، لەناو خەلکی مەحشەردا دەبی بەمایە ی شانازی و سەرپەرزی بۆی). (ت/٨ / ٢/٤٦ = ز- ١١ ژ- ٤٢٩٨ تاج- ٤ ش)

١٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ: (لَا يُولَنَ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ الَّذِي لَا يَجْرِي ثُمَّ يَغْتَسِلُ فِيهِ). (الحديث ٢٣٩). (١٤٩)

ئەبوھورەیرە (بەزەئە خەوای لێ بەن) لە پێغەمبەرەووە دەفەرەمووی: (کەستان گمیز مەکەنە ناو ئاوی راوەستاووە کە لەبەری نەروا لەپاشیشا بجێ خۆی تیا بشوات). (ت/١ / ١٠٥/٦ = ز- ٢١ ژ- ١٥١).

١٧٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي عِنْدَ الْبَيْتِ وَأَبُو جَهْلٍ وَأَصْحَابٌ لَهُ جُلُوسٌ إِذْ قَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ أَيُّكُمْ يَجِيءُ بِسَلَى جَزُورِ بَنِي فُلَانٍ فَيَضَعُهُ عَلَى ظَهْرِ مُحَمَّدٍ إِذَا سَجَدَ؟ فَأَبْعَثَ أَشَقَى الْقَوْمِ فَجَاءَ بِهِ فَنَظَرَ حَتَّى سَجَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَضَعَهُ عَلَى ظَهْرِهِ بَيْنَ

(١٤٨) أخرجه مسلم في الامارة، باب: فضل الجهاد والخروج في سبيل الله، رقم: ٤٨٣٦ = ١٨٧٦. ٤٨٣٨.

(١٤٩) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: النهي عن البول في الماء الدائم، رقم: ٦٥٣ = ٢٨٢. ٦٥٥.

كَتَفِيهِ وَأَنَا أَنْظُرُ لَا أَغْنِي شَيْئًا لَوْ كَانَ لِي مَنَعَةٌ قَالَ فَجَعَلُوا يَضْحَكُونَ وَيُحِيلُ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدًا لَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ حَتَّى جَاءَتْهُ فَاطِمَةُ فَطَرَحَتْ عَنْ ظَهْرِهِ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأْسَهُ ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَشَقَّ عَلَيْهِمْ إِذْ دَعَا عَلَيْهِمْ قَالَ وَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ الدَّعْوَةَ فِي ذَلِكَ الْبَلَدِ مُسْتَجَابَةٌ ثُمَّ سَمَى اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِأَبِي جَهْلٍ وَعَلَيْكَ بِعُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدِ بْنِ عُتْبَةَ وَأُمَيَّةَ بْنَ خَلْفٍ وَعُقْبَةَ بْنَ أَبِي مُعَيْطٍ وَعَدَّ السَّابِعَ فَلَمْ يَخْفِظْهُ الرَّاوي قَالَ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ رَأَيْتُ الَّذِينَ عَدَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَرَغِي فِي الْقَلِيبِ قَلِيبِ بَدْرٍ. (الحديث ٢٤٠ - أطرافه في: ٥٢٠، ٢٩٣٤، ٣١٨٥، ٣٨٥٤، ٣٦٦٠) (١٥٠)

عبداللہ کوری مہسعود (ہرمزی خوی لی بن) فہر ممووی: پیغہ مبہر (دروودی خودی لہسر بن) جاری لہلای کہ عہدہ نوپڑی دہکرد، نہ بوجہل و چہند ہاوپڑی یہکی لہوئی دانیشتبوون، روژی پیشووتریش و شترئ سہر برابوو، نہ بوجہل گوتی: نادہی یہکیکتان بچن پزرانگی نہو و شترہ سہر برابوہ بینن، کہدوینئ نہو مالہ سہریان برپوہ پزرانگہ کہیان لہلامالان فرئ داوہ، جاکاتی ہینای کہموحہ مہمد سہری دانا لہناو کورنوش دا، نہو پزرانگہ پیسو و پوخلہ لہگہل خوین و خوړو سیخوړہ کہیدا، لہسہر بوٹہ قہی ملی دابنی، بہدترین کہسی کوئمہ لہ کہ دمرپہریو، چوو پزرانگو خوړو خوینہ کہی ہیناو، کاتی پیغہ مبہر (دروودی خودی لہسر بن) کورنوشی برد، لہناو شانیدا داینا، فہر ممووی: ئیتر کردیان بہفشوہ پیکہنن، لہبہر لافرتی و پیکہنن لال و پال کہوتن بہسہر یہکتردا! بہیہکتریان دہگوت: نہمہ کہتنی تو بوو کردت بہموحہ مہمد!

منیش ہہر سہیرم دہکردو دہسلاتی ہیچیشم نہبوو، نہگینا پزرانگہ کہم لہسہر پشتی فرہدہدا، حہزرت لہسہر نہو حالہ لہناو سہجدہدا مایہودو

سهری هه ئه بپری، تامرۆفی چوو به فاطیمه ی کچی گوت حاله که وایه، نه وکاته فاطیمه منالکار بوو. که هات فری ی داو، دهستی گرد به جنیودان پییان، پیغه مبهه (دروودی خودی له سهر به) کاتی نوێه که ی ته واو کرد، دهنگی هه ئپری و نزی شه پری لی کردن، دهستووری چه زه زه (همزی خوی له به) وابوو که نزی ده کرد سی جار نزا که ی دووباره ده کرده وه، که شتی کیشی له خودا داوا ده کرد سی جار داوا کردنه که ی دووباره ده کرده وه.

جا چه زه زه (همزی خوی له به) سی جار له سهریه که به دهنگی بهرز فه رمووی: (خودایه قورمیشم هه واله ی قین و قاری تو کرد!) نه وانیش که گوپیان له مه بوو له پیکه نین که وتنو، زور له نزاو سکا لاکه ی ترسان. دوا نه وه فه رمووی: (خودایه! نه زه لاما نه م هه واله به خه شم و قاری تو کرد، نه بوجه لی کوپی هیشام و عوتبه ی کوپی رمبیه و شه بیه ی کوپی ره بیه و وه لیدی کوپی عوقبه و نومه ییه ی کوپی خه له فو عوقبه ی کوپی نه بوموعه یطو....) فه رمووی: (نه و چه وته میشی ژمارد به لام من ناوی چه وته مم له به نه ماوه) (چه وته م عه ماره ی کوپی وه لید بوو. عه ینی). ئیبنومه سعود فه رمووی: (ده ی به وکه سه ی گیانی منی به ده سه ته، نه و به دبیه ختانه ی که پیغه مبهه (دروودی خودی له سهر به) یه که یه که ناوی هیان و نزی شه پری لی کردن به چاوی خوم چاوم پییان که وت له پوژی به دردا کوژرابوون، له دوا یی دا که لاکه کانیا ن به کیش کردن و توو پیان دانه ناو کو نه بیره که ی به دره وه) (ت / ١٩٠ / ٨ / ١ تاج- ٤ ز- ٨٢ ژ- ٤٥٦٨).

١٧٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَزَقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَوْبِهِ). (الحدیث ٢٤١- أطرافه فی: ٤٠٥، ٤١٢، ٤١٣، ٤١٧، ٥٣١، ٨٢٢، ١٢١٤).

ئه نه س (همزی خوی له به) فه رمووی: (جاروبار پیغه مبهه (دروودی خودی له سهر به) له ناو نوێژدا که ناچار ده بوو تفی ده کرده ناو دوتوی ی جله کانیه وه).

۱۷۴- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ سَأَلَهُ النَّاسُ: بِأَيِّ شَيْءٍ دُرُوِي جُرْحُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالَ: مَا بَقِيَ أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي كَانَ عَلَيَّ يَجِيءُ بِتُرْسِهِ فِيهِ مَاءٌ وَقَاطِمَةٌ تَغْسِلُ عَنْ وَجْهِهِ الدَّمَ فَأَخِذَ حَصِيرًا فَأَخْرَقَ فَحَشِي بِهِ جُرْحَهُ). (الحديث ۲۴۳- أطرافه في: ۲۹۰۳، ۲۹۱۱، ۳۰۳۷، ۴۰۷۵، ۵۲۴۸، ۵۷۲۲). (۱۵۱)

لهسههلی کوړی نهل -ساعیدی- (همزی خوږی لږ ښی) پرسیارکړا: نهری لهپوړی ههراکهی ئوځوددا زامهکهی پیغهمبهریان بهچی دهرمان کرد؟ فهرمووی: (بهراستی لهکهسی باشتان پرسی، چونکه کهسی تر نهماوه کهلهمنی باشت ئی بزانی، لهپوړی ههراکهی ئوځوددا کهخوودهکهی پیغهمبهر (دروودی خودای لهسر ښی) لهسهریدا شکاو، خوین بهدهمو چاوپدا هاتهخوارهوو، ددانه چوارینه (رهباعییه) کهی لهپیزی لای راستی، لهپیزی خوارهوه شکا، عهلی لهقهلغانهکهیدا ناوی دهیناو، فاطیمهیش خوینهکهی لهپوخساری باوکی دهسوری، فاطیمه سهرنجی دا خوینهکه بهناوهکه زورتر دهی، چوو پرزولئ حهسیری هیناو سووتاندنی و کردی بهسووتوو، وه نای لهسهر زامهکه، ئیتر خوینهکهی وهستایهوه). (ت/۴/ ۱/۲۱۱ تاج-۲ ز-۷۰ ژ-۳۰۳۱).

رافه وشیکردنهوه:

پیشهوا نهوهوی (همزی خوږی لږ ښی) دمفهرموی: (بهلگهیه لهسهرنهوه کهخودای گهوره پیغهمبهران و خوشهویستان و چاکانی خو، بهدمردو وهی و ئیش و نازارو خهم و خهفتو زیانی سامانی تافی دهکاتهوه، یاگیرؤدميان دهکا، ههتا پاداشی باشی گهوره وهربگرن، ههتا بیشبڼ بهسهرمهشق و پیشهوا بو نهتهوهکانیان، ههتا لهکاتی لیقهومان و دووچاریدا دلنهوایی خوږیان بهحالی

ئەوان بدەنەو، هەتا بشارن کەئەوانیش هەر ئادەمیزادن و بەندەى خودان و،
حائیان حالى ئەوانە لەبارەى دمر و بەلا و بەسەرھاتى جیھانەو.

سەهل لەگەرە پیاوانى ھاوڕى یانە، ناوى حەزن بوو، (حەزن) واتە:
سەخت و ناپەرھەت، (سەهل) واتە: خۆش و ئاسان، پێغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى)
ناوى نا سەهل، ئەنصارى یە، سەدو سى و هەشت فەرموودەى لەپێغەمبەرەو
گێڕاوتەو، سى و نو فەرموودەى لەبوخارىدا هەيە، یان: چلو یەك
فەرموودە، پتر لەسەد سال ژیاو، لەنەوودو یەكى كۆچیدا لەمەدینە مردوو،
كە پێغەمبەر مردوو پازدەسال بوو، ئیمامى زوهرى فەقى ی بوو. یەكى
بوو لەو ھاوڕى نازدارانەى پێغەمبەر كە حەجج گەرى پێكردوون و نازارى
داون.

۱۷۵- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَوَجَدْتُهُ يَسْتَنْ بِسِوَاكِ يَدِهِ يَقُولُ أَعْ أَعْ وَالسَّوَّاءُ فِي فِيهِ كَأَنَّهُ يَتَهَوَّعُ). (الحدیث
(۲۴۴) (۱۵۲)

ئەبوموسا (بەزى خۆى لى بى) فەرموو: جارێ چووم بۆ خزمەتى حەزەرت (بەزى
خۆى لى بى) سیواکیى لەدەستا بوو، سیواکی پێ دەکرد، دەیفەرموو: (ئوع، ئوع)
وێك برشیتهوه ئاوا (ت/۲۳۴/۱/۳ = ز- ۶۵ ژ- ۴۳۸ + ل/ ۱۲۱/۳/۵، ریاض
الصالحین بەرگی/ ۳/ ل/ ۸۹۳ ز- ۲۱۵، فیهی ئاسان/ ۱- ل- ۲۳ ز- ۷) (۱۵۲)

۱۷۶- عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا
قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشْرُفُ فَأَهْ بِالسَّوَّاءِ). (الحدیث ۲۴۵ - طرفاه فی: ۸۸۹، ۱۱۳۶)

حوزەیفە (بەزى خۆى لى بى) فەرموو: (جاران پێغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) كەشەو
لەخەو هەلەسا بۆ شەونویژ، یا بۆهەر شتی تر، سیواکی لەدەمى رادەدا).

۱۷۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
أَرَانِي أَتَسْوَكَ بِسِوَاكَ فَجَاءَنِي رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ فَنَاولْتُ السَّوَاكَ
الْأَصْغَرَ مِنْهُمَا فَقِيلَ لِي كَبُرَ فَدَفَعْتُهُ إِلَى الْأَكْبَرِ مِنْهُمَا. (الحدیث ۲۴۶). (۱۵۴)

ثیبونوعومهر (رمزای خوی لبی) فهرمووی: سهروهر (دروودی خودای لهسمر بی) فهرمووی:
(لهخهوما دیتم کهوا بهدارسیواکئ سیواک دهکهه، دوو پیاو هاتن بؤلام،
یهکیکیان لهویتیریان گهورهتر بوو، منیش ویستم دارسیواکهکه بدهم
بهبچکولهکهیان کهچی پیهم گوترا: گهورهکهیان وهپیئشخه، منیش دام
بهگهورهکهیان). (ت/۸/۸/۶ تاج-۴ ز-۵ ۴۲۵۹).

شیکردنهوه

یهکی لهپیاوانی رشتهی ئهم فهرموودهیه عهفانی کوری موسلیمه،
لهسهردهمی مهینهتهکهدا، کهبهفیتی موعتهزیلهکان گهپیان دهکرد بهزانا
گهورهکان، لهبارهی قورئانهوه کهدروست کراوه یا دپیرین و قهدیمه لهویش
پرسیارکرا، رازی نهبوو کهبئی: (قورئان مهخلووقهه و دروستکراوی خودایه).
یهکی بوو لهحوککامی جهرح و تهعدیل، دههزار لیره زیپیان پی دا، لهباتی
ی ئهوهکه لهبارهی پیاویکهوه رامای و بی ئاگایی لهحالی دهرپری، واته:
نهبلئ عادله، نهبلئ ناعادله، بهلام قاییل نهبوو، فهرمووی: (قهت قهت حهق
ناکهه بهناحقه)، یهکی تر لهپیاوانی ئهم رشتیه نوعهیمی کوری حماده،
پیاویکی فهرانیز زان بوو، لهسهردهمی مهینهتهکهدا، لهبارهی خهلقی
قورئانهوه، نهویشیان پیچا، لهسهرئهوه لهسامهرا بهند کرا ههتا لهسالی (۲۲۰)
ی کۆچیدا لهزیندانا مرد! رمزای خودای ئی بی.

له فیهقی ناسانا (۲۴/۱) دمفه رموی: (سیواک سوودی زۆره: پووک توند دهکاته و هو، ددان ساخله م دهکاو، دهسگای همرسو و ههزم به هیژده کاو، گمیزکردن خیرا دهکاو، دهمو ددان پاک و خاویڤ دهکاته و هو، دهبی به مایه ی رمزای خوداو، پیری دوا دهخاو، چاره ی مروّف گه شو نوورانی دهکاو، گه شه و پهره به هو شیاری ددهاو، پاداشی باش دووچه ندان دهکاو، له کاتی گیانه لادا گیانکی شان ناسان دهکاو، له کاتی سه ره مهرگا شایه تمان یادی موسولمان دهخاته وه!).

۱۷۸- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وُضوءَكَ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنَاجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ فَإِنْ مِتُّ مِنْ لَيْلَتِكَ فَأَلْتِ عَلَى الْفِطْرَةِ وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَتَكَلَّمُ بِهِ قَالَ فَرَدَّدْتُهَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا بَلَغْتُ اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ قُلْتُ وَرَسُولِكَ قَالَ لَا وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ). (الحديث ۲۴۷- اطرافه في: ۶۳۱۱، ۶۳۱۳، ۶۳۱۵، ۷۴۸۸) (۱۵۵)

خودایه خوّم دایه دهستی تۆو کاری خوّم سپارد به تۆو، په نام هیناوه بۆ په نای تۆو، پشتم به ستوو به تۆو، ههروهک مه ترسیم ههیه له قارو سزای تۆو، نو می دیشم قهوی یه به میهره بانی و رحمه تی تۆو، هیچ په ناو پاساری نییه له قارو قین و خوشمی تۆو، مه گهر ههر له لای خۆت، په نا ههر په نای تۆیه و بهس، باومرم ههیه بهو نامه پیروژه ی تۆو، که خۆت نار دوو ته ته خواره وه، که قورنانی گه ورهیه، وه باومریشم ههیه بهو پیغه مبه ره یشت که خۆت رهوانه ته کردوو به سهر به ره ی ئاده میزادو به ره ی پهری، که چه زرم تی موچه ممه ده).

(۱۵۵) أخرجه مسلم في الذكر والدعاء والتوبة، باب: ما يقول عند النوم واخذ المضجع، رقم:

ئەوجا فەرمووی (دروودی خوندی لەسەر بێ): (جائەگەر لەپاش خویندنی ئەم نزایە، دنیا بوو واپیکەوت لەو شەوێدا بمریت، ئەوا ئیمان دەرەبەریتو، لەسەر ئایینی پاکی ئیسلام دەریت. وئەم نزایە بکە بەکوێتایی قسە ی ئەو شەوێتو، کە دوو عاکەت خویند ئێتر قسە ی تر مەکە، هەتا خەوت ئی دەکەوێ). بەراو فەرمووی: خەریکبووم لەبەری بکەم، کە بۆیم گوێتەو لە جیاتی پرستە (ونبیک الزی ارسلت) گوتم: (ورولک الزی ارسلت) کەچی حەزەرەت (ڕەزای خۆی لە بێ) بۆی راست کردمەو فەرمووی: نەو، وامەلێ و شەکانی نزاکە لەخۆتەو مەگۆرەو ڕێک وەک خۆم پێتم گوت وابلێ (ونبیک الزی ارسلت). (ت/ ۲۴/ ۸- تاج- ۴ ز- ۸ ژ- ۴۲۷۰ = ش/ د/ ت).

رافەو شیکردنەو:

بەرانی کۆری عازیب (ڕەزای خوندان لە بێ) خۆی و باوکی هاوڕێ ی پێغەمبەر بوون، سێ سەدو پینج فەرموودە ی لە پێغەمبەرەو گێراوێتەو، بیست و دوویان پەسەندی هەردوو پیرن، بوخاری بەجیا پازدە ی هەیه، موسلیمیش شەش.

بەرە دمی فەرموو: (مەر ج نییە ئەو فەرموودانە ی کە ئێمە ئەیان گێرینەو بۆ ئێو بەگوێ ی خۆمان لەخودی پێغەمبەرمان بیستبن، هەیانە لەهاوڕێیان ی خۆمانمان بیستوو کە ئەوان لە پێغەمبەرمان بیستوو بۆ ئێمەیان گێراوێتەو).

هەندێ دمی فەرموو: ولاتی رەبی لەسەر دەستی ئەودا ئازاد کراو، یەکەم غەزا کە بەرە هاو بەشی تیا دا کردوو خەندەقە، خۆی دمی فەرموو: هەژدە سەفەر مەگەل پێغەمبەر دا کردوو. لەناو هاوڕێ یاندا کەسی تر نییە جگە لەخۆی کە ناوی بەرای کۆری عازیب بێ. لەلایە نگرانی ئیمامی عەلی بوو، ڕەزای خۆدای گەورە لەخۆی و لەباوکی و لەئیمامی عەلی بێ.

بسم الله الرحمن الرحيم

(۵) نامه‌ی خویشوردن (غوسل)

۱۷۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ بَدَأَ فَعَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ يَدْخُلُ أَصَابِعُهُ فِي الْمَاءِ فَيَخْلُلُ بِهَا أَصُولَ شَعْرِهِ ثُمَّ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ غُرْفٍ بِيَدَيْهِ ثُمَّ يُفِيضُ الْمَاءَ عَلَى جِلْدِهِ كُلِّهِ). (الحديث ۲۴۸- طرفاه في: ۲۶۲، ۲۷۲). (۱۵۶)

عائشہی ہاوسہری پیغہمبہر (دروودی خودا لہسہر پیغہمبہرو رمزای خودا لہسہر ہاوسہرہکانی) فہرمووی: دہستوری پیغہمبہر وابوو کہبؤ لہشپسی خوی دہشورد، لہپیشا ہمدوو دہستی خوی دہشورد، تامووجہکانی، نینجا بہدہستی راست ناوی دہکرد بہدہستی چہپیداو، ناوگہلی دہشورد، ئہوجا دہق وہک دہسنویژی نویژ دہستنویژیکی دہگرت! ننجنا ناوی ہلہدہگرت و بہنچہی دہخستہ بن مووہکانی سہری، تادہیزانی کہوا تہواو تہربوون، ئہوجا سی مشت. ناوی دہکرد بہسہر بہسہریدا، لہپاشا سہراپا باقی مہندہی لہشی خوی دہشورد، لہپاشان ہمدوو قاجیشی دہشورد. (ت/۱/۱۵۳/۲ ز-۲۲ ژ ۱۷۹- ش/ د/ت/ ن)

۱۸۰- عَنْ مَيْمُونَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: (تَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ غَيْرَ رِجْلَيْهِ وَغَسَلَ فَرْجَهُ وَمَا أَصَابَهُ مِنَ الْأَذَى ثُمَّ أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثُمَّ نَحَى رِجْلَيْهِ فَعَسَلَهُمَا هَذِهِ غُسْلُهُ مِنَ الْجَنَابَةِ). (الحديث ۲۴۹- أطرافه في: ۲۵۷، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۷۴، ۲۷۶، ۲۸۱). (۱۵۷)

(۱۵۶) أخرجه مسلم في الحيض، باب: صفة غسل الجنابة، رقم: ۷۱۶=۳۱۶.

(۱۵۷) أخرجه مسلم في الحيض، باب: صفة الغسل الجنابة، رقم: ۳۱۷=۷۲۰، ۷۲۵.

مہیموونہی ھاوسہری پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بہن) فہرمووی: ئاوی خوشوردنم
 دانا بۆ پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بہن) لہپیشا دووجار یاسی جار ھەردوو دەستی
 خۆی شۆرد، ئینجا ئاوی کرد بە دەستی چەپیداو، ناوگەلی خۆی شۆرد، لہپاشا
 بەزەویہکە دەستی خۆی سڤی، ھەتا بەتەواوی شوینەواری تارات گرتنەکە
 بە دەستی ھەو نەما، ئنجا سەرتاپا ھەموو لەشی خۆی شۆرد، ئنجا لە شوینەکە
 خۆی گواستییەو، ئنجا ھەردوو قاجی خۆی شۆرد، لہگێرانی ھەویہکا: ئنجا سی
 جار سەری خۆی شۆرد. واتە: لہپیش شۆردنی لەشیدا. لہگێرانی ھەویہکی تردا:
 جامنیش پەرۆیہکم بۆھینا کە خۆی پی وشک بکاتەو بەلام پەرۆکە
 نەویستو، ئاوہکە بە دەستی لہ لەشی تەکاند. (ت/۱/۱۵۲- ز-۳۲- ژ-۲۷۷ =
 ش/د/ت/ن).

۱۸۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أُغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِيَّاءِ وَاحِدٍ مِنْ قَدَحٍ يُقَالُ لَهُ الْفَرْقُ). (الحديث ۲۵۰- أطرافه في:
 ۲۶۱، ۲۶۳، ۲۷۳، ۲۹۹، ۵۹۵۶، ۷۳۳۹) (۱۵۸)

عائیشہ (مزی خوی لی بہن) فہرمووی: جاران من و پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بہن)
 بەیہکەوہ لہیک دەفر خۆمان دەشۆرد، پییان دەگوت: (فەرہق) سازدە (رەگل)
 ئاوی دەگرت. لہگێرانی ھەویہکا: ھەردوو لایشمان لەشمان پیس بوو.
 (ت/۱/۱۰۵، ل - ۳/۱۴۹ - ز-۲۱- ژ-۱۵۲ - ش/د/ت/ن).

روونکردنەوہ:

قەتبی و کەسانی تر دەفەرموون: (فرق) ئاوا دەخوینریتەوہ (فەرہق)
 نەوہوی دەفەرموی: بەم شیوہیہ رەوانبیز ترە. ئیبنوتین دەفەرموی: (فەرہق)

(۱۵۸) أخرجه مسلم في الحيض، باب: القدر المستحب من الماء في غسل الجنابة رقم: ۳۲۰ =

دهخوینریتته وه. ئیبنونه شیر دمه فرموی: فرهق شازده رمتله، به لام فرهق، به زنه ی ری، سه دو بیست رمتله. ئیبنوعویهینه دمه فرموی: فرهق سی صاعه، نه وه وی دمه فرموی: نه مه قسه ی جه ما و مره کانه، بیژراویشه: دوو صاعه، جه وه هری دمه فرموی: فرهق نه یارمه کی ناسراوه له مه دینه هیه، شازده رمتله، نه بوزمید دمه فرموی: (فرهق) و (فرهق) یه ک شتن، نه یارمه که سی مه ن دهگری، که دهکاته شازده رمتل.

نه مه نموونه یه که له جوژی شیکردنه وه، که نیشانه ی نه وه یه رافه کردنی فره مووده زور گرانه، پئویستی به زانستی زور هیه. جا نه گهر له شوینی بینیمان که فره مووده ی به دوو جوژ، یابه چهند جوژیکی جیا جیا، رافه کراوه، یا و مرگیپراوه، نه وه کیشه نیه.

۱۸۲- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ (رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى) قَالَ: (دَخَلْتُ أَنَا وَأَخُو عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَلَى عَائِشَةَ فَسَأَلَهَا أَخُوهَا عَنْ غُسْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَعَتْ بِإِنَاءٍ نَحْوًا مِنْ صَاعٍ فَأَغْتَسَلَتْ وَأَفَاضَتْ عَلَى رَأْسِهَا وَبَيْنَنَا وَبَيْنَهَا حِجَابٌ). (الحديث ۲۵۱). (۱۵۹)

نه بو سه له مه - رهحه تی خودای لی بی - فره مووی: (من و برایه کی شیریی عایشه (همزی خوی لی بی) رویشتین بو خزمه تی، برایشیری یه که ی له باره ی چوئیتی ی خو شوژدنی پیغه مبه ره وه پرسیار ی لیکرد، نه ویش داوای دهووری صاعی ناوی کردو، خوی شوژد، له ته وه سه ری وه ناوی کرد به سه ر خویدا. له نیوانی ئیمه و له نیوانی عایشه دا به رده یی هه بوو، نه و شوینانه ی شار دبوو که له له شی ئافره تی خو یی، ته ماشا کردنی نادروسته.

۱۸۳- عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ (رَحِمَهُ اللَّهُ) قَالَ: (حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَنَّهُ كَانَ عِنْدَ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ هُوَ وَأَبُوهُ وَعِنْدَهُ قَوْمٌ فَسَأَلُوهُ عَنْ الْغُسْلِ فَقَالَ يَكْفِيكَ صَاعٌ فَقَالَ رَجُلٌ

مَا يَكْفِينِي فَقَالَ جَابِرٌ كَانَ يَكْفِي مَنْ هُوَ أَوْفَى مِنْكَ شَعْرًا وَخَيْرٌ مِنْكَ ثُمَّ أَمَّا فِي ثَوْبٍ. (الحديث ۲۵۲ - طرفاه في: ۲۵۵، ۲۵۶)

ئەبۇئىسحاق (رەزى خۇى لى بىن) فەرموۋى: ئەبۇجەئفەر موحەممەدى كورپى عەلى كورپى حوسەينى كورپى عەلى كورپى ئەبۇتالىب، كەناسراۋە بە (ئەلباقىر) گىپرايەۋە بۇمان فەرموۋى: مەن ۋاۋكەم لەخزمەت جابىرى كورپى عەبدوللادا بوۋىن، كۆمەللى تىرى لەخزمەتدا بوۋ، لەبارەى خۇشۇردنەۋە كەجەندى ئاۋ بەشى دەكا لىيان پىرسى، فەرموۋى: (مەنىكت بەسە!) (مەن = صاع).

پىاۋئى گوتى: مەنى ئاۋ بەشم ناكە خۇمى پى بىشۇرم. جابىر فەرموۋى: مەنى ئاۋ بۇ خۇشۇردن ۋاۋسەل دەرگەردن بەشى پىغەمبەرى دەگرد، كەلەتۇموۋى زۇرتىر بوۋ، ۋەلەتۇيش چاكتىر بوۋ، كەۋاتە: قسەى ۋامەكە، لەپاشا كەنوئىز بوۋ، پىشەۋا جابىر (رەزى خۇى لى بىن) لەيەك لۇجل دا بەرنوئىزى بۇگردىن.

۱۸۴- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَمَّا أَنَا فَأَفِيضُ عَلَى رَأْسِي ثَلَاثًا). وَأَشَارَ بِيَدَيْهِ كِلْتَيْهِمَا. (الحديث ۲۵۴) (۱۶۰)

جوبەيرى كورپى موطعيم (رەزى خۇى لى بىن) فەرموۋى: پىغەمبەر (دروۋدى خۇداى لەسەر بىن) فەرموۋى: (لەراستىدا مەن بەش بەھالى خۇم، سى مەشت ئاۋ دەكەم بەسەرما) جابىر فەرموۋى: پىغەمبەر (دروۋدى خۇداى لەسەر بىن) بەھەردوۋ دەستى نىشانى دا كەمەبەست لەمەشت پىر ھەردوۋ دەستە.

★ أخرجه مسلم. طهارة. استحباب استفاضة الماء رقم ۷۴۱.

(۱۶۰) أخرجه مسلم في الحيض، باب: استحباب إفاضة الماء على الرأس وغيره، رقم:

رافہ و شیکردنہ وہ:

جوبہیر لہ ہیا و ما قولانی قورہیش بوو، نوینہری قورہیش بوو کہ ہاتہ خرمہت حہ زرمہت بو بھردانی دیلہ گانی غہ زای بہدر، لہ کاتی نازاد کردنی مہ ککہدا موسولمان بوو، زانایہ کی بنہ چہ ناس و رہ گہز ناسیکی گہورہ بوو، لہ نہ بوبہ کری صہدیقہ وہ نہو زانستہ فیّر بوو بوو، شہست فہرموودہی ہہیہ، نویمان لہ بوخاریدا ہن، لہ مہ دینہ لہ سالی پھنجاو چواری کوچیدا مردوہ).

۱۸۵- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ دَعَا بِشَيْءٍ نَحْوَ الْجِلَابِ فَأَخَذَ بِكَفِّهِ فَبَدَأَ بِشِقِّ رَأْسِهِ الْأَيْمَنِ ثُمَّ الْأَيْسَرِ فَقَالَ بِهِمَا عَلَى وَسْطِ رَأْسِهِ). (الحديث ۲۵۸). (۱۶۱)

عائیشہ (ہمزای خوی لب ہی) فہرمووی: (جاران پیغہ مبہر (دروودی خودی لسمہر ہی) کہہ بو لہ شپیس خوی دھشورد، پر دہوری گوزہیی ناوی داوا دہکرد، نہو جا پر مشتی ناوی ہلہدہگرتو لہ پیشا دہیکرد بہلای راستی سہریدا، نہمجا دہیکرد بہلای چہ پی سہریدا، نہنجا بہمست بہہر دوو دہستی ناوی دہکرد بہسہر تہوقہ سہریدا.

۱۸۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ تَخْتَلِفُ أَيْدِينَا فِيهِ). (۱۶۲)

عائیشہ (ہمزای خوی لب ہی) فہرمووی: جاران من و پیغہ مبہر (دروودی خودی لسمہر ہی) بہیہ کہوہ لہیہک دہفر خویمان دھشورد، ری دہکہوت لہ ناو دہفرہ کہدا دہستمان بہرہنگاری دہستی یہکتری دہبوو. (ت/۱/۱۴۹/۳ = ز-۳۱-ز/۲۶۹).

۱۸۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أُطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَطْفُؤُ عَلَى نِسَائِهِ ثُمَّ يُصْبِحُ مُخْرِمًا يَنْضِخُ طِبَاءً). (الحديث ۲۶۷- طرفہ فی: ۲۷۰). (۱۶۳)

(۱۶۱) أخرجه مسلم في الحيض، باب: صفة غسل الجنابة، رقم: ۷۲۳=۳۸.

(۱۶۲) أخرجه مسلم في الحيض، باب: القدر المستحب من الماء في الغسل الجنابة رقم: ۷۲۹=۳۲۱، ۳۱۹.

عائشه (رضی خوی لہ بن) فہرمووی: بۆخۆم بۆنی خۆشم دەدا لہ پیغہمبەر (درودی خودی لہسر بن) لہکاتی ئیحرام بەستن دا، بەلّام لہپیش ئەوہدا کەئیحرام ببەستی، جا ھەر لەوشەوہدا دەچوووە لای ژنەکانیو، بۆ بەیانیش ھیشتا بۆنی گولاوہکە دەمار دەمار دەپۆیی کەئیحرامی دادەبەست (ت/۲/۱۶۷/۲ ز- ۸۷ ژ- ۱۵۱۵).

۱۸۸- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدُورُ عَلَى نِسَائِهِ فِي السَّاعَةِ الْوَاحِدَةِ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُنَّ إِحْدَى عَشْرَةَ وَفِي رِوَايَةٍ: تِسْعُ نِسْوَةٍ. قِيلَ: لِأَنَّهُ أَوْكَانَ يُطِيقُهُ قَالَ كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُ أُعْطِيَ قُوَّةَ ثَلَاثِينَ). (الحديث ۲۶۸ أطرافه في: ۲۸۴، ۵۰۶۸، ۵۲۱۵).

ئەنەس (رضی خوی لہ بن) فہرمووی: سەردەمی پیغەمبەر (درودی خودی لەسر بن) یازدە ژنی ھەبوو، جاری وادەبوو لەیەک تاودا، بەشەو یابەرپۆژ، دەپۆشتەلای ھەر یازدەیان و یەکە یەکە لەو ماوہیەدا دروست دەبوو لەگەڵیان. لەگێرانی وەدیەکا: نوژنی ھەبوو. گوترا: جا ئایا توانای ئەوہی ھەبوو لەکاتیکی وا کەما لەگەڵ ئەوہندە ھاوسەردا دروست ببی؟ ئەنەس فہرمووی: بەئێ، ئیمە قسە ی ئەوہمان لێ دەکرد: کە پیغەمبەر (درودی خودی لەسر بن) لەم لایەنەوہ توانای سیی پیایوی پێ دراوہ. (ت/۱/۱۵۶/۱ ز- ۳۲ ژ- ۲۸۶ - ش/د/ت/ن)

۱۸۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَأَنِّي أُنْظِرُ إِلَى وَبِصِ الطَّيِّبِ فِي مَفْرَقِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُخْرِمٌ). (الحديث ۲۷۱ - أطرافه في: ۱۵۳۸، ۵۹۱۸، ۵۹۲۳) (۱۶۴)

عائشه (رضی خوی لہ بن) فہرمووی: ئیستاش ھەر لەبەرچاومە کە چۆن شوینی جیاکردنەوہی مووی سەری پیغەمبەر (درودی خودی لەسر بن) کە لەناوہراستا دەیکرد

(۱۶۳) أخرجه مسلم في الحج، باب: الطيب للمحرم عند الإحرام، رقم: ۷۲۵= ۷۲۶.

* أخرجه مسلم في الطهارة رقم ۷۰۶ شيجا.

(۱۶۴) أخرجه مسلم في الحج، باب: الطيب للمحرم عند الإحرام، رقم: ۱۱۹۰= ۲۸۲۶، ۲۸۲۴.

به دوو به شه وه، بریسکه هی میسکه که ی پیوه بوو ده بریسکایه وه، که له پش نیحرام بهستن دا لیی دابوو. (تاج- ۱۸۱/۲ ز- ۸۷ ز- ۱۵۱۵ ج- ۴).

۱۹۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَيْهِ وَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اغْتَسَلَ ثُمَّ يُخَلِّلُ بِيَدِهِ شَعْرَهُ حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ قَدْ أَرَوَى بَشْرَتَهُ أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ).

عائیشه (همراهی خوی لښ) - فهرمووی: ده ستووری پیغه مبهه (درویدی خوندی لسمه بڼ) واپوو که بو له شپیسې خوی ده شورده هردوو دهستی خوی تامووجه کانی ده شورده، نه و جا پړیک وه که ده سنو پړی نو پړ ده سنو پړی ده گرت، نه و جا دهستی ده کرد به خوشوړدن، دهستی ده خسته بن مووه کانی سه ری، تابه زهینی وایده زانی که پیستی بن فزه که ی به باشی ته رپووه، نه و جا سی مست ناوی ده کرد به سه ره سهریدا، له پاشا باقی مه نده ی جهسته ی خوی پاک ده شورده. (ت/ ۱۵۳/۱ ز- ۳۲ ز- ۲۷۸ - ش/ د/ ت/ ن).

رافه و شیکردنه وه:

نهم فهرمووده یه له پیشه وه رابورد (ب/ ۱ ف - ۱۷۹ = پروانه بهرگی یه که م، فهرمووده ی ژماره / ۱۷۹).

۱۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَعَدَلَتِ الصُّفُوفُ قِيَامًا فَخَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا قَامَ فِي مُصَلَّاهُ ذَكَرَ أَنَّهُ جُنُبٌ فَقَالَ لَنَا مَكَانُكُمْ ثُمَّ رَجَعَ فَاعْتَسَلَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَيْنَا وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ فَكَبَّرَ فَصَلَّيْنَا مَعَهُ). (الحديث ۲۷۵ - طرفاه في: ۶۳۹، ۶۴۰). (۱۶۵)

(۱۶۵) أخرجه مسلم المساجد ومواضع الصلاة، باب: متى يقوم الناس للصلاة، رقم:

۶۰۵ = ۱۳۶۶ شيجا.

ئەبوھورەیرە (رەزى خۇدای لى بىن) فەرمووی: جارى قامەتى نوپۇز كراو، رېزەكانى رېك خرانو، ھەركەسەى بەپئوھ لەرپىزى خۇيدا رېك راوہستا، پېغەمبەرىش (دروودى خودای لەسەر بىن) لەھۆدەكەى خۇيەوھ تەشرىفى ھاتەدەرەوھو لەنوپۇزگاگەى خۇيدا لەپېشمانەوھ راوہستا، لەوگاتەدا يادى كەوتەوھ كەلەشپيسە، جا فەرمووی پيمان: (لەجىگەى خۇتان بن تادىمەوھ) ئەوجا رۇيشتەوھ بۇ مائەوھو گورج خۇى شۆرد، كەھاتەوھ بۇلامان سەرى ئاوى لى دەتكا، ھى خۇشۆردنەكەى، ئىنجا ئەللاھوئەكبەرى نوپۇز دابەستنى كردو ئىمەيش لەگەئيدا نوپۇزمان دابەست

١٩٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ يَغْتَسِلُونَ عَرَاءَةً يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ وَكَانَ مُوسَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْتَسِلُ وَحْدَهُ فَقَالُوا وَاللَّهِ مَا يَمْنَعُ مُوسَى أَنْ يَغْتَسِلَ مَعَنَا إِنْ أَلَا أَنَّهُ آذُرُ فَذَهَبَ مَرَّةً يَغْتَسِلُ فَوَضَعَ ثَوْبَهُ عَلَى حَجَرٍ فَفَرَّ الْحَجَرُ بِثَوْبِهِ فَخَرَجَ مُوسَى فِي إِثْرِهِ يَقُولُ ثَوْبِي يَا حَجَرُ حَتَّى نَظَرْتَ بَنُو إِسْرَائِيلَ إِلَى مُوسَى فَقَالُوا وَاللَّهِ مَا بِمُوسَى مِنْ بَأْسٍ وَأَخَذَ ثَوْبَهُ فَطَفِقَ بِالْحَجَرِ ضَرْبًا فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ وَاللَّهِ إِنَّهُ لَنَدَبَ بِالْحَجَرِ سَبْعَةَ أَوْ سَبْعَةَ ضَرْبًا بِالْحَجَرِ). (الحديث ٢٧٨- طرفاه في: ٣٤٠٤، ٤٧٩٩) (١٦٦)

ئەبوھورەیرە (رەزى خۇدای لى بىن) فەرمووی: پېغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بىن) فەرمووی: (نەوھى ئیسرائیل - كەناودارن بەبەنى ئیسرائیل - بەرووت و قووتى لەبەرچاوى يەكترى خۇيان دەشۆرد، بەلام موسا (سەلامى خۇدای لى بىن) پیاویكى زۆر بەشەرمو شکۆ بوو ھەمیشەخۇى باش دادەپۆشى، بەرەنگىكى وا پېستى لەشى ھىچ نەدەبىنرا، وەھەر بەتەنھایش خۇى دەشۆرد، جاھەندى كەسیان بەم جۆرە قسە ناشرىنانە نازارى دلى موسایان دەداو، دەیانگوت: ببى و نەبى بۆیە

مووسا بەم شیومیە خۆی دادەپۆشی و بەجیا خۆی دەشواو لەگەڵ ئیمەدا خۆی ناشۆری، دیارە نەنگی بە لەشیەووە هەیه، سایابە ئەکە، یادەبەو قۆرە، یادەردیکی تری هەر هەیه.

جا خودای گەورەو سەرورەر ویستی ئەم قەسەو باسە ئێوانە بەدرۆ بختەووە، پاک و بێ نەنگی موسا (سەلامی خۆی لێ بێ) دەرێخا، جابۆیە رۆژی موسا (سەلامی خۆی لێ بێ) بەتەنیا خۆی لەوان کلا کردو رۆیشت بۆ چۆلی لەوێ خۆی بشۆری، جا جلەکانی لەبەر خۆی داگەندو، لەسەر بەردێ داینان، کاتی کە خۆی تەواو شۆرد، چوو بۆلای جلەکانی تالەبەریان بکاتەووە، بەلام بەفەرمانی خودای گەورە بەردەکە جلەکە موسای فراند! مووسايش داردەستەکەى خۆى هەلگرت و نیشته سەر بەردەکەو راپیکرد بەشوینى داو بانگی کرد: بەردەکە! جلەکانم دانێ، بەردەکە! جلەکانم دانێ، بەردەکەیش رۆیشت، مووسايش شوینی کەوت، هەتا گەیشت بەکۆمەلێ لەنەوێ نیسرائیل و، گشتیان تەماشای لەشی مووسایان کرد، بەرووت و قووتی و بەچاوی خۆیان ببینیان کە لەش و لاری لەووە جوانتر و پاکتر نابێ و زۆر دوورە لەو درۆیانەى کە ئێوان دەیانلێن، جا ئەوجا بەردەکە رەق راوەستاو مووسايش جلەکەى هەلگرتەووە دەستی کرد بەلێدانی بەردەکەو، بەگۆچانەکەى چەند کۆتەکیکی باشی لێ دا!

ئەبوهوورەیرە (پەزەى خۆى لێ بێ) دەفەر موی: سویندم بەخودای گەورە مووسا وابەتوندى بەردەکەى داپلۆسى بوو، سێ یاچارو، یاپینج، یا شەش، یا حەوت خاڵی لێ کردبوو، ئاوا قەرنجان دەبوو وەک جیگەبەری. ئەمە ئەو داستانەیه کە خودای گەورە بەم ئایەتە ناماژەى بۆ دەکاو دەفەر موی: (يا ايها الذين آمنوا لا تكونوا كالذين آذوا موسى فبرأه الله مما قالوا وكان عندالله وجيهاً) ٦٩/٣٣ - واتە: ئەى کەسانى کە باومپتان هەیه بەخوداو بە پێغەمبەرى خودا! وەک ئێوانە مەبن کە ئازارى دلى موسایان دەدا، تاخودای گەورە پاک و بێ نەنگی موسای

دەرخست و قسە ناهەقەکانی ئەوانی بەدرۆ خستەوه، لەپراستی دا موسا لەلای خودای گەوره گەلی خاوەن خاترو زۆر پایەبەرزو پێژدار بوو). (ت/۷/ ۱۰۱/ ۱۹ = تاج-۴ ز-۱۶ ژ-۴۰۵۴ - ش/ت).

روونکردنەوه:

ئەم فەرموودەیە دەست دەدا بۆ بەلگە، لەکاتی پێویستی و ناچاریدا رووت کردنی شەرمگای مەرۆف دروستە، وەك شایەتی و مەبەستی پزیشکی و شتی تری وا وە هەروەها بەلگەیە لەسەر ئەوه دارو بەردیش هەست و پیت و فەرپو ھۆشیان ھەیە، وەشیایوی تەمیی و ئامۆزگارین.

۱۹۳- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (بَيْنَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ غُرْيَانًا فَخَرَّ عَلَيْهِ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْتَسِي فِي ثَوْبِهِ فَنَادَاهُ رَبُّهُ يَا أَيُّوبُ أَلَمْ أَكُنْ أَغْنَيْتَكَ عَمَّا تَرَى؟ قَالَ بَلَى وَعِزَّتِكَ وَلَكِنْ لَأُغْنِيَنِي عَنْ بَرَكَتِكَ). (الحدیث ۲۷۹- طرفاه فی: ۳۳۹۱، ۷۴۹۳).

ئەبوھورەیرە (مەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (جاری ئەیووب بەرووتی: (واتە: بەبێ پەشتەمال گرتنەوه بەبەرکۆشیا، بەلام بەتەنیا لەجیگەیهکی چۆلا) خۆی دەشۆرد، لەوکاتەدا کوللە زێڕینی بەسەردا داباری، جا ئەیووب بەمشت زێرەکە دەکردە ناو جلەکانیەوه. خوداوەند گازی کرد: ئەی ئەیووب! ئەدی من بێ نیازم نەکردبووی لەشتی وا، ئێتر ئەم ھەلپەییە بۆچی یە؟ فەرمووی: با، بەگەورەیی تۆ چۆن دمه‌فەرمووی وایە، ئەوەندەمت خێرو بێر پێ بەخشیوم کارم نییە بەم زێرە بەلام لەگەڵ ئەو شا ھەرگیزاو ھەرگیز لەپیت و فەرپی تۆ بێ نیاز نابم و ئەو زێرەیش بەشیکە لەپیت و فەرپی تۆ، بۆیە کۆی دەکەمەوه!) (ت/ ۴/ ۱/ ۳۸۹ تاج-۳ ج-۴ ز- ۱۱۹ ژ-۳۲۱۷).

۱۹۴- عَنْ أُمِّ هَانِيٍّ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ تَسْتُرُهُ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقُلْتُ أَنَا أُمُّ هَانِيٍّ). (الحديث ۲۸۰ - أطرافه في: ۳۵۷، ۳۱۱۷، ۶۱۵۸) (۱۶۷)

نومموهانی کچی نه بوطالیب (همزی خوی لب بئ) فہرمووی: سالی نازاد کردنی شاری مہککہ، رویشتم بو خزمہتی پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بئ) کہ جووم خوی دہشورد فاطیمہ پہردہی بو کردبوو، کہہہستی بہمن کرد فہرمووہ (دروودی خودی لہسر بئ): (نہو ژنہ کی یہ؟) گوتم: منم نومموہانیئم (ت/۱/ ۱/۱۴۸ = ز-۳۱ ژ-۲۶۷).

راقہ و شیکردنہوہ:

نومموہانی خوشکی نیمامی عہلی یہ (همزی خوی لب بئ) چلو شہش فہرموودہی، ھہیہ، دہلین: نہم لہدوا نیمامی عہلی مردووہ، ھہق ناموزای پیغہمبہرہ، رمزاو رحمہتی خودای لی بی (ت/۱/ ۴/۴۸۵ = ز-۱۷۹ ژ-۹۵۶).

۱۹۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِيَهُ فِي بَعْضِ طَرِيقِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ جُنُبٌ فَالْخَنَسْتُ مِنْهُ فَذَهَبَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ كُنْتُ جُنُبًا فَكْرِهْتُ أَنْ أَجَالِسَكَ وَأَنَا عَلَى غَيْرِ طَهَارَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ إِنَّ الْمُسْلِمَ لَا يَنْجُسُ). (الحديث ۲۸۳ - طرفه في: ۲۸۵) (۱۶۸)

نہبہوہرہیرہ (همزی خوی لب بئ) فہرمووی: جاری لہشم پیس بوو، لہیہکی لہریگہکانی مہدینہ تووشی پیغہمبہر بووم (دروودی خودی لہسر بئ) لہبہرئہوہ کہ لہشم گران بوو خوّم لی شاردہوہو، جووم خوّم شوردو نہوسا ہاتمہوہ بو خزمہتی،

(۱۶۷) أخرجه مسلم في الحيض، باب: تستر المغتسل بثوب ونحوه، رقم: ۷۱۲، ۷۱۳، ۱۶۶۶.

(۱۶۸) أخرجه مسلم في الحيض باب: الدليل على ان المسلم لا ينجس، رقم: ۳۷۱ = ۸۲۲.

فهرمووی: (ئەمى ئەبوهورەيرە! ئەووە لەکۆى بووى؟ گوتەم: راستىهکەى لەشم پيس بوو، لەبەرئەووە حەزم نەکرد بەلەشى ناپاکەووە لەخزمەتتا دابنیشم).
فهرمووی: (سوبحانەئەللا! چەند سەيریت! موسولمان چۆن پيس دەبێت!)
(ت/۷/۱۵۵/۱ = ز-۳۲ ژ-۲۸۳).

۱۹۶- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْرُقَدْ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ؟ قَالَ نَعَمْ إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرْقُدْ وَهُوَ جُنُبٌ).
(الحديث ۲۸۷- طرفاه في: ۲۸۹، ۲۹۰). (۱۶۹)

ئيبنوعومەر (پەزى خودايان لى بى) فهرمووی: عومەرى کورى خەططاب (پەزى خودايان لى بى) لە پيڤەمبەرى پەرسى: کەسێ لەئيمە ئەگەر لەشى پيس بوو، پيش ئەوەى خۆى بشۆرى، بۆى هەيه کەبخەوئ؟ فهرمووی (دروودى خودای لەسەر بى): (بەئى، هەركاتى لەشتان پيس بوو بۆتان هەيه کەبەلەشى پيسەووە بخەون، بەلام واباشە لەکاتى وادا دەسنوێژى بگرن ئەوسا بخەون).

۱۹۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعْبَيْهَا الْأَرْبَعِ ثُمَّ جَهَّذَهَا فَقَدْ وَجَبَ الْغَسْلُ). (الحديث ۲۹۱). (۱۷۰)

ئەبوهورەيرە (پەزى خۆى لى بى) فهرمووی: پيڤەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) فهرمووی: (كاتى پياو لەناو چوارپەلى ئافەرتا دانىشتو لەگەلئا دروست بوو، باناويشى نەيهتەووە، ئيتەر خوشۆردن لەسەر هەردوولا پيويست دەبى) (ت/۱/۱۴۴ - ز- ۳۰ ژ- ۲۵۸ = ش/د/ن).

(۱۶۹) أخرجه مسلم في الحيض، باب: جواز نوم الجنب واستحباب الوضوء له، رقم: ۷۰۲=۳۰۶.

(۱۷۰) أخرجه مسلم في الحيض، باب: نسخ الماء من الماء، رقم: ۷۸۱=۳۴۳.

بسم الله الرحمن الرحيم

(۶) نامه‌ی بینویژی (کتاب الحيض)

۱۹۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) تَقُولُ: (خَرَجْنَا لَا نَرَى إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا كُنَّا بِسَرِفٍ حِضْتُ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَبْكِي قَالَ مَا لَكَ أَنْفِستِ؟ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَأَقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ قَالَتْ وَضَحَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نِسَائِهِ بِالْبَقَرِ). (الحديث ۲۹۴- أطرافه في: ۳۰۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۲۸) (۱۷۱)

عائیشه (همزای خوی لب بی) فہرمووی: لہ خزمہ تی حہ زہ تدا (درودی خودای لمسر بی) دہر جووین بوّ حہ ج، وہبہ تہ مای عہ مرہ نہ بووین، چوونکہ گومانمان وابوو کہ لہ مانگہ کانی حہ جدا عہ مرہ ناکری، کہ گہ یشتینہ سہریف لہ وی من بی نوّز کہ و تم و دہستم کرد بہ گریان، پیغہ مبہر (درودی خودای لمسر بی) ہات بہ سہرما دہ گریام، فہرمووی: (نہ وہ چیتہ بوّچی دہ گری؟) گوتم: بہ خوا حہ زم دہ کرد کہ نہ مسال نہ ہاتما یہ بوّ حہ ج، فہرمووی: (رہنگبی بینویژ بیت؟) گوتم: بہ لی. فہرمووی: (نہ مہ شتیکہ خودا نوو سیوو یہ تی لہ سہر گچانی ئادہ م و سووچی توّی تیّدا نییہ، جاہہ رچی حاجی دمیکا توّیش بیکہ، بہ لام تہ وافی بہیت مہ کہ، ہہ تا پاک دہ بیتہ وہ).

عائیشه (همزای خوی لب بی) فہرمووی: جا کہ گہ یشتینہ مہ کہ کہ حہ زہ مت (همزای خوی لب بی) بہ ہا ورپیانی خوّی فہرموو: بیکہ نہ بہ عہ مرہ، نیتر خہ لکہ کہ ئیجرامیان شکان، مہ گہر نہ و کہ سانہ نہ بی کہ نازہ لی دیاری بہیتیان پی بوو. فہرمووی: پیغہ مبہر (درودی خودای لمسر بی) خوّی دیاری پی بوو، و مہ بوبہ کرو عومہ ریش دیارییان پی بوو، ہہ روہا دہوئہ مہ نہ مہ کانیش دیارییان پی بوو، جا کہ تافی

ئىۋارەى رۇژى تەرۋىيە كەۋتەنەۋە رى، دىسانەۋە ئىجرامى ھەجيان دابەستەۋە فەرموۋى: رۇژى جەژن لەبىنۆيژى پاك بوومەۋە، ئەۋجا پىغەمبەر (درودى خودى لەسەر بىن) فەرمانى پى كىرم تەۋافى ئىفازەم كىرد، فەرموۋى: جاكۆشتى گايان بۇھىناين، گوتەم: ئەم گۆشتە ھى جى يە؟ گوتيان: پىغەمبەر (درودى خودى لەسەر بىن) گاي كىردوۋە بەقوربانى بۇ ھاۋسەرەكانى. (ت/۲/۱۹۸/۱ = ز-۱۰۰ ژ-۱۵۶۷ = ش/د/ت/ن).

۱۹۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أَرْجُلُ تَغْنِي رَأْسَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ حَائِضٌ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَئِذٍ مُجَاوِرٌ فِي الْمَسْجِدِ يُدْنِي لَهَا رَأْسَهُ وَهِيَ فِي حُجْرَتِهَا فَتَرْجُلُهُ وَهِيَ حَائِضٌ). (الحديث ۲۹۶ طرفه في ۲۹۵). (۱۷۲)

عائىشە (رەزى خۇى لى بىن) فەرموۋى: (جارى ۋادەبوو بىنۆيژ بووم پىغەمبەر (درودى خودى لەسەر بىن) سەرى خۇى دەنايە بەردەستەم قەزەكەيم شانە دەكىرد. لەگىرپانەۋەدەكە: جارى ۋادەبوو من لەناۋ ھۆدەكەى خۇما دەبووم، كەۋا لەتەنىشت مزگەۋتەكەۋە، پىغەمبەریش (درودى خودى لەسەر بىن) لەناۋ مزگەۋتا خەۋەى دەكىشا لەدەرگاي ھۆدەكەى خۇمەۋە، كەلەسەر مالى مزگەۋت بوو سەرى دەردەھىناۋ سەرى لەمنەۋە نىك دەكىردەۋە، نىش بۆيم شانە دەكىرد، لەۋكاتەدا بىنۆيژىش بووم) (ت/۲/۱۴۶/۱ = ز-۷۵ ژ-۱۴۶۳).

۲۰۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَكَبَّرُ فِي حُجْرِي وَأَنَا حَائِضٌ ثُمَّ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ). (۱۷۳)

عائىشە (رەزى خۇى لى بىن) فەرموۋى: جارى ۋادەبوو پىغەمبەر خۇا (درودى خودى لەسەر بىن) سەرى لەسەر كۆشم دادەنا، لەۋكاتەدا من بىنۆيژ بووم، ۋەلەسەر ئەۋ حالە قورئانى دەخويند.

(۱۷۲) أخرجه مسلم في (الباب: غسل الحائض رأس زوجها وترجله. الخ) المتراجم، ۶۸۲-۶۸۶.

(۱۷۳) أخرجه مسلم في الحيض، باب: الاضطجاع مع الحائض في لحاف واحد، رقم: ۶۸۰-۶۹۱.

روونکردنه وه:

ژنی بښوونکي پاکه، ناوو نانی دهستی هه لاله، لیکه وتنی دروسته چونکه پاکه، نه وه وی (د مزای خوی لږ بڼه) دمه رموی: هم فهرمووده یه به لگه ی نه وه یه که خویندنی قورن ان له کاتی راکشان و پالکه وتنا دروسته، هه روا له نزیکی جیگه ی پیسایشه وه. شیخی عهینی (د مزای خوی لږ بڼه) دمه رموی: (نهمه ی نه وه وی دمه رموی: که له نزیکی جیگه ی پیسایشه وه خویندنی قورن ان دروسته جیگه ی سر نجه، چونکه بهم قسه یه بڼه نابڼ خویندنی قورن ان به رابه ر به ناوده ست ناباشی (که راهه تی) ی هه بڼه، به لام پڼو یسته که کاری وانا باش بڼه، له به ر خاتری ریزگر تنی قورن ان، چونکه ده ور به ری شت حوکم و برپاری نه و شته ی هه یه).

۲۰۱- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (بَيْنَا أَنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُضْطَجِعَةً فِي خَمِيصَةٍ إِذْ حِضْتُ فَأَسْلَلْتُ فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حِضَّتِي قَالَ أَلْفِئْتُ؟ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَاضْطَجَعْتُ مَعَهُ فِي الْخَمِيلَةِ). (۱۷۴)

نومموسه له مه ی هاوسه ری پڼغه مبه ر (د رووی خودی له سر بڼه) که یه کی که له دایکانی موسولمانان، فهرمووی: جاری له گه ل پڼغه مبه ردا له ژیر جاجمیکی بازوودا پالکه وتبووم، له نا کاو له و ده مه دا که وتمه بڼه نو یزی یه وه، ئیتر خو م له ژیر جاجمه که دزی یه وه، جووم خو م گوړی و جلی بښوونکي یه که مم له به ر کرد. فهرمووی: (نه وه تیکه وتیت؟) گوتم: به لڼ. نه و جا بانگی کردم وه، جوومه وه له گه لیا له ژیر مه و جه که دا راکشامه وه.

۲۰۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ أَمَاءٍ وَاحِدَةٍ كَلَانَا جَنْبًا، وَكَانَ يَأْمُرُنِي فَأَتُزِرُ، فَيُبَاشِرُنِي وَأَنَا حَائِضٌ وَكَانَ يُخْرِجُ رَأْسَهُ إِلَى وَهُوَ مَعْتَكِفٌ فَأَغْسِلُهُ وَأَنَا حَائِضٌ) وَفِي رِوَايَةٍ عَنْهَا

(رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَأَنِّي إِذَا كَانَتْ حَائِضًا فَأَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُبَاشِرَهَا أَمَرَهَا أَنْ تَتَزَوَّرَ فِي فَوْزٍ حَيْضَتِهَا ثُمَّ يُبَاشِرُهَا قَالَتْ وَأَيُّكُمْ يَمْلِكُ إِرْبَهُ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْلِكُ إِرْبَهُ). (الحديث ۳۰۲ طرفه في: ۳۰۲، ۲۰۳۰). (۱۷۵)

عائيشه (زوی خوی لی بن) فہرمووی: جاری وادہبوو خووم و پیغہمبہر پیگہوہ لہیک دہفر خوومان دہشورد، ہہردوو کمانیش لہشمان پیس بوو. ہہندی جاریش بی نویتز دہبووم، پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بن) فہرمانی پی دہکرم، بہرکوشم دہپوشی، نہوجا لہسر نہو بہرکوشہوہ دہستی لہگہلما تیکہل دہکردو خووشی لی و مردہگرت، زورجاریش لہناو مزگہوتا خہلودی دہکیشا، لہناو مزگہوتہکہوہ سہری خوی دہہینایہ ناو ہودہکہی منہوہ، کہبہتہنیشتی مالی مزگہوتہوہ بوو، منیش سہریم دہشورد لہوکاتہیشدا بینویتز بووم.

لہگیرانہوہیکہی تردا عائیشہ دہفرموی: نہگہر یہکی لہنیمہی ہاوسہرانی پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بن) لہگہرمہی بینویتزیدا بواپہ، نہگہر پیغہمبہر بیویستایہ لہوکاتہدا دہستی لہگہل دا تیکہل بکا، فہرمانی دہدا بہرکوشیکی دہدا بہنیوانی ناوکی و نہزنوی دا، نہوجا لہسر نہو بہرکوشہوہ دہستی بو دہبردو لہگہلیدا خوی تیکہل دہکردو خووشی لی و مردہگرت بہلام بہبی دروست بوون. عائیشہ فہرمووی: بہلام کی لہنیوہ دہتوانی کہ وہک پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بن) نارمزوی خوی بو زہوت بکری و سنوور نہبہزینن.

۲۰۳ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَضْحَى أَوْ فِطْرٍ إِلَى الْمُصَلَّى فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فَإِنِّي أُرِيكُمْ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ فَقُلْنَ وَبِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ تُكْفَرْنَ اللَّغْنَ وَتُكْفَرْنَ الْعَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلٍ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِبِّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ قُلْنَ وَمَا لِقِصَاصٍ دِينَنَا وَعَقْلَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَلَيْسَ شَهَادَةُ الْمَرْأَةِ مِثْلَ

نَصَفَ شَهَادَةَ الرَّجُلِ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكَ مِنْ نَقْصَانِ عَقْلِهَا أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكَ مِنْ نَقْصَانِ دِينِهَا). (الحديث ۲۰۴ أطرافه في: ۹۵۶، ۱۴۶۲، ۱۹۵۱، ۲۶۵۸). (۱۷۶)

ئەبوسەئیدی خەدەری (مەزەبى خەلىلى) فەرمووی: جەزنى قوربان بوو، یاروژی جەزنى رەمەزان بوو، پێغەمبەر (دروودی خەدەرى لەمەسەر) دەرچوو دەرەو رۆشت بوو نوێزگا کە بۆ ئەوە دەشتە لە دەرەوێ شار، سەری لەژنان داو فەرمووی: (ئەو کۆمەڵی ژنان! خێرو خێرات زۆر بکەن، زۆریش بپارێنەوێ داوای لیبووردن لەخودا بکەن، چونکە من لەشەوێ مەجرەجا داوای نیشانی داو کە ئێوە زۆر بەی خەلکی دۆزەخ بوون) ژەکان گوتیان: ئەو پێغەمبەری خودا! ئەو بۆچی ئێمە زۆر بەی خەلکی ناو دۆزەخین؟ فەرمووی: (چونکە زۆر نەفەرت لەخەلک دەکەن، سەلەبێ لەگەڵ مێر دەکەن و چاکەى ئەوتان لەبەرچاو نییە، کەس نەدیوێ کە ئەوێ ناو کەم هۆش و کەم ئایین بێ، کەچی لەگەڵ ئەوەیشا ناو زالی بێ، بیاو بەو هەموو زیرەکی و زرنکی یەهیهو تەفەری دەداو هۆشی لەکەللەدا ناهێلێ!) گوتیان: ئەو پێغەمبەری خودا! کەم ئایینی و کەم هۆشییە کە مان گامەیه؟ فەرمووی: (کەم هۆشی یەکەتان بریتی یە لەو کەشایەتی دووژن بەشایەتی تافە بیاوێ حلیبە، ئەمە کەم هۆشییە کەتان، ئافەرەتیش لەکاتی بێنوێژیدا چەن شەوێ دەمینیتەوێ نەنوێژ دەکاو، نەرۆژووی رەمەزان دەگرێ، ئەمەیش کەم ئایینی یە کەتان). (ت/ ۱/ ۲۶/ ۱ + ل - ۴۵۱ هەتا ۴۶۰ = ۳- ژ - ۱۸ + ۱۵۸ هەتا ۱۶۳).

۲۰۴ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اعْتَكَفَ مَعَهُ بَعْضُ نِسَائِهِ وَهِيَ مُسْتَحَاضَةٌ تَرَى الدَّمَ فَرُبَّمَا وَضَعَتِ الطُّسْتَ تَحْتَهَا مِنَ الدَّمِ). (الحديث ۳۰۹ أطرافه في: ۳۱۰، ۳۱۱، ۲۰۳۷).

عائیشه (همزی خوی لب ٻی) دمفهرمووی: ژنی لهژنهکانی پیغه مبهه (دروودی خودای له سمر ٻی) له گهل پیغه مبهه ردا، له ناو مزگه وت دا خه لوهی دهکیشا، واته: ئیعتیکافی دهکرد، به لام نهو ژنه ههمیشه بئوویژ (موسسته حاضه) بوو، گهل جار له کاتی نوویژ کردندا ته شتیکی له ژیر خویدا دادندا، نه بادا خوینه که مزگه وته که پیس بکا، (ت/۱/۱۷۰ = ز-۳۸ ژ-۳۰۸).

۲۰۵ - عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنَّا نُنْهَى أَنْ نُجِدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثِ إِلَّا عَلَى زَوْجِ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا وَلَا نُكْتَحِلَ وَلَا نَتَّطِيبَ وَلَا نَلْبَسَ ثَوْبًا مَصْبُوغًا إِلَّا ثَوْبَ عَصَبٍ وَقَدْ رُخِّصَ لَنَا عِنْدَ الطَّهْرِ إِذَا اغْتَسَلْتَ إِحْدَانَا مِنْ مَحِيضِهَا فِي بُدْءِ مِنْ كُسْتِ أَظْفَارٍ وَكُنَّا نُنْهَى عَنْ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ). (۱۷۷)

ئوموموعه طیهه (همزی خوی لب ٻی) فهرمووی: نهی ی کراوه له ئیمه که دهستهی ژنانین که له سی رۆژ پتر تازی بۆ مردوو بگرین، مه گهر بۆ میرد، که ده بی بۆ نهو چوار مانگو ده رۆژ تازی بگرین، وه لهو ماوه یه دا نابی چاو بریژین، یاخومان بۆن خویش بکهین، یا جل و بهرگی رنگین له بهر بکهین، مه گهر بهرگی که له پیش دا هه ودا که ی رنگ کرابی و له پاشا چنرابی، یاته نرابی، کاتیکیش پاک بووینه وه له بئوویژی که ویستمان خۆمان بشورین، پگیه ی نه وه مان دراوه که به قهد پیویست عوودو گولاوو بۆنی خویش نه ختی بۆ وانیک، بۆ جیگه خوینه که به کار بهینین! (ت/۳/۱۸۹ = تاج-۲ ز-۷۹ ژ-۲۲۷۸ = ش/د/ن).

رافه و روون کردنه وه:

کوست، یاقوسط، جوړه بوخورو بۆنیکی خویشه، پارچه پارچه یه، هه ندی ده لئین: رنگی ره شباهه، له جه شنی نینوکی مروفت وایه، هه ندی دمفهرموون: ظیفاری، یا نه ظفار که ناریکه له که ناره کانی عه دن، له هینده وه بۆنی خویش

دەھىنن لەۋى ساخى دەكەنەۋە، ھەندى تر دەفەرموون: شارىكە لەيەمەن. ھەرچۇن بى مەبەست لەفەرموودەكە دووشتە: سوننەتە بۇ ئافرەت بەبۇنى خۇش بىنى ناخۇشى بىنۇيىزى و زەيستانى لابلەرى، ھەتا ئەگەر تازىبارىش بى لەكاتى خۇشۇردنا ئەو مافەى بۆھەيە.

ئوموموعەطىيە (مەزى خەۋى لى بى) يەككىكە لەژنانى ھاورپىيانى پىغەمبەر، ھاورپىيەكى ناودارى پىغەمبەر بوو، زۆر ئازاۋ دلىر بوو، ئەنصارى يە بوو، لەزۆر غەزادا لەگەل پىغەمبەردا بوو، دەستى پزىشكى ھەبوو، نەخۇشيانى تىمار دەکرد، فەرموودەيەكى ھەيە لەبابەت شۆردنى مردوۋە دادمىرى بەبنەماى شۆردنى مردوۋ، نۆ فەرموودەى لەبەخارىدا ھەيە رەزاۋ رەحمەتى خۇداى لى بى.

۲۰۶ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ غُسْلِهَا مِنَ الْمَحِيضِ فَأَمَرَهَا كَيْفَ تَغْتَسِلُ قَالَ خُذِي فِرْصَةً مِنْ مَسْكِ فَتَطْهَرِي بِهَا قَالَتْ كَيْفَ أَتَطَهَّرُ؟ قَالَ تَطْهَرِي بِهَا قَالَتْ كَيْفَ؟ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ تَطْهَرِي فَاجْتَبِذْهَا إِلَيَّ فَقُلْتُ تَتَّبِعِي بِهَا أَثَرِ الدَّمِ). (الحديث ۳۱۴ طرفه في: ۳۱۵، ۷۳۵۷). (۱۷۸)

عائىشە (مەزى خەۋى لى بى) فەرموۋى: ئەسماء (مەزى خەۋى لى بى) بۆجۇنىتى خۇشۇردنى بىنۇيىزى لە پىغەمبەرى پىرسى، فەرموۋى: (ھەركامىكتان كەۋىستى خۇى بشۆرى، بالەپىشا ئاۋو مۇردەكەى ئامادە بكاو خۇى پاك بكاتەۋە، تاراتىكى جوان بگرى، ئنجا دەستىۋىزىكى جوان بگرى، ئنجا ئاۋىكا بەسەر سەرياو دەستى تى بجاۋ، زۆر باش ھەلىبگۇۋى تائاۋ دەگاتە بن موۋەكانى سەرى، ئەۋجەلە ئاۋ بكا بەسەر سەر خۇيا سەراپا، ئنجا گۆلە لۆكەيەكى مىسكاۋى،

یاگوئی خوری میسکاو، یا به رویه کی بونخوش بهیئی خوی پی پاک بکاته ووه تاراتی پی بگری!).

نه سمائیش باش تی نه گه یشت گوتی: چون چون خوی پی پاک بکاته ووه تاراتی پی بگری؟ فهرمووی: (سوبحانه للاً سهیره بو تی ناگهی؟) خوتی پی پاک بکهره ووه تاراتی پی بگریه ووه. عانی شهیش - رمزای خوی لی بی - فهرمووی: منیش نه سمم راکیشا به لای خومه ووه، که کچی شه که ل بوو، وه پیم گوت: ودره من تیت بگهی نه: بیهینه به شوینی خوینه که داو، داینی له ناو شهرمتا، تاناو گیانت بوساردی لی نهیی و بونی خوش بی. له گیرانه ووهیه کا: حه زهرمت (رمزای خوی لی بی) سی جار فهرمووی: پارچه یه کی میسکاو بی نه و تاراتی پی بگری، نیت پیغه مبه ر (برووی خودای له سمر بی) شهرم گرتی و رووی کرد به وولاوه، عانی شه دهیگوت: ژنگه لی یاریده ده ران (انصار) ژنگه لی چاکن نافه رین بوخویان! شهرم و شکو ریگهی نه وهی لی نه ده گرتن که بوخویان شاره زای نایین ببن! (ت/۱/۱۶۱/۱ = ز-۳۵ ژ-۲۹۷ ج-۴ = ش/د/ن)

۲۰۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَهْلَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَكُنْتُ مِمَّنْ تَمَتَّعَ وَلَمْ يَسْقِ الْهَدْيَ فَرَعَمَتْ أَلْهًا حَاضَتْ وَلَمْ تَطْهَرْ حَتَّى دَخَلْتُ لَيْلَةَ عَرَفَةَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ لَيْلَةُ عَرَفَةَ وَإِنَّمَا كُنْتُ تَمَتَّعْتُ بِعُمْرَةٍ؟ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقَضِي رَأْسُكَ وَامْتَشِطِي وَأَمْسِكِي عَنْ عُمْرَتِكَ فَقَعَلْتُ فَلَمَّا قَضَيْتُ الْحَجَّ أَمَرَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ لَيْلَةَ الْحَصْبَةِ فَأَعْمَرَنِي مِنَ التَّنْعِيمِ مَكَانَ عُمْرَتِي الَّتِي نَسَكْتُ). (الحديث ۳۱۶ طرفه في: ۲۹۴). (۱۷۹)

(۱۷۹) أخرجه مسلم في الحج (صحيح مسلم بشرح النووي ج/۸ ص ۱۳۴، ص ۱۴۱، باب: بيان وجوه الإحرام الخ) انظر عمدة القاري ج/۳ ص ۲۸۷/۲۱- المترجم= ۲۹۲۸، ۲۹۱۰، ۲۹۱۱، ۲۹۲۵، ۲۹۲۷، ۲۹۲۹.

عوروہ فہرمووی: عائیشہ ی پوورم فہرمووی: لہجہ جی مالآوا پیدا لہگہل
پڙغہ مبرہرا ئی حرام دابہست، یهکئ بووم لہوانہ کەلەسەر شیوہی تەمەتتووع
حەجیان کرد، چونکە دیاری (هەدی) ی بەیتیان پئ نہبوو، جا لەسەریف
بئینویژ کەوتەم، هەتا شەوی عەرەفە هات، هەرپاک نہبوومەوہ، جاگوتەم: ئە ی
پڙغە مبرەری خودا! ئەم شەو عەرەفە یە، منیش ئی حرامی عەمرەم دابەستووہو
بئینویژیشم، چار جییە؟ فہرمووی: (قژہ سەرەکەت هەلومشینەو شانە ی بکەو،
جاری واز لەتەواو کردنی عەمرەکەت بەینە!) منیش چۆنی فہرموو وام کرد،
ئەو جا ئی حرامی حەجەم دابەست، جا کە حەجەم تەواو تەواو کرد، جا شەوی
حەصبە (ناوی شوینیکە لەنیوانی مەککەو مەدینەدا)، گوتەم: ئە ی پڙغە مبرەری
خودا! ئەم خەلکە هەموو حەج و عەمرەشیان کردووہ، تەنیا من نہبی، کەھەر
حەجەم کردووہ؟ پڙغە مبرەریش (دروودی خودی لەسەر بێ) فەرمانی کرد بەئەو رەحمانی
برام، لەپاشکۆی و شترەکە ی خویدا بردمی، تاجووینە تەنعیم، جالەوئ
ئی حرامی عەمرەم بەست، لەجیاتنی ئەو عەمرە ی کە نیتەم لئ هیناو هەلەم
و مەشائەوہو تەواوم نەکرد. (ت/۲/ ۱/۱۹۸ = ز-۱۰۰ ژ-۱۵۶۷ = ش/د/ ت/ن).

۲۰۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (خَرَجْنَا مُوَافِينَ لِهَلَالِ ذِي الْحِجَّةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُهَلَّ بِعُمْرَةٍ فَلْيُهَلِّ لَوَلَا أُنِّي أَهْدَيْتُ لَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ فَأَهْلَ بَعْضُهُمْ بِعُمْرَةٍ وَأَهْلَ بَعْضُهُمْ بِحَجٍّ وَكُنْتُ أَنَا مِمَّنْ أَهْلَ بِعُمْرَةٍ فَأَذْرَكَنِي يَوْمَ عَرَفَةَ وَأَنَا حَائِضٌ فَشَكَّوْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ دَعِي عُمْرَتَكَ وَالْقُضَى رَأْسُكَ وَامْتَشِطِي وَأَهْلِي بِحَجٍّ فَفَعَلْتُ حَتَّى إِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْحَصْبَةِ أَرْسَلَ مَعِيَ أَخِي عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ فَخَرَجْتُ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ مَكَانَ عُمْرَتِي وَلَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ هَذِي وَلَا صَوْمٌ وَلَا صَدَقَةٌ). (الحديث ۳۱۷).

عائیشە (مەزای خۆی لئ بێ) فہرمووی: چوار پینج روژی ما بوو بۆ مانگی نوئی ی
قوربان، لەمەدینە بەرمو مەککە دەرچووین. پڙغە مبر (دروودی خودی لەسەر بێ)

فهرمووی: (ههرکه سیّ حه زده کا عه مره دابهستی باعه مره دابهستی، من خوّم بویه عه مره دانابهستم چونکه ئازهلّی دیاری ی بهیتم هیئاوه له گهلّ خوّم) جابه ندیّ کهس عه مره یان دابهست، جاکاتی روژی عه رفه هات من بیئویژ بووم، له خزمهت حه زه تدا (درووی غووی لهسر بهی) سکالای حالّم کرد، عه رزیم کرد: من لهسر شیوهی ته مه تتوع (پشوو وهرگرتن) ئیحرامم دابهستووه. به لام وا روژی عه رفه هات، من له بهرئه وهی که بیئویژم هیشتا عه مره که مم ته واو نه کردووه، چونکه ته وافی بهیتم نه کردووه، که یه کیکه له بنیاته کانی عه مره، که مه رجه لهسر پاکی بکری، دهی نه گهر چاوهری ی پاک بوونه وه بکه م بو ته واو کردنی عه مره که م، حه جی نه مسالّم دفه وتی، چونکه فریای وهستانی کیوی عه رفه ناکه وم، که واته چار چییه؟

حه زه مت (رمزی غوای لهی بهی) فهرمووی: (واز له ته واو کردنی عه مره که م بهیئنه و، قژه سه ره که م هه ئوه شیئنه و شانه ی بکه و، ئیحرامی حه ج دابهسته باحه جی نه مسالّت له کیس نه چی). جا منیش چۆنی فهرموو وام کرد، تاشه وی حه صبه، گوتم: نهی پیغه مبهری خودا! خوّم عه مره م نه کردووه؟ جا عه بدوره حمانی برامی له گهلّ دا ناردم، دهرچووم بو ته نعیم، که نزیکترین ههریمی خاکی حیلله له خاکی حه ره مه وه، له ویوه ئیحرامی عه مره م دابهست له حیاتی عه مره که ی پیشووم.

هیشامی کوری عوروهی کوری زوبهیری کوری عه وام فهرمووی: له هه موو نه م گۆرانکاریانه دا عانیسه نه دیاری ی بهستی سه ربپیوه، نه روژووی گرت، نه نانی هه ژاری دا (بروانه فهرموودهی ژماره (۱۹۸) و (۲۰۷) بروانه: (ت/۱/۱۷۴/۲ = ز-۹۰ ژ-۱۵۲۷ + ز-۹۲ ژ-۱۵۳۸ + ز-۹۶ ژ-۱۵۵۰ + ل/۱/۱۷۷ + ل/۱/۱۷۹ + ل/۱/۱۸۷ + ل/۲/۱/۲۰۳ + ل/۱/۲۲۵). بوئه وهی به باشی بزانی ئیحرام دابهستن به چه ند جوژ ده کری، وه (تمتع = پشوو وهرگرتن) چییه وچۆنه، وه عه مره

چون دهکری بفهرموو ته ماشای فیقهی ناسان بهرگی یه کهم لاپه ره (۳۵۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۲، ۳۹۲ = ز-۱۶۳ هه تا ز-۱۶۷ بکه).

۲۰۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ أَتَجْزِي إِحْدَانَا صَلَاتَهَا إِذَا طَهَرَتْ فَقَالَتْ أَحَرُورِيَّةٌ أَلْتِ كُنَّا نَحِيضُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا يَأْمُرُنَا بِهِ أَوْ قَالَتْ فَلَا نَفْعَلُهُ. (۱۸۰)

موعاده (رهزی خوی لى بى) فهرمووی: لهعائیشهم پرسى گوتم: بۆچى ژنى بىنویژ روژووی رهمهزان دهگریته وه، کهچی نویژه فهرزهکان ناگیریتته وه؟ فهرمووی: بۆتۆیش ههرووری یهیت و لهو خهواريجانهی کهدهلین: دهبی ژن نویژى کاتى بىنویژیش وهک روژوو بگیریته وه؟ گوتم: خهیر، من لهوان نیم، بهلام پرسیاره و دهیکهم، گوتى: جاران بهسه رینی ی پیغه مبهه ر خوی (دروودی خودی لىسهه ر بى)، کهدهکه وتینه بىنویژییه وه، لهپاش پاکبوونه وه و خوښوردن، پیغه مبهه ر (دروودی خودی لىسهه ر بى) فهرمانی پیمان دهکرد که روژوو بگرینه وه و نویژ نه گیرینه وه (ت/۱/۱۶۳/۳ = ز-۳۵ ژ-۲۹۹ ش/د/ت/ن)

۲۱۰- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: حِضْتُ وَأَنَا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْخَمِيلَةِ فَأَسَلْتُ فَخَرَجَتْ مِنْهَا فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حِيضَتِي فَلَبَسْتُهَا فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَفَلَيْسَتْ؟ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَأَدْخَلَنِي مَعَهُ فِي الْخَمِيلَةِ. (الحدیث ۳۲۳ طرفه فی ۲۹۸). وَعَنْهَا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يُقْبِلُهَا وَهُوَ صَائِمٌ. (ز-۲۰۱).

(بروانه فهرمووده ی ژماره ۲۰۱. لهگیرانه وه ی ئیردها ئومموسه لهمه (رهزی خوی لى بى) دهفه رموی: جاری واده بوو پیغه مبهه ر (دروودی خودی لىسهه ر بى) به روژوو بوو، لههه مان کاتا منی ماچ دهکرد).

۲۱۱- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (يَخْرُجُ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ أَوْ قَالَ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ وَالْحَيْضُ وَلَيَشْهَدَنَّ الْخَيْرَ وَدَعْوَةُ الْمُؤْمِنِينَ وَيَعْتَزِلُ الْحَيْضُ الْمُصَلِّيَ قِيلَ لَهَا: الْحَيْضُ؟ فَقَالَتْ: نَعَمْ أَلَيْسَ تَشْهَدُ عَرَفَةَ وَكَذَا وَكَذَا). (۱۸۱)

نوموموعه طیبیہ (ہمزای خودی لیس ہجری) دہفہ رموی: لہرؤژی جہڑنی ردمہ زان و روژی جہڑنی قوربانان، پیغہ مبہر (مروندی خودی لیس ہجری) فہرمانی پی دہکر دین: کہ گہورہ کچ و نافرمتی بینویژو کہ یبانوی ناومان لہ گہل خو مان ببهین بوئہ و دہشتہ، بو نویژی جہڑن، بہ لام نافرمتہ بینویژمکان نویژمکہ ناکہن، تہنیا حازری کوڑی پر فہرو نزای کوڑمہ لی موسولمانان دہبن، گوتم: ئہی پیغہ مبہری خودا! نہ گہر وارپکھوت یہ کیکمان چار شیوی نہ بوو نایا بہ بی چارشیویش ہہر بی بو نویژگا کہ بو دمرہ وہی شار؟ فہرمووی: (بالہ خوشکیکی موسولمانی چارشیوی بخوازی).

حہ فصہ دہفہ رموی: گوتم: چو ن؟ زنی بینویژیش نامادہی ئہو کوڑہ پیرؤزہ بی؟ فہرمووی: بہ لی، ہہر وہک چو ن لہ کاتی حہ ج کردنا نامادہی راوہستانی کیوی عہر فہ دہبی ہہروا لہ موزدہ لیفہ، ہہروا حازری نزا کردنی نویژہ بارانہیش دہبی. (ب/ ۱ / ۴۵۳ / ۶ ز- ۱۵۹ ز- ۹۰۳ ج- ۴ = ش/ت/ ن).

راقہ و شیکردنہوہ:

ئہم بہرانہ لہم فہرموودہیہ و مردہ گیرین:

(زنی بینویژ دروستہ یادی خودا بکا، لہسہر ذیکری خودا پاداش و مردہ گری، مافی ہہیہ نامادہی کوڑی دہورو دمرسو زانستو ہہموو جوڑہ

خَیْرَیْکِی تَر بَبِیْ، بِهْمَهَرَجِی کُؤْرَهْکَه لَهْناو مَزْگَهوتا نَهْبی. هَهْروا بَوْی هَهْیه گَوِیْ لَه خَوِیْنَدَنی قورْناو و گوتن و دهور کردنه و دی حَهْدِیْث بَگَرِیْ).

۲۱۲- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كُنَّا لَا نَعُدُّ الْكُدْرَةَ وَالصُّفْرَةَ شَيْئًا). (الحدیث ۳۲۶).

دِیسان نُوْموعه طیبیه (رَهْزای خَوای لی بی): دَهْستوورمان وابوو له پاش پاکه وه بوون له بَیْنُوْیْزِی، نِیْتر لَیْلاوو زهرداومان به هیچ دانهدنه. (ب/۱/۱۶۰/۳ = ز-۳۳ ژ-۲۹۲ = د/ب/ن).

۲۱۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ: لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ صَفِيَّةَ بِنْتَ حِمْيٍ قَدْ حَاضَتْ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَلَّهَا تَحْبِسُنَا أَلَمْ تَكُنْ طَافَتْ مَعَكُنَّ؟ فَقَالُوا بَلَى قَالَ فَأَخْرَجِي). (الحدیث ۳۲۸). (۱۸۲)

عائِشَهْی هاوسه ری پیْغه مبه ر (دروودی خوا له سهر پیْغه مبه رو ره زای خوا له سهر هاوسه ره کانی بی) دمه رموی: عه رزی پیْغه مبه رم کرد: نه ی پیْغه مبه ری خودا! صه فییه ی کچی حوییه ی که وتوته بیْنوْیْزِیه وه؟ پیْغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بی) فه رمووی: (گلمان نه داته وه باشه، په کی گه پانه وده مان نه خا باشه، خوْنه و روْزی جه زن له گه ل ئیومه د ته وافی کرد؟) گوتیان: به ئی وایه، فه رمووی: (که واته: دهرچو نه ی صه فییه!) (ت/۲/۲۲۷/۶ = ز-۱۱۵ ژ-۱۶۲۴ = ش/د/ت/ن).

له تاجا نه م فه رموودمیه ناوایه: عائِشَه (ره زای خَوای لی بی) فه رمووی: شه وی نه فر - واته: شه وی گه پانه وه ی حاجی بو و لاتی خو ی - صه فییه ی هاوسه ری پیْغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بی) فه رمووی: واده زمانم گلتن دده مه وه، چونکه که وتومه ته بیْنوْیْزِیه وه، هیشتا ته وافی مائناوایی (ته وافی ویداع) یشم

نه کردووه. پیغهمبه ریش (دروودی خودی لسمه بن) فهرمووی: لهش به بارو دهم به نازار بی، بوخیر به دهمیا نایی! نهی روژی جهژن ته وافی نه کردووه؟ گوترا: با، کردوویته. فهرمووی: (دهبا بکه ویتته ریو له گه لمان بگه پیتته وه بو مه دینه، مادام ته وافی فهرزی به جی هیناوه، که ناوداره به (طواف الإفاضة) یابه (طواف الزيارة) که بنیات (روکن) ی حهجه، ته وافی مالئواوی بو نه و بو وینهی نه و مهرج نییه، نهشی کهن قهیناکات)

۲۱۴- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ امْرَأَةً مَاتَتْ فِي بَطْنِ فَصْلَى عَلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ وَسَطُهَا). (الحديث ۳۳۲ طرفاه فی: ۱۳۳۱، ۱۳۳۲). (۱۸۳)

سه مووردهی کوری جهندوب (رهزی خوی لسه بن) فهرمووی: ژنی به سه مر مائه وه مرد، واته: به هوئی زهستانیه وه مرد، له پشتی پیغهمبه ره وه (دروودی خودی لسمه بن) نویژی مردووم له سهر تهرمه کهی کرد، پیغهمبه ره (دروودی خودی لسمه بن) له ناو نویژه کهدا له ناوه پاستی تهرمه کهدا وه ستابوو. (ت/ ۱ / ۵۵۸ / ۲ / ۳ = ز- ۲۱۰ ژ- ۱۰۹۷، ۱۰۹۹ / ت- د/ نه حمه د).

رافه و شیکردنه وه:

سه مووردهی کوری جهندوب سه دو بیست و سی فهرموودهی ههیه، له بوخاریدا جوار فهرموودهی ههیه، له په نجاو نوی کوجیدا کوجی دواپی کردووه.

۲۱۵- عَنْ مَيْمُونَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجَةِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (أَنَّهَا كَانَتْ تَكُونُ حَائِضًا لَا تُصَلِّي وَهِيَ مُفْتَرِشَةٌ بِحِذَاءِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي عَلَى خُمُرَتِهِ إِذَا سَجَدَ أَصَابَنِي بَعْضُ ثَوْبِهِ). (۱۸۴)

مہیموونہی ہاوسہری پیغہ مہبر (دروودی خوا لہسہر پیغہ مہبر و رمزای خودا لہاوسہرہکانی) فہرمووی: گہئی جار ری دہکھوت من بینویژ دہبووم، لہماوہی بینویژیہکہما نویژم نہدہکرد، وادہبوو پیغہ مہبر (دروودی خودای لہسہر ہی) لہسہر بہرماٹوچکھکھای کہلہپووشی خورما دروست کرابوو نویژی دہکرد، منیش لہسہر نہو حالہ لہناستی کورنووشگاکی رادہکشام، کہ حہزرت (ہرمزای خوی لہ ہی) کورنووشی دہبرد جہکانی بہر من دہکھوت، کہواتہ: زاتی بینویژ پاکہ، لیکہوتنی زانی نییہو نویژ بہشتی وا پووج نابیتہوہ۔

بسم الله الرحمن الرحيم

۷) نامہی تہیہ مہوم (کتاب التیمم)

۲۱۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: (خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِأَنْبِيَاءِ أَوْ بِذَاتِ الْجَيْشِ انْقَطَعَ عِقْدٌ لِي فَأَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى التِّمَاسِهِ وَأَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ فَأَتَى النَّاسُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ فَقَالُوا أَلَا تَرَى مَا صَنَعَتْ عَائِشَةُ أَقَامَتْ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاضَعَ رَأْسَهُ عَلَى فِخْذِي قَدْ نَامَ فَقَالَ حَسِبْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسَ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَقَالَتْ عَائِشَةُ فَعَاتَبَنِي أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ وَجَعَلَ يَطْعُنُنِي بِيَدِهِ فِي خَاصِرَتِي فَلَا يَمْتَعْنِي مِنَ التَّحَرُّكِ إِلَّا مَكَانَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى فِخْذِي فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أَصْبَحَ عَلَى غَيْرِ مَاءٍ فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ التِّيمُمِ فَتِيمَّمُوا فَقَالَ أُسَيْدُ بْنُ الْحَضِرِ مَا هِيَ

(۱۸۴) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الاعتراض بين يدي المصلي وفي المساجد ومواضع

الصلاة، باب: جواز الجماعة في النافلة والصلاة على حصير وخمرة رقم: ۱۱۴۶=۵۱۳.

بِأَوَّلِ بَرَكَتِكُمْ يَا آلَ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ فَبَعَثْنَا الْبَعِيرَ الَّذِي كُنْتُ عَلَيْهِ فَأَصَبْنَا الْعَقْدَ
تَحْتَهُ). (الحديث ۳۳۴ أطرافه في: ۳۳۶، ۳۶۷۲، ۳۷۷۳، ۴۵۸۳، ۴۶۰۷،
۴۶۰۸، ۵۱۶۴، ۵۲۵۰، ۵۸۸۲، ۶۸۴۴، ۶۸۴۵). (۱۸۵)

عائشہی ہاوسہری پیغہمبہر (دروودی خوا لہسہر پیغہمبہرو رمزای
خودا لہہاوپرئ و ہاوسہرانی بی) فہرمووی: لہخزمہتی پیغہمبہردا (دروودی خودی
لہسہر بی) لہسہفہریکا کہوتینہپرئ، رؤیشتین تاگہیشتینہ بہیداو، یاگہیشتینہ
(ذات الجیش) لہوی گہردانہیہکی من پچراپہوہو گوم بوو، ئیتہر پیغہمبہریش
(دروودی خودی لہسہر بی) لہوی مایہوہ بہہیوای دوزینہوہی ئہو گہردانہیہ، خہلکہکیش
لہخزمہتیدا مانہوہ، ئہمہ لہکاتیکا بوو کہنہ شوینہکہ ئاوی لی بوو
ومنہخہلکہکہ ئاویان پی بوو، جاخہلکہکہ چوون بۆلای ئہبوبہکری باوکمو
گلہیی دہکەن و دہلین: نابینی عائشہی کچت چی کرد؟ پیغہمبہرو ئہم
عہشاماتہی لہم بیابانہ چۆل و بی ئاودا بۆ گہردانہیی گل داوہتہوہو،
ئاویشمان پی نیہ! پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر بی) خہوتبوو سہری لہسہر رانم
دانابوو، لہوکاتہدا ئہبوبہکر بہتورہیی ہات، فہرمووی: پیغہمبہرو ئہم
عہشاماتہت لہم شوینہ چۆل و بی ئاودا، بہبی ئاو، گل داوہتہوہ، ماتلت
کردوون بہ خوت و خۆپایی، ئہمہ ئیش بوو تو کردت؟ ئیتہر چہندہ خودا
حہزکا ئہبوبہکر گلہیی لی کردم و بۆ تہمی کردن قسہی پی گوتم، خویش
خویشیش بہسہرہ سیخورمہ دہیکوتایہ کہلہکەم، منیش (ہہرچہند ئیشم پی
گہیشتبوو، بہلام لہبہرنہوہی کہسہری پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر بی) لہسہر رانم
بوو) جوولہم پی نەدہکرا! جا پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر بی) ئہو شہوہ خہوت
تابہیانی، کاتی کہبہیانی کہہستہ ئاونہبوو بۆ دہسنوئیز، جا خودا ئایہتی
تہیہموموی ناردہ خواروہ کہ دہفہرموی: (... فلم تجدوا ماءً فیمموا صعيداً

طیباً فامسحوا بوجوهکم وأیدیکم منه) واته: ئەگەر لەهەموو ئەم شیوەکارانەدا ناو نەبوو، ئەوا قەستی هەلگرتنی گۆنکی پاک بکەن و لەتۆزی ئەو گۆنپاکە دەست بهێنن بەروخسارو بەهەردوو دەستاندا، لەجیاتى دەسنویژ، یالەجیاتى خوشۆردنى لەشپىسى).

نیت تەیهەممومیان کرد. جا بەم بۆنەیهەو ئەوسەیدی کۆری حوزەیر فەرمووی: ئەى خانەوادەى ئەبوبەکر! بەراستی ئێوە بۆ ئەم نەتەوێ نىسلامە بوون بەپیت و فەرپو خێرو بەرەگەت، ئەم داھاتنى تەیهەممومە بەھۆى ئێوەو بوو، چونکە گوومبوونى گەردانەکەى عانیشە بوو بەھۆى، ئەمەیش یەکەم پیت و بەرەگەتێ ئێوە نییە، پیت و فەرپو ئێوە لەم بابەتەو زۆرە، ئەوسەید (پەزى خۆى لى بێ) یەکێک بوو لەدەمپراست (نەقیب)ەکانى شەوى پەیمانى عەقەبە، کە پێغەمبەر (دروودی خۆدى لەسەر بێ) لەو شەویدا کردبوونى بەدەمپراست و سەرگەورەى ھۆزەکانى خۆیان. عانیشە فەرمووی: سەیر لەویدا بوو ئەو و شترەى کەمەن لەو سەفەرەدا سواری دەبووم، پالکەوتبوو، کاتى ھەلمان ساند گەردانەکە لەژێریدا بوو، نیت دۆزیمانەو. (ت/ ۱ / ۱۷۱ / ۱ = ز- ۳۹ ژ- ۳۱۱).

۲۱۷- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي نُصِرْتُ بِالرُّغْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةَ فَلْيُصَلِّ وَأَحِلَّتْ لِي الْمَعَانِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً). (الحدیث ۳۳۵ طرفاه فی: ۴۳۸، ۳۲۲۲). (۱۸۶)

جابیری کۆری عەبدوللّ (پەزى خۆى لى بێ) دەفەرمووی: خوشەویست (دروودی خۆدى لەسەر بێ) دەفەرمووی: (پێنج بەهرەى گەورەم لەلایەنى پەروەردگارەو پێ خەلات کراوە،

ئەم پېنج بەھرەيە بەسەر يەكەوہ بەھيج پېغەمبەرئىكى تر لەپېش منەوہ بەكەس نەدراوہ:

يەكەم: تاماوى مانگەرئ يەك، دوژمن لەسامو شكۆى خۆمو لەشكرم زەندەقيان دەچئو، ھەر بەبيستنى ناوو شۆرەتى ئازايى سوپاى ئىسلام لەسايەى خوداوہ، ورە بەردەدەن و خۆگرييان دەرپوخئ، ئەمەيش بووہ بەھۆى سەرکەوتن بۆ ئيمە،

دووم: رووى زەويش ھەمووى بۆ خۆمو نەتەوہى ئىسلام کراوہ بەمزگەوتو، لەھەرشوئىئى مزگەوتى ئى نەبوو، لەسەر رووى زەوى نوئىزى خۆمانى ئى دەكەينو، مەرج نيبە كەئيمە وەك نەتەوہكانى تر ھەر لەناو كئيسەو پەرستگاكاندا نوئىز بکەين و بەس! لەھەمان كاتدا خۆلەكەشى پاك و پاكەوہكەرە، لەكاتى پئويستدا خۆمانى پئى پاك دەكەينەوہوتەيەمموى پئى دەكەين، كەواتە: ھەر موسوئمانئ، لەھەركوئ يەك بوو، خواى مزگەوتى ئى بوو يانا، وەخواى ئاو ھەبوو بۆ دەستنوئىزو شتى وا يانا، بابەكەمائى ھەواوہيى نوئىزى خۆى لئى بكا.

سييەم: مائى تالانى بئېرواكانيش ھەلەل كراوہ بۆ من و بۆ نەتەوہى ئىسلامم، لەپېش مندا بۆ كەسى تر خواردنى مائى تالانى كافران ھەلەل نەبووہ،

چوارەم: لەروژى قيامەتدا لەخزمەت خوداى پەرورەدگاردا تكاو شەفاعەت بۆ ھەركەسى بکەم خودا تكاكەم قەبوول دەكا،

پېنجەم: جاران لەپېش مندا زوربەى پېغەمبەرەكان كەدەكران بە پېغەمبەر، بەتايبەتى رەوانە دەكران بۆسەر ھۆزەكەى خۆيان و بەس، بەلام من لەسايەى خوداوہ، خودا كروومى بە پېغەمبەر و رەوانەى كرووم بۆسەر ھەمووكەسى بەگشتى واتە: بۆ سەر بەرەى مرؤف. (ت/ ۴/۳۴۳/۱ = ۵-ژ ۳۶ + ۱۱۴-ژ ۶۷۸).

۲۱۸- عَنْ أَبِي جُهَيْمٍ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ الصَّمَّةِ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: (أَقْبَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ نَحْوِ بئرِ جَمَلٍ فَلَقِيَهُ رَجُلٌ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أَقْبَلَ عَلَى الْجِدَارِ فَمَسَحَ بِوَجْهِهِ وَيَدَيْهِ ثُمَّ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ). (الحديث ۳۳۷). (۱۸۷).

نهبو جوہیمی کوری صمیمہی نهنصاری (ہمزای خوی لبہ) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بہ) جاری لہلای بیرى جہمہلہوہ دہہات، پیاوی پئی گہیشٹو سلاوی لی کرد، پیغہمبہریش (دروودی خونی لہسر بہ) سلاوہکہی نہسہندہوہ، ہہتا رووی کردہ دیوارہکہو رووی خوی و ہہردو دہستی مہسح کرد، لہگہردی سہرہردی دیوارہکہ، نہوجا کہتہیہموومہکہی تہواو کرد وہلامی پیاوہکہی دایہوہ (ت/۱/۱۷۷ / ۲/۲ = ز-۴۱ ژ-۳۸).

رافہ و شیکردنہوہ:

نہبوجوہیم خوی و باوکی لہہاوری یانی پیغہمبہر بوون، باوکی یہکی بووہ لہہاوری مہزنہکانی پیغہمبہر، لہغہزای نوحوددا پشتی پیغہمبہری چؤل نہکرد، پہیمانی پی ی دا لہسہر مردن، لہرووداوہکہی بیرى مہعوونہدا، لہگہل حہفتا قورٹان خوینہکاندا شہہید کرا، نہبوجوہیم دوو فہرموودہی لہبوخاری شہریف دا ہہیہ، ناوی عہبدوللایہ، خزرہجی یہ، نهنصاری یہ.

۲۱۹- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْنَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ إِنِّي أَجَنَّبْتُ فَلَمْ أَصِبْ الْمَاءَ فَقَالَ عُمَارُ بْنُ يَاسِرٍ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَمَا تَذْكُرُ أَنَا كُنَّا فِي سَفَرٍ أَنَا وَأَنْتَ فَأَمَّا أَنْتَ فَلَمْ تُصَلِّ وَأَمَّا أَنَا فَمَعَكْتُ فَصَلَّيْتُ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ هَكَذَا فَضَرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَفِّهِ

الْأَرْضَ وَكَفَحَ فِيهِمَا ثُمَّ مَسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ وَكَفَّيْهِ). (الحديث ۳۳۳۸ أطرافه في: ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۶، ۳۴۳، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷) (۱۸۸)

ئەبدورەحمانی کۆری ئەبزا (مەزەب خەوی لێ بێ) دەفەر موو: پیاوی هاتە خزمەت عومەری کۆری خەططاب (مەزەب خەوی لێ بێ) عەرزی کرد: لەشم پیسە و ئاوم دەست ناکەوی چارم چییە؟ عەمماری کۆری یاسریش لەوی بوو، بە عومەری کۆری خەططابی فەر موو: ئایا لەبیرتە کە جارە کە من و تۆ رەوتەنی بووین، لەو سەفەرمان لەشمان پیس بوو، کاتێ نوێژمان لێ بوو تۆ نوێژت نەکرد، بەلام من خۆم لەخۆلا گەوزان و ئەوجا نوێژم کرد، ئەو مەبوو کە ئەمەم بۆ پیڤە مەبەر (مەرووی خەوی لەسەر بێ) باس کرد فەر موو: (تەنھا ئاوەهات بەس بوو) ئەوجا پیڤە مەبەر (مەرووی خەوی لەسەر بێ) هەردوو لەپی خۆی مائی بەسەر رووی زەویبە کەداو، فووی لێ کردن تاقۆزە کەیان توژی سووک بێ، ئەوسا بە هەردوو ناولەپی مەسحی دەموچاوی و هەردوو دەستی خۆی کرد! . (ت/ ۱ / ۱۷۷ / ۱ = ز ۴۱ - ژ ۲۱۷ = تاجول ئوصول بەرگی یەکەم، لاپەرە (۱۷۷) فەر موودە زمارە یەکی ئەولایەرە یە لەو مرگەرە وە کوردی یەکەم لە چاپی یەکەم = ز ۴۱ - ژ ۲۱۷ چاپی چوارەم).

عەبدورەحمانی کۆری ئەبزا ی خوزاعی خۆی و باوکی صەحابی بوون (مەزەب خەوی لێ بێ) ئیمامی عومەر (مەزەب خەوی لێ بێ) لەپە سنی جوانی عەبدورەحمانا دەیفەر موو: (عەبدورەحمانی کۆری ئەبزا یەکیکە لەو بەهرەمورانە کە خودا بەهۆی زانیینی قورئانەو بەپایە بەرزی کردوون) خۆی زۆرتر فەر موودە لە ئیمامی عومەر و ئوبەییە کۆری کە عەبەو دەگیرایەو، سەعیدو عەبدوللا، کە کۆری خۆی بوون لەگەڵ موحەممەدی کۆری ئەبولە جالیدا، فەر موودە کانی ئەویان گیراوتەو، عەبدورەحمان دەیفەر موو: (نوێژم بە جەماعەت لەپشتی پیڤە مەبەرەو کردوو).

٢٢٠- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حَصِينٍ الْخَزَاعِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا فِي سَفَرٍ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِنَّا أَسْرَيْنَا حَتَّى كُنَّا فِي آخِرِ اللَّيْلِ وَقَعْنَا وَقْعَةً وَلَا وَقْعَةً أَحَلَى عِنْدَ الْمُسَافِرِ مِنْهَا فَمَا أَتَقَطْنَا إِلَّا حَرُّ الشَّمْسِ وَكَانَ أَوَّلُ مَنْ اسْتَيْقَظَ فَلَانٌ ثُمَّ فَلَانٌ ثُمَّ فَلَانٌ ثُمَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ الرَّابِعُ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا نَامَ لَمْ يُوقِظْ حَتَّى يَكُونَ هُوَ يَسْتَيْقِظُ لِأَنَّا لَا نَذَرِي مَا يَحْدُثُ لَهُ فِي نَوْمِهِ فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ عُمَرُ وَرَأَى مَا أَصَابَ النَّاسَ وَكَانَ رَجُلًا جَلِيدًا فَكَبَّرَ وَرَفَعَ صَوْتَهُ بِالتَّكْبِيرِ فَمَا زَالَ يُكَبِّرُ وَيَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالتَّكْبِيرِ حَتَّى اسْتَيْقَظَ بِصَوْتِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ شَكَّوْا إِلَيْهِ الَّذِي أَصَابَهُمْ قَالَ لَا ضَيْرَ أَوْ لَا يَضِيرُ ارْتَحِلُوا فَارْتَحَلْ فَسَارَ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ نَزَلَ فَدَعَا بِالْوُضوءِ فَتَوَضَّأَ وَتَوَدَّى بِالصَّلَاةِ فَصَلَّى بِالنَّاسِ فَلَمَّا انْقَضَتْ صَلَاتُهُ إِذَا هُوَ بِرَجُلٍ مُعْتَرِلٍ لَمْ يُصَلِّ مَعَ الْقَوْمِ؟ قَالَ مَا مَنَعَكَ يَا فَلَانُ أَنْ تُصَلِّيَ مَعَ الْقَوْمِ قَالَ أَصَابَتْني جَنَابَةٌ وَلَا مَاءَ قَالَ عَلَيْكَ بِالصَّعِيدِ فَإِنَّهُ يَكْفِيكَ ثُمَّ سَارَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاشْتَكَى إِلَيْهِ النَّاسُ مِنَ الْعَطَشِ فَنَزَلَ فَدَعَا وَدَعَا عَلِيًّا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: اذْهَبَا فَابْتَغِيَا الْمَاءَ فَاطْلُقَا فَنَلَقِيَا امْرَأَةً بَيْنَ مَرَادَتَيْنِ أَوْ سَطِيحَتَيْنِ مِنْ مَاءٍ عَلَى بَعِيرٍ لَهَا فَقَالَ لَهَا أَيْنَ الْمَاءُ قَالَتْ عَهْدِي بِالْمَاءِ أُمْسِ هَذِهِ السَّاعَةَ وَتَفَرُّكَا خُلُوفًا قَالَا لَهَا انْطَلِقِي إِذَا قَالَتْ إِلَى أَيْنَ قَالَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ الَّذِي يُقَالُ لَهُ الصَّائِي قَالَا هُوَ الَّذِي تَعْنِينَ فَانْطَلِقِي فَجَاءَا بِهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَدَّثَاهُ الْحَدِيثَ قَالَ فَاسْتَنْزَلُوها عَنْ بَعِيرِهَا وَدَعَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِنَاءٍ فَفَرَّغَ فِيهِ مِنْ أَفْوَاهِ الْمَرَادَتَيْنِ أَوْ سَطِيحَتَيْنِ وَأَوْكَأَ أَفْوَاهَهُمَا وَأَطْلَقَ الْعَرَابِيَّ وَتَوَدَّى فِي النَّاسِ اسْتَقُوا وَاسْتَقُوا فَسَقَى مَنْ شَاءَ وَاسْتَقَى مَنْ شَاءَ وَكَانَ آخِرُ ذَاكَ أَنْ أُعْطِيَ الَّذِي أَصَابَتْهُ الْجَنَابَةُ إِنَاءً مِنْ مَاءٍ قَالَ اذْهَبْ فَأَفْرِغْهُ عَلَيْكَ وَهِيَ قَائِمَةٌ تَنْظُرُ إِلَى مَا يَفْعَلُ بِمَائِهَا وَإِيمَ اللَّهُ لَقَدْ أَقْلَعَ عَنْهَا وَإِنَّهُ لَيُخَيَّلُ إِلَيْنَا أَنَّهَا أَشَدُّ مِلَّةً مِنْهَا حِينَ ابْتَدَأَ فِيهَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْمَعُوا لَهَا فَجَمَعُوا لَهَا مِنْ بَيْنِ عَجْوَةٍ وَدَقِيقَةٍ وَسَرِيقَةٍ حَتَّى جَمَعُوا لَهَا طَعَامًا فَجَعَلُوها فِي ثَوْبٍ وَحَمَلُوها عَلَى بَعِيرِهَا وَوَضَعُوا الثَّوْبَ بَيْنَ يَدَيْهَا قَالَ لَهَا تَعْلَمِينَ مَا رَزَقْنَا مِنْ مَائِكَ شَيْئًا وَلَكِنَّ

اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَسْقَانَا فَأَنْتَ أَهْلُهَا وَقَدْ احْتَبَسْتَ عَنْهُمْ قَالُوا مَا حَبَسَكَ يَا فُلَانَةُ قَالَتْ
الْعَجَبُ لَقِينِي رَجُلَانِ فَذَهَبَا بِي إِلَى هَذَا الَّذِي يُقَالُ لَهُ الصَّابِيُّ فَفَعَلَ كَذَا وَكَذَا
فَوَاللَّهِ إِنَّهُ لَأَسْحَرُ النَّاسِ مِنْ بَيْنِ هَذِهِ وَهَذِهِ وَقَالَتْ يَأْصُبُهَا الْوُسْطَى وَالسَّبَّابَةُ
فَرَفَعَتْهُمَا إِلَى السَّمَاءِ تَعْنِي السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ أَوْ إِنَّهُ لَرَسُولُ اللَّهِ حَقًّا فَكَانَ الْمُسْلِمُونَ
بَعْدَ ذَلِكَ يُغَيِّرُونَ عَلَى مَنْ حَوْلَهَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَلَا يُصَيِّوْنَ الصَّرَمَ الَّذِي هِيَ مِنْهُ
فَقَالَتْ يَوْمًا لِقَوْمِهَا مَا أَرَى أَنَّ هَؤُلَاءِ الْقَوْمَ يَدْعُوْنَكُمْ عَمْدًا فَهَلْ لَكُمْ فِي الْإِسْلَامِ
فَأَطَاعُوهَا فَدَخَلُوا فِي الْإِسْلَامِ). (الحديث ۳۴۴ طرفه في ۳۴۸، ۳۵۷۱). (۱۸۹)

عیمرانی کوری حوصینی نهل - خوزاعی - (عزای خوی لیس بن) فہرمووی: لہسہفہریکا
لہخزمہتی پیغہمبہردا بووین، شہوئی تادہمہوبہیان ہہر بہریوہ بووین،
لہدہمہوبہیانہ کہلہخہو خوشتہر نیہ بو کاروانی شہونخوونی کہر، ویستمان
سہرخہوئی بشکینین، بہلام کہخہومان لی کہوت خہبہرمان نہبووہ تاتینی
خوڑہکہ خہبہری کردینہوہ، یہکہم کہس خہبہری بووہ نہبوبہکری صہدیق
بوو، دوہم فیسار بوو، سییہم نہو فیسار بوو، چوارہم کہس عومہری کوری
خہطاب بوو. پیغہمبہریش (دروودی خودی لہسر بن) کہتہشریفی دہخہوت خہبہرمان
نہدہکردہوہ، تاخوی خہبہری دہبووہ، چونکہ مہترسی نہوہمان ہہبوو کہلہو
دہمہدا سرووشی بوئی، جائہگہر خہبہری بکہینہوہ سرووشہکہ برئی.

کاتی عومہر خہبہری بووہو حالہکہی بینی لہبہجہرگی خوئی بہدہنگی
بہرز دہستی کرد بہنہللاہو نہکبہر کردن، نیتہر لہسہر نہللاہوئہکبہر کردن و
دہنگ بہرزہوہ کردن بہردہوام بوو، ہہتا بہدہنگی نہو پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر
بن) خہبہری بووہ، نہوجا خہلکہکہ حالہکہیان عہرز کردو سکاالی نہوہیان
لہخزمہتیدا کرد کہ نوئزی بہیانینیان چووہو ئاویش نییہو، بہم بوئہیہوہ

زۆر پەرۋاشن، حەزرىت (پەزى خەلىق لىق) بۆلگەنلەن ھەرموۋى: (قەيدى نىيە) يا ھەرموۋى: (قەيناكا، ئادەى زوۋكەن باركەن) ئىتر بارىيان كىردو كەمى دوور كەۋىنەۋە لەۋ شۆيىنە خراپە، ئەۋجا حەزرىت دابەزى و داۋاى ئاۋى دەسنوۋىزى كىردو، دەسنوۋىزى گىرتو، ھەرمىانى ھەرموۋ بانگ دراۋ، دوو رىكاتە سۈننەتەكەى پىش بەيانى كىردو، ئىنجا ھەرمىانى ھەرموۋ قامەت كىراۋ، بەرنوۋىزى ى نوۋىزى بەيانى بۆ ھاورپىيانى كىرد، كە حەزرىت نوۋىزەكەى تەۋاۋ كىرد رۋانى ۋاپىاۋى لەكۆمەل كىلابوۋە نوۋىز ناكە لەگەل ئەۋان، ھەرموۋى: (ئەى فەيسارەكەس!) ئەۋە بۆ لەگەل گەل نوۋىزەكەت نەكىرد؟) گۈتى: قورىبان! لەشپىسىم تۈۋش بوۋەۋە خۆ شۆردىنەم لەسەرەۋ ئاۋىش نىيە.

حەزرىت (پەزى خەلىق لىق) ھەرموۋى: (بەگىل تەيەمموم بىكە، لەكاتى ۋادا تەيەممومەت بەسە) ئەۋجا پىغەمبەر (دروۋى خەلىق لىق) كەۋتەپىۋ مەردومەكەش لەتاۋ تۈۋىتى سىكالاىان بىردەبەر، جا پىغەمبەر (دروۋى خەلىق لىق) دابەزى ەلىۋ مىنى بانگ كىردو، ھەرموۋى: (بىرۇن بۆ ئاۋ بىگەپىن). جا ھەردوكمەن رۆشىتىن، تاگەشىتىن بەژنى، بەسۋارى ۋىترى بوۋ، لەناۋ كۆلى دوو كۈندەى گاۋەسا سۋار بوۋ بوۋ، ھەردوۋ قاقچەكانى شۆپ كىردبۆۋە، پىمان گۈت: لەكۆى ئاۋ ھەيە، ئەم ئاۋىت لەكۆى ھىناۋە؟ گۈتى: ئاۋ لەم نىزىكە نىيە، رۆژە رىيەك دوۋرە، دۈيىنى ئەم كاتە لەلەى ئاۋەكەۋە ھاتوۋم! پىاۋەكانى ئىمەيش بۆئاۋ دەگەپىنۋ بەشۈيىن ئاۋدا ۋىلن. پىمان گۈت: دەۋرە لەگەلمان، گۈتى: بۆ كۆى؟ گۈتمان: بۆلەى پىغەمبەرى خەلىق، گۈتى: ئەۋ كىرايەى كەپپى دەلىن: ۋىرگەپراۋ؟ گۈتمان: بەلى ئەۋەيە كەتۋ ۋاى پى دەلىى، دەى ۋىرە بابىرۋىن بۆلەى، ئەۋجا بىردەمەن بۆلەى پىغەمبەر، ۋەچى قەسەپەكى بۆئىمە كىرد ھەمان قەسەى كىردەۋە بۆ ئەۋىش، بەلەم ەرزى پىغەمبەرى كىرد كەھەتىۋبارە.

حەزرىت (پەزى خەلىق لىق) دەستۈۋرى دا ھەردوۋ گاۋەسەكانىان لەۋىترەكە داگىرتو ژنەكە دابەزى، ئەۋجا حەزرىت (پەزى خەلىق لىق) داۋاى جامىكى كىردو

هەردوو دەمی هەردوو گاوسەگەیی کردەووە ئاوی ئی داگردنە ناو جامەگەووە، دەمیانی بەدەمبێنەکانیان بەستەو، وەنزای بەسەریان دا خویندو دەستی پیرۆزی هیئا بەهەردوو ھنگلەکانیاندا، فەرمانی فەرموو بەناو عەشاماتەگەدا جاردا؛ بھەرموون ھەم ئاو بدەن بەوڵاخەکانتان، ھەم بۆ خۆتان ئاو بخۆنەو، جا ھەرکەس بەئارمژووی خۆی بەشی خۆی برد، لەدوا ھەموان پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەفری ئاوی بەپیاوہ لەش پیسەگەداو، پێی فەرموو: (بپۆ لەشوینیکا بیکەبەسەر خۆتا).

ژنەگەیش ھەر راوہستا بوو سەرنجی دەدا کەچی لەئاوہگەیی دەکری، سویندەم بەزاتی خودا کاتی لەشکرەگە بەتەواوی بەشی خۆیان ئاو برد لەو دووگاوسەو وازیان لەئاوہگە هیئا، ئاوہگە یەک تەوێ کەمی نەکردبوو، بەلکوو زیادێ کردبوو. پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (شتێکی بۆ کۆبکەنەو) ئیئمەیش ھەندێ خورمای عەجوەی مەدینەو ئاردو قاوتمان بۆی کۆکردەو، تاهەمووی بوو بەبپۆ خۆراکی باشو کردیانە ناو پارچەیی جلەو، ئەوسا ژنەگەیان سواری وشتەرەگەیی خۆی کردەو، جلەگەیان بەخۆراکەگەییوہ نایەبەردەمیو، گاوسەکانیان بۆ بارکردەو، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) پێی فەرموو: (خۆت دەزانیت کەئیمە ھیچمان لەئاوہگەیی تۆ کەم نەکردۆتەو، ئەوہتا بەبەرچاوتەوہ ئاوەکەت وەک خۆی ماو، زیادێ نەکردبێ کەمی نەکردووە، ئەوہی کەبەکارمان هیئا، ئاوی بوو لەخواوہ بوو، خودا خۆی بۆی رەخساندین!).

ئەوجا ژنەگە رویشتەوہ بۆ ناوگەسوکاری، تۆزێ درەنگ دەپراتەو، پێی دەلێن: ئەرێ خاتوون! خێر بوو وادەرەنگ ھاتیئەوہ؟ دەلێ: کاریکی عەنتیکە درەنگی بەسەر هیئام! تووشی دوو کابرا بووم بردمیان بۆلای ئەو پیاوہی کەپێی دەلێن: صابینی، واتە: لەئایینی کۆنی خۆی وەرگەراو. شتی سەیر سەیری دەکرد، دەسا بەزاتی خوا ئەم پیاوہ یەکیکە لەم دووگەسە:

یا جادو و بازترین کەسە لەنیوانی ئەم زەمینە و ئەم ئاسمانەدا، یاخود بەپراستی پێغەمبەری رهوانە کراوی خودایه، بهپەنجە ی ناو پراستی و بهپەنجە ی شایه تمان ئامازە ی کرد بۆ ئاسمان و زەوی.

جالە وەدوا ناوبەناو لەشکری ئیسلام هەڵمەتیان دەبەردە سەر ئەو خێلە هاوبەشکەرانی کە لە دەورووبەری هۆزی ئەو ژنە بوون، وەدەستیان لەتاقمەکە ی ئەو نەدەدا، هەتا رۆژی ژنە کە بەهۆزەکە ی خۆی دەلی: من لەوبا وەردام کە ئەم کۆمەڵە یه بهخۆپایی نییه کە هەقیان بهسەر ئێوه وە نییه، بهلکوو ئەمە هۆیه کی ههیه، کە ئەویش ئەو یه ئەمانە چاکە یه کی ئێمە یان لەبەر چاوه، جامن وابەباش دەزانم تازوو ه قەبوولی ئیسلام بکەین، ئێوه دەلێن چی؟ هۆزەکە ی بهیه ک دەنگ بهگوێی دەکەن و هەموو ئیسلام دەبن (ت/۴/ ۳۳۷/۲ + ت/۱/۲۰۱/۳ = تاج-۳ ز-۱۰۵ ژ-۳۱۷۵ + تاج-۱ ز-۴۹ ژ-۳۶۸).

روونکردنەوه:

عیمرانی کورێ حوصەین خۆی و باوکی هاوڕێ ی پێغەمبەر بوون، عیمرانی سالی ئازاد کردنی خەیبەر ئیسلام بووه، له پێغەمبەر هوه سه دوههشتا فەرمووده ی گیراوه تهوه، لهبوخاری نازداردا دوازه فەرمووده ی ههیه، عومەر ناردی بۆ بهصره هەتا شارەزای ئایینیان بکا، بوو بهقازی بهصره، گشت جاری فریشتە دههاتن بۆ دیدەنی و سلاویان ئی دهکردو بهگوێ ی خۆی سلاوه کە یانی دهبیست، لهپەنجاو ههشتی کوچیدا، له بهصره مرد.

بسم الله الرحمن الرحيم

(٨) نامه‌ی نوین (کتاب الصلاة)

٢٢١- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ أَبُو ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَرَجَ عَنْ سَقْفِ بَيْتِي وَأَنَا بِمَكَّةَ فَنَزَلَ جِبْرِيلُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفَرَجَ صَدْرِي ثُمَّ غَسَلَهُ بِمَاءٍ زَمْزَمَ ثُمَّ جَاءَ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مُمْتَلِيٍّ حِكْمَةً وَإِيمَانًا فَأَفْرَغَهُ فِي صَدْرِي ثُمَّ أَطْبَقَهُ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَعَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَلَمَّا جِئْتُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ جِبْرِيلُ لِخَازِنِ السَّمَاءِ افْتَحْ قَالَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا جِبْرِيلُ قَالَ هَلْ مَعَكَ أَحَدٌ قَالَ نَعَمْ مَعِيَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أُرْسِلْ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ فَلَمَّا فَتَحَ عَلَوْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَإِذَا رَجُلٌ قَاعِدٌ عَلَى يَمِينِهِ أَسْوَدَةٌ وَعَلَى يَسَارِهِ أَسْوَدَةٌ إِذَا نَظَرَ قَبْلَ يَمِينِهِ ضَحَكَ وَإِذَا نَظَرَ قَبْلَ يَسَارِهِ بَكَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْإِنِّ الصَّالِحِ قُلْتُ لِجِبْرِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا آدَمُ وَهَذِهِ الْأَسْوَدَةُ عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ نَسَمُ بَنِيهِ فَأَهْلُ الْيَمِينِ مِنْهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَالْأَسْوَدَةُ الَّتِي عَنْ شِمَالِهِ أَهْلُ النَّارِ فَإِذَا نَظَرَ عَنْ يَمِينِهِ ضَحَكَ وَإِذَا نَظَرَ قَبْلَ شِمَالِهِ بَكَى حَتَّى عَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ فَقَالَ لِخَازِنِهَا افْتَحْ فَقَالَ لَهُ خَازِنُهَا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُ فَفَتَحَ قَالَ أَنَسٌ فَذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ فِي السَّمَوَاتِ آدَمَ وَإِدْرِيسَ وَمُوسَى وَعِيسَى وَإِبْرَاهِيمَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ وَلَمْ يَثْبُتْ كَيْفَ مَنَازِلُهُمْ غَيْرَ أَنَّهُ ذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ آدَمَ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا وَإِبْرَاهِيمَ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ قَالَ أَنَسٌ فَلَمَّا مَرَّ جِبْرِيلُ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِدْرِيسَ قَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْإِنِّ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْإِنِّ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا مُوسَى ثُمَّ مَرَرْتُ بِمُوسَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْإِنِّ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا عِيسَى ثُمَّ مَرَرْتُ بِإِبْرَاهِيمَ فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالْإِنِّ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَأَخْبَرَنِي ابْنُ حَزْمٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَأَبَا حَبَّةَ الْأَنْصَارِيِّ كَانَا يَقُولَانِ قَالَ النَّبِيُّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ عَرَجَ بِي حَتَّى ظَهَرْتُ لِمُسْتَوَى أَسْمَعُ فِيهِ صَرِيفَ الْأَقْلَامِ
 قَالَ ابْنُ حَزْمٍ وَأَنْسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ
 عَلَى أُمَّتِي خَمْسِينَ صَلَاةً فَرَجَعْتُ بِذَلِكَ حَتَّى مَرَرْتُ عَلَى مُوسَى فَقَالَ مَا فَرَضَ اللَّهُ
 لَكَ عَلَى أُمَّتِكَ قُلْتُ فَرَضَ خَمْسِينَ صَلَاةً قَالَ فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ
 ذَلِكَ فَارْجَعْتُ فَوَضَعَ شَطْرَهَا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى قُلْتُ وَضَعَ شَطْرَهَا فَقَالَ رَاجِعْ
 رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ فَارْجَعْتُ فَوَضَعَ شَطْرَهَا فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ
 فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ ذَلِكَ فَارْجَعْتُهُ فَقَالَ هِيَ خَمْسٌ وَهِيَ خَمْسُونَ لَا يُبْدَلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ
 فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ رَاجِعْ رَبِّكَ فَقُلْتُ اسْتَحْيَيْتُ مِنْ رَبِّي ثُمَّ انْطَلَقَ بِي حَتَّى
 انْتَهَى بِي إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى وَغَشِيَهَا أَلْوَانٌ لَا أَذْرِي مَا هِيَ ثُمَّ أُدْخِلْتُ الْجَنَّةَ فَإِذَا
 فِيهَا حَبَائِلُ اللَّوْلُؤِ وَإِذَا ثُرَابُهَا الْمَسْكُ. (الحديث ۳۴۹ طرفاه في: ۱۶۳۶، ۳۳۴۲). (۱۹۰)

ئەنەسەسى كورپى مالېك (پەزىلەتلىك خەلىپە ئىبنى ئەبى ئەمرى) ھەرموۋى: جاران ئەبۇدۇر (پەزىلەتلىك خەلىپە ئىبنى ئەبى ئەمرى) دەيگىرايەۋە: كە پەيغەمبەر (دروۋى خەلىپە ئەسەر) دەيغەرموۋ: (ھېشتا لەمەككە بووم بىنمىچى مائەكە شەق بوو، جوبرئىل لەشەقەكەۋە دابەزى، سلاۋى خەلىپە ئىبنى ئەبى ئەمرى، سىنكى لەت كەردم بەئاۋى زەم زەم شۆردىيەۋە، ئەوسا تەشتىكى زىپىنى ھېنا، پەر بوو لەدانايىو باۋەر، واتە: لەھىكەت و ئىمان، تەشتە پەرەكەى خالى كەردە ناو سىنگەۋە، ئەۋجا قەپاتى كەردەۋە. ئىنجا دەستى گەرتەم سەرى خەستەم بۇ ئاسمانى يەكەم.

كاتى كەشتىنە ئاسمانى يەكەم، جوبرائىل بەدەرکەۋانى ئاسمانى ھەرموۋ: دەرگاگەمان بۇ بکەرەۋە، ئەۋىش ھەرموۋ: ئەۋەكەي يە؟ ھەرموۋ: مەم جوبرائىل، ھەرموۋ كەسى تەرت لەگەلە؟ ھەرموۋ: بەلى: موحەممەد

له گه لډايه، فهرمووی: دياره نيږدراوه به شوينيدا؟ فهرمووی: به ئی، جا دمرگاکه ی بۆمان کردهوه سهرکه وتینه سهرئاسمانی یه کهم، سهرنجم دا واپیاوئ دانیشتووه، له راستو له چه پیه وه، پۆل پۆل تارمایی ی عه شامات دیارن، پیاوه که که سهیری لای راستی خوئی ده کرد، له خوشیدا پی ده که نی، به لām که سهیری لای چه پی خوئی ده کرد، له خه فه تانا، ده گریا، فهرمووی مهر حه با له پیغه مبهری باشو له کوپی باشم، گوتم: نه ی جو برائیل! نه مه کییه؟ فهرمووی: نه مه باوه ئاده مه، نه وتارمایی عه شاماتانه ش که وان له راستو چه پیه وه، گیانگهل و ره وانگهل (نه رواج) ی وه چه وه نه وه گانیه تی، نه وان هیان که وان له لای راستیه وه نه وان به هه شتین، به لām نه وان هیان که وان له لای چه پیه وه نه وان دۆزه خین، جابۆیه که ته ماشای لای راستی ده کا پی ده که نی و که ته ماشای لای چه پی ده کا ده گری.

نه و جا سه ری خستم بۆ ئاسمانی دووهم، به دمرکه وان ه که ی ی فهرموو: دمرگاکه بکه ره وه، نه و پرسیارو وه لām ه ی که له نیوانی جو برائیل و دمرکه وان ی یه کهم دا رووی دا، له نیوانی جو برائیل و دمرکه وان ی ئاسمانی دوهمیش دا رووی دا، نه و جا دمرگاکه ی کرده وه).

نه نه س فهرمووی: نه بوژمپ باسی نه وه ی فهرموو که پیغه مبه ر (دروودی خودای لاهه ر بن) له ئاسمانه کان ته م پیغه مبه رانه ی دیوه: ئاده م و ئیدریس و مووسا و عیسا و ئیبراهیم - دروودی خودای گه وره یان ئی بی - به لām جیگه و شوینی هه موویانی دیاری نه کرد، ته نیا باسی نه وه نده ی کرد که له ئاسمانی یه کهم به ئاده م ده گاو، له ئاسمانی شه شه م به ئیبراهیم.

نه نه س خوئی ده یفه رموو: کاتئ جو برائیل پیغه مبه ر ده با بۆلای ئیدریس، پیغه مبه ر رۆژباشی ئی ده کاو سا لوی ئی ده کا، ئیدریسیش پیی ده فه رموئ: مهر حه با له پیغه مبه ری باشو له برای باش، (جا به جو برائیلیم گوت: نه مه کی یه؟ فهرمووی: نه مه ئیدریس پیغه مبه ره، ئینجا گه ی شتم به مووسا،

فهرمووی: مهر حبا له پیغه مبهری باش و له برای باش، گوتم: نه مه کییه؟
 فهرمووی: نه مه مووسایه، نه و جا گه یستم به عیسا، فهرمووی: خوشهاتن
 پیشکesh ده کم به برای باش و به پیغه مبهری باش، گوتم: نه مه کییه؟
 فهرمووی: نه مه عیسایه، نه و جا گه یستم به نیراهیم، فهرمووی: مهر حبا له
 پیغه مبهری باش و له کوری باشم، گوتم: نه مه کییه؟ فهرمووی: نه مه
 نیراهیم بوو (سه لاسی خوی لئ بڼ).

نیبنوشیهاب (که ناوداره به زوهری) ده فهرمووی: نه بوبه کری کوری
 موحه ممدی کوری عه مری کوری حه زم هه وائی پیم دا: که نیبنوعه باس و
 نه بوحه ببه ی نه نصاری فهرموویانه: پیغه مبهر (دروودی خودای له سر بڼ) فهرمووی:
 (پاشتر بهرو ژوورتریش برام تاگه یستمه سه رناستی له وپوه گویم له جیره ی
 قه له می فریشته کان بوو). نیبنوشیهاب (دروودی خوی لئ بڼ) ده فهرمووی: نه بوبه کری
 نه وه ی نیبنو حه زم له پیر (شیخ) ی خوی هوه، نه نه سی کوری مالیک
 له نه بو ذره وه (دروودی خوی لئ بڼ) ده فهرموون: پیغه مبهر (دروودی خودای له سر بڼ) فهرمووی:
 (نه و جا خودا شه وو روژی په نجا نویژی له سر گه لی نیسلامم دانا، منیش
 به م فهرمانه وه گه پامه وه، هه تا چوومه وه لای مووسای کوری عیمران،
 فهرمووی: خودا چی بو دانای له سر نه ته وه که ت؟ گوتم: له هه موو شه وو
 روژیکا په نجا نویژی دانا وه له سر هه موو موسولمانی، فهرمووی: من له تو
 زیاتر شازم اییم هه یه له پرفتاری نه و خه لکه، چونکه من له پیش تو دا نه رکی
 زورم له م بارمیه وه له گه ل گه لی خوم دا، که نه وه ی نیسرائیلن، کی شاووه،
 به راووردم کردوون و نه زموونی باشم هه یه له م بواره دا، جابویه دمرانم که
 نومته (نه ته وه) ی تو ته وانی نه و میان نییه، که واته بگه پرره وه بولای
 خودای په رومردگارت، داوای ئی بکه که نه م نویژانه له سر نه ته وه که ت سووک
 بکا، منیش گه پامه وه بو خزمه تی په رومردگارم، بو نه و شوینه ی که یه که مجار
 گو فتو گویم له خزمه تیدا کردو، داوای نه ووم ئی ی کردو، نه ویش ژماره یه کی ئی

لابردن، دیسان گه پامه وه بۆلای مووسا، حاله که م پی گوت، نه ویش فهرمووی بگه پیره وه بۆلای په رومردگارت، چونکه نه ته وه که ت توانای ئه م ژماره داشکاوه یشیان نییه، جا چوومه وه بۆ خزمه تی و دیسان ژماره یه کی تری ئی داشکاند، نه ویش دیسانه وه فهرموویه وه: بجۆره وه بۆ خزمه تی په رومردگارت چونکه نه ته وه که ت توانای ئه م ژماره تازه یشیان نییه، ئه م ژماره یش که ماوه هیشتا هه ر زۆره، ئه م جارهیان که چوومه وه خزمه تی فهرمووی: خۆیان به کردن ژماره یان پینج نویژه، به لام خیره پاداشی په نجا نویژیان هه یه، نه ی موحه ممه د! نه مه دوا فهرمایشته و گۆرانی بۆ نییه، وه نیت له مه زیاتر ژماره ی نویژه کان که م ناکه مه وه، به لام بۆتۆو بۆهه موو نویژکه ریکی ئۆمه تی تۆ هه یه له حیاتی کردنی ئه م پینج نویژه یه، خیره پاداشی په نجا نویژه که ی پی شوو. دیسانه وه گه پامه وه بۆلای موسا، هه م دیسانه وه فهرموویه وه: بجۆره وه بۆ خزمه تی په رومردگارت، به لام گوتم: ئه م خیره م قه بوو له و کاری خۆم دایه ده ست خودا، نیت شه رم ده که م له په رومردگارم که برۆمه وه بۆلای و داوای که م کردنه وه ی ژماره ی پینج نویژه ی ئی بکه م).

هه روا بره میان هه تا گه یاندمیانه لای سیدره تولونته ها (واته: دارمۆردی هه ره نه وپه ر، بۆیه وای پی ده بیژری چونکه زانیاری فره شته کان هه تا ئه وی بر ده کا، جگه له یه زدانی پاک که س نازانی له ولاتر چی هه یه) سه رنجم دا چه نده ها رهنگی سه یری زۆری جۆراو جۆر دایپۆشیبوو، مه گه ر خودا بۆخوی بزانی که چی بوون و چۆن بوون و چه ند بوون!

پاشتر برامه ناو به هه شته وه، که ته ماشام کرد په ره له گومه زی مرواری و خاکه که یشی مسکه). (ت/ ۴/ ۲۹۹/ ۱، ت/ ۱/ ۸۰/ ۱ = تاج- ۳ ز- ۱۰۰ ژ- ۳۱۵۵ + تاج- ۱ ز- ۴۳ ژ- ۳۲۲).

روونکردنه وه: ئه م به هه رانه له م فهرموودیه و مرده گیرن:

- ۱- ئیسراو میعراج دوو رووداوی جیان.
 - ۲- پیغهمبهر لهنهوهی چه زهرمتی ئیبراهیمه (سهلامی خوی لی بی).
 - ۳- بهههشتو دۆزهخ ئیستا دروست کراون و ههن.
 - ۴- گیانی چاگان دمبرین بو ئاسمان.
 - ۵- پیغهمبهران بهراستی زیندوون، بهکاری باشی نهوهو نهتهوهیان دلخوش دهبن، بهکاری خراپیان دلگران دهبن.
 - ۶- مهرهباو چاکوچۆنی و بهخیرهاتن لهکاتی بهیهک گهیشتن دا سوننهته.
- (ت/ ۴ / ۲۹۹ + ۱ / ت/ ۱ / ۱۸۰).

۲۲۲- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (فَرَضَ اللَّهُ الصَّلَاةَ حِينَ فَرَضَهَا رَكْعَتَيْنِ رَكَعَتَيْنِ فِي الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ فَأَقَرَّتْ صَلَاةَ السَّفَرِ وَزِيدَ فِي صَلَاةِ الْحَضَرِ). (الحديث ۳۵۰ طرفاه فی: ۱۰۹۰، ۳۹۳۵).

عائیشهی دایکی موسوئمانان (همزای خوی لی بی) دهفهرمووی: لهسهرمتاوه یهکهمجار کهخودای گهوره نویژی فهزرکرد، دوورکات دوورکات فهرززی کرد، ئیتر نویژخوین نیشتهجی بوایه، یارپبوار بوایه، گشت نویژی دوورکاتی دهکرد، جانویژی سهفهه وهک خوی مایهوهو لهسهه شیوهی یهکهمجاری چهسپاو دامهزرا، بهلام نویژی نیشتهجی لی ی زیاد کرا (ت/ ۱ / ۴۴۶ ز- ۱۵۵).

روونکردنهوه:

ئهم فهرموودهیه مۆرسهلی سهحابیهه، مۆرسهلی سهحابی حوججهتو بهلگهیه، بۆیه مۆرسهله چونکه عائیشه خوی فریای روودانی ئهم داستانه نهکوتوووه، سایا له پیغهمبهری بیستوووه، یالهیهکی لههاورپی یانی پیغهمبهری ژنهوتوووه، ههرچۆن بی ئهم فهرموودهیه دهبی بهسهه بهلگه بو ئهم بابته، کهعیبادهته، چونکه عیبادت بهراپی خویی دانامهزری، ساخ بوونهوهی

هه موو په رستنې پټو یستی به ده قی یاسا دانهر (شاریع) هه یه که خودای
که وره یه، که س بوی نییه چو نیت ی و چهن دیت ی په رستنې برپار بدا، جگه
له خودا خو ی.

مورسه ل (به کوردی واته: بئ به ند: بئ پټو ونند: ره ها: به ر ه لا: نازاد:
سهر به ست) چونکه راوی جلّه وی ر شته که به ر د ه داو، خو ی سهر به خو،
راسته و خو فهر موو ده که ده گ یر ټه و ده، باسی نه وه نا کا که نه و فهر موو ده یه
له کئ و مرگرتووه. که واته: حه دیت ی مورسه ل، واته: فهر موو ده ی به ر ه لا، که سهر
روشته ی رو شته که کو یر ب ټه و ده، له ده ستا نه ماوه.

بسم الله الرحمن الرحيم

٩) چهن د باسی کی نو یژ به جل و به ر که وه (أبواب الصلاة في الثياب)
٢٢٣- عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
صَلَّى فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ قَدْ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ). (١٩١)

عومه ری کور ی نه بوسه له مه (پرمزی خوی لږ بئ) فهر موو ی: پیغه مبه ر (دروودی خودای لسه ر
بئ) له یه ک لو جل دا نو یژ ی کردو هه ردو و چمکه که ی له سه ر شانی راست و چه پ
کردبوو، نالاند بوو ی له خو یه وه (ت/١/٢٥ ز. ٥٥).

عومه ری کور ی نه بوسه له مه زر کور ی پیغه مبه ر بووه، له سالی دوو ی
کو چیدا له خاکی حه به شه له دایک بووه، چهن د فهر موو ده ی له سه حیه ی ن دا
هه یه، کور ی نومو سه له مه ی هاو سه ری پیغه مبه ر (بروانه: ت/١/٥٢٠ / ٣ / ٤،
ت/٤/ ١٨٩ / ١، ت/ ٤٧/ ٤ / ٢) = ز- ١٩٢ ژ- ١٠١٦، ١٠١٧ + تاج- ٣ ز- ٥٧ ژ- ٢٩٦٢.

٢٢٤- عَنْ أُمِّ هَانِئِ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ ابْنَتُهُ تَسْتُرُهُ قَالَتْ
فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقُلْتُ أَنَا أُمُّ هَانِئِ بِنْتُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ مَرْحَبًا بِأُمِّ هَانِئِ

فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ غُسْلِهِ قَامَ فَصَلَّى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ مُتَّحِفًا فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ زَعَمَ ابْنُ أُمِّی أَنَّهُ قَاتِلٌ رَجُلًا قَدْ أَجْرْتُهُ فَلَانَ ابْنُ هُبَيْرَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَجَرْنَا مَنْ أَجَرْتَ يَا أُمَّ هَانِي قَالَتْ أُمَّ هَانِي وَذَاكَ ضَحْيَى). (الحديث ۳۵۷). (۱۹۲)

نومموهانیئی کچی ئه بوطالیب (پرمزی خوی لب بن) فهرمووی: سالی نازاد کردنی شاری مهککه، رؤیستم بو خرمه تی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سمر بن) که چووم خه ریک بوو خوئی دهموورد، فاطیمه ی کچی به پارچه یی جل پهرده ی بو کردبوو، فهرمووی: که سلاوم لی کرد، فهرمووی: (ئهو ژنه کی یه؟) گوتم: منم نومموهانیئی کچی ئه بوطالیبم. جافهرمووی: (مهرحبا له نومموهانیئی). جاکاتی له خو شووردنه که ی لی بووه ههشت رکات نویژی چی شته نگاوی کرد، له دوا هه موو دوو رکاتی که وه سلاوی دمدایه وه، له کاتی نویژه که دا یه ک پارچه جلکی ئالاندبوو به خو یه وه، که سلاوی دایه وه عه رزیم کرد: ئه ی پیغه مبه ری خودا! عه لی برام دمی هوی پیاوی بکوژی که کوری هو به یری می ردی منه، وه منیش په نایم داوه، ئه مانم پیی داوه، پیغه مبه ریش (دروودی خودای له سمر بن) فهرمووی: (ئه ی نومموهانیئی! وانه مانمان دا به هه رکه سی تو ئه مانی بدهیتی!) نومموهانیئی فهرمووی: کاتیش چی شته نگاو بوو. (ت/۱/۱۴۸، ت/۱/۴۸۵/۴ برپوانه: زنجیره ی پینجهم، فهرمووده ی ژماره - ۱۹۴) = ز-۳۱ ژ-۲۶۷ + ز-۱۷۹ ژ-۹۵۶. ۲۲۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ سَائِلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ الصَّلَاةِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَوَّلُكُلِّكُمْ ثَوْبَانِ ؟). (الحديث- ۳۵۸ طرفه ی ۳۶۵). (۱۹۳)

(۱۹۲) أخرجه مسلم في الحيض، باب: يستر المقتسل بثوب ونحوه، رقم: ۲۳۶.

(۱۹۳) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الصلاة في ثوب واحد وصفة لبسه، رقم: ۷۶۲=۵۱۵.

ئەبۇھورەیرە (بەزەزى خەۋى لىن بىن) فەرمۇۋى: پىاۋى ھەئسا لە پېغەمبەرى پەرسى: نوپۇز بەيەك لۆجلەۋە دروستە؟ پېغەمبەرىش (دروودى خەۋى لەسەر بىن) فەرمۇۋى: (ئەۋە تۆ دەلىلى چى، ئەى چۆن دروست نىيە، كۈا ھەركەسى بگىرى لەئىۋە دوو پارچە جلى ھەيە؟). (ت/١/٢١٥) = ز-٥٥ ژ-٣٩٦.

٢٢٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَا يُصَلِّي أَحَدُكُمْ فِي الثُّوبِ الْوَاحِدِ لَيْسَ عَلَى غَاتَيْهِ شَيْءٌ). (الحديث ٣٥٩ طرفه في: ٣٦٠). (١٩٤)

ئەبۇھورەیرە (بەزەزى خەۋى لىن بىن) فەرمۇۋى: پېغەمبەر (دروودى خەۋى لەسەر بىن) دەفەرمۇۋى: (بەيەك پارچە جلى واۋە نوپۇز مەكەن، كەنەگاتەۋە بەسەر ھەردوۋ شانتانا). (ت/١/٢١٦) = ز-٥٥ ژ-٣٩٧.

٢٢٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ صَلَّى فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَلْيُخَالِفْ بَيْنَ طَرَفَيْهِ).

ئەبۇھورەیرە (بەزەزى خەۋى لىن بىن) دەفەرمۇۋى: شايەتى دەدەم كەبۇخۇم لەزارى پىرۋى پېغەمبەرم بىست دەيفەرموۋ: (ھەركەسى لەيەك لۆجل دا نوپۇز دەكا، بابىئالئىنى لەخۇيەۋە، ھەردوۋ چمكەكەى لەسەرشانى راست و چەپ بكا) (بىروانە/ ژمارە: ٢٣٣)

٢٢٨- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ فَجِئْتُ لَيْلَةً لِبَعْضِ أَمْرِي فَوَجَدْتُهُ يُصَلِّي وَعَلَيَّ ثَوْبٌ وَاحِدٌ فَاشْتَمَلْتُ بِهِ وَصَلَّيْتُ إِلَيْ جَانِبِهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ مَا السُّرَى يَا جَابِرُ فَأَخْبَرْتُهُ بِحَاجَتِي فَلَمَّا فَرَعْتُ قَالَ مَا هَذَا الْإِشْتِمَالُ الَّذِي رَأَيْتُ قُلْتُ كَانَ ثَوْبٌ يَغْنِي ضَاقَ قَالَ فَإِنْ كَانَ وَاسِعًا فَالْتَجِفْ بِهِ وَإِنْ كَانَ ضَيِّقًا فَاتَّزِرْ بِهِ). (الحديث ٣٦١ طرفه في: ٣٥٢). (١٩٥)

(١٩٤) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الصلاة في ثوب واحد وصفة لبسه: رقم: ١٦٦٤.

(١٩٥) أخرجه مسلم في الزهد والرفائق، باب: حديث جابر الطويل، رقم: ٧٤٣٧=٣٠١٠.

جابیری کۆری عەبدوللّا (ڕەزای خاویان لێ بێ) فەرمووی: لەسەفەرێکا
لەخەزمەتی حەزەرەتدا بووم، شەوێ بۆ ئیشیکی خۆم چووم بۆ خەزمەتی، کاتی
چووم خەریکبوو نوێژی دەکرد، منیش یەک پارچە جەلم پێوە بوو، راستو
چەپ ئالاندا بووم لەخۆمەووە، لەتەنیشتیەو دەستم کرد بەنوێژ کردنو
بەپەرەوی (ئیقتدا)م پێی کرد، کاتی لەنوێژەکی بۆوە رووی لەڕووکە ئەما
فەرمووی: (ئەی جابیر! بەم شەو خێرە هاتووی؟) منیش کارەکی خۆم
عەرزێ کرد، جاکاتی ئیشەکەم تەواو کرد، حەزەرەت (ڕەزای خاوی لێ بێ) فەرمووی:
(ئەی جابیر! ئەگەر جەلەکە فەرەح بوو دوو چمکەکی راستو چەپ بکە،
بەلام ئەگەر تەسک بوو بیبەستە بەکەمەرەتەو!)

روون کردنەو: بۆ حالیبوونی تەواو ئەم فەرموودەیه لەتاجول ئوصوول
راگوێز دەکەین، جابیر فەرمووی: (.. پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) هەلسا نوێژ بکا،
منیش یەک عەبای میلدارم لەبەردا بوو، ویستم دوو چمکەکی راستو چەپ
بکەم، پیاما نەگەیشتەو، عاباکە هەنێ ریشوو گوێزو گوێنکە پێوە بوو،
سەر بەرەو خوارم کردەو ئەنجا لەژێر هەردوو بەلەمەو هەردوو چمکەکەم
واستو چەپ کردو، لەسەر سێنگم گرێم دان و ملەم کوور کردەو بەسەریاو،
بەملەم گرتم تەبەرەنەبیتهو، ئەنجا چووم لەلای چەپی پێغەمبەرەو وەستام،
پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەستی گرتم و سووراندیمیەو، بردمی لەلای راستی
خۆیەو وەستاندمی، لەپاش دا جەبباری کۆری سەخیش هاتەو،
دەستنوێژی گرتو، هات لەلای چەپی پێغەمبەرەو وەستا، حەزەرەت (ڕەزای خاوی لێ
بێ) دەستی هەردو کمانی گرتو پالێ پێوەناین بۆ دواو، هەتارێک لەپشتی
خۆیەو پیزی کردین و رایوەستانین، ئاگام ئێ نەبوو پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ)
سەرنجی منی دەدا، لەپاشا کە هەستم پێی کرد بەدەستی ئاواي کرد، واتە:
ناوەدەت بێستە، جاکاتی ئێ بۆوە، فەرمووی: (ئەی جابیر!) گوتم: بفرموو
ئەي پێغەمبەری خودا! فەرمووی: (ئەگەر جەلەکە فەرەح بوو دوو چمکەکی

راستو چهپ بکه، به لَام نه گهر ته سڪ بوو بیبهسته به که مه رته وه...
تاکوتایی فهرمووده که، برپوانه: (به رگی چواره می تاجولثووصول. کوردی لاپه ره
۳۱۵ - فهرموودهی ژمارهیه که، زنجیره ی - ۱۱۰ = تاج- ۳ ز- ۱۱۰ ز- ۳۱۵).

۲۲۹- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَجُلًا يُصَلُّونَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَاقِدِي أَرْزِهِمْ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ كَهَيْئَةِ الصَّبِيَّانِ وَيُقَالُ لِلنِّسَاءِ لَا تَرْفَعْنَ رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَسْتَوِيَ الرَّجُلُ جُلُوسًا). (الحديث ۳۶۲ طرفه في: ۸۱۴، ۱۲۱۵). (۱۹۶)

سهل (همزی خوی لن بن) فهرمووی: به چاوی خوُم دیومه که پیاوان به رکوش
(نیزاره) کانیا، له بهر ته سڪ و تروسکی و، نه بوونی جل و بهرگ، وه
به روانکه ی منالان، گری دما به بهر وکیانه وه، له کاتی نویژی جه ماعه تدا،
که له پستی پیغه مبهروه دهیان کرد، پیاویکیش بانگه وازی ده کرد: ژنان! نیوه
سهر بهرز مه که نه وه، تاپیاوه کان هه لده سنه وه، له پاش کوورنووشه وه پیک
داده نیشنه وه، نه وه که له داویننه وه شهر میان دمرکه وی! (ت/۱/۳۹۲/۴-ز-۱۳۰-ژ-۷۸۰).

۲۳۰- عَنْ مُعِيزَةَ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَقَالَ يَا مُعِيزَةُ خُذِ الْإِدَاوَةَ فَأَخَذْتُهَا فَأَتَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى تَوَارَى عَنِّي فَقَضَى حَاجَتَهُ وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ شَامِيَةٌ فَذَهَبَ لِيُخْرِجَ يَدَهُ مِنْ كُمِّهَا فَضَاقَتْ فَأَخْرَجَ يَدَهُ مِنْ أَسْفَلِهَا فَصَبَبْتُ عَلَيْهِ فَتَوَضَّأَ وَضَوَّءَهُ لِلصَّلَاةِ وَمَسَحَ عَلَى خُفَيْهِ ثُمَّ صَلَّى). (الحديث ۳۶۳ طرفه في: ۱۸۲).

موغیره ی کووری شوعبه (همزی خوی لن بن) فهرمووی: له سه فهریکا له خرمه تی
حه زره تدا بووم (دروودی خودی له سهر بن) جاری فهرمووی: (ئه ی موغیره! مه تاره که
هه لگره) منیش مه تاره یی ناوم هه لگرت و شوینی که وتم، پیغه مبهر (دروودی خودی
له سهر بن) له من دوور که وته وه تاون بوو له بهر چاوم و چووه نه دیوی، له وی
دهستی به ناو گه یاند، چاکه له سهراوه که ی لی بووه، هاته وه ویستی ده ستویژ

بگری، جبهیه کی شامی دستکردی بیپروایانی له بهردا بوو، چه زړمت (برمزی خوی) ویستی قوئی هه لئمالی و له سهر قوئه که یه وه دهستی دهر بهینی، به لام قوئی جبه که ته سک بوو، دهستی بؤد مر نه دهات لی یه وه، جاله ژیر جبه که وه دهسته گانی دهر هیناو، جبه که ی دا به سهر شانیدا، نه وسا ئاوم کرد به دهستیواو، دهستیژی گرت بؤ نویژ، له جیاتی ی شوردنی پی ی دهستی ته ری هینا به سهر سوله گانیدا (بر/ فهرمووده ی ژماره: ۱۳۷+ ت/ ۴/ ۱۰۸/ ۱- تاج- ۳- ز- ۳۲- ژ- ۲۷۸۴).

رافه و شیکردنه وه:

جلو بهرگی دستکردی بیپروایان پاکه و دروسته به هرو سوودی لی وهر بگیری، به مهرجی پیس نه بی، چونکه نه م جبه شامی یه دهستکردی بیپروایان بووه، چونکه نه م رووداوه له غه زای ته بیوک دا بووه، نه و سهر دهمه ش شام کافرستان بووه. و هکی تریش به پیومری (وطعام الذین اوتوا الكتاب حل لكم) بی، ده بی جلو بهرگو شتی تری بیپروایان باشتر رهوایی بؤ موسوئمانان به مهرجی له زاتی خو یا رهوایی، چونکه له سهر بر اودا نه ی ی کراوه له خواردنی گوشتی گیانله به ری که له کاتی سهر بر پنا ناوی خودای له سه نه برایی، به لام له جلو بهرگو شمه ک دا شتی وانیه که به فهرموئ: (ههر دهستکردی ناوی خودای لی نه هیترایی به کاری مه هیئن!)

۲۳۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يُحَدِّثُ: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْقُلُ مَعَهُمُ الْحِجَارَةَ لِلْكُفَّةِ وَعَلَيْهِ إِزَارُهُ فَقَالَ لَهُ الْعَبَّاسُ عَمُّهُ يَا ابْنَ أَخِي لَوْ حَلَلْتَ إِزَارَكَ فَجَعَلْتَ عَلَى مَنْكَبِكَ ذُوْنَ الْحِجَارَةِ قَالَ فَحَلَّهُ فَجَعَلَهُ عَلَى مَنْكَبِهِ فَسَقَطَ مَعْشِيًّا عَلَيْهِ فَمَا رُبِّيَ بَعْدَ ذَلِكَ غَرِيًّا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ).

(۳۶۴ طرفاه فی: ۱۵۸۲، ۳۸۲۹). (۱۹۷)

جابیری کوری عهبدوللا (مزی خوی لى بى) دمفهرموى: کاتى هۆزى قورميش له پيش رمانه کردن (بيعت) ی پیغمبهردا که عبهیان دروست کردهوه، پیغمبهره عهباسى مامهى بهیه که وه له گهل ئهوانا بهردیان بۆ دهینا، عهباس به پیغمبهر (دروودى خودى لى بى) دمفهرموى: ئه ی کورى برام! تۆیش وهک هاوه له کانت، شهرواله کهت بکه ره وهو بیخهره سه شانت، بابهرد سه شانت نهبا، پیغمبهر (دروودى خودى لى بى) که وادهکا شهرمگای دهر ده که وى، ئیت له شهرمانا دمبووریته وهو خرب بهرده بیته وه ده که ویته سه رزموى، وه چاوى له ترسى خودا بهرماناسمان ئه بله ق دهبى، وه دمفهرموى: دهر پیکم کوانى، ئه و جا دهر پیکه له بهرده کاته وه، ئیت له و رۆژه به دواوه به پرووتى نه بینراوه. (ت/۲/۲۶۹/۱ = ز-۱۴ ژ-۱۷۱۶).

رافه وشیکردنه وه:

مه بهست له دهر پى له م شوینه دا (ئیزاره)، که پشته مائیکى که ورمیه وهک بهرکۆش ده پێچرئ به لای خوارووی له شه وه، ئه م فهرمووده یه ش مورسه لى سه حابى یه، چونکه جابیر ئاماده ی ئه م رووداوه نه بووه

۲۳۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ: (كُنِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ اشْتِمَالِ الصَّوْمِ وَأَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ لَيْسَ عَلَى فَرْجِهِ مِنْهُ شَيْءٌ). (الحديث ۳۶۷ أطرافه في: ۱۹۹۱، ۲۱۴۴، ۲۱۴۷، ۵۸۲۰، ۵۸۲۲). (۱۹۸)

ئه بوسه عیدى خودرى (مزی خوی لى بى) دمفهرموى: پیغمبهرى خودا (دروودى خودى لى بى) نه یی کردووه له وه که مرووف به پارچه جلئ خوى شهتهك بدا، به شیوه یه کى وا که نه توانئ دهستى لیوه ی دهر پینئ مه گهر له دامینیه وه، که به م جوړه خۆپێچانه وه مه له زارای شه ریه ته دا ده گوترئ: (اشتمال الصماو: مه لوتکه پێچ)

و نه هی کردوو له و هیشه که پیاو به چیچکانه وه جلّی بنائینی به خویه وه، به لام هیچ نه دا به شه رمگای خوئی دا، که به م جوړه خوپیچانه و میده ش دهگوتری: (نیحتیبا: تیوه پیچان). (ت/ ۱/ ۱۳۷/ ۴ - تاج - ۳ - ز - ۴۱ - ژ - ۲۸۵۶).

۲۳۳ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ يَبْعَتَيْنِ عَنِ اللَّمَّاسِ وَالنَّبَازِ وَأَنْ يَشْتَمَلَ الصُّمَاءُ وَأَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ). (الحديث ۳۲۷ أطرافه في: ۱۹۹۱، ۲۱۴۴، ۲۱۴۷، ۵۸۲۰، ۵۸۲۲، ۶۲۸۴). (۱۹۹)

نه بوهوره يره (همزی خوی لس بی) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمه ر بی) نه هی له م دوو جوړه فروشتنه کردوو: له فروشتن به دهمست لیدان، که ناوداره به (مولامه سه) وه له فروشتن به هه لیدان بویه کتری، که ناوداره به (مونابه ده) فروشتن به دهمست لیدان ناوایه: فروشیار به کپیار ده لی: همرکاتی دمست دا له م جله وه به یعی هاتبی و، نیتر نه وه له باتی ته ماشا کردنی و نه مدیوه نه و دیو کردنی و منه م دهست لیدان ه شوای به شه وی تاریک بی، خوی به روژی رووناک بی. فروشتن به هه لیدان بو یه کتریش ناوایه: نه م جله که ی خوی هه لیدا بو نه وو نه ویش جله که ی خوی هه لیدا بو نه م، و نه مه له جیاتی داریژگه (صیغه: گوته) ی فروشتن، نیتر به بی سهرنج دان و دلگرتن. وهه روا حمزرت (همزی خوی لس بی) نه هی له خومه لو تکه کردن کردوو، وه له ویش که پیاو به چیچکانه وه دابنیشی و، به پارچه یی جل خوی بابو له لیدا (ت/ ۲/ ۳۱۵/ ۲ = ز - ۱۵۲ ژ - ۱۸۰۶، ش/ د/ ن بر): (فهرمووده ی ژماره - ۲۳۲) که له پی شه وه رابوورد.

رافه و شیکردنه وه:

نه م جوړه فروشتن و دانیشتن و خوپیچانه له سهرده می نه زانیدا باو بووه، وه له زمانی عهره بیدا زاراوی بو دانراوه، مهرج نییه نه م جوړه شتانه له سهر

هه مان یاساو شیوه له ناو گهلانی تردا هه بووین، چونکه زوړشت زاده ی ژینگه و کاتو حیځه و شوینو دمو روبرو سهرماو گهرماو هو ی تایبه تین، بۇ نموونه: له کوستان به فرو کړیومو توفو زریانو سه هو ل و چلو وره و کلیه و به فرمالین و رمقبوونه وه و ناوبه ستو و شخته و زوقم و سه هو ل به ندان و ده ست و پارچین هه یه، له گهر میانیش لم و بیابان و ته پوتوزو قرچه ی گهرماو خوړبردن و شتی تری له م بابته تانه هه یه، له به رنه وه گهلئ نهسته مه که نه م جوړه زاروه تایبه تانه پیتاوپیت و مر بگړپړین بوسهر زمانیکې تر بویه من زورجاران هه ول دده م که به و اتا شته که بکه م به کوردی، چونکه مه به ست نه و مه که خوینه ری کورد له جه و هه ری بابته ته که حالئ بیئ.

۲۳۴- عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ قَالَ: (أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ بَعَثَنِي أَبُو بَكْرٍ فِي تِلْكَ الْحَجَّةِ فِي مُؤَذِّنِينَ يَوْمَ النَّحْرِ يُؤْذِنُونَ بِمَنَى أَنْ لَا يَحْجَّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفَ بِالْبَيْتِ غُرْيَانٌ قَالَ حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ثُمَّ أُرْذِفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيًّا فَأَمَرَهُ أَنْ يُؤْذِنَ بِبَرَاءَةِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَأَذَنَ مَعَنَا عَلِيٌّ فِي أَهْلِ مَنَى يَوْمَ النَّحْرِ لَا يَحْجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ غُرْيَانٌ). (الحدیث ۳۶۹ اطرافه فی: ۱۶۲۲، ۳۱۷۷، ۴۳۶۳، ۴۶۵۵، ۴۶۵۶، ۴۶۵۷). (۲۰۰)

حومه یدى كورى عه بدوره حمانى كورى عه وف فهرمووى: نه بوهوره يره (رېزى خوى لى بن) فهرمووى: له وحه جهدا كه پيغهمبر (درودى خودى لى سر بن) نه بو به كرى كردبوو به سهردارى هه ج، كه بهر له هه جى مائثاويى بوو، له و هه جهدا نه بو به كرى منى له گهل ده سته يئ جار دمرى تردا نارد، روژى جه زن ده ستان كرد به جار دان: ئيتړ له م سال به دواوه بته رست و هاوبه شه پيدا كړ نه يه ن بۇ هه ج، وه كه سيش نابى به رووتى ته وافي به يت بكا. حومه یدى كورى

عہد دورہ حمان فہرمووی: پاشتر پیغہ مہر (درویدی خودی لہسر ہی) عہلش دہنیری،
 ومہرمانی پی دہکا کہ بانگہواز ہل دا بہ خویندہوہی ٹاہہ تہکانی سہرمتای
 سوورمتی بہرائتہ. ٹہبوہورہیرہ فہرموویہتی: لہرؤژی جہژندا عہلی لہگہل
 ٹیمہدا لہناو خہلکی مینادا ٹہم بانگہوازہمان پہخشہوہ کرد: لہم سال
 بہدواوہ فرہخوا (مشرک) نہیی بؤ حہج، وہمرؤفی روتیش تہوافی خانہی
 خودا نہکا. (ب/۲/۱۸۷/۲+ب/۴/۱۹۹/۶ = ۵/۴ = تاج-۲ ز-۹۶ ژ-۱۵۵۱ + تاج-۴ ز-۱۰ ژ-۳۸۹۴).

لہ تاجول ٹوصولا، لہ تہفسیری سوورمتی بہرائتہدا، فہرموودہی پینجہم
 دمہرموی: لہ عہلی (ہمزای خوی لی ہی) پرسیارکرا: لہو حہجہدا کہ حہزرت (ہمزای خوی لی
 ہی) توی نارد تايہ خہ ہلٹہکاندنی خوداو پیغہ مہری خودا لہفرہ خواکان جاپ
 بدہی، چی فہرمانیکت پی کرابوو، کہلہو رؤژہدا رایبگہیہنی؟ فہرمووی: بہم
 چوارشتہ فہرمانم پی کرابوو: یہکہم: ٹادہمیزادی پووت تہوافی کابہ نہکا،
 دوم: ٹہوانہی پہیمانان ہہیہ لہگہل پیغہ مہردا (درویدی خودی لہسر ہی) ٹہوہتا
 ماوہی ٹہو پہیمانہ تہواو دہبی مؤلت دہرین، وہ ٹہوہی پہیمانی نییہ
 تاجوار مانگ مؤلت دہری، سییہم: ناچیتہ بہہشت مہگہر کہسی
 کہنیمان و باوہری ہہبی. چوارہم: لہم سال بترازی ٹیر نابی ہاوبہ شہیدا
 کہران و موسولمانان پیکہوہ حہج بکہن، واتہ: ٹیر لہمپؤ بہدواوہ
 فرہخوانہیہن بؤ حہج (تیرمیژی بہرشتہیہکی جوان گیراویہ تہوہ. ت/۲۰۱/۵
 = تاج-۴ ز-۱۰ ژ-۳۸۹۵ ج-۴).

۲۳۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ غَزَا خَيْبَرَ فَصَلَّيْنَا عِنْدَهَا صَلَاةَ الْغَدَاةِ بَعَثَ فَرَكَبَ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ وَرَكِبَ أَبُو طَلْحَةَ وَأَنَا رَدِيفُ أَبِي طَلْحَةَ فَأَجْرَى نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ فِي رُقَاقٍ خَيْرَ وَإِنْ رُكِبْتِي لَتَمَسُّ فَيَخِذُ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ
 حَسَرَ الْإِزَارَ عَنِّي فَيَخِذُهُ حَتَّى إِنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِ فَيَخِذُ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 فَلَمَّا دَخَلَ الْقَرْيَةَ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ خَرِبَتْ خَيْبَرُ إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ فَسَاءَ صَبَاحُ

الْمُنْذِرِينَ قَالَهَا ثَلَاثًا قَالَ وَخَرَجَ الْقَوْمُ إِلَى أَعْمَالِهِمْ فَقَالُوا مُحَمَّدٌ وَالْخَمِيسُ يُغْنِي
الْجَيْشَ قَالَ فَأَصْبَنَاهَا عَنُودَةً فَجُمِعَ السَّبِيُّ فَجَاءَ دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ يَا
نَبِيَّ اللَّهِ أَعْطِنِي جَارِيَةً مِنْ السَّبِيِّ قَالَ اذْهَبْ فَخُذْ جَارِيَةً فَأَخَذَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيٍّ
فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أُعْطِيتَ دِحْيَةَ صَفِيَّةَ
بِنْتَ حُيَيٍّ سَيِّدَةَ قُرَيْظَةَ وَالنَّضِيرَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا لَكَ قَالَ ادْعُوهُ بِهَا فَجَاءَ بِهَا فَلَمَّا نَظَرَ
إِلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خُذْ جَارِيَةً مِنْ السَّبِيِّ غَيْرَهَا قَالَ فَأَعْتَقَهَا النَّبِيُّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَزَوَّجَهَا فَقَالَ لَهُ ثَابِتٌ يَا أَبَا حَمْزَةَ مَا أَصْدَقَهَا قَالَ نَفْسَهَا
أَعْتَقَهَا وَتَزَوَّجَهَا حَتَّى إِذَا كَانَ بِالطَّرِيقِ جَهَّزْتُهَا لَهُ أُمُّ سُلَيْمٍ فَأَهْدَتْهَا لَهُ مِنَ اللَّيْلِ
فَأَصْبَحَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَرُوسًا فَقَالَ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ شَيْءٌ فَلْيَجِئْ بِهِ
وَبَسَطَ نَطْعًا فَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِالتَّمْرِ وَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِالسَّمَنِ قَالَ وَأَحْسِبُهُ
قَدْ ذَكَرَ السُّوَيْقَ قَالَ فَحَاسُوا حَيْسًا فَكَانَتْ وَلِيْمَةً رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ). (الحديث ٣٧١ أطرافه في: ٦١٠، ٩٤٧، ٢٢٢٨، ٢٢٣٥، ٢٨٨٩،
٢٨٩٣، ٢٩٤٣، ٢٩٤٤، ٢٩٤٥، ٢٩٩١، ٣٠٨٥، ٣٠٨٦، ٣٣٦٧،
٣٦٤٧، ٤٠٨٣، ٤٠٨٤، ٤١٩٧، ٤١٩٨، ٤١٩٩، ٤٢٠٠، ٤٢٠١،
٤٢١١، ٤٢١٢، ٤٢١٣، ٥٠٨٥، ٥١٥٩، ٥١٦٩، ٥٣٨٧، ٥٤٢٥،
٥٥٢٨، ٥٥٦٨، ٦١٨٥، ٦٣٦٣، ٦٣٦٩، ٧٣٣٣). (٢٠١)

نِيَامِي نُهْنَس (رمزي خوي لن بر) فهرمووی: پیغهمبر (دروودی خودی لسمبر بر) سوپای
ناماده کردو بهردو خهیبهر کهوتهری، تاریکولیلکه لهپال قه لای خهیبهردا
نویژی بهیانیمان کرد، نهوجا پیغهمبر (دروودی خودی لسمبر بر) سواری ولاخهکهی بوو،
پیغهمبر (دروودی خودی لسمبر بر) ولاخهکهی خوئی بهناو کووجهو کو لانهکانی
خهیبهردا غار دمدا، من و نهبوطله لحه لهنزیکي پیغهمبرهوه بووین، تهنانهت

كهشكه ژنوم له پاشكوؤی نه بوطه لحه وه دهيدا له رانی پیغه مبهري خودا (دروودی خودای) لى بى: جاله نه نجامی ولاخ تاو دان و جه نجالى و پالنه په ستودا رانی پیغه مبهري رووت بوو، تهنانهت من به چاوى خوؤم سپیډه رانی پیغه مبهري مبینی.

کاتى پیغه مبهري سوپاکه ی هه ل ژانه ناو گونده که وه، پیغه مبهري (دروودی خودای) لى بى: (الله اکبرُ خربتُ خیرُ اِلا اِذا نزلنا بِسَاحَةِ قَوْمٍ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذِرِينَ): نه لاهو نه کبهري، ویران بوو خه یبهري، له راستی دا نیمه هه رکاتى بو هوزى بجینه مهیدان، نیت نه وتوقیوانه به یانی رۆزى رهشیانه) ومه م فه رمایشته ی سى جار دووباره کرده وه، که نیت قیاسه له م نایه ته پیرۆزه: {فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذِرِينَ} ۱۷۷/۲۷ - واته: کاتى توله ی سهختی خودا به رد مرگا به هوزى بی پروا دهگریو، له هه موولاه گه مارویان ددها، نیت نه وه گه له توقیوانه سه رله به یانی رۆزى رهشیانه). فه رمووی: له ولایشه وه جووله که گان ناگیان له م هه لمه ته نه بوو، سه رله به یانی وه ک رۆزانی تر وه دمر که وتن بوسهري مه زراو نیش و کاری رۆزانه ی خویان، له پر لووتیان ته قی به لووتی سوپای نیسلا ما، جاها واریان لى هه لساو گوتیان: نای! نه مه موحه ممه دو سوپاکه یه تی، هاتوون بوسهري مان.

نه نه س فه رمووی: قه لای خه یبهري مان به زمبری بازوو له چنگی دوزمن رزگار کرد. کاتى ژنه دیله کان کو کرانه وه، دهحیه ی که لى هاته خزمه تی حه زرم ت عه رزی کرد نه ی پیغه مبهري خودا! له م ژنه تالانیان ه که نیزه کی کم پى بده، فه رمووی: (برو که نیزه کی ببه). دهحیه پیاویکی قوؤزى شوخ بوو، زور جار ان جو برائیل له شیوه ی نه ودا ده هات بؤ خزمه تی پیغه مبهري (دروودی خودای) لى بى: و سرووشى بؤ دهینا، دهحیه چوو، صه فیه ی کچی حویه ی برد بؤ خوؤی به لام پیاوئ هات گوتی: نه ی پیغه مبهري خودا! صه فیه ی کچی حویه ی، که خانم ی ژنانى هوزى به نی قورپه یظه و به نی نه ظیره، داوته به دهحیه، چو ن شتی وا ده گونجی، نه و خانه خانه دانه بؤ که سی تر ده ست نادا مه گهري بؤ توه ی

پېغەمبەرى خۇدا! ئەوجا پېغەمبەر (دروۋى خۇدى لەسەر بى) فەرموۋى: (ئادەدى دەخىيە بانگ كەن ئەو ژنە بېيىنى) دەخىيە ھاتەۋەو سەفەيىيە ھىتايەۋە، كاتى پېغەمبەر (دروۋى خۇدى لەسەر بى) تەماشاي سەفەيىيە كىرد، بەدەخىيە فەرموۋ: (بىرۇ لەو ژنگەلە بەتالانى گىراۋانە كەنيزەكىكى تر بەرە بۇخۇت).

فەرموۋى: ئەوجا پېغەمبەر (دروۋى خۇدى لەسەر بى) سەفەيىيە ئازاد كىردو مارەى كىرد بۇخۇى، ئابىتى بەنانى بەنىمامى ئەنەسى فەرموۋ: ئەى باۋكى ھەمزە! چى كىرد بەمارەى بۇى؟ فەرموۋى: خۇدى خۇى كىرد بەمارەى بۇى، لەپىشا لەباتى مارەى ئازادى كىردو ئەوسا مارەى كىرد لەخۇى، جاكاتى گەرانەۋە بۇ مەدەنە، لەپىگە شەۋى ئومموسولەيمى دايكەم تەدارەكى بوۋكى بۇ سەفەيىيە خىستو جىازى بى بوۋكى بۇ كىردو كىردى بەبوۋكە پىشكەشى كىرد بە پېغەمبەر، بۇبەيانى پېغەمبەر (دروۋى خۇدى لەسەر بى) زاۋا بوو. ئەوسا فەرموۋى: (ھەركەسى خۇراكى ھەپە بابچى بېيىنى)، نانى شايى يەكەى بىرىتى بوو لەۋە، كە ھەزەرت (بەزى خۇدى لەسەر بى) فەرمانى كىرد، سەفەيىيە كىيان راخىست، ئىتەر ھەركەس لەلەى خۇيەۋە ھەنى خورما، يارۇن، ياقاۋت، ياكەشكى ھىناۋ ھەئىيان رىشتە سەرى و كىردىان بەخورماۋرۇن، دەستىان كىرد بەنۇش كىردى، ئىتەر ھەرنەۋە نانى شايى يەكەى بوو. (ت/۳/۹۳ = تاج-۲ ز-۴۰ ژ-۲۱۲۴ ج-۴ + تاج/۴ ص-۳۶۸، ص-۴۲۲).

روۋونكىردنەۋە:

خەبەر قەلەيەكى قايم بوو، بەدەستى ھۇزى جوۋلەكەۋە بوو، جىگەى ھۇزى بەنوقورەمىظەۋ بەنى نەظىر بوو، لەخۇرەلەتى باكوۋرى مەدەنەۋەمىيە، شەش قۇناغ لەمەدەنەۋە دوۋرە، باخەخورماى زۇر بوو، سالى ھەۋتى كۆچى ئازادكرا، ئەبۇطەلحە مېردى ئومموسولەيمى دايكى ئەنەسى نۆكەرى پېغەمبەرە، ناۋى زەيدى كۆرى سەھلى ئەنصارى يە، ئامادەى شەۋى پەيمانى عەقەبە بوۋە، يەكەكە لە(نوقەبەكان) بى ئەو پەيمانە، نەۋەدو دوو

فهرموودهی ههیه، بوخاری سیانیانی گێڕاوتتهوه، نهههس زړکوپړی بوو. لهپاش مهرگی پیغهمبهر نهبوطلحه چل سال لهسهریهک بهرپوژوو بوو، بهس لهدوو جهژنهکانا روژووی دهشکان.

۲۳۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْفَجْرَ فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ مُتَلَفَعَاتٍ فِي مُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ). (الحديث ۳۷۲ أطرافه في: ۵۷۸، ۸۶۷، ۸۷۲).

عائیشه (همزی خوی لږ بڼ) دهفهرمووی: بهخودا گهلې جار وادهبوو که پیغهمبهر (درویدی خوندی لهسهر بڼ) جهماعهتی نویزی بهیانی بو دهکردین، ههندی ژنی برودار، چاروکهیی، یاشالینهیی، یابالاپیچیکي دهپیچا لهخویهوهو نامادهی نهو نویژه دهبوو لهپشت پیغهمبهروهو، کاتی لهپاش کردنی جهماعهت ژنهکان بهو شیویه دهگهپانهوه بو مالی خوینان، کهچی هیشتا لهپیگه لهبهر تاریکولیلکه، کهس نهیدهناسینهوه. (ت/۱/۱۹۶/۵ = ز-۴۷ ژ-۳۵۲).

۲۳۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي خَمِيصَةٍ لَهَا أَغْلَامٌ فَتَظَرَ إِلَى أَغْلَامِهَا نَظْرَةً فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ اذْهَبُوا بِخَمِيصَتِي هَذِهِ إِلَى أَبِي جَهْمٍ وَأَتُونِي بِالْبَجَائِيزِ أَبِي جَهْمٍ فَإِنَّهَا أَلْهَتَنِي آنفًا عَنْ صَلَاتِي). (الحديث ۳۷۳ طرفاه في: ۷۵۲، ۵۸۱۷). (۲۰۲)

عائیشه (همزی خوی لږ بڼ) فهرمووی: پیغهمبهر (درویدی خوندی لهسهر بڼ) نویزی دهکرد، کراسیکي خوری گول گولې لهبهردا بوو، لهناو نویژهکهدا سهرمنجیکي گولو نهخشهکانی دا، کاتی لهنویژهکه بووه فهرمووی: (گولو نهخشی نهه کراسه

خەریکیان کردم و نه یانەپشت لەناو نوێژە کەدا باش دل بدهمه نوێژە کەم،
کەوابوو ئەمە ببەنەوہ بۆئەبوجەھەم خۆی و کراسە ئەنبیجانی یە سادەکە
ئەو بێنن بۆمن). (ت/۲۹۸/۱ ز- ۹۶ ژ- ۵۷۷ = ش/د).

رافە و شیکردنەوہ:

ئەبوجەھەم ھاوڕێیەکی ناوداری پێغەمبەرە، کراسیکی گول گولی خوری
بەدیاری دەدا بە پێغەمبەر، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەبەر ئەو ھۆیە
کەباس کرا، کراسە کە دەنیریتەوہ بۆئەبوجەھەم. بەلام لەبەرئەوہی بەھۆی
گەرانیوہی دیاریە کە یەوہ بۆی دلگیر نەبێ، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) داوا ی
دەکا کە بیگۆریتەوہ بە کراسیکی سادە بێ نەخش بۆی.

ئەم فەرموودەیە بەلگە ی ئەوہیە کەئەو نەخش و نیگار و نووسین و
وێنانە ی کەوان بە میحراب و دیواری رووی قیبلە ی مزگەووتەوہ ھەمووی
کاریکی ناباشن، نەبوونیان گەل چاکترە، بگرە ئەگەر بکری فەرش و رایەخی
ناو مزگەوتیش ھەتا سادە بێ نەخش و نیگاری بێ باشترە. بەلام ھەرچۆن بێ
بەم جوژەستانە نوێژ بەتال نابیتەوہ.

۲۳۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (كَانَ قِرَامٌ لِعَائِشَةَ سَتَرَتْ بِهِ جَانِبَ
بَيْتِهَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمِيطِي عَنَّا قِرَامَكَ هَذَا فَإِنَّهُ لَا تَزَالُ تَصَارِيرُهُ
تَعْرِضُ فِي صَلَاتِي). (الحدیث- ۳۷۴ طرفه فی: ۵۹۵۹).

ئەنەس (مژای خوی لێ بێ) فەرمووی: عائیشە پۆپەشمینیکی ھەبوو، وێنە ی
نەخشا بوو، کردبووی بەپەردە بۆ کولێنی ناوماڵەکە ی خۆی کە پێغەمبەر
(دروودی خودای لەسەر بێ) ئەوہ ی دی پێی فەرموو: (ئە ی عائیشە! ئەم پۆپەشمینە ی

خۆتمان لى دووربخه ردهوه، چونكه لهناو نوێژمكه م دا وێنهكانى دینه بهرچاوم! (ت/٣/١٦٠/٤ = تاج-٣ ز-٥٠ ژ-٢٩١٥).

٢٣٩- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَهْدَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرُوجُ حَرِيرٍ فَلَبِسَهُ فَصَلَّى فِيهِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَتَزَعَهُ تَزْعًا شَدِيدًا كَالْكَارِهِ لَهُ وَقَالَ لَا يَنْبَغِي هَذَا لِلْمُتَّقِينَ). (الحديث-٣٧٥ طرفه في: ٥٨٠). (٢٠٣)

عوقبهى كورى عامير (په زوى لى به) دمه رموى: كه وايه كى چاكدارى ناوړيشمیان به ديارى هينا بو پيغه مبهه، پيغه مبهه (درووى خودى لسم به) له بهرى كردو نويزى پيوه كردو له پاشا كه سلاوى دايه ووهو رووى له پروگه نه ما، به توندى كه واكهى له بهر خوى داكه ندو فرپى دا، وهك يه كى هه زى لى نه بى، نه و جا هه رموى: (نهمه بو پياوى له خواترس دهست ناداتا). (ت/٤/٢١٦/١ = ز-٥٥ ژ-٢٩٩).

راشه و شيكردنه وه:

وشه (انصرف) له شوینانه دا مه عنای وايه: نويزكه نويزمه كه ته واو دهكاو سلاو دماته ووهو رووى له پروگه ناميڼى.

چه مك و مهفهوومى رسته (نهمه بو پياوى له خواترس دهست نادا) مه عنای وانيه كه بو موسولمانى ناساي گونا هبارى له خوانه ترس دهست ددها، چونكه نهم جوړه دمر بړين و ته عبرانه بو ته نكيدى مه نطووقه، نهك بو به يانى دهاله تى مهفهووم.

عوقبهى كورى عاميرى جوهه نى په نجاو پيښج هه رموودهى هه يه، له صه حيحى به خاريدا هه شت هه رموودهى هه يه، والى موعاويه بوو له سهه ر ولاتى ميصه ر، سالى په نجاو هه شتى كوچى له ميسه ر مردووه.

۲۴۰- عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قُبَّةِ حَمْرَاءَ مِنْ أَدَمٍ وَرَأَيْتُ بِلَالًا أَخَذَ وَضُوءَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَأَيْتُ النَّاسَ يَتَتَرُونَ ذَاكَ الْوَضُوءَ فَمَنْ أَصَابَ مِنْهُ شَيْئًا تَمَسَّحَ بِهِ وَمَنْ لَمْ يُصِْبْ مِنْهُ شَيْئًا أَخَذَ مِنْ بِلَالٍ يَدِ صَاحِبِهِ ثُمَّ رَأَيْتُ بِلَالًا أَخَذَ عَنَزَةً فَرَكَّزَهَا وَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي خُلَّةٍ حَمْرَاءَ مُشَمِّرًا صَلَّى إِلَى الْعَنَزَةِ بِالنَّاسِ رَكَعَتَيْنِ وَرَأَيْتُ النَّاسَ وَالِدَوَابَّ يَمْرُؤْنَ مِنْ بَيْنِ يَدَيِ الْعَنَزَةِ). (الحديث- ۳۷۶ طرفه في: ۱۸۷). (۲۰۴)

ئەبوجوحەیفە (رمزی خودی لیس) دمفەر موئی: بیلالم بینى بانگی دەدا، بە دەم بانگدانە کەو دەخولایەو، ئەملاولای دەکردو، دەمی خوئی بە پراست و بە چەپا دەسووراند، وەدوو پەنجەى خوشى نابوونە ناو دوو کونەگوئی ی خوئی، تادەنگی تەواو بە هیزبى و بە هەر چوارلادا بگا، لە واکاتەدا پێغەمبەر (دروودی خودی لیس) لەناو چادریکی سووری چەرمینا بوو کەهێ خوئی بوو، هەروا بیلالم دی ناوی دەستنوێژە کە پێغەمبەری پێ بوو، چاوم ئی بوو خەلکە کە پاشماوەی ئەو ئاوەیان دەفۆستەو، جائەوانەى کە لەو ئاوەیان دەست دەکەوت، یە کسەر بۆ مووفەرکی دەیانسوی لە خوێیان و لەسەر و چاویان و خوێیان پێ موبارە ک دەکرد، بەلام ئەوانەى کە لەو ئاوەیان دەست نە دەکەوت، لە تەپری ی دەستی هاوڕێ یەکی خوئی دەستی خوئی ی تەپەر دەکردو، بۆ مووفەرک دەیانسووی لە خوێیان و خوێیان پێ پیرۆز دەکرد، ئەنجا بیلالم بینى نێزمیەکی هینا، لەزێخە لانی کە بە سەحادا دا پەچەقاند، کردی بە بەر بەست (سوترە) بۆ نوێژە کە، پێغەمبەر (دروودی خودی لیس) کە لە چادەرکە هاتە دەر وە بۆ نوێژگا کە، دەستی جلی سووری لە بەردا بوو، هەردوو لاقی تانیوەى هەلکەرد بوو، بەرەو نێژە کە نوێژی دابەست، نوێژی نیومرۆی بەدوو رکات بە قەصرو جەمە تەقدیم بۆ کردین،

ئەوجا نوپۇزى عەصرىشى بەدوو ركات، بەكۆكردنەوہى كورتەوہ كراو، بۇ كردين.

ئيتىر لەوديو نيزەكەوہ سەگو كەرو ئازەل و مالات و خەلك بەبەرنوپۇزى جەماعەتەكەدا ئاموشۇيان دەگردو قەدەغەنەدەكران. (ت/۱/ ۲۲۸ / ۴+ ل/ ۲۴۱/ ۲+ز- ۷۱ ز- ۶۱- ژ- ۴۲۵ + ژ- ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶).

راقە و شىكردنەوہ:

ئەبوجو حەيفە (پەزى خەوى لى بىن) چىلو پىنج فەرموودەى لە پىغەمبەرەوہ گىرپاوتەوہ، دوانيان پەسەندى ھەردوو پىرن، بوخارى دوانيانى بەجيا گىرپاوتەوہ، موسلىمىش سيانيان، كۆى فەرموودەكانى لەصەحىحەين دا دەكاتە: ۷ = ۳+۲+۲ فەرموودە. ئىمامى عەلى زۆرى خۇش دەويست، جىگەى متمانەى بوو، كردى بەبەرپرسى بەيتولمال لەكووفە، لەھەموو شەرگەكانيدا لەگەئيدا بوو.

عەونى كورى ئەبوجو حەيفە (پەزى خەوى لى بىن) فەرمووى: باوكم فەرمووى: جارى تريتى گەنەو گوشتەم خواردبوو چووم بۇ خزمەتى پىغەمبەر، لەوئى قرقىنەم دەھات، فەرمووى: (ئەبوجو حەيفە! ئەم قرقىنەيە ھەلبەرەبۇكاتىكى تر، چونكە ئەوانەى كەلەم جىھانەدا زياتر تىرن، لەپۇزى قىامەتا لەھەموو كەسئ پتر برسيتتيان درىژە دەكىشى. عەون فەرمووى: ئيتىر لەوودوا باوكم ھەتا مرد تىرسكى خۆى نەخوارد، ئەگەر نانى ناشتاي بخواردايا نانى شىوانى نەدەخوارد، ئەگەر نانى شىوانى بخواردايە نانى بەيانى نەدەخوارد. بىروانە: فەرموودەى ژمارە: ۱۴۰)

۲۴۱- عَنْ سَهْلَ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَقَدْ سُئِلَ: (مِنْ أَيِّ شَيْءٍ الْمُبْتَرُ؟ فَقَالَ مَا بَقِيَ بِالنَّاسِ أَعْلَمُ مِنِّي هُوَ مِنْ أَثْلِ الْعَابَةِ عَمِلَهُ فُلَانٌ مَوْلَى فُلَانَةٍ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَامَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ عَمِلَ وَوُضِعَ

فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ كَبَّرَ وَقَامَ النَّاسُ خَلْفَهُ فَقَرَأَ وَرَكَعَ وَرَكَعَ النَّاسُ خَلْفَهُ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ عَادَ إِلَى الْمَنْبَرِ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى حَتَّى سَجَدَ بِالْأَرْضِ فَهَذَا شَأْنُهُ). (الحديث: ۳۷۷ أطرافه في: ۴۴۸، ۹۱۷، ۲۰۹۴، ۲۵۶۹، ۲۰۵)

سه‌هلی کوری سه‌عد (دروی خوی لی بن) پرسپاری لی کرا: نایا دوانگه‌ک‌هی پیغه‌مبهر (درویدی خودی لسه‌ر بن) له‌چی دروست کرابوو، فه‌رمووی: که‌سی نه‌ماوه که‌له‌من له‌م باس‌یه باشر بزانی، داره‌ک‌هی له‌ته‌رگ‌ز (ئه‌ثل) ی جه‌نگه‌له‌ک‌هی نزیک‌ی مه‌دینه بوو، که‌ناوی ئه‌لغابه‌یه، دارتاش‌ی دروستی کرد، ره‌نجبه‌ری ژنی بوو، کاتی ته‌واو بوو، وه‌له‌جیگ‌هی خوی دانرا، پیغه‌مبهر جووه سه‌ری له‌سه‌ری راوه‌ستاو، وتاری هه‌ینی خوینده‌وه، ئه‌وجا له‌سه‌ر مینه‌ره‌که نویژی دابه‌ست، له‌پیشا رووی کرده رووگ‌هو، ئه‌للا‌هونه‌کبه‌ری نویژدابه‌ستنی کرد، نویژ خوینه‌کانیش له‌پشتیه‌وه ریزراوه‌ستان و نویژیان به‌جه‌ماعه‌ت دابه‌ست، ئه‌وجا پیغه‌مبهر (درویدی خودی لسه‌ر بن) ده‌ستی کرد به‌قورئان‌خویندنی رکاتی یه‌که‌م، که‌ته‌واوی کرد روکوعی برد، خه‌لکه‌ک‌ه‌یش له‌خواره‌وه که‌له‌پشت نه‌وه‌وه ریزبوو بوون له‌گه‌ل نه‌ودا روکوعیان برد، ئه‌وجا پیغه‌مبهر (درویدی خودی لسه‌ر بن) سه‌ری له‌چه‌مین‌وه به‌رز کرده‌وه، نویژ خوینه‌کانیش سه‌ریان له‌چه‌مین‌وه به‌رز کرده‌وه، ئینجا پیغه‌مبهر پشتاوپشت له‌دوانگه‌که دابه‌زی، رووی له‌رووگ‌ه و مرنه‌چه‌رخان، هه‌تا گه‌پشته خواره‌وه، له‌سه‌ر زه‌وییه‌که دوو کوپنوشی برد، دیسان پیغه‌مبهر (درویدی خودی لسه‌ر بن) گه‌رایه‌وه بو‌سه‌ر مینه‌ره‌که‌وه، ده‌ستی کرد به‌قورئان‌خویندنی رکاتی دوهم، دیسان که‌ته‌واوی کرد له‌سه‌ر مینه‌ره‌که روکوعی برد، خه‌لکه‌ک‌ه‌یش له‌گه‌ل‌یدا روکوعیان برد، ئه‌وجا پیغه‌مبهر سه‌ری له‌چه‌مین‌وه‌ی رکاتی دوهم

بهر زگردهود، نویژ خوینه کانیش ههروا، دیسانهوه پیغه مبهه (دروندی خودی لهسهر بن) پشتاوپشت له دوانگه که دابهزی یهوه، لهسهر زهوییه که دوو کر نووشی تری بردهوه، خه لکه کهیش ههروا، ههتا لهسهر نهم شیوهیه نویژمکهی بۆیان تهواو کرد، نهوجا رووی کرده خه لکه کهوه فهرمووی: (نهی موسولمانهکان! نههم له بهرچاوی نیوه لهسهر نهم شیوهیه کرد ههتا له نویژکردن دا خووم بکهن بهسهر مهشوقو چاو لهمن بکهن و، چوئیتی نویژ له خووم فیرببن!) نههمه بوو داستانی دوانگه که. (ت/۱/۳۶۴/۲+ ت/۴/۳۴۷/۱+ صه حیجی موسلیم، شهرحی نهوهوی/۵/۳۳ = ز-۱۱۹ ژ-۷۳۰ + تاج-۳ ز-۱۰۹ ژ-۳۸۳، ۳۸۴ ج-۴).

۲۴۲- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ جَدَّتَهُ مُلَيْكَةَ دَعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَطْعَامٍ صَنَعَتْهُ لَهُ فَأَكَلَ مِنْهُ ثُمَّ قَالَ قُومُوا فَلِأَصْلَ لَكُمْ قَالَ أَنَسٌ فَقُمْتُ إِلَى حَصِيرٍ لَنَا قَدْ اسْوَدَّ مِنْ طَوْلٍ مَا لَيْسَ فَتَضَخْتُ بِمَاءٍ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَفَّقْتُ أَنَا وَالَّتِي مَعِيَ وَرَأَاهُ وَالْعَجُوزُ مِنْ وَرَائِنَا فَصَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفَ. (الحديث- ۳۸۰ أطرافه في: ۷۲۷، ۸۶۰، ۸۷۱، ۸۷۴، ۱۱۶۴). (۲۰۶)

نههسی کوری مالیک (همزی خوی لی بن) فهرمووی: مولهیکهی نهنکم نانی دروست کرد بو پیغه مبهرو بانگی کرد، که ته شریفی هاتو نانی خوارد، نهوجا فهرمووی: (ئادهی ههستن بادوو رکات نویژی سوننهتتان لهماله کهتانا بو پیرۆزی بهجه ماعت بو بکهه). نههس فهرمووی: ههسیری کمان ههبوو له بهر راخستنی زۆر کۆن بوو، رهنگی رهش بوو بوو، منیش چووم نهو پارچه ههسیرهم مائی و ئاوم ئی پرژاند، نهوجا پیغه مبهه (دروندی خودی لهسهر بن) له بهرده ممانهوه لهسهر ههسیر که راوهستاو، نویژی دابهست، من و هه میره ی

کوری نه بوضه میره‌یش که نه و ده‌خته هه‌تیو بوو، له‌پشتیه‌وه بووین به‌ریزی، پیریژنه‌که‌ی نه‌نکیشم له‌پشت ئیمه‌وه به‌ته‌نیا نویژی به‌جه‌ماعه‌ت له‌پشت پی‌نغه‌مبه‌روه دابه‌ست، جا پی‌نغه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سر بێ) له‌به‌رخاتری ئیمه‌وه دوورکات نویژی به‌جه‌ماعه‌ت کرد، ئه‌وجا له‌پاش ته‌واوکردنی نویژه‌که ته‌شریفی که‌رایه‌وه بۆ ماله‌وه‌ی. (ت/٣/٢٨٩/١ ز-١٢٩ ژ-٧٧٥).

رافه‌ و شیکردنه‌وه:

له‌م فهرمووده‌یه‌دا ئهم به‌هرانه‌ی تیا‌دایه: جه‌ماعه‌ت له‌نویژی سونه‌تا دروسته، له‌مالیشا جه‌ماعه‌ت دروسته، سونه‌ته‌ جی‌گه‌ نویژ بمالری و پاك رابگری، دروسته‌ منال له‌ریزی پیاوانا راوه‌ستی، به‌پیاویك و منالی پیز دروست ده‌بی، که‌سی به‌ته‌نیا خو‌ی راوه‌ستی، له‌ناو پیزدا نه‌بی، نویژه‌که‌ی دروسته، نویژی منالی قامیده‌ داده‌م‌ه‌زری، هه‌روا ده‌سنویژی، نویژ له‌سه‌ر حه‌سیر دروسته، له‌مالی خاومن ده‌مه‌وتا نویژ بکری بۆ مووفه‌رك و پیروزی.

٢٤٣- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهَا قَالَتْ: (كُنْتُ أَنَا بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجُلَايَ فِي قَبْلَتِهِ إِذَا سَجَدَ غَمَزَنِي فَقَبَضْتُ رِجْلَيْ إِذَا قَامَ بَسَطْتُهُمَا قَالَتْ وَالْيُيُوتُ يَوْمَئِذٍ لَيْسَ فِيهَا مَصَابِيحُ). (الحديث: ٣٨٢ أطرافه في: ٣٨٣، ٣٨٤، ٥٠٨، ٥١١، ٥١٢، ٥١٣، ٥١٤، ٥١٥، ٥١٩، ٩٩٧، ١٢٠٩، ٦٢٧٦). (٢٠٧)

عائیشه‌ی هاوسه‌ری حه‌زرم‌ت (دروودی خودا له‌سه‌ر پی‌نغه‌مبه‌رو رم‌زای خودا له‌سه‌ر عائیشه‌ بێ) ده‌فه‌رم‌وی: جاری واده‌بوو له‌به‌رده‌می پی‌نغه‌مبه‌ردا له‌سه‌ر نویژه‌که‌م ده‌خه‌وتم، پی‌نغه‌مبه‌ریش له‌هه‌مان نوپن نویژی ده‌کرد، هه‌ردوو قاچیشم له‌وکاته‌دا له‌رووی رووگه‌وه له‌جی سووژده‌که‌یدا ده‌بوو،

جاگه دهیویست با به دهست تیوهی دهژمندم، منیش قاجم هه لده کیشا تاسوژده که ی ته واو ده کرد جائه وهه ل ده سایه وه منیش دیسانه وه قاجم راده کیشایه وه، نه وسه رده مه هیشتا ماله کانمان چرای تیانه بوو، له بهر نه وه نه مهزانی که که ی کورنووش دهبا، دنا پیش نه وه ی تیووم بژنی جی کورنووشه که م بوی چۆل ده کرد. (ت/١/٢٤٤/٥ = ز-٧١ ژ-٤٦٧).

٢٤٤- وَعَنْهَا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي وَهِيَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ عَلَى فِرَاشٍ أَهْلُهُ اغْتِرَاضَ الْجَنَازَةِ). (الحديث: ٣٨٥ طرفاه في: ٥٤٢، ١٢٠٨). (٢٠٨)

دیسان فهرمووی: جاری وا ده بوو پیغه مبه ر (مرووی خودی له سهر بن) له سهر نوینی نووستنه که ی خو ی و خیزانه که ی نویژی شه ونویژی ده کرد، له وکاته دا من له بهر ده میدا، له نیوانی پیغه مبه رو رووگه که یدا راده کشام، ریک وهک شیوه ی دانانی تهر م له بهر ده می که سیکا نویژی مردووی له سهر بکا ناوا (ت/١/٢٤٤/٤ = ز-٧١ ژ-٤٦٦).

٢٤٥- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَضَعُ أَحَدُنَا طَرَفَ الثَّوبِ مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ فِي مَكَانِ السُّجُودِ). (الحديث- ٣٨٦ طرفه في: ٥٨٥). (٢٠٩)

ئهنه س (همزی خوی ل بن) فهرمووی: جاران کاتی نویژی نیوه پۆمان به جه ماعه ت له گه ل پیغه مبه ردا ده کرد، ری ده که وت قرجه ی نیوه پۆ بوو، له بهر گه رمی ی شوین کورنووشه که، له سهر چمکی جلی خۆمان کورنووشمان ده بر د

(٢٠٨) أخرجه مسلم (عينی/٤/١١٥/٤٩) الم ترجم= ١١٤٢.

(٢٠٩) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: استحباب تقديم الظهر، رقم: ٦٢٠ =

١٤٠٦ شيجا.

٢٤٦- وعنه أنه سئل: (أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ قَالَ نَعَمْ). (الحديث-٣٨٧). (٢١٠)

لهنمامی ئه نهس پرسیارکرا: ئایا پیغه مبهه به پیلاوهوه نوێزی دهکرد یانا؟ فهرمووی: به ئی به پیلاوهوه جار جاره نوێزی دهکرد.

٢٤٧- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ بَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى خَفَيْهِ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى فَسُئِلَ فَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَنَعَ مِثْلَ هَذَا قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَكَانَ يُعْجِبُهُمْ لِأَنَّ جَرِيرًا كَانَ مِنْ آخِرِ مَنْ أَسْلَمَ). (٢١١)

جهه ریری کوری عه بدوللا (درویدی خوی له سهر بن) جاری گمیزی کردو خوی پاک کردهوه و نهوجا دهست نوێزی گرتو، لهباتی شواردنی قاچهکانی دهستی تههه به سولهکانیدا هیئاو، نهوسا ههئسا به سولهکانیهوه نوێزی کرد، جاپیاوی رهخنه ی ئی گرتو و ئی ی پرسی: چۆن شتی وادهکهی؟ پیت ناشوړیو، به پیلاوهوه نوێز دهکهی؟ فهرمووی: بۆنایکهه، من به چاوی خۆم دیومه که پیغه مبهه (دروودی خودی له سهر بن) هه مان شتی کردووه موسولمانان ئهه فهرمووده ی جهه ریریان زور به دل بووو چونکه به لگه ی بریاره که ی هه ئه وه شاهه ته وه، چونکه جهه ریر له دوا هاتنی ئایه ته دهست نوێز کهوا له سووره تی مانیده دا ئیسلام بووه، ئه مه ی ش واتای وایه دهسه ئنان به سولدا که له پیت هاتنی ئهه ئایه ته دا هه بوه نه سخ نه بوته وه به هاتنی ئهه ئایه ته

٢٤٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ بْنِ بُجَيْنَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَجَ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ). (الحديث-٣٩٠ طرفاه في: ٨٠٧، ٣٥٦٤). (٢١٢)

(٢١٠) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: جواز الصلاة في نعلين، رقم: ١٢٣٦=٥٥٥.

(٢١١) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: المسح على الخفين، رقم: ٢٧٢=٦٢١.

عہدو لّای کورپی مالیک، کہ بہ ناوی دایکیشیہ وہ ناودہ بری و پی دہگوتری؛
 ئیبنو بوجہینہ (ہزی خوی لی بن) دہفہرموی؛ پیغہمبہر (مروودی خودی لمسر بن) کہنویزی
 دہکرد، لہناو کورنووشدا، ہہردوو بالی خوی بلاو دہکردوہ، تہنانت جاروبار
 سپیدہی بنباخہ لی دہردہکہوت.

روونکردنہوہ:

ہروانہ: فیقہی ناسان، بہرگی یہکہم، لاپہرہ ۱۸۲ - باسی ژمارہ ۶۶.
 عہدو لّای کورپی مالیک یہکیکہ لہہاوری ناودارہکانی پیغہمبہر (مروودی خودی
 لمسر بن) بوجہینہی دایکیشی صہحابیہ بووہ، دہلین: باوکیشی لہہاوری
 یانی پیغہمبہر بووہ، لہہوژی نہزدہ، لہمیژوہ موسولمان بوو بوو،
 پیاویکی سوؤفیلکہی خواپہرست بوو، ئەم زاتانہ فہرموودہکانیان
 گپراوہتہوہ: ئەعرہج و حہفصی کورپی عاصم و علی کورپی عہدو لّای
 کورپی بوجہینہ، لہناخرو ئوخری جینشینی ی موعاویہدا، لہکاتی
 فہرمانرہوایی مہروان لہسہر مہدینہ، لہپہنجاو شہشی کوچیدا مردوہ،
 ہروانہ: (ف - ۴۴۵).

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱۰) باسہکانی رووگہ (أبواب القبلة)

۲۴۹ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا وَأَكَلَ ذَيْحَتَنَا فَذَلِكَ الْمُسْلِمُ الَّذِي لَهُ
 ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ فَلَا تُخْفَرُوا اللَّهَ فِي ذِمَّتِهِ).

ئەنەس (مەزەي خەي لى بىن) دەفەر موۋى: پېغەمبەر (دروودى خودى لىسەر بىن) دەفەر موۋى: (ھەر كەسى ۋەك خۇمان ئەم نوۋىژەي ئىمەيە بكاو ۋەك خۇمان رووبكاتە ئەم قىبلەيەي ئىمەيە، ۋەك خۇمان لەگۈشتى گيانلەبەرئى بخوا كەئىمە سەرى بېرىن، ئىتەر ئەو كەسە موسولمانى تەواۋە، لەئامانى خودا، لەئامانى پېغەمبەرى خودادايە، كەوابوو ئىتەر ئىۋەيش ئامان و پەيمانى خودا بىبەنەسەر، ۋەناپاكى لەو موسولمانە مەكەن) (ت/۱/۲۱۰/۱ ز-۵۳ ژ-۳۸۶).

۲۵۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّهُ سَأَلَ رَجُلًا طَافَ بِالْبَيْتِ الْعَمْرَةَ وَلَمْ يَطْفِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَيَّامِي امْرَأَتُهُ فَقَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ وَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ). (الحديث ۳۹۵ أطرافه في: ۱۶۲۳، ۱۶۲۷، ۱۶۴۵، ۱۶۴۷، ۱۷۹۳). (۲۱۳)

لەئىبنوعومەر (مەزەي خەي لى بىن) پىرسىار كرا: پىاۋى لەكاتى كردنى عەمردە تەۋافى بەيت بكا، بەلام ھاموشۋى نىۋانى سەفاو مەروا نەكا، ئايا بۋى ھەيە لەگەل ژنەكەي دا دروست بىي؟ فەرموۋى: پېغەمبەر (دروودى خودى لىسەر بىن) كەتە شريفى برد بۆ مەككە ھەوتجار بەدەۋرى بەيتدا ھەلسورا، ۋەلەپشتى مەقامى ئىبراھىمەۋە دوو ركات نوۋىژى تەۋافى كرد، ۋە ھەوت جارىش لەناۋەندى سەفاو مەروەدا ھاتوچۋى كرد. ئىنجا بۇئەۋەي كەبەباشى بزانين كەئەمە ياساى رەساى ئايىنەو پەيپەۋى كردنى مەبەستە، ئەم ئايەتەي خويئندەۋە: (لقد كان لكم في رسول الله أسوة حسنة) واتە: لەپراستى دا پېغەمبەرى خودا پەھبەر و سەرمەشقيكى ھەرە جوانە بۇئىۋە، ۋەشاينى ئەۋمەيە كەئىۋە چاۋى لى بكەن و، ھەنگاۋ بەھەنگاۋ بىست بەبىست شوۋىنى بكەن). (ت/۲/۱۹۱/۳ ز-۹۷ ژ-۱۵۵۵ ج-۴).

٢٥١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (لَمَّا دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَيْتَ دَعَا فِي نَوَاحِيهِ كُلِّهَا وَلَمْ يُصَلِّ حَتَّى خَرَجَ مِنْهُ فَلَمَّا خَرَجَ رَكَعَ رَكَعَتَيْنِ فِي قُبُلِ الْكَعْبَةِ وَقَالَ هَذِهِ الْقِبْلَةُ). (الحديث: ٣٩٨ أطرافه في: ١٦٠١، ٣٣٥١، ٣٣٥٢، ٤٢٨٨). (٢١٤)

ئىبنوعەبباس (بۆزى خوليان لى بى) فەرمووى: روژى ئازاد كردنى مەككە، كەناودارە بەفەتەتەى مەككە، كەپىغەمبەرەو كۆمەللى لەيارانى چوونە ناوماى كابەو، پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى) لەناو ھەموو لايەكى ناو كابەدا نزاى كردو لەخودا پاراىەو، بەلام بەپىي ئاگادارى من كە لەئوسامەى كورپى زمىدم وەرگرتوو، نوپژى لەناويدا نەركردوو، ھەتا ديتەدەرەو، كە ديتە دەرەو بەرەرووى رووگە (موقابىلى قىبلە) دووركات نوپژى سوننەت دەكا، وە دەفەرەموى: (ئەمە رووگەى موسولمانانە، ئەو قىبلە يەيە كە لەنوپژدا رووى تى دەكەن). (ت/٢/٢٧٢/٢ ژ-١٧٢٠ ز-١٣٥).

روونکردنەو:

ئىمامى بوخارى (بۆزى خوليان لى بى) گەللى جار بەگىرپانەو فەرموودەيى، ئاماژەى بۆ مەبەستىكى تىرىش كردوو، كە لەرپۆژگارى ئەودا قسەى لى كراو، لەناو كورپى زاناکاندا قسەى جياجيايى لى كراو، جاروبارىش راجيايى لەو مەسەلەيەدا بەھۆى جياوازيى شىوازي چەند فەرموودەيەكەو پەيدا بوو. جاپيشەوا بوخارى بۆبەرپەرچدانەو، ياوەلامى ئەو جۆرە پرسىارو راجياجيانە، بەگىرپانەو فەرموودەيى لەبارەيەو ئاماژەى كردوو، گەللى جارپىش بىرپارە شەرعىيەكانى لەئاماژەى فەرموودەكان وەرگرتوو، فەرموودەكەى كردوو بەبەلگە لەسەرى، ھەتا ئەو جۆرە ئاماژەو ووردەكارىيەى بوخارى بوو بەسەرچاو بەو زۆر لەبىرپارە شەرعى يەكانو

گوتراوه (فقه البخاری فی تراجمه). جاله سهر نهم بنیاته دهبی فهرمووده کانی
بوخاری ره چاو بکریّن

۲۵۲- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ أَنْ يُوجَّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَتَوَجَّهَ نَحْوَ الْكَعْبَةِ وَقَالَ السُّفْهَاءُ مِنَ النَّاسِ وَهُمْ الْيَهُودُ مَا وَلَّاهُمْ عَنْ قِبَلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ فَصَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ ثُمَّ خَرَجَ بَعْدَ مَا صَلَّى فَمَرَّ عَلَى قَوْمٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فِي صَلَاةِ الْعَصْرِ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ فَقَالَ هُوَ يَشْهَدُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَّهُ تَوَجَّهَ نَحْوَ الْكَعْبَةِ فَتَحَرَّفَ الْقَوْمُ حَتَّى تَوَجَّهُوا نَحْوَ الْكَعْبَةِ). (الحديث ۳۹۹ طرفه في: ۴۰). (۲۱۵)

تهرجه مه که ی له پی شه وه رابورد، پروانه فهرمووده ی ژماره : (۳۸)

۲۵۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي عَلَى رَأْسِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ فَإِذَا أَرَادَ الْفَرِيضَةَ نَزَلَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ). (الحديث ۴۰ أطرافه في: ۱۰۹۴، ۱۰۹۹، ۱۰۹۰). (۴۱۴۰)

جابر (رمزی خوی لی بن) فهرمووی: جاران پیغه مبه ر (دروودی خودی لسه ر بن) به سواری و لاخ،
نویژی سوننه تی ده کرد، به مهر جی و لاخه که له ژیریا رووی له شوینی مه به ست
بوایه، به لام که ده یویست نویژی فهرزبکا، له و لاخه که داده به زی و رووی ده کرد
رووگه و نویژی داده به ست و نویژه که ی به ته و او ی به ره و رووگه ته و او ده کرد.
(تی/۲۱۴/۱/۲-ز ۵۴-ز ۳۹۳، ۳۹۴).

۲۵۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِبْرَاهِيمُ الرَّاوي عَنْ علقمة الراوي عن ابن مسعود: لَا أَذْرِي زَادَ أَوْ نَقَصَ فَلَمَّا سَلَّمَ قِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَحَدَثَ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ؟ قَالَ وَمَا ذَاكَ؟ قَالُوا صَلَّيْتَ كَذَا وَكَذَا فَشَنَى رَجُلِيهِ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَلَمَّا أَقْبَلَ عَلَيْنَا بَوَّجَهُ قَالَ إِنَّهُ لَوْ حَدَّثَ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ لَنَبَأْتُكُمْ بِهِ وَلَكِنْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ أُنْسَى كَمَا تَنْسَوْنَ فَإِذَا نَسِيتُ فَذَكِّرُونِي وَإِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَتَحَرَّ الصَّوَابَ فَلْيُيَمِّمْ عَلَيْهِ ثُمَّ لِيَسَلِّمْ ثُمَّ يَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ). (الحديث: ۴۰۱، ۴۰۴، ۱۲۲۶، ۶۶۷۱، ۷۲۴۹). (۲۱۶)

عبداللہ کوری مہسعود (ہرمزی خود بیان لے ہی) فہرمووی: جاری پیغمبر (ہرووی خودی لے سر ہی) بہرنویزی نوپزی نیومپو بوی یارانی دہکا، نیراہیم کہنہم فہرموودمیہ لہعہلقہمہوہ، لہنہبنومہسعودمہوہ دہگیرپتہوہ، لی ی تیک چوو بوو، دہیفہرموو: نازانم: پیغمبر لہنویژہکہ زیاد دہکا، یالی ی کہم دہکاتہوہ. جاکاتی پیغمبر (ہرووی خودی لے سر ہی) سلاو دماتہوہ عہرزی دہگہن: نہی پیغمبرہری خودا! نایا ہیچ گورانی لہنویژدا رووی داوہ؟ فہرمووی: (بوجی چی بووہ؟) گوتیان: وا وانویژت کرد، وہک روظان بہناسایی نوپژت نہکرد. جا پیغمبر (ہرووی خودی لے سر ہی) لہسر چوک بہرمورووگہ دانیشت، وہک بوی تہحیات دابنیشی ناوا، ومدوو کرپنوشی ہلہی برد، نہوجا سلاوی دایہوہ، پاشتر کاتی رووی تی کردین فہرمووی: (نہگہر گورانی لہنویژدا رووی بدایہ پیم دہگوتن، منیش نادمیزادم وہکوو نیوہ، چون نیوہ شتتان لہبیردہچی منیش ناوہہا جاروبار شتم لہبیردہچی، جانہگہر رپکہوت جاری شتیکم لہیاد نہمابوو، نیوہ بیخنہوہ یادم، نہگہر لہنویژہکہتاندا گومانتان بوی پیدابوو، وہک نہوہ کہنہتاندہزانی کہسی رکاتتان کردووہ یادووہرکات، نہوہ لہبارودوخی وادا،

بانویژخوین بهووردی بیربکاتهووه، مشووری رووی به راستی بخواتو حاجی بهراست دهمزانئ لهسه رئهووه نوێزه که ی تهواو بکات، ئهمجار سلاو بداتهووه، نهوجا دوو کرنووشی ههله ببات (ب/ ۹/۳۲۷/۱ ز- ۱۰۹ ژ- ۶۴۲ چ- ۴).

۲۵۵- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (وَأَفَقْتُ رَبِّي فِي ثَلَاثٍ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أَتَّخَذْنَا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى فَفَزَلْتُ وَأَتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَآيَةُ الْحِجَابِ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أَمَرْتَ نِسَاءَكَ أَنْ يَحْتَجِينَ فَإِنَّهُ يُكَلِّمُهُنَّ الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ فَفَزَلْتُ آيَةَ الْحِجَابِ وَاجْتَمَعَ نِسَاءُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْغُبَرَةِ عَلَيْهِ فَقُلْتُ لَهُنَّ عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ فَفَزَلْتُ هَذِهِ آيَةُ).

(الحديث: ۴۰۲ أطرافه في: ۴۴۸۳، ۴۷۹۰، ۴۹۱۶).

پێشهوا عومەر (عمری خوی لێ بێ) فهرمووی: لهسایه ی خوداو له سێ مهسه لهیه دا رای من له گه ل فهرمانی بهرو مردگاری گه ورمه یه کی گرت، یه که م: عهرزی پێغه مبه رم کرد: ئه ی پێغه مبه ری خودا! خۆزگه مه قامی ئیبراهیممان ده کرد به نوێژگا. واته: ئه و شوینه ی که له کاتی دروست کردنی که عبه دا ئیبراهیم تیادا راده ووستا، دهمان کرد به جیگه نوێژ، جابه م بۆنه یه وه ئه م نایه ته هاته خواره وه: (واتخذوا من مقام إبراهيم مصلی) به قهره. واته: له مه قامی ئیبراهیم جیگه نوێژ وهر بگرن و نوێژی سونه ته تیابکه ن بۆ خۆتان، دوه م: گوتم: ئه ی پێغه مبه ری خودا! خۆزگه فه رمانت ده کرد به ژنه کانت به له چک کردن و خۆداپۆشین، واته: له پیاوی بیگانه چارشێو بگرنه وه، یاله پشته یه رده وه قسه و گوفتوگوێیان له گه ل دا بکه ن، چونکه چاک و خراب قسه یان له گه ل ده که ن، جابه م بۆنه یه شه وه نایه تی حیجاب (بالا پۆشی) هاته خواره وه که ده فه رموی: (واذا سألتموهن متاعا فاسألوهن من وراء حجاب). ئه حزب ۳۲/۳۵. واته: کاتی قسه و گوفتوگوێتان له گه ل ژنه کانی پێغه مبه ردا کرد، وهک ئه وه داوای شتیکتان لێ کردن، له پشته یه رده وه، وهک دیوارو دهرگا و به رده ی ناوباره گا، قسه یان له گه ل دا بکه ن. سییه م: کاتی که ژنه کانی

پیتغه مبهەر (دروودی خودای لمسهەر بئ) له بهر ره هوێ باری یه کتری، کۆبوونه وه بیان له چه زمرت کرد، منیش پیم گوتن: (عسی ربه ان طلقن ان یبدله ازواجاً خیراً منکن). جا لهم هوێه شه وه ئهم نایه ته هاته خواری: هیوا وایه نه گهر ته لاقتان بدا خودا له باتی ئیوه چهند ژنیکی باشتی پئی بدا).

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱۱) باسه کانی مزگهوت (أبواب المساجد)

۲۵۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُخَامَةً فِي الْقِبْلَةِ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِ حَتَّى رُئِيَ فِي وَجْهِهِ فَقَامَ فَحَكَّهُ يَدِهِ فَقَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي صَلَاتِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ أَوْ إِنَّ رَبَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ فَلَا يَزُقُّ أَحَدُكُمْ قَبْلَ قِبْلَتِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمَيْهِ ثُمَّ أَخَذَ طَرَفَ رِدَائِهِ فَبَصَقَ فِيهِ ثُمَّ رَدَّ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ فَقَالَ: (أَوْ يَفْعَلْ هَكَذَا). (الحديث: ۴۰۵ طرفه في: ۲۴۱). (۲۱۷)

ئه نهس (پهزی خوی لئ بئ) فهرمووی: پیتغه مبهەر (دروودی خودای لمسهەر بئ) له ناو مزگهوتا بهرووی قیبله وه به ئغه میکی بینی زووری پئی ناخۆش بوو، جاهه لسا بهشتی به دهستی خوی کراندى، فهرمووی (دروودی خودای لمسهەر بئ): (ئیه وه له ناو نوێژدا دهبن ئه وه رازو قسهی نهینی و گوفتوگۆ له گهال خودای پهرومردگاری خۆتاندا دهکهن) یا فهرمووی (دروودی خودای لمسهەر بئ): (ئه وه وهك ئه وه وایه كه خودا له نیوانی ئه وو نیوانی رووگه دا بئ، كه وابوو لهرووی رووگه وه تفو به ئغه مو چلّم روّمه كه ن، بهلام ئه گهر هه رچارتان نه بوو له لای چه پتانه وه، یاله ژیر پیتانا تف داکه ن، به خۆل و چه وی ناو مزگهوته كه دا پپۆشن). ئینجا چه زمرت (پهزی خوی لئ بئ) چمکی له شبۆشه کهی خۆی گرتو تفی تئ کردو وئی به سه ریه کاو، فهرمووی: (یاخودا وابکهن وهك ئه وهی من کردم!). (ت/۱/۳۵۸-ز/۱۱۸-ژ/۷۱۴-ش/د)

۲۵۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ الْخَدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى لُخَامَةً فِي جِدَارِ الْمَسْجِدِ فَتَنَاولَ حَصَاةً فَحَكَّهَا فَقَالَ إِذَا تَنَخَّمَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَخَّمَنَّ قَبْلَ وَجْهِهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلْيُصْصِقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى). (الحديث: ۴۰۸ طرفاه في: ۴۱۰، ۴۱۶). (۲۱۸)

ئەبوھورەیرە و ئەبو سەعیدی خەدری (پەزەنی خەوی لەسەر بێ) فەرموویان: جاری پێغەمبەر (دروودی خەودی لەسەر بێ) بەئەغەمیکی بەدیواری رووی قیبلەووە لەناو مزگەوتێکدا چاوی پێکەوت، بەجەوی کرانیدی، فەرمووشی: (کاتی کە سیکتان ویستی بەئەغەمی رۆبکا، بارۆی ئەکاتە بەردەمی خۆی، هەروا بە لەلای راستیشەووە رۆی ئەکا، بە لەلای جەپییەووە تەف رۆبکا، یالە ژیری پێی جەپیدا رۆی بکا).

رافە و شیکردنەووە:

بەپێی ئەم فەرموودەیە: تەف رۆکردن لەبەردەم داو، لەلای راستەووە، لەناو نوێژداو، لەگشت کاتیکی تردا ناباشە، بەشیوەیەکی گشتی ئیسلام بایەخ بەپاک و خاوینی دەدا، پێشگیری لەپێسی و پۆخلی و قێزەونی دەکا، وەهەوێی داووە کە بەپێی تواناوە بەپێی کات و شوێن بایەخی تەواو بەپاکی و خاوینی بدرێ. کەواتە: ئەمە رۆی لەهۆکارە نوێکانی خۆپاک راگرتن ناگرێ، وەک بەکارهێنانی دەستەسەر و گرێنست و شتی وا.

۲۵۸- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (الْبَرَّاقُ فِي الْمَسْجِدِ خَطِيئَةٌ وَكَفَّارَتُهَا دَفْنُهَا). (الحديث: ۴۱۵-۴۱۶). (۲۱۹)

پیشہوا نہ نہس (ہجری خوی لے ہی) دمفہرموی: خوشہویست (دروودی خودی لمسر ہی) دمفہرموی: (تف رؤکردن لہناو مزگہوتا گوناہہ، کہفارتہکھی نہوہیہ کہبہخوئی ناومزگہوتہکہ دایپوشی). (ت/۲۵۷/۱ ز ۷-۱۸ ز ۷۱۲).

۲۵۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (هَلْ تَرَوْنَ قِبْلَتِي هَا هُنَا فَوَاللَّهِ مَا يَخْفَى عَلَيَّ خُشُوعُكُمْ وَلَا رُكُوعُكُمْ إِلَيَّ لَأَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي). (الحديث: ۱۸ ۴ طرفه في: ۷۴۱). (۲۲۰)

نہبوہورہیرہ (ہجری خوی لے ہی) فہرموی: پیغہمبہر (دروودی خودی لمسر ہی) فہرموی: (لہئیوہ وایہ کہمنیش وہک نیوہ ہر رووی قبیلہ، کہوا لہبہردہممہوہ دہبینم و بہس، بہخودا زورباش ناگام لہخوشوعو لہروکوعتانہ لہناو نویژہکہما، چونکہ من لہپشتی سہریشمہوہ بہباشی دہتان بینم، خودا بہہرمیہکی وای پیدوام کہبہردہم و پشتی خوّم ہہردوولا لہیہک کاتا دہبینم!). (ت/۲۸۴/۱ ز ۱-۹۰ ز ۵۵۰).

راقہ و شیکردنہوہ: نہم فہرموودمیہ لہنیشانہکانی پیغہمبہرایہتی یہ.

۲۶۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (سَابَقَ بَيْنَ الْخَيْلِ الَّتِي أُضْمِرَتْ مِنَ الْحَفِيَاءِ وَأَمْدَهَا ثِيَّةُ الْوَدَاعِ وَسَابَقَ بَيْنَ الْخَيْلِ الَّتِي لَمْ تُضْمَرْ مِنَ الثِّيَّةِ إِلَى مَسْجِدِ بَنِي زُرَيْقٍ وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ فِيمَنْ سَابَقَ بِهَا). (الحديث: ۲۰ ۴ أطرافه في: ۲۸۶۸، ۲۸۶۹، ۳۸۷۰، ۷۳۳۶). (۲۲۱)

عہبدوئلای کوری عومہر (ہجری خوابان لے ہی) کہناسراوہ بہئیبنوعموہر، واتہ: کوری عومہر، فہرموی: پیغہمبہر (دروودی خودی لمسر ہی) پیشپکہیہکی ولاخی بہرزی سازدا، نہسپو ماینہکانی کرد بہدووتاقم، نہو ولاخانہی کہنامادہ

(۲۲۰) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الأمر بتحسين الصلاة وإتمامها والخشوع فيها، رقم: ۹۵۷-۴۲۴.

(۲۲۱) أخرجه مسلم في الإمارة، باب: المسابقة الخيل وتضميرها، رقم: ۸۲۰-۱۸۷۰.

کرا بوون بۇ قوشمه، نه مسهري مهيدانى تهراتينه کهيان حهيفاء بوو، نه وسهري نه نييه تولوه دواع بوو، نه و ماين و نه سپانه يشى که ناماده نه کرابوون بۇ قوشمه، گۆرهبانى پيشبرکي کهيان کورت تر بوو، له نه نييه تولوه دواعه وه بوو، هه تا مزگه وتى بهنى زوره يق. ودهن خوم يه کيک بووم له و که سانه ي که به شداريان له م پيشبرکي يه دا کرد. (ت/۱/۱۰۲/۸ = تاج-۴ ز-۳۳ ژ-۴۲۳ چ-۴).

۲۶۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ فَقَالَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) انْثُرُوهُ فِي الْمَسْجِدِ وَكَانَ أَكْثَرَ مَالٍ أُتِيَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الصَّلَاةِ وَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهِ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ جَاءَ فَجَلَسَ إِلَيْهِ فَمَا كَانَ يَرَى أَحَدًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِذْ جَاءَهُ الْعَبَّاسُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعْطِنِي فَبِأَيِّ فَادَيْتُ نَفْسِي وَفَادَيْتُ عَقِيلًا فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خذْ فَحِثًا فِي ثَوْبِهِ ثُمَّ ذَهَبَ يَقْلُهُ فَلَمْ يَسْتَطِعْ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْمُرْ بَعْضَهُمْ يَرْفَعُهُ إِلَيَّ قَالَ لَا قَالَ فَارْفَعُهُ أَلْتِ عَلَيَّ قَالَ لَا فَتَشْرَ مِنْهُ ثُمَّ ذَهَبَ يَقْلُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْمُرْ بَعْضَهُمْ يَرْفَعُهُ عَلَيَّ قَالَ لَا قَالَ فَارْفَعُهُ أَلْتِ عَلَيَّ قَالَ لَا فَتَشْرَ مِنْهُ ثُمَّ احْتَمَلَهُ فَأَلْقَاهُ عَلَى كَاهِلِهِ ثُمَّ انْطَلَقَ فَمَا زَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُتْبِعُهُ بَصَرَهُ حَتَّى خَفِيَ عَلَيْنَا عَجَبًا مِنْ حِرْصِهِ فَمَا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَثَمَّ مِنْهَا دِرْهَمٌ). (الحديث: ۴۲۱ طرفاه في: ۳۰۴۹، ۳۱۶۵).

نه نهس (همزی خوی لى بن) فهرمووی بویه کههجار مائی وازۆر له سه رانه ی ولاتی به حرهین بییت بۇ پیغه مبهه (درووی خوندی له سه ر بن) فهرمووی: (له ناو گو شه یه کی مزگه وت دا هه لپریژن).

کاتی پیغه مبهه (درووی خوندی له سه ر بن) ته شریفی رویشت بۇ مزگه وت بۇ نوپژ ناوړی له و ماله نه دایه وه تانویژه کی ته و او کرد، نه وسا رویشت به لایه وه دانیشت، جاهه رکه سیکی دمدی به شی ددها لی، له پر عه باسی مامه ی

پښه مېر هات، فەرمووی: ئەه ی پښه مېرەری خودا! لەم سامانە بەشم بەدە، چوونکە من پارە ی دوو سەرانەم داو، سەرانە ی خۆم و سەرانە ی عەقیلی برازام، کە هەردوو کمان لە غەزای بەدردا بە دیل گیرابووین، لە بەرئەو هە شایەنی باربوو و یارمەتیم، پښه مېر پښی فەرموو: (فەرموو بۆخۆت ببە)، ئەو جا عەباس بە لەپ لە سامانە کە ی مائی یە ناو عاباکە یەو، کە هات هە ئی بگری نەیتوانی بیدا بە کۆ ئیا، جا فەرمووی: ئەه ی پښه مېرەری خودا! فەرمان بکە بە یە کۆ کە بیدا بە کۆ ئما، فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بێ) (ناشتی وانا کەم) فەرمووی: دەخۆت بیدە بە کۆ ئما، فەرمووی: (دروودی خودای لەسەر بێ) (ئەو دیش ناکەم) جا هە ندیکی لە کۆ ئلە کە ی دا کردو، دیسان ویستی هە ئی بگری، وە عەرز ی حە زرفتی کردەو: ئەه ی پښه مېرەری خودا! فەرمان بکە بە کە سۆ ئمە جا بیدا بە کۆ ئما، فەرمووی: (خەیر) فەرموویەو: دەخۆت بیدە بە کۆ ئما، فەرمووی: (خەیر) جا هە ندیکی تری ئی دا کردو ئەو سا هە ئی گرتو دای بە کۆ ئیداو رویشت، پښه مېریش (دروودی خودای لەسەر بێ) چاوی تی بپری و سەرنجی عەباسی مامی دا، هەتا لە بەر چاومان ون بوو، ئەو ەندە سەیری لە سوور بوون و هە ئپەو پەرۆشی ی عەباس بۆ مال هات، سامانە کە هە مووی سە دە هەزار دیر هەم بوو، هەر لەو شوپنەدا پښه مېر (دروودی خودای لەسەر بێ) هە ئنە سا هەتا هە مووی دا بەش کردو یە ک درە می نە مایەو.

رافە و شیکردنەو:

ئەم فەرموودە یە تە علیقە، بە لام ئەبونە عیم لە (مستخرج) ی خۆیدا، حاکم لە موس تە درەکی خۆیدا، بەر شتە یی، بە پی ی مەرجی بوخاری، گیراویانە تەو. بڕوانە (فتح الباری ب/ ٤٢١/ ل - ٦١٤)

٢٦٢- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ عِثْبَانَ بْنَ مَالِكٍ وَهُوَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِمَّنْ شَهِدَ بَذْرًا مِنَ الْأَنْصَارِ أَلَّهُ أُنِّي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ أُنْكَرْتُ بَصْرِي وَأَنَا

أَصْلِي لِقَوْمِي فَإِذَا كَانَتْ الْأَمْطَارُ سَالَ الْوَادِي الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ لَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ آتِيَّ
مَسْجِدَهُمْ فَأَصْلِي بِهِمْ وَوَدِدْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَّكَ تَأْتِينِي فَتُصَلِّيَ فِي بَيْتِي فَأَتَّخِذُهُ
مُصَلًّى قَالَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَفْعَلُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ قَالَ عِثْبَانُ
فَعَدَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرٍ حِينَ ارْتَفَعَ النَّهَارُ فَاسْتَأْذَنَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَذْنَتْ لَهُ فَلَمْ يَجْلِسْ حَتَّى دَخَلَ الْبَيْتَ ثُمَّ قَالَ أَيْنَ تُحِبُّ
أَنْ أَصْلِيَ مِنْ بَيْتِكَ قَالَ فَأَشْرَفْتُ لَهُ إِلَى نَاحِيَةِ مِنَ الْبَيْتِ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَبَّرَ فَقُمْنَا فَصَفَّنَا فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ قَالَ وَحَبَسْنَاهُ عَلَى خَزِيرَةٍ
صَنَعْنَاهَا لَهُ قَالَ فَثَابَ فِي الْبَيْتِ رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ الدَّارِ ذُووُ عَدَدٍ فَاجْتَمَعُوا فَقَالَ قَائِلٌ
مِنْهُمْ أَيْنَ مَالِكُ بْنُ الدُّخَشِينِ أَوْ ابْنُ الدُّخَشِينِ؟ فَقَالَ بَعْضُهُمْ ذَلِكَ مُنَافِقٌ لَا يُحِبُّ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَقُلْ ذَلِكَ أَلَا تَرَاهُ قَدْ قَالَ لَا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يُرِيدُ بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ قَالَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّا نَرَى وَجْهَهُ
وَنُصِيحَتَهُ إِلَى الْمُنَافِقِينَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى
النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَتَّبِعِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ. (الحديث: ٤٢٥ طرفه في: ٤٢٤). (٢٢٢)

مهحموودی کوپی رمبیع (همزی خوی لب بن) فهرمووی: عیتبانی کوپی مالیک (همزی
خوی لب بن) کهله هاورپیانای پیغه مبه ر بوو، که یه کیک بوو له و نه نصاریانه ی
که ناماده ی جهنگی به دربوو بوون، به رنوپیژی بو هوزه که ی خوی ده کرد، روژی
هاته خزمه تی چه زرمه ت (همزی خوی لب بن) عه رزی کرد: نه ی پیغه مبه ری خودا! که لی
جار ری ده که وی ده بی به تاریکستان و باران، منیش پیاوپیکی کوپرم و ناتوانم
به و باران و تاریکه شه وه برپوم بو مزگه وت به رنوپیژیان بو بکه م، به تایبه تی
که باران بباری شیوه که ی واله نیوانی منو نه واندا ریگه م نادا، جاله به رنه وه

ئەى پىڭەمبەرى خودا! ھەزدەكەم تەشرىف بىنى بۆلەم، لەشۋىنىكى مەلەكەما
بۇ پىرۋىزى و موبارەكى نوپۇزى بىكە، تائەو شۋىن نوپۇزى تۆ بىكەم بەنوپۇزگەى
خۆم، ھەرمووى: پىڭەمبەرىش (دروودى خودەى لەسەر بىن) ھەرمووى: (خوا ياربى
وادەكەم).

عەتبان دەيفەرموو: جابۇسبەينى، كەخۇر بەرزەوہ بوو، پىڭەمبەر (دروودى
خودەى لەسەر بىن) لەگەل دەستەيى لەيارانى، كەئەبۋبەكرىان تىدابوو، تەشرىفيان ھات،
جا ھەزەمت (دروودى خوى لى بىن) رىخۋازى كەرد، منىش ھەرمووم لى كەردن، كەھاتە
ژوورەوہ تەشرىفى دانەنىشت تافەرمووى: (لەكوئى مەلەكەتدا ھەزدەكەى
نوپۇزى لى بىكەم؟) منىش گۆشەيەكەم لەناو مەلەكەدا پىنىشان دا.

ئەوجا پىڭەمبەر (دروودى خودەى لەسەر بىن) لەویدا بەرمو قىبلە راوہستاو،
ئەللاھوئەكبەرى نوپۇز دابەستنى كەردو، ئىمەيش لەپشتىەوہ رىزبووين و ،
پىڭەمبەر خوى رىزى كەردىن، وەنوپۇزمان بەكۆمەل لەپشتىەوہ دابەست،
ئەوجا دوو ركات نوپۇزى سوننەتى بۆمان كەردو، سلاوى داىەوہ.

ھەرمووى: ئەوجا پىڭەمبەر و مەوانەكانى تەرمەن گل داىەوہو، ئارەدەى
قىمەمان بۇ دروست كەردن. جالەخەلكى گەپرەك بەرمبەرە لە پىڭەمبەر (دروودى
خودەى لەسەر بىن) كۆبۋونەوہو ھاتن بۇخزمەتى، گوتيارى لەوان گوتى: ئەوہ بۇ مالىكى
كۆپى دوخەيشىن ديار نىيە، دەبى لەكوئى بى وانەھاتووە بۇ خزمەتى
پىڭەمبەر و ئامادەى ئەم كۆرە پىرۋزە نەبووہ؟ پىاوپىكىان وەلامى داىەوہو
گوتى: كۆرە! ئەوہ ناپاكە، دوو رووہ، ھەربەدەم موسولمانە، لەدلەوہ رقى
لەخووا پىڭەمبەرى خوداىە. پىڭەمبەرىش (دروودى خودەى لەسەر بىن) ھەرمووى: (نا،
وامەلى، ئەوہتا بەبەرچاوەوہ ئاشكرا دەلى: (لاىلە الا اللہ) مەبەستى لەگوتنى
ئەم وشە پىرۋزە رەزاي خوداىە!) ھەرمووى: خودا پىڭەمبەرى خودا باشترى
دەزانن، ھەرمووى: بەلام ئىمە واھەست دەكەين كەبەدل لەگەل ناپاكەنەو،
بەدەمىش پاسى ئەوان دەكا. سەرورەيش (رەزاي خوى لى بىن) ھەرمووى: (دەسا مالىك

شایه‌تمانی ساخ له‌بهر رمزای خودا هی‌ناوهو، هه‌رکه‌سی‌کیش ساخ له‌بهر رمزای خودا بلی (لا اله الا الله: جگه له په‌رومردگاری پاک خوای تر نییه) خودا له‌قیامه‌تا له‌سه‌ر ناگری دۆزه‌خ چه‌رامی ده‌کا). (ت/۱/۳۷۸-ز-۱۲۴ ژ-۷۵۳ چ-۴).

رافه و شیکردنه‌وه:

ئه‌م به‌هرانه له‌م فه‌رمووده‌یه و مرده‌گیرین: به‌رنوێژی کوی‌ر، دواکه‌وتن له‌نوێژی کۆمه‌ل له‌بهر مه‌هانه‌ی ره‌وا، دیاریکردنی نوێژگا له‌ناو مال دا، پی‌روزی و مرگرتن له‌جی‌گه‌ی نوێژو خواپه‌رستی پی‌غه‌مبه‌ران و پی‌اوچاکان، نیشانه‌للا کردن، چوون بو خزمه‌تی پی‌اوچاکان کاتی دینی شوینی بکه‌ن، نوێژی سوننه‌ت به‌پۆژ به‌جه‌ماعه‌ت دروسته، واباشیشه دوو ركات بکری، دروسته بگوتری: مزگه‌وتی فیساره‌که‌س.

۲۶۳- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ وَأُمَّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) ذَكَرْنَا كَنِيْسَةً رَأَيْنَاهَا بِالْحَبْشَةِ فِيهَا تَصَاوِيرُ فَذَكَرْنَا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ أَوَّلِيكَ إِذَا كَانَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَمَاتَ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّوْرَ فَأَوَّلِيكَ شَرَّارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ). (الحديث: ۴۲۷ اطرافه في: ۴۳۴، ۱۳۴۳، ۳۵۷۳). (۲۲۳)

عائیشه (رمزای خوای لهن بن) فه‌رمووی: ئومموحه‌بی‌به‌و ئومموسه‌له‌مه، که‌هه‌ردووکیان هاوسه‌ری پی‌غه‌مبه‌ر بوون - دروودی خودا له‌سه‌ر پی‌غه‌مبه‌رو رمزای خودا له‌هاوسه‌رو یارانی - له‌ولاتی چه‌به‌شه، له‌کاتی کۆچ کردنیاندا بو ئه‌وی، کلیسایه‌کیان دی‌بوو، به‌ناوی مارییه، باسی ئه‌و په‌یکه‌رو وێنانه بو پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) گێ‌ر‌پایه‌وه، که‌له‌ناو ئه‌و کلێ‌سایه‌دا دی‌بوویان.

فهرمووی (دروودی خودای لسمه بئ): (ئەوانە هۆزێکن کاتێ بەندهیهکی باش، یاپیاوچاکی ئەناویاندا هەڵدەکهوێ، کەدەمرئ دەچن مزگەوت لەسەر گۆڕەکهی دروست دەکەن و ئەو وێنانە ی تیا دەکێشن، ئەم جوۆرە کەسانەیش ئەم جوۆرە رهوشتە ناپەسەندهیان داهێناوه بەدترینی دروستکراوانی خودان، لەلای خودای مەزن لەپۆزی قیامەتدا) (ت/۱/۳۶۶/۱ ز ۱۲۱ ژ ۷۳۵ ج ۴).

رافە و شیکردنەوه:

شیخی عەسقەلانی (سەلامی خوای لی بئ) لەفەتحول باریدا لەم جێگەیهدا دەفهرمووی: ئەم فەرموودەیه بەلگەیه لەسەرئەوه کە لەبەریارو حوکمە شەرعی یەکاندا بایەخ بەشەرعه، نەک بەئەقل و هۆش.

۲۶۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ فَنَزَلَ أَعْلَى الْمَدِينَةِ فِي حَيٍّ يُقَالُ لَهُمْ بَنُو عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ فَأَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِمْ أَرْبَعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى بَنِي النَّجَّارِ فَجَاءُوا مُتَقَلِّدِي السُّيُوفِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَاحِلَتِهِ وَأَبُو بَكْرٍ رَذْفُهُ وَمَلَأَ بَنِي النَّجَّارِ حَوْلَهُ حَتَّى أَلْقَى بِفَنَاءِ أَبِي أَيُّوبَ وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يُصَلِّيَ حَيْثُ أَدْرَكَتُهُ الصَّلَاةُ وَيُصَلِّيَ فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ وَأَلَّهُ أَمْرَ بَيْنَاءِ الْمَسْجِدِ فَأَرْسَلَ إِلَى مَلَأٍ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ فَقَالَ يَا بَنِي النَّجَّارِ ثَامِنُونِي بِحَائِطِكُمْ هَذَا قَالُوا لَا وَاللَّهِ لَا نَطْلُبُ ثَمَنَهُ إِلَّا إِلَى اللَّهِ فَقَالَ أَنَسٌ فَكَانَ فِيهِ مَا أَقُولُ لَكُمْ قُبُورُ الْمُشْرِكِينَ وَفِيهِ خَرْبٌ وَفِيهِ نَخْلٌ فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقُبُورِ الْمُشْرِكِينَ فَنَبَشَتَتْ ثُمَّ بِالْخَرْبِ فَسَوَّيْتُ وَبِالنَّخْلِ فَقَطَعَ فَصَقُّوا النَّخْلَ قَبْلَةَ الْمَسْجِدِ وَجَعَلُوا عِضَادَتِيهِ الْحِجَارَةَ وَجَعَلُوا يَنْقُلُونَ الصَّخَرَ وَهُمْ يَرْتَجِزُونَ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهُمْ وَهُوَ يَقُولُ:

اللَّهُمَّ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُ الْأَخِرَةِ فَاعْفِرْ لِلْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ (۲۲۴)

ئەنەس (رەزى خۇدای لىق بى) فەر مووى: پىغەمبەر (دروودى خۇدای لەسەر بى) كەكۆچى كىرد بۇ مەدىنە، لەپىشا لەعەوالى مەدىنە دابەزى، لەناو خىلايكا كەپپان دەگوتن: بەنى عەمرى كۆرى عەوف، لەناوينا چوار دەشەو ماپەو، ئەوجا هەوالى نارد بۇ بەنى نەججارى خالوانى، كەهاتن هەموو شمشىرەكانيان كىردبوو شانيان، ئىستايىش ئەللىق ئەو دىمەنە لەبەرچاومە، كەچۆن پىغەمبەر (دروودى خۇدای لەسەر بى) بەسوارىي وشرەكەى ژىرى بوو، بۇ زىدە رېز ئەبوبەكر لەپاشكۆپەو سوار بوو بوو، لەگەلئا بەرمەو شارى مەدىنە دەرۆشتن، تاگەيشتە ناوشار ئىشكى پىغەمبەريان لەناحەز دەگرت، كەگەيشتەجى پىغەمبەر (دروودى خۇدای لەسەر بى) بارگەكەى لەحەوشەى ئەبوئەيوبا خست، وەلەپپىش دروستكردى مزگەوتەكەيدا لەكويدا نوپۇزى لى دەبوو لەویدا نوپۇزى دەكرى، رى دەكەوت لەناو پەچەرانىشا نوپۇزى دەكرى، تالەپاشتر فەرمانى كىرد بەدروست كىردى مزگەوت، جاناردى بەشوین كۆمەلەى بەنى نەججارد، كەهاتنە خزمەتى پىق فەر موون: (ئەى بەنى نەججارا ئەم باخەى خۆتانم پىق بفرۆشن و نرخەكەيم پىق بلىن؟) گوتيان: نەبەخودا بەفرۆشتن نايدەين، بەلام بەخۆپايى پىشكەشى دەكەين بەخودا پىغەمبەرى خودا بەهاگەيمان هەر لەخودا دەوى، ئەنەس دىفەر موو: باپىتان بلىم كەچى تىدادبوو: چەند گۆپىكى بىپەرستان و چەند كەلاوئەك و برى دارخورماى تىدادبوو، جا پىغەمبەر (دروودى خۇدای لەسەر بى) فەرمانى دىكرى گۆپى بىپەرستەكانيان هەلئەكاندو چالايى شوین گۆرەكانيان پىر كىردەموو دارخورماكانيان برى و لەلای پروگەى مزگەوتەكەو رىزان كىردن و، هەردوولاشىپانى دىرگاگەشيان لەتاشەبەرد دروست كىرد، كاتى كەتە بەردەكانيان دەگواستەو سۆزىان دەكرى پىغەمبەرىش لەگەلئان سۆزى دىكرى دىفەر موو:

فَاغْفِرْ لِلْأَصَّارِ وَالْمُهَاجِرَةِ

اللَّهُمَّ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُ الْآخِرَةِ

خیر ئەوخێرە سەبەى لەخوانە! رەحمەت لەئەنصار، لەکۆچکارانە!

(ت/۲/۵۷۸/۱ ز-۲۲۳ ژ-۱۱۴۲ ج-۴ ت/۴/۲۱۶/۴).

۲۶۵- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (إِنَّهُ كَانَ يُصَلِّي إِلَى بَعِيرِهِ وَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ). (الحديث: ۴۳۰ طرفه في: ۵۰۷). (۲۲۵)

ئەبنوعومەر (بەزەى خوێبان لەسەر) جارى وادەبوو و شترەكەى لەبەردەم خۆیدا رادەگرت و دەيکرد بەبەربەست، واتە: بەسوترەى نوێژ، ئەوجا لەناستی و شترەكەى بەرمو رووگە نوێژەكەى دەكرد، و مەدەيشى فەرموو: بۆخۆم پێغەمبەرم دیوه كەناوای كردوو! (ت/۴/۲۳۷/۱ ز-۶۷ ژ-۴۴۹ ج-۴).

۲۶۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (عَرِضْتُ عَلَى النَّارِ وَأَنَا أَصْلِي). (الحديث: ۴۳۱ طرفه في: ۲۹). (۲۲۶)

ئەنەسى كۆرى مالىك (بەزەى خۆى لەسەر) فەرموو: سەرور (دروودى خۆى لەسەر) فەرموو: (جاری ئەناو نوێژدا بووم كەخوای گەورە ناگرى دۆزەخى پێنیشان دام).

رافە و شیکردنەوه:

لەفەتحوالباریدا نامازە بۆئەمە دەكا: كەبەئارمزوو لەناو نوێژدا رووكردە ناگر باش نییە، بەلام لەبەرناچاری فەیناكا

۲۶۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا). (الحديث: ۴۳۲ طرفه في: ۱۸۸۷). (۲۲۷)

(۲۲۵) أخرجه مسلم منقطعا (عينى / ۹۱/۸۲/۴) المترجم. = ۱۱۱۷.

(۲۲۶) أخرجه مسلم في فضائل النبي (عينى / ۹۲/۸۵/۴) المترجم.

۲۶۸- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَا (لَمَّا نَزَلَ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَفِيقٌ يَطْرُحُ خَمِيصَةً لَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَإِذَا اغْتَمَّ بِهَا كَشَفَهَا عَنْ وَجْهِهِ فَقَالَ وَهُوَ كَذَلِكَ لَعَنَهُ اللَّهُ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَلْيَائِهِمْ مَسَاجِدَ يُحْذَرُ مَا صَنَعُوا). (الحديث: ۴۳۵ أطرافه في: ۱۳۳۰، ۱۳۹۰، ۳۴۵۳، ۴۴۴۱، ۴۴۴۳، ۵۸۱۵).

عائیشہ و ثیبونوعہباس (رمزای خویان لى بى) دمفهرموون: (کاتى فریشتہى گيانکیشان هات بو خرمهتى حهزرت (رمزى خوى لى بى) لهکاتى سهرمه رگا، حهزرت (رمزى خوى لى بى) پۆپه شمینیکی گۆل گۆلى دابوو به سهر روخسارى خویدا، ناوبه ناو که پۆپه شمینه که خهفه و تهنگه نهفه سی ده کرد، رووی خوی لادهدا، وهله کاتى نه م سه خلهتى سهرمه رگا دافهرمووی (دروودی خودی له سهر بى): (له عنهت و نهفرینی خودا له سهر جووله که و گاور بى، که گۆرى پیغه مبه رکانی خویان کردوو به مزگهوت).

پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بى) به م فهرمایشته هه ره شهى له م کرداره ناپه سه ندهیان ده کرد، نه بادا موسولمانانیش چاو له وان بکه و، هه مان تاوان بکه و، گۆرى پیغه مبه ر بکه و به مزگهوت و، نوپژو په رستش تیدا بکه و، به ر مبه ره له پاش روژگار یکی دوورو درپژ گۆره که خوشی بپه رستن: (ت/۳۶۷/۲: ش)

۲۶۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ وَلِيدَةَ كَانَتْ سَوْدَاءَ لِحَيٍّ مِنَ الْعَرَبِ فَأَعْتَقَهَا فَكَانَتْ مَعَهُمْ قَالَتْ فَخَرَجَتْ صَبِيَّةً لَهُمْ عَلَيْهَا رِشَاحٌ أَحْمَرُ مِنْ سُيُورٍ قَالَتْ فَوَضَعَتْهُ أَوْ وَقَعَ مِنْهَا فَمَرَّتْ بِهِ حُدَيَّةٌ وَهُوَ مُلْقَى فَحَسِبْتُهُ لَحْمًا فَخَطَفْتُهُ قَالَتْ فَاتَّمَسُوهُ فَلَمْ يَجِدُوهُ قَالَتْ فَأَتَاهُمُونِي بِهِ قَالَتْ فَطَفِقُوا يُفْتَشُونُ حَتَّى فَتَشُوا قُبُلَهَا

قَالَتْ وَاللَّهِ إِنِّي لَقَائِمَةٌ مَعَهُمْ إِذْ مَرَّتِ الْحُدَيَّاءُ فَأَلْفَنَتْهُ قَالَتْ فَوَقَعَ بَيْنَهُمْ قَالَتْ فَقُلْتُ هَذَا الَّذِي أَتَاهُمُ مُونِي بِهِ زَعَمْتُمْ وَأَنَا مِنْهُ بَرِيئَةٌ وَهُوَ ذَا هُوَ قَالَتْ فَجَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْلَمَتْ قَالَتْ عَائِشَةُ فَكَانَ لَهَا خِבَاءٌ فِي الْمَسْجِدِ أَوْ حِفْشٍ قَالَتْ فَكَانَتْ تَأْتِينِي فَتَحَدِّثُ عِنْدِي قَالَتْ فَلَا تَجْلِسُ عِنْدِي مَجْلِسًا إِلَّا قَالَتْ:

وَيَوْمَ الْوُشَاحِ مِنْ أَعَاجِبِ رَبَّنَا أَلَا إِنَّهُ مِنْ بَلَدَةِ الْكُفْرِ أَلْجَانِي

قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ لَهَا مَا سَأَلُكَ لَا تَقْعُدِينَ مَعِيَ مَقْعَدًا إِلَّا قُلْتُ هَذَا؟ قَالَتْ فَحَدَّثَنِي بِهَذَا الْحَدِيثِ: (الحديث: ۴۳۹ طرفه في: ۳۸۳۵).

عائشہ (ہمزای خوی لب بن) دہفہ رموی: ہوزیکی عہرب ہہبوو، کھنیزیکی رہشیان ہہبوو، کاتی نازادیان کرد ہر لہگہ لیان مایہوہ، کھنیزہککھ بوی گیرامہوہ وتی: کچولہیہکیان ہہبوو، تازہ بووک بوو، دہچی بؤ کوؤ وکانی، بہر مووریکی سووری کشتہک چہرمینی لہخوڈابوو، دوو گورزہ بوو، دوو رہنگ بوو، بہمرواری و کوڑہکھ ہونراہوؤو، بہسیرمہ لہسہر تہختی چہرم لہسہر شیوہی کھمہرہو ہہیاسہ دروست کرابوو، گوتی: جاکیزہکھ بہرموورہکھ لہشوینئی دادہنی، یاگوتی: لی ی دہکھوئی، کوؤلارمیئ بہدانراوی دہیبینی، لہبہرسووریی چہرمہکھو سپیتی مرواری یہکھ وادہزانی پارچہیی گوشت و بہزہ، پری پیادا دہکاو دہیفریئی.

گوتی: گہلی بویگہہران نہیانڈوزیہوہ، گوتی: نیر منیان کرد بہدزو تومہتی ناہہقیان لہبارمیہوہ لہمندا، ومدہستیان کرد بہپشکنیم، وتی: تہنانہت ناوگہلیشیان پشکنیم! ومانا شہرمیشم گہران بوی!

جاگوتی: منیش بہکوئی دل لہخودا پارامہوہ کھپاکی ی و بی تاوانی من ناشکرا بکا، نیر ہیشتا من لہناویاندا بہپیوہ راومستابووم کھلہپر لہولاوہ کوؤلارہکھ لہناسمانہوہ ہات، بہرموورہکھ ی فری دایہ نیوانی کوؤمہلہکھیانہوہ،

گوتی: جاگوتم: نهوا خودا پاکی و بی تاوانی ی منی دمربری و بوختان و شهلتاخه که ی نیوه ی پووج کردهوه، نهومتا نه مه بهرموورمه که تانه.

عائیشه فهرمووی: جا ژنه که هاته خزمه تی حه زرمه ت (رمزی غوی لسی بست) و هموسولمان بوو، عائیشه فهرمووی: نه م ژنه چاتوئیکی له ناو مزگهوتا هه بوو، ستاری تیادا ده کرد، یا فهرمووی: کولینیکی له ناو مزگهوتا هه بوو، عائیشه فهرمووی: که ل جار دههات بولام و قسه ی بو ده کردم، هه موو جارئ که داده نیشته له لام ده یگوت:

وَيَوْمَ الْوِشَاحِ مِنْ أَعَاجِبِ رَبَّنَا أَلَا إِنَّهُ مِنْ بَلَدَةِ الْكُفْرِ الْجَانِي

رۆژه که هی بهرموور، س پر ی به زدانی
رزگاری ک رد م له گاورسانی

به په خشانیش واته: رۆژه که بهرموورو کۆلاره که یه کی که له رۆژه سهیره کانی پهروهردگارمان، نۆخه ی که پزگاری کردم له گاورسانی. منیش جارئ پێیم گوت: نه وه چیه له هه موو کۆرپکا نه م هه ئبهسته ده خوینیته وه؟ ئیتر نه ویش نه م داستانه ی بۆم باس کرد.

رافه و شیکردنه وه:

نه م فهرموودمیه به لگه یه له سه رنه وه مرؤفی بی جیگه و پێگه، ژن بی یان بیاو، دروسته بۆ له ناو مزگهوتا ستاربگری، چ به شهو، چ به رۆژ، به مه رجئ مه ترسی تووشبوونی نازاوه ی نه بی، به لگه ی نه وه یشه که نرای سته مبار با ببیروا (کافر) یش بی گیرا ده بی.

۲۷۰- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْتَ فَاطِمَةَ فَلَمْ يَجِدْ عَلَيْهَا فِي الْبَيْتِ فَقَالَ أَيْنَ ابْنُ عَمِّكَ قَالَتْ كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ شَيْءٌ فَعَاضَنِي فَخَرَجَ فَلَمْ يَقُلْ عِنْدِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لِلْإِنْسَانِ انْظُرْ أَيْنَ هُوَ فَجَاءَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هُوَ فِي الْمَسْجِدِ رَاقِدٌ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُضْطَجِعٌ قَدْ سَقَطَ رِدَاؤُهُ عَنْ شِقِّهِ وَأَصَابَهُ ثُرَابٌ فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُهُ عَنْهُ وَيَقُولُ: (قُمْ أَبَا ثُرَابٍ، قُمْ أَبَا ثُرَابٍ). (الحديث: ۴۱ ۴ أطرافه في: ۳۷۰۷، ۶۲۰۴، ۶۲۸۰). (۲۲۸)

سه هلی کوری سه عد (همزی خوی لن بر) فهرمووی: پیاوی له که سوکاری مهروان بوو به سه رکاری سهر شاری مه دینه ی نازدار، ناردی به شوینما گوتی: و مره جنیو به عه لی بده! گوتم: من شتی وانا که م. پی ی گوتم: که نه وه نا که ی بلی: له عنت و نه فرینی خودا له نه بوتوراب. گوتم: من هه له ی وانا که م، چوونکه هیج ناویکی عه لی وه کوو نه م ناوه ی له لای خو ش نه بوو، که به نه بوتوراب بانگیان ده کرد که یفخو ش ده بوو، جاپییان گوت: له بهر چی به عه لی ده لئین نه بوتوراب، واته: خو لاوی، فهرمووی: جاری پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بر) دهر و ا بو مائی فاطیمه ی کچی دهر وانی عه لی له ماله وه نییه، دمه رموئ: ناموزات کوا؟ فاطیمه ده لئ: شتی له نیوانماندا روی دا، توژی عاجزی که وته نیوانمان و له بهر نه وه چو وته دهر وه و چانی نیومرو ی له لای من نه کرد، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بر) به مروئی دمه رموئ: (ناده ی بزانه عه لی له کوئ یه؟) که دیته وه ده لئ: نه ی پیغه مبه ری خودا! عه لی له مرگه وت نووستوو، حه زرت (همزی خوی لن بر) ده چی بو لای، دهر وانی و اراکشا وه پو شا که که ی له لایا که وتوو و خو لاوی بو وه، جا پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بر) به دهستی خو ی خو له که ی لی دمه کی نی خو ش خو ش دمه رموئ: (هه لسه نه ی خو لاوی! هه لسه نه ی نه بوتوراب!) (ت/۵/۶۴/۵ تاج-۲ ز-۹ ژ-۳۲۹۲ ج-۴).

۲۷۱- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ السَّلْمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ). (الحديث: ۴۴۴، طرفه فی: ۱۱۶۳). (۲۲۹)

نهبو قهتاده (همزی خوی لبی) فهرمووی: سهروهر (دروودی خوندی لسمبر لبی) فهرمووی: (ههرکاتی چوونه ناو مزگهوت، له پېش نهوهدا که دابنیشن دوو رکات نویژی دیاری مزگهوت بکهن). (ت/۱/۳۵۶/۵ ز-۱۸ ژ-۷۱۰ ج-۴ = ش/د/ت/ن).

روونکردنهوه: نهبو قهتادهی نهل سوله می (همزی خوی لبی) ناسراوه بهشاسواری پیغهمبری خودا (فارس رسول الله) سهدو حهفتا فهرموودهی له حهزمرتهوه (دروودی خوندی لسمبر لبی) گپړاومتهوه، سیازده فهرموودهی له بوخاریدا ههیه، نه بو قهتاده دم فهرمووی: (له پوژی غمزای ذی فهرمهردا، حهزمرته (همزی خوی لبی) پپی فهرمووو: (نهوه چپیه بهدهم و چاوتنهوه؟) گوتم: نهوه زامی تیره بهرم که وتوو نهوه پیغهمبری خودا! فهرمووی (دروودی خوندی لسمبر لبی): (ده و مره نزیکه وه) منیش رویشتمه بهرده می، تفی پیروژی دا له جیگه ی تیره که، بپرای بپرای نه پلی داو نه کولایه وه! له پنهجاو چواری کوچیدا له مه دینه مرد، بیژراویشته: له (۳۸) دا مردووه، عهلی نویژی مردووی له سمر کردوه.

۲۷۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (أَنَّ الْمَسْجِدَ كَانَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَبْنًى بِاللِّبْنِ وَسَقْفُهُ الْجَرِيدُ وَعُمْدُهُ خَشَبُ النَّخْلِ فَلَمْ يَزِدْ فِيهِ أَبُو بَكْرٍ شَيْئًا وَزَادَ فِيهِ عُمَرُ وَبَنَاهُ عَلَى بُنْيَانِهِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاللِّبْنِ وَالْجَرِيدِ وَأَعَادَ عُمْدَهُ خَشَبًا ثُمَّ غَيَّرَهُ عُثْمَانُ فَرَادَ فِيهِ زِيَادَةٌ كَثِيرَةٌ وَبَنَى جِدَارَهُ بِالْحِجَارَةِ الْمَنْقُوشَةِ وَالْقَصِصَةِ وَجَعَلَ عُمْدَهُ مِنْ حِجَارَةٍ مَنْقُوشَةٍ وَسَقَفَهُ بِالسَّاجِ). (الحديث ۴۴۶). (۲۳۰)

(۲۲۹) أخرجه مسلم في الصلاة المسافرين وقصرها باب: استحباب تحية المسجد بركعتين، رقم: ۷۱۴-۱۶۵۱.

(۲۳۰) أخرجه مسلم عن طريق مسلمة عن أبي نضرة عن أبي سعيد (فتح الباري/۱/۶۴۶/

رقم/۴۴۷) المترجم. = ۱۲۱۷ مسلم. مساجد. الشيخ شيجا.

ثیبنو عومەر (مەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: لەسەر دەمی پێغه مێهر خۆیدا (دروودی خۆدی لەسەر بێ) مزگەوتە کە ی مەدینە، کە ناو دارە بە مزگەوتی پێغه مێهر، بە خشتی کال دروست کرابوو، دارە پراکە ی و پەردوو هە کە ی پە لکە خورما بوو، کۆلە کە و دەستە ک و نیرگە کانی لە دار خورما بوون، ئە بوبە کەر لە ماوە ی جێ نشینی خۆ یا هیچ دەستکاری نە کرد، بە لām عومەر (مەزای خۆی لێ بێ) دەستکاری کردو لە پانی و بەرزی لێ ی زیاد کرد، بە لām هەر وە ک سەر دەمی پێغه مێهر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) دیوارە کە ی بە خشتی کال و، دارم پراو پەردوو هە کە ی لە دار خورما ی تازە دانایە وە، بە لām لە پاشا عوتمان (مەزای خۆی لێ بێ) لە کاتی جێ نشینی خۆ ی دا، دەستکاری یە ک ی چاک ی کردو، زۆر شتی گۆزی و، گە لێکی لێ پتر کرد، ئە وە بوو دیوارە کە ی بە بەردی نە خشاو و گە چ دروست کرد، وە لە باتی کۆلە کە پایە ی بە بەردی نە قاری نە خشین دانا، وە بە داری ساجیش بانه کە ی دارم پرا کرد. (ت ۱/۳۶۴ = ز- ۱۱۹ ژ- ۷۳۰ = ب/ د)

۲۷۳- عَنْ عِكْرِمَةَ (رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى) قَالَ: قَالَ: (لِي ابْنُ عَبَّاسٍ) (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) وَلَإِنَّهُ عَلِيٌّ اِطْلِقًا إِلَى أَبِي سَعِيدٍ فَاسْمَعَا مِنْ حَدِيثِهِ فَاطْلُقْنَا فَبِذَا هُوَ فِي حَائِطٍ يُصْلِحُهُ فَآخَذَ رِدَاءَهُ فَاحْتَبَى ثُمَّ أَلْشَأَ يُحَدِّثُنَا حَتَّى أَتَى ذِكْرُ بِنَاءِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ كُنَّا نَحْمِلُ لَبَنَةً لَبَنَةً وَعَمَّارٌ لَبَنَتَيْنِ لَبَنَتَيْنِ فَرَأَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَنْفُضُ الثَّرَابَ عَنْهُ وَيَقُولُ وَيَحْ عَمَّارُ تَقَتَّلُهُ الْفِتَةُ الْبَاغِيَةُ يَدْعُوهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ وَيَدْعُوْنَهُ إِلَى النَّارِ قَالَ يَقُولُ عَمَّارٌ أَغْوَدُ بِاللَّهِ مِنَ الْفِتَنِ). (الحديث: ۴۴۷ طرفه في: ۲۸۱۲).

عیکریمە (مەحمەتی خۆی لێ بێ) فەرمووی: ثیبنو عەباباس (مەزای خۆیان لێ بێ) بە من و بە عەلی کۆری فەرموو: بپۆن بۆ خزمەتی ئە بوسە عیدی خودری (مەزای خۆی لێ بێ) گۆی لە فەرمووده بگرن، ئێمە ییش چووین، کە چووینە خزمەتی لە ناو رەزێکی خۆ یا بوو، خەریکی رێکخستنی بوو، کە ئێمە ی دی لە شپۆشە کە ی هە لگرت و

پېچای له خوییه ووهو، بهرگی زانایانی پوښی، نه و جا دهستی کرد به گوتنی
 فهرمووده بۆمان، ههتا هاته سه رباسی دروستکردنی مزگه وتی پېغه مبهه
 له مه دینه، فهرمووی: ئیمه یهك خشت یهك خشتان هه لده گرت، به لام
 عه مامر گشت جاری دوو خشت دوو خشتی هه لده گرت، نه و منده شه وقی له سه
 ئیشه كه بوو، پېغه مبهه (دروودی خودی له سه به) له سه ره نه م حاله چاوی پی كه وت،
 به دهستی خوی ته پوتۆزه كه ی له سه رو له شی عه مامر دمه كاند، به وه نه و په ری
 رپزو رمزامه ندی به را به ری ده نواندو، مژده ی شه هید بوونی پی داو،
 فهرمووی: (هاوار له خۆم بۆ عه مامر! دهسته ی سته مكار ده یكوژن، عه مامر
 بانگیان دهكا بۆ قه بوو لكردنی مایه ی به هه شت، دهسته ی سته مكاریش نه و
 بانگ دهكهن بۆ سه ر كاری نا هه ق كه ده بی به هوی چوونه ناو ناگری دۆزه خ!)
 فهرمووی: عه مامریش فهرمووی: په نا ده گرم به په نای خودا له توو شبوونی
 نا زاوه. (ت ۲/۱۳۹/۵ تاج ۲ ز ۲۹ ژ ۳۴۱۲).

۲۷۴ - عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: (عِنْدَ قَوْلِ النَّاسِ فِيهِ حِينَ
 بَنَى مَسْجِدَ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرْتُمْ وَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ بَنَى مَسْجِدًا يَتَّبِعِي بِهِ وَجْهَ اللَّهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي
 الْجَنَّةِ). (الحدِيث: ۴۵۰). (۲۳۱)

پیشه و عوتمان (دروودی خودی له سه به) له کاتی جینشینی خویدا ویستی مزگه وته که ی
 پېغه مبهه (دروودی خودی له سه به) گه وه بکا، خه لکه که یش پینان ناخوش بوو، بیزاری
 یان دمربری، ئیمامی عوتمان فهرمووی: نه مه کردتان به چی نه و منده له سه ری
 دمرۆن، من خۆم له م لایه نه وه له ئیوه باشتی لی دمازم، چونکه به گوئی خۆم
 له زاری پیروزی پېغه مبهه رم ژنه وت ده یفه رموو: (هه رکه سی مزگه وتی دروست

بکا، ساخ له بهر رمزای خودا، خودایش له قیامه تا، له پاداشی ئه ومدا، له بهههشتا ته لاریکی بۆ دروست دهکا، له وینه ی ئه و مزگه وته

رافه و شیکردنه وه:

واته: مزگه وته دروستکراومکه تاگه ورمتر و باشتر بێ، ته لارمکهش باشتر ده بێ له بهههشتا

۲۷۵- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (مَرَّ رَجُلٌ فِي الْمَسْجِدِ وَمَعَهُ سِهَامٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمْسِكْ بِنَصَالِهَا). (الحديث: ۵۱ - طرفاه في: ۷۰۷۳، ۷۰۷۴). (۲۳۲)

جابیری کوری عهبدو لالا (رمزای خوی لێ بهر) فهرمووی: پیاوی له ناو مزگه وته وه تیپه پ بوو، پیغه مبهه (دروودی خودی له سهه بهر) پیی فهرموو: (دهست بگره به نووکه کانیانه وه، باکه سی زامار نه کهن)

۲۷۶- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ مَرَّ فِي شَيْءٍ مِنْ مَسَاجِدِنَا أَوْ أَسْوَاقِنَا بِنَبْلٍ فَلْيَأْخُذْ عَلَى نَصَالِهَا لَا يَغْفِرَ بِكَفِّهِ مُسْلِمًا). (الحديث: ۵۲ طرفه في: ۷۰۷۵). (۲۳۳)

ئوبوموسای نه شعهری (رمزای خوی لێ بهر) فهرمووی: خوشه و یست (دروودی خودی له سهه بهر) فهرمووی: (ئه گهر که سیك، تیرو شیرو نیزه و شتی وای پی بوو، وه چوو بۆ مزگه وت و بازاره کانه مان، بادهستی بگری به نووکه که یه وه، نه بادا موسولمانی زاماریکا). (ت/۱/۳۶۲/۱۹ ز- ۱۸ ژ- ۷۲۴ ج- ۴).

(۲۳۲) أخرجه مسلم في البر والصلة والأدب، باب: أمر من مر بسلام في مسجد، رقم: ۲۶۱۴ = ۶۶۰۴.

(۲۳۳) أخرجه مسلم في الادب (عيني/۴/۱۲/۲۱۶) المترجم. ۶۶۰۷.

رافە و شیکردنەوہ:

دیارە کەچەکی نویش وەک تەفەنگ و دەمانچە و شەستەر هەمان برپاری بۆ هەبە، مەبەست لە دەست گرتن بە نووکی شیرو تیرەوہ نموونە هیئانەوہیە بۆ رزگار بوونی مەردووم لە زیانی ئەم چەکانە، دەنا مەبەست قەیدنییە، چونکە ئەگەر قەید بێ بەغەیری دەستپێوەگرتن چاری نییە، کەواتە: رزگار بوونی مەردووم بە دەمانچە و شتی وا بەو دەمبێ، کە زامنەکە ی داخە، یا خالی کە ی لەتە قەمەنی.

۲۷۷- عَنْ حَسَّانِ بْنِ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ اسْتَشْهَدَ أَبَا هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) : أَلَشُّدُّكَ اللَّهُ هَلْ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (يَا حَسَّانُ أَجِبْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ أَيِّدُهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ) قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ نَعَمْ). (الحديث: ۴۵۳ طرفاه في: ۳۲۱۲، ۶۱۵۲). (۲۳۴)

ئەبوهورەیرە (مەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: حەسسانی کۆری پابیتی ئەنصاری (مەزای خۆی لێ بێ) لەناو مزگەوتەکە ی پیڤەمبەردا (مەرووی خۆی لەسەر بێ) هۆنراوە ی دەخویندەوہ. عومەر (مەزای خۆی لێ بێ) لەلایەوہ پەت بوو، بەگۆشە ی چاو خیسەییەکی ئی کردو لێی مۆرپۆوہ، ئەویش گوتی: من نابەجاییم نەکردوہ، ئالەم شوینی حازرێدا هۆنراوەم تیا دا خویندۆتەوہو لەو کاتەدا پیاوی لەتۆ باشتیش لەوئ بوو، کە پیڤەمبەر بوو (مەرووی خۆی لەسەر بێ) وەکارەکە ی منی لەلا پەسەند بوو، ئەو جا حەسسان رووی کردە من و فەرمووی: توخوا ئایا تۆبۆخۆت لە پیڤەمبەرت نەبیستوو کە بە من بفرموی: (ئە ی حەسسان! لەجیات ی من تۆ بەشیعر و مرام و بەرپەرچی تانەوتە شەری بێر واکان بەدرەوہ، خودایە! بەگیانی پاک پشتیوانی بکە) واتە: بەهۆی جوهرائیلەوہ یاریدە ی حەسسان بەدە لەدانانی شیعدا بۆلەسەر کردنەوہ ی پیڤەمبەری خودا، ئایا تۆئەمەت لە پیڤەمبەر

بیستووه یانا؟ منیش گوتم: خودا ناگاداره که چۆن ده لئی وایه و قسه که ت راست و دروسته. (ت/۱/۱۹۰/۵ تاج-۳ ز-۵۷ ژ-۳۴۹۵ ج-۴). (رقم: الحدیث فی فتح الباری: ۴۵۳ - طرفاه فی: ۳۲۱۲، ۶۱۵۲).

رائه و شیکردنه وه:

حه سسان (همزی خوی لئ بئ) ناسرا و به شاعیری پیغه مبهری خودا، سه دو بیست سال ژیا وه شهستی له سه رده می نه زانیدا و شهستی له سه رده می ئیسلامدا، له سالی په نجای کۆچیدا مردوو ه.

۲۷۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا عَلَى بَابِ حُجْرَتِي وَالْحَبَشَةُ يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتُرُنِي بِرِدَائِهِ أَنْظُرُ إِلَى لَعِبِهِمْ فِي رِوَايَةٍ: يَلْعَبُونَ بِحِرَابِهِمْ). (الحدیث رقم: ۴۵۴ - أطرافه فی: ۴۵۵، ۹۵۰، ۹۸۸، ۲۹۰۶، ۳۵۲۹، ۳۹۳۱، ۵۱۹۰، ۵۲۳۶) (۲۳۵)

عائیشه (همزی خوی لئ بئ) فهرمووی: کات روژی جه ژن بوو، حه به شیه کان به قه لخان و نیزه یاریان دمکرد، یاخۆم داوام له پیغه مبهر (دروودی خودای لسه ر بئ) کرد، یاخۆی فهرمووی: هه زده که ی ته ماشا بکه ی؟ منیش گوتم: به ئی، ئیتر منی له پشستی خۆیه وه وهستان و، چه ناگه م نایه سه رشانی و، روومه تهم نابهر وومه تیه وه، جا هه زه مت (همزی خوی لئ بئ) فهرمووی: نه ی نه وه ی نه رفیده! خه ریکی یاری خۆتان بن، ئیتر منیش ته ماشام کرد، تاخۆم تاقه تهم نه ما، هه زه مت (همزی خوی لئ بئ) فهرمووی: ئیتر به سته؟ گوتم: به ئی، فهرمووی: (ده برۆ). له گێرانه وه میه کا: جارێکیان روژی جه ژن بوو، روژه کانی مینا بوو،

(۲۳۵) أخرجه مسلم في الصلاة العيدين، باب: الرخصة في اللعب الذي لامعصية فيه، رقم:

حەبەشییەکان هاتن بۆ مزگەوت، دەستیان کرد بەنێژەبازی. پێغەمبەر (بروودی خۆدی لەسەر بێ) بانگی کردو و سەرم لەسەر شانی داناو، دەستم کرد بەتەماشای کردنی یاری یەكەیان، تاخۆم وازم هێنا، لەتەماشای کردنیان (ش/ن - ت/١/٢٦٠/٢ = ز- ١٦٣ ژ- ٩١٦ ج- ٤).

راقە و شیکردنەوه:

مەبەست لەنەهوی ئەر فیدە حەبەشییەکانە. لەم فەرموودە پێرۆزەدا زۆر مەبەستی گەرمی رەچاودەکرێ، ئەگەر هەموو گێڕانەوه و طەریق و جودەو ئەطرافەکانی بەوردی رەچاوبکرێ، دەبن بەدەروازەیی بۆ چارەسەری گەلی لەکێشە گەورەکانی ئەم چاخە. وەك روانینی ژن و پیاو بۆیەكتری، لەسنووری ئەدەب و دەستوور و باوی دامەزراوی ناو کۆمەڵەدا، وەك یاری و گەمەکردن و گۆرانی گوتن و دەنگی ئافەرم و رابواردنی رەوا - واتە: لەهوی موباح - و مۆسیقا و تەپڵ و دەف و یاری کردن لەناو مزگەوتدا ئەگەر کەسێ دەیهوی لەبارەدا ئەم بابەتە نەهه شتێکی دروست لەسوننەت کۆ بکاتەوه بۆتەماشای فەتحوولباری و شەرحی نەههوی لەسەر صەحیحی موسلیم و شەرفاوی و عەینی و تاجوول ئوصول و قەسطەلانی بکا.

٢٧٩- عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ تَقَاضِي ابْنِ أَبِي حَذَرَةَ دَيْنَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِ فِي الْمَسْجِدِ فَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا حَتَّى سَمِعَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ فَخَرَجَ إِلَيْهِمَا حَتَّى كَشَفَ سِجْفَ حُجْرَتِهِ فَنَادَى يَا كَعْبُ قَالَ لَبَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ ضَعْ مِنْ دِينِكَ هَذَا وَأَوْمَأَ إِلَيْهِ أَيْ الشَّطْرَ قَالَ لَقَدْ فَعَلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ قُمْ فَأَقْضِهِ). (الحديث ٤٥٧ - أطرافه في: ٤٧١، ٢٤١٨، ٢٤٢٤، ٢٧٠٦، ٢٧١٠).

کەعبی کورپی مالیک (بروودی خۆدی لەسەر) فەرمووی: قەرزیکم لەسەر ئیبنوئەبو حەدرەد بوو لەناو مزگەوتدا داوایم لێی کردەوه بەهۆی ئەوهه دەنگمان

بهرزه و ده بوو، تاراده یه کی وا پیغه مبه ر (دروودی خودی له سر بر) له ناو مالی خوږه و ده
گوږی له دهنکه دهنګمان بوو، جاته شریفی هاته دمره و ده که بی بولمان، چوو
پهردهی دمرګای هوډه که ی خوږی کلاکړدو بانګی کرد: (نه ی که عب) گوتم:
بهرموو نه ی پیغه مبه ر ی خودا! سهرم له پرتایه. بهرمووی: (نه و منده
له قهرزه که ت دابشکینه) به نامازه تی گه یاند که له نیوه ی قهرزه که ی خوږ
بیی لی. که عب بهرمووی: بهریم کرد: نه و ا دام شکان نه ی پیغه مبه ر ی
خودا! جا به زرم ت به نیبونو نه بی به درده ی بهرموو: (دمتویش هه لسه بر و
نه و نیوه که ی تری پی بدمره و ده).

شیکردنه وه:

که عب (همزی خوی له بر) تافانه ی باوکی بوو، ناوداره به که عبی شاعیر، به کی که له
شاعیره ناوداره کانی موسو لمانان له سهرده می پیغه مبه ردا، به کی که له و سی
که سه ی که نه م نایه ته له بار میانه وه هاتوو: (وعلى الثلاثة الذين خلفوا حتى إذا
ضاقت عليهم الأرض) تا کو تایی نایه ت، هه شتا بهرمووده ی گپرا و مته وه، چوار
بهرمووده ی له بوخاریدا هه یه، له کو تایی ته مه نیدا کو یر بوو بوو، به بدو لای
کوړی چاوسا غی بوو: (ریاض الصالحین بهرګی به که م ل- ۲۴ ف- ۹ = ز- ۲- ۲۱/۹- ج- ۲).

۲۸۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَجُلًا أَسْوَدَ أَوْ امْرَأَةً سَوْدَاءَ كَانَ
يَقُمُ الْمَسْجِدَ فَمَاتَ فَسَأَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْهُ فَقَالُوا مَاتَ قَالَ أَفَلَا
كُنْتُمْ أَذْنُتُمُونِي بِهِ ذُلُونِي عَلَى قَبْرِهِ أَوْ قَالَ قَبْرَهَا فَأَتَى قَبْرَهَا فَصَلَّى عَلَيْهَا).
(الحديث ۴۵۸ - طرفاه في: ۱۳۳۷، ۴۶۰) (۲۳۶)

نہ بوہورمیرہ (ہرمزای خوی لہ ہر) فہرمووی: پیاوئیکی رمش (یافہرمووی: ژنیکی رمش) مزگہوتی دہمالی، نہمری خودای کردو فہرمانی ہہقی بہجی ہینا، روژی پیغہمبہر (درووی خودای لمسر ہر) ہہوالی پرسی، گوتیان: مردا فہرمووی: نہی نہدہبوو پیم بلین! گورہکہیم پی نشان بدن، نہوجا چوو بوہسر گوورہکہی و نوژی لہسہرکرد (ت/۱/۳۵۸ / ۱۰ ز-۱۸- ژ ۷۱۵- ج ۴ = ش/د)

۲۸۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَمَّا أُنْزِلَتْ الْآيَاتُ مِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي الرَّبَا خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَقَرَأَهُنَّ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ حَرَّمَ تِجَارَةَ الْخَمْرِ). (الحديث ۴۵۹ - أطرافه في: ۲۰۸۴، ۲۲۲۶، ۴۵۴۰، ۴۵۴۱، ۴۵۴۳، ۴۵۴۲) (۲۳۷)

عائیشہ (ہرمزای خوی لہ ہر) فہرمووی: کاتی نایہتہکانی سوورمتی بہقہرہ لہبارہی سووخوریہوہ ہاتن، کہدہفہرموون: (الذين يأكلون الربا لا يقومون إلا كما يقوم الذي يتخبطه الشيطان من المس) ہہتا (لا تظلمون ولا تظلمون) پیغہمبہر (درووی خودای لمسر ہر) ہاتہ دمردوہوہ ہات بو مزگہوت و لہوی نایہتہکانی بو خہلکہکہ خویندہوہ، برپاری نارہوہوونو سوودی پی راگہیانندن، لہپاشتر بازارگانی بادو مہیشی نارہوہو کرد)

۲۸۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ عَفْرِيَّتَا مِنَ الْجَنِّ تَقْلَتَ عَلَيَّ الْبَارِحَةَ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا لَيَقْطَعَنَّ عَلَيَّ الصَّلَاةَ فَأَمْكَنِي اللَّهُ مِنْهُ فَأَرَدْتُ أَنْ أَرْبِطَهُ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ حَتَّى تُضَيِّحُوا وَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ كُلُّكُمْ فَذَكَرْتُ قَوْلَ أَخِي سُلَيْمَانَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي). (الحديث ۴۶۱ - أطرافه في: ۱۲۱۰، ۳۲۸۴، ۳۲۲۳، ۴۸۰۸) (۲۳۸)

(۲۳۷) أخرجه مسلم في المساقاة، تحريم بيع الخمر، رقم: ۱۵۸۰ = ۴۰۲۳.

(۲۳۸) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة باب جواز لعن الشيطان في الصلاة رقم:

ئەبۇھورەیرە (مەزەبى خەلىپەسى) فەرەمۇۋى: پەيغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) فەرەمۇۋى: (دوئ شەو دىۋىكى جنۆكە لەپەر پەلامارى دام، يا وشەيەكى ئاۋاى فەرەمۇۋ، بۇ ئەۋە پەلامارى دام تاكوو نوپزەكەم پى بېرى، بەلام لەسايەى خوداۋە دەستم لى ى گىربوو گرتەم، ويستم كەبى بەستمەۋە بەيەكى لەكۆلەكەكانى مزگەوتەۋە ھەتا بەيانى ھەمووتان سەيرى بىكەن، بەلام كەفەرمايشتەكەى سولەيمان پەيغەمبەرى بىرام بىرەكەوتەۋە ئىتر خويپىم كرد، مەبەست ئەۋ فەرمايشتەى سولەيمانە كە دەفەرەمۇۋ: (رَبُّ هَبْ لِي مَلَكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي) واتە: ئەى پەرۋەردگارم! مۆلك و دەسلەت و سامانىكى وام پەيغەمبەر كەلەپاش من بۆكەسى تر دەست نەدات). (ت/۱/۳۶۰/۱۵ ز-۱۸ ژ-۷۲۰ ش).

۲۸۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَصِيبَ سَعْدٌ يَوْمَ الْخَنْدَقِ فِي الْأَكْحَلِ فَضْرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خِيَمَةً فِي الْمَسْجِدِ لِيَعُودَهُ مِنْ قَرِيبٍ فَلَمْ يَرُغْهُمْ وَفِي الْمَسْجِدِ خِيَمَةٌ مِنْ بَنِي غِفَارٍ إِلَّا الدَّمُ يَسِيلُ إِلَيْهِمْ فَقَالُوا يَا أَهْلَ الْخِيَمَةِ مَا هَذَا الَّذِي يَأْتِينَا مِنْ قَبْلِكُمْ فَبَإِذَا سَعْدٌ يَغْذُو جُرْحُهُ دَمًا فَمَاتَ فِيهَا). (الحديث ۴۶۳ - اطرافه في: ۲۸۱۳، ۳۹۰۱، ۴۱۱۷، ۴۱۲۲) (۲۳۹)

عائىشە (مەزەبى خەلىپەسى) فەرەمۇۋى: لەغەزەى خەندەقا، سەعدى كورى موعاژ زامار بوو، ئىبنولعەرەقە ناۋى لەھۇزى قورەيش، تىرىكى دابوو لەشادەمارى بالى، كەبەعەرەبى پى دەللىن: (ئەككەل: عرق الحياه) بەكوردىش پى دەللىن: رەگى حەيات، يارەگى زيان، ھەزەمت (مەزەبى خەلىپەسى) لەناۋ مزگەوتەكەدا چاتۆللىكى بۆھەلدابوو، لەپەناۋە زوو زوو سەرى لى دەداۋ تەشرىفى دەچوو بۆھەۋالپرسى ى، لەناۋ مزگەوتەكەدا چادىكى تىرش ھەبوو، ھى ھۇزى بەنى غىفار بوو ھەلىان دابوو بۇ روقىەى ئەنصارىيە كە دەستى پزىشكى ھەبوو زامارەكانى دەرمان دەكرد، جاكاتى بەنى غىفارىيەكان چۆراۋەگەى خويىيان

بینی هات بوناو چادره که ی خویان راجه نین و هاواریان لی هه نساو گوتیان: نه ری نه ی دانیش توانی ناو نه و چادره ی ته نیشتمان! نه م جوگه له خوینه جیه له لای نیوه وه دی بولای نیمه؟ که ته ماشایان کرد وابرینه که ی سه عد ته قیوه و کفاره ی خوینی دی و چوراوگه ی وه ک جوگه له رپویه، نیر له ناو نه و چادره دا سه عد به و پیکانه شه هید بوو. (ت/۸/۲۲۰/۱ تاج-۴ ز-۸۹ ژ-۶۰۷ + تاج-۳ ز-۴۵ ژ-۲۴۶۹).

۲۸۴- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (شَكَّوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِّي أَشْتَكِي قَالَ طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَلْتِ رَاكِبَةً فَطَفْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِلَى جَنْبِ الْبَيْتِ يَقْرَأُ بِالطُّورِ وَكِتَابِ مَسْطُورٍ). (الحدیث: ۴۶۴ اطرافه فی: ۱۶۱۹، ۱۶۲۶، ۱۶۳۳، ۱۸۵۳). (۲۴۰)

نوم سه له مه ی هاوسه ری پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بئ) فه رمووی: سکا لای حاتم له لای چه زرم ت (همزای خوی لب بئ) کرد، که نه خو شم، فه رمووی (دروودی خودای له سه ر بئ) (له پاش خه لکه که وه به سواری ته واف بکه، جامنیش وام کرد، له وکاته دا که من ته وافم ده کرد پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بئ) له ته نیشتی که عبه وه نویژی ده کرد، سوره تی (والطور و کتاب مسطور) ی له ونویژه دا خویند). (ت/۲/۱۸۴/۴ ز-۹۴ ژ-۱۵۴۲ ل-۱۹۹ ج-۴).

۲۸۵- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَا مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي لَيْلَةٍ مُظْلِمَةٍ وَمَعَهُمَا مِثْلُ الْمَصْبَاحَيْنِ يُضِيئَانِ بَيْنَ أَيْدِيهِمَا فَلَمَّا افْتَرَقَا صَارَ مَعَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا وَاحِدٌ حَتَّى أَتَى أَهْلَهُ. (الحدیث ۴۶۵ - طرفاه فی: ۳۶۳۹، ۳۸۰۵)

نه نه س (همزای خوی لب بئ) فه رمووی: دووپیاو له یاران ی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بئ) شه وی له خزمه ت چه زره تدا ده بن، له مزگه وت چاومروانی نویژی خه وتنان

رافه و شیکردنه وه:

(بەتەواتوور چەسپاۋە، كەكۆمەلئى فەقىى بىرۈا پىكرۈاى راست و دروست گىرۈاويانەتەو و فەرموويانە: شەوئىكى زۆر تارىكى ئەمۈستەچاۈى تۆف كۆمەلئى فىرخواز بووئىن، لەخزىمەت شىخى پىشەوا زانائى پايەبەرز حسان الدىنى ئەل رەھاويدا لەسەر دەمۈت بووئىن، كەدانەرى كىتئىبى (البحر) و چەندىن كىتئىبى ناودارى ترە، لەشارى عىنتاب بووئىن، كاتئى بىلاۈەمان ئى كرد، چەند كەسئى وىستىيان بەچراۈە لەخزىمەتيدا بچن ھەتا بەردەرگاگەى، چونكە شەوەكەى زۆر تارىك و نوتەك دەبئى، بەلام شىخ قەبوول ناكا، ئىتر ئەوانىش دەگەرپىنەو، بەلام دوا ئەوان كۆمەلئى تر دوورو نرىك شوئىنى دەكەون، سوئندىيان لەسەر ئەمەدەخوارد: كەبەچاۈى خۆمان دوو پارچە نوورى گەورەمان دەبىنى وەك فانۇس و ابوون، يەكىكىيان لەلاى راستى مامۇستاو و

ئەو تریان لەلای چەپەووە بوون، لەگەڵیدا دەرۆشتن، هەتا گەشتە بەردەرگاکی خۆیان، کەدەرگاکی کرایەووە شیخ روشتەووە مالهووە دوو پارچە نوورەکی بەرزەووە بوون و نەمان. گەلی بەهرە تری گەورە گەورە لەم زاتەووە، دەگیرنەووە، سوپاس بۆخودا ئەم زاتە یەکیکە لەو مامۆستایێشەوایانە کەمن زانستم ئی وەرگرتوون. فەرماشتی مامۆستای عەینی تەواو).

بەندەیش بەم بۆنە گەورەووە ئەم بەهرەگەورەووە تاجول ئوصولتان عەرز دەکەم، چونکە مەرج نییە کەخاوەن کەرامەت هەر مەرۆف بێ، بەلکوو کتیب و درەخت و گیانلەبەرانی تریش بەهرەووە کەرامەتی سەیر سەیران ئی بینراو، (بروانە فەرموودە ژمارە - ۲۶۹ و ۱۹۲ و ۱۵۹ و ۹۸، ۱۰۱ و ۱/۴/۳۴۷+۲). بەرگی سییەمی تاجول ئوصول لەژێر چاپداوو، زۆر مەبەستم بوو کەبزانم لەچاپ دەرچوو، یان، شەوئ خۆم خەریک کرد، کەخەوتم گوتم: خودایە! خەوئ روون کەرەووە نیشانە حال بێ لەم بارمەووە ببینم، جا هەرئەووە لەخەوما پیاوئکی شیو شەو شیرین جەلالەینیکی بەرگ زەردی داپییم، کاتئ خەبەرم بۆو وام هەست دەکرد جەلالەینەکی بەراستی وابەدەستەووە، بەلام کەتەماشای دەستم کرد هیچم نەدی! دوایی هەرچەنم دەکرد سەرم لەم خەونە دەرئەووە، لەدلی خۆما گوتم: پەیوەندی بەنیازەکی منەوونییەو خەوتمەووە!

کەچی بۆجاری دوو هەمان پیاو هاتەووە خەووم لەگوفتوگۆیەکا ئەمەمی بۆ روون کردمەووە: دانەری (جلالین) دوو کەسن، ئیویش دوو کەسن: دانەرو وەرگیر، بەرگی سێ دەرچوو، واتە: سێ بەرگی تاج بەکوردی تەواو بوو، لەبەرئەووە دانەرو وەرگیر یەکی (۳۰-سی) خێریان بۆ نووسراو، چونکە خێر یەک بەدەیه، وشە (جلالین) بەحسابی جومەل رەمزی ئەمەمی تیا یە لەسەر ئەم شیوئە: ج = ۳، ل = ۳۰، ۱ = ۱، ل = ۳۰، ۱۰ = ۱۰، واتە: ۱۰ × ۳ = ۳۰ = ج × ۱ = ل = بۆدانەرو (ل) ئی بۆدانەرو (ل) ئی بۆ وەرگیر!

جاكاتى خەبەرەم بۆۋە زۆرەم بەلاۋە سەيربۇ، لەدلى خۆم دا گوتەم:
خۆھىشتا پىتى (ن) ماۋە، دەبى ئەم ھىماى چى بى؟ بۆجارى سىيەم پىاۋەكە
ھاتەۋە خەۋم بەر لە مەلابانگدان فەرموۋى: ن = خەمىن = خەمىس × ى = ن =
۱۰ × ۵ = ۵۰ واتە: پەنجا خىرى تەۋاۋى تىرىش بۆدانەر نووسراۋە، چونكە ئەۋەلە
عەرەبى يەكەى بەپىنچ بەرگ چاپ كراۋە!

يەك دوو رۆزى نەبرد بەرگى سىيەمى تاج دەرچو، بەرگەكەى زەرد بوو،
ئومىد دەكەم سىجار دووبارە بوۋنەۋەى ئەم خەۋنە ھىمايى بۆ تەۋاۋىۋى
تاج و رىياض و تەجرىدى بوخارى. ئەمەى نووسىم پالقتەى مەبەست بوو واللە
اعلم.

گەلى جار بەھرى گەۋرە گەۋرەم لەتاجول ئۈۋول دىۋە، ئەگەر تۆماريان
بەكەم دەبن بەپەراۋى. جارېكىش ماتۇرېكى موبەرىدەۋ وەتەرپەمپىكى
موبەرىدەۋ دوو تەلەفۋونم پى بوو، لەپاش دەۋام خەستەنە ناۋ گۈنەيەكە و
خەستەنە بەردەمى خۆم لەئوتومبىلېكى خەستەخانەداۋ رۇيشتەۋە بۆمال.
شۈپن مستشفى كركوك العسكرى بوو، كاتى گەيشتىنە دەرگى مۇستەشفا
تەماشام كرد ئوتومبىلەكان يەك لەدۋايەك رىزبوون!

مەفرەزەي ئەمەنى فەيلەق و ئەمەنى نەخۇشخانەى سەربازى كەركوك
ئوتومبىل بەئوتومبىل، ەك بۆدەرزى بگېرېن ئاۋا دەيانپىشكىنى، لەپىشمەۋە
خۇشپۇ ئامېرو مۇساعىدو دوكتۇرەكان بەرپىز ەستابوون يەكە يەكە دايان
دەبەزاندن، ژېر كوشنەكانىش دەگەرپان، ئەۋسا دەيان گوت: تۆ بېرۇ ئەۋسا
ئوتومبىللى تريان دەپىشكىنى، منىش ئاگام لەھىچ نەبوو جالەسايەقەكەم
پرسى: ئەمە چىيە؟ گوتى: تەلەفۋون و موتور و وەتەرپەمپى موبەرىدەى
زۆرى نەخۇشخانە دزراۋە، ئەمە مەفرەزەى ئاسايىشە لەناكاۋ ھاتوون، ھەتا
دەكە بۆۋزەۋە!

بهراستی هه ناسهم سوار بوو، هه یای هه زار سائهم چوو، کێ برپوا دهکا که من ئهم شتانهم نه دزیوه، هه رچیش دزراوه به سه رمندا ساخ ده بیته وه، ومکی تریش من کوردم، بێ که سم، خه لکی به ناهه ق دهسته چه وهی خۆیان به سه رمانا دهسپن، دهمره تپه بیانوو به کیشیان هه بی. یه ک سه رهات به دلما: (تاجول نوصول راوبه خت) نه زیاده که م، که شه کی گرتمی وه ک که سی بجپینێ به گویم: مه ترسه خوا که ریمه!!

مقدم طبیب إحصائی باطنی/ غسان نوری أحمد له پێشمه وه بوو، دایان به زاندو زۆر به وردی ئوتومبیله که یان پشکنی هیچیان نه دۆزی یه وه.

سه ره که شته سه رم نه سنوولی ئهمنی فه یله ق فه رمانی دهرکرد: تفضل إنزل: فه رموو دابه زه! دهرگا که م کرده وه که دابه زم، مه سنوولی قه له می ته وه جیه سیاسی ناوی نه زه هه ر بوو، جه عفهری بوو خه لکی به سه ره بوو، له ولاره وه ک له زه وی هه لقوئی په یدابوو، رووی کرده مه سنوولی ئاسایشی فه یله ق و پێ ی گوت: من و مقدم عزالدین ئهم سه یارمه مان ته فته یش کردوه هیچی تیانییه بابروا، نه و جا یه کسه ر رووی کرده من و گوتی: قوربان! فه رموو برپوا! منیش رویشتم و رزگارم بوو، له خودا به زیادی، خودا شایه تی حاله من بێ تاوان بووم، ناگام له دزی و فزی نه بوو، به لام نه گه ر نه و شتانهم له ورژه دا پێ بگه رانیه خۆشم دادگایی خۆم بکردایی خۆم حوکه م ده دا سوپاسی بێ پایان بۆ خودای میهرمان

٢٨٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَطَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ خَيْرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللَّهِ فَكَبَى أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقُلْتُ فِي نَفْسِي مَا يُبْكِي هَذَا الشَّيْخَ؟ إِنْ يَكُنْ اللَّهُ خَيْرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللَّهِ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ الْعَبْدُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَنَا قَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ لَا تَبْكُ إِنَّ أَمَنَ النَّاسِ عَلَيَّ

فِي صُحْبَتِهِ وَمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا مِنْ أُمَّتِي لَأَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ وَلَكِنْ أَخُوهُ الْإِسْلَامِ وَمَوْدُّهُ لَا يَبْقَيْنُ فِي الْمَسْجِدِ بَابٌ إِلَّا سُدَّ إِلَّا بَابُ أَبِي بَكْرٍ. (الحدیث ۴۶۶ - طرفاه فی: ۳۶۵۴، ۳۹۰۴). (۲۴۱)

ئەبوسەئیدی خودری (پەزەئە خەوای لێ بە) فەرمووی: پێغەمبەری خودا (دروودی خەوادی لێ بە) و تارێکی دا بۆ یاران، فەرمووی: (خودا بەندەمێهەکی خۆی کردووە بەسەرپشک: کە یالە جیهاندا بمانی، یا ئەوبەش و یارەمێهە ئەلبەگەر کە لە لای خودا بۆی دانراوە، ئەوبەندەمێهەش ئەو بەش و بارەمێهە ئەلبەزارد کە لە لای خودایە).

فەرمووی: جائەبەبەگەر دەستی کرد بە گریان، ئێمە ئەم گریانە ی ئەومان بەلاوە سەیر بوو، تەنانەت من لە دلی خۆما گوتم: ئەم پیرە مێردە بۆ دەگری لەبەر ئەوەی کە خودا بەندەمێهەکی کردووە بەسەرپشک لەنیوانی جیهان و لەنیوانی ئەو بەش و بارەمێهە کەوا لە لای خودا، وەبەندەمێهەش بەش و بارەمێهە لای خودای ئەلبەزاردی، شتی وا گریانێ بۆچی یە؟

تۆمەز ئەوبەندەمێهە کە کرابوو بەسەرپشک و خاترخۆکرا بوو لەنیوان ئەم جیهان و ئەو جیهاندا پێغەمبەر خۆی بوو (دروودی خودای لەسەر بە) وەئەبەبەگەر (پەزەئە خەوای لێ بە) تێگەشتبوو، جا حەزەرت (دروودی خەوای لێ بە) فەرمووی: (ئەو ئەوبەبەگەر! مەگری، بەراستی ئەوبەبەگەر لەهەموو پەتەیاوەتی بەسەر منەووە هەمێ ج بەگیان، ج بەسامان، ئەگەر من لەئۆمەتەم کە سێکم بگرتایە بەدۆست بۆخۆم ئەوبەبەگەر دەگرت بەخەلیل و دۆست بۆخۆم، بەلام کە سێ لەئۆمەتەم ناگرم بەدۆست و خەلیلی تایبەتی بۆ خۆم، چوونکە من خودا کردوومی بەدۆستی خۆی، بەلام لەگەڵ ئەمەیش دا هەتابلێی بڕایەتی و دۆستایەتی ئایینی نیسلام لەنیوانمانا پتەوو بەهێزە لەسایە خوداوە) هەتائەو کاتە گەڵی لەهەوارپیان دەرگای

مالیان له سهر مزگهوت هه بوو، جا پێغه مبهه (دروودی خودای له سهر بێ) لهم بارهیه وه
فهرمووی: (ههردهرگایی له سهر مزگهوته دهبی بگیرێ، تهنیا دهرگای ماله که ی
نه بوبه که نه بێ!)

۲۸۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ غَاصِبٌ رَأْسُهُ بِخَرْقَةٍ فَقَعَدَ عَلَى الْمَنْبَرِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّهُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ أَحَدٌ أَمَنَ عَلَيَّ فِي نَفْسِهِ وَمَالِهِ مِنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي قُحَافَةَ وَلَوْ كُنْتُ مَتَّخِذًا مِنَ النَّاسِ خَلِيلًا لَأَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا وَلَكِنْ خُلَّةَ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ سُدُّوا عَنِّي كُلَّ خَوْخَةٍ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ غَيْرَ خَوْخَةِ أَبِي بَكْرٍ). (الحديث ٤٦٧ أطرافه في: ٣٦٦٥، ٣٦٥٧، ٦٧٣٨).

ئیبینوعه باس (پرمزای خویان لێ بێ) فهرمووی: پێغه مبهه (دروودی خودای له سهر بێ)
له نه خویشینی سه ره مه رگا، به پارچه یی به رۆ سه ری خو یی پێچا بوو، له مال
دهرچوو هات بو مزگهوت، له سهر دوانگه (منبر) ه که دانیشته و سو پاس و
ستایشی خودای کردو نه و جا فهرمووی: (له پراستیدا نه بوبه که له هه موو که سی
زیاتر چاکه و پیاو ته ی به سه رم نه وه هه یه، چ به گیان، چ به سامان، گریمان من
که سی کم - له نه ته وه ی نیسلام - بگرتایه به دو ست (خه لیل) نه بوبه که ی کو ری
نه بو قه حافه م هه لدم بزار دو نه وم ده کرد به دو ستی گیانی به گیانی خو م، به لام
له گه ل نه وه ی شا له سایه ی خودا وه هه ر براهی ئایینی مه وه هه م هاو پێ مه، دیاره
که دو ستایه تی ی نیسلام گه ل باش ته ره له هه موو جو ره دو ستایه تی یه کی تر، نه و
دهرگا بچکولانه ی که وان له سهر مزگهوت هه موویان بگرن، نابێ دهرگای
ماله کانتان له سهر مزگهوته که ی من ب مینی تهنیا دهرگو له که ی
نه بوبه که نه بێ). (ت/ ١/ ١١/ ٥ تاج- ٣ ز- ٣- ٢٢٣٤ ج- ٤).

۲۸۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِمَ مَكَّةَ فَدَعَا عُثْمَانَ بْنَ طَلْحَةَ فَفَتَحَ الْبَابَ فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَلَالَ

وَأَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ ثُمَّ أَغْلَقَ الْبَابَ فَلَبِثَ فِيهِ سَاعَةً ثُمَّ خَرَجُوا قَالَ ابْنُ عُمَرَ فَبَدَرْتُ فَسَأَلْتُ بِلَالًا فَقَالَ صَلَّى فِيهِ فَقُلْتُ فِي أَيِّ؟ قَالَ بَيْنَ الْأَسْطَوَاتَيْنِ قَالَ ابْنُ عُمَرَ فَذَهَبَ عَلَيَّ أَنْ أَسْأَلَهُ كَمْ صَلَّى. (الحديث: ٤٦٨ طرفه في: ٣٩٧). (٢٤٢)

عبداللہ کوری عومر (رمزی خودایان لہ بی) فہرمووی: پیغہ مبہر (دروودی خودای لہ سمر بی) سائی نازادکردنی مکہ، عثمانی کوری طہلحہ بانگکرد، کہ کلیلداری کہ عہہ بوو، فہرمانی پی کرد عثمان دمرگاہی کردہوہ نہوجا پیغہ مبہر (دروودی خودای لہ سمر بی) و بیلال و نوسامہی کوری زہیدو عثمانی کوری طہلحہ چوونہ ناوکاہوہ، نہوجا دمرگاہہ داخرا، تاویٰ لہناویدا مانہوہ، نہوجا ہاتنہ دمرہوہ، من گورج لہ بیلالہم پرسى: نایا پیغہ مبہر نویزی تیاکرد؟ فہرمووی: نا نویزی تیا کرد. گوتم: لہ کوید؟ فہرمووی: لہ نیوانی دوو کوٰلہ کہ یہ مہنیہ کاندہ. ثیبونوعومر دہیفہرموو: لہ دہستم چوو لیٰ بہرسم چہند رکاتی تیادا کرد. (ت/٢٧٢/٢ + ٥ ز- ١٣٥ ژ- ١٧٨ ج-٤).

٢٨٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى الْمُنْبَرِ مَا تَرَى فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ؟ قَالَ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خَشِيَ الصُّبْحَ صَلَّى وَاحِدَةً فَأَوْتَرَتْ لَهُ مَا صَلَّى وَإِنَّهُ كَانَ يَقُولُ اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ وَثَرًا فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِهِ). (الحديث ٤٧٢ - اطرافه في: ٤٧٣، ٩٩٠، ٩٩٣، ٩٩٥، ١١٣٧). (٢٤٣)

دیسان عبداللہ کوری عومر (رمزی خودایان لہ بی) فہرمووی: جاری پیغہ مبہر (دروودی خودای لہ سمر بی) لہ سہردوانگہ بوو، وتاری دہدا، پیاوی لیٰ ی پرسى: قوربان! رات

(٢٤٢) أخرجه مسلم في الحج، باب: استحباب دخول الكعبة للحاج وغيره رقم: ١٣٢٩=٢٣١٧.

(٢٤٣) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: صلاة الليل مثنى مثنى والوتر

ركعة، رقم: ٧٤٩ - ٧٥٣=١٧٤٥، ١٧٤٧، ١٧٤٦.

چۇنە لەبارەى شەونوێژەو؟ فەرمووی: (واخێرتەرە شەونوێژ دوورکات دوورکات بکری، واتە: لەهەموو دوو رکاتێکا سلاو بداتەو، شەونوێژ خوێن کەترسی ئەوێ بۆپەیدا بوو کەوا خەریکە بەیان بدا بایەک رکات بەتەنها بکا، نیتێ چەندەى شەونوێژ کردوو ئەو تاقەرکاتە دەیانکات بەتاک) نافع دەیفەرموو: ئیبنو عومەر دەیفەرموو: یەک رکاتەکەى وەتر بکەن بەدواترین نوێژی شەوتان، چونکە پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بەمە فەرمانی کردوو. (تاج/۱/۴۹۷ ز- ۱۸۲ ژ- ۹۷۹ ج- ۴ = ش/د/ت/ن).

شیکردنەو:

ئەمە بەلگەى ئەوێ: کەدروستە کۆر گرتن و دانێشتن و ئەلقەدان لەناو مزگەوتا، لەخزمەت مامۆستادا، بۆ مەبەستى شیکردنەو و فیروونی زانستى شەرعى، وەك دەورو دەرس و یادکردنى خوداو خوێندنى قورئان، بەمەرچى سەرئەگێشى بۆسەرلێشیوان لەنوێژکەران.

۲۹۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَلْقِيًا فِي الْمَسْجِدِ وَاضِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى). (الْحَدِيث ۴۷۵ - طرفاه في: ۵۹۶۹، ۶۲۸۷). (۲۴۴)

عەبدوللای کورێ زەیدى ئەنصارى (ڕەزای خودای لەسەر) فەرمووی: بەچاوی خۆم پێغەمبەرم دی، دووردی خودای لى بى، لەناو مزگەوتا لەسەر پشت راکشابوو، لاقى نابوو سەرلاقى. (ت/۱/۳۵۹ ز- ۱۸ ز- ۷۱۷ ج- ۴ = ش/د/ت/ن).

۲۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (صَلَاةُ الْجَمِيعِ تَزِيدُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَصَلَاتِهِ فِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ دَرَجَةً

فَإِنْ أَحَدَكُمْ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وَأَتَى الْمَسْجِدَ لَا يُرِيدُ إِلَّا الصَّلَاةَ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ خَطِيئَةٌ حَتَّى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ وَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَانَ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَتْ تَحْسِبُهُ وَتُصَلِّي يَعْنِي عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ مَا دَامَ فِي مَجْلِسِهِ الَّذِي يُصَلِّي فِيهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ مَا لَمْ يُخْذِثْ فِيهِ). (الحديث: ۷۷؛ طرفه في: ۱۷۶). (۲۴۵)

نُه بوهورهیره (رمزی غوی لیس) فهرمووی: پیغهمبهه (مرووی غودی لیس) فهرمووی:
(نویزی کۆمهل، که به جه ماعت دمیکن، بیست و پینج جار پاداش و خیری زۆرتیه له نویزی ماله وهوبازار، که مرقف به تهنیا خوی دهیکا نه وهیش له بهر نه مهیه چونکه ههرکاتی یهکی له ئیوه دهنویژیکی جوان بشوری و بجی بۆ مزگهوت و له وجوونهی تهنیا مه بهستی نویژی، نه به هره گه وهیهی بۆهیه: ههرهنگاوی دهنی خودا پلهی پی ی بهرزی دهکاته وه، گوناهیکی پی ی لی هه له دهنی ههتا دهجیه ناو مزگهوت نه مه حالیهتی، کاتیکیش که دهجیه مزگهوت نیتر والهناو نویژداو مانه وهی لهناو مزگهوتابه نویژ دادهنری بۆ، ههتا نویژ له وییدا گلی بداته وه، فریشتهیش بۆی دهپارینه وه خوش خوش دهلین: خودایه لی خوش به، خودایه میهری له گه له بنوینه، به مهرجی له وشوینه دا بی که نویژه کهی تیادا کردوه، به مهرجی نه وهیش که دهسنویژه کهی نه شک). (ت/۱/۳۷۰ = ز-۱۲۲- ژ-۷۴۳- ج-۴ = ت ش/د/ت/ن).

۲۹۲- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ الْمُؤْمِنَ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا وَشَبَّكَ أَصَابِعُهُ). (الحديث ۴۸۱ - طرفه في: ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸). (۲۴۶)

(۲۴۵) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: فضل الصلاة الجماعة ... رقم: ۱۴۷۸ - ۱۴۷۳، ۱۵-۴=۶۴۹.

(۲۴۶) أخرجه مسلم في البر والصلة والآداب، باب: تراحم المؤمنين وتعاطفهم وتعاضدهم، رقم: ۲۵۸۵ -

نہ بومووسا (ہمزای خوی لے ہی) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہر ہی) فہرمووی:
(موسولمان فہلایہ بؤ موسولمان، وەك چؤن چینی دیوار چنگ دہدہنہیەك،
موسولمانانیش لہگەل یەكتردا دەبی ئاوابن) نہوجا پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہر ہی)
بؤ روون کردنہووی لیكچوونہكە پەنجەى ہەردوو دەستی خۆى تىك ئالان.
(ریاض الصالحین/۱/۲۶۰-ش).

۲۹۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِحْدَى صَلَاتَيْ الْعِشِيِّ فَصَلَّى بِنَا رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَقَامَ إِلَى خَشْبَةٍ مَعْرُوضَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَأَتَاكَ عَلَيْهَا كَأَنَّهُ غَضَبَانُ وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَوَضَعَ خَدَّهُ الْأَيْمَنَ عَلَى ظَهْرِ كَفِّهِ الْيُسْرَى وَخَرَجَتْ السَّرْعَاثُ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالُوا قَصُرَتِ الصَّلَاةُ وَفِي الْقَوْمِ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فَهَابَا أَنْ يُكَلِّمَاهُ وَفِي الْقَوْمِ رَجُلٌ فِي يَدَيْهِ طَوْلٌ يَقَالُ لَهُ ذُو الْيَدَيْنِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْسِيتَ أَمْ قَصُرَتِ الصَّلَاةُ؟ قَالَ لَمْ أَنْسَ وَلَمْ تُقْصَرْ فَقَالَ أَكَمَا يَقُولُ ذُو الْيَدَيْنِ فَقَالُوا نَعَمْ فَتَقَدَّمَ فَصَلَّى مَا تَرَكَ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ ثُمَّ سَلَّمَ). (الحديث ۴۸۲- أطرافه في: ۷۱۴، ۷۱۵، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۶۰۵۱، ۷۲۵۰) (۲۴۷)

نہ بوہورمیرہ (ہمزای خوی لے ہی) فہرمووی: جارئ پیغہمبہر (درویدی خودای لہسہر ہی)
بہرنویژی نویژی نیوہرؤ - یاعہسر- ی بؤ دہکردین، دوو رکاتی بؤمان کردو
سلاوی دایہوہ، تہختہیەك لہناو مزگہوتا ہەل سہپینرابوو، پیغہمبہر (درویدی
خودای لہسہر ہی) ہەلسا پالی دابہوتہختہیەوہ، وەك عاجزو زیزوابوو، دەستی راستی
نایہ سہردہستی چہپی و پەنجەکانی تىك پەرانندو روومەتى لای راستی دانا

(۲۴۷) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: السهو في الصلاة والسجود له. رقم:

له سه‌رپشتی دهستی چه‌پی، ومنه‌وانه‌ی به‌په‌له‌بوون له‌دمرگاکانی مزگه‌وته‌وه
چوونه‌ده‌روه، نوپژکه‌رمه‌کانی تریش له‌به‌رخو‌پانه‌وه‌ه گوتیان: نوپژ کورت
کراوته‌وه؟ نه‌بویه‌که‌رو عومهریش له‌ناو کۆمه‌له‌ی نوپژخو‌پنه‌کانابوون،
پرکیشیان نه‌کرد که‌له‌م بارمیه‌وه قسه‌له‌گه‌ل حه‌زرم‌تدا بکه‌ن، له‌ناو
کۆمه‌له‌که‌دا پیاو‌ی هه‌بوو، هه‌ردوو ده‌ستی که‌می درپژ بوون، له‌به‌رنه‌وه‌ه پیاو
ده‌گوت: ذولیه‌ده‌مین (واته: ده‌ست درپژکه‌له) جائه‌و پیاو هه‌لسا عه‌رزی
حه‌زهرتی کرد: قوربان! نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئایا نوپژ کورت کراوته‌وه
یاتۆ له‌یادت نه‌بوو، که‌وا له‌باتی چوار رکات دوورکاتت کرد؟ پیغه‌مبه‌ریش
(درووی خودی له‌سه‌ر به‌ر) فه‌رمووی: نه‌م دووشته‌هیچیان رووی نه‌داوه، نه‌من له‌بیرم
چوووه‌ه نه‌نوپژیش کورت بو‌ته‌وه، نه‌ه‌ویش عه‌رزی کرد: با، نه‌ی پیغه‌مبه‌ری
خو! یه‌ک‌ی له‌م دووشته‌روی داوه، پیغه‌مبه‌ریش (درووی خودی له‌سه‌ر به‌ر) رووی کرده
خه‌لکه‌که‌و فه‌رمووی: ئایا شتی وا رووی داوه، وه‌ک ذولیه‌ده‌مین ده‌ل‌ی وایه؟
گوتیان: به‌ل‌ی نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! قسه‌که‌ی ته‌واوه. ئینجا پیغه‌مبه‌ر (درووی
خودی له‌سه‌ر به‌ر) گه‌راپیه‌وه‌ه بۆ جیگه‌ی نوپژه‌که‌ی خو‌ی و، پێشکه‌وته‌وه‌ه دوورکاتی
تری کردو به‌دانیشته‌وه‌ه (له‌پاش سلاودانه‌وه‌ه) دوو کړنووشی هه‌له‌ی له‌سه‌ر
نه‌م شیوه‌یه‌ برد: له‌پاش سلاودانه‌وه‌ی دوهم نه‌للا‌هونه‌که‌به‌ری کردو
کوړنووشیکی ئاسایی برد، یان که‌می درپژتر، نه‌ه‌وجا سه‌ری به‌رز کرده‌وه‌ه
نه‌للا‌هونه‌که‌به‌ری کردو کوړنووشیکی ئاسایی تری برد، یان که‌می درپژتر
له‌کوړنووشی ئاسایی، دیسانه‌وه‌ه سه‌ری به‌رز کرده‌وه‌ه نه‌للا‌هونه‌که‌به‌ری کردو
بۆجاری سییمه‌ه سلاوی دایه‌وه‌ه. (ت/۱/۳۲۶/۷/۸/۹/۱۰ ز- ۱۰۹ ژ- ۶۴۰ ج- ۴).

۲۹۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي أَمَاكِنَ مِنَ الطَّرِيقِ
فَيُصَلِّي فِيهَا وَيُحَدِّثُ أَنَّ أَبَاهُ كَانَ يُصَلِّي فِيهَا وَأَنَّ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يُصَلِّي فِي تِلْكَ الْأَمْكِنَةِ وَحَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي تِلْكَ الْأَمْكِنَةِ).
(الحدیث ۴۸۳- اطرافه‌ی: ۱۵۳۵، ۲۳۳۶، ۷۳۴۵).

گه لی جار عه بدوللای کوری عومهر (دووی خوی لئ بئ) له ریگه و بانه کانی دموروبه ری مه دینه، بۆ نویژکردن منه ی نهو شوینانه ی دهکرد که پیغه مبه ر (دروودی خودی لسمه ر بئ) نویژی تیا کردوون، نهویش له وشوینانه دا نویژی دهکرد، وه نه وه ی دهگپرایه وه: که به خوودی خوی پیغه مبه ری دیوه له وجیگایانه دا نویژی کردووه.

۲۹۵- عَنْ نَافِعٍ (رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى) أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْزِلُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ حِينَ يَعْتَمِرُ وَفِي حَجَّتِهِ حِينَ حَجَّ تَحْتَ سَمُرَةٍ فِي مَوْضِعِ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِذِي الْحُلَيْفَةِ وَكَانَ إِذَا رَجَعَ مِنْ غَزْوٍ كَانَ فِي تِلْكَ الطَّرِيقِ أَوْ حَجَّ أَوْ عُمَرَةَ هَبَطَ مِنْ بَطْنٍ وَادٍ فَإِذَا ظَهَرَ مِنْ بَطْنٍ وَادٍ أَلَاخَ بِالْبَطْحَاءِ الَّتِي عَلَى شَفْرِ الْوَادِي الشَّرْقِيَّةِ فَعَرَّسَ ثُمَّ حَتَّى يُصْبَحَ لَيْسَ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِحِجَارَةِ وَلَا عَلَى الْأَكْمَةِ الَّتِي عَلَيْهَا الْمَسْجِدُ كَانَ ثُمَّ خَلِيجُ يُصَلِّي عَبْدُ اللَّهِ عِنْدَهُ فِي بَطْنِهِ كُتِبَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يُصَلِّي فَدَحَا السَّيْلُ فِيهِ بِالْبَطْحَاءِ حَتَّى دَفَنَ ذَلِكَ الْمَكَانَ الَّذِي كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُصَلِّي فِيهِ). (٢٤٨) (الحديث ٤٨٤ - أطرافه في: ١٥٣٢، ١٥٣٣، ١٧٩٩).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى حَيْثُ الْمَسْجِدُ الصَّغِيرُ الَّذِي دُونَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِشَرْفِ الرُّوحَاءِ وَقَدْ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَعْلَمُ الْمَكَانَ الَّذِي صَلَّى فِيهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ثُمَّ عَنْ يَمِينِكَ حِينَ تَقُومُ فِي الْمَسْجِدِ تُصَلِّي وَذَلِكَ الْمَسْجِدُ عَلَى حَافَةِ الطَّرِيقِ الْيُمْنَى وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمَسْجِدِ الْأَكْبَرِ رَمِيَّةٌ بِحَجَرٍ أَوْ نَحْوِ ذَلِكَ). (٤٨٥ رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يُصَلِّي إِلَى الْعِرْقِ الَّذِي عِنْدَ مُنْصَرَفِ الرُّوحَاءِ وَذَلِكَ الْعِرْقُ الْبَيْتُ طَرَفُهُ عَلَى حَافَةِ الطَّرِيقِ دُونَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمُنْصَرَفِ وَأَنْتَ

ذَاهِبَ إِلَى مَكَّةَ وَقَدْ ابْتَنَيْتُمْ مَسْجِدَ فَلَمْ يَكُنْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ يُصَلِّي فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ كَانَ يَتْرُكُهُ عَنْ يَسَارِهِ وَوَرَاءَهُ وَيُصَلِّي أَمَامَهُ إِلَى الْعِرْقِ نَفْسِهِ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَرُوحُ مِنَ الرُّوحَاءِ فَلَا يُصَلِّي الظُّهْرَ حَتَّى يَأْتِيَ ذَلِكَ الْمَكَانَ فَيُصَلِّي فِيهِ الظُّهْرَ وَإِذَا أَقْبَلَ مِنْ مَكَّةَ فَإِنْ مَرَّ بِهِ قَبْلَ الصُّبْحِ بِسَاعَةٍ أَوْ مِنْ آخِرِ السَّحَرِ عَرَّسَ حَتَّى يُصَلِّيَ بِهَا الصُّبْحَ). (٤٨٦ رقم الحديث في فتح الباري)

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كَانَ يَنْزِلُ تَحْتَ سَرْحَةٍ ضَخْمَةٍ دُونَ الرُّوَيْثَةِ عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ وَوَجَاهِ الطَّرِيقِ فِي مَكَانٍ بَطْحٍ سَهْلٍ حَتَّى يُفْضِيَ مِنْ أَكْمَةِ دُوْنِ بَرِيدِ الرُّوَيْثَةِ بِمِيلَيْنِ وَقَدْ انْكَسَرَ أَغْلَاهَا فَأَثْنَى فِي جَوْفِهَا وَهِيَ قَائِمَةٌ عَلَى سَاقٍ وَلَهَا سَاقِيهَا كُتِبَ كَثِيرَةٌ). (٤٨٧- رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (صَلَّى فِي طَرَفِ ثَلَاثَةِ مِنْ وَرَاءِ الْعُرْجِ وَأَلَّتْ ذَاهِبًا إِلَى هَضْبَةٍ عِنْدَ ذَلِكَ الْمَسْجِدِ قَبْرَانِ أَوْ ثَلَاثَةِ عَلَى الْقُبُورِ رَضَمَ مِنْ حِجَارَةٍ عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ عِنْدَ سَلَمَاتِ الطَّرِيقِ بَيْنَ أُولَئِكَ السَّلَمَاتِ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَرُوحُ مِنَ الْعُرْجِ بَعْدَ أَنْ تَمِيلَ الشَّمْسُ بِالْهَاجِرَةِ فَيُصَلِّي الظُّهْرَ فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ). (٤٨٨ رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (نَزَلَ عِنْدَ سَرَحاتٍ عَنْ يَسَارِ الطَّرِيقِ فِي مَسِيلٍ دُونَ هَرَشَى ذَلِكَ الْمَسِيلِ لَأَصِيقَ بَكْرَاعِ هَرَشَى بَيْنَهُ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ قَرِيبٌ مِنْ غُلُوقٍ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُصَلِّي إِلَى سَرْحَةٍ هِيَ أَقْرَبُ السَّرْحَاتِ إِلَى الطَّرِيقِ وَهِيَ أَطْوَلُهُنَّ). (٤٨٩ رقم الحديث في فتح الباري/ طرفاه في: ١٧٦٧، ١٧٦٩).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كَانَ يَنْزِلُ فِي الْمَسِيلِ الَّذِي فِي أَذْيِ مَرِّ الظُّهْرَانِ قَبْلَ الْمَدِينَةِ حِينَ يَهْطُ مِنَ الصَّفَرَاوَاتِ يَنْزِلُ فِي بَطْنِ ذَلِكَ الْمَسِيلِ عَنْ يَسَارِ الطَّرِيقِ وَأَلَّتْ ذَاهِبًا إِلَى مَكَّةَ لَيْسَ بَيْنَ مَنْزِلِ رَسُولِ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ إِلَّا رَمِيَةً بِحَجَرٍ. (٤٩٠ - رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كَانَ يَنْزِلُ بِذِي طَوًى وَيَبِيتُ حَتَّى يُصْبِحَ يُصَلِّي الصُّبْحَ حِينَ يَقْدُمُ مَكَّةَ وَمُصَلِّي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَلِكَ عَلَى أَكْمَةٍ غَلِيظَةٍ لَيْسَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي بُنِيَ ثُمَّ وَلَكِنْ أَسْفَلَ مِنْ ذَلِكَ عَلَى أَكْمَةٍ غَلِيظَةٍ). (٤٩١ رقم الحديث في فتح الباري).

وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (اسْتَقْبَلَ فَرَضَتِي الْجَبَلِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَبَلِ الطَّوِيلِ نَحْوَ الْكَعْبَةِ فَجَعَلَ الْمَسْجِدَ الَّذِي بُنِيَ ثُمَّ يَسَارَ الْمَسْجِدَ بِطَرَفِ الْأَكْمَةِ وَمُصَلَّى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْفَلَ مِنْهُ عَلَى الْأَكْمَةِ السُّودَاءِ تَدْعُ مِنَ الْأَكْمَةِ عَشْرَةَ أَذْرُعٍ أَوْ نَحْوَهَا ثُمَّ تُصَلِّي مُسْتَقْبِلَ الْفُرْصَتَيْنِ مِنَ الْجَبَلِ الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَ الْكَعْبَةِ). (٤٩٢ - رقم الحديث في فتح الباري).

نافیع (رمزای خوی لی بی) فہرمووی: عہدوئلائی کوپی عومہر (پرمزای خویان لی بی) ہہوالی پیدام: پیغہمبہر (مرووی خوی لی لسمہر بی) کاتی دہچوو بو عہمرہ، کدہدگہیشہ ذولحلیفہ، کہچوار میل لہمہدینہوہ دوورہ، کہئیسٹا پیی دہگوتری بیری عہلی، لہوی لہژولحلیفہ دادہبہزی و لای دہدا بو وچان گرتن، لہحہجی مالآواییشدا لہوی دابہزی، لہژیردارموغہیلا نیکالای دہدا، لہشوینی نہو مزگہوتہدا بوو کہوا لہذولحولہیفہ.

جاران دہستووری پیغہمبہر (مرووی خوی لی لسمہر بی) وابوو کہلہوپیگہوہ، لہغہزا، یالہحہج، یالہعہمرہ، دہگہرایہوہ بوئمہدینہ، لہناو شیوی عہقیقہوہ دادہبہپی، کہلہناو شیوہکہ دہردہچوو لای دہدا، ولآخہکہی لہوزیخہلانہ پان و بہرینہ دا ییخ دہدا، کہدہکہویتہ سہرقہراخی شیوہکہ، لہخورہہلاتی کہوانہی شیوہکہوہ، نہوزیخہلانہ ناودارہ بہ بہطحای ذولحلیفہ، نالہویدا وچانی دہگرت و ہہتا بہیانی لی دہدا لہوی دہمایہوہ، لہلای نہو نہو مزگہوتہدا

نا کهوا له سهر گرده بهردینه که، وهله سهر ئه و ته پۆلکه یهیش نا که مزگه وتیکی وابه سهر وه، له ویدا دهرمی هه بوو عه بدوللای کوری عومهر (پرمای خوهان لی بێ) له ناو ئه و دهریه دا نوێژی ده کرد، له ناو ئه و دهریه دا چه ند ته پۆلکه لی هه بوو، جاران پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بێ) له ویدا نوێژی ده کرد، به لام به ره به ره لافاو پالی نا به زیخ و لی زیخه لانه که وه، له قورولیتیه ی به طحا که ناو ئه و دهریه ی پر کرده وه، ئه و شوینه ی که عه بدوللا بۆ پرۆزی نوێژی تیا دا ده کرد له و چه و و قور و لیته دایبۆشی.

دیسان نافیع (پرمای خوی لی بێ) فه رمووی: ومعه بدوللای کوری عومهر (پرمای خویان لی بێ) گێرپایه وه بۆم: که پیغه مبه ری سه روه ر (دروودی خودای له سهر بێ) له ویدا نوێژی ده کرد که مزگه وته بچکۆله که ی لییه، کهوا له نزیکی مزگه وته ناونجی یه که وه، کهوا له سهر ئه و به رزای یه ی که دهرپوانی به سهر گوندی ره وحادا، ره وحاو دوورۆژ - که ده کاته سی و شەش میل - له مه دینه وه دووره، عه بدوللا (پرمای خوی لی بێ) ئه و شوینه ی دهرانی که پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بێ) نوێژی لی کردبوو، ئاوا نیشانه ی ئه و جیگه یه ی هه لده دا: کاتی له مه دینه وه ده چیت بۆ مه ککه، له وئ له لای راسته وه کاتی له ناو مزگه وته که دا راده و مستیت نوێژ ده که ی، مزگه وته ناونجی یه که ده که ویته سه ر قه راخی لای راستی پێگه که، که له مه دینه وه بچیت بۆ مه ککه، به رده هاوێژی، یاده وری به رده هاوێژی له مزگه وته گه وره که وه دووره!

وه ئیبنو عومهر له پال ئه و یاله یشدا نوێژی ده کرد، کهوا له لای کۆتایی ره وحادا، که ناو داره به یالی (عرق الظبية) کلکه ی ئه م یاله کۆتایی دی، له سهر قه راخی پێگه که، له نزیک ئه و مزگه وته وه کهوا له نیوانی یاله که و کۆتایی ره وحادا، که له مه دینه وه بچێ بۆ مه ککه. ئاله ویدا مزگه وتی دروست کرابوو، عه بدوللا له و مزگه وته دا نوێژی نه ده کرد، به لکوو ئه و مزگه وته ی به جی ده هیشت و له لای چه پیه وه ده یخسته پشت خۆی و له به رده م مزگه وته که وه

بهره و خودی یائی عیر قول زمبیه نویژی دهکرد، وه جاران عه بدوللای کوری عومهر سهرله به یانیان لهره و حائه وه بهره مه ککه دهکته و ته پری، نویژی نیومرپی نه دهکرد، تا دهاته نه و شوینه و لهوی نویژی نیومرپی دهکرد به لام نه گهر له مه ککه وه به اتایه ته وه، و به تاوی له پیش به یانا بگه یشته ته نهوی، یا له بهره به یانا بگه یشته ته نهوی لهوی لای ددها، هه تا نویژی به یانی لی دهکرد.

و منافع فهرمووی: و مه بدوللا گیرایه وه بۆم: که پیغه مبههر (دروودی خودی له سهر بی) له ژیر شیخه ئیکی گهر ددها، له نزیك گوندی روومیشه وه لای لای ددها، له لای راستی ریگه که وه ریك له بهره ربهری ریگه که، له شوینیکی دهستانی ته ختانی پان و پوردا داده بهزی، له ته پۆلکه وه سهری هه لدها که دوو میل دووره لهو جیگه یه وه که به ریدی روومیشه لی داده بهزی. نهو ته پۆلکه له یش لووتکه لی شکاومته وه نووشتاومته وه ناوخی، له بهره نه وه ریك وهك خانوو له سهر دیوار ناوا قنج راومستاوه، نهك وهك گرد له بنه وه پان و له سهر وه تهسك بی، له بنیدا کۆمه لی تهپکه لی زوری لی بوو.

دیسان نافع (همزی خوی لی بی) فهرمووی: و مه بدوللا گیرایه وه بۆم: که پیغه مبههر (دروودی خودی له سهر بی) له دامینی تافگهی نویژی دهکرد، له پشت عهرجه وه، که بهره یائی برپی، له لای نهو مزگه وته دوو گۆر یاسی گۆر هیه، گۆر کهان کۆمه له بهردیان واله سهر، وان له لای راستی ریگه که وه، له لای تاویره کانی سهر ریگه که دان، له ناو نهو تاویره وه عه بدوللا له پاش قرچه لی نیومرپی که خۆر لارده بۆ وه له عهرجه وه دهجووبۆ نهو مزگه وته نویژی نیومرپی لهوی دهکرد.

دیسان (همزی خوی لی بی) فهرمووی: عه بدوللای کوری عومهر (همزی خوی لی بی) نهو فهرموودمی هه گیرایه وه بۆم: که پیغه مبههر (دروودی خودی له سهر بی) له لای کۆمه لی شیخه لا، له چه پی ریگه که وه، له ناومرپۆگه یه کی لافاوا، له نزیك مله ی ههرشاوه، لای دا بۆ وچان، نهو ناومرپۆگه یه لکاوه به دامینی لاپالی ههرشاوه، له نیوانی

ئەو و پښه کهدا نزیکه ی تیره هاوینژئ دمبی، وده بدوللای رووهو شیخه لئ
لهوشیخه لانه نویژی دهکرد، که نزیکتین شیخه لئ بوو لهوشیخه لانه ی
که له پښه کهوه نزیك بوون، وده لگشت شیخه لهکانی تریش دریژتر بوو.

دیسان نافع (پرمزای خوئی لئ بئ) فهرمووی: عه بدوللای کورپی عومهر (پرمزای
خوایان لئ بئ) ئەم فهرمووده یه ی پئ گوتم: که پیغه مبه ر (دروودی خوئی له سهر بئ)
جاران له وئاوه پښه گی لافاوه دا دابه زی کهوا له خوارووی مه روظه هراوه،
له ناستی مه دینه، له ویدا که به رهو شیوه زمرده کان داده پهریت له ناو ئەو
ئاو پښه گی هدا دابه به زیت، کهوا له لای چه پی پښه کهوه، که به رهو مه ککه
برویت، جیگه ی دابه زینه که ی پیغه مبه ر (دروودی خوئی له سهر بئ) به رده هاوینژئ
له پښه کهوه دووره.

دیسان نافع (پرمزای خوئی لئ بئ) فهرمووی: عه بدوللای کورپی عومهر (پرمزای
خوایان لئ بئ) ئەم فهرمووده یه ی گیراوه ته وه بۆم که جاران پیغه مبه ر (دروودی
خوئی له سهر بئ) له ذیطه وا دابه به زی، وه شهو له وئ دهمایه وه تابه یانی، و منویژی
به یانی له وئ دهکرد، ئەو جا دهرؤیشته ناو مه ککه وه، نوپښه گاکه ی پیغه مبه ر
(دروودی خوئی له سهر بئ) له ذی طه وا، له سهر ته پۆلکه یه کی گه وره بوو، له ناو ئەو
مزگه وته دا نا که ئیستا له وئ دروست کراوه، به لام له خوار ئەوه وه له سهر
گردیکی گه وره.

دیسان نافع (پرمزای خوئی لئ بئ) فهرمووی: عه بدوللای کورپی عومهر گیراپیه وه بۆم:
که پیغه مبه ر (دروودی خوئی له سهر بئ) رووی کرده سهر کهل، که پښه که له سهر
شاخه که به به ینیدا دهر وا، ئەو شاخه ی که ده که وته نیوانی پیغه مبه رو نیوانی
شاخه دریژه که ی لای که عبه وه، ئەو مزگه وته ی که ئیستا له وئ دروست کراوه
دهیخته لای چه پی مزگه وته کهوه که له ناخری گرده کهوه بوو، نوپښه گاکه ی
پیغه مبه ر (دروودی خوئی له سهر بئ) له خواریه وه بوو، له سهر گرده ره شه که، ده که ز

یالهدهوری دهگهز لهوگرده بهجی بهیله، نهوجا رووبکه ره سه رکه له که له سه ره
کیوه که و نویژ بکه، کیوه که له م کاته دا دمکه ویته نیوانی توو نیوانی که عبه وه.

راشه و شیکردنه وه:

بۆ تیگه یشتنی ته واوله م چه ند فه رمووده یه پئویست به نه خشه یه کی نه م
رپگه و بانانه هه یه، شیخی عه سقه لانی له فه تحولباریدا دمفه رموی: (له م
سه رده مه ی نیمه دا له م مزگه وتانه ته نیا دوو مزگه وته که ی ذولحوله یفه و
مزگه وته کانی ره وحاء ده زانرین و به س) وهه روا دمفه رموی: (پوخته ی نه م
فه رموودانه به لگه ی نه وه یه: که ئیبنوعومه ر خوی پیرۆز ده کرد له پیت و فه ری
نه و شوینه پیرۆزانه.. سوودی زانینی نه م جیگایانه یش نه وه یه که به غه وی
دمفه رموی: هه ر مزگه وتی ساخ ببیته وه که پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر به ت) نویژی
تیادا کردوه، نه گه ر که سی ئاه و نه زربکا که نویژی تیادا بکا، نه زره که ی
داده مه زری و له سه ریته ی که جی به جی ی بکا، هه روه ک چۆن که سی نه زربکا
که نویژ له مه س جیدولحه راما، یاله مزگه وته که ی پیغه مبه ر ده را،
یاله مه س جیدولته قصادا بکا ئاوا.

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱۲) باسه کانی به ره به ست (سوتره) ی نویژ که ر

(أبواب ستره المصلی)

۲۹۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كَانَ إِذَا خَرَجَ يَوْمَ الْعِيدِ أَمَرَ بِالْحَرَبَةِ فُتَوَضَّعُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا وَالنَّاسُ وَرَاءَهُ
وَكَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السَّفَرِ فَمِنْ ثَمَّ اتَّخَذَهَا الْأَمْرَاءُ). (الحديث ۴۹۴ - أطرافه في:
۴۹۸، ۹۷۲، ۹۷۳) (۲۴۹)

ثیبونوعومهر (رمزی خواہان لہ) فہرمووی: دستووری پیغمبہر (درویدی خودی لہسر ہی)

وابوو، لہرؤژی جہڑنا، کھلہشار دمردهچوون و دہچوون بؤ نوپڑگا کہ لہدمروہی شار، بؤ کردنی نوپڑی جہڑن، فہرمانی بہنو کہرہکھی دہکرد، نیزہیہکی ہلہدہگرتو، لہبہردہم پیغمبہرہوہ دمرؤیشت، تادہگہیشتنہ نوپڑگا کہ، لہوئ لہبہردہم پیغمبہرہوہ نیزہکھی دادہچہقاند، ئیتر پیغمبہر (درویدی خودی لہسر ہی) بہرہو ئہو نیزہیہ نوپڑی دہکرد، خہلکہکھیش لہپشتیہوہ بہجہماعہت نوپڑیان دہکرد، ئہم نیزہدادچہقاندنہی لہلہسہفہریشدا دہکرد، لہشوینئ کھدیواری ئی نہبووایہ بؤ کردنی بہبہریہست، جائہم کارہی پیغمبہر (درویدی خودی لہسر ہی) سہرچاوہی ئہو دستوورو باوہیہ کھفہرمانرہواکان کردویانہ بہیاسا لہجہڑن و ئہمانہدا کھسئ نیزہمیئ ہلہدہگرئ و لہبہردہمیانہوہ تانوپڑگا کہ (دروا).

۲۹۷- عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمْ بِالْبُطْحَاءِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَتْرَةٌ، الظَّهَرُ رَكَعَتَيْنِ وَالْعَصْرُ رَكَعَتَيْنِ تَمُرٌ بَيْنَ يَدَيْهِ الْمَرْأَةُ وَالْجِمَارُ). (الحديث: ۴۹۵ طرفہ فی: ۱۸۷). (۲۰۰)

ئہبوجوحہیفہ (رمزی خوی لہ) فہرمووی: لہبہطحای مہککہ پیغمبہر (درویدی

خودی لہسر ہی) بہرنوپڑی دہکرد نیومرؤو عہصری کورت کردہوہ، بہکؤکردنہوہی کورتہوہکراوی پیٹخراو لہسہر ئہم شیومیہ کردنی، لہپیشا نوپڑی نیومرؤی بہدوو رکات بؤ کردن، دوابہدوای ئہو نوپڑی عہصریشی بہدوو رکات بؤ کردن، لہوکاتہدا لہبہردہمیہوہ لہودیو نیزہکھوہ ژن و گویدرپڑ ہاموشویان دہکرد ئہومیش زیانی بؤ نوپڑہکھیان نہبوو. (ت/۲۴۱/۱/۲- ۴۶۲ ج-۴).

۲۹۸- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ بَيْنَ مُصَلِّي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَيْنَ الْجِدَارِ مَمَرٌ الشَّاةِ). (الحديث: ۴۹۶ طرفہ فی: ۷۳۳ ج-۲۰۱).

سهل (رمزی خوی لن بی) فہرمووی: نویژگہ (موصہلا) کہی پیغہمبہر (دروودی خودی
لسمر بی) لہجیگہی پیکانیہوہ تادیوارہکہ - بہقہد گوزمرگای مہرئی، یابزنی،
دہبوو. (ش/د/تاج/ ۱/۲۳۶/۱).

۲۹۹ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ تَبِعْتُهُ أَنَا وَغُلَامٌ وَمَعَنَا عُكَّازَةٌ أَوْ عَصَا أَوْ عَنَرَةٌ وَمَعَنَا إِدَاوَةٌ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ حَاجَتِهِ نَاولَنَاهُ الْإِدَاوَةَ). (الحديث: ۵۰۰). (۲۵۲)

نہنہسی کوری مالیک (رمزی خوی لن بی) فہرمووی: جاران پیغہمبہر (دروودی خودی لسمر
بی) کہدہجوو بؤسہراو، من و کورپکی تر لہسیرہی مند، جہوہندہیئ ئاومان
ہہلدہگرتو شوینی دہکہوتین، کہسہراوہکہیی تہواو دہکرد ئاوہکہمان دہدایہ
دہستی تاراتی پی دہگرت.

ہہروا دارشہقی یاداردہستی یانیژہیہکیشمان لہگہل خۆمان دہبرد لہپاش
تاراتکردن و دہسنویژ گرتن نہگہر لہشوینی نویژی بکردایی کہبہربہستی
تری لی نہبواہی، نہوہی دہکرد بہبہربہست. (تاج/۱/۱۲۲/۱ ز- ۲۵ ژ ۲۰۱ چ-۴).

۳۰۰ - عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي عِنْدَ الْأُسْطُوَانَةِ الَّتِي عِنْدَ الْمُصْحَفِ فَقُلْتُ يَا أَبَا مُسْلِمٍ أَرَأَاكَ تَتَحَرَّى الصَّلَاةَ عِنْدَ هَذِهِ الْأُسْطُوَانَةِ؟ قَالَ فَإِنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَحَرَّى الصَّلَاةَ عِنْدَهَا). (الحديث: ۵۰۲). (۲۵۳)

یہزیدی کوری نہبوعوبہید فہرمووی: سہلہمہی کوری نہکوہع (رمزی خوی لن بی)
دہستووری وابوو لہلای کۆلہکہہی لای صندوقی قورئانہکہدا منہیی نویژی
دہکرد، منیش عہرزیم کرد: نہی نہبوموسلیم! سہرمنجت دہدم لہلای نہم

(۲۵۱) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: الاستنجاء بالماء من التبرز، رقم: ۲۷۱-۱۱۳۴.

(۲۵۲) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: دنو المصلي من السترة، رقم: ۵۰۹-۶۱۸، ۶۱۹.

(۲۵۳) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: دنو المصلي من السترة، رقم: ۵۰۸ = ۱۱۳۵.

کۆلەکهیه‌دا منه‌یی نوێژ ده‌که‌ی، هۆی نه‌وه چیه‌؟ فه‌رمووی: دیومه‌ که پی‌غه‌مبه‌ر (مروودی خودای له‌سه‌ر بێ) لی‌ره‌دامنه‌یی نوێژی ده‌کرد. (ت/۱/۲۳۶=ز-۶۷ ژ-۴۴۷).

شی‌کردنه‌وه:

ئه‌م کۆلەکه‌یه‌ کۆلەکه‌ی ناو‌م‌راسته له‌کۆلەکه‌کانی ره‌وضه‌ی موکه‌ره‌مه‌، که‌وا له‌مزگه‌وته‌که‌ی پی‌غه‌مبه‌ر، له‌مه‌دینه‌ی نازدار، ناسراوه به‌کۆلەکه‌ی کۆچکاران (اسطوانة المهاجرین).

ده‌گێر نه‌وه: عانیشه (م‌زای خۆی لێ بێ) ده‌یفه‌رموو: (ئه‌گه‌ر مه‌رده‌مه‌که به‌مه بزانی له‌سه‌ری ده‌یکه‌ن به‌شه‌ره‌ تیر، چونکه هه‌ر که‌سه‌یان خۆی ده‌یویست له‌ویدا نوێژ بکا). عانیشه به‌نه‌ینی ئه‌م رازه‌ی لای ئیبنوزوبه‌یر درکاندبوو، بۆیه ئیبنوزوبه‌یر زۆر له‌ویدا نوێژی ده‌کرد.

۳۰۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْكَعْبَةَ وَأَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَبِلَالٌ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ الْحَجَبِيُّ فَأَغْلَقَهَا عَلَيْهِ وَمَكَثَ فِيهَا فَسَأَلْتُ بِلَالًا حِينَ خَرَجَ مَا صَنَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ جَعَلَ عُمُودًا عَنْ يَسَارِهِ وَعُمُودًا عَنْ يَمِينِهِ وَثَلَاثَةَ أَعْمِدَةٍ وَرَأَاهُ وَكَانَ الْبَيْتُ يُؤْمِنُ عَلَى سِتَّةِ أَعْمِدَةٍ ثُمَّ صَلَّى؟ وَفِي رِوَايَةٍ: عُمُودَيْنِ عَنْ يَمِينِهِ). (الحديث: ۵۰۵ طرفه في: ۳۹۷).

ئیبنوعومه‌ر (م‌زای خۆیان لێ بێ) فه‌رمووی: سالی نازادکردنی مه‌که‌که، پی‌غه‌مبه‌ر (مروودی خودای له‌سه‌ر بێ) خۆی و بیلال و ئوسامه‌ی کوری زه‌یدو عوثماني کوری طه‌لحه‌ی ئه‌ل - حه‌جه‌بی چوونه ناوماڵی کابه‌وه، ودم‌رگایان له‌سه‌رخۆیان داخست و تاوی له‌ناویدا مانه‌وه، جاکه‌دم‌رگا که‌یان کرده‌وه یه‌که‌م که‌س که‌چوووه ژووره‌وه من بووم، به‌بیلال گه‌یشتم لی‌یم پرسی: ئایا پی‌غه‌مبه‌ر (مروودی خودای له‌سه‌ر بێ) نوێژی تیا‌دا کرد؟ فه‌رمووی: به‌ئێ: کۆلەکه‌یه‌کی خسته‌لای چه‌پیه‌وه‌و دوو کۆلەکه‌ی خسته‌لای راستیه‌وه‌و سێ کۆلەکه‌یشی خسته‌ پشت خۆیه‌وه‌، که‌ئه‌مه

سهرجه میان ده‌گانه شەش کۆلەکه، ئەو سەر دهمەیش بەیت لە سەر شەش ئەستون بوو (بروانە فەرموودەى ژمارە: ۲۸۸).

۳۰۲- عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَنَّهُ كَانَ يُعَرِّضُ رَاحِلَتَهُ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا قُلْتُ أَفَرَأَيْتَ إِذَا هَبَّتِ الرِّكَابُ؟ قَالَ كَانَ يَأْخُذُ هَذَا الرَّحْلَ فَيَعْدُلُهُ فَيُصَلِّي إِلَى آخِرَتِهِ أَوْ قَالَ مُؤَخَّرِهِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَفْعَلُهُ). (الحديث: ۵۰۷ طرفه في: ۳۸۲). (۲۵۴)

عوبەیدوللا فەرمووی: نافع فەرمووی: ئیبنوعومەر (پرمزای خوایان لى بى) فەرمووی: جاران پێغه مېهر (دروودی خویدی لى بى) و لاخە که ی ی لەبەر دەمى خۆیدا لە سەر لا درێژ دەکرد و ئەوجا نوێژى بەرەو و لاخە که دەکرد و لاخە که ی دەکرد بەبەر بەست (سووترە). نافع فەرمووی: گوتم بەئیبنوعومەر: باشە لەکاتى و شتر شەلەژانا چۆن؟ فەرمووی: لەکاتى وادا کۆپانە و شترە که ی دەهیناو بەرپێکی لەبەر دەم خۆیە وەداى دەناو رېك دەمى وەستان و ئەوجا بەرەو کۆپارە ی پاشە وە ی کورتانە که نوێژى دادەبەست، ئیبنوعومەریش هەمان شتى دەکرد. واتە: ئەگەر و شترە که ی هێمن بوایە لە سەر بارى پانى خودى و شترە که ی دەکرد بەبەر بەست دەنا کۆپانە که یی دەکرد بەبەر بەست. (ت/ ۴/ ۲۳۷/ ۱ ز- ۶۷ ژ- ۴۹۹ ج- ۴).

۳۰۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَعَدْتُمُونَا بِالْكَلْبِ وَالْجِمَارِ لَقَدْ رَأَيْتُنِي مُضْطَجِعَةً عَلَى السَّرِيرِ فَيَجِيءُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَتَوَسَّطُ السَّرِيرَ فَيُصَلِّي فَأَكْرَهُ أَنْ أُسْتَحَ فَالْأَسْلُ مِنْ قِبَلِ رِجْلِي السَّرِيرِ حَتَّى أُلْسَلَ مِنْ لِحَافِي). (الحديث: ۵۰۸ طرفه في: ۳۸۲). (۲۵۵)

(۲۵۴) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: ستره المصلى، رقم: ۵۰۲ = ۱۱۱۷.

(۲۵۵) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الاعتراض بين يدي المصلى، رقم: ۵۱۲ = ۱۱۴۳.

هندی گهس له خزمهتی عائیشهی دایکی موسولماناندا (همزی خوی لږ بڼه) باسی نهوشتانه یان دهکرد که گوايه نه گهر به بهردهم نوږز کهردا پرېون نوږز کهه دی دهېرن، وهگوتیان: سهگو کهروژن نوږز دهېرن! عائیشه ییش فهرمووی: نه مه چوڼ قسه یه که، نیمه ی ژنان ده کهن به هاوتای سهگو کهر؟!

ستی وا راست نییه، چونکه پرېکه وتوووه من خوځم له سهر ته خت راکشوم کاتې پیغه مېهر (دروودی خودی لاسر بڼه) ته شریفی دهاته وه، پرېک له ناوړا سستی چارپایه کهه ی من له سهری راکشابووم راده وه ستاو نوږزی داده به ست، جائه گهر له وکاته دا بو کارې هه لېستامایه حزم نه ده کرد که پرېک رووبه پرووی حه زرت راست بېمه وه، له بهر نه وه به هیواشی له لای پاینی چارپایه کهوه خوځم ده دزییه وهو خوځم له ژیر لیفه که مه وه ده کیښایه وه. (ت/۴/۲۴۴ = ز-۷۱ ژ ۴۶۶ = ش/د/ن).

۳۰۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي يَوْمٍ جُمُعَةٍ إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ شَابٌّ مِنْ بَنِي أَبِي مُعَيْطٍ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَدَفَعَ أَبُو سَعِيدٍ فِي صَدْرِهِ فَنَظَرَ الشَّابُّ فَلَمْ يَجِدْ مَسَاعًا إِلَّا بَيْنَ يَدَيْهِ فَعَادَ لِيَجْتَازَ فَدَفَعَهُ أَبُو سَعِيدٍ أَشَدَّ مِنَ الْأُولَى فَقَالَ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ ثُمَّ دَخَلَ عَلَى مَرْوَانَ فَشَكَا إِلَيْهِ مَا لَقِيَ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ وَدَخَلَ أَبُو سَعِيدٍ خَلْفَهُ عَلَى مَرْوَانَ فَقَالَ مَا لَكَ وَلِابْنِ أَخِيكَ يَا أَبَا سَعِيدٍ! قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ أَحَدٌ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلْيَدْفَعْهُ فَإِنْ أَبَى فَلْيُقَاتِلْهُ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ). (الحديث ۵۰۹ - طرفه في: ۳۲۷۴) (۲۵۶)

نه بوسالچ (همزی خوی لږ بڼه) فهرمووی: روژي ههینی بوو، نه بوسه عیدی خودی (همزی خوی لږ بڼه) نوږزی دهکرد، شتیکی کردبوو به بهر به ست هه تا کهس به بهر نوږز کهه یدا نه روا، لایکیښ له خیلې نه بوموعیط ویستی به بهر نوږز کهه یدا تی بهرې، نه بوسه عید نه یه ښتو پالیکې نابیه سینگیه وهو ته سی پی کرده وه

دواوه، لاوهكهيش سهرنجی دا تهنیا له بهردهم نه ووهه پښه گوزهر ههیه، له بهرنه وه دووباره ویستی له ویوه برپوا، نه بوسه عیدیش دیسان پښه گوزهر پښه نه داو نه مجاره توندتر له جاری یه کهم پالې پیوه نأ، لاوهكهيش قسه ی ناشیرینی به نه بوسه عید گوت له سهرنه وه، نه وجا چوو بولای مه پروان و له لای مه پروان - که نه و سهرده مه فهران پوهای سهرشاری مه دینه بوو - سکالای حالی له نه بوسه عید کردنه بوسه عیدیش (به دوا نه ودا) چوو ژووره بولای مه پروان.

مه پروان عمرزی کرد: نهی نه بوسه عید: نهی باوکی سه عید! نه وه چیتانه له گهل نه م لاوه دا، خو توه نهو به پیی نایه تی قورنان، مامو برازی نایین، قورنان دمفه رموی: (إِنَّا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ) که واته خیره وانیاونتان تیک چوو؟

نه بوسه عید (پروای خوی لای بن) فهران موی: به گوئی ی خوم له زاری پروزی خوشه ویستم بیستوه، درودی خودای له سهری، دهی فهران موی: (نه گهر یه کیکتان به رهو به ره بهستی نویژی ده کردو نهو به ره بهستی کردبو به نیوانی خوئی و خه لکی تر، هه تا که سی به بهردهم نویژه کهیدا نه پروا، له وکاته دا یه کی تر ویستی به بهر نویژه کهیدا تیپه ری بانه هیلی و به دهستی پالې پیوه نی، جائه گهر کابرا هه رسره خه ری یی کردو به لاساری ویستی به بهر نویژه کهیدا برپوا، بانه هیلی، نه گهر هه وازی نه هینا بابچی به گزیدا، چونکه نهو جوړه کرداره له رفته تری شهیتانه و شهیتان نه وهی پیده کا) (ت/۱/۲۴۰-۳/۶۹-۴/۶۰-ج ۴).

۳۰۵ - عَنْ أَبِي جُهَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ قَالَ أَبُو النَّضْرِ لَا أَذْرِي أَقَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ شَهْرًا أَوْ سَنَةً. (الحدیث: ۵۱۰). (۲۵۷)

نہ بوجوہ ہم (رمزی خوی لہ) فہرمووی: پیغہ مبہر (مروودی خودی لہسر ہن) فہرمووی: ناموشوکر کاتی لہبہ ردمی نویژکہ رموہ رمت دہبی نہ گہر بزانی بہوہ چہ ندی گوناہی تووش دہبی، حہزی دہکرد کہ چل .. رابوہ ستاہو لہبہ ردمیہ وہ رمت نہ بوایہ . نہ بونہ ضر (رمزی خوی لہ) کہ یہ کیکہ لہفہرموودہ گیرہ وہ کانی نہم فہرموودمیہ، دمفہرموی: بوسری کوری سہعید کہ نہمہی بو من گیراوتہ وہ نازائم فہرمووی: چل روژ رابوہ ستاہو، یاچل مانگ، یاچل سال. (ت/۱/۲۴۰ ز- ۶۹ ژ- ۴۵۸ = ش/ د/ت/ ن).

۳۰۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَنَا رَاقِدَةٌ مُعْتَرِضَةٌ عَلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُوتِرَ أَقْظَنِي فَأَوْتَرْتُ). (الحديث: ۵۱۲ طرفہ فی: ۵۹۹۶). (۲۵۸)

عائیشہی ہاوسہری پیغہ مبہر (مروودی خودی لہسر ہن) دمفہرموی: گہلی جار وادہبوو من لہسر نویژہ کہی پیغہ مبہر (مروودی خودی لہسر ہن) رادہک شام و دہخہ و تم، پیغہ مبہریش (مروودی خودی لہسر ہن) لہ پشت منہوہ نویژی دہکرد، من لہسر شیوہی دانانی تہرم لہبہ ردم نویژکہ یددا، دہکہ و تمہ نیوانی پیغہ مبہرو رووگہیہ وہ، کہواتہ نویژ کردن لہسر نہم شیوہیہ قہیدی نییہ، جاکاتی پیغہ مبہر (مروودی خودی لہسر ہن) دہیویست نویژی و ہتر بکا منی لہخہ وہہ لدستان، و ہترہ کہم دہکرد.

۳۰۷- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي وَهُوَ حَامِلٌ أُمَامَةً بِنْتُ زَيْتَبٍ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلِأَبِي الْعَاصِ بْنِ رَبِيعَةَ بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَهَا وَإِذَا قَامَ حَمَلَهَا). (الحديث: ۵۱۶ طرفہ فی: ۵۹۹۶). (۲۵۹)

(۲۵۸) أخرجه مسلم في الصلاة باب: الإعتراض بين يدي المصلي، رقم: ۵۱۲ = ۱۱۴۱.

(۲۵۹) أخرجه مسلم في المساجد وموضع الصلاة، باب: جواز حمل الصبيان في الصلاة، رقم: ۵۴۳ = ۱۲۱۲ - ۱۲۱۴.

ئەبوقەتادەي ئەنصارى (مەزەي خۇدەي لى بىن) فەرەمۇوى: بەچاۋى خۇم پېغەمبەرم
 بىننى (دروودى خۇدەي لەسەر بىن) بەرنوئىزى بۇ مەردوم دەکرد، لەوکاتەدا ئومامەي كىچى
 ئەبوعاصى بەسەرشانەوہ بوو، كىچى زەينەبى كىچى پېغەمبەر بوو (دروودى خۇدەي لەسەر
 بىن)، جالەكاتى چەمىنەوہ (روكوع) دا دايدەنا، تاكاتى لەكوورنوش ھەل
 دەسايەوہ ئەوسا دەيكردەوہ قەلاندۆشكانى. (ت/۱/۳۳۸/۱ ز-۱۱۳ ژ-۶۶-ج-۴). ئەم
 فەرەمۇودەيە بەلگەيە لەسەر ئەم دوو مەبەستە گرنگە:

يەكەم: كارى كەم لەناو نوئىژدا لەبەرناچارى دروستە.

دووم: لەفەتحوئىلباريدا دەفەرەمۇئى: فاكھانى دەفەرەمۇئى: حىكمەتى ئەم
 ھەلگرتنى ئومامەيە لەم كاتەدا لەسەرئەم شىۋمەيە بۇ ئەوہيە كە پېغەمبەر
 (دروودى خۇدەي لەسەر بىن) بەكردەوہ بىسەلئىنى كەكچىش وەك كور نازىزو خۆشەويستو
 نازدارەو، جىگەي قەدرو پىزە، ھەتا ئەو باوہ كۆنە ناشرىنە لەناو دلى
 عەرەبەكاندا بسپىتەوہ، كەبەچاۋى سووك و بەبىزەوہ تەماشاي كچيان دەکرد،
 ديارە كەئەمەيش لەسەر ئەم شىۋمەيەو لەناو نوئىزى جەماعەتدا چاتر دەبى
 بەپەندو ئامۇزگارى بۇ عەرەبەكانو، باشتەر لەو رەوشتە بەدە چاوترسىنيان
 دەكا.. فەرمايشتى عەسقلانى تەواو.

كابرأى ھەبوو، خۇي بەشت دەزانى، ويستى بۇچاۋلىكەرى لاسكايى
 پېغەمبەر (دروودى خۇدەي لەسەر بىن) بكاتەوہ، گوايە ئەويش دەيويست بىسەلئىنى ژن
 لەكۆمەلگاي ئىمەدا پىزدارە. كچۆلەيەكى ھەبوو ناۋى وەك ناۋى (شېرىن) بوو،
 يەك دووجار دەيكردە قەلاندۆشكانىو لەناو خەلكا ھاموشۇي پىۋەي دەكردو
 ويئەي دەگرت لەتەلەفەيزيۇنا پيشانى دەدا. بەلام فيل لەخودا ناكرى، خودا
 پىي نواند، كەكچەكەي گەورە بوو داي بەشوو، بەلام بەدەستى خۇي
 مېردەكەي كوشتو مندالەكانى ھەتيو كرد. فتأمل *

۳۰۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يُصَلِّي عِنْدَ الْكَعْبَةِ وَجَمْعُ قُرَيْشٍ فِي مَجَالِسِهِمْ إِذْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ أَلَا تَنْظُرُونَ إِلَى هَذَا الْمُرَائِي... إِلَى آخِرِ الْحَدِيثِ). (الحديث: ۵۲۰ طرفه في: ۲۴۰). (۲۶۰)

ثم فہرموودمیہ لہ پیٹشہوہ رابوورد، پروانہ فہرموودہی ژمارہ: ۱۷۲ لہم شوینتہدا لہناخرہوہ دمفہرموی: (ہاوملانی تہم بیرہ بہدہ لہعہنتو نہفرمت لہشوینن!).

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱۲) نامہ ی کاتہکانی نویژ (کتاب مواقیت الصلاة)

۳۰۹- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ وَقَدْ أَخَّرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا وَهُوَ بِالْعِرَاقِ فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَبُو مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيُّ فَقَالَ مَا هَذَا يَا مُغِيرَةُ أَلَيْسَ قَدْ عَلِمْتَ أَنَّ جَبْرِيلَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَزَلَ فَصَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ بِهَذَا أُمِرْتُ). (الحديث ۵۲۱- طرفه في: ۳۲۲۱، ۴۰۰۷) (۲۶۱)

موغیرہ ی کوپی شوعبہ لہوسہردہمہدا کہفہرمانرہوای کووفہ بوو لہعیراق نویژ ی عہصری دواخست، تہبومہسعودی تہنصاری (ہمزای غوی لہا ہن) رؤیشٹ بووسہری و پیی فہرموو: تہمہچیہ؟ تہی موغیرہ! نایا نازانی کہ پیغہمبہر

(۲۶۰) أخرجه مسلم في الجهاد والسير، باب: مالقي النبي (صلى الله عليه وسلم) من أذى المشركين رقم: ۱۷۹۴ = ۶۴۲۵.

(۳۶۱) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: أوقات الصلاة الخمس رقم: ۶۱۰، ۶۱۱ = ۱۳۷۸، ۱۳۷۹.

(دروودی خودای لمسر بن) فهرمووی: جوبرائیل (سهلامی خودای لی بن) هاته خواروهه بؤئه وهی که فیتری نویژم بکا، جاهه رنویژری له کاتی خویدا به رنویژییه که ی بؤکردم، له پئیش دا نویژی نیومرؤم له گهل دا کرد، له کاتی عهصریش دا نویژی عهصره له گهلدا کرد، ههروا نویژی شیوان و نویژی خهوتنان و نویژی بهیانی، هه رنویژری له کاتی تایبهتی خویدا له گهل جوبرائیل دا کردم) له پاشا چه زهت (همزی خوی لی بن) فهرمووی: (خودای گه وره فرمانی پی کردووم به کردنی ئەم پینج نویژه له پینج کاته دا). (ت ۱/۱۹۳/۱ = ز- ۴۷ ژ- ۳۴۸ ج- ۴ = ش/د/ن).

۳۱۰ - عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ أَيُّكُمْ يَحْفَظُ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْفِتْنَةِ قُلْتُ أَنَا كَمَا قَالَ قَالَ إِنَّكَ عَلَيْهِ أَوْ عَلَيْهَا لَجَرِيءٌ قُلْتُ فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ وَجَارِهِ تُكْفَرُهَا الصَّلَاةُ وَالصَّوْمُ وَالصَّدَقَةُ وَالْأَمْرُ وَالنَّهْيُ قَالَ لَيْسَ هَذَا أُرِيدُ وَلَكِنْ الْفِتْنَةُ الَّتِي تَمُوجُ كَمَا يَمُوجُ الْبَحْرُ قَالَ لَيْسَ عَلَيْكَ مِنْهَا بَأْسٌ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا أَبَا مَغْلَقًا قَالَ أَيْكُسَرُ أَمْ يُفْتَحُ قَالَ يُكْسَرُ قَالَ إِذَا لَا يُلْعَقُ أَبَدًا قُلْنَا أَكَانَ عُمَرُ يَعْلَمُ الْبَابَ قَالَ نَعَمْ كَمَا أَنَّ دُونَ الْقَدِ اللَّيْلَةَ إِنِّي حَدَّثْتُهُ بِحَدِيثِ لَيْسَ بِالْأَغَالِيطِ فَهَبْنَا أَنْ نَسْأَلَ حُذَيْفَةَ فَأَمَرَنَا مَسْرُوقًا فَسَأَلَهُ فَقَالَ الْبَابُ عُمَرُ). (الحديث ۵۲۵ - أطرافه: ۱۴۳۵، ۱۸۹۵، ۳۵۸۶، ۷۰۹۶) (۲۶۲)

حوزه فیه (همزی خوی لی بن) فهرمووی: له خزمهتی عومه ردا دانیشتبووین، فهرمووی: کیتان فهرمایشته که ی پیغه مبهری (دروودی خودای لمسر بن) له باره ی نازاوهه فهرته نه کانه وه له بهره؟ منیش گوتم: من له بهرمه دهق وهک خوی فهرموویه تی، عومه ر فهرمووی: به راستی تو کو ی لی ناکه یته وهه چاونه ترسی دوورنییه له خوته وه سه بارهت به فهرته نه کان شتی بلئی! منیش عه رزیم کرد:

حەزەرت (پەزە خەوی لە بێ) دەیفەرموو: ئەو ئاشووب و ئازاوەیە کە تووشی بیاو دەبێ، بەهۆی کەس و کار و مال و منال و هاوسێ و دراوسێوە، نوێژ و رۆژوو خێرکردن و فەرمانکردن بەچاکە و نە ی کردن لەخراپە، دەبن بەکەفەرمتی و پاکی دەکەنەو.

عومەر (پەزە خەوی لە بێ) فەرمووی: مەبەستم ئەمەنییە، بەلکوو لەو فیتنە و ئازاوەیە دەپرسم کەوێک شەپۆلی دمریا شەپۆل ددا، گوتم: قوربان! ئەوەیان زیانی بۆتۆنابێ، ئەوە وەلەپشتی دەرگایەکی داخراوەوە، ئەو دەرگایە و لەنیوانی تۆ و ئەودا، تائەو دەرگایە داخرابێ ئەو ئازاوەیە روونادا.

فەرمووی: جانا یا ئەو دەرگایە دەشکێنرێ یادەکرێتەو؟ گوتم: دەشکێنرێ. فەرمووی: کەواتە هەتا هەتایە داناخێتەو. بێژرا: ئایا عومەر دەیزانی مەبەست لەو دەرگایە چییە؟ حوزەیفە فەرمووی: بەئێ زۆرباش ئەوەی دەیزانی، وێک سوور دەیزانی کە پۆز رویشت شەو دادی، ئاواش دەیزانی کە مەبەست لەو دەرگایە چییە، چوونکە من فەرموودەییەکی دروست و قسەییەکی دۆغری وام بۆیگێڕایەو کە هەلەشەو پەلەشەوتیکەل و پیکەل نەبێ! جا لەحوزەیفە پرسیار کرا: ئەو دەرگایە کێ بوو؟ فەرمووی: عومەر خۆی بوو، واتە: هەتا عومەر لەزێاندابێ ئازاوە سەرھەل نەدا. (ت/۱/۷۲/۵)

۳۱۱- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَجُلًا أَصَابَ مِنْ امْرَأَةٍ قُبْلَةً فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَيْ هَذَا قَالَ لَجَمِيعِ أُمَّتِي كُلِّهِمْ). (الحديث ۵۲۶ - طرفه في: ۴۶۸۷) (۲۶۳)

ئەبەنومەسعوود (پەزە خەوی لە بێ) فەرمووی: جاری پیاوی ماچی لەئافەرتی دەسەنێ، لەپاشان هاتە خزمەتی حەزەرت (پەزە خەوی لە بێ) وئەمەیی باس کرد بۆی،

جاخودا ئەمەى ناردەخوارەو: (أقم الصلاة طرفى النهار وزلفاً من الليل إن الحسنات يذهبن السيئات) ۱۱/۱۱۴ - واتە: ھەموو شەوو رۆژى پىنج نۆیژە فەرزەکان لەکاتى خۆياندا بەرپک و پیکى بکەن، دلتيا بن کەئەم نۆیژانە لەکردهو ھەرباشەکانى ئیوون، بەراستى کاریکى فرەجوان و شیرینن، بزانی کە یاسایەکی دامەزراوى خودایى یە، کەکردهو ى باش و کارى چاکەو رەفتارى جوان، ھەمیشە کردهو ى خراب و تاوان لادەبەن و گوناھ دەسپرنەو. پیاوھەکش گوتى: ئەى پىغەمبەرى خودا! ئەمە بەتایبەتى ھەر بۆمن وایە؟ فەرمووى: (ئەم برپارە بۆگشت ئۆمەتەکەمە بۆھەموویان ھەروایە). (ت/۱/۱۸۵/۹ ز-۴۳ ژ-۳۳۱ ج-۴ = ش/د/ت).

وعنه في رواية: (لن عمل بها من أمتي):

ديسان لەو ھو ھەگىرپانەو ھەگى: (بۆھەموو کەسى لەنەتەو ى من - واتە لەگەلى ئىسلام سەرچەم - کەکار بەم ئایەتە بکەن).

۳۱۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ الصَّلَاةُ عَلَى وَفَّيْهَا قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ ثُمَّ بَرُّ الْوَالِدَيْنِ قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي بِهِ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَلَوْ اسْتَرْذَلْتُ لَرَأَيْتَنِي (الحديث ۵۲۷- أطرافه في: ۲۷۸۲، ۵۹۷۰، ۷۵۳۴) (۲۶۴)

عەبدوللا (زەوى خەوای لى ەى) فەرمووى: لەپىغەمبەرم پرسى کام کارو کردهو ھە زۆر خۆشەو ىستە لەلای خەوای گەورە؟ فەرمووى: (نۆیژى فەرز لەکاتى خۆى دا)، گوتەم: باش ئەو چى تر؟ فەرمووى: (باش ئەو باشبوون لەگەل باوک و دایک). گوتەم: باش ئەو چى تر؟ فەرمووى: (خەباتگىرپان و تىکۆشان لەرپگەى خودا دا، ئىبنو مەسعود فەرمووى: (ئەمانەم لەدەمى پىغەمبەر خۆى بىستوو، وەئەگەر لەم بارە ھەو زىاترىشم لى داوا بکەردایە بۆى پتر دەکردم).

(٢٦٦) انظر رقم: ٢٥٧- أخرجه مسلم في الصلاة، باب: الاعتدال في السجود ووضع الكفين على الأرض (شرح نووي/٤/٢٠٩) المترجم = ١١٠٢.

روونکردنه وه:

بروانه فهرمووده ی ژماره: ۲۵۷ و ۲۵۶ و ۲۵۸ که له پێشه وه له باسه گانی مزگه وتدا رابوو و ردن.

له عهینی و له فه تحولباریدا دهفه رموی: مه به ست له (اعتدال) له کورنووشدا نه وه یه: که نوێژ خوێن هه ردوو ئه ژنۆی و بهری دهستی و تهوێلی له سههر نوێژگا که ی دابنۆ، قوورسی سههری بخته سههر شوێن کورنووشه که ی و هه ردوو ئانیشکی له زهوی بهرزموه بکا، هه روا له لاقه برهغه گانی خۆشیه وه که می دووریان بخته وه، خۆی نه نووسی نۆ به یه که وه و متیش نه بی به زه و ییه که وه، له هه مان کاتا لای خوارووی له شی که می به رزتری له لای سهرووی بالای، وه له م کردارانه دا راده ی میانه و هه ددی وه سهط بگری، که می کیش سکی له رانه گانی بهرزموه بکا، به مه دهگوتری ئیعتیدال له نیوان خۆگرمۆله کردن و خۆفشه وه کردندا.

۳۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ وَاشْتَكَّتِ النَّارُ إِلَى رَبِّهَا فَقَالَتْ يَا رَبِّ أَكُلَ بَغْضِي بَعْضًا فَأَذِنَ لَهَا بِنَفْسَيْنِ نَفْسٍ فِي الشِّتَاءِ وَنَفْسٍ فِي الصَّيْفِ فَهُوَ أَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الزَّمْهِرِ). (الحديث ۵۳۷- طرفه في: ۳۲۶۰) (۲۶۷)

ئه بوهوره یه (ژمزی خوی لی بن) فهرمووی: پێغه مبههر (دروودی خودی له سههر بن) فهرمووی: (کاتی گهرما دادی، به فیئکی نوێژی نیوهرۆ بکه و ماوه یی دوی بخه، له قرجه ی گهرمای نیوهرۆدا مه یکه، چونکه قرجه ی گهرما له هالوی ناگری دۆزه خه، ناگر له لای خودا سکالا له حالی خۆی ده کاو ده ئی: ئه ی په رومردگارم!

ناوسكى خۇمم خواردۇتەۋەدە پېشاۋم بەسەر يەكە، لەناۋ خۇما پەنگەم
خواردۇتەۋە، پېشاۋىيەكەم بەدەر، جاخودا رېگەي دا كەدوۋ ھەناسەبدا،
ھەناسەيى لەزستانا ھەناسەيى لەھاۋىنا، دەي قىرچەي گەرمای ھاۋىن و
تەشقى سەرمای زستان - كەنئوۋ ھەستىيان پى دەكەن - بىرېتىن لەو دوو
ھەناسەيەي دۇزەخ، كەلەزستان و ھاۋىنا دەيان دا). (ت/۱/۱۹۷/۸ ز-۴۷ ژ-۳۵۵ ج-۴
= ش/د/ت/ن).

بۇنمۇنە لەسەر لىكۆلئىنەۋەي پېسپۇرەنە، ھەتا بەباشى لەكۆرۇكى دەق و
ئامازەي ئەم فەمايشتە نەستەقەنە ھالى بېين و، شوين بۇچوۋنى لاۋازى
ناپسپۇران نەكەۋىن، ئەم نمۇنە لەشېكىردنەۋەدە بۇچوۋنى جىاجىيا،
لەفەتھولبارى يەۋە، راگۆيز دەكەم:

(راجىيى ھەيە لەناۋ زانايانا، كەنايا ئەم سكالايە، بەزمانى ھالە، يابەزمانى
گوتارە؟ ھەردەستەيى يەكە لەم دوورايەي بەلاۋە پەسەندە، ئىبنوۋەبدولبەر
دەفەرمۇئ: ھەريەكە لەم دوو فەرمايشتەروۋى ئاراستەي ھەيە، ۋەيئەي تىرى
لەدەقى ئايىنى دا ھەيە، بەلام بۇچوۋنى يەكەم دامەزراۋترە) قازى عەيازىش
دەفەرمۇئ: (راي يەكەم ديارى ترە) قورطوبى دەفەرمۇئ: (گفتەۋ لەفەكە
بېرېرئ بەسەر ھەقىقەتەدا، شتى وا بۇخوا كارىكى ئەستەم مەھال نىيە، لەم
جېگەيەدا، ھەرگاتىكىش پىغەمبەرى راستگۇ، لەبابەت كارىكى واۋە، كەروودانى
لەتوانادا ھەي، ۋەپىۋىستى بەتەئۋىل (ساخ كىردنەۋە) نەي، ھەۋائىكى
راگەياند، لەكاتى وادا ئەم فەرمايشتە بېرېرئ بەسەر واتاي راستەقىنەيى دا
باشترە، نەك بەسەر واتاي مەجازىدا) نەۋەيىش ھەروا دەفەرمۇئ: بۇيە
دەفەرمۇئ: بېيىنى بەسەر راستەقىنەيىدا دروستى تەۋاۋە. تۇرپشتىش ھەروا
دەفەرمۇئ: بەلام شىخى بەيضاۋى دەفەرمۇئ: (بېيىنى بەسەر واتاي مەجازىدا
لەبارترە: كەۋاتە: مەبەست لەسكالاي دۇزەخ كۆپەسەندەن و تاۋ سەندىيەتى،
ۋەمەبەست لەۋە كەدەلئ ناوسكى خۇمم خواردۇتەۋەدە پېشاۋم بەسەر يەكە،

پالەپەستۆو بەسەریه‌کا ترشانی پارچه‌کانیه‌تی، وەمەبەست لەهەناسەدانی بریتی یە لەو گەرماو سەرمایه‌ی کەڵێ ی دەرده‌چێ. زەینی کۆری مونی‌ریش دەرموئ: هەلبژاردە برینیه‌تی بەسەر واتای راستەقینه‌دا، چونکە شتی وا لەتوانای دەستەلاتدا هەیه، وەله‌بەر ئەو‌هیش گەرچی گوتار نیستی‌عارە دەرئ بۆتە‌عیر لە‌حالی، وەشتی واکاریکی ناسراو و بیسراو، لە‌گوفتو‌گۆدا، بە‌لام لە‌سەر ئەم شیوه‌ی وا لەم فەرموودەدا، دوورە لە‌مە‌جازه‌وه، لە‌شی‌وازی گوفتو‌گۆی ناسایی کە‌باوو سانایی بێ بە‌دەرە، چونکە ئە‌ومتا لە‌سەر‌ه‌تاو و‌شە‌ی سکاڵا بە‌کاره‌ینراو، ئە‌وسا روون کراو‌تە‌وه کە‌دم‌قی سکاڵاکە چۆنە، سکاڵاکە فە‌بوولکراو و پێ‌گه‌ی پێ دراو و دوو‌هە‌ناسە بداو، دوا‌یی روونیش کراو‌تە‌وه کە‌هۆی سەر‌مای زستان و گەر‌مای هاوین ئە‌و دوو هە‌ناسە‌ی دۆ‌زه‌خە، وە‌هە‌ناسە‌کانیش تە‌نیا دوان و بە‌س). فەر‌مایشتی فە‌ت‌حول‌باری تە‌واو.

و‌شە‌یه‌کی دڵ هە‌ژین: لە‌عه‌ینی دا دەر‌موئ: ئە‌مە بە‌لگه‌یه‌ لە‌سەر ئە‌وه کە‌دۆ‌زه‌خ شت تی دەر‌گا و هۆ‌شی هە‌یه، لە‌کتی‌با دەرئ: شت نی‌هە کە‌وه‌ک بە‌هە‌ست و دۆ‌زه‌خ گوی‌ی سووک بێ. هەر‌وا لە‌پ‌ری‌وا‌یه‌ت دا هات‌وو کە‌ دۆ‌زه‌خ گوفتو‌گۆ لە‌گە‌ڵ حە‌زرم‌ت (م‌زی‌خ‌وی لێ بێ) دا دەر‌کا، وە‌بانگی موس‌و‌ل‌مان دەر‌کا: (تی‌پەر‌پە ئە‌ی خاو‌ن ب‌روا، و‌اشە‌وه‌قی رووناکی تۆ گ‌ری منی کوز‌انە‌وه!).

٣١٦- عَنْ أَبِي ذَرِّ الْغِفَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَرَادَ الْمُؤَذِّنُ أَنْ يُؤْذِنَ لِلظَّهْرِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُبْرِدْ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤْذِنَ فَقَالَ لَهُ أُبْرِدْ حَتَّى رَأَيْنَا فِيءَ الثَّلُولِ). (الحدیث: ٥٣٩ طرفه في: ٥٣٥). (٢٦٨)

نه بوزمیری غیفاری (همزای خوی لای بی) فهرمووی: له سه فهریکا له خزمه تی پیغه مبهردا بووین، بانگدر که بیلال بوو، ویستی بانگی نیومرپو بدا، پیغه مبهردا (دروودی خودی له سمر بی) پیی فهرموو: (بیخه ره فینکی) له پاشا پاش ماوهیی تریش بیلال ویستی بانگ بدا، دیسان پیغه مبهردا (دروودی خودی له سمر بی) پیی فهرموو: (زیاتریش بیخه ره کاتی فینکی) نیتر هه موو جارئ که بیلال دهیویست بانگ بدا، پیغه مبهردا (دروودی خودی له سمر بی) پیی فهرموو: (زیاتریش بافینک بی) هه تا روانیمان واته ته پو لکه کانی دهورو بهرمان سیبهری لای ئیوارهیان بویهیدا بوو، نهوجا هه زرمته (همزای خوی لای بی) ریگهی بیلالی دا بانگی نهو نیومرپویهی دا).

۳۱۷- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ فَصَلَّى الظُّهْرَ فَقَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَذَكَرَ السَّاعَةَ فَذَكَرَ أَنَّ فِيهَا أُمُورًا عِظَامًا ثُمَّ قَالَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَسْأَلَ عَنْ شَيْءٍ فَلْيَسْأَلْ فَلَا تَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَخْبَرْتُكُمْ مَا دُمْتُ فِي مَقَامِي هَذَا فَأَكْثَرَ النَّاسُ فِي الْبُكَاءِ وَأَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَقَامَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خُذَافَةَ السَّهْمِيُّ فَقَالَ مَنْ أَبِي قَالَ أَبُوكَ خُذَافَةُ ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا فَسَكَتَ ثُمَّ قَالَ غَرَضْتُ عَلَى الْجَنَّةِ وَالنَّارِ آتِفًا فِي غَرَضِ هَذَا الْحَايِطِ فَلَمْ أَرَ كَالْخَيْرِ وَالشَّرِّ). (الحديث: ٥٤٠ طرفه في: ٩٣). (٢٦٩)

نه نهسی کوپی مالیک (همزای خوی لای بی) فهرمووی: خه لک گهل پرسیاریان له پیغه مبهردا (دروودی خودی له سمر بی) دهکرد، بگره به پرسیار بیزاریان کردبوو، جاروژی هه زرمته (همزای خوی لای بی) له وکاته دا که خور له ناو مرپاستی ئاسمان لادهدا که سه ره تای نویژی نیومرپویه، له مال دهرچوو نویژی نیومرپوی کرد، نهوسا رویشته سهردوانگهو بهراوه ستانه وه وتاریکی فهرموو، باسی قیامه تی کردو باسی نه وهی کرد که زور کاری گه وره کاره ساتی سامناکی تیادا رووده دا، نهوجا

فهرمووی: (ههركهسێ چهزی له چی پرسیارێكه باپرسیار بكا، ههرجی شتیكم لی پرسیار بکهن پیتان دهلیم، مادام لهم شوینهدا بهم).

كاتی مهردوم حالهكهیان بینسی، ترسیان لی نیشت و زۆر گریان، پیغه مبه ریش (دروودی خودی له سهر بێ) خوش خوش دهیغه رموو: (دهی پرسیارم لی بکهن) جاعبدو لالی کوری حوزافه ی ئهل - سههمی هه لسا گوتی: باوکی من کییه؟ فهرمووی: باوکی تو حوزافه یه (نیتر خوش خوش ههر دهیغه رموو: (دهی پرسیارم لی بکهن) جاعومه ر مهترسی ئه وهی لی نیشت که ئه مه هه ره شه بی و سه ره تابێ بۆهاتنی سزایه کی سهخت، له به ره ئه وه عومه ر هات به چۆکا و فهرمووی: خودامان به په رومردگاری خۆمان قه بوو له وه، ئیسلاممان به نایین قه بوو له، موحه ممه دمان به پیغه مبه ر قه بوو له. ئه وسا چه زه رت خاموش بوو، له پاشتر فهرمووی (دروودی خودی له سهر بێ): (هه رگیزاو هه رگیز وهك ئه مپرو له بابهت چاکه و له بابهت خراپه وه شتم نه دیوه، چونکه به هه شت و دۆزه خیان هی نایه به رچاوم و له پال ئه م یوارمدا وینه ی هه ردووکیانم دی!) (ت/ ١ / ٢/٣٦٩)

٣١٨- عَنْ أَبِي بَرزَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الصُّبْحَ وَأَحَدُنَا يَعْرِفُ جَلِيسَهُ وَيَقْرَأُ فِيهَا مَا بَيْنَ السَّتِينِ إِلَى الْمِائَةِ وَيُصَلِّي الظُّهْرَ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ وَالْعَصْرَ وَأَحَدُنَا يَذْهَبُ إِلَى أَقْصَى الْمَدِينَةِ ثُمَّ رَجَعَ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَكَسَيْتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَلَا يَبَالِي بِتَأْخِيرِ الْعِشَاءِ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ ثُمَّ قَالَ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ). (الحديث ٥٤١ - أطرافه في: ٥٤٧، ٥٦٨، ٥٩٩، ٧٧١) (٢٧٠)

ئه بو به رزه (همزی خوی له بێ) فهرمووی: جاران پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بێ) کاتێ که له نوێژی به یانی ده بووه، به ری دنیا رووناك ده بووه، به ره نگیکی واکه هاو نیشینی خۆمان ده ناسییه وه، به لام له سه ره تای نوێژ دابه ستنه وه به باشی

نہماندہناسیہو، پیغہمبہر (دروودی خودی لمسر بہن) دەوری شہست نایہت تادەوری سەد نایەتی تیا دەخویند. ئەو کاتەیش نوێزی نیومرۆی بۆ دەکردین، کەخۆر لادەدا بەدیمەن لەناومرپاستی ئاسمان، کەنوێزی عەصریشی بۆمان دەکرد هێشتا خۆر بەگووڕ بوو، بەتین بوو، هەمان بوو لەپاش نوێزی عەصر دەچوو بۆئەو پەری مەدینە، کەدەهاتەو هێشتا خۆر بەگووڕ بەتین بوو، ئەبومینہال فەرمووی: ئەو گوتەییەم لەیاد نەماوە کەئەبوبەرزە بۆکاتی داہاتی نوێزی شیوان فەرمووی، ئەبوبەرزە فەرمووشی: حەزرت (مەزای خوی لێ بہن) هەتا سییەکی شەویش دەر بەستی دواخستنی نوێزی خەوتنان نەبوو). (ت/۱/۱۹۶/۴/۷-ز- ۳۵۳ ج-۴).

۳۱۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِالْمَدِينَةِ سَبْعًا وَثَمَانِيًا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ). (الحدیث ۵۴۳- طرفاه فی: ۵۶۲، ۱۱۷۴) (۲۷۱)

ئییبنوعەبباس (مەزای خودایان لێ بہن) فەرمووی: جارەجارە پیغہمبەر (دروودی خودی لمسر بہن) لەمەدینە، نوێزی نیومرۆو عەصری کۆدەکردەووە بەجەمەع هەشت رگاتی دەکرد، بەلام بەدوو جار، لەپیشا چوار رگات نوێزی نیومرۆی دەکردو سلاوی دەدا یەو، دوابەدوای ئەو یەگسەر چوار رگات نوێزی عەصری دەکردو سلاوی دەدا یەو، هەر وەھا شیوان و خەوتنانیشی کۆدەکردەووە بەکۆکردنەووە حەوت رگاتی دەکرد بەلام بەدو سلاو دانەووە). (ت/۱/۲۰۲/۵-ز- ۴۹- ۳۷۰ ج-۴ ش/د/ت/ن).

روونکردنەوہ:

پیشەوا عەسقلانی لەفەتحولباریدا، دەرمووی: کۆمەڵێ لەپیشەوایانی شەریعەت، بەپێی رۆاڵەت (ظاہیری) ی ئەم فەرموودمییە، بڕیاریان داوە،

که جه مع و کۆکردنه وهی دوو نویژ له ماله وه بۆ نیشته جی، به بی به هانه، جاروبار دروسته، به مهر جی ئەم جه معه نهکا به پیشه هه می شه بی، وهک ئیبنوسیرین و رهبیعه و شههه و ئیبنولونزیر و قه ففالی که بیر، خه طابی دمفه رموی: کۆمه لی له دهسته ی فهرمووده (ئه صحابی حه دیث) یش هه مان رایان هه یه، به لگه شیان فهرمووده که ی موسلیمه، که له کۆتای یه که یدا دمفه رموی: عهرزی ئیبنووعه بباسم کرد: پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بی) له بهر جی ئاوی کردوه، به بی ئەوه که له سه فه ردا بی، یاترسی دوژمنی هه بی، یاباران بی، نویژی کۆکردۆته وه؟ فهرمووی: مه به سستی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بی) له م کۆکردنه وه ئەوه و به و نه ته وه که ی تووشی سه راسی و نارچه ته نه کا. فهرمایشتی عه سقه لانی هاته کۆتایی. منیش که و مرگێرم ده ئیم: کارکردن به م رایه بۆ هه موو که سی دروسته، چونکه ئەم زانایانه هه موو خاوه ن پایه به رزن، به لام به مهر جی، وهک ئەوه زانایانه دمفه رموون، کۆکردنه وه که له بهر پیویستی بی، واته: له بهر حاجه ت، وهک ئەوه نویژ که ره له و کاته دا کاریکی گرنگی هه بی، مه سه لا پزیشک بی و خه ریکی عه مه لیات بی، کریکار بی و سه ر که رمی کار بی و ده سستی نه په رژی ده ست له کاره که ی هه لگیرئ.

۳۲۰- عَنْ أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَقَدْ قِيلَ لَهُ: (كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ؟ فَقَالَ كَانَ يُصَلِّي الْهَجِيرَ الَّتِي تَدْعُوْنَهَا الْأَوَّلَى حِينَ تَذْخَضُ الشَّمْسُ وَيُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَرْجِعُ أَحَدَنَا إِلَى رَحْلِهِ فِي أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَكَسِيَتْ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَكَانَ يَسْتَجِبُ أَنْ يُؤَخَّرَ الْعِشَاءُ الَّتِي تَدْعُوْنَهَا الْعَتَمَةَ وَكَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَهَا وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا وَكَانَ يَنْفَتِلُ مِنْ صَلَاةِ الْغَدَاةِ حِينَ يَعْرِفُ الرَّجُلُ جَلِيْسَهُ وَيَقْرَأُ بِالسَّيِّئِ إِلَى الْمَائَةِ). (الحديث ۵۴۷ طرفه في: ۵۴۱). (۲۷۲)

سه ییاری کوری سه لاهه ده فهرموی: له خزمهت باوکم دا چووین بوخزمهتی نه بوبه رزه ئه سه له می (پرمزی خوی لی بی) باوکم عهرزی کرد: پیغه مبه ری خودا (دروودی خواد لی بی) نویژه فهرزه کانی چون ده کردو له که یا ده یکردن؟ فهرمووی: نویژی قرچه ی نیوه پوی نه و کاته ده کرد که خور له ناوم پراستی ئاسمان لاده دا، که ئیوه پی ی ده ئین: نویژی یه که م. کاتی عه صریشی مکرد خوره یشتا زیتو زیندوو بوو، واته: به گورو به تین بوو، زمرده ل نه گه رابوو، جاری واده بوو هه مان بوو له پشت پیغه مبه ره وه (دروودی خودای له سه ر بی) نویژی عه صری به کومه لی ده کردو ده گه راپیه وه بۆ ماله وه ی که له وه پری مه دینه وه بوو، وه ل حال هیشتا خور زیتو به گورو بوو، سه ییار فهرمووی: له یادم نه ماوه که نه بوبه رزه سه بارهت به کاتی نویژی شیوان چی فهرموو، ده ستووری هه زمهت (پرمزی خوی لی بی) وابوو: له پیش کردنی نویژی خه وتناندا هه زی له نووستن نه بوو، له پاش کردنی نویژی خه وتنانیش هه زی له گو ف تو گو نه بوو، کاتی کیش له نویژی سه به ینی ده بووه پیاو هاو نشینی خوی ده ناسییه وه، هه زمهت (پرمزی خوی لی بی) ده وری شه ست ئایهت تاسه د ئایه تی له نویژی به یانیدا ده خویند). (ریاض الصالحین/ ٤/ ١٣٦٦/ ١).

راقه و شیکردنه وه:

نه بوبه رزه له موسو لمانه پیشینه کانه، ئاماده ی ئازاد کردنی شاری مه که که بووه، له وه دوایش هه تا هه زمهت (پرمزی خوی لی بی) ومفات ده کا هه ر له خزمه تیدا غه زا ده کا، له شه ست و چواری کۆچیدا له مه رو، یاله به صره، یاله بیابانی سه جستان ده مرئ، چوار فهرمووده ی له بوخاریدا هه یه.

٣٢١- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا نُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَخْرُجُ الْإِنْسَانُ إِلَى بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ فَتَجِدُهُمْ يُصَلُّونَ الْعَصْرَ). (الحديث ٥٤٨ - أطرافه في: ٥٤١، ٥٥٠، ٥٥١، ٧٣٢١) (٢٧٣)

ئەنەسى كۆرى مالیک (پەزى خەلىپە) فەرەمۆى: جاران لەسەر دەمى پىغەمبەر دا كاتى نوێزى عەصرمان دەکرد، هەمان بوو لەپاش نوێز دەچوو بوخىلى بەنى عەمرى كۆرى عەوف كە لەقوباء بوون، كەدوو ميل لەمەدینەو دەوور بوون كەدەگەيشته ئەوئ دەپروانى خەرىكى نوێزى عەصرن).

٣٢٢- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفَعَةً حَتَّى قَيَذَهُبُ الذَّاهِبُ إِلَى الْعَوَالِي فَيَأْتِيهِمْ وَالشَّمْسُ مُرْتَفَعَةً وَبَعْضُ الْعَوَالِي مِنَ الْمَدِينَةِ عَلَى أَرْبَعَةِ أَمْيَالٍ أَوْ نَحْوِهِ). (الحديث ٥٥٠) (٢٧٤)

ديسان ئەنەس (پەزى خەلىپە) فەرەمۆى: جاران كە پىغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) جەماعەتى نوێزى عەصرى بۆمان دەکرد، هیشتا خۆر بەرزو بەتىن و بەشەوق بوو، هەبوو دەچوو بۆ عەوالى، كەدەگەيشته ئەوئ هیشتا هەر خۆر بەرزبوو، عەوالى جەند گونديك بوون لەدەورى مەدینە بوون، نزیکەكەیان دوو ميل بوو، دوورەكەیان هەشت ميل دەبوو، هەیان بوو دەورى چوار ميل دەبوو).

٣٢٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الَّذِي تَقْوِيهِ صَلَاةُ الْعَصْرِ كَأَنَّكَ تَرَى أَهْلَهُ وَمَالَهُ). (الحديث ٥٥٢) (٢٧٥)

ئەبنوعومەر (پەزى خەلىپە) فەرەمۆى: پىغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) فەرەمۆى: (هەر كەسى نوێزى عەصرى بچى وەك ئەو وایە كە مال و منالى بەفەرۆدابنى) (ت/١/١٩٠/٤ ز-٤٤ ژ-٣٤٠ ج-٤ = ش/د/ت).

(٢٧٤) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب استحباب التكبير بالعصر، رقم: ٦٢١-١٤٠٧.

(٢٧٥) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: التغلض في تقويت صلاة العصر،

۳۲۴- عَنْ بَرِيدَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَنَّهُ قَالَ فِي يَوْمٍ ذِي غَيْمٍ: فَقَالَ بَكْرُوا بِصَلَاةِ الْعَصْرِ فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ. (الحديث ۵۵۳ - طرفه في: ۵۹۴)

ئەبومەلیح (رمزى خوائى لى بى) فەرمووى: لەغەزايەكا، لەرۆژيكي هەورە رۆژدا، لەگەڵ بورەيدەدا بووين، فەرمووى: زوو نوێژى عەصر بکەن چونکە پيغەمبەر (مروودى خودى لەسەر بى) دەفەرموئ: (هەرکەسێ نوێژى عەصر نەکا کردەى ئەو و بردهى با). (ت/ ۱/ ۱۹۱/ ۵ + -ز- ۴۴- ژ- ۳۴۱- چ- ۴ = رياض الصالحين ۳/ ۸۳۵/ ۶).

راقە و شیکردنەو:

بورەيدەى کورێ ئەل - حوصەيب (رمزى خوائى لى بى) هاوڕي پيغەمبەرە، سەدوشت و چوار فەرموودەى لە پيغەمبەرەو گيراپوتەو، سێ فەرموودەى لەبوخاریدا هەيە، لەمەرو لەکاتى غەزاکردندا وەفاتى کردووە، دوواترين هاوڕي پيغەمبەر (مروودى خودى لەسەر بى) بوووە کە لەخۆراسان لەسالى شەست و دوو دا مردووە، رمزای خودای لى بى.

۳۲۵- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (فَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةً يَعْنِي الْبَدْرَ فَقَالَ إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرُونَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا ثُمَّ قَرَأُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ). (الحديث ۵۵۴ - اطرافه في: ۵۷۳، ۴۸۵۱، ۷۴۳۵، ۷۴۳۶) (۲۷۶)

جەریر (رمزى خوائى لى بى) فەرمووى: شەوئى لەخزمەتى حەزەرت دا بووين، شەوى چاردهى مانگ بوو، تەماشایەکی مانگی کردو فەرمووى: چۆن ئیستاکە

هه مووتان به ناسانی و ناسوودمی ئەم مانگە دەبینن بەبێ پالەپەستۆ، لەقیامەتیشا ناوا خودای خۆتان دەبینن، بۆبیینی تووشی هیچ ناپەهەتی و پالەپەستۆیی نابن، جاتادەتوانن ئاگاداری نوێژی بەیانی و نوێژی عەسەربن و مەیان چۆینن، چوونکە ئەم دوو نوێژە هۆی چوونە بەهەشت و دیتنی خودان، ئینجا حەزەرت (پەزەیی خۆی ئەم) ئەم نایەتە ی خۆیندەو: (وسبح بحمد ربك قبل طلوع الشمس وقبل غروبها) ۱۳۰/۲۰ - واتە: بەباشی ئاگاداری ی نوێژی بەیانی و نوێژی عەسەربەکن و هەمیشە لەناو نوێژدا سوپاس و ستایشی خودای خۆتان بکەن). (ت/۱۹۰/۲ - ش/د/ت)

۳۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَتَعَاقِبُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَرْجُؤُ الَّذِينَ بَاثُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي؟ فَيَقُولُونَ تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ). (الحديث ۵۵۵ - أطرافه في: ۳۲۲۳، ۷۴۲۹، ۷۴۸۶) (۲۷۷)

ئەبوھورەیرە (پەزەیی خۆی ئەم) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەفەر موئی: چەن فریشتەیی بەشەوو چەن فریشتەیهکی تر بەرپۆژ بەرودوا بەدیارتانەو دەبنو، بەسەر مۆشکەتێکی دەگەرن، و هەردوو لایان لە نوێژی بەیانی و نوێژی عەسەردا یەکتەر دەگەرن و یەکتەری دەگۆڕن، جاکات ئێوە تاقەمە فریشتەیهکی کەوا شەو لەدیارتان بوون، سەر دەکەونەو و بۆ خزمەتی خودای گەورە پەروردگار، لێیان دەپرسی - هەر چەندە کە خۆشی باشتەر حالیان دەزانێ - دەفەر موئی: کە ئێوە هاتنەو لەلای ئەو بەندانە ی منەو چێیان دەکردو خەریکی چی بوون؟ دەلێن: کە ئێمە چووین بۆ لایان ئەوان نوێژیان دەکرد، کە ئێمەیش هاتینەو دێسان هەر نوێژیان دەکرد). (ت/۱۸۴/۶ - ز- ۴۴ - ژ- ۳۳۸ - ج- ۴ = ش/ن).

٣٢٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِذَا أَدْرَكَ أَحَدُكُمْ سَجْدَةً مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَلْيَتِمَّ صَلَاتَهُ وَإِذَا أَدْرَكَ سَجْدَةً مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَلْيَتِمَّ صَلَاتَهُ). (الحديث ٥٥٦ - طرفاه في: ٥٧٩، ٥٨٠) (٢٧٨)

ثهبوه رهي ره (همزای خوی لب بن) فهرمووی: خو شه ویست (درویدی خوبی لمسر بن) فهرمووی: (هه رکه سی فریای یه ک رکاتی نویژی به یانی له پیش خو رکه وتندا بکه وی) نه وه فریای نویژی نه وه به یانی یه به ته واوی ده که وی، به واتا به حازر دهیکا، نه ک به قهزا، وه ههروه ها که سی فریای پکاتیکی نویژی عهصر بکه وی، له پیش خو رئاوا بووندا، نه وه فریای نویژی عهصری نه وه روزه به ته واوی ده که وی). (ت/١/٢٠٠ / ٢ ز-٤٨ ژ-٣٦٥، ٣٦٥ = ش/د/ت/ن)

٣٢٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ قَائِمٌ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ إِنَّمَا بَقَاؤُكُمْ فِيَمَا سَلَفَ قَبْلَكُمْ مِنَ الْأَمَمِ كَمَا بَيْنَ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ أُعْطِيَ أَهْلُ التَّوْرَةِ التَّوْرَةُ فَعَمِلُوا بِهَا حَتَّى اتَّصَفَ النَّهَارُ ثُمَّ عَجَزُوا فَأَعْطُوا قِرَاطًا قِرَاطًا ثُمَّ أُعْطِيَ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ الْإِنْجِيلَ فَعَمِلُوا بِهِ حَتَّى صَلَاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ عَجَزُوا فَأَعْطُوا قِرَاطًا قِرَاطًا ثُمَّ أُعْطِيتُمُ الْقُرْآنَ فَعَمِلْتُمُ بِهِ حَتَّى غُرُوبِ الشَّمْسِ فَأُعْطِيتُمُ قِرَاطَيْنِ قِرَاطَيْنِ قَالَ أَهْلُ التَّوْرَةِ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَقْلُ عَمَلًا وَأَكْثَرُ أَجْرًا قَالَ هَلْ ظَلَمْتُكُمْ مِنْ أَجْرِكُمْ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَا فَقَالَ فَذَلِكَ فَضْلِي أَوْتِيهِ مَنْ أَشَاءَ). (الحديث ٥٥٧ - أطرافه في: ٢٢٦٨، ٢٢٦٩، ٣٤٥٩، ٥٠٢١، ٧٤٦٧، ٧٥٣٣) (٢٧٩)

(٢٧٨) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: من أدرك ركعة من الصلاة فقد أدرك، رقم: ٦٠٨، ١٣٧٠.

(٢٧٩) أخرجه مسلم (العيني/٥/٤٢) لاحظ: فتح الباري ج/٢/٢٩١/٦٠٢ حيث يعده من افراد البخاري المترجم.

ئىبنو عومەر (مەزى خۇبان لى بى) دەفەرمۇئ: لە پىغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) خۇيم
 بىست دەیفەرموو: (ماوەى مانەوەى ئۆو لەچاۋ مانەوەى ئەونەتەوانەى تردا
 كەلەپىش ئۆووە لەجىھانا بوون كەمە، بەقەد نىۋانى نوپۇزى عەسرو شىۋانە،
 تەورات خەلات كرا بەدەستەى تەورات، ھەتا نىومرۇ كارىان پى كرا، ئىتر
 كۆلىان دا، ۋەھەرپەكەى سەرو قىراتيان پى درا، لەپاش دا ئىنجىل خەلات كرا
 بەدەستەى ئىنجىل، ئەوانىش ھەتا نوپۇزى عەسر كارىان پى كردو كۆلىان دا،
 ئەوانىش يەكى سەرو قىراتى خۇيان ۋەرگرت، ئىنجا ئەم قورئانە بەخەلاتى
 درا بەئىمە، ۋەئىمە تانوپۇزى شىۋان كارمان پى كرا، واتە: ھەتا كاتى نىزىكى
 كۆتاتى جىھان، ۋەمىھى سەرو دوو قىراطمان ۋەرگرت). جا دەستەى تەورات ۋ
 ئىنجىل گوتيان: ئەى پەرۋەردگارى ئىمە! بۆبەمانە يەكى سەرو دوقىراتت داۋ،
 بەلام بەئىمە يەكى سەرو يەك قىرات؟ لەگەل ئەۋەشدا كەئىمە كارمان لەۋان
 زۆرتەر كرووۋ؟ خوداى گەۋرەو سەرومىش دەفەرمۇئ: ئايا لەپاداشى خۇتان
 ھىچ كەمترم پىتان داۋە؟ دەلئىن: نەخىر، دەفەرمۇئ: دەئەۋە بەش ۋ
 بارەۋبەھرى خۇمە بەكى ئارموزو بكەم دەيدەمى). (ت/۲/۲۶۳/۵ ز-۷۵ تاج-۳
 ۳۵۸۳ ج-۴).

رافە و شىكردنەۋە:

ئىمامى حەرەمەين (مەزى خۇاى لى بى) دەفەرمۇئ: (بىپارى شەرع لەۋ فەرموۋدانە
 ۋەرنەگىرپن كەدەگىرپن بەضەربولەئەل) ئەم فەرموۋدەيەيش ضەربولەئەلەۋ،
 بەنموونە ھىنراۋەتەۋە، لەبەرئەۋە مەرج نىيە كەموشەبەھ ۋ موشەبەھوبىيە
 لەھەموو روۋىيەكەۋە چوون يەك بن.

۳۲۹- عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا نُصَلِّي الْمَغْرِبَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَنْصَرِفُ أَحَدُنَا وَإِنَّهُ لَيَنْصِرُ مَوَاقِعَ نُبْلِهِ). (الحديث ۵۵۹) (۲۸۰)

رافعی کوری خدیج (رمزی خوی لب بن) دمفه رموی: نهوسا که له گه ل پیغه مبه ردا (درودی خودی له سمر بن) نویژی شیوانمان دهکرد، ده گه راپنه وه بو شوینی خو مان هیشتا دنیا نه وه ندده رووناك بوو شوینی دمه تیرمان دهبینی، که تیرمان دمه قاند دهمان بینی له کوئ ددا له زموی. (ت/۱/۱۹۸/۱۲ ز- ۴۷ ژ- ۳۵۹ چ- ۴).

۳۳۰- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الظُّهْرَ بِالْهَاجِرَةِ وَالْعَصْرَ وَالشَّمْسُ نَقِيَّةً وَالْمَغْرِبَ إِذَا وَجَبَتْ وَالْعِشَاءَ أَحْيَانًا وَأَحْيَانًا إِذَا رَأَاهُمْ اجْتَمَعُوا عَجَلًا وَإِذَا رَأَاهُمْ أَبْطَؤُوا آخَرًا وَالصُّبْحَ كَانُوا أَوْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيَهَا بَغْلَسَ). (الحديث ۵۶۰ - طرفه في: ۵۶۵) (۲۸۱)

له جابری کوری عه بدوللا (رمزی خوی لب بن) پرسیار کرا: له ج کاتیکا پیغه مبه ر (درودی خودی له سمر بن) نویژه فه رزهکانی دهکرد؟ فه رموی: له قرجه ی گه رمای نیومرودا نویژی نیومرودی دهکرد، که نویژی عه صریشی دهکرد خو ر هیشتا به گور بوو، تینی مابوو، زهره هه لئه گه رابوو، که خو ریش ناواده بوو نویژی شیوانی دهکرد، نویژی خه وتنانیشی جاروبار پیشی دهخستو، جاروباریش دوای دهخست، له سمر نه م شیویه: نه گه ر نویژ خوینه کان زوو کو ببونایه ته وه، زووبه زوو جه ماعه تی خه وتنانی بو دهگردین، به لام نه گه ر نویژ که ره کان

(۲۸۰) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: بيان أن أول وقت المغرب عند غروب الشمس، رقم: ۶۳۷ = ۱۴۳۹.

(۲۸۱) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: استحباب التبكير بالصبح، رقم: ۶۴۶ = ۱۴۵۸.

درهنگ بهاتنایه، نهویش خهوتنانی دوادهخست، بهتاریکولیللهکهیش نویژی بهیانی بو دهکردن). (ت ۴/۱۹۶/۱ ز- ۴۷ ژ- ۳۵۱ ج- ۴ ش/د/ن).

۳۳۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقِلٍ الْمُرَبِّيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَغْلِبَنَّكُمْ الْأَعْرَابُ عَلَى اسْمِ صَلَاتِكُمُ الْمَغْرِبِ قَالَ وَتَقُولُ الْأَعْرَابُ هِيَ الْعِشَاءُ). (الحديث ۵۶۳) (۲۸۲)

عبداللای کوری موغهفهل نهل -موزمنی- (رمزی خودی لری بی) فهرمووی: خوشهویست (دروودی خودی لهسر بی) فهرمووی: (عهرمه دهشت نشینهکان ناوی نویژی شیوانتان لی نهگورن و، نهکه نئیوهیش چاو لهوان بکهن و، بهنویژی شیوان بلین: عیشاء، چونکه نویژی شیوان خودا ناوی ناوه مغریب). عهبدوللا دهیفرموو: عهرمه سارانیشینهکان بهنویژی مهغریب دهلین: نویژی عیشاء.

رافه و شیکردنهوه:

عبداللای کوری موغهفهل یهکیکه لهدهستهی پهیمانی خوشنوودی (بهیعهتوریشوان) کهپیشیان دهگوتری: (اصحاب الشجرة: یارانی درهخت) عهبدوللا دهیفرموو: بهدهستی خوُم لقو پوپی نهو درهختهه له پیغهمبهر (دروودی خودی لهسر بی) دوور دهخستهوه، کهلهکاتی رپکهوتنی حودهیبیهدا پهیمانی بهیعهتوریشوانی لهژیردا سازدرا، چلو و سی فهرموودهی ههیه، لهبوخاریدا پینجی ههیه، کاتی شاری (تستر) نازادکرا عهبدوللا یهکهه کهس بوو لهدمروازهکهیهوه چوه ژوورهوه، لههههوه کهسی زیاتر ههسهنی بهصری فهرموودهکانی دهگیریتتهوه، یهکی بوو لهو دهکهسه کهنیمای عومهر ناردنی بو بهصره، ههتا دانیشتوانی شارمزی نایین بکهن، ههوت منالی ههبوو، سالی

شہستی کؤچی لہبہ صرہ مرد، لہسہر راسپیڑی خوی ئہبویہرزہی ئہسلہمی
نویژی لہسہر تہرمہکھی کردا (ف - ۳۲۰)

۳۳۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ بِالْعِشَاءِ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَفْشُوَ الْإِسْلَامَ فَلَمْ يَخْرُجْ حَتَّى قَالَ عَمْرُ نَامَ النِّسَاءُ وَالصَّبِيَانُ فَقَالَ لِأَهْلِ الْمَسْجِدِ مَا يَنْتَظَرُهَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ غَيْرِكُمْ). (الحديث ۵۶۶ - أطرافه في: ۵۶۹، ۸۶۲، ۸۶۴) (۲۸۳)

عائیشہ (ہمزای خوی لب ہن) فہرمووی: بہرلہوہی کھنئیسلامہتی لہ شوینانی تریش
جگہ لہناوشاری مہدینہ، بلاوبیبتہوہ، شہوی لہشہوان، پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر
ہن) نویژی خہوتنانی دواختو درہنگ کردی، ہہتا عومہر ہاواری لی ہہلساو
فہرمووی: ئہی پیغہمبہری خودا! بفہرموو جہماعہتہکہمان بو بکہ، درہنگہ،
ژنانو منالان لہناو مزگہوتا خہویان لی کہوتووہ، لہمہ زیاتر ناتوان
چاومپروانی جہماعہت بکہن، ئہوسا حہزرہت (ہمزای خوی لب ہن) ہاتہدمرہوہو ہات
بوٹاو مزگہوتو، بہنامادہبوانی ناومزگہوتہکھی فہرموو: (ئہم چاومنواری
کردنہ بہکہم مہزان، ئہمہ بہہرہیہکی گہورہیہ، خودا لہم کاتہدا بہس
بہئیوہی داوہ، کہسی ترنییہ جگہ لہئیوہ، لہدانیشتوانی سہر رووی زہوی،
کہلہم دہمہدا چاومنواری ئہم نویژہبکا، وہک ئیوہ چاومنواری دہکہن!)

راقہ و شیکردنہوہ: ہروانہ فہرموودہی ژمارہ: ۳۳۴ کہوا لہدواوہ.

۳۳۳- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنْتُ أُنَا وَأَصْحَابِي الَّذِينَ قَدِمُوا مَعِيَ فِي السَّيْفِيَةِ نُزُولًا فِي بَقِيعِ بَطْحَانَ وَالتَّيِّبُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ فَكَانَ يَتَنَاقَبُ التَّيِّبُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ كُلَّ لَيْلَةٍ نَفَرٌ مِنْهُمْ فَوَافَقْنَا

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَأَصْحَابِي وَلَهُ بَعْضُ الشُّغْلِ فِي بَعْضِ أَمْرِهِ فَأَعْتَمَ
بِالصَّلَاةِ حَتَّى ابْهَارَ اللَّيْلُ ثُمَّ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى بِهِمْ فَلَمَّا قَضَى
صَلَاتَهُ قَالَ لِمَنْ حَضَرَهُ عَلَى رَسُولِكُمْ أَبْشِرُوا إِنَّ مِنْ نِعْمَةِ اللَّهِ عَلَيْكُمْ أَنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ
مِنَ النَّاسِ يُصَلِّي هَذِهِ السَّاعَةَ غَيْرُكُمْ أَوْ قَالَ مَا صَلَّيْ هَذِهِ السَّاعَةَ أَحَدٌ غَيْرُكُمْ لَا
يَذْرِي أَيَّ الْكَلِمَتَيْنِ قَالَ قَالَ أَبُو مُوسَى فَرَجَعْنَا فَفَرَحْنَا بِمَا سَمِعْنَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (الحديث ۵۶۷) (۲۸۴)

ئەبوموسا (بەزى خەوى لى بەن) فەرمووى: لەيەمەن بووین ھەوالمان بىست كە
پيغەمبەر (درووى خەوى لەسەر بەن) كۆچى كردوو ھەمەدینە، جاخۆم و دووبرام و
پەنجاو سى كەسى لەخزمەكانم، كۆچمان كرد بۆلاى، سواری پاپۆرئى بووین
لەحەبەشە ھەلى رشتین لەھای نەجاشى، لەوئى تووشى جەعفەرى كورپى
ئەبوطالب و ھاورپىكانى بووین، وەلەوئى ماينەو ھەتا كاتى گشتان پيگەو ھە
بەگەمئى گەراينەو ھەمەدینە بۆلاى پيغەمبەر (درووى خەوى لەسەر بەن) لەمەدینە بوو، ھەمەو
شەوئى دەستەيى لەيارانى، لەكاتى نوپژى خەوتنانا بەنۆرە ئيشكى
پيغەمبەريان دەگرت، كاتى خۆم و ھاورپىكانم چووین بۆ خزمەتى ھەزرمەت
(بەزى خەوى لى بەن) واپيگەوت خەرىكى سوپا رپكخستن بوو، لەبەرئەو نوپژى
خەوتنانى دواخست، ھەتا شەو تەواودرنگ بوو، شەو تەواو زرنگايەو ھە،
ئەو جاهاتە دەرەو ھەتات بۆ مزگەوت و نوپژى خەوتنانى بەكۆمەل بۆكردین،
كەنوپژەكەى تەواو كرد بەئامادەبوانى فەرموو: (ھيواش بن، لەجیگەى
خۆتان مەبزوین، مژدەتان ئى بى، يەككە لەنازو بەھرەكانى خودا
كەرژاندوو پەتە بەسەر ئیو ھەدا، ئەو ھەمە كەلەم كاتەدا ئەم نوپژە دەكەن،
كەجگە لەئيو ھەم دەمەدا كەسى تر ئەم نوپژە ناكە) یا ھەزرمەت فەرمووى:
(بەس ئيو ھەم كاتەدا ئەم نوپژە دەكەن) راوى دەفەرموئى: نازانم ھەزرمەت

(مزمى خوى لى بن) كام لهم دووشتەى فەرموو. ئەبومووسا فەرمووى: ئىتر زۆر زۆر بەشادمانى گەپراينەوه لەخۆشى ئەم مژدە خۆشەى گەلەپيغەمبەرمان بىست).
(بەروانە: تاج / ٣٢٧/٤ - ١٠٢ تاج - ٣ ژ - ٣١٦٧ ج - ٤ = كوردى).

٣٣٤- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (أَعْتَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً بِالْعِشَاءِ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَفْشُوَ الْإِسْلَامَ فَلَمْ يَخْرُجْ حَتَّى قَالَ عُمَرُ نَامِ النِّسَاءُ وَالصَّبِيَّانَ فَخَرَجَ فَقَالَ لِلْأَهْلِ الْمَسْجِدَ مَا يَنْتَظَرُهَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ غَيْرَكُمْ). (الحديث ٥٦٩ طرفه في: ٥٦٦). (٢٨٥)

بەروانە فەرموودەى ژمارە ٣٣٢ لایردا ئەمەى زیاترە: عائشە فەرمووى: ئەوسەردەمە نوێژ بەجەماعەت هەر لەمەدینە دەکرا، چوونکە لەمەککە نوێژ بەدزی دەکرا، شوینەکانى تریش ئسلامەتى یان پى نەگەشتبوو، دەستوورى پيغەمبەر و یارانى وابوو: نوێژى خەوتنانیان لەنیوانى ئاوابوونى سوورایى کەنارى ئاسمان و تپیەربوونى سیپەکی یەکەمى شەودا دەکرد.

وفي رواية: عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (فَخَرَجَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنِّي أَنْظَرُ إِلَيْهِ الْآنَ يَقْطُرُ رَأْسُهُ مَاءٌ وَاضِعًا يَدَهُ عَلَى رَأْسِهِ فَقَالَ لَوْ لَا أَنْ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُصَلُّوْهَا هَكَذَا فَاسْتَبْتُ عَطَاءَ كَيْفَ وَضَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَأْسِهِ يَدَهُ كَمَا أَلْبَاهُ ابْنُ عَبَّاسٍ فَبَدَّدَ لِي عَطَاءُ بَيْنَ أَصَابِعِهِ شَيْئًا مِنْ تَبْدِيدٍ ثُمَّ وَضَعَ أَطْرَافَ أَصَابِعِهِ عَلَى قَرْنِ الرَّأْسِ ثُمَّ ضَمَّهَا يُمِرُّهَا كَذَلِكَ عَلَى الرَّأْسِ حَتَّى مَسَّتْ إِبْهَامُهُ طَرَفَ الْأَذْنِ مِمَّا يَلِي الْوَجْهَ عَلَى الصُّدْغِ وَكَاحِيَةِ اللَّحْيَةِ لَا يَقْصُرُ وَلَا يَنْطِشُ إِلَّا كَذَلِكَ. وروى عن أنسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) هذا الحديث فقال فيه: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِصْ خَاتَمَةِ لَيْلَتِئَذْ). (ريواية ابن عباس ٥٧١ - طرفه في: ٧٢٣٩ وريواية أنس الحديث ٥٧٢ - أطرافه في: ٦٠٠، ٦٦١، ٨٤٧، ٥٨٦٩) (٢٨٦)

(٢٨٥) بەروانە ژمارە: ٣٣٢ - وەرگێڕ.

(٢٨٦) و ٥٧١ - ٥٧٢. أخرجهما مسلم (العيني/٦٧/٥/٤٨/٦٩/٥٠٤٧) المترجم = ١٤٤٤-١٤٤٧.

له گپړانه وهی ئیبنوعه باسدا (همزی خودبهان لى بى) دمفه رموى؛ جاكه عمومهر هه لساو
فه رموى؛ نهى پيځه مبهري خودا! بفرموو جهماعه ته كه مان بؤ بكه،
پيځه مبهري (درووى خودى لى سمر بى) خوځى شوږدبوو، كه له هؤده كهى خوځى هاته دمروهه
بؤناو مزگهوت هيشتا سهرى ته ږبوو، ئيستايش هه رده لئى شيوهى نه و كاتهى
واله بهر چاوم، سهرى ناوى لى ده تكا، هه ردوو ده سترى له سهر سهرى دانا بوو،
فه رموى (درووى خودى لى سمر بى)؛ (مه بادا زه حمه تى ئومه تم بدم، دنا فهرمانم پى
ده كردن كه له مده مه دا نوځزى خه وتنان بكه) ئيبنوعه باس به كرده وه
گپړايه وه كه چؤن چؤنى پيځه مبهري (درووى خودى لى سمر بى) ده سترى له سهر سهرى خوځى
دانا بوو؛ جاتؤزى په نجه كانى بلاو كرده وه نه و جا نووكى په نجه كانى له سهر
لا سهرى داناو، نه و جا په نجه كانى به يه كه وه لكان، وناوا په نجه كانى راكيشا
به سهر سهريدا بهر وه لاي خواره وه، هه تا هه ردوو په نجه كه لئى له ناستى لاجانى
دايان له نووكى گوځكانى، له لاي روويه وه. وه له سهر هه مان شيوه ده سترى هيئا
به سهر لاجانگى و به سهر سهر يشيدا، پيشه وا نه نه سيش (همزى خوى لى بى) نه م
فه رمووده يه گپړاومته وه، له گپړانه وميه كا له دواكه يه وه دمفه رموى؛ ئيستايش
ده لئى بريسه كهى نه انگوستيله كهى پيځه مبهري (درووى خودى لى سمر بى) واله بهر چاوم،
كه له وشه وه دا دمده وشايه وه). (ت/۱/۱۹۹ + ز- ۴۷ ژ- ۳۶۰ ت/ ۴- ۳۵ ل- ۱۱۶).

شيكر د نه وه؛

بروانه فهرموودهى ژماره: ۱۱۴. نه م فهرمووده يه يش يه كيكه له وده دوازه
حه ديتهى كه ئيبنوعه باس به خودى خوځى له پيځه مبهري خوځى بيستووه.
هه روا بروانه شهرى نه وهى له سهر سه حىحى موسليم ج/ ۵ ص ۱۴۱، مبحب
(باب وقت العشا و تاخيرها)

۳۳۵- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: (مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ) (الحدِيث ۵۷۴). (۲۸۷)

ئەبوموسای ئەشعەری (مەزەبى خەلىلى ئەبى) دەفەر مەوى: پەيغەمبەر (دروودى خودى لىسەر بەر)
(هەركەسى دوو نوێزە فەيئەكەكە بكا، كە نوێزى بەيانى و نوێزى عەصرن،
دەچیتە بەهەشت) (ت/۱/۱۹۰/۳ ز-۴۴ ژ-۳۴۰ ج-۴ = ش).

۳۳۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ حَدَّثَهُ أَنَّهُمْ
تَسَحَّرُوا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قُلْتُ كَمْ بَيْنَهُمَا قَالَ
قَدَرُ خَمْسِينَ أَوْ سِتِّينَ يَغْنِي آيَةً). (الحديث ۵۷۵ - طرفه في: ۱۹۲۱) (۲۸۸)

ئەنەس (مەزەبى خەلىلى ئەبى) فەر مەوى: زەمىدى كورى ثابت بۆيگىرامەو دەفەر مەوى:
چەندكەسى بووين لەخزمەت پەيغەمبەردا پارشيوومان كردهو ئىنجا هەلساين
چووین بۆ نوێزى بەيانى، گوتم: نیوانى پارشيوەكەو بانگەكە چەندى دەبوو؟
فەر مەوى: دەورى پەنجا تاشەست ئایەت دەبوو).

۳۳۷- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: (كُنْتُ أَتَسَحَّرُ فِي أَهْلِي ثُمَّ يَكُونُ سُرْعَةً بِي أَنْ
أَذْرِكَ صَلَاةَ الْفَجْرِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث ۵۷۷ - طرفه
في: ۱۹۲۰) (۲۸۹)

سەهلى كورى سەعد (مەزەبى خەلىلى ئەبى) فەر مەوى: لەمالى خۆمان لەناو خەزانما
پارشیوم دەکرد، ئەوجا بەپەله دەجووم بۆ مزگەوت، هەتا فەریای جەماعەتى
نوێزى بەیانى بکەوم لەگەڵ پەيغەمبەردا (دروودى خودى لىسەر بەر) .

۳۳۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (شَهِدَ عِنْدِي رَجُلَانِ مَرْضِيُونَ
وَأَرْضَاهُمَا عِنْدِي عَمْرٌ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصُّبْحِ
حَتَّى تَشْرُقَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ). (الحديث ۵۸۱) (۲۹۰)

(۲۸۸) أخرجه مسلم في الصيام، باب: فضل السجور وتأكيد استحبابه، رقم: ۱۰۹۷ = ۲۵۴۷.

(۲۸۹) من أفراد البخاری عن المسلم (رضي الله عنه) (عينى/۱۰/۲۹۸/۲۹) المترجم.

(۲۹۰) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: الأوقات التي نهى عن الصلاة فيها: ۸۲۶ = ۱۹۸.

ثیبنوعهباس (رمزی خوابان لیس) فہرمووی: چہن پیاوچاکی، کہیہکیکیان عومہر بوو، کہبہلامہوہ نہو لہہموویان بؤراست گۆیی و نایینداری پہسہندتر بوو، شایہتیان لادامو فہرموویان: پیغہمبہر (دروودی خودی لیسر ہی) لہپاش کردنی نویژی بهیانی ہہتا خور ہہل دی، پښگہی کردنی نویژی سوننہتی نہدہدا، ہہروہا لہپاش کردنی نویژی عہصریش پښگہی کردنی نویژی سوننہتی نہدہدا ہہتا خورثاوادمبی. (ت/۱/۲۰۳/۱ = ز-۵۰ ژ-۳۷۲ ج-۴ = ش/د/ت/ن).

۳۳۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَا تَخْرَوْا بِصَلَاتِكُمْ طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا). (الحديث ۵۸۲ - أطرافه في: ۵۸۵، ۵۸۹، ۱۱۹۲، ۱۶۲۹، ۳۲۷۳) وقال ابن عمر (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قال رسول الله (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (إذا طلع حاجب الشمس فأخروا الصلاة حتى تغيب) (الحديث ۵۸۳ - طرفه في: ۳۲۷۲) (۲۹۱)

ثیبنو عومہر (رمزی خوابان لیس) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لیسر ہی) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لیسر ہی) فہرمووی: (بہقہستی لہکاتی خورکہوتن، یاخورثاوابوونا نویژ مہکەن) لہگپرانہوہیہکا: ثیبنوعومہر (رمزی خوابان لیس) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لیسر ہی) فہرمووی: (کہخور لہئاسؤوہ سہری کیشا نیتر نویژ مہکەن تابہقہد رمیک بہرز دہبیتہوہ، کہخوریش گہیشتہ دہم کەلو نووکی لای خوارووی ثاوابوو نیتر نویژ مہکەن تابہتہواوی ثاوا دہبی). (ت/۱/۲۰۴/۲ = ز-۵۰ ژ-۳۷۳ = ش/ن).

۳۴۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ بَيْعَتَيْنِ وَعَنْ لَيْسَتَيْنِ تَقْدَمُ وَزَادَ فِي هَذِهِ الرِّوَايَةِ: وَعَنْ صَلَاتَيْنِ نَهَى عَنْ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ). (انظر: ۲۳۳).

(بروانه: فہرموودہی ژمارہ: ۲۳۳) لہ گپرانہ وہی ئیرمدا ئہمہی پترہ: وەنە ی کردووہ لہم دوو کاتہیش کەنوێژیان تیا دا بکری: لہ پاش کردنی نوێژی بە یانی ھەتا خۆر ھەل دێ، وە لہ پاش کردنی نوێژی عەصر ھەتا خۆر ئاوا دەبێ. (بروانه: ۳۳۸).

۳۴۱- عَنْ مُعَاوِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (إِنَّكُمْ لَتُصَلُّونَ صَلَاةً لَقَدْ صَحِّبْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَا رَأَيْنَاهُ يُصَلِّيَهَا وَلَقَدْ نَهَى عَنْهُمَا يَغْنِي الرُّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ). (الحديث ۵۸۷ - طرفه في: ۳۷۶۶) (۲۹۲)

موعاوییە کورێ ئەبوسوفیان (پەزای خوای لێ بێ) فەرمووی: ئێوہ لہم سەر دەمەدا دوو رکات نوێژی سوننەت لہ پاش نوێژی عەصر مە دەکەن، ئێمە کە ھاوڕیتی پیغەمبەری خودامان کردووہ (دروودی خوای لێ بێ) نەمان دیوہ کە ھەزرمەت (پەزای خوای لێ بێ) ئەو نوێژە بکا، بە لکوو پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) نەیی دەکرد لہ کردنی ئەم دوو رکاتە لہ پاش نوێژی عەصر مە دەکەن.

۳۴۲- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (وَالَّذِي ذَهَبَ بِهِ مَا تَرَكَهُمَا حَتَّى لَقِيَ اللَّهَ وَمَا لَقِيَ اللَّهَ تَعَالَى حَتَّى ثَقُلَ عَنِ الصَّلَاةِ وَكَانَ يُصَلِّي كَثِيرًا مِنْ صَلَاتِهِ قَاعِدًا تَغْنِي الرُّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيهِمَا وَلَا يُصَلِّيهِمَا فِي الْمَسْجِدِ مَخَافَةَ أَنْ يُثْقَلَ عَلَى أُمِّهِ وَكَانَ يُحِبُّ مَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ). (الحديث ۵۹۰ - أطرافه في: ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۱۶۳۱)

عائیشە (پەزای خوای لێ بێ) فەرمووی: بەو خودایە کە پیغەمبەری بێردمەوہ بوای خۆی، پیغەمبەری خودا ھەتا مردو گەیشتەوہ بە خزمەتی خودای گەورە، ئەم دوو رکاتە سوننەتە ی لہ پاش نوێژی عەصر مە تەرک نە کردووہ، کاتیکیش ومفاتێ کردو چوو مەوہ بوادیوانی خودا کە بە گران و بەزەحمەت نوێژی بو دەکرا، چوونکە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) کاتی چوو وەناو سالتەوہ کە مێ گۆشتی گرتو

قورس بوو، نیت زۆربهی شه و نوویژی به دانیشته وه دهکرد. پیغه مبهری خودا (دروودی خودای لی به) نه دوو رکاته سوننه تی پاش نوویژی عهصره ی له ماله وه دهکرد، له مرگه وت نه یانی دهکرد، له ترسی نه وه نه بادا باری ئومه تی گران بکا، نه وانیش چاو له وبکه و بیانکه و نویره سوننه ته کانی به رودای نویره مرز مه رز مه کان زور ببن و نویره خوین به ئاسانی بوی نه کرین، چونکه هه میسه چه زی دهکرد که کار بونه ته وه ی ئیسلامی خو ی ئاسان بکا. (ب/ ۵۰۶/۱/ + ۸ + ۹ + ۱۰ ز- ۱۸۵ ژ- ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷ ج- ۴ ب/ ۱/ ۵۰۴/ ۳ + شهر حی نه وه ی له سه ره صه حیحی موسلیم ج/ ۶ ص ۱۳ + ص ۲۷).

۳۴۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (رَكْعَتَانِ لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُهُمَا سِرًّا وَلَا عَلَانِيَةً رَكْعَتَانِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ وَرَكْعَتَانِ بَعْدَ الْعَصْرِ). (الحديث ۵۹۲ طرفه في: ۳۹۰). (۲۹۳)

دیسان عائشه (همزی خوی لی به) فه رمووی: دوو نویره هه ن، پیغه مبهر (دروودی خودای له سه ره به) نه به نه یینی و نه به ناشکرا ته رکی نه دهکردن: دوو رکات له پیش نوویژی به یانی یه وه دوو رکات له پاش نوویژی عهصره وه).

۳۴۴- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سِرًّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ لَوْ عَرَّسْتَ بِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَخَافُ أَنْ تَنَامُوا عَنْ الصَّلَاةِ قَالَ بَلَّالٌ أَنَا أَوْ قِطْكُمُ فَاصْطَبِعُوا وَأَسْنَدَ بَلَّالٌ ظَهْرَهُ إِلَى رَاحِلَتِهِ فَعَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ فَتَنَامَ فَاسْتَيْقِظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَقَالَ يَا بَلَّالُ أَيْنَ مَا قُلْتَ قَالَ مَا أُلْقَيْتَ عَلَيَّ نَوْمَةً مِثْلَهَا قَطُّ قَالَ إِنَّ اللَّهَ قَبَضَ أَرْوَاحَكُمْ حِينَ شَاءَ وَرَدَّهَا عَلَيْكُمْ حِينَ شَاءَ يَا بَلَّالُ قُمْ فَأُذِّنْ بِالنَّاسِ بِالصَّلَاةِ فَتَرَضَّاءَ فَلَمَّا ارْتَفَعَتِ الشَّمْسُ وَابْتِأَضَتْ قَامَ فَصَلَّى). (الحديث ۵۹۵ - طرفه في: ۷۴۷۱). (۲۹۴)

(۲۹۳) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين باب معرفة الكعتين اليتين كان يصليها، رقم: ۸۳۵.

(۲۹۴) من أفراد البخاری (فتح الباری ۹۱/۲ حديث/ ۶۰۲) المترجم.

ئەبوقەتادە (پەزەل خەوای لێ بێ) فەرمووی: لەسەفەرێکا خۆم لەخزمەت حەزەرتدا بووم، شەوێ کەوتینەپێ، هەندێ لەبرادەران عەرزیان کرد: ئەی پێغەمبەری خودا! خۆزگە سەر خەوێکمان دەشکان و لەپێش بەیان و چانیکیان دەگرت، فەرمووی: (ئاخر دەرسم خەوتان ئێ بکەوێ و ئاگاتان لەنوێژی بەیانی نەمێنێ) بیلال فەرمووی: بخەون من خەبەرتان دەکەمەوه. جا ئەوانیش پالکەوتن و خەویان ئێ کەوت، بیلالیش وڵاخەکە ی خۆی ییخ داو پستی پێوهی دا. جا بیلالیش خەوزۆری بۆهینا و چاوی چوو و خەو نووست، کە پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) خەبەری بۆوه خۆر لەئاسۆوه گۆچکە ی کێشا بوو، فەرمووی: (ئەی بیلال! کوا ئەوهی تۆ گوتت؟ تۆ نەتگوت من خەبەرتان دەکەمەوه؟) بیلالیش فەرمووی: هەرگیز خەوی وا قوورس نەگرتووم. فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بێ): (ئەمە خواستی خوا و ابووه، خوا لەئەزەلدا ئەمە ی لەچارە نووسیوی، لەراستیدا ئەودەمە ی کە خەوتان ئێ کەوتوو و خوا خەوی ئێ خستوو و لەسەر خواستی خوا خەوتان ئێ کەوتوو و لەو دەمەدا کە خۆی خواستی لەسەر بوو و گیانتانی بردۆتەوه بۆلای خۆی، وەلەودەمەدا کە خۆی خواستی لەسەر بوو و گیانتانی گیراوتەوه بۆناو جەستەتان). ئەو جا پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەست نوێژی گرت، کاتی دەستیان کرد بەجەماعەت خۆر بەرز بوو، تەواو سبێ هەل گەرابوو. (ت/۲۰۱/۱/۲ ز- ۴۹ ژ- ۳۶۸).

نوێژی قەزا بەجەماعەت دەکری

۳۴۵- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (جَاءَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَجَعَلَ يَسُبُّ كُفَّارَ قُرَيْشٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا كِدْتُ أَصْلِي الْعَصْرَ حَتَّى كَادَتْ الشَّمْسُ تَغْرُبُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاللَّهِ مَا صَلَّيْتُهَا فَقُمْنَا إِلَى بُطْحَانَ فَتَرَضَّا لِلصَّلَاةِ وَتَرَضَانَا لَهَا فَصَلَّيْ

الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى بَعْدَهَا الْمَغْرِبَ). (الحديث ۵۹۶ - أطرافه في: ۵۹۸، ۶۴۱، ۹۴۵، ۱۱۱۲) (۲۹۵)

جایی کوری عہدوللا (پہلوی خویان لئ بئ) فہرمووی: روژی غہزای خہندہق لہ پاش خورٹاوا، عومہری کوری خہططاب (پہلوی خوی لئ بئ) ہاتو دہستی کرد بہ جنیودان بہ بیپر وایانی قورہیش، فہرمووی: ئہی پیغہمبہری خودا! خہریک بوو خورٹاوا دہبوو ئہوسا نوپزی عہصرم بوکرا؟ پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بئ) فہرمووی: (بہ خودا من ہیشتا نہیم کردوود!). ئہوجا ہہ لئساین چووین بو شیوی بو طحان کہوا لہ مہدینہ، پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بئ) لہوئی دہستنوپیژی گرت بو نوپیژو، ئیمہیش دہسنوپیژمان گرت بوئی، ئہوجا نوپیژی عہصری بہ کومہل بوکردین لہ پاش خورٹاوا بوون. لہ پاشتر نوپیژی شیوانیشی بہ جہماعہت بو کردین).

باسی قہزای نوپیژی لہ بیر چوو

۳۴۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ نَسِيَ صَلَاةً فَلْيَصِلْ إِذَا ذَكَرَهَا لَا كُفَّارَةَ لَهَا إِلَّا ذَلِكَ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي). (الحديث ۵۹۷) (۲۹۶)

ئہنہسی کوری مالیک (پہلوی خوی لئ بئ) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بئ) دہفہرموئی: (ہہرکہسی ہہرنوپیژیکی لہ بیر چوو، لہکاتی خویدا نہیکرد باہہرکاتی یادی کہوتہوہ ئہوکاتہ بیکا، ئیتر جگہ لہمہ بریتی (کہفارت) ی

(۲۹۵) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب الدليل لمن قال الصلاة الوسطى العصر رقم: ۶۳۱.

(۲۹۶) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: الصلاة، باب: قضاء الصلاة الفائتة، واستحباب تعجيل قضائها، رقم: ۶۸۴ = ۱۵۶۷.

ترى نييه، وهك خودا دمفه رموى: (أقم الصلاة لذكرى) طه/٢٠- ١٤. واته: به تاييه تى ناگادارى نويزه كهت بكهو لهكاتى خويا بيكه بويا د كردن و ناوبردنى من). (ت/١/٢٠١/١ ز- ٤٩ ژ- ٣٦٦+ ٢+ ٣+ ٤ - ش/د/ت/ن)

٣٤٧- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مَا انتظرتم الصَّلَاةَ. (الحديث ٦٠٠) (٢٩٧)

ديسان نه نهس (بروى خودى لى بن) فهرموى: شهوى پيغه مبهر (بروى خودى لى بن) نويزى خه و تنانى دواخت، له نيوه شه ودا كردى، كه له نويز بؤوه فهرموى: خه لكى تر نويزى خويان كردو خه و تن، به لام نيوه نه و متى چاو نواري نه م نويزه ده كه ن نه م ماويه تان هه موو به نويز بؤحسيبه). (ت/١/١٩٩/١٣ ز- ٤٧ ژ- ٣٦٠- ج- ٤).

٣٤٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْعِشَاءِ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ فَقَالَ أَرَأَيْتَكُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ فَإِنْ رَأَسَ مِائَةَ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَبْقَى مِنْهُ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ). يريد بذلك أنها تحزم ذلك القرآن. (الحديث ٦٠١ طرفه في: ١١٦). (٢٩٨)

(بروانه فهرمووده زماره: ٩٥). ليره دا نه م پترييه ي هه يه: مه به ستى پيغه مبهر (بروى خودى لى بن) له م فهرموودميه نه و ميه: كه له پاش سه د سالى تر له م رؤوه كه س نامينى له م خه لكه ي كه نيس تا هه ن و ان له سه ر رووى زه وى و نه م چينه ي نيس تا هه يه كو تا يى دى، مه به ست نه وه نييه كه له پاش سه د سالى تر قيامه ت هه ل ده سى و كه س نامينى (ت/٤/٣٦٥/٢ تاج- ٣ ز- ١١٢ ژ- ٣٨٩).

(٢٩٧) أخرجه مسلم (عينى/٩٦/٥٧٦) باب وقت العشاء وتأخيرها - المترجم - ١٤٤٤-١٤٤٧.

(٢٩٨) أخرجه مسلم في فضائل الصحابة، باب: قوله (صلى الله عليه وسلم) لا تأتى أمة

باسی کوفتوگو له پاش نویژی خه ووتنان

۳۴۹- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ أَصْحَابَ الصُّفَّةِ كَانُوا أَنْاسًا فَقَرَاءَ وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ طَعَامٌ اثْنَيْنِ فَلْيَذْهَبْ بِثَلَاثٍ وَإِنْ أَرْبَعٍ فَخَامِسٍ أَوْ سَادِسٍ وَأَنَّ أَبَا بَكْرٍ جَاءَ بِثَلَاثَةٍ فَأُتِلَتْ التَّسْبِيحُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَشْرَةٍ قَالَ فَهُوَ أَنَا وَأَبِي وَأُمِّي فَلَا أَذْرِي قَالَ وَأَمْرَانِي وَخَادِمٌ بَيْنَنَا وَبَيْنَ بَيْتِ أَبِي بَكْرٍ وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ تَعَشَّى عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ لَبِثَ حَيْثُ صُلِّيَتِ الْعِشَاءُ ثُمَّ رَجَعَ فَلَبِثَ حَتَّى تَعَشَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَ بَعْدَ مَا مَضَى مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللَّهُ قَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ وَمَا حَبَسَكَ عَنْ أَصْيَافِكَ أَوْ قَالَتْ ضَيْفَكَ قَالَ أَوْ مَا عَشِيْتِهِمْ قَالَتْ أَبَوْا حَتَّى تَجِيءَ قَدْ عُرِضُوا فَأَبَوْا قَالَ فَذَهَبْتُ أَنَا فَاخْتَبَأْتُ فَقَالَ يَا غُنْثُرُ فَجَدِّعْ وَسَبِّ وَقَالَ كُلُوا لَا هَيْبَتًا فَقَالَ وَاللَّهِ لَا أَطْعَمُهُ أَبَدًا وَإِنَّمَا اللَّهُ مَا كُنَّا نَأْخُذُ مِنْ لُقْمَةٍ إِلَّا رَبًّا مِنْ أَسْفَلِهَا أَكْثَرُ مِنْهَا قَالَ يَغْنِي حَتَّى شَبِعُوا وَصَارَتْ أَكْثَرُ مِمَّا كَانَتْ قَبْلَ ذَلِكَ فَنَظَرَ إِلَيْهَا أَبُو بَكْرٍ فَإِذَا هِيَ كَمَا هِيَ أَوْ أَكْثَرُ مِنْهَا فَقَالَ لِامْرَأَتِهِ يَا أُخْتُ بَنِي فِرَاسٍ مَا هَذَا قَالَتْ لَا وَقُرَّةٌ عَيْنِي لَهَا الْآنَ أَكْثَرُ مِنْهَا قَبْلَ ذَلِكَ بِثَلَاثِ مَرَّاتٍ فَأَكَلَ مِنْهَا أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ إِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ يَغْنِي يَمِينَهُ ثُمَّ أَكَلَ مِنْهَا لُقْمَةً ثُمَّ حَمَلَهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَصْبَحَتْ عِنْدَهُ وَكَانَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمٍ عَقْدٌ فَمَضَى الْأَجَلَ فَفَرَّقْنَا اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا مَعَ كُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْاسٌ اللَّهُ أَغْلَمَ كَمَ مَعَ كُلِّ رَجُلٍ فَأَكَلُوا مِنْهَا أَجْمَعُونَ أَوْ كَمَا قَالَ). (الحديث ۶۰۲ - أطرافه في: ۳۵۸۱، ۶۱۴۰، ۶۱۴۱). (۲۹۹)

عبدالودود رحمانی گوړې ته بوبه کړی صه ددیق (رمزی خواسان لسن بس) فهرمووی:
دانیشتوانی میوانخانه ی صوففه خه لکیکی هه ژار بوون، جاری پیغه مبهه (دروودی
خودی لسمه بس) فهرمووی: (نهوهی نانی دووکه سی هه یه بایه کی له میوانانه له گه له
خوی بباته وهو بیکا به سیته میان، هه روا نهوهی نانی چوار که سی هه یه

باپینچ ھەمىٰ لەگەڵ خۆى بباتەو، یا فەرمووى: باپینچ ھەمىٰ یاشەشە ھەمىٰ لەگەڵ خۆى بباتەو) ئیتر ئەبوبەکریش (بەزى خۆى لى بىن) سىٰ کەسىٰ لەگەڵ خۆى ھێنايەو، بۆمالەو، پێغەمبەر خۆى (درووى خۆى لەسەر بىن) دەکەسىٰ لەگەڵ خۆى بردەو، عەبدورەحمان فەرمووى: ئیمە من و باوکم و دایکم بووین، راوی فەرمووى: وابزانم عەبدورەحمان فەرمووشى: ژنەکەى من و نۆکەرێکیشمان لەگەڵ بوو. نۆکەرەکە ھى ئیمە و مالى باوکم بوو، بەلام ئەبوبەکر خۆى چوو، وە بۆلای حەزەرتو لەلای ئەو شیوى کردەو، ھاتەو ئەوەندەى خودا مەیلی لەسەربوو لەشەو رابووردبوو، جازنەکەى پىٰ ی گوت: بۆچى درەنگ ھاتیتەو، بۆلای میوانەکان؟ ئەویش بەدایکى فەرموو: ناشىٰ ھەتا ئیستا شیوت بۆدانەنابن؟ دایکیشم فەرمووى: خۆلکیان کردن تانانیان بۆدابنری، بەلام رازى نەبوون تاخۆت نەپەیتەو. عەبدورەحمان فەرمووى: جامنیش لەترسى باوکم چووم خۆم شارەدەو نەبادا لەسەر میوانەکان قسەم پىٰ بلىٰ. جاباوکم بانگی کردم و فەرمووى: خویڤى! ئەو لەکوئى؟ ئەى لچ و لیوت بکرى، ئەى واوالیکراو؟ ئەو بۆنانت بۆنەم میوانانە دانەناو؟ جا کە لەحالەکە حالى بوو بەمیوانەکانى فەرموو: دەبۆخۆن، بەنۆشى گیانتان نەبىٰ، دیارە سووچى خۆتان بوو، سابەو خودایە بەھیچ جۆرى نابىٰ من لیى بخۆم، عەبدورەحمان فەرمووى: شتیکی سەیر رووى دا، بەھەقى خوا ھەر پاروویە کەمان لەخواردەمەنیەکە ھەلەدەگرت لەبن پارووەکەو بەرز دەبۆو و پترو زۆرتەر دەبوو، ئیتر ھەروا ھەتا تیرمان خوارد، کەچى نانەکە زیادى کردبوو، کەمى نەکردبوو، ئەبوبەکریش بەووردی سەرنجىکی ئەم حالەى داو فەرمووى: ئەرى کچەکەى بەنى فیراسى ئەو چییە؟ دایکیشم فەرمووى: منیش وەك تۆى لى دزمانم، بەلام سویندم بەوہى کەبوو بەمایەى ئەم چاوو دىٰ روۆشنى یەم نانەکە ئیستا سىٰ فاتى پێشترپەتىو، لەپیت و فەرى تۆ میوانەکانتەو، خودا پیت و فەرى تىٰ خستوو، لەبەرئەو ئەبوبەکریش

(دروودی خودی لیسر بئ) سویندهکەى خوێ شکاندو تیکەیهکی بۆ موفه‌رکی له‌وانه موفه‌رکه خواردوو فهرمووی: دیاره ئه‌و سویندهی که‌خواردم له‌م نانه نه‌خۆم ئه‌وه له‌شه‌یتانه‌وه بوو، چونکه نانی پیرۆزی وا حه‌یفه مرۆلێ ی نه‌خوا ئه‌وجا قهره‌وانه‌کەى به‌خواردمه‌نییه‌که‌وه هه‌لگرت و بردی بۆ خزمه‌تی حه‌زرت، له‌وێ دای نا بۆبه‌یانی، عه‌بدوره‌حمان فهرمووی: له‌وه‌وپیش له‌نیوانی ئیمه‌و له‌نیوانی هۆزیکى تردا په‌یمانی هه‌بوو، ماوه‌ی په‌یمانه‌که‌مان ته‌واو بوو بوو، سوپاکه که‌هاتنه‌وه بۆمه‌دینه؟، حه‌زرت (په‌زى خوی لێ بئ) کردنی به‌دوازده به‌شه‌وه هه‌ر به‌شى له‌وسوپایه سه‌رکرده‌یه‌کی بۆدانا، هه‌ر سه‌رکرده‌یی مه‌گه‌ر خودا بۆخوێ بزانی چه‌ند که‌سی له‌گه‌ڵ دا بوو، له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌یشدا ئه‌و نانو چیشته که‌مه که‌له‌و قهره‌وانه‌دا بوو، له‌سه‌ره‌تاوه به‌به‌ره‌که‌تی ئه‌بویه‌کری سه‌دیق و له‌دوایی دا به‌پیرۆزیی حه‌زرت (په‌زى خوی لێ بئ) به‌ره‌که‌تیکى ئاشکرای وای تی که‌وت به‌شى ئه‌و هه‌موو سوپایه‌ی کردو ئه‌وانیش گشتیان لیان خواردو به‌سیانی کرد). (ریاض الصالحین/٣/١٠٨٢/١).

شیگردنه‌وه:

له‌فه‌تحو‌لباریدا دمه‌رموئ: نامه‌ی کاته‌کانی نوێژ (کتاب موافیت الصلاة) بریتیه‌ی له‌سه‌دو حه‌فده فهرمووده، سیی و شه‌شیان ته‌علیقن، ئه‌وانه‌ی تریان موته‌صیلن، له‌مانه‌ چل و هه‌شتیان پوخته‌وپاڵفتن - واته: خالیصه‌ن - سه‌شت و نۆشیان دووبارهن، جایا له‌م نامه‌یه‌ خۆیا دووباره‌ کرانه‌ته‌وه، یاله‌پیشه‌وه. هه‌موویان پیشه‌وا موسلیمیش (په‌زى خوی لێ بئ) په‌سه‌ندی کردوون و ئه‌ویش گێڕاونه‌تیته‌وه، جگه له‌م سیازده‌یه‌یان:

- ١- فهرمووده‌ی ئه‌نه‌س: (کنا إذا صلینا .. سجدنا علی ثیابنا اتقاء الحر) که‌رچی موسلیم ئه‌م فهرمووده‌یه‌ی به‌مه‌عنا گێڕاوه‌ته‌وه.

- ۲- ئەم فەرموودەیی تری ئەنەس کەتیایدا دەفەر موی: (ما أعرف شيئاً مما كان على عهد النبي (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ).
- ۳- ئەم فەرموودەیی تریشی کەهەر بەواتا فەرموودەیی دوهمیەتی کەتیایدا دەفەر موی: (وهذه الصلاة قد ضيعت).
- ۴- فەرموودەیی ئیبنو عومەر (إِشْتَدَ الْحَرُّ فَأَبْرَدُوا عَنِ الصَّلَاةِ) رقم-۳۱۵.
- ۵- فەرموودەیی ئەبوسەعید: (أَبْرَدُوا بِالظَّهْرِ....).
- ۶- فەرموودەیی ئیبنو عومەر: (إِنَّمَا بَقَاؤُكُمْ فِيهَا سَلَفٌ قَبْلَكُمْ...) رقم-۳۲۸.
- ۷- فەرموودەیی ئەبومووسا: (مثل المسلمين واليهود والنصارى...).
- ۸- فەرموودەیی ئەنەس: (كنا نصلّي العصر ثم يخرج الإنسان...) بەلام هەردوو پیر لەسەر ئەصلى ئەم فەرموودەییە یەکن.
- ۹- فەرموودەیی عەبدوڵلای کوپی موعەففەل (لا يغلبنكم الأعراب) رقم-۳۳۱.
- ۱۰- فەرموودەیی ئیبنو عەباس: (لولا أن أشق على أمتي.....) رقم-۳۳۴.
- ۱۱- فەرموودەیی سەهلی کوپی سەعید (كنت أتسحر...).
- ۱۲- فەرموودەیی مواعویبە: (إنكم لتصلون صلاة...) رقم-۳۴۱.
- ۱۳- فەرموودە کەیی ئەبوقەتادە: (أخاف أن تناموا عن الصلاة..) هەروا دەفەر موی سێ ئەنەری مەوقوفیشی تیادایە. اه، کەواتە: سەرجهمی فەرموودەو ئەنەرەکانی ئەم (نامەیی کاتەکانی نوێژ) دەگاتە: (۱۲۰) لەم (۱۲۰) ە چل و یەکیان لەتەجریدە کەدا هاتوو. عەبدوڕەحمانی کوپی ئەبو بەکری کوپی ئەبو قوحافە، خۆی و باوکی و باپیری لە هاوڕێیانی پێغەمبەر بوون، کوپێکی بوو ناوی موحمەد ئەبوعەتیق بوو، ئەویش لەپیش مەرگی پێغەمبەردا لەدایک بوو، برای هەقی عایشەییە، لەپیزی لەشکری بێڕوایانی قورەیشا ئامادەیی شەپی بەدرو شەپی ئوحوود بوو، داوای کرد

که پالنهوانی بوی بجیته مهیدان، باوکی ویستی بجی، پیغه مبهه (درودی خودی لسهه
نهیهیشت و پیی فهرموو: (خوتمان پیی بهیلله!) له پاشتر موسولمان بوو
موسولمانیکی زور جوانی لی دهرچوو، له ناگر بهسته که ی حوده پییه دا له گهل
پیغه مبهه بوو، پالنهوانیکی زور نازاو دلیر بوو، تیره ندازیکی چاک بوو،
له گهل خالی دا ناماده ی شه ری یه مامه بوو، هه وتی له سه رکرده گانیان گوشت،
که یه کیکیان (محکم) ی یه مامه بوو، که له سه ر که لی نی له که لی نه کانی قه لاکه
بوو، نیر سو پای نیسلام له و که لی نه وه هه لپزان ه ناو قه لاکه. عه بدور ه حمان
کور ی گه وه ری نه بوبه گره، له نوم رومان ه، پیاو یکی پیاو چاکی دین قایمی
خاوه ن پهیمانی راستگو بوو، قهت دروی لی نه بینراوه. له رو داوی نه ل -
جه مه ل دا له گهل عانی شه ی خوشکی بوو، به لام موحه ممه دی برای له گهل
پیشه وا عه لی بوو، روژی موعاوییه له سه ر دوانگه ووتار دمه دا، له خه لکه که
داوا ده کا که له پاش خو ی یه زی دی کور ی هه لپزیرن به جی نشین!!
عه بدور ه حمانیش دمه رمو ی: (بو نه مه هیر قه لییه ته؟ که ده ستووریان وایه
هه رکا تی قه یصه ر دمه ری قه یسه ری تر له شوینی داده نی شی!).

موعاوییه له پاش نه م هه لویسته سه د هه زار دره مه ی زیوینی بو دهنی ری،
به لام نه و وه ری ناگری و دمه رمو ی: (نایینم نافرو شم بوجیهانم) جابه ره و
مه که که ده که ویت ه ری، له ری له ناو خه ودا به مه رگی کوتوپر دمه ری، ته رمه که ی
ده بن بو مه که که له و دهنی زن، سالی په نجاوسی ی کوچی ده بی، کاتی عانی شه
هه والی مه رگی ده بیستی ده چی بوحه ج، له مه که که ده چی ته سه رگو ره که ی و
ده گری و نه م شیعه ری مو ته ممیمی کور ی نو وهیره ده خوینی ته وه که به سه ر
مالیکی برایدا هه لی داوه له به حری طویل:

و کنا کند مانی جذیمة حقة

من الدهر حتی قیل لن یتصدعا

فلما نفرقنا کانی و مالکا

لطول اجتماع لم نبت ليلة معا

واته:

وهك دووها ودهمی گیانی به گیانی
 رۆژگاری نۆرمان پیکه وه رانی
 گهر دوون له ناکاو بی چاوه پروانی
 رۆژگاری دووری و جودایی هانی
 تهوونی جودایی وه ها ته نیوه
 پیکه ی په یوه ندی ته و او بریوه
 منی له کاکم وادابر یوه
 ده لئی له مه و بهر یه کمان نه دیوه!

عه بدوره حمان له سه ره تا وه ناوی عه بدولکه عبه بووه، پیغه مبه ر (دروندی خودای لاسر
 بی) ناوه که ی گۆری و کردی به عه بدوره حمان، چهند فهرموودییه کی له سه حیج دا
 هه یه، سائی له پاش مهرگی عه بدوره حمان عانی شه ی خوشکیشی دهری، رمزای
 خودایان لی بی.

بسم الله الرحمن الرحيم

(۱۴) نامه‌ی بانگ (کتاب الاذان)

سهره‌تای داهاتنی بانگ (باب: بدء الاذان)

۳۵۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) كَانَ يَقُولُ: (كَانَ الْمُسْلِمُونَ حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ يَجْتَمِعُونَ فَيَتَحَيَّيُونَ الصَّلَاةَ لَيْسَ يَنَادِي لَهَا فَتَكَلَّمُوا يَوْمًا فِي ذَلِكَ فَقَالَ بَعْضُهُمْ اتَّخِذُوا نَاقُوسًا مِثْلَ نَاقُوسِ النَّصَارَى وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ بُوقًا مِثْلَ قَرْنِ الْيَهُودِ فَقَالَ عُمَرُ أَوْلَا تَبْعَثُونَ رَجُلًا يَنَادِي بِالصَّلَاةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا بَلَّالُ قُمْ فَتَادِ بِالصَّلَاةِ). (الحديث ۶۰۴) (۳۰۰)

ئيبنوعومەر (رمزای خویان لی بی) دهیغه‌رموو: کاتی موسولمانان کۆجیان کرد بۆ مه‌دینه، هیستا بانگ دانه‌مه‌زرا بوو، خۆیان چاودی‌ری کاتی نوێ‌ریان ده‌کردو بۆی کۆده‌بوونه‌وه. رۆژی لهم باره‌یه‌وه ده‌ستیان کرد به‌گوفتوگۆ. هه‌ندیکیان فه‌رموویان: بازه‌نگی دابنییین وه‌ک هی نه‌صرانی یه‌کان، وه‌ک ئه‌وان له‌کاتی نوێ‌ژدا ناقووس لی بده‌ین، هه‌ندی تریان فه‌رموویان: ئه‌ی بۆئیمه‌یش وه‌ک جووله‌که‌کان که‌رهنایه‌ک دروست نه‌که‌ین بۆخۆمان. عومه‌ریش فه‌رمووی: ئه‌ی بۆ پیاوی نه‌چۆ بانگ بدا بۆنوێژ؟ ئیتر پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) فه‌رمووی: (ئه‌ی بیلال! هه‌ئسه بانگ بده بۆ نوێژ)

۳۵۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أُمِرَ بَلَّالُ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَأَنْ يُؤْتَرَ الْإِقَامَةَ). (الحديث ۶۰۵ طرفه في: ۶۰۳). (۳۰۱)

ئهنه‌س (رمزای خوی لی بی) فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) فه‌رمانی به‌بیلال کرد که‌وته‌کانی بانگ جووته جووته بلی، وموته‌کانی قامه‌ت به‌تاک بلی،

وتهى: (قد قامت الصلاة) نهى، بهلام ثم وتهيه له قامته دا دووچار بلى) (ت/١/٢٢٦ ز ٦١- ٤٢٦ ج ٤ = ش/ د/ت/ ن).

٣٥٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا تُودِيَ لِلصَّلَاةِ أَذْبَرَ الشَّيْطَانُ وَلَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّأَذِينَ فِإِذَا قَضَى النَّدَاءَ أَقْبَلَ حَتَّى إِذَا ثُوبَ بِالصَّلَاةِ أَذْبَرَ حَتَّى إِذَا قَضَى الثُّوبَ أَقْبَلَ حَتَّى يَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُولُ اذْكُرْ كَذَا اذْكُرْ كَذَا لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ حَتَّى يَظُلَّ الرَّجُلُ لَا يَذْهَبُ كَيْفَ صَلَّى). (الحديث ٦٠٨ - أطرافه في: ١٢٢٢، ١٢٣١، ١٢٣٢، ٣٢٨٥) (٣٠٢)

ئهبوهورهيره (همزى خوى لى بن) فهرمووى: پيغهمبهر (درووى خودى لى بن) فهرمووى: (كاتى بانگ دهرى بونويژ شهيتان هلدتورپنيو جرت لى دمد، تاگووى لى هلبانگكه نهى، جا كه بانگكه تهواو دهبى ديسان ديتيه وه تاقامته دهكرى بونويژ ئهوجا دووباره هلدتورپنيتهوه، كه قامته تهواو دهبى ديسان ديتيهوه دهچيته بنكليشه پياوهو پيى دهلى: بير لهمه بكهرمووه بير لهوه بكهرمووه، ومئه وشتانهى وهيردينيتهوه كه لهوهپيش لهبرى نهبون، ههتا بهراديهكى وا دلى بى ناگادهكا كه نازانى چهن ركات نويژ دهكا). (ت/١/٢٢٢ ز ١- ٥٩ ز ٤١٤ ج ٤ ش/ د/ ن).

٣٥٣- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جَنَّ وَلَا إِنْسٌ وَلَا شَيْءٌ إِلَّا شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) (الحديث ٦٠٩ - طرفاه في: ٣٢٩٦، ٧٥٤٨). (٣٠٣)

عهبووللاى كورى عهبوورهمانى كورى صهعهصهعه (همزى خوى لى بن) فهرمووى: ئهبوسهعيدى خودرى (همزى خوى لى بن) فهرمووى پيم: دهتبنم تو حهزت لهمالآتو

مہرپداری و دہشتہ، جاہر رکاتیٰ لہناو مہرو مالآتہ کہتا بوویت و بانگت دا، یالہو دہشتہ بوویت و بانگت دا، تہواو دہنگ لہبانگہ کہہ لہپرہ، چونکہ ہہرجی لہقہرہی دہنگی بانگمردابی و گوئی ی لی بی، چ جنو کہہ بی و، چ مروؤ بی، چ فریشتہ بی و، چ شتی تری وک دارو بہردو شتی بی گیانی تر، لہروؤزی قیامہ تدا شایہ تی بؤدہدہن و بہو شایہ تیہہ چاوو دلی روشن دہکہ نہوہو، سہری پی ی بہرزدہ بی۔ نہبوسہ عید فہرمووی: نہم فہرمایشتہم لہ پیغہ مبہر (درویدی خودی لہسر ہی) خوئی بیستوہو۔ (ب/۱/۲۲۳/۳ ز-۵۹ ژ-۴۱۶ ج-۴ = ب/ن)۔

۳۵۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا غَزَا بَنِي قَوْمًا لَمْ يَكُنْ يَغْزُو بَنِي حَتَّى يُصْبِحَ وَيَنْظُرَ فَإِنْ سَمِعَ أَذَانًا كَفَّ عَنْهُمْ وَإِنْ لَمْ يَسْمَعْ أَذَانًا أَغَارَ عَلَيْهِمْ). (الحديث: ۶۱۰ طرفہ فی: ۳۷۱)۔ (۳۰۴)

نہنہس (رمزی خوئی لی ہی) فہرمووی: یاسای پیغہ مبہر (درویدی خودی لہسر ہی) وابوو: کہدمرویشٹ بؤغہزا بؤسہر ہؤزی، ہہتا بہیانی نہدایئ نہیدہدا بہسہریانا، جا نہگہر لہکاتی بہیانیدا گوئی لہدہنگی بانگ بواہ نہوا وازی لی دہہینان، نہگینا لہپاش بہیان ہیرشی دہبردہ سہریان و، پہلاماری دہدان۔ (ت/۸/۱۲۰/۲ تاج-۴ ز-۴۶ ژ-۴۶۳ = ش/د/ت)۔

۳۵۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا سَمِعْتُمُ النَّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ). (الحديث ۶۱۱) وعن معاوية (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) مثله إلى قوله: وأشهد أن محمداً رسول الله. وكما قال: حي على الصلاة، قال: لا حول ولا قوة إلا بالله وقال: هكذا سمعنا نبيكم (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يقول (الحديث ۶۱۲ - طرفاه فی: ۶۱۳، ۹۱۴) (۳۰۵)

(۲۰۴) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: استحباب القول مثل قول المؤذن لمن سمعه (صحيح

مسلم بشرح النووي ج/۴ ص ۸۴) المترجم = ۲۴۸۲۔

(۳۰۵) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: استحباب القول مثل قول المؤذن لمن سمعه، رقم: ۳۸۳۔

ئەبوسەئیدی خەدەری (بەزەئی خەوی ئە بێ) فەرەمووی: خۆشەوێست (بەروودی خەدەئە لەسەر بێ) فەرەمووی: (کەتێ گۆیتان لەبانگ دەبێ بانگدەر چ دەتێ ئێوەیش ئەوە بێتێنەو). (ت/۱/۲۳۰/۱ ز- ۶۳ ژ- ۴۲۹ = ش/د/ت/ن).

۳۵۵- (دووبارە- مکرر) موعاوییە (بەزەئی خەوی ئە بێ) جەزێ گۆتێ لەبانگ بوو، لەسەرەتای بانگەوێ بانگدەر هەرچی دەفەرەموو ئەویش گۆتەکەئە ئەوێ دووبارە دەکردهو، هەتا (وأشهد أن محمداً رسول الله) بەلام کەتێ بانگدەر گۆتێ: (حي على الصلاة) موعاوییە فەرەمووی: (لاحول ولا قوة إلا بالله) کەتێکێش بانگدەر گۆتێ: (حي على الفلاح) موعاوییە فەرەمووی: (لاحول ولا قوة إلا بالله) ئێتەر لەپاش (حي على الفلاح) بانگدەر هەرچی فەرەموو موعاوییە ئەوێ دووبارە کردەو، بەبێ زیادووە. لەپاشا فەرەمووی: لەسەر ئەم شێوەیەئە کەرابووێ دەلامێ سەندەئەوێ بانگم بەگۆتێ خۆم ژنەوتووێ لەزەزێ پێرۆزێ پێغەمبەری خۆشەوێستی ئێوە. (بەروودو سەزای خەدەئە لەسەر بێ).

روونکردنەو:

یەکەم: بۆمەشق کردن لەسەر وەرگێڕانی زاراوەکانی زانستی فەرەموودە، هەرودەها بۆ شارەزا بوون بەرەبەرە لەمەرجەکانی هەردوو پێر-کەبوخاری و موسلیم، (بەزەو رەحمەتی خەدەئەئە ئە بێ) دەتێتێ: پێشەوا عەسقەلانی ئەم شوینەدا دەفەرەموو: پێشەوا موسلیم (رەحمەتی خەوی ئە بێ) لەعومەری کۆری خەططابەو، فەرەموودەئێ دەردەهێتێ، وێنەئە ئەم فەرەموودەئە موعاوییە، بەلام بوخاری دەری نەهێناو، چونکە راجیایی هەئە لەویدا کە ئەم فەرەموودەئە عومەرە پەئەوێست (مەسول)، یا بەرەلایە واتە مۆرسەلی صەحابی ئە، وەئە پێشەوای فەرەموودەئەئە گەورە دارەقوونی ئامازەئە بۆ کردوو. ئەم فەرەموودەئەئە

موعاویہ ییش موسلیم دہری نہ ہیئاوہ، واتہ: نہ یگیراوتہوہ، چوونکہ
 ئہو پتریہی کہ جیگہی مہ بہستہ لہم فہرموودہیہ بہ پیئ مہرجی موسلیم
 نیہ، چونکہ رشتہکہی نہ ناسیکی تیدایہ. واتہ: زیادہ مہ قصوودہکہی بہ پیئ
 مہرجی موسلیم نیہ،

دووم: بانگو قامت لہم کاتانہدا سوننہتن: لہ پیش نویژدا، لہکاتی
 ناونانی منائی ساوادا، لہکاتی کا کہ سی دہنگی بہرگوئی بکہوئی و لہجنو کہو
 پہری و شتی وا بترسی سوننہتہ بانگ بدا، یاقامت بکا، چونکہ شہیتان
 لہدہنگی بانگو قامت ہلڈی، بیسہر ہہموو وشہی، خودی وشہکہ
 یاذیکرہکہی کہ لہکاتی بیستنی ئہو وشہیہدا دہگوتری، لہپاش بانگدہروہ،
 بہشینہی، بہدہنگی نزم لہبہرخویہوہ دہلیتہوہ، ئہمہش بؤگشت موسولمانی
 کہگوئی لہبانگ بی سوننہتہ، تہنانہت بؤ بی دہستنویژو لہشپیسیش، مہگہر
 بؤکہسی کہ مہہانہی ہہبی، وک سہراو کہرو نویژ کہرو کہسی لہگہل
 حہلایدا دروست بووبی، ئہمانہ بؤیان ہہیہ لہپاش تہواو بوونی کارہکہیان
 بہرپز بانگہکہ بسیننہوہ، بہمہرجی زور بہینی نہکہوتبی! مہرجہ بانگدہرو
 قامتکہر موسولمان بن، مہرجہ بانگدہر فامیدہبی و خاوەن تہمیزو ہوش
 بی و نیرینہیش بی، خویندنی قورئان و ویردو یادہکانی تر، وک تہسبیحات و
 صہلاوات، بؤ سہندنہوہی بانگو قامت دہپرئ. تہسبیحات کردن لہپیش
 نویژی بہیانی و نویژی ہہینی دا دروستہ، سہلاواتدانیش لہسہر پیغہمبہر
 ہہروا، گہرجی ئہمانہ تازہ قہلان و لہسہردہمی پیغہمبہردا نہبوون
 لہبہرئہوہ بگرہ ئہگہر نہکرین باشتہ، بہلام کردنیان زیانی نیہ. تہرجیع و
 تہثویب سوننہتن، سوننہتہ وەقفہو وەستان بہزہنہی ری لہکاتی گوتنی
 ہہموو (اللہ اکبر) یکا، بانگدہر ہہموو وشہی بہسہریہکہوہ بہیہک
 ہہناسہبلی، وەسوننہتہ بؤبانگدہرو قامتکہر لہپیش بانگو قامتہکہوہ
 سہلاوات لہسہر پیغہمبہر بدہن و نزا ناسراوہکہ بخوینن کہدہفہرموی: (اللہم

صل وسلم وبارك على النبي الكريم... الخ) و مسوننه ته له نیوانی بانگو و قامه تدا هه مووکه سی نزای باش بکا بو نیشی دین و دنیا ی خو ی و موسو لمانان. (بروانه: شهر حی نه و هو ی، فه تحو لباری، فیهی ئاسان، بهرگی یه که م، لاپه ره/ ۱۴۴ - ۱۴۶).

۳۵۶- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاشٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُكَدِّرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتُهُ حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ. (الحديث ۶۱۴ - طرفه في: ۴۷۱۹). (۳۰۶)

جایری کوری عهبدو لالا (مرزای خوی لی بن) فهرمووی: خو شه ویست (درووی خودای لسمیر بن) فهرمووی: (هه رکه سی له کاتی بیستنی بانگدا بلئ: اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة آت محمدا الوسيلة والفضيلة وابعثه مقاما محمودا الذي وعدته)، واته: نه ی خودایه! نه ی خوا و مندی نه م بانگه وازی ته و او ده! نه ی پهرو مردگاری نه م نو یژه دابه ستر او ده! ببه خشه به موحه م مه د پایه ی هه رب بهرزی نه لو وسیله و پله ی هه ره گه و ره ی نه ل - فه ضیله، وه بی به ره نه و باره گا په سه نده ی که خو ت به ئینت پی داو ده، ره وانه ی نه و پی بکه، که مه قامه می شه فاعه تی گه ورمیه. هه رکه سی له و کاته دا نه مه بلئ و نه م نزایه بخو ی نی، له روژی قیامه تا تکای من بو نه و فه بو ول ده بی). (ت/ ۲/ ۲۳۱/ ۱- ز- ۶۳- ژ- ۴۳۰ = ب/ د/ ن).

روونکردنه وه:

مه به ست له م باره گا و به ئینه نه م ئایه ته یه: (عسی أن یعشک ربک مقاما محمودا). نه م نزایه و اباشتره له پاش ته و او بوونی بانگه که بخو ی ندری، مه به ست له بانگه وازی ته و اویش بانگه وازی یه کتا په رستییه، که پوخته که ی و له بانگ دا.

۳۵۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النَّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَأَسْتَهَمُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهَجِيرِ لَأَسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمْ مَا وَلَوْ جَبَّوْا). (الحديث ۶۱۵ - اطرافه في: ۶۵۴، ۷۲۱، ۲۶۸۹) (۳۰۷)

نه بوهورديره (همزي خوي لي بي) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خودی لسمیر بی) فهرمووی: (نه گهر نه مەر دوومه ده یانزانی خیری بانگدان و پریزی یه که می جه ماعت چهنی گهر میه، وه چاره ی تریان نه بوايه که جگه له وه تیر و پشکیان له سهر بکن، نهوا تیر و پشکیان لی ده کردن، جاپشکی کی دهر بجوايه نه وه بانگی ددها، یاله پریزی یه که ما ده وستا، نه گهر ده یش یانزانی که خیری زو و چوون بونویزی قرچه ی گهرمای نیومرو چهند گهر میه به ههرا کردن ده چوون بوی، نه گهر ده یش یانزانی خیری جه ماعتی خه و تنان و جه ماعتی به یانی چهنی گهر میه، نه گهر به گاگولکه ییش بوايه دهاتن بویان).

۳۵۸- عَنْ ابْنِ عَمْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ بِلَالًا يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ فَكُلُّوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُنَادِيَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ ثُمَّ قَالَ وَكَانَ رَجُلًا أَعْمَى لَا يُنَادِي حَتَّى يُقَالَ لَهُ أَصْبَحْتَ أَصْبَحْتَ). (الحديث ۶۱۷ - اطرافه في: ۶۲۰، ۶۲۳، ۱۹۱۸، ۲۶۵۶، ۷۲۴۸) (۳۰۸)

ئیبونوعومه ر (همزي خوابان لی بی) فهرمووی: پیخه مبه ر (دروودی خودی لسمیر بی) فهرمووی: (بیلال هیشتا شهوی ده مینی که بانگ ددها، جاله بهر نه وه نه گهر ویستتان له پاش بانگی بیلالیش، ههر شت بخون و بخونه وه، تانیب نوومی مه کتووم بانگ ددها ئیتر واز له هه موو شتی بهینن که رۆژووی پی ده شک). قسه گیره وه

(راوی) فہرمووی: ئیبنوئوممی مہکتووم پیاویکی کویر بوو، بانگی نہدەدا
 ھەتا لە ھەموو لایە کەو ە خەلکە کە پێیان دەگوت: وابەیانە بانگەدە. (ت/ ۵/۷۹/۲)
 ز- ۲۷ ژ- ۱۳۱۰ ج- ۴ = ش).

راقە و شیکردنەوہ:

ئەبنوئوممی مەکتووم ناوی عەبدوللایە، لە موسوولمانە پێشینەکانە
 پێغەمبەر زۆر پێزی دەگرت، زۆرجاران پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەیکرد
 بەنەمیر لەسەر مەدینە، لەجێنشینی ی عومەردا ئامادە جەنگی قادسییە
 بوو، لەوجەنگەدا شەھید بوو، ئەو کویرە کە لەسورمتی عەبەسەدا باس
 کراوە.

۳۵۹- عَنْ حَفْصَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ
 إِذَا اعْتَكَفَ الْمُؤَذِّنُ لِلصُّبْحِ وَبَدَأَ الصُّبْحُ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ تُقَامَ
 الصَّلَاةُ). (الحديث ۶۱۸ - طرفاه في: ۱۱۷۳، ۱۱۸۱) (۳۰۹)

حەفصە (پەزە خۆی لێ بێ) فەرمووی: کاتێ بەیانێ دەداو بانگەدەر لەبانگ دەبوو،
 پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دوورکات نوێژی سوننەتی سووکەلە دەکرد،
 بەرلەو ە قامەت بکری بۆ نوێژی بەیانێ.

روونکردنەوہ:

حەفصە ھاوسەری پێغەمبەری خودایە، لەسائی سێیەمی کۆچیدا
 بەبیوژنی لەدوا عائیشە شووی کرد بە پێغەمبەر، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ)
 دەفەرمووی: (جوبرا ئیل پێ ی فەرمووم: حەفصە رۆژوو وەوانیکی باش و
 شەو نوێژکەرێکی زۆر چاکە، لەبەهەشتیشا ھاوسەری تۆیە!) حەفصە ھەتا مرد
 ھەمیشە بەرۆژوو بوو، کچی عومەری کۆری خەطاب بوو، لەژنە کۆچکارەکان

بوو، سه‌روه‌سیتی باوکی بوو. پینج فه‌رمووده‌ی له‌بو‌خاریدا هه‌یه خوینه‌وار بوو، بر‌وانه: به‌رگی پینجه‌می تاجول ئوصول به‌گوردی لاپه‌ره/ ۱۶۲ ه= تاج-۳ ز-۳۵ هه‌تا زنجیره ۴۱.

۳۶۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَا يَمْنَعَنَّ أَحَدُكُمْ أَوْ أَحَدًا مِنْكُمْ أَذَانٌ بَلَالٍ مِنْ سَحُورِهِ فَإِنَّهُ يُؤْذِنُ أَوْ يُنَادِي بَلِيلٌ لِيَرْجِعَ قَائِمُكُمْ وَلَيَنْبَةَ نَائِمُكُمْ وَلَيْسَ أَنْ يَقُولَ الْفَجْرُ أَوْ الصُّبْحُ وَقَالَ بِأَصَابِعِهِ وَرَفَعَهَا إِلَى فَوْقِ وَطْأَتِهِ إِلَى أَسْفَلِ حَتَّى يَقُولَ هَكَذَا بِسَبَابَتَيْهِ إِحْدَاهُمَا فَوْقَ الْأُخْرَى ثُمَّ مَدَّهَا عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ). (الحديث ۶۲۱- طرفاه في: ۵۲۹۸، ۷۲۴۷) (۳۱۰)

عه‌بدو‌للا‌ی کو‌ری مه‌سعوود (ه‌زی خوی له‌ بن) ده‌فه‌رمو‌ی: پی‌غه‌مبه‌ر (د‌روودی خود‌ی له‌سه‌ر به‌ن) فه‌رمو‌ی: (که‌ستان به‌بانگی بیلال واز له‌پارشی‌و‌کردن مه‌هینن، چونکه ئه‌و شه‌وی ده‌مین‌ی که‌بانگ ده‌دا، مه‌به‌ستی ئه‌وه‌یه شه‌و‌نو‌یژکه‌رتان نا‌گادار بکاته‌وه که‌وا به‌یان نزیکه، ئه‌گه‌ر ده‌یه‌و‌ی با‌سه‌رخه‌و‌ی بشکی‌ن‌ی، یانه‌گه‌ر ده‌یه‌و‌ی پارشی‌وب‌کا تازو‌وه بیکه‌ه‌روه‌ها مه‌به‌ستی ئه‌وه‌یه خه‌وتو‌وتان له‌خه‌وه‌لب‌ستی‌ن‌ی هه‌تا خ‌وی ئاماده‌ب‌کا بو‌به‌یان، ئینجا پی‌غه‌مبه‌ر (د‌روودی خود‌ی له‌سه‌ر به‌ن) په‌نجه‌کان‌ی سه‌ره‌و‌ژو‌ور هه‌ل‌پ‌ری و سه‌ره‌و‌خواری کردنه‌وه به‌نا‌ما‌ژه نه‌خشه‌ی به‌یانیه در‌و‌زنه‌ی کی‌شاو فه‌رمو‌ی: (شه‌به‌قدان ئاوانیه، به‌لام شه‌به‌قدان ئاوايه) جاهه‌ردو‌و په‌نجه‌ی له‌سه‌ریه‌ک داناو ئام‌ا‌ژه‌ی پ‌ی‌یان کردو نه‌خشه‌ی به‌یان‌ی راس‌ته‌قینه‌ی کی‌شاو فه‌رمو‌ی: (هه‌تا ئاوا پ‌و‌وناکی له‌که‌ناری ئاسمانه‌وه، له‌خ‌و‌ره‌لاته‌وه به‌را‌ستو چه‌پا بلا‌و ده‌بی‌ته‌وه‌و ده‌بی به‌ر‌و‌ژی ته‌وا‌و!) (ت/۲/۱/۸۰ ز- ۲۸ ژ- ۱۳۱۱).

۳۶۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُقْعَلٍ الْمُزَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ ثَلَاثًا لِمَنْ شَاءَ). (الحديث ۶۲۴ - طرفه في: ۶۲۷) (۳۱۱)

عبداللہ کوری موغہ فضلہ لی نسل - موزہنی (مزی خوی لہ ہی) فہرمووی: پیغہ مہر (درووی خودی لہسر ہی) سی جار فہرمووی: (لہنیوانی ہہموو بانگو قامہ تیگا نویژیکی سونہت ہہیہ، بؤکہسی نازمووی ہہبی).
 وفی ریوایہ: (بین کل اذانین صلاۃ، بین کل اذانین صلاۃ). ثم قال في الثالثة: (لمن شاء).
 واتہ: لہبہنی ہہموو بانگو قامہ تیگا نویژیکی سونہت ہہیہ لہسہری جاری سییہما فہرمووی (درووی خودی لہسر ہی): (ثمہ بؤکہسی کہ نازمووی نہم نویژہی ہہبی). (ت ۱/۳۰۸/۱ ژ ۶۰۵ ز ۱۰۴ ج ۴ = ش / د / ن).

۳۶۲- عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِث (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نَفَرٍ مِنْ قَوْمِي فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عِشْرِينَ لَيْلَةً وَكَانَ رَحِيمًا رَفِيقًا فَلَمَّا رَأَى شَوْقَنَا إِلَى أَهَالِينَا قَالَ ارْجِعُوا فَاكُونُوا فِيهِمْ وَعَلِّمُوهُمْ وَصَلُّوا فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤْذَنَ لَكُمْ أَحَدُكُمْ وَلْيُؤْمِّكُمْ أَكْبَرُكُمْ). (الحديث ۶۲۸ - أطرافه في: ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۵۸، ۶۸۵، ۸۱۹، ۲۸۴۸، ۶۰۰۸، ۷۲۴۶) (۳۱۲)

مالیکی کوری حوہیریت (مزی خوی لہ ہی) فہرمووی: لہگہل دہستہی لہخزمانہ، چوون بؤ مہدینہ بؤخزمہتی پیغہ مہر (درووی خودی لہسر ہی) بیست شہو لہخزمہتیدا ماینہوہ، پیغہ مہر (درووی خودی لہسر ہی) زور میہرہبان و دلسوز بوو، جا کاتی ہہستی کرد کہوا نیہ تاسہی لای کہسوکارمان دہکہین فہرمووی: (بچنہوہ بؤناو کہسو کارتان لہناویانا بنو فیتری نایینیان بکہنو

(۳۱۱) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها باب: بين كل اذانين صلاة، رقم: ۸۳۸ = ۱۹۳۷، ۲۵۳۹.

(۳۱۲) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: من أحق بالإقامة، رقم: ۶۷۴ = ۱۵۳۳.

فَيَرَى نَوَيْزِيَانِ بَكْعَنَ، وَهَمَنْ نُهُمَ مَاوَدِيَهْ جَوْنِ نَوَيْزِمَ بَوْنِيَوَهْ دَهْكَرْدَ نَاوَا
نَوَيْزِيَانِ بَوْبَكْعَنَ، كَاتِيْ كَهْ نَوَيْزِ دَهْبِيْ يَهْ كِيْكَ لَهْ خَوْتَانِ بَابَانْكَتَانِ بَوْبَدَا،
وَهْ كِيْتَانِ كَهْ وَرَهْ تَرْبُوو بَانَهُو بَهْ رَنَوَيْزِيْتَانِ بَوْبَكَا).

عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَتَى رَجُلَانِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يُرِيدَانِ السَّفَرَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَيْتُمَا خَرَجْتُمَا فَأَذْنَا ثُمَّ
أَقِيمَا ثُمَّ لِيُؤْمَكُمَا أَكْبَرُكُمَا). (الحديث ٦٣٠ أطرافه في: ٦٢٨، ٦٣١، ٦٥٨،
٦٨٥، ٨١٩، ٢٨٤٨، ٦٠٠٨، ٧٢٤٦).

ديسان نُهُو (برمزي خوي لسر بن) فِهَرَمُووِي: دُووپِيَاو هَاتَنَهْ خَزْمَهْتِي حَهْ زَرْمَت (برمزي خوي لسر
بن) دَهْيَانُوِيَسْت بَجْنِ بَوْسَهْ فَهَر، پِيْغَهْ مَبَهَر (دروزي خوردي لسر بن) فِهَرَمُووِي: (كَاتِيْ
كَهْ وَتَنَهْرِي، لَهْ هَهْ مَوو شوِيْنِي كَهْ نَوَيْزِ بُوو بَانْكَ بَدَهْن، لَهْ پَاشَا قَامَهْتِ بَكْعَن، نُهُو جَا
كِيْتَانِ كَهْ وَرَهْ تَرْبُوو بَانَهُو بَهْ رَنَوَيْزِيْتَانِ بَوْبَكَا). (ت/١/٣٨٠ ز-١٢٦ ز-٧٥٧ ج-٤).

روونكر دَنَهْوَه:

مَالِيْكَ كُوْرِي حُووَمِيْرِيْث جَهْ نَد فِهَرَمُووَدَهْيَهْ كِيْ لَهْ صَهْ حِيْجَهْيَن دَا هَهْيَه
لَهْ بَهْ صَرَه دَا دَهْ نِيْشْت، لَهْ نَهْ وَهْ دُوپِيْنجِي كُوْجِيْدَا لَهْ وِي مَرْدُووَهْ، نُهُم زَاتَانَه
فِهَرَمُووَدَهْيَانِ لِيُوَهْ كِيْ رَاوَهْ تَهْ وَهْ: نُهُو بَوْقَلَابَهْ وَ نُهُو بَعَهْ طِيْيَهْ وَ سَهْ لَهْ مَهْ نُهُل -
جَرْمِي وَ عَهْ بَدُوْلَلَايْ كُوْرِي مَالِيْكَ. نُهُم فِهَرَمُووَدَهْيَهْ بَهْ لَكَهْيَهْ لَهْ سَهْرَنَهْ وَهْ كَه
هَاوَرِيْ پِيْغَهْ مَبَهَر بُووَهْ.

٣٦٣- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كَانَ يَأْمُرُ مُؤَدَّنَا يُؤَدُّنَ ثُمَّ يَقُولُ عَلَى إِثَرِهِ أَلَا صَلُّوا فِي الرَّحَالِ فِي اللَّيْلَةِ الْبَارِدَةِ أَوْ
الْمَطِيرَةِ فِي السَّفَرِ). (الحديث ٦٣٢ - أطرافه في: ٦٦٦). (٣١٣)

ئیبینوعومەر (پەزەل خەوی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خەوی لەسەر بێ) لەشەوی سەرماو سۆلەدا، یالەشەوی باراندا، فەرمانی دەکرد بەبانگەر، بانگی دەدا، گورج بەشوین بانگەکهەدا لەسەر فەرمانی پێغەمبەر (دروودی خەوی لەسەر بێ) بانگەر بەدەنگی بەرز دەیفەرموو: (أَلَا صَلُّوا فِي الرَّحَالِ: نَاكَادَار بِن مَهْيَهَن بَوَّجَه مَاعَهَت، لَهُ جِيْگَهی خَوْتَان نَوِيْژ بَكَهَن). (ت/۱/۳۷۷ ز-۱۲۴ ژ-۷۵۲ چ-۴ = ش/د).

راقە و شیکردنەوه: برۆانه: ژماره: ۳۷۸.

۳۶۴- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ سَمِعَ جَلْبَةَ رَجُلٍ فَلَمَّا صَلَّى قَالَ مَا شَأْنُكُمْ قَالُوا اسْتَعْجَلْنَا إِلَى الصَّلَاةِ قَالَ فَلَا تَفْعَلُوا إِذَا أَتَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَمَا أَذْرَكُكُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأْتُوا). (الحديث ۶۳۵). (۳۱۴)

ئەبوقەتادە (پەزەل خەوی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خەوی لەسەر بێ) روژی بەرنوژیی بۆدەکردین، لەوکاتەدا گوێی لێ بوو کەوا چەن پیاوی کردووێانە بەگالەگال و غەلبە غەلب و زرمە زرم، جاکە نوێژەکهی تەواو کرد فەرمووی: (ئەو چیتان بوو بۆ واتان کرد؟) یاران (پەزەل خەوی لێ بێ) فەرموویان: پەلە ی نوێژمان بوو کەبگەین بەجەماعەتا. فەرمووی: (وامەکەن، بەلکوو کاتی دین بۆ نوێژ لەسەرەخۆین، بەهیوری و هیمنی و شینەیی بچن بۆنوێژ، ئیتر چەندە فریا کەوتن بەجەماعەت بیکەن، ئەو هیمنی پیاوە گەشتن خۆتان بەتەنها تەواوی بکەن). (ت/۱/۳۷۹ - ش/د).

۳۶۵- وعنه (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِذَا أَقِمْتَ الصَّلَاةَ فَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي). (الحديث ۶۳۷ - طرفاه في: ۶۳۸، ۹۰۹) (۳۱۵)

دیسان ئهو (پرمزی خوای لی بی) فهرمووی: خوْشه ویست (دروودی خودی له سهر بی) فهرمووی: کاتی قامه تی نوێژ دهکری هه ل مه سن بۆ نوێژ هه تا کاتی که وا من ده بینن دهیم بۆ نوێژ). (ت/۱/۲۸۰-۲/ش/ت)

۳۶۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَقِيَمَتُ الصَّلَاةُ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُتَاجِي رَجُلًا فِي جَانِبِ الْمَسْجِدِ فَمَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ حَتَّى نَامَ الْقَوْمُ). (الحديث ۶۴۲ - طرفاه في: ۶۴۳، ۶۲۹۲) (۳۱۶)

ئهنه س (پرمزی خوای لی بی) فهرمووی: جارێ قامه ت کرا بۆ نوێژی خه وتنان، پێقه مبه ر (دروودی خودی له سهر بی) له وکاته دا، له گۆشه یه کی مزگه وتا، له گه ل پیاویکا دانیشتبوو، دووبه دوو چه په یان ده کرد، هه ر نه هات به لای نوێژه وه هه تا هه ندی له نوێژکه ره مکان خه ویان ئی که وت، ئه وسا هه لساو هات به ر نوێژی په که ی بۆ کردین).

روونکردنه وه:

پێشه وا عه سقه لانی له فه تحو له باریدا له کۆتایی ئه م نامه یه دا ده فه رموی: (نامه ی بانگ بریتیه له جل و چه وت فهرمووده، شه شیان ته علیقن، بیست و سیان دووباره ن، بیست و چواریان بوخته یانن، گشتیان په سه ندی پێشه وا موسلیمیشن، جگه له م چواره یان:

۱- فهرمووده ی ئه بوسه عیدا (لا یسمع مدی صوت المؤذن).

۲- فهرمووده ی موعاوییه (هکذا سمعنا من نیکم).

۳- فهرمووده ی جابیر (من قال حين یسمع النداء).

۴- فہرموودہی بیلال، کہباسی ئہوہ دہکا بیلال لہکاتی بانگا دووپہنجهی خوئی دہخستہ ہہردوو کونہگوئی خوئی. وەدەفہرمووئ: سئ بیسراو (ئەئەراو ییشی تیادایہ کہلہیارانی پیغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) بیسراون، یاگیڕدراونەتەوہ. اہ. کہواتە: ۳+۴۷=۵۰، لەم پەنجایە (بیستیان) لەتەجریدەگەدا ھاتوون، لە: ژمارە (۳۵۰) ھەتا (۳۶۶) لەگەڵ رەچاو کردنی ژمارە دووبارەکان و زیادەیی ریوایەتەکان.

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۵) نامہی جہماعەت و پیتشویژی (کتاب الجماعة والإمامة)

۳۶۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَ بِحَطْبٍ فَيُحْطَبَ ثُمَّ أَمُرَ بِالصَّلَاةِ فَيُؤَذَّنَ لَهَا ثُمَّ أَمُرَ رَجُلًا فَيُؤَمُّ النَّاسَ ثُمَّ أَخَالَفَ إِلَى رِجَالٍ فَأُحْرَقَ عَلَيْهِمْ يُؤْتَهُمْ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُهُمْ أَنَّهُ يَجِدُ عَرَقًا سَمِينًا أَوْ مِرْمَاتَيْنِ حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ الْعِشَاءَ). (الحديث ۶۴۴ - أطرفه في: ۶۷۵، ۲۴۲۰، ۷۲۲۴) (۳۱۷)

ئەبوھورەیرە (بەزی خوئی لە بێ) فەرمووئ: پەغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) سەرنجی دا کەوا چەن کەسئ لەچەن نوێژیکا بۆماوہیەکە دیارن. جا حەزەرت (بەزی خوئی لە بێ) بەتوورہیی فەرمووئ: (بەوکەسە کەگیانی منی بەدەستە، نیازم ھەبوو کەگال بەدەم گزەرداریکی زۆر کۆبکریتەوہ کاتیکیش بانگ بوو، بەپیاوئ بلییم کەبانگ بەدا بۆ نوێژ ئەوجا بەپیاوئ بلییم کەلەجیاتی خۆم بەرنوێژی یەکە بۆخەلکەکە بکا، وەخۆشەم برۆم بۆسەر ئەو پیاوانەکەلەنوێژی جەماعەت دوادەکەون، و فەرمەن بەدەم کەبەباوشەدار مالەکانیان بەسەردا بسوتین،

سویندهم به و که سهی که گیانی منی واله دهستا؛ نه وانه نه گهر گرتکیکی
چه وریان له مزگهوت گومان ببردایه دههاتن بۆنویژی خه ووتنان بۆ مزگهوت
ههتا به بیانووی نوێزه که وه گرتکه که بخۆن، ههروا نه گهر دوو سه نهجو و قیان
له مزگهوت شک ببردایه، که سه نهجو قیانیان پێ دهکری، دههاتن بۆ نوێزکردن بۆ
مزگهوت، به و بیانوو وه. (ت/۱/۳۷۵ ز- ۱۲۳ ژ- ۷۴۹ = ش/د/ت/ن)

۳۶۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْفَذِ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً). (الحديث ۶۴۵ طرفه في: ۶۴۹) (۳۱۸)

ئێبنوعومەر (پەزای خاویان لێ بێ) فەرمووی: پێغه مبهەر (دروودی خودی له سهر بێ)
فەرمووی: (نوێژی جه ماعت به بیست و چهوت پله که ورهتره له نوێژی که سی
که هه ره به ته نه نا خوی بێ). (ت/۱/۳۷۱ ز- ۱۲۲ ژ- ۷۴۴ ج- ۴ = ش/ت/ن).

۳۶۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (تَفْضُلُ صَلَاةُ الْجَمِيعِ صَلَاةُ أَحَدِكُمْ وَحْدَهُ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا وَتَجْتَمِعُ مَلَائِكَةُ اللَّيْلِ وَمَلَائِكَةُ النَّهَارِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ فَأَقْرَأُوا إِنَّ شَيْئَكُمْ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا). (الحديث ۶۴۸) (۳۱۹)

ئهبوهورمیره (پەزای خوی لێ بێ) فەرمووی پێغه مبهەر (دروودی خودی له سهر بێ) دهیغه رموو:
(نوێز به کۆمه لی له گه ل کۆمه لدا بیست و پینج جار خیرتره له نوێژی که سی
که به ته نه نا خوی بێ، نه و فریشتانه ی که له شه ودا پاسه وانی ئاده میزادن له گه ل
نه و فریشتانه دا که له رۆژدا نیگابانی نه ون له کاتی نوێژی به یانیان دا یه ک
ده گرن). پاشتر ئهبوهورمیره (پەزای خوی لێ بێ) دهیغه رموو: نه گهر چه زیش ده که ن
ئهم قسه و پاسه تان له قورئانا پێ نیشان بدهم، فەرموون ئهم نایه ته بخوینن:

(وَقَرَّانَ الْفَجْرَ إِنْ قَرَّانَ الْفَجْرَ كَانَ مَشْهُودًا) ئیسراء - ۷۸/۱۷ - واته: ومنویژی کاتی دهرکه وتنی سبه یینیش به جئ بهینه، چونکه به راستی نویژی به یانی فریشته پؤل پؤل دینه دیاری!) (ب/۶/۲۷۲/۱۳ تاج-۴ ز-۱۸ ژ-۲۹۶۳ ج-۴ = ب/ت).

۳۷۰- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَعْظَمُ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلَاةِ أْبَعْدَهُمْ فَأَبْعَدُهُمْ مَمْشَى وَالَّذِي يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ حَتَّى يُصَلِّيَهَا مَعَ الْإِمَامِ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الَّذِي يُصَلِّي ثُمَّ يَنَامُ). (الحديث ۶۵۱) (۳۲۰)

ئەبومووسا (عزای خوی لن بی) فەرمووی: پیغەمبەر (مروودی خودی لەسەر بی) فەرمووی: (مەردوم کاتی دەرپۆن بو نوێژ هەتا رینگە کە یان دوورتر بی پاداشیان گە وەرەترە، ئەو کە سەشی کە چاوەروانی نوێژ دەکا هەتا بە جەماعەت بیکا لەگەڵ پێش نوێژدا، ئەو پاداشی گەڵ گە وەرەترە لەو کە سەشی کە نوێژ دەکا و دەخەوئ). (ت/۱/۳۷۱/۳ ز-۱۲۲ ژ-۷۴۴ = ش/د).

۳۷۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنًا شَوْكًا عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخْرَهُ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ. (الحديث ۶۵۲ - طرفه في: ۲۴۷۲)

ثُمَّ قَالَ: (الشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ: الْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْعَرِيقُ وَصَاحِبُ الْهَذَمِ وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النَّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا لَأَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ). (الحديث ۶۵۳ أطرافه في: ۷۲۰، ۲۸۲۹، ۵۷۳۳).

(وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهَجِيرِ لَأَسْتَقْبُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا). (انظر: ۳۵۷) (۳۲۱)

ئەبۇھورەیرە (بەزى خۇى لىن بىن) فەر مووى: پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) فەر مووى: (جارى پياوى بەرپىگەيەكا دەرووى، لقى دىكى بىنى لەسەر رىگەكە كەوتبوو، دوورى خستەو لەرپىگەكە، خودا لەسەرئەو سوپاسى كردو تۆلەى باشى دايەو و لى خۆش بوو).

لەپاشتر فەر مووى: (ئەم پىنج كەسەيە شەھىدن: كەسى بەتاعوون بەرى شەھىدە، كەسى بەدەردى ناوسك بەرى شەھىدە، كەسى لەئاودا بخكى شەھىدە، كەسى لەخەباتى رىگەى خودادا بكوزرى شەھىدە) I (ژمارە: ۳۵۷)

۳۷۲- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ بَنِي سَلَمَةَ أَرَادُوا أَنْ يَخَوَّلُوا عَنْ مَنَازِلِهِمْ فَيَنْزِلُوا قَرِيبًا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فَكَّرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُعْرُوا الْمَدِينَةَ فَقَالَ: (أَلَا تَحْتَسِبُونَ آثَارَكُمْ) (الحديث ۶۵۶ طرفه في: ۶۵۵). (۳۲۲)

ئەنەس (بەزى خۇى لىن بىن) فەر مووى: خىلى بەنى سەلەمە، مالىەكانيان لەقەراخ شارهو بوو، دوور بوون لەمزگەوت، ويستيان خانووەكانيان بفرۆشنو لەمزگەوتەكەى پىغەمبەرەو نزيك ببەنەو، بەلام پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) ئەمەى پى ناخۆش بوو، چونكە حەزى نەدەكرد كەدەورى شار چۆل ببى و پىشتى مەدينە رووت ببى. لەبەرئەو نەيھىشتن و پى فەر موون: (ئەى خىلى بەنى سەلەمە! لەشويىنى خۇتان بىننەو، چوونكە كەها تووچۆى مزگەوت دەكەن شەقاو بەشەقاو پاداشتان بۆ دەنووسرى). (ب/۱/۳۴۶/۱۲ ز-۱۱۴ ژ-۶۸۶ ج-۴ = ش).

(۲۳۱) أخرجه مسلم في الإمارة، باب: بيان الشهداء، وفي البر والصلة، باب فضل إزالة الأذى عن الطريق، رقم: ۱۹۱۴.

(۲۳۲) أخرجه مسلم عن جابر باب فضل الصلاة المكتوبة في جماعة وفضل انتظار الصلاة وكثرة الخطأ - المترجم = ۱۵۸.

۳۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَيْسَ صَلَاةٌ أَثْقَلُ عَلَى الْمُتَأَفِّقِينَ مِنَ الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا). (الحديث ۶۵۷) (۳۲۳)

ئەبوھورەیرە (بەزەئى خەۋى لىس بەن) دەفھەرموئى: پېئغەمبەر (مەروۋى خەۋى لىسەر بەن) دەفھەرموئى: (ھىچ نوپۇزى ۋەك نوپۇزى بەيانى و نوپۇزى خەۋەتەن، زەھمەت نىيە لەسەر شانى ناپاكەكان، كەلەزاراۋى شەرىعەتدا پېيان دەگوتى: موناڧىق، خۆئەگەر دەيانزانى خېرى ئەم دوو نوپۇزە چەندە گەورەيە بەگاگۆلكەيش بوايە دەھاتەن بۆ جەماعەتەكەيان!). (بەروانە: ژمارە: ۳۵۷)

۳۷۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ). (الحديث ۶۶۰- أطرافه في: ۱۴۲۳، ۶۴۷۹، ۶۸۰۶) (۳۲۴)

ئەبوھورەیرە (بەزەئى خەۋى لىس بەن) لەھەزەرتەھە (بەزەئى خەۋى لىس بەن) دەفھەرموئى: (ھەۋەت تاقەم ھەن، خودا لەرپۇزى قىيامەتدا، دايان دەنى لەژىر سىبەرى تەخت و بارەگا (عەرش) ى خۆیدا، لەو رۆژەدا كەھىچ سايەو سىبەرىكى ترنيە بىجگە لەسايەو سىبەرى خودا خۆى،

يەكەم: پادشای عادل و پيشه‌های دادپەروەرو کاربەدەستى بەداد،

دوهم: لاۋى كەلەعبادەت و خوداپەرستى دا قال بووبى و پى گەيشتبى و بەرمبەرە گەورەبووبى،

سینیه: پیاوئ که دئی ئالوودهی مزگهوت بی،

چوارهم: دووکهس که ساخ له بهر رمزای خودا یه کتریان خوش بوئ، له بهر رمزای خودا کۆببنه وه هه له بهر رمزای خودایش له یه کتر جیاببنه وه، له پاش تهواو بوونی کۆبوونه وه که یان،

پینجهه: پیاوئ که ئافره تیکی خانه دانی خانوو مانی شوخ و شهنگی جوان داوای ئیشی خراپی لی بکاو خوئی تهسلیم بکا، ئه ویش نه یکاو پیی بلئ: من ئیشی بی شه رعی وانا کهم، چونکه له خودا ده ترسم،

شه شهه: پیاوئ خیرئ به په نامه کی بکا، که ئهم دهستی به و دهستی نه زانی،

حه وتهه: که سی که به ته نیا خوئی بی و یادی خودا بکاو فرمی سک به چاوه گانیدا له ترسی خودا هۆن هۆن بیته خواره وه (ت/۷/۳۴۴- ریاض/۱/۳۶۲ - ش/ت/ن).

روونکردنه وه:

ئهم جوړه هیما یانه واتایان وایه: (ت/۷/۳۴۴= تاج/ ۱ ل/ ۳۴۴ فه رمووده ی/ ۷) وشه ی پیاو له م فه رمووده یه دا بۆنموونه یه، له بهر ته وه چه مک و مه فه وومی نییه، که واته: ئهم حه وت تاقمه ژنیش وه ک پیاو ده گریته وه، برپاوه: ژماره: (۱۳).

۳۷۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ وَرَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ نُزْلَهُ مِنَ الْجَنَّةِ كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ). (الحديث ۶۶۲). (۳۲۵)

(۲۲۵) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: المشى إلى الصلاة تمحى به الخطايا،

رقم: ۶۶۹ = ۱۵۲۲.

له نهبو هورمهیرهوه (همزی خوائ لى بهى) چه زرمهت (همزی خوائ لى بهى) دهفه رموى: (گشت جارى كه كه سى دهچى بؤ مزكهوت، ياله مزكهوت دهكه پرته وه خودا له بهه شتا نانئ كه شايانى ميوان بئ بؤى دروست دهكا).

۳۷۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) ابْنِ بُحَيْنَةَ رَجُلٍ مِنَ الْأَزْدِ قَالَ: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلًا وَقَدْ أَقِيَمَتِ الصَّلَاةُ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَأَتْ بِهِ النَّاسُ وَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصُّبْحُ أَرْبَعًا الصُّبْحُ أَرْبَعًا). (الحديث ۶۶۳) (۳۲۶)

عهبدوئلاى كورى ماليك (همزی خويان لى بهى) فه رموى: جارى قامه تى نويزى بهياني كرا، پيغه مبهر (مروودى خودى لى بهى) روانى واپياوى دووركات نويزى سوننهت دهكا، جاكاتى پيغه مبهر (مروودى خودى لى بهى) له بهر نويزى نويزى بهياني بؤوه، نويزكه رهكان دهوره يان لى دا، چه زرمهت (همزی خوائ لى بهى) به پياوه كهى فه رموو: (چون شتى واده كهى؟ نه مه له شيوهى نه وهيه كه نويزى بهياني به جوار ركات بكهى!).

۳۷۷- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: (لَمَّا مَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَأَذَنُ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ وَأَعَادَ فَأَعَادُوا لَهُ فَأَعَادَ الثَّلَاثَةَ فَقَالَ إِنْ كُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلَّى فَوَجَدَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَةً فَخَرَجَ يُهَادِي بَيْنَ رَجُلَيْنِ كَأَنَّي أُنْظِرُ رَجُلَيْهِ تَخْطَانِ مِنَ الْوَجَعِ فَأَرَادَ أَبُو بَكْرٍ أَنْ يَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ مَكَانَكَ ثُمَّ أَتَى بِهِ حَتَّى جَلَسَ إِلَيَّ

جَنِّهِ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِصَلَاتِهِ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ). (الحديث ٦٦٤) (٣٢٧)

عائیشہ (ہرمزی خوی لہ ہر) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر ہر) لہنہ خویشینی سہرمہرگا، کاتی کہتہواو نہ خویشیہکے کہشہنگ بوو، کاتی نوپڑ بوو، پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر ہر) فہرمووی: (بلین بہنہبوبہکر، لہزمانی منہوہ، بابہرنوپڑیہکہ بؤ مہردومہکہ بکا) منیش عہرزیم کرد: قوربان! نہبوبہکر پیاوکی غہمگینی دل نہرمہ، نہگہر لہجیگہکے تودا رابوہستی دلی گہرم دمبو لہبہرگریان خو بؤ راناگیرئو ناتوانی پيشنوپیڑی بؤخہلکہکہ بکا، بہلام عائیشہ لہدلہوہ مہبہستی نہومبوو، کہباوکی لہم کاتی سہرمہرگہدا لہجیگہکے پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر ہر) لہمیجرابہکہدا نہوہستی، نہبادا خہلکہکہ بلین: نہبوبہکر پی رہش بوو. جادیسان پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر ہر) فہرمایشتہکے خو دووبارہ کردہوہ، عائیشہیش دیسانہوہ قسہکے خو دووبارہ کردہوہ، جابویہ پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر ہر) لہسہری جاری سییہما فہرمووی: (لہزمانی منہوہ بہنہبوبہکر بلین بالہجیاتی من بہرنوپڑیہکہ بؤ مہردومہکہ بکا، نیوہی ژنان وەك زلیخای یووسف وان، قسہی دہمتان و نیازی دلتان لہیہک حیان!).

جائہبوبہکر رؤیشت بؤمزگہوت، لہسہر فہرمانی پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر ہر) پيشنوپیڑی یہکے بؤخہلکہکہ کرد، وەچہند رۆژئ بہردہوام بوو لہسہرنہوہ، ہہتا رۆژئ پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر ہر) گہمی لہشی سووک بوو، رؤیشت بؤمزگہوت، دووپیاو چووبوونہ ژیربالی، بہلارہ لارہ بردیان، دہلیئی ئیستایش والہبہرچاوم کہچون چونی پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر ہر) لہبہرنازاری نہخویشیہکے ہہردوو پی بہسہر زہویہکہدا بہخشکہ بہکیش دہکرد، کاتی

ئەبوبەكر ههستی پێ كرد كهوا پێغه مبهەر (دروودی خودی له سهر بێ) ته شریفی هینا ویستی جیگه که ی بوچۆڵ بکاو بکشیته دواوه، به لām چه زرمته (پرمای خوی له بێ) ئاماژه ی بۆ کرد: ومزع له خۆت تیک مه دهو خه ریکی کاری خۆت به، ئەو جا پێغه مبهریان برد ریک له ئاستی ئەبوبهكر له ته نیشتیه وه دانیشته و دهستی کرد به نوێژ کردن، ئیتر ئەبوبهكر بۆ نوێژی خۆی په پیره ویی پێغه مبهری ده کردو خه لکه که ی تریش بۆ نوێژی خۆیان په پیره ویی نوێژه که ی ئەبوبهكریان ده کرد. له گێرانه وه یه کا: چه زرمته (پرمای خوی له بێ) له لای چه بی ئەبوبهكر وه دانیشته، به لām ئەبوبهكر به پێوه نوێژی ده کرد. (ت/۴۰۸/۱ ز ۱۳۸ ژ ۸۱۶ ج ۴) بپروانه (ژماره/۱۴۶).

وعنها (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فِي رِوَايَةٍ: لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَاشْتَدَّ وَجَعُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ أَنْ يَمْرُضَ فِي بَيْتِي فَأَذِنَ لَهُ. وَبَاقِي الْحَدِيثِ تَقْدِمْ آتِفَا:

له گێرانه وه یه کی تریدا: عانی شه (پرمای خوی له بێ) فه رمووی: کاتی پێغه مبهەر (دروودی خودی له سهر بێ) نه خو شیه که ی له پێ ی خست و ئازاره که ی سه خت بوو، رو خسه تی له هاوسه ره کانی خواست که له مائی من بمینیتیه وه وه له وێ خزمه ت بکری، هاوسه ره کانیشی رینگه ی نه وه میان دا. بپروانه: ژماره: ۳۷۷

۳۷۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (خَطَبَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ فِي يَوْمٍ ذِي رَدْغٍ فَأَمَرَ الْمُؤَذِّنَ لَمَّا بَلَغَ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ قَالَ قُلْ الصَّلَاةُ فِي الرَّحَالِ فَتَنْظَرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَكَأَنَّهُمْ أَلْكَرُوا فَقَالَ كَأَلَّكُمْ أَلَّكْرُثُمْ هَذَا إِنَّ هَذَا فَعَلَهُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي يَغْنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهَا عَزْمَةٌ وَإِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أُخْرِجَكُمْ). (الحديث ۶۶۸ - طرفاه في: ۶۱۶، ۹۰۱) (۳۲۸)

عهبدو لّای کوری حاریت (پرمای خوی له بێ) فه رمووی: جاری ئیبنوعه باس (پرمای خویان له بێ) وتاری رۆژی ههینی خوینده وه، هه وره رۆژو سه رماو سو لّهو قورو لیته

بوو، له بهر نه وه فه رماني كرد بانگدمرده كه كه گه يشته سهر (حي على الصلاة) له باتي نه وه بلئي: (الصلاة في الرحال) نويز كه ره گانيش له ناو خو ياندا ته ماشاي يه كتر يان كرد، وهك بلئي ي فه رمايشته كه ي ئيبنوعه باسيان به دل نه بئي. به لام ئيبنوعه باس فه رمووي: ده لئي ي نه مه تان به لاوه په سهند نيينو ره خنه تان لي ي هيه، به لام نه مه سوننه تي پيغه مبه ر خو يه تي، دياره كه پيغه مبه ر له هه موو روويه كه وه له من باشتره و گشت كردار و گوتاريكي سهرمه شقه بو نه ته وه ي. نه و جا فه رمووي: به لئي راسته كه نويزي هه يني فه رزي حه تم ي يه، به بئي به هانه ي ره و نه كړ دني دروست نيينو، به لام باران و قورو ليته يه كيكن له به هانه ره واكاني نه كړ دني نويزي هه يني، له بهر نه وه حه زنا كه م به گير تان به يني م زورتان لي بكه م كه هه رده بئي بين بو نويزي هه يني! (٣٦٣)

٣٧٩- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ إِنِّي لَا أَسْتَطِيعُ الصَّلَاةَ مَعَكَ وَكَانَ رَجُلًا ضَخْمًا فَصَنَعَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا فَدَعَاهُ إِلَى مَنْزِلِهِ فَبَسَطَ لَهُ حَصِيرًا وَنَضَحَ طَرَفَ الْحَصِيرِ فَصَلَّى عَلَيْهِ رَكَعَتَيْنِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ آلِ الْجَارُودِ لَأَنْسِ بْنِ مَالِكٍ أَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضُّحَى قَالَ مَا رَأَيْتُهُ صَلَّاهَا إِلَّا يَوْمَئِذٍ). (الحديث ٦٧٠ - طرفاه في: ١١٧٩، ٦٠٨٠ (٣٢٩))

نه نه س (همزي خوي لس به) فه رمووي: پياويكي نه نصاري له ش قه به، عه رزي حه زره تي كرد: من له به رقه له وي ناتوانم بيم بو جه ماعت بو مزگه وتي تو، حه زده كه م كه ناننيكت بو دروست بكه م، ته شريف يه يني بو مالي ئيمه، له شو ينيكي تا يبه تدا بو پيروزي و مووفه ركي نويز بكه ي، تانه و شو يني نويزه ي تو بكه م به نويزگا بو خوم، پيغه مبه ريش (درودي خوي لس به) به ليني بي يدا. نه و يش نانه كه ي بو پيغه مبه ر (درودي خوي لس به) دروست كرد، نه و جا حه زره تي بانگ كرد

بۆماله وهی، چه سیریکی له گۆشهیه کا بۆ راخست و قهراخی چه سیره کهی ئاوپه رژۆین کرد، پێغه مبههر (دروودی خودای له سههر بێ) له سههری دوورکات نوێژی سوننه تی چێشته نگاوی به جه ماعت بۆکردن. پیاوی له بههری جاروود به نه نه سی فهرموو: پێغه مبههر (دروودی خودای له سههر بێ) نوێژی سوننه تی چێشته نگاوی ده کرد؟ فهرموو: من بهش به حالی خۆم ههر له و پۆزه دا دیومه که نه و نوێزه بکا. (بروانه ژماره: ۲۴۲، ۲۶۲+ فیهی ئاسان/۱/۱۷۱+ت/۴۸۴- ۱۷۹).

۳۸۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا قُدِّمَ الْعِشَاءُ فَأَبْدُءُوا بِهِ قَبْلَ أَنْ تُصَلُّوا صَلَاةَ الْمَغْرِبِ وَلَا تَعْجَلُوا عَنْ عَشَائِكُمْ). (الحديث ۶۷۲ - طرفه في: ۵۴۶۳) (۳۳۰)

ئه نه نه سی کوری مالیک (همزی خوی لێ بێ) فهرموو: پێغه مبههر (دروودی خودای له سههر بێ) فهرموو: (ئه گهر شیو دانرا دهستی پێ بکهن له پێش کردنی نوێژی شیوانا، وهه یچ په له له شیوه که تان مه کهن و نانه که تان به شینه یی به ته واوی بخۆن و، نه و سا نوێزه که تان بکهن، وه ههروه ها نوێزه کانی تریش). (ت/۱/۳۰۰- ۱/۳۰۰- ۹۸- ۵۸۳).

۳۸۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا سَأَلَتْ: (مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ فِي بَيْتِهِ؟ قَالَتْ كَانَ يَكُونُ فِي مِهْنَةٍ أَهْلُهُ تَعْنِي خِدْمَةَ أَهْلِهِ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ). (الحديث ۶۷۶ - طرفاه في: ۵۳۶۳، ۶۰۳۹) (۳۳۱)

ئه سه وه دی کوری یه زید (همزی خوی لێ بێ) فهرموو: له عایشه ی هاو سههری چه زه رتم پرس: پێغه مبههر (دروودی خودای له سههر بێ) کاتی له ماله وه ده بوو خه ریکی چی ده بوو؟ فهرموو: خه ریکی خزه ته تی خیزانه که ی ده بوو، ئیشی ناو مالی

(۳۳۰) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: كراهة الصلاة بحضرة الطعام، رقم: ۱۲۴۱=۵۵۷.

(۳۳۱) لاحظ (فتح الباری/۲/۲۵۳/۷۳۱ - خاتمة) المترجم.

دهکرد، وهك نهوه چپشتی دهکرد، گسکی ددها، نازهلای ددهوشی، جلی خوی پینهدهکرد، جلی خویی ددهوژی، نالیکی ددها به نازهل، و شتری نه شکیل دهکرد، دروومانی دهکرد، پیلاوی پینهدهکرد، خزمهتی خویی دهکرد، له گهل کاره کردا، له بهر بی هه وایی نانو و ناوی دهخوارد، هه ویری له گهلدا دهشیلا، شمه کی خوی له بازاره وه دهینایه وه، له ماله وه نه مه کاری بوو، به پیی بواری گونجاو خهریکی خزمهتی که سوکاری بوو، کاتیکیش نوپژ ده بوو دهچوو به لای نوپژ هوه به زوویی دهیکرد). (ریاض/ ۲/ ۵۵۰ / ۵ ز- ۷۱ ژ ۶۰۶).

۳۸۲- عَنْ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (إِنِّي لأَصَلِّي بِكُمْ وَمَا أُرِيدُ الصَّلَاةَ أَصَلِّي كَيْفَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث ۶۷۷ - اطرافه في: ۸۰۲، ۸۱۸، ۸۲۴) (۳۳۲)

نه بو قیلابه (د مزی خوی لای بی) فهرمووی: مالیکی کوری حووه پیریث (د مزی خوی لای بی) تهریضی هات بوئهم مرگه وتهی ئیمه له به صره، فهرمووی: له راستیدا من کهئهم نوپژ هتان به جه ماعت بو ده کهم مه به ستم زاتی نوپژ که نییه، به لکوو ده مه وی له بهر چاوی ئیوه نوپژ بکهم وهک پیغه مبه ر خوی (د روودی خودای له سهر بی) نوپژی دهکرد له بهر چاوی ئیمه، ههتا ئیوه پیش نوپژ به جوانی فی ربین).

روونکردنه وه:

ئهم فهرموودهیه روونترین به لگهیه له سهر ئهم مه به ستانه:

۱- فیڕ کردن به کردار گهل جار، له بارتیه له فیڕ کردن به گوتار.

۲- سوننه ته نوپژ کهری تازه له سهر ئهم شیوه فیڕ بکری.

۳- راگه یین (مبلغ: واپژ: دهنگه و مر) کاره کهی دروسته، زیان له خودی په رستییه کهی نادا.

۴- ئەم جۆرە کارە، کەبۆنى ھاوبەشى کردنى لەخودا پەرستیدا لى دى، بەم جۆرە کارە ناگوترى ھاوبەشى کردن لەپەرستشدا، کەلە زاراوەى شەرع دا پى دەگوترى (التشريك في العبادة).

۵- رابەرى حەج و موطەوویفو رابەرى سەردان (موزەوویر) و پيشنويزو ئەو جۆرە کەسانە، کەلەپال کردنى ئەم پەرستی يانەدا، دەبن بەسەرمەشق و مامۆستا، بۆکەسانى تری نوپکار، وەك ئەومبەدەنگى بەرز هەندى وشەو رستە دەلین، تاپەپرەوهکانیان چاویان لى بکەن و وەك ئەوان هەمان شت بلین، يابکەن، ئەم جۆرەکەسانە کارەکەیان دروست و قەبوولە، لەسوننەت سەرچاوه هەلەدەگرى.

۶- کەسى لەگەل ئەنجامدانى عیبادەتدا، کەزاتى کردنى ئەو عیبادەتە ساخ بۆرمزای خودایى، ئەگەر مەبەستىكى تری رهوای هەبى دروستە، وەك کاسبى کردن لەکاتى حەج و عەمرە کردندا، وەك وەرگرتنى كرى لەسەر فێرکردنى قورئان و خەتمەو شتى تری لەم بابەتە، وەك بۆ پیرۆزى و موففەپكى جیگە، برپوانە: (۳۷۹، ۲۴۲، ۲۴۱، ۲۶۲).

۳۸۳- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا قَالَتْ: (إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي مَرَضِهِ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ قُلْتُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَقَالَتْ عَائِشَةُ قُلْتُ لِحَفْصَةَ قُولِي لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَفَعَلْتُ حَفْصَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَهْ إِنَّكَ لَأَنْتَ صَوَّابٌ يُوسِفُ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَقَالَتْ حَفْصَةُ لِعَائِشَةَ مَا كُنْتُ لِأُصِيبَ مِنْكَ خَيْرًا (الحديث : ۶۷۹ طرفه في: ۱۹۸). (۳۳۳)

عائشه (رضی خوی لہ بی) فہرمووی: پیغہ مبہر دروودی خودای لہ سہر بی و سہرومان و حال و منال و ہست و نہست گشتی بہ قوربانی گہردی بہرستانہی نارامگای نازدارو پیروزی بی فہرمووی: (لہ زمانی منہوہ فہرمان بہنہ بوبہ کر بکہن کہ پیشنویژیہ کہ بوخہ لکہ کہ بکا) منیش عہر زیم کرد: نہ بوبہ کر پیاویکی دل نہرمہ، کہ لہ جیگہی تودا رابوہستی، دلی گہرم دہبی و لہ بہر گریان نویژکہرہکان گوپیان لہدہنگی نابی، کہ واتہ فہرمان بکہ بہ عومہر کہ نویژ بوخہ لکہ کہ بکا، ہہروا بہ حہفصہی ہہویم گوت: عہرزی پیغہ مبہر (دروودی خودای لہ سہر بی) بکہ: کہنہ بوبہ کر پیاویکی دلنہرمہ، کہ لہ جیگہ کہی تودا رابوہستی دلی گہرم دہبی و لہ بہر گریان نویژکہرہکان گوپیان لہدہنگی نابی، کہ واتہ: فہرمان بہ عومہر بکہ کہ نویژہکان بومہردومہ کہ بکا. حہفصہیش نہمہی عہرز کرد، حہرزمت (رضی خوی لہ بی) فہرمووی: (وسبہ! بی گومان ئیوہی ژنان وک زلیخای یووسف وان، قسہی دہمتان وک نیازی دلتان لہیہ کترجیان! لہ زمانی منہوہ فہرمان بہنہ بوبہ کر بکہن، کہ بہرنویژیہ کہ بو موسولمانان بکا). جا حہفصہ بہ عائشہ دہفہرموی: قہت نہ بوو لہتووہ توووشی خیر بیم).

۳۸۴- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ أَبَا بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ يُصَلِّي لَهُمْ فِي وَجَعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِي تُوفِّيَ فِيهِ حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ الْاِثْنَيْنِ وَهُمْ صُفُوفٌ فِي الصَّلَاةِ فَكَشَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتْرَ الْحُجْرَةِ يَنْظُرُ إِلَيْنَا وَهُوَ قَائِمٌ كَأَنَّ وَجْهَهُ وَرَقَّةٌ مُصْحَفٍ ثُمَّ تَبَسَّمَ يَضْحَكُ فَهَمَمْنَا أَنْ نَفْتِنَ مِنَ الْفَرَحِ بِرُؤْيَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَصَّ أَبُو بَكْرٍ عَلَى عَقْبِيهِ لِيَصِلَ الصَّفَّ وَظَنَّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَارَجَ إِلَى الصَّلَاةِ فَأَشَارَ إِلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَتَيْنَا صَلَاتَكُمْ وَأَرْخَى السِّتْرَ فَتُوفِّيَ مِنْ يَوْمِهِ). (الحديث ۶۸۰- أطرافه في: ۶۸۱، ۷۵۴، ۱۲۰۵، ۴۴۴۸) (۳۳۴)

ئەنەس (رەزى خۇي لى بىن) فەرمۇۋى: لەونەخۇشىنەدا كە پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) وفاتى كىرد، ئەبۇبەكر بەرنوۋىزى بۆمەردوم دەكىرد، رۇزى دووشەممە لەنوۋىزدا رىز بووبوۋىن، لەوكاتەدا پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) پەردەى دەرگاى ھۆدەكەى خۇى لادا، كەلەسەر ژوورى مزگەوت بوو، تەماشايەكى بەدل و بەكوئى كردين، دىمەنىكى گەل شىرىن و رەنگىن بوو، پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) بەپېۋە ۋەستا بوو سەرنجى ئىمەى دەدا، دىاربوو بۆدواجار ئۆمەتەكەى لەژيانىدا بەسەردە كىردەۋەو، مالاۋاىى لەپارانى دەكىرد، رەنگو روخسارى لەبەرگەشى و نازدارى لەرەنگو روخسارى نەخۇشى نەدەكىرد، بەلكوو دەتگوت پەپەى گول و رووپەپەى قورئانە، نوور لەپروخسارى دەتكاو گول و گەۋھەرو جەۋھەرى لى دەبارى، ئىنجا زەردەخەنەپەكى كىردو پېكەنى، جاكاتى پېغەمبەرمان لەسەرئەم حالە بىنى، لەخۇشيانا خەرىك بوۋىن بېشۆككىن و ۋەختەبوو گەشكە بمان گىرئ و نوۋىزەكە بەجى بھىللىن! جائەبۇبەكر (رەزى خۇي لى بىن) وايزانى كەۋا پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) دى بۆنوۋىز لەبەرئەۋە پاشەو پاش گەپراپەۋە دواۋە، تابچىتە ناو رىزەكەۋەۋەمىجرابەكە بۆ پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) چۆل بكا، بەلام پېغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) نەھات و بەدەستى ئاماژەى بۆكردين: كەنوۋىزەكەتان تەۋاۋ كەن، ئىنجا دىسان پەردەكەى داداپەۋە، ئىتر ھەر نەۋرۆژە گول لەگوئشەن بپراۋ يار لەپاران داپراۋ، خۇرى زانست و حىكمەت مالاۋاىى كىرد لەگۆى زەۋى و دانىشتوۋەكانى، ۋەسەر روۋى خاك خۇزگەى خواست بەناو توپى خاك، ۋەگول خۇزگەى خواست بەگل، ۋە پېغەمبەرى نازدار، ئەۋكىۋى نورۋەلىم و عىرقانە كۆچى دواىى كىردو نوبوۋەت و پېغەمبەراپەتەى كۆتايى ھات و دەرگاى ۋەحى و سىرووش مۆركرا. (تاج/ ۵/۴۰۹/۱ = ز-۱۳۸ ژ-۸۸ = ش).

۳۸۵- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَهَبَ إِلَى بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ لِيُصْلِحَ بَيْنَهُمْ فَحَاطَتْ الصَّلَاةُ فَجَاءَ

الْمُؤْذُنُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ أَتُصَلِّي لِلنَّاسِ فَأَقِيمَ قَالَ نَعَمْ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ فِي الصَّلَاةِ فَتَخَلَّصَ حَتَّى وَقَفَ فِي الصَّفِّ فَصَفَّقَ النَّاسُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ التَّصْفِيقَ انْتَفَتَ فَرَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ امْكُثْ مَكَانَكَ فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدَيْهِ فَحَمِدَ اللَّهُ عَلَى مَا أَمَرَهُ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ذَلِكَ ثُمَّ اسْتَأْخَرَ أَبُو بَكْرٍ حَتَّى اسْتَوَى فِي الصَّفِّ وَقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَتَّبِعَ إِذْ أَمَرْتُكَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا كَانَ لِابْنِ أَبِي قُحَافَةَ أَنْ يُصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لِي بِرَأْيِكُمْ أَكْثَرْتُمْ التَّصْفِيقَ مِنْ رَأْيِهِ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيُسَبِّحْ فَإِنَّهُ إِذَا سَبَّحَ انْتَفَتَ إِلَيْهِ وَإِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ). (الحديث ٦٨٤ - أطرافه في: ١٢٠١، ١٢٠٤، ١٢١٨، ١٢٣٤، ٢٦٩٠، ٢٦٩٣، ٧١٩٠) (٣٣٥)

سه هلی کوری سه عد (همزی خوی لی من) فهرمووی: روژی پیغه مبهر (دروودی خودای لمسر بن) جوو بو ناو هوژی به نی عه مر ی کوری عه وف، بو ناو بیژی هه تا ناشتیان بکاته وه، کاتن نو یژ بوو، بانگد مر که بیلال بوو، هات بو لای نه بو به کر عه رزی کرد: نه گهر قامه ت بکه م به ر نو یژی به که ده که ی بو خه لکه که؟ فهرمووی: به لی، ده که م، جا که نه بو به کر نو یژی دابه ست پاش که می پیغه مبهر (دروودی خودای لمسر بن) هاته وه، هیشتا نو یژه که یان ته واو نه کرد بوو، جا پیغه مبهر (دروودی خودای لمسر بن) یه که یه که در ی به ریزه کان دا، تاخوی گه یانده ریزی یه که م و له وی وه ستا، خه لکه که ده ستیان کرد به چه پله لی دان، نه بو به کر یش عاده تی نه بوو که له ناو نو یژ دا لا بکاته وه به لام که دی خه لکه که چه پله یه کی زور لی دمه دن نه ویش

ئاۋرى دايەوہو پيغەمبەرى بىنى، پيغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) ئاماژەى بۆى کرد: کەلەشويىنى خۆت بىمىنەرەوہو نوپزەکەمان بۆتەواوکە. بەلام ئەبوبەکر ھەردوو دەستى خۆى بەرزکردەوہو سوپاسى خودای کرد لەسەر ئەم دەستى خیرەى کە پيغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) لەوى نا، ئنجا پاشەو پاش گەرايەوہو دواوہ، ھەتا رېک چووہ ناو ريزەکەوہو لەوئ دەستا، پيغەمبەرىش (دروودى خودای لەسەر بى) پيشکەوت و بەرنوپزيیەکەى کرد، کەلەنوپزەکە بۆوہ ھەرمووى (دروودى خودای لەسەر بى): ئەى ئەبوبەکر کەفەرمانم پى کردیت بۆنەمايتەوہ لەشويىنى خۆت؟ ئەبوبەکرىش (ھەزرى خوى لى بى) ھەرمووى: بۆمن نەھاتووہ کەپيش تۆبکەوم ئەى پيغەمبەرى خودا! ئینجا پيغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) بەنوپزکەرەکانى ھەرموو: (ئەوہ بۆنەو گشتە چەپلەيەتان لى دا، ھەرکەسى لەناو نوپزدا شتيكى لى رووبدا بابلى سوبجانەللآ، چونکە کەسوجانەللآى کرد، نيت تى دەگەن لەمەسەلەکە، وەلى چەپلە لیدان لەناو نوپزدا بۆزنانە). (ت/۱/۴۰۶-۱/۱ ز-۱۳۸ ژ- ۸۱۴ = ش/د/ن).

۳۸۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ قَالَتْ فَفَعَلْنَا فَاغْتَسَلَ فَذَهَبَ لِيَنْوُءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ قَالَتْ فَقَعَدَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنْوُءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ فَقَعَدَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنْوُءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالنَّاسُ عُكُوفٌ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُونَ النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِمَصَلَاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ بِأَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَأَتَاهُ الرَّسُولُ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُكَ أَنْ تُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ وَكَانَ رَجُلًا رَقِيقًا يَا عُمَرُ صَلِّ بِالنَّاسِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ أَنْتَ أَحَقُّ بِذَلِكَ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ

تِلْكَ الْيَّامَ ثُمَّ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ خِيفَةً فَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا الْعَبَّاسُ لِصَلَاةِ الظُّهْرِ وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فَلَمَّا رَأَاهُ أَبُو بَكْرٍ ذَهَبَ لِيَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَنْ لَا يَتَأَخَّرَ قَالَ أَجْلِسَانِي إِلَى جَنْبِهِ فَأَجْلَسَاهُ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ قَالَ فَجَعَلَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي وَهُوَ يَأْتُمُ بِصَلَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالنَّاسُ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدٌ. (الحديث ٦٨٧ طرفه في: ١٩٨). (٣٣٦)

عائشه (همزای خوی لب بر) فہرمووی: بہ چہند رؤزی لہ پیس مہرگی پیغہ مہردا (دروندی خودی لہ سر بر) کاتی نہ خویشینہ کی قورس بوو، موسولمانان لہ مزگہوت خربوونہوہ بوجہ ماعہتی نوپزی خہوتنان، حہ زرعت (همزای خوی لب بر) فہرمووی: (نہری مہردوم نوپزیان کرد؟) عہر زمان کرد: نہ، نہی پیغہ مہبری خودا! چاوہ پروانی تویانہ، بہر نوپزییہ گہیان بوبکہی. فہرمووی: (لہ سوینہیہ کا ناو بکہن بہ سہرما لہ حہوت کوندہ کہ دہمبینہ گہیان نہ کرابیتہوہ) عائشہ فہرمووی: ئیمہیش وامان کر، کہ خوی شورد نہ زنہ کی دا ہہ لسی بہ لام نہیتوانی و بوورایہوہ، کہ ہوشی ہاتہوہ فہرموویہوہ: (نہری مہردوم نوپزہ گہیان کرد؟) عہر زمان کردہوہ: نہ، نہی پیغہ مہبری خودا! چاوہ نواری تویانہ کہ بہر نوپزییہ گہیان بوبکہی. فہرموویہوہ: (لہ سوینہیہ کا ناوبکہن بہ سہرما). عائشہ فہرمووی: جالہ ناو سوینہ کہ دا دانیشت، دیسان کہ خوی شورد نہ زنہ کی دا، ویستی ہہ لسی بہ لام نہیتوانی و دیسانہوہ بوورایہوہ، لہ پاش کہ می کہ ہوشی ہاتہوہ ہہمدیسان فہرموویہوہ: (نہری مہردوم نوپزہ گہیان کرد؟) عہر زمان کردہوہ: نہ، نہی پیغہ مہبری خودا! چاوہ نواری تویانہ کہ خوت بہر نوپزییہ گہیان بوبکہی. فہرموویہوہ: (لہ سوینہیہ کا ناوبکہن بہ سہرما) جالہ ناو سوینہ کہ دا دانیشت، ہہمدیسانہوہ کہ خوی شورد

ئەزەنەکی دایەووە کەهەئسێ و بچێ بۆ مزگەوت پێشنویژییە کە بۆخەلکە کە بکا، بەلام نەیتوانی و هەمەدیس بوورایەووە، لەپاشتر کەهۆشی هاتەووە دیسان فەرموویەووە: (ئەرێ مەردوم نوێژیان کرد یان؟). عەرمان کردەووە: نەخێر هێشتا نوێژیان نەکردووە، لەمزگەوت گلیڕ بوونەتەووە، چاوەنواپی تۆیانە کەتەشریفت بچێ پێشنویژییە کە خەوتنانیان بۆیکە.

ئینجا پێغەمبەر (دروودی خوێی لەسەر بێ) فروستادەیکە نارد بۆلای ئەبوبەکر، کەپێشنویژی بۆ موسوڵمانان بکا، کاتی فروستادەیکە پێغەمبەر (دروودی خوێی لەسەر بێ) فەرمانەیکە پێغەمبەری بەئەبوبەکر راگەیاندا، ئەبوبەکر پیاویکی دڵنەرم بوو، لەبەرئەووە بەعومەری کۆپی خەتابی فەرموو: ئەی عومەر! تۆجەماعەتە کە بۆ موسوڵمانان بکە، عومەریش پێی فەرموو: تۆشایانتری بۆئەمە جائەبوبەکر ئەو چەند رۆژە کە پێغەمبەر (دروودی خوێی لەسەر بێ) نەخۆشییە کە گران بوو جەماعەتی بۆ موسوڵمانان دەکرد، هەتا رۆژی.... بپروانە: ژمارە: ۳۷۷، ۳۸۳، ۳۸۴، ۲۴۶).

۳۸۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِهِ وَهُوَ شَاكٍ فَصَلَّى جَالِسًا وَصَلَّى وَرَاءَهُ قَوْمٌ قِيَامًا فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنْ اجْلِسُوا فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَلِذَا رَكَعَ فَارْقَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْقَعُوا، وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا). (الحدیث ۶۸۸ - أطرافه فی: ۱۱۱۳، ۱۲۳۶، ۵۶۵۸). (۳۳۷)

دیسان عائیشە (پەڕەیی خۆی لە بێ) فەرمووی: جارێ پێغەمبەر (دروودی خوێی لەسەر بێ) بەسواری ئەسپی گلا، سکاڵای لەدەست ئەم حالەبوو، لەمالەیکە مندا بەرنویژی بۆکۆمەڵی لەیارانی کرد، پێغەمبەر (دروودی خوێی لەسەر بێ) خۆی بەدانیشتنەووە نوێژی دەکرد، کۆمەڵەکەیش لەپشتیەووە بەپێو وەستان،

پَیغَمبەر (دروودی خودای له سەر بێ) ئاماژەى بۆکردن: (کە ئیو دەش دانیشن) جاکاتى له نوێژەکەى ئى بۆوه فەرمووی: (پیشنوێژ بۆیه کراوه بە پیشنوێژ هەتا بکرى بە پیشه‌هواو سەر مه‌شوق و چاوى ئى بکرى، کەواته هەرکاتى پیشنوێژ چوو بۆ چه‌مینە‌هه‌و روکوعى برد، ئیو دەش یه‌ک‌سه‌ر به‌چه‌مینە‌هه‌و روکوع بیه‌ن، وه‌هه‌رکاتى نه‌و له‌چه‌مینە‌هه‌و یاله‌که‌ر نووش سه‌ر به‌رزده‌وه ده‌کا ئیو دەش به‌شوین نه‌ودا سه‌ر به‌رزده‌وه بکه‌ن، وه‌هه‌رکاتى نه‌و به‌دانیشتنه‌وه نوێژى کرد ئیو دەش به‌دانیشتنه‌وه نوێژ بکه‌ن) (ت/١/٣٩٠ = ز-١٣٠ ژ-٧٧٧ ج-٤).

٣٨٨- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ لَمْ يَخُنْ أَحَدٌ مِنَّا ظَهْرَهُ حَتَّى يَقَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاجِدًا ثُمَّ تَقَعُ سُجُودًا بَعْدَهُ). (الحديث ٦٩٠ - طرفاه في: ٧٤٧، ٨١١). (٣٣٨)

به‌رائى كورى عازیب (دە‌زای خ‌وای له‌ بێ) فەرمووی: پَیغَمبەر (دروودی خودای له‌ سەر بێ) کە دە‌یفه‌رموو: (سَمِعَ اللَّهُ الْمَنِّ حَمْدَهُ) ئیتر ئی‌مه راده‌وه‌ستاین و هەتا نه‌و نه‌چوايه بۆکه‌ر نووش ئی‌مه بۆى دانە‌ده‌وینه‌وه، نه‌و که‌ر نووشى ده‌برد ئی‌مه‌ش له‌پاش نه‌وه‌وه ده‌چووین بۆ که‌ر نووش.

٣٨٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (أَمَّا يَخْشَى أَحَدُكُمْ أَوْ لَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ أَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ). (الحديث ٦٩١) (٣٣٩)

ئه‌به‌ه‌وره‌یره (دە‌زای خ‌وای له‌ بێ) فەرمووی: پَیغَمبەر (دروودی خودای له‌ سەر بێ) فەرمووی: (ئه‌وه‌که‌سه‌تان که‌له‌جه‌ماعه‌تا له‌پیش پیشنوێژدا، سه‌رله‌چه‌مینە‌وه (روکوع) یاله‌که‌ر نووش به‌رزده‌کاته‌وه، نه‌دى نه‌وه چۆن له‌وه ناترسى که‌خودا له‌سه‌ر

(٣٣٨) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: متابعة الامام والعمل بعده، رقم: ٤٧٤=١٠٦٣.

(٣٣٩) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: تحريم سبق الامام بركوع أو سجود رقم: ٤٢٧=٩٦٣.

ئەو پەلە پەلە، سەری بکا بەسەری کەر) یا فەرمووی: (کەخودا شکلی بکا بەشکلی کەر).

۳۹۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَإِنْ اسْتَعْمِلَ حَبَشِيٌّ كَأَنَّ رَأْسَهُ زَيْبَةً). (الحديث ۶۹۳- طرفاه في: ۶۹۶، ۷۱۴۲). (۳۴۰).

ئەنەس (پەزەیی خۆی ئەب) فەرمووی پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (هەمیشە بەگوێی فەرمانپەرەواکانی خۆتان بکەن و لەفەرمانیان دەرمانەچن، ئەگەر چی بەندەیهکی رهشی حەبەشیش بێ، کەسەری بەقەد دەنکە میووژێ بێ). (ت/۳/۲۷۸ = ز-۱۰۵ ژ-۲۴۲۲، ۲۴۲۳).

۳۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يُصَلُّونَ لَكُمْ فَإِنْ أَصَابُوا فَلَكُمْ وَإِنْ أَخْطَأُوا فَلَكُمْ وَعَلَيْهِمْ). (الحديث ۶۹۴). (۳۴۱).

ئەبوهورەیرە (پەزەیی خۆی ئەب) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: نیشوێژ (نیمام) دکانتان بەرنوێژیتان بۆ دەکەن، جائەگەر بەباشی کردیان ئەوا پاداشی باشی بۆ ئیوهدیش و بۆ ئەوانیشە، خۆ ئەگەر بەباشی نەیان کرد، ئەوا پاداشی باشی بۆ ئیوهدیه و گوناھەکە ی بۆنەوانە! (ت/۱/۳۸۵ = ز-۱۲۷ ژ-۷۱۵).

۳۹۲- عن ابن عباس (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَرَّوَانَهُ: (۹۶، ۱۳۸).

۳۹۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ يُصَلِّيَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَرْجِعُ فَيَوْمُ قَوْمِهِ فَصَلَّى الْعِشَاءَ فَقَرَأَ بِالْبَقَرَةِ فَأَصْرَفَ الرَّجُلُ فَكَأَنَّ مُعَاذًا تَنَاوَلَ مِنْهُ فَبَلَغَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ فَتَانِ فَتَانِ ثَلَاثَ مِرَارٍ أَوْ قَالَ فَاتِنَا فَاتِنَا فَاتِنَا وَأَمَرَهُ بِسُورَتَيْنِ مِنْ أَوْسَطِ الْمُفْصَلِ). (الحديث ۷۰۱ أطرافه في: ۷۰۰، ۷۰۵، ۷۱۱، ۷۱۰، ۷۱۱). (۳۴۲).

(۳۴۰) أخرجه مسلم في طريق غندر (انظر فتح/۲/۲۱۹/۶۹۳) المترجم.

(۳۴۱) هذا الحديث انفرد به البخاري (عيني/۵/۲۲۸/۸۵) المترجم.

(۳۴۲) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: القراءة في العشاء، رقم: ۱۰۴۰=۴۶۵.

جابر (رمزی خوی لن بن) فہرموی: موعازی کوری جہہل (رمزی خوی لن بن) دستوری وابوو، لەخزمت پیڤغمبەردا (دروودی خودای لەسەر بن) جەماعەتی دەکرد، ئەوجا دەگەراییووە بۆناو ھۆزەکە ی خۆی و بەرنوێژیی ئەو نوێژە ی بۆ ئەوان دەکرد، جاشەوێ لەگەڵ پیڤغمبەردا (دروودی خودای لەسەر بن) جەماعەتی نوێژی خەوتنان دەکا، ئەوسا دەگەرپێتەووە بۆناو ھۆزەکە ی خۆی کەبەنی سەلەمە بوو، وەپیشنوێژی خەوتنانیان بۆدەکا، لەپاش فاتیحە سورەتی بەقەرە لەرکاتی یەکەمدا دەحوینی، پیاوێکی ش لەبەر درێژەکی شانی نوێژەکە، نوێژەکە ی بری و لەجەماعەتەکە کشایەووە، وەک بلی موعاد گلهیی لەم کارە ی ئەم پیاووە کردبێ وابوو، گلهی یەکە ی موعاد دەگاتەووە بەپیاووەکە پیاووەکە سکاڵای ئەم حالە لەخزمت پیڤغمبەردا دەکا، پیڤغمبەر (دروودی خودای لەسەر بن) سی جار لەسەریەک، بۆ ناگادار کردنەو ی موعاد کەشتی وانەکاو، بەنوێژی دوورو درێژ، خەلک لەجەماعەت نەتەگینێتەووە، پێی فہرموو: (سەر لەنوێژکەرەکان دەشیوینی!).

٣٩٤- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَجُلًا قَالَ وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَأَتَأَخَّرُ عَنْ صَلَاةِ الْغَدَاةِ مِنْ أَجْلِ فُلَانٍ مِمَّا يُطِيلُ بِنَا فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْهُ يَوْمَئِذٍ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مِنْكُمْ مُنْفَرِّينَ فَأَيُّكُمْ مَا صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيَتَجَوَّزْ فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ).

(الحديث ٧٠٢ طرفه في: ٩٠).

ئەبومەسعوود (بروانە ژمارە: ٧٨).

٣٩٥- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) حَدِيثُ مَعَاذٍ، وَأَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَهُ: (فَلَوْلَا صَلَّيْتُ بِسَبِّحِ رَبِّكَ، وَالشَّمْسُ وَضَحَاها، وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَى). (انظر: ٣٩٣)

لەگێڕانەو ی ئێرەدا پیڤغمبەر (دروودی خودای لەسەر بن) بەموعاد دەفہرموی: (ئە ی موعاد! ئەووە بۆچی لەجیاتی سوورەتی بەقەرە یەکی لەم سوورەتە کورتانەت

نه خویند، سوورەتی (سبح اسم ربك الاعلی) یاسوورەتی (والشمس وضحاها)
یاسوورەتی (واللیل إذا یغشی) یاسوورەتیکی تری وەك ئەمانە

۳۹۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يوجزُ الصلاةَ و يكملها. (الحديث ۷۰۶) (۳۴۳)

ئەنەس (پەزەیی خەوی لێ بێ) فەرمووی: دەستووری پێغەمبەر (دروودی خەودی لەسەر بێ) وابوو:
نویژێکی کورتی بەپوختی و بەتەواوی دەکرد.

۳۹۷- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنِّي لَأَقُومُ فِي الصَّلَاةِ أُرِيدُ أَنْ أَطُولَ فِيهَا فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلَاتِي كَرَاهِيَةً أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمِّهِ). (الحديث ۷۰۷ - طرفاه في: ۸۶۸) (۳۴۴)

ئەبوقەتادە (پەزەیی خەوی لێ بێ) لەپێغەمبەرەو (دروودی خەودی لەسەر بێ) دەفەرموی: (رێ)
دەکەوئ کە دەست دەکەم بەنویژ دەمەوئ درێژی بکەمەو، بەلام کە دەنگی
گریانی منائ دەبیستم، کە دایکەکەمی لەپشت منەو نوێژ دەکا، ئیتر نوێژێکی
سووکەلەمی پوخت و تەواو دەکەم، درێژی ناکەمەو، مەبادا بەدرێژ
کردنەو نوێژەکە، دایکی ئەو منداڵە سەخڵەت بکەم). (ت/۲/۳۸۴/۱ - ز- ۱۲۷ ژ-
۷۶۴ = ش/د/ت/ن).

۳۹۸- عَنْ الثُّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
(لَتَسَوْنَ صُفُوفَكُمْ أَوْ لَيَخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وَجْهَيْكُمْ). (الحديث ۷۱۷). (۳۴۵)

ئوعمانی کۆری بەشیر (پەزەیی خەوی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خەودی لەسەر بێ)
فەرمووی: (بەخودا ریزەکانتان رێک دەخەن و لەرێزی نوێژدا رێک و راست

(۲۴۲) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: امر الأمة بتخفيف الصلاة في تمام، رقم: ۴۶۹-۱۰۵۳.

(۲۴۴) لاحظ (فتح الباری/۲/۷۳۱/۲۵۳ - خاتمة) المترجم = ۱۰۵۴ شیخا.

(۲۴۵) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: أمر الأئمة بتخفيف الصلاة في تمام، رقم: ۴۶۹-۹۷۷.

رادموهستن یاخوود نه گهر نه وه نه کهن، خودا رووتان تاقو لوق دهکاو، دزایه تی و ناکوکی و دووبه رمکی ده خاته ناوتانه وه. (ت/١/٣٩٨ = ز-١٣٤ ژ-٧٩٣).

٣٩٩- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاوُوا فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي). (الحديث ٧١٩ - طرفاه في: ٧١٨، ٧٢٥). (٣٤٦)

نه نهس (برزای خوی لن بن) فهرمووی: قامه تی نویژکرا، پیغه مبه ر (دروودی خودای لمسه ر بن) رووی تی کردین و فهرمووی: (ریزه کانتان راست بکه نه وه و پال بدن بهیه کتری یه وه، چونکه من له پستی سه ریشمه وه چاوم لی تانه و سوور دوزانم که ریزه کانتان نارپکه، له بهر نه وه فهرمانتان پی ده که م که نه وه هله یه راست بکه نه وه، دما خودا توله ی نه و نارپکیه تان لی ده ستینی). (ت/١/٣٩٨ = ز-١٣٤ ژ-٧٩٦).

رافه و شیکردنه وه:

نهم بههرانه لهم فهرموودمیه و مرده گیرین: قسه کردن له نیوانی قامه ت و نویژدابهستن دا دروسته، رپکخستنی ریزه گانی نویژ پیویسته، واته: فهرزه، هه روا پرکردنه وهی که لین و که لی و بوشایی ناوپرز، موعجیزه کی که وره ی تیادایه که نه وه یه: پیغه مبه ر (دروودی خودای لمسه ر بن) له پست سه ریشیه وه وه ک بهرده می خه لکی بینیه وه.

٤٠٠- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فِي حُجْرَتِهِ وَجِدَارُ الْحُجْرَةِ قَصِيرٌ فَرَأَى النَّاسُ شَخْصَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ أَنَاسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ فَاصْبَحُوا فَتَحَدَّثُوا بِذَلِكَ فَقَامَ اللَّيْلَةَ الثَّانِيَةَ فَقَامَ مَعَهُ أَنَاسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ صَنَعُوا ذَلِكَ لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا حَتَّى إِذَا كَانَ بَعْدَ

ذَلِكَ جَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَخْرُجْ فَلَمَّا أَصْبَحَ ذَكَرَ ذَلِكَ النَّاسُ فَقَالَ إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُكْتَبَ عَلَيْكُمْ صَلَاةُ اللَّيْلِ). (ألحديث ٧٢٩ - أطرافه في: ٧٣٠، ٩٢٤، ١١٢٩، ٢٠١١، ٢٠١٢، ٥٨٦١) (٣٤٧)

عائشه (رهزای خوی لی بی) فهرمووی: شهوی له شه وه گانی رده مه زان، حه زمرت (رهزای خوی لی بی) له هوده که ی خویا، دهستی کرد به شه ونویژ، دیواری هوده که نزم بوو، له بهر شه وه خه لکه که تارمای و جموجوولی پیغه مبه ریان له ناو نویژ ده که یا ده دی، نیتر جهند پیاوئ هه لسان له پشته وه په پره دی (نیقتیدا) یان پی کردو، دهستیان کرد به شه ونویژ کردن له گه لیدا به جه ماعهت، کاتی روژ بووه خه لک له ناو خویانا هم باسه یان بویه کتری گیرایه وه، بویه له شه وی دودما خه لک زورتر گرده وه بوون و پیغه مبه ریش (درووی خودی له سر بی) له شه وی دودما دهستی گرده وه به شه ونویژ، دیسانه وه کومه لی پیاو له پشت پیغه مبه ره وه دهستیان گرده وه به جه ماعهت. جایا دوو شه و یاسی شه و هم شه ونویژ دیان له سر هم شیوه یه کرد، نیتر له وه به دوا پیغه مبه ر (درووی خودی له سر بی) دانیش و نه چوو بو نویژ گاکه، جابوسبه یینی خه لکه که له م باره یه وه گوشتو گو یان نه انجام دا، حه زره تیش (درووی خودی له سر بی) فهرمووی: (هوی نه وه ی که نه م شه و بهر نویژیم بو نه کردن ده ترسم که نه م جوړه شه ونویژره فه رز بکری له سه رتان). (ت/٢/٩٥/٢ ز-٣٧ ژ-١٣٤٨ = ش/د).

٤٠١- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اتَّخَذَ حُجْرَةً قَالَ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ مِنْ حَصِيرٍ فِي رَمَضَانَ فَصَلَّى فِيهَا لَيْلِي فَصَلَّى بِصَلَاتِهِ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَلَمَّا عَلِمَ بِهِمْ جَعَلَ يَقْعُدُ فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ قَدْ عَرَفْتُ

الَّذِي رَأَيْتُ مِنْ صَنِيعِكُمْ فَصَلُّوا أَيُّهَا النَّاسُ فِي يُوسُوفَ فَإِنَّ أَفْضَلَ الصَّلَاةِ صَلَاةُ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ). (الحديث ٧٣١ طرفاه في - ٦١١٣، ٧٢٩٠) (٣٤٨)

زهیدی کوپی ثابت (همزی خوی لی بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خوی لہ مسمر بن) لہرمہزانا کوختی دروست دہکا، راوی فہرمووی: وادہزانہ کہ فہرمووی: لہحہسیر، جا چہند شہوی لہو کوختہدا شہونویژدہکا، کوہلی لہیارانی نویژی تہراویح لہپشتیہوہ دہکەن، جاکاتی حہزرت (همزی خوی لی بن) بہم حالہی یارانی دہزانی وازدینی، ئەوانیش دہنگ ہل دہبرن و سوبجانہ لڈا دہکەن و زیخ دہگرنہ دہرگا کہ، تا حہزرت تہشریف بیئی و نویژی تہراویحیان بؤیکا، تہشریفی دہرچوو ہات بؤلایان، پیی فہرموون: (حالی بووم لہداواکەتان، بہقہستی نہہاتم، ئەی موسولمانینہ! لہمالہومتان شہونویژو نویژی سوننہت بکەن، چونکہ نویژی فہرزی لی دہرچی خیرترین نویژی پیاو، ئەو نویژہیہتی کہلہمالی خویا دہیکا). (ت/١/٥٠٧ = ز-٣٧ ژ-١٣٤٨).

روونکردنہوہ:

پیشہوا عہسقہلانی (همزی خوی لی بن) لہفہتحوالباریدا، لہکوٹایی ئەم نامہیہدا دمفہرموی: (ئەم نامہیہ بریتیہ لہسەدو بیستو دوو فہرموودہی بہرزموہ بوو (حہدیثی مہرفووع) نہوہدوشہشیان پەیوہستن، نہوہدیان دووبارمن، سیو و دوویان پوختہیانن، ہہموویان پەسەندی پیشہوا موسلیمیشن جگہ لہم نو فہرموودہیہ:

١- فہرموودہی ئەبوسەعید، سہبارمت بہگہورہی جہماعەت (صلاة الجماعة تفضل).

۲- فہرموودہی ئہبودہرداء: (ما أعرف شیئاً...).

۳- فہرموودہی ئہنہس: (کان رجل من الأنصار ضخماً).

۴- فہرموودہی مالیکی کوپی حووہیریث: (انی لأصلی وما أريد...).

۵- فہرموودہی ئیبینوعومہر: (لما قدم المهاجرون).

۶- فہرموودہی ئہبوهورہیرہ: (یصلون فإن أصابوا).

۷- فہرموودہ بی رشتہکھی نوعمان سہبارمت بہرپزہکانی نوپڑی جہماعہت.

۸- فہرموودہی ئہنہس (کان أحد یلرزق منکبہ).

۹- فہرموودہکھی تری: (ما أنکرتم شیئاً إلا أنکم لاتقیمون الصوف).

وہ دہفہرموی: حہفدہ بیسراو (ئہئہر) یشی تیادیہ، ہہر حہفدہیان بی رشتہن، واتہ: تہعلیقن، تہنیا بیسراوہکھی ئیبینوعومہر نہبی، کہ دہفہرموی: (کان یأکل قبل أن یصلی) ہہروا بیسراوہکھی عوئمان: (الصلاة أحسن ما یعمل الناس) چونکہ ئہم دووہ پھیوہستن: واتہ: مہووصولن، ئہم بیسراوانہ ہہیانہ ہی صہحابی یہ، ہہیانہ ہی تابییعی یہ) کہواتہ: ۱۲۲+۱۷= ۱۳۹. لہم (۱۳۹) یہ سیو پینجیان لہتہجریدہکدا ہاتوون لہژمارہ: ۳۶۷ ہہتا ژمارہ: ۴۰۱. لہگہل رمچاوکردنی دابہش کردنی فہرموودہی ژمارہ: ۳۷۱ بہسی ژمارہی جیا جیا لہفہتھولباریدا.

چہن بہہرہیہ کہلہم فہرموودہیہوہ ودردہگیری:

۱- نوپڑی سوننہت بؤپیاوو ژن لہمالہوہ خیرترہ، جگہ لہونوپڑانہی کہسوننہتہ بہکؤمہل بکریں، وک نوپڑی ہہردوو جہژن و نوپڑہبارانہو نوپڑی خورگیران و مانگ گیران، ئہم نوپڑانہ لہدہرموودہی مالہوہ خیرترن.

۲- بنہما (ئہصل) ی نوپڑی تہراویج و کردنی بہجہماعہت لہمزگہوت و کردنی لہمالہوہ بہتہنیا، لہم فہرموودہیہ ودردہگیری.

۳- کردنی نویژی سوننهت له ماله وه له بهر نه م هویانه یه: چونکه نهینی تره و دوور تره له ریا بازای و دوور تره له پو و چو و نه وه ی پاداشه که ی، هاوکات له گه ل نه ودا ماله که ی پی فهدار دمی و میهره بانی و رحمه تی به سه ردا دهباری و فریسته هاموشوی نه و ماله ده که ن، شهیتان لی و دوور ده که و یته وه.

۴- هه رنویژی دهق هه بی له سه ر جیگه و کات و هو ی، مه رج نیه کردنی له مالا خیر تر بی، وه ک سلاوی مزگه وت و نویژی طه و اف و سوننه تی ئی حرام دابه ستن، نویژی هو ی تایبه تی هه بی وه ک سلاوی ده سنویژ، سوننه تی زه و ال، وه کی تریش نویژی ماله وه دمی به سه ر مه شق بو که سانی که که متر هاتو چوی مزگه وت ده که ن، وه ک: ژن و گو یله و نه خو ش و نه مانه.

زهیدی کو ری ثابیتی نه نصاری (همزی خوی لی بی) یه کی بوو له زانا شه ر عزانه نا وداره مه زنه گانی ها وړ پیانی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) فه رائیز زانیکی گه و ره بوو، پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) ده فه رموی: (باشترین فه رائیز زانتان، که شار مزای هه بی له فه رائیزدا زهیدی کو ری ثابته). زهید قورئان زانیکی گه و ره یش بوو، هه ر له سه ر ده می پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) هه موو قورئانی له به ر بوو، زهید یه کی بوو له نوو سه ره گانی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) کاغه زی بوو ده نوو سی بوخه لک و کاغه زی خه لک یشی بوو ده خو ینده وه، یه کی بوو له نوو سه رانی سروهوش، له سه ر فه رمانی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بی) زمانی عیبری که زمانی جوو له که یه، له ما و ده یه کی زور که ما فی ربوو، به پازده روژ زمانی عیبری به شار مزای فی ربوو، زمانی سه ر یانیش به حه فده روژ فی ربوو، له سه ر ده می جیشینی ی نه بو به گرده، به فه رمانی نه بو به گر، له سه ر راویژی عومه ر (همزی خوا بان لی بی) قورئانی گو کرده وه، له به ر می ردمندالی له غه زای به دردا ناماده نه بوو، به لام ناماده ی غه زای ئو حو دبوو، ده لئین: له خه نده قا به کو ل خو لی خه نده قه که ی ده گواسته وه، پیغه مبه ر که بی نی پی فه رموو: (به راس تی نه م کو ره کو ری چاکه). ده لئین: له دوو باب هتا زهید بالاده ست بوو به سه ر

مەردوم دا: لەقورئان و لەفەرئائیزدا. مەسرووق دەفەرموئ: چووم بۆمەدینە،
روانیم وازەیدی کۆری ئابیت یەکیکە لەزانا ھەرە پایەبەرژەکان.

دەلێن: لەناو خێزانی خۆیدا زۆر رووخۆش و مەشرەب خۆش بوو، بەلام
لەناو کۆرو مەجلیس دا زۆر سەلارو سەنگین بوو.

جاری لەکاتی سوواریبوونی و لاخا، ئیبنوعەباس ئاوەزەنگی یەکە یۆدەگرئ،
زەید پێی دەفەرموئ: ئەو ئامۆزای نازداری پێغەمبەر! ئەو شایانی شانی
تۆنییە، دەو ئاوەزەنگیەکە بەردە). ئیبنوعەباباس دەفەرموئ: نا، ئێمە ئاوا
رەفتار لەگەڵ زانیان و گەورەپیاوان دەکەین. کۆمەڵی فەرموودە لەزەیدەو
دەگیرنەو، لەھاوڕێیان: ئەبوھورەیرەو ئەبوسەعیدو ئیبنوعومەر و ئەنەس و
کەسانی تریش، لەپەرەوان (تابعین): سەعیدی کۆری موسەییەب و دوو
کۆرەکەو خۆی خاریجەو سولەیمان و کەسانی تریش.

زۆرینەدەلێن: سائی چل و پینجی کۆچی مردوو، کەدەمرئ ئەبوھورەیرە
دەفەرموئ: (ئەمڕۆ مەلای گەورەو نەتەوێ نیسلام مرد، ئومێد
کەئیبنوعەباباس جیگای بگریتەو. ھەسسانی کۆری ئابیتیش بەم شیعرە
لاواندیەو:

فمن للقاوا فی بعد حسان وابنه؟
ومن للمعانی بعد زید بن ثابت؟

واتە:

شیعر پاش ھەسان ھەتیو دەکەوئ
مەعانیش پاش زەید، گەر راستت دەکەوئ

بسم الله الرحمن الرحيم

١٦) نامہ ی چونیستی نویر (کتاب صفة الصلاة)

٤٠٢ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ رَفَعَهُمَا كَذَلِكَ أَيْضًا وَقَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَكَانَ لَا يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السُّجُودِ). (الحديث ٧٣٥ - أطرافه في: ٧٣٦، ٧٣٨، ٧٣٩). (٣٤٩)

عہدوللای کوری عومہر (ہمزای خویہان سن ہن) فہرمووی: سہرنجم دہدا پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر ہن) بہنہللآھونہکبہر نویرزی دادہبہست، وہلہوکاتہدا ہہردوو دہستی بہرز دہکردہوہ، تاپشتی ہہردوو دہستی دہگہیشتنہ بہرابہر ہہردووشانیو، سہرہبہنہکانی دہگہیشتنہ ناستی نہرمہی گویکانی وہکاتی دہچوو بوجہمینہوہ دیسانہوہ نہللآھونہکبہری دہکردو دیسان بہوجہشنہ دہستہکانی بہرز دہکردہوہ، وہکاتی لہچہمینہوہ ہہل دہسایہوہ دہیفہرموو: (سمع الله لمن حمده) دیسان لہم کاتہیش دا ہہردوو دہستی بہہہمان چہشن بہرز دہکردہوہ تاناستی ہہردوو سہرسانہکانی، نہوجا دہیفہرموو: (ربنا ولك الحمد) بہلام کاتی کوورنوشی دہبردو لہوکاتہدا کہسہری لہکورنوش ہہلدہبری نہللآھونہکبہری دہکرد بہلام دہستی بہرز نہدہکردہوہ. (ت/١/٢٥٥ ز-٧٣ ژ-٤٨٦ ج-٤).

٤٠٣ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّاسُ يُؤْمَرُونَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ الْيَدَ الْيُمْنَى عَلَى ذِرَاعِهِ الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ). (الحديث - ٧٤٠) (٣٥٠)

(٢٤٩) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: استحباب رفع اليدين حذو المنكبين... رقم: ٨٥٩-٣٩٠ - ٨٦٢.
(٣٥٠) من أفراد البخاری (عینی/١٢٨/٢٧٨/٥) وله أصل في صحيح مسلم (ج/١١٤/٤) باب وضع يده اليمين على اليسرى. لاحظ فتح الباری / ٢/ ٨٧٤/٤٠٩ - خاتمة - المترجم.

سه هلی کوری سه عد (رمزی خوی لب بی) فهرمووی: جاران له سه رده می پیغه مبهردا
(دروودی خودای له سر بی) له سه رده رمانی خوئی فهرمان به موسو لمانان دهکرا، له کاتی
راوه ستانا، بوخویندنی فاتحه و خویندنی دوا فاتحه، به دهستی راستیان
مووچی دهستی چه بیان بگرن). (بروانه: فیهی ناسان/۱/ ۱۵۰-ز. ۶۲)

۴۰۴- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبَا بَكْرٍ وَ
عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) كَانُوا يَفْتَحُونَ الصَّلَاةَ بِالْحَمْدِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. (الحديث
۷۴۳). (۳۵۱)

ئه نهس (رمزی خوی لب بی) دمه رمووی: پیغه مبهردا (دروودی خودای له سر بی) و ئه بوبه کرو
عومهرد (رمزی خوابان لب بی) به خویندنی سووردهتی (الحمد لله رب العالمين) دهستیان
دهکرد به نویژ.

۴۰۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ (يَسْكُتُ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَبَيْنَ الْقِرَاءَةِ إِسْكَاتَةً فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ
إِسْكَاتُكَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ مَا تَقُولُ؟ قَالَ أَقُولُ اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ
كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ اللَّهُمَّ تَقْنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا تَقْنِي الثُّرُبُ
الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالْثَلَجِ وَالْبَرْدِ). (الحديث رقم:
۷۴۴ في فتح الباري شرح صحيح البخاری). (۳۵۲)

ئه بهوهرهیره (رمزی خوی لب بی) فهرمووی: پیغه مبهردا (دروودی خودای له سر بی) دهستووری
وابوو، له دواى ئه لاهوئه کبهری نویژ دابهستن له پیش دهست کردن
به خویندنی فاتحه، نیست (سکته خفیفه: ویستانیکی کهم) ی دهکرد، گوتم:
ئه ی پیغه مبهردی خودا! به باوکم و دایکمه وه به قوربانت بهم لهم نیسته دا

(۳۵۱) اخرجه مسلم في الصلاة، باب: حجة من قال لا يجهز بالبسملة، رقم: ۳۹۹-۸۹۰.

(۳۵۲) اخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: ما يقال بين تكبيرة الإحرام والقراءة

به نهيتي چي ده خويني؟ فهرمووي: ده ليم: (اللهم باعد بيني وبين خطايي كما باعدت بين المشرق والمغرب، اللهم نقني من خطايي كما ينقى الثوب الأبيض من الدنس، اللهم اغسل خطايي بالماء والثلج والبرد): خودايه! له گونا ه دوورم بخه ره وه وهك دووري خوره لاتو خورثاوا، خودايه! له گونا ه پاكم بكه ره وه وهك پارچه يي بلووري ي سبي ي بي گهر د، خودايه! گونا هه كانم به ناوو به به فرو به ته رزه پاك پاك بشوره وه). (ت/١/٢٥٧/١ ز-٧٤ ز-٤٩٢ ج-٤ = ش/د/ن).
روونگردنه وه:

نزاي سهره تاي نويز چهن د شيويه كي هه يه، نه م نزايه يه كي كه له وشيوانه، بوژاني ني نهو شيوانه برپوانه: (فيقه ي ناسان/١/١٥٢ ز-٦٢).
 نيس تا له ناو شافيعي مه زه به كانا و اباوه، له نيواني نيس تي پاش نامين و له نيواني خويندني سورهد تا، پيشنويز به نه يني نه م نزايه واله م فهرموودميه دا ده خويني، هه تا پاش نويزه كان له خويندني فاتيج ه ده بنه وه، ياقورثان به نه يني ده خويني، نه وسا ده ست ده كا به سوورم ت.

٤٠٦ - عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (صَلَّى صَلَاةَ الْكُسُوفِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ الصَّرَفَ فَقَالَ قَدْ دَكَتْ مِنِّي الْجَنَّةُ حَتَّى لَوْ اجْتَرَأْتُ عَلَيْهَا لَجِئْتُكُمْ بِقِطَافٍ مِنْ قِطَافِهَا وَدَكَتْ مِنِّي النَّارُ حَتَّى قُلْتُ أَيُّ رَبِّ وَأَنَا مَعَهُمْ فَإِذَا امْرَأَةٌ حَسِبْتُ أَنَّهَا قَالَ تَخْدِشُهَا هِرَّةٌ قُلْتُ مَا شَأْنُ هَذِهِ قَالُوا حَبَسَتْهَا حَتَّى مَاتَتْ جُوعًا لَأَ أَطْعَمْتُهَا وَلَا أَرْسَلْتُهَا تَأْكُلُ حَسِبْتُ أَنَّهَا قَالَ مِنْ خَشْيَاشِ الْأَرْضِ).
 (الحدیث ٧٤٥ - طرفه في: ٢٣٦٤) (٣٥٣)

ئەسمای کچی ئەبوبەکر (بەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: لەسەر دەمی حەزەرتدا (بروودی خۆدی لەسەر بێ) رۆژگیرا، پێغەمبەر (بروودی خۆدی لەسەر بێ) هەڵسا نوێژی خۆرگێرانی بەکۆمەڵی لەناو مزگەوتدا بۆ موسوڵمانان کرد، ماوەیەکی دوورودرێژ لەناو نوێژەکەدا بەراوەستانەوه هەر قورئانی دەخویند، ئینجا چەمی یەوهو روکووعی بردو درێژی دا بەچەمینەوهکە، ئەوجا لەچەمینەوه هەڵسایەوهو گەلی بەپێوه راوەستایەوهو قورئانی خویندەوه، بەلام لەپراوەستانی یەکەمی کەمتر، ئینجا دووبارە روکووعی دوورو درێژی تریشی بردەوه، بەلام لەرووکوعی یەکەمی کەمتر، ئەوسا سەری لەچەمینەوه بەرزەوهکرد، ئەوجا دوو کورپووشی دوورودرێژی برد لەچەشنی دوو روکووعەکە، یەکەم وەک یەکەم و دوهم وەک دوهم، رکاتی یەکەم تەواو، ئنجا چی کرد لەپراکاتی یەکەمدا لەپراکاتی دووهەمیشدا ئەوهی کردەوه، دوو راوەستان و دوو چەمینەوهو دوو کورپووشی لەسەر شیوەی رکاتی یەکەم ئەنجام دا، ئەو لەنوێژ بۆوهو خۆریش بەربوو بوو. جا وتاریکی دا بۆ مەردومەکەو سوپاس و ستایشی خۆدی کردو فەرمووی: (.. وابەهەستم لێوه نزیکەوه بوو، ئەگەر زاتم بکردایە هیشوویەکم لەمیومەکی دەهینا بۆتان بەلام زاتم نەکرد چونکە بۆئەوه پڕسم بە پەرەردگارم نەکردبوو، وەوايش دۆزمخم لێ نزیکەوه بوو، تەنانەت ترسم لێ نیشتو گوتم: ئەی پەرەردگارم! بۆچی منیش لەگەڵیانم؟

کەپروانیم واژنیك پشیلەیی تی ی بەربوو، بەچەرنووک دەپرووشینی و پێستەکە ی دادەمائی، گوتم: ئەم ژنە لەسەرچی ئەم پشیلەیه وەهای لێ دەکا؟! فەرموویان: کاتی خۆی لەجیهانا، ئەم ژنە ئەم پشیلەیهی حەپس کردوو بەری نەداوه هەتا لەبرسانا مردوو، نەژنەکە خۆی خواردنی پێ داوم نەبەرەلای کردوو کەبۆخۆی لەجرو جانەومری زەوی بخوات). (ت/١/٤٦٣/٢ - ز. ١٦٦ ژ-٩٢١ ج-٤ = ش/د/ت/ن) + (فیقهی ئاسان/١/ ٢٤٠ - ز. ٦٩ هەتا ز. ٩٨).

روونکردنه وه:

له م فهرموودهیه وه ئهم چهند شته دهردهكهون:

١- نوێژی خۆرگيران سوننه تيكي گه ورهيه، سوننه ته به كۆمه ئی بکری، له مزگه و تا بکری، خۆرگيران و مانگ گيران ئايهت و نيشانهن بۆ ته خويف و هه ره شه ن، واباشه له و كاته دا خه ئك ته و به و ئیستغفار و نزا بكهن، خيرو چاكه بکهن.

٢- به هه شته و دۆزه خ ئیستا دروست كراون و هه ن، ئه مه مه زه به بی ئه هلی سوننهت و جه ماعه ته.

٣- ئازاردانی گيانله بهر دروست نیه، مه گهر زيانه خرۆبی، له رۆژی قیامه تا گيانله بهری سته مبار تۆله ی خۆی له و كه سه ده ستی ئی كه له جيهان دا زۆرو نا هه قی ئی ده كا. وهك ده فهرموئ: (خوا هه قی بزنی كۆل له بزنی شاخدار ده ستی ئی).

٤- موعجيزه يه كی گه وره ی تيايه بۆ پيغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر به) .
٤٠٧ - عَنْ خَبَابٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قِيلَ لَهُ: (أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ؟ قَالَ نَعَمْ قُلْنَا بِمَ كُنْتُمْ تَعْرِفُونَ ذَاكَ قَالَ بِاضْطِرَابٍ لِحَيْتِهِ). (الحديث ٧٤٦ - أطرافه في: ٧٦٠، ٧٦١، ٧٧٧). (٣٥٤)

گو تيان به خه باب (همزی خوی لی به) به چیدا ده تانزانی كه پيغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر به) له نوێژی نیوهرپۆو عه صردا سورمه له پاش فاتيحه وه ده خوینی؟ فهرمووی: به جوولانه وه ی ريشيا. (ت/١/٢٦٥/٣ ز- ٧٨ ژ- ٥٠٣ ج- ٤).

رافه و شيكردنه وه:

خه بابی كوری ئهرمهت (همزی خوی لی به) له موسو ئمانه هه ره پيشينه كانه، نازاری زۆری چه شته وه له سه ر ئیسلامه تی، زۆربه ی شهرو شه رگاكانی ئیسلامه تی

(٣٥٦) من أفراد البخارى (فتح/٢/٤٠٩/٨٧٥ - خاتمة) - المترجم.

عائیشہ (ہجری خوی لس ہجری) فہرمووی: بوناوردانہ وہ لہناو نویرڈا لہ پیغہمبہرم
پرسی، فہرمووی (ہرووی خوبی لہسر ہجری): (تہوہ لی دزینہ وہیہ شہیتان دہیفریننی
لہنویری بہندہ). (ت/٢٩٧/١ ز ٩٦ ز ٥٧٣ = ب/ن/د).

٤١٠- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَ: (شَكَأ أَهْلُ الْكُوفَةِ سَعْدًا إِلَى
عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَعَزَلَهُ وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمْ عَمَّارًا فَشَكُّوا حَتَّى ذَكَرُوا أَنَّهُ لَا يُحْسِنُ
يُصَلِّي فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَقَالَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ إِنَّ هَؤُلَاءِ يَزْعُمُونَ أَنَّكَ لَا تُحْسِنُ تُصَلِّي قَالَ
أَبُو إِسْحَاقَ أَمَّا أَنَا وَاللَّهِ فَإِنِّي كُنْتُ أَصَلِّي بِهِمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ مَا أَخْرِمُ عَنْهَا أَصَلِّي صَلَاةَ الْعِشَاءِ فَأَرْكُدُ فِي الْأَوَّلِينَ وَأَخِفُ فِي الْآخِرِينَ
قَالَ ذَاكَ الظَّنُّ بِكَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ فَأَرْسَلَ مَعَهُ رَجُلًا أَوْ رَجُلًا إِلَى الْكُوفَةِ فَسَأَلَ عَنْهُ
أَهْلَ الْكُوفَةِ وَلَمْ يَدْغْ مَسْجِدًا إِلَّا سَأَلَ عَنْهُ وَيُثَوِّنْ مَعْرُوفًا حَتَّى دَخَلَ مَسْجِدًا لِبَنِي
عَبْسٍ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ يُقَالُ لَهُ أَسَامَةُ بْنُ قَتَادَةَ يُكْنَى أَبَا سَعْدَةَ قَالَ أَمَّا إِذْ نَشَدْتَنَا فَإِنَّ
سَعْدًا كَانَ لَا يَسِيرُ بِالسَّرِيَّةِ وَلَا يَقْسِمُ بِالسَّوِيَّةِ وَلَا يَغْدُلُ فِي الْقَضِيَّةِ قَالَ سَعْدُ أَمَّا
وَاللَّهِ لَأَدْعُوَنَّ بِلَاثِ اللَّهِمْ إِنْ كَانَ عَبْدُكَ هَذَا كَاذِبًا قَامَ رِبَاءٌ وَسُمْعَةٌ فَأُطْلِعَ عُمَرَهُ
وَأُطْلِعَ فَقَرَهُ وَعَرَّضَهُ بِالْفَتَنِ وَكَانَ بَعْدُ إِذَا سُئِلَ يَقُولُ شَيْخٌ كَبِيرٌ مَفْتُونٌ أَصَابَنِي
دَعْوَةُ سَعْدٍ قَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ فَأَنَا رَأَيْتُهُ بَعْدُ قَدْ سَقَطَ حَاجِبَاهُ عَلَى عَيْنَيْهِ مِنَ الْكِبَرِ
وَأِنَّهُ لَيَتَعَرَّضُ لِلْجَوَارِي فِي الطَّرِيقِ يَغْمِزُهُنَّ). (الحديث ٧٥٥ - طرفاه في: ٧٥٨،
٧٧٠). (٣٥٧)

جابیری کوری سہموورہ (ہجری خوی لس ہجری) فہرمووی: خہلکی کووفہ لہلای
عومہری کوری خہططاب (ہجری خوی لس ہجری) سکالایان لہسہعدی کوری تہبووہقاص
کرد، تہویش لہسہرکار لای بردو عہماری کوری یاسیری کرد بہسہرکاریان،
سکالایہکی زوریان لی کرد، تہنانتہ دہیانگوت: سہعد نازانی نویرییش
بہجوانی بکا. ٹیتر عومہر (ہجری خوی لس ہجری) ناردی بہشوینی داو پیی فہرموو: تہی

ئەبوئیسحاق! ئەمانە دەلێن: گواپە تۆ ھەتا نوێژیش بەجوانی نازانی بکە! ئەویش فەرمووی: وەلێ بەخودا من زۆر بەجوانی بەرنوێژیم بۆدەکردن، پێک وەک بەرنوێژیکردنی ھەزرمەت خۆی کەکاتی خۆی بۆئێمە دەکرد، یەک دەنکەم ئێ کەم نەدەکردەو، کەنوێژی شیوان و خەوتنان دەکەم لەپکاتی یەکەم و دوەمیان دا رادەوہستم و فاتیحە دەخوینم و لەپاش فاتیحە قورئانیکی زۆر دەخوینم، وەلێ لەپکاتەکانی تریاندا قورئانخویندنی پاش فاتیحە کورت دەکەمەو، عومەریش (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: ئەی باوکی ئیسحاق ئەوہ بیروبامەری ھەموو کەسیکە بەتۆ کەناوا بەجوانی نوێژبکە.. جابۆدئنیایی، پیاوی (یاچەند پیاویکی) لەگەڵ سەعددا نارد بۆ کووفە، کە لەبارە سەعدەوہ لەخەلکی کووفە بپرسی، ئەویش مزگەوت نەما لەکووفە کە لەبارە سەعدەوہ پرسیاریان ئێ نەکا، ھەموو وەسپ و پەسنی سەعدیان دەکردو تاریفی باشیان دەکرد، ھەتا گەشتنە مزگەوتەکە بەنی عەبەس، لەوێ پیاویکیان ھەتسا، ناوی ئوسامە کوری قوتادەبوو، کە سناوی ئەبوسەعدە بوو، ھەستا گوتی: چونکە داوای شایەتیمان لێ دەکە، دەسا من ناگام ئێ بێ سەعد ئەم سێ خراپە ھەبوو:

یەکەم: سەعد لەسوپا خۆی دەدزیوہو لەگەڵیان دا نەدەچوو بۆبەرە شەر، دووہم: لەتالانی و بەخشیش دا شتی وای بەیەکسانی دابەش نەدەکردو خۆمانە خۆمانە دەکرد،

سێھەم: لەدادپرسی و موھاکەمەیش دا دادپەرورنەبوو.

سەعدیش (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: دەی وای ئێ ھات! دەسا بەخودا منیش ئەم سێ نزایەت ئێ دەکەم، ھۆ خودایە! ئەگەر ئەم بەندەییە تۆ درۆزنەو درۆدەکاو ئەم قسانە بۆ پیاوی دەکاو، بۆچاوہو رووپایی ھەتساوہ ئەم قسانە دەکا، ئەوا تۆ خۆت تۆلە منی ئێ بستینەو لەباتی ئەم سێ بوختانە تووشی

ئەم سى سزايەى بکە: يەكەم: تەمەنى دريژکە. دووهم: بەدریژی تەمەنى
هەزارو نەدارای بکە. سێهەم: تووشى ئازاوەهیشى بکە. ئیتەر کابرا رېک نزاكەى
سەعدى لى گیرابوو، لەوهدوا کەلەئەبوسەعدەمیان دەپرسى: چۆنیت؟ دەيگوت:
پیرەمیدیكى دیوانەو شیتۆلکەم نزاكەى سەعدى کورى ومقاصم لى گیرابوو.

عەبدولەلیكى کورى عومەیر کەلەجابیری کورى سەموورەو (بەزى خوايان لى بى)
ئەم داستانە دەگێرپتەو دەفەرموى: لەوهدوا من ئەو کابرایەم دەدى، لەبەر
پیریى برۆکانى بەسەرچاوەکانى دا شۆرپوو بوونەو، کەچى هیشتا رېگەى
بەگچان و کەنیزان دەگرت و چرنووکی لى دەگرتن!). (ریاض/٣/١٠٨٨-ز-٣/٢٥٣
= بەرگی-٣-ز-٢٥٣ ژ-١٥٠٣ = ش).

روونکردنەو:

جابیری کورى سەموورە خوێ و باوکی هاوړى ی پێغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى)
بوون، سەدوچل و شەش فەرموودەى هەیه، دوانیان پەسەندى هەردوو پیرن،
واتە: شێخى بوخارى و شێخى موسلیم (بەزى خوايان لى بى) ئەو دوو فەرموودەیان
گێراوەتەو. بێست و شەش فەرموودەى تری لەموسلیم دا هەیه. جابیر
خوشکەزای سەعدى کورى ئەبوووقاصە. لەفەرموودەیکە جابیر دەفەرموى:
(شەوئ مانگەشەو بوو، لەخزمەت پێغەمبەردا بووم، دەستى جلی سوورى
لەبەردا بوو، سەرنجى ئەو سەرنجى مانگەکەم دا، لەبەرچاوم ئەو گەئ
لەمانگەکە جواتنر بوو). لەفەرموودەیکە تردا دەفەرموى: (سەد جار زیاتر
لەخزمەت پێغەمبەردا دانیشتووم) لەفەرموودەى دروست دا، هاتوو دەفەرموى:
(لەدوووهزارجار زیاتر نوێزم بەجەماعەت لەگەل پێغەمبەردا کردوو).

٤١٩- عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: (لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ). (الحديث ٧٥٦). (٣٥٨)

عوبادهی کوپی صامیت (همزی خوی لای بی) فهرمووی: پیغهمبه ر (دروودی خودای لسمر بی) فهرمووی: (هه رکه سی له نویژدا، له هه موو رکاتی کدا سوره تی فاتیحه نه خوی نی، نویژه که ی دروست نییه). (ت/١/٢٤٦/٣ ز-٧٢ ژ-٤٧١ = ش/د/ت/ن).

٤١٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَدَّ وَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ فَرَجَعَ يُصَلِّي كَمَا صَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ ثَلَاثًا فَقَالَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَحْسَنَ غَيْرَهُ فَعَلَمَنِي؟ فَقَالَ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تيسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمِئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْدِلَ فَإِنَّمَا تَمَّ اسْجُدَ حَتَّى تَطْمِئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمِئِنَّ جَالِسًا وَافْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا).

(الحدیث ٧٥٧ - أطرافه فی: ٧٩٣، ٦٢٥١، ٦٢٥٢، ٦٦٦٧) (٣٥٩)

ئه بوهوره یه ر (همزی خوی لای بی) فهرمووی: پیغهمبه ر (دروودی خودای لسمر بی) هات بو مزگه وت، پیاو یکی ش که ناوی خه لادی کوپی رافیع بوو - هاته ژووره ووه نویژی کردو چوو بۆلای پیغهمبه ر (دروودی خودای لسمر بی) و سلاوی ئی کرد، نه ویش سلا ومه که ی سه نده ووه فهرمووی: (بجو ره ووه نویژه که ت بکه ره ووه، چونکه ئه ووه نویژ نه بوو که تو کردت) تاسی جار پیا ومه که نویژه که ی ده کرده ووه پیغهمبه ریش دیسانه ووه هه روا ی پی ده فهرمووه ووه، تاله سه ری جاری سییه مدا پیا ومه که گوتی: به و خودایه ی که تو ی کردووه به پیغهمبه ری راست و دروست له مه با شتر نازانم، ده ی ئه ی پیغهمبه ری خوا! بفهرموو نویژم فی ربکه. نه ویش (دروودی خودای لسمر بی) فهرمووی: که پرا وسته ی بۆ نویژ له پيشا نویژ دابه سته و بلی: ئه للاه وئه کبه ر، ئنجا چه ندمت بۆ ده لوی - له و قورئانه ی که له به رته - بیخوینه، ئه وجا بچه می ره ووه ئه و منده له چه مینه ووه (روکو و) دا بمینه ره ووه هه تا له شت

له جموجوول دهكهوئ و نه دنامه كانت نارام ده گرن، ئينجا پښك هه لسه ره دوه و
پشت هه لپړه تارمپ رادوه ستيت، ئنجا دانه وئ بؤ كورنوش و كورنوش به ره و
نه و نه دله كوونوش دا بمينه ره دوه تانه دنامه كانت نارام ده گرن و جهسته ت
له جموجوول دهكهوئ، نه و جا سه ره له كورنوش به رزكه ره دوه و تافنج
داده نيشيت، ئنجا ديسان هه و كورنوش يكي تری وهك كورنوش يه كه م
ببه ره دوه، نيت ره موو پكاته كانی تر هه تاسه ر به م شيويه بكهو، له هه موو
كاتيكا له نوويژا نه مه كارت بي). (ت/٢٤٥/١ ز-٧٢ ژ-٤٧٠ = ش/د/ ت/ ن).

١٣- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
(يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ يُطَوِّلُ فِي
الْأُولَى وَيُقْصِرُ فِي الثَّانِيَةِ وَيُسْمِعُ الْآيَةَ أَحْيَانًا وَكَانَ يَقْرَأُ فِي الْعَصْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ
وَسُورَتَيْنِ وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الْأُولَى وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ
وَيُقْصِرُ فِي الثَّانِيَةِ). (الحديث ٧٥٩ - أطرافه في: ٧٦٢، ٧٧٦، ٧٧٨، ٧٧٩) (٣٦٠)

نه بو هه تاده (همزي خوي لن بي) فه ره مووي: ده ستووري بيغه مبه ر (درووي خوداي لسه ر بي)
وابوو له ركاتي يه كه مو له ركاتي دوه مي نويزي نيومرودا سوورمتي فاتحه و
سوورمتيكي تری ده خویند نه و سوورمه له پاش فاتحه او كه له ركاتي يه كه ما
دهي خویند، دريژ تربو له و سوورمه ي كه له ركاتي دوه ما دهي خویند،
جار جار ميش دهنگي نه و نه د به رز ده كرده وه كه نايه ته كه ده بيسرا، له نويزي
عه سريشا هه رواي ده كرد، له ركاتي يه كه مي به يانيشا سوورمه ي دريژ تري
ده خویند له سوورمتي ركاتي دوه م. (ت/٢٦٥/١ ز-٧٨ ژ-٥٠٢ = ش/د/ ت/ ن).

١٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ قَالَ: (إِنَّ أُمَّ الْفَضْلِ سَمِعَتْهُ وَهُوَ
يَقْرَأُ وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا فَقَالَتْ يَا بُنَيَّ وَاللَّهِ لَقَدْ ذَكَّرْتَنِي بِقِرَاءَتِكَ هَذِهِ السُّورَةَ إِنَّهَا

لَا خَيْرَ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِهَا فِي الْمَغْرِبِ).
(الحديث ٧٦٣ - طرفه في: ٤٤٢٩) (٣٦١)

عبداللہ کوری عہدباس (رمزی خوابان لہ بی) فہرمووی: جاری سوورہتی
(والمرسلة عرفا) م دہخویند، نوم فہضل گوئی لہ بوو، فہرمووی: (رؤلہ!
بہخودا بہخویندنی ئەم سورہتہ ئەوہت یادخستەوہ کەئەم سوورہتہ
ئاخرەمین شت بوو، گویم لہ بوو کە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بی) لەنویژی شیوانا
دەبخویند. (ت/١/٢٦٧/١ ز-٨٠ ژ-٥٠٧ = ش/د/ت/ن).

نوم فہضل دایکی ئیبنوعەباسە، خوشکی مەیموونە ی کچی حاریشی
هاوسەری پیغەمبەرە. عەرزی حەزرت دەکا: قوربان لەخەوما بینیم
کەئەندامی ئەئەندامەکانی تۆ لەمالی منابوو؟ فہرمووی: (ئەوہ فاطیمە ی
کچم کوریکی دەبی تۆشیری پی دەدەیت، جا کە حوسەین - رمزی خوای لہ بی
- لەدایک دەبی، نوم فہضل دەیا بو لای خوئی و شیری دەداتی).

٤١٥ - عَنْ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ: النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِطَوَلَى الطَّوَلَيْنِ). (الحديث ٧٦٤). (٣٦٢)

زەیدی کوری ثابیت (رمزی خوای لہ بی) فہرمووی: بەگوئی خۆم گویم لہ بوو،
پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بی) لەنویژی شیوانا درێژترینی دوو سوورەتە ھەرە
درێژەکانی دەخویند).

راڤە و شیکردنەوہ:

راجیایی ھەیه لەوہداکە مەبەست لەم دوو سورەتە ھەرە درێژانە کامانەن؟
برێ دەفەرموون: مەبەست ئەعرافو ئەنعامە، برێ تر دەفەرموون: مەبەست

(٣٦١) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: القراءة في الصبح، رقم: ١٠٣٣.

(٣٦٢) من أفراد البخاری (فتح الباری/٢/٤٠٩ - خاتمة) - المترجم.

ئەعرافو نیسیایە، بڕێ تر دەفەر موون: مەبەست ئەعرافو مانی دەیه،
دریژترینە کەشیان ئەعرافە. لەم فەرموودە یەو دەردە کەوێ کە کاتی نوێژی
شیوان زۆرە.

٤١٦- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِالطُّورِ). (الحديث ٧٦٥ - أطرافه في: ٣٠٥٠، ٤٠٢٣، ٤٨٥٤). (٣٦٣)

جوبەیری کوری موطعیم (بەزای خۆی لە بێ) فەر مووی: گویم ئی بوو پیڤە مەبری
خودا (دروودی خۆی لە بێ) لە نوێژی شیوانا سوورەتی (والطور) ی دە خویند.
(ت/٢/٢٦٧/١ - ز- ٨٠ ژ- ٥٠٨ = ش/د/ن).

٤١٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْعَتَمَةَ، فَقَرَأَ: (إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ) فَسَجَدَ فَلَا أَزَالُ أُسْجُدُ فِيهَا حَتَّى
أَلْقَاهُ). (الحديث ٧٦٦ - أطرافه في: ٧٦٨، ١٠٧٤، ١٠٧٨). (٣٦٤)

ئەبورا فەرمووی: ئەبوهورەیرە (بەزای خۆی لە بێ) بەر نوێژی
خەوتنانی بۆ کردین، سوورەتی: (إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ) ی خویند، کە گەشتە
نایەتی: (وَإِذَا قَرَأَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنَ لَا يَسْجُدُونَ) کوورنوشی قورئان خویندن بێرد،
کە لە نوێژ بووینەو گۆتم: ئەم کوورنوشە چی بوو؟ فەر مووی: لە پەشتی
پیڤە مەبرەو (دروودی خۆی لە بێ) نوێژم کردووە، لەدوای ئەم نایەتەو لەناو ئەو
نوێژەدا لە گەڵ حەزەرەدا سەجدە تیلاوتم بێردووە، لە بەر ئەو هەتا
دەگەمەو بە خەزمەتی لەودنیا، لەم شوێنەدا لەم سوورەتەدا ئەم کوورنوشە
هەردەبەم و هەرگیز تەرکی ناکەم. (ت/٣/٣٣٣/١٠ - ز- ١١٠ ژ- ٦٥٤ = ش/د/ن).

(٣٦٣) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: القراءة في الصبح، رقم: ٤٦٣ = ١٠٢٥، ١٠٢٣.

(٣٦٤) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: سجود التلاوة، رقم: ٥٧٨ = ١٣٠٤، ١٣٠٦.

٤١٨- عَنْ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي سَفَرٍ، فَقَرَأَ فِي الْعِشَاءِ فِي إِحْدَى الرُّكْعَتَيْنِ بَا التَّيْنِ وَالزَّيْتُونِ. وَفِي رِوَايَةٍ أُخْرَى قَالَ: مَا سَمِعْتُ أَحَدًا أَحْسَنَ صَوْتًا مِنْهُ أَوْ قِرَاءَةً. (الحديث ٧٦٦ - أطرافه في: ٧٦٨، ١٠٧٤، ١٠٧٨). (٣٦٥)

بهراء (همزی خوی لی بی) فہرمووی: جاری پیغہمبہر (دروودی خودی لہسمر بی) لہسہفہریکا بوو، نویژی خہوتنانی بہدوورکات کرد، لہرکاتی یہکما لہپاش خویندنی سوورہتی فاتیحہ سوورہتی (والتین والزیتون) ی خویند، کہسی ترم نہدیوہ کہوہک ئەو ئاوا دەنگی خویشی و ئاوا بەجوانی قورئان بخوینی). (ت/ ٤/٢٦٧/١) ٨-ژ ٥١٠ = ش/ ت/ ن).

٤١٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (فِي كُلِّ صَلَاةٍ يُقْرَأُ فَمَا أَسْمَعْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْمَعْنَاكُمْ وَمَا أَخْفَى عَنَّا أَخْفَى عَنْكُمْ وَإِنْ لَمْ تَرِدْ عَلَى أُمِّ الْقُرْآنِ أَجْزَأَتْ وَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ). (الحديث ٧٧٢) (٣٦٦)

ئہبہوہرہیرہ (همزی خوی لی بی) فہرمووی: (لہہمموو نویژیکا قورئان دہخوینری، جالہو جیگانہانہدا کہ پیغہمبہر (دروودی خودی لہسمر بی) بہدہنگی بہرز دہیخویند ہہتا ئیمہ گویمان لی ی بی، ئیمہیش کہبہرنویژیبو ئیوہ دہکہین لہسہرہمان شیوہ دہیخوینن، وەلہو جیگانہیش دا کہ پیغہمبہر (دروودی خودی لہسمر بی) بہدہنگی نزم دہیخویندو، بہپہنامہکی فاتیحہو سوورہتی لہناو نویژہکہدا دہخویند ئیمہیش بہپہنامہکی لہسہرہمان شیوہ بوئیوہی دہخوینن. ئەگەر تەنیا سوورہتی فاتیحہیش لہگشت رکاتیکا بخوینی بریتی دہکہوئی و قورئانخویندنی

(٣٦٥) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: القراءة في العشاء، رقم: ٤٦٤ = ١٠٣٧.

(٣٦٦) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: وجوب قراءة الفاتحة في كل ركعة رقم: ٣٩٦ = ٨٨٢ شيخا.

پیوستی ناو نهو رکاتمت له کۆل دهکهوئ، به لّام نهگهر پتر بخوینی نهو هشتی چاکهو باشتره).

نمونه یی له شیکردنهوهی زانستی فهرموودهو ناشنابوون له حالّی پیاوانی رشتە ی نهفهرموودهیه لیڤه دا ئاویه: بوخاری، موسه ددهد، ئیسماعیلی کورپی ئیبراهیم ئیبنو جورهیج، عهطاء، نهبو هورمیره ئیسماعیلی کورپی ئیبراهیم که ناوداره به ابن علیه، فهرموودمزانی گه وره یه حیای کورپی موعین قسه ی ههیه له سه ری، کاتی که له ئیبنو جوره یجه وه گیرانه وه نه نجام بدا، وهك نهفهرمووده ی واین له خزمه تیدا، به لّام له بهر نهوه ی نهفهرمووده ی (موتابه عه) ی ئیسماعیلیان کردووه، له گیرانه وه ی نهفهرمووده یه دا، فهرمووده که بی ره خنه یه، عه بدور مزاق و موحه ممه دی کورپی به گرو یه حیای کورپی نه بوحه حاج له لایه ن نه بوعه وان هوه، غوندر له لایه ن ئیمامی نه حمه ده وه، خالیدی کورپی حاریث له لایه نی نه سائییه وه، قه یسی کورپی سه عدو عماره ی کورپی مه یموون له لایه ن نه بوداو ووده وه، حوسه ینی العلم له لایه ن نه بونه عیمه وه له نه لوسته خره جدا، به لّام هه یانه در یژ ی کردۆته وه هه یانه کور تی کردۆته وه، هه یانه به مه رفووعی و هه یانه به مه وقووفی، نهفگیرانه وه ی ئیره بهر وائمت مه وقووفه له سه ر نه بوهورمیره، به لّام بریار (حوکه) ی مه رفووعی هه یه، چونکه نهفگیرانه (ما اسمعنا وما أخفی عنا) نهو ده که یه نی که فهرمووده که مه رفووع بی نهك مه وقووف.

٤٢٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (اُتْلِقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي طَائِفَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ غَامِدِينَ إِلَى سُوقِ عُكَاظٍ وَقَدْ حِيلَ بَيْنَ الشَّيَاطِينِ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْهِمُ الشُّهُبُ فَرَجَعَتِ الشَّيَاطِينُ إِلَى قَوْمِهِمْ فَقَالُوا مَا لَكُمْ؟ فَقَالُوا حِيلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْنَا الشُّهُبُ قَالُوا مَا حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ إِلَّا شَيْءٌ حَدَثَ فَاضْرِبُوا مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا فَانْظُرُوا مَا هَذَا الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَانْصَرَفَ أُولَئِكَ الَّذِينَ تَوَجَّهُوا نَحْوَ تِهَامَةَ إِلَى

الَّتِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِنَخْلَةٍ غَامِدِينَ إِلَى سُوقِ عُكَاظَ وَهُوَ يُصَلِّي بِأَصْحَابِهِ صَلَاةَ الْفَجْرِ فَلَمَّا سَمِعُوا الْقُرْآنَ اسْتَمَعُوا لَهُ فَقَالُوا هَذَا وَاللَّهِ الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَهَذَا لَكَ حِينَ رَجَعُوا إِلَى قَوْمِهِمْ وَقَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْ أُوْحِي إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ وَإِنَّمَا أُوْحِيَ إِلَيْهِ قَوْلُ الْجِنِّ). (الحديث ٧٧٣ - طرفه في: ٤٩٢١) (٣٦٧)

ئيبينوعه بيباس (پرمزى خودمان لى بى) - فهرمووى: پيغهمبەر (درووى خودى لى بى) له گهل دهسته يى له يارانيدا له مهككه وه دمرچوون بو بازارى (عوکاظ که شوینی کو بوونه وهى سالانه ی کو مه لانی عهرمب بوو له وکاته دا) هتا سوود له بوونه یه و مربرگړى و، عهرمبه کان بانگ بکا بو سهر ئايینی ئیسلام، نه مه له وکاته دا بوو که شه یاطین ریگه ی نه وه یان ئی گیرابوو که به ناسمانا سهرکه ون بو هه وال و دنگ و باس، هه رشه ی تانی هه وئى نه وه ی بدایه بلئسه ی ناگرو برووسکه و چه خماخه به رهنکاری ده بوو، جاکاتى شه ی تانه کان به نا ئومیدی ده گه رانه وه هو زه که یان پیان ده گوتن: نه وه چیتانه؟

ده یانگوت: دنگو باس و هه والی ناسمانان ئی قه ده غه کراوه که ده چین بو هه وال هیان بو ناسمان ده دریینه بهر شو و له ناگرو برووسکه. جاشه ی تان ده ئی: دیاره شتى رووی داوه له جیهانا، بو یه ریگه ی ناسمانتان ئی گیراوه، دسا ده ی کون و قوژبنی سهرزه وى، چ له روزه لات و چ له روزه ناوا، بگه رین و بزنان چى رووی داوه، که بووه به هو ی نه م ناگربارانه. جائه وانیش به هه رچوارلادا بو نه م مه به سته دمرده چن و ده که ونه جم و جوول و سووسه کردن، تانه وانیه که پرووه مه که هاتن له به طنونه خله تووشی پيغهمبەر دهن، خه ریک ده بی به رنو یژی نو یژی به یانی بو هاوړیکانی ده کا، وه گوئى له قورئان خویندنه که ی

دهگرن، جاده لئين: نه م قورئانه يه كه بووه به هوئى نه وهى كه ناهيلى ئيمه وهك جارائمان به ئاسماندا سهر بكه وين و هه وال بگرين، نه وسا دهگه پرنه وه بولاى كه له كه يان و ده لئين: (يا قومنا انا سمعنا قرآناً عجبا يهدى الى الرشدا فآمنابه ولن نشرك بربنا أحداً) واته: نهى كه له ئيمه! ئيمه قورئانيكمان بيستوو، جيگه ي سهر سو پرمانه، نه وه نده جوان و دلگيره، پيگه ي هه قناسى نيشانى كۆمه لى ئاده ميزادو به ره ي پهرى ددها، ئيمه يش باو پرمان پى كردو چووينه سهر نه و ئايينى يه كته پهرستى يه كه نه م قورئانه بانگه وازى بۆده كا، له به ره نه وه هه رگيز كه س ناكه ين به هاوبه ش و هاو پى بۆ خوداى پهر و مردگار مان. جا خوداى گه و ره نه مه ي نارد ه خواره وه بۆسهر پيغه مبه رى خۆشه ويستى خۆى (دروودى خودى له سهر بى): (قل أوحى أليّ انه استمع نفر من الجن: واته: نهى ره به رى خۆشه ويست! تۆبفه رموو: له لايه نى خودا وه سرووش و وه حيم بۆهاتوو كه كۆمه لى له به ره ي جنۆكه گوپيان لى راگرتووم له كاتى قورئانخويندندا) تاته واوى داستانه كه كه وا له سوورمتى جين دا، كه قسه و گوفتوگوئى جنۆكه كان به ده ق به نيگا بۆ پيغه مبه ر هاتبوو. (ت/٢٢٣/٧-١ ت = تاج به كوردى به رگى چه وته م، لاپه ره (٢٢٣) فه رمووده ي ژماره يه ك، كه بوخارى و ته رمه زى گيپراويا نه ته وه = تاج-٤ ز-٥٥ ژ-٤١٨٩ ج-٤).

٤٢١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (قَرَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا أَمَرَ وَسَكَتَ فِيمَا أَمَرَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةً). (الحديث ٧٧٤) (٣٦٨)

ئيبنو عه بباس (رمزى خوى لى بى) ده فه رموى: پيغه مبه رى خودا (دروودى خوداى لى بى) به ئاشكرا و به ده نكى به رز قورئانى ده خویند له ونويزانه دا كه خودا

(٣٦٨) قال الشيخ العيني: (وهذا الحديث من افراد البخارى). (ج/٢٨/٦) وسكت الدكتور مصطفى ديب البغا عن تخريج مسلم له، لاحظ خاتمة فتح البارى لأبواب صفة الصلاة (ج/٢٠٩/٨٧٥). حيث لم يتطرق إلى موافقته له في هذا الاثر الموقوف - المترجم.

بۇخۇی فەرمانی پی کردبوو که به دهنکی بهرز قورئانیان تیا بخوینی، وهک نوپژی شیوان و خهوتنان و بهیانی، وه ههروها به نهینی به پی دهنک قورئانی ده خویند له نوپژانه دا که خودای گهوره بۇخۇی فەرمانی پی کردبوو که به ناسپایی و به دهنکی نزم قورئانیان تیا دا بخوینی، وهک نوپژی نیومرپوو عهصر، پیغه مبه (دروودی خودای لسمه بی) به پی فەرمانی پهرومردگاری جوینی کردنی هیچ په رستنی بریارنادا، خودای گهوره یش ناگای له هه موو شتی ههیه، نه گهر مهیلی له سه ربوایه هه موو کاروباریکی نوپژی به دریژی له ناو نایه تهکانی قورئان دا روون ده کردهوه، که نه وهی نه کردهوه له بهر له بیر چوون نییه، وهک خوی له نایه ته دا به پیغه مبهری خو شه ویستی خوی دمفه رموی: (وماکان ربك نسیاً) مه ریه م ۱۴/۱۹- واته: نهی موحه ممه د، نهی پیغه مبهری خو شه ویست! خودای تو قهت فهراموشکار نه بووه و هه رگیزاو هه رگیز هیچی له بیر ناچی). به لام که نه یکردهوه له بهر نه وهیه که نه م روونکردنه وه و ورده کاری یانهی سپاردهوه به پیغه مبه (دروودی خودای لسمه بی) جاله سه ر نه م بنیاتیه که خودا له قورئانی پیرۆزدا فهرمانمان پی دهکا به په پیرهوی جوانی پیغه مبهرو دمفه رموی: (لقد کان لکم فی رسول الله أسوة حسنة).

۴۲۲- عن ابن مسعود (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ: قَرَأْتُ الْمَفْصَلَ اللَّيْلَةَ فِي رَكْعَةٍ، فَقَالَ: هَذَا كَهَذَا الشَّعْر، لَقَدْ عَرَفْتُ النَّظَائِرَ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقْرَأُ بَيْنَهُنَّ فذكر عشرين سورة من المَفْصَلِ، سُوْرَتَيْنِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ). (الحدیث ۷۷۵ - طرفاه فی: ۴۹۹۶، ۵۰۴۳) (۳۶۹)

پیاوی هاته خزمهتی ئیبنومه سعود (دروودی خودای لسمه بی) عه رزی کرد: نه م شهو لهیهک رکاتا هه موو نهو سوورمه تانهی قورئانم خویند، که پییان دهگوتری

موفه صصل، که له سوورته قافه وهن هه تا کۆتایی قورئان؟ نهویش فهرمووی؛ که ی قورئان خویندن وادهبی؟ دیاره وهك هه ئبهست بخوینیته وه ئاوا به په له پهل سه پاندووتن به سه ریةکا، نهو سوورده تانه ی که له وینه ی یه کترن له ئاهه نگو واتادا، که پیغه مبه ر (درووی خودای له سهر بهی) دوو دوو جووتی ده کردن و له یهك ركاتا دهیانی خویند ناگام لیانه، بیست سوورته ی له ئه لوفه صصل باس کرد، که بۆ ههر پکاتی دوو سوورته).

٤٢٣ - عَنْ أَبِي قَتَادَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كَانَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ فِي الْأَوَّلِينَ بِأَمِّ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَفِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأَخْرَيْنِ بِأَمِّ الْكِتَابِ وَيُسْمِعُنَا الْآيَةَ وَيَطْوِلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مَا لَا يُطْوِلُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ وَهَكَذَا فِي الْعَصْرِ وَهَكَذَا فِي الصُّبْحِ). (الحديث ٧٧٦ طرفه في: ٧٥٩). (٣٧٠)

ئه بوقه تاده (پهزای خوی له بهی) فهرمووی: پیغه مبه ر (درووی خودای له سهر بهی) دهستووری وابوو له پکاتی یه که م و له پکاتی دوه می نوێزی نیوه پۆدا سوورته ی فاتحاه سوورته یکی تری ده خویند، نهو سوورته ی که له پکاتی یه که ما له پاش فاتحاه ده خویند، دریژتر بوو لهو سوورته ی که له پکاتی دوه ما له پاش فاتحاه ده خویند، جار جارمیش دهنگی نه وهنده بهرز ده کرده وه که ئایه ته که مان ده بیست، له نوێزی عه سريشا ههروای ده کرد، له پکاتی یه که می به یانیش دا، له پاش فاتحاه سوورته ی دریژتری ده خویند له سوورته ی پاش فاتحای ركاتی دوه م. (ت/١/٢٦٥ ز- ٧٨ ژ- ٥٠٢ = ش/د/ن).

٤٢٤ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ فَأَمَّنُوا فَإِنَّهُ مَنْ وَاَفَقَ تَأْمِينُهُ تَأْمِينَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). (الحديث ٧٨٠ - طرفه في: ٦٢٠٢). (٣٧١)

(٣٧٠) أخرجه مسلم في الصلاة (عینی/١٤٧/٢١/٦) لاحظ خاتمة فتح الباری لأبواب صفة الصلاة - المترجم= ١٠١٢.

(٣٧١) أخرجه مسلم في الصلاة باب: التسميع والتحميد والتأمين، رقم: ٤١٠ = ٩١٤.

نهبوهورهیره (رمزی خوی لب بن) فهرمووی: حهزرت (رمزی خوی لب بن) فهرمووی: (کاتی پیشنوئیز لهپاش خویندنی فاتحاً بهدمنگی بهرز دهلین نامین، نیوهیش بلین نامین چونکه فریشته لهم کاته‌دا دهلین نامین، ههرکه سیکیش بوئی ری بکهوئی، له‌گهل نامین کردنی فریشته‌کان دا نامین بکا، خودای گه‌وره له‌گوناهی له‌وده‌بری خویش ده‌بی). (ت/۱/۲۶۲/۱ ز ۶ ژ-۴۹۷ ج-۴ ش/د/ت/ن).

۴۲۵- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَلَّهُ انْتَهَى إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ رَاكِعٌ فَرَكَعَ قَبْلَ أَنْ يَصِلَ إِلَى الصَّفِّ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلْنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ زَادَكَ اللَّهُ حِرْصًا وَلَا تَعُدْ). (الحديث ۷۸۳). (۳۷۲)

نهبوبه‌کهره (رمزی خوی لب بن) فهرمووی: چووم بو مزگه‌وت بو جه‌ماعه‌ت، که‌گه‌یشتمه خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سهر بن) نوئیزی ده‌کرد، له‌ناو چه‌مینه‌وه (روکووع) دا بوو، منیش به‌رله‌وهی بگه‌یه‌مه‌ ناو ریزه‌که به‌رپوه چه‌مینه‌وه روکووعم بردو له‌سهر نه‌وشیوهیه رویشتم هه‌تا خوُم گه‌یانده ریزه‌که، دواپی له‌پاش ته‌واوبوونی نوئیزه‌که، نه‌مه‌م عه‌رزی حه‌زرت کرد، فهرمووی (دروودی خودی له‌سهر بن) خودا شیرته‌رت بکا له‌سهر کردنی خیر، به‌لام جارئ تر وا مه‌که‌رده‌وه، هه‌تا نه‌گه‌يته ریز روکووع مه‌به.

۴۲۶- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّى مَعَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِالْبَصْرَةِ فَقَالَ ذُكِّرْنَا هَذَا الرَّجُلُ صَلَاةً كُنَّا نُصَلِّيْهَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ أَنَّهُ كَانَ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَفَعَ وَكُلَّمَا وَضَعَ). (الحديث ۷۸۴ - طرفاه فی: ۷۸۶، ۸۲۶) (۳۷۳)

عیمرانی کوپی حوصه‌ین (رمزی خوی لب بن) له‌به‌صره له‌پشت نیمامی عه‌لی یه‌وه (رمزی خوی لب بن) نوئیزی به‌جه‌ماعه‌ت کرد، له‌پاش لیبونه‌وه عیمران فهرمووی::

نهم پیاوه - واته/ پيشهوا عهلی - چوئیتی نهو نويزه کی له پشت پیغه مبه ر (دروودی خودی لسه ر بئ) خویشه وه به جه ماعت دهمان کرد، نهو چوئیه تیبه ی یاد خستینه وه، نهو جا باسی نهو دی کرد که هه موو جارئ که هه ل ده سایه وه یا دادمنه ویه وه نه للاهونه کبه ری ده کرد، به لام کاتی له جه مینه وه هه لده سایه وه (سمع الله) ی ده کرد.

٤٢٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ يُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرُكْعُ ثُمَّ يَقُولُ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ حِينَ يَرْفَعُ صُلْبَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ ثُمَّ يَقُولُ وَهُوَ قَائِمٌ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ). (الحديث ٧٨٩ طرفه في: ٧٨٥).

نه بوهورهیره (رهمزی خوی لسه بئ) فهرمووی: ده ستوری پیغه مبه ر (دروودی خودی لسه ر بئ) وابوو که هه ل ده ستا بو نويز، رووهو رووگهی پیروز راده وه ستاو، نه للاهونه کبه ری نويز دابه ستنی ده کرد، که ده چووش بو جه مینه وه نه للاهونه کبه ری ده کرد، کاتی له جه مینه وه یش پشتی هه ل ده بری دهیه فهرموو: (سمع الله لمن حمده: هه رکه سی سوپاسی خودا بکا، خودا سوپاسه که ی فه بوول دهکا)، ئینجا به وه ستانه وه دهیفه رموو: (ربنا ولك الحمد: نه ی پهرومردگارمان! سوپاس بو تو له سه رنه وه که سوپاس و داوامان گیرا ده که ی).

٤٢٨- عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ أَبِي، فَطَبَّقْتُ بَيْنَ كَفَّيَّ ثُمَّ وَضَعْتُهُمَا بَيْنَ فَخْذَيَّ فَتَهَانِي أَبِي وَقَالَ كُنَّا نَفْعَلُهُ فَتَهَانَا عَنْهُ وَأَمَرَنَا أَنْ نَضَعَ أَيْدِيَنَا عَلَى الرُّكْبِ). (الحديث ٧٩٠). (٣٧٤)

موصعه بی کوری سه عدی کوری نه بو وه قاص (رهمزی خوی لسه بئ) فهرمووی: له ته نیشتی باوکه وه نويزم ده کرد، له کاتی جه مینه وه دا هه ردوو له بمم

نووسان بهیه که وه دامنان له نیوانی ههردوو رانمدا، که له نویژده که بوومه وه باوکه فهرمووی: وامه که، جاران ئیمه ئاوامان دهکرد به لām له پاشتر پیغه مبه ر (دروودی خودای لسه ر بێ) نهیی ئی کردین له کردنی نه وه، وه فهرمانی پی کردین که دهست بگرین به نه زۆمانه وه له ناو چه مینه وه دا).

٤٢٩- عَنْ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رُكُوعُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسُجُودُهُ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ مَا خَلَا الْقِيَامَ وَالْقُعُودَ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ). (الحديث ٧٩٢- طرفاه في: ٨٠١، ٨٢٠). (٣٧٥)

بهراء (رمزی خوی لسه ر بێ) فهرمووی: ماوهی چه مینه وه کوپنووش و پشت راست کردنه وه له چه مینه وه دانیشتنی نیوانی دوو کوپنووشهکانی پیغه مبه ر (دروودی خودای لسه ر بێ) لهیه که تروه نزیک بوون. به لām راوهستان بۆ قورئان خویندن و دانیشتن بۆ ته حیات له وان دریز تری بوون، وه که نه وان ماوه که یان کورت نه بوو). (ت/١/٢٨٠/١ ز- ٨٧ ژ- ٥٤٣ = ش/د/ت/ن).

روونکردنه وه:

یهکی له پیاوانی رشتهی ئهم فهرموودمیهیه که چوارم که سه له رشتهیه دا عه بدوهره حمانی کوپی له یلای نه نصاری کوو فی یه، پیاویکی زۆر سه لارو سه نگین بوو، قوتابیهکانی زۆر به چاوی ریزه وه ته ماشایان دهکرد، عه بدولهلیکی کوپی عومهیر ده فهرموئ: جارئ له کوپی عه بدوهره حماندا، چه ند که سی له هاوڕێیانی پیغه مبه ر دانیشتبوون، نه وانیش وه که خه لکه که ی تر گوئ یان له فهرمووده ی دهگرت و دلایان دابوو یه، له هه شتاوسی ی کۆچیدا له روبرای به صهردا خنکا. رهزاو رهحه تهی خودای ئی بێ.

٤٣٠- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي يَتَأَوَّلُ الْقُرْآنَ). (الحديث ٧٩٤ - أطرافه في: ٨١٧، ٤٢٩٣، ٤٩٦٧، ٤٩٦٨) (٣٧٦)

عائشہی ھاوسہری پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) دمفہرموی: یاسای پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) وابوو لہکورنوووشو چہمینہوہدا دہیفہرموو: (سبحانک اللہم ربنا وبحمدک اللہم اغفر لی): خودایہ! تو خودایہکی پاکو بی نہنگیت، نہی پەرورمدگارم! لہسایہی خوٹہوہیہ کہمن تہسبیحو سوپاسو ستایشی تودمکہم، نہی خودایہ لیہ خوٹہ (ت/٢٧٢/١ - ٤ ز-٨٣ ژ-٥٢٠ = ش/د/ن).

لہگیرانہوہیہکی تری نہم فہرمووہیہدا. کہفہرمووہی ژمارہ: ٨١٧ یہ لہفہتحوہلباریدا، عائشہ (ہزی خوی لہ ہی) فہرمووی پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) لہناو چہمینہوہو کوورنوووشیدا بہزوری دہیفہرموو: (سبحانک اللہم ربنا وبحمدک اللہم اغفر لی) مہبہستی لہمہ ٹہوہوہو ٹہو فہرمانہی خودا جی بہجی بکا، کہخودا لہم ئایہتہدا داوای ٹہوہی ئی دہکا، کہ دمفہرموی: (فسبح بحمد ربک واستغفر انہ کان تواباً) نہصر ٣/١١٠ - (ت/٢٦٧/٧ - ١ ز-٨٨ ژ-٤٢٣٢ تاج-٤ = ش).

٤٣١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا قَالَ الْإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَ فَقُلُوا: اللَّهُ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ). (الحديث ٧٩٦ - طرفه في: ٣٢٢٨) (٣٧٧)

ٹہبوہورہیرہ (ہزی خوی لہ ہی) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) فہرمووی: کاتی پیٹنویژ گوتی (سمع اللہ لمن حمدہ) نیومیش بلین: (اللہم ربنا ولك الحمد) چونکہ فریشتہکانیش وہک نیوہ لہم کاتہدا وادہلین، دہی ھہرکہسی بوئی ری

بكهوى له گهڻ ئهوانا ئهم وشه پيرۆزميه بلىٰ خودا له گوناھى له وه بهرى خوش دهبى). (ت/١/٢٧٤ ز- ٨٤ ژ- ٥٢٥ = ش/د/ت/ن).

روونکردنه وه:

ههركهسى سوورمى فاتىحا بخوينى، له نوێژدا ياله كاتى ترا، سوننه ته ئامين بكا، سوننه ته بۆ خهلكى تريس ئامين بكهن، چ له ناو نوێژدا بن، چ له ناو نوێژدا نه بن به لام بۆكهسى له ناو نوێژدا بى راجيايى تيا دايه، هه ندی له زاناكان دمفرموون هه ر له گهڻ پيشنوێژى خويدا سوننه ته وه بهس. له سه ر ئهم بنياته (سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد) يش ئاوايه.

٤٣٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (لَأَقْرَبَنَّ صَلَاةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقْنُتُ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَصَلَاةِ الْعِشَاءِ وَصَلَاةِ الصُّبْحِ بَعْدَ مَا يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَيَدْعُو لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَلْعَنُ الْكُفَّارَ). (الحديث ٧٩٧- أطرافه في: ٨٠٤، ١٠٠٦، ٢٩٣٢، ٣٣٨٦، ٤٥٦٠، ٤٥٩٨، ٦٢٠٠، ٦٣٩٣، ٦٩٤٠). (٣٧٨).

ئه بهوهوره يره (همزى خوى لى بن) فه رمووى: به خودا كه به ر نوێژيتان بۆ ده كه م نزيكى ده كه مه وه له چوئيى نى نوێژ كردنى پيغه مبه ر خويه وه (درووى خوداى له سه ر بن) ده ستوورى ئه بهوهوره يره وابوو له دوا ركاتى نوێژ ده كانى نيو مپروو خه وتنان و به يانى دا له پاش گوته ي (سمع الله لمن حمده) وه، قونووتى ده خویندو نزای چا كه ی بۆ موسولمانه كان ده كردو نه فرمت و له عنه تى له بى بپرواكان ده كرد. (ت/١/٢٨٧ ز- ٩٢ ژ- ٥٦١).

٤٣٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ الْقُنُوتُ فِي الْمَغْرِبِ وَالْفَجْرِ). (الحديث ٧٩٨ طرفه في: ١٠٠٤). (٣٧٩).

ئەنەس (پرمزی خوای لى بى) فەرمووی: لەسەرەتاوە لەنوێژی شیوان و لەنوێژی بەیانی دا قونووت ھەبوو. (ت/١/٢٨٧/١ ز-٩٢ ژ-٥٥٩ = ش/ د/ت/ ن).

٤٣٤- عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرْقِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا يَوْمًا نُصَلِّي وَرَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكْعَةِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ قَالَ رَجُلٌ وَرَاءَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ مَنْ أَلْتَكَلَّمَ قَالَ أَنَا قَالَ رَأَيْتُ بَضْعَةً وَثَلَاثِينَ مَلَكًا يَتَدَرُّونَهَا أَيُّهُمْ يَكْتُبُهَا أَوَّلُ). (الحديث ٧٩٩). (٣٨٠)

رێفاعةى كورێ رافیعێ ئەل-زورەقى (پرمزی خوای لى بى) فەرمووی: روژی لەپشتی پیڤەمبەرەو (دروودی خودی لەسەر بى) نوێزمان بەکۆمەڵی دەکرد، ھەزەرت (پرمزی خوای لى بى) کە لە ڤەمبەرەو سەری ھەڵبێ فەرمووی: (سمیع اللہ لمن حمدہ: ھەرکەسى سوپاسی خودابکا، بەنیازی پاداشی باش، خودا سوپاس و نیازەکەى ڤەبوول دەکا، ڤیاویکیش لەپشتیەو ھوو گوتی: (ربنا ولك الحمد حمداً كثيراً طیباً مبارکاً فیہ: خودایە! سوپاسیکی پاکی پیرۆز بۆتۆ لەسەرئەو ھەسوپاس و نیازمان گیرا دەکەى!) جاکە پیڤەمبەر (دروودی خودی لەسەر بى) لەنوێژەکەى ئی بۆو، فەرمووی: (ئەو ھەکى بۆو ئەو ڤەسە جوانەى کرد؟ ڤیاو ھەکە گوتی: من بووم. فەرمووی (دروودی خودی لەسەر بى): (چاوم ئی بۆو زیاتر لەسی فریشتە ڤەلاماریان داو ڤۆستیانەو، ھەریەکە لەوان ڤەلەى بۆو کەخۆی لەپیشا بینووستیەو). (ت/١/٢٧٣/١ ز-٨٤ ژ-٥٢٣ = ش/ د/ ن).

رافە و شیکردنەو:

ڤیاوانی ڤشتەى ئەم فەرموودەى ئەم زاتانەن: عەبدوللای کورێ مەسلەمە، مالیکی کورێ ئەنەس، نەوعمیمی کورێ عەبدوللای ئەل - موحمیر، عەلى کورێ

یہ حیای کوپری خہ للادی ئہل - زورہقی، یہ حیای کوپری خہ للاد، ریفاعہی کوپری رافیعی ئہل - زورہقی.

ئہم چہند سہرنجہ لہم رشتہ یہدا رہچاو دہکړښ، کہلہ زانستی فہرموودہدا بایہخی خوځیان ہہیہ، بؤ پیادہکړدنی ئہم جوړہ زانستو زاراوانہ لہ زمانی کوردیدا، بہمہ بہستی دہولئہ مہند کړدنی لہہموو بواریکا دہیان نووسین، بہپشتی خودا ئہم جوړہ ہہنگاوہ بؤئہم بابہتہ دہبن بہسہرمہ شقو سہرچاوہ:

۱- یہ حیای کوپری خہ للاد ہرازای ریفاعہی کوپری رافیعیہ، کاتئ لہدایک دہبئ پیغہمبہر (مروودی خودی لہسہر ہی) بہدہستی پیروزی فریشکی شیرین دہکا، کہواتہ دادہنرئ بہسہحابہ، بہلام لہہاورئ منالہکانہ.

۲- پیاوانی ئہم رشتہ یہ ہہموویان مہدینہیین.

۳- لہم رشتہ یہدا گیرانہوہی گہورہتر لہپچووگترہوہ ہہیہ، کہلہ زاراوہی فہرموودہدا پئ ی دہگوترئ (ریوایہتی ئہکابیر لہئہصاگیرہوہ). چونکہ نوعہیم بہتہمہن لہعہلی گہورہترہو لہومرگرتنی فہرموودہدا لہو لہپیشترہ.

۴- لہم رشتہ یہدا، بہپئ ی گیرانہوہ، سی کہسی لہتابیعین تیادایہ، کہنوعہیم و عہلی و یہحیان، گہرجی وہکی تر یہحیا بہہاورئ حلیبہ.

۵- لہروویہکی ترہوہ، گیرانہوہی ہاورئ لہہاورپیہکی ترہوہی تیادا، چونکہ یہحیایش بہرپیئاسہی ہاورپی پیغہمبہر دہکہوئ.

۶- ئہم فہرموودہیہ موسلیم و ئہبوداوودو نہسائی و طہبہرانیش گیراویانہتہوہ، بہلام مہرج نییہ کہئہوانیش بہہہمان رشتہی پیئشوو گیرابیانہتہوہ، ہہروہا لہفظہکانیشیان جیایہ، ہہتا لہژمارہی فریشتہکانیشا جیاوازی ہہیہ، لہگیرانہوہی موسلیم دا کہلہئہنہسہوہیہ،

دمفهرموى: (چاوم ئى بوو دوازده فرشته پهلاماريان داو قوستانهوه) لهگيرانهوهى طه بهرانيده، كه له نه بوئه پيو به وديه دمه رموى: (سيارده فرشته).

٧- ئه م فهرموودهيه بهلگهيه لهسهرئهوه وپردى ناو نويز بيسراو (مهئثور) يش نه بى دهبى، به لام بيسراوبى زور باشتره.

٨- ريفاعه كورى رافيع نه نصارى يه، خه زره جى يه، خوئى و باوكى و دووبراى، كه ناويان خه لادو ماليك بووه، نامادهى پهيمانى عهقه به بوون، ثوبه بى كورى سه لوول باوكى دايكيتى، له خزمهت خه زره تدا نامادهى گشت مه لبه ندو شهركاگان بووه، بيستو چوار فهرموودهى له په پراوه بابه خداره گانى سونه تدا تو ماركراون، سى فهرموودهى له صه حيحى بوخاريدا ههيه، له لايه نگرانى عه لى بوو، له گه ل پيشه وا عه لى دا نامادهى جهنگى جه مه ل و صه فین بووه، له سه رده مى مه عاوييه دا له چل و يه ك ياله چل و دوودا فه وتى كردووه. رمزای خودايان ئى بى.

٤٣٥- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ كَانَ يَنْعَتُ لَنَا صَلَاةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ يُصَلِّي وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامَ حَتَّى يَقُولَ قَدْ نَسِيَ). (الحديث ٨٠٠ - طرفه في: ٨٢١) (٣٨١)

نه نه س (رمزى خوئى لى بن) گه لى جار چوئيتى ي نويزى پيغه مبهرى روون دمكردهوه. ثابت فهرمووى: جاكاتى كه نويزى ده كرد، كه سه رى له چه مينه وه هه ل دهبى نه ومنده به پيوه راده وه ستا، ته نانهت زمينمان بوئه وه ده چوو: كه له بىرى چوو دابنه وئى بو كړنووش.

(٢٨١) أخرجه مسلم في الصلاة، باب: اعتدال أركان الصلاة وتخفيفها في تمام لست أدري ما المقصود بقول الشيخ العيني: وهذا الحديث تفرد به البخارى (ج/٦/٧٨٨) لاحظ خاتمة أبواب صفة الصلاة في فتح البارى. المترجم.

راقه و شیکردنه وه:

ئهم فهرموودهیه گێرانه وهیه کی تری فهرمووده ی ژماره چوار سه وه سیی ونۆیه، که له دوا وه دی، لێره شوعبه به کورتی له ئابیته وه له ئه نه سه وه ده یگێر پێته وه، له وێ حه ممدای کوری زهید له پابیته وه له ئه نه سه وه به درێژی ده یگێر پێته وه. ده قی گێرانه وه ی ژماره (٤٣٩) له موسلیم دا، له گه ل جیاوازییه کی زۆر که م له بێژه کهیدا، له باسی (اعتدال ارکان الصلاة و تخفیفها فی تمام) دا هه یه. که چی عه للامه ی عهینی له عومده متول قاریندا ده فهرموئ: (وهذا الحدیث تفرد به البخاری - ج/٦ / ١٨٨/٧٦) واته: ئهم فهرموودهیه له تاکه کانی بوخارییه، واته: موسلیم نه یگێر پوه ته وه. به لام شیخی عه سقه لانی له (خاتیمه ی ئه بابو صیفه تی سه لات) دا، ئاماژه به وه ده کا که له موسلیم هه یه.

٤٣٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ يَدْعُو لِرِجَالٍ فَيَسْمِيهِمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَيَقُولُ اللَّهُمَّ أَلْحِ الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ وَسَلَمَةَ بْنَ هِشَامٍ وَعِيَّاشَ بْنَ أَبِي رَبِيعَةَ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطَأَتَكَ عَلَى مُضَرَ وَاجْعَلْهَا عَلَيْهِمْ سِنِينَ كَسَنِي يُوسُفَ وَأَهْلَ الْمَشْرِقِ يَوْمَئِذٍ مِنْ مُضَرَ مُخَالِفُونَ لَهُ). (الحدیث ٨٠٤ طرفه فی: ٧٩٩). (٣٨٢)

ئه بابو هرهیره (رهزای خوی لهن به) فهرمووی: پێغه مبه ری خوا (برووی خودی لهن به) ده ستووری وابوو که سه ری له چه مینه وه به رزده کرد وه ده یفه رموو: (سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد) وه نزای ده کرد بو چه ند پیاوئ له موسو لمانان که گیرۆ ده بوو بوون به ده ستی بی بر واکانه وه، وه به ناوی خویان له ناو نوێژه که دا ناوی ده هیان وه ده یفه رموو: (خودایه! وه لیدی کوری وه لیدو

سه له مهی کوری هیشامو و عه ییاشی کوری نه بوره بیعه و هه موو موسولمانه لازم بوونه کان، لهدهستی دیلی ی بیپروا کان رزگار بکه. خودایه! له هوزی موزهر هه لپیچه و تهنگیان پی هه لچنه و لایان لی بپر مردو و تووشی قاتوقری یه کی وایان بکه، ودهک جهوت ساله گرانیه که ی سهردهمی یووسف).

نهو سهردهمه ییش - خه لکی خو ره لآت که له هوزی موزهر بوون (له دزی بیغه مبه ربوون). (ت/٤/٢٨٨/١ = ز ٩١- ژ ٥٦٢ = ت/٦/٨٣/٢٢)

٤٣٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّاسَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ هَلْ تُمَارُونَ فِي الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ ذُوهُ سَحَابٌ قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَهَلْ تُمَارُونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ ذُوْنَهَا سَحَابٌ قَالُوا لَا قَالَ فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ يُخْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْ فَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الشَّمْسَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الْقَمَرَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الطَّوَاغِيتَ وَتَبَقَى هَذِهِ الْأُمَّةُ فِيهَا مُنَافِقُوهَا فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ هَذَا مَكَانُنَا حَتَّى يَأْتِيَنَا رَبُّنَا فَإِذَا جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَاهُ فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ أَأَنْتَ رَبُّنَا فَيَدْعُوهُمْ فَيَضْرِبُ الصِّرَاطَ بَيْنَ ظَهْرَانِي جَهَنَّمَ فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأَمْرِهِ وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ أَحَدٌ إِلَّا الرُّسُلَ وَكَلَامُ الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ اللَّهُمَّ سَلِّمْ وَسَلِّمْ وَفِي جَهَنَّمَ كَلَالِبُ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ هَلْ رَأَيْتُمْ شَوْكَ السَّعْدَانِ قَالُوا نَعَمْ قَالَ فَإِنَّهَا مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ قَدْرَ عَظَمِهَا إِلَّا اللَّهُ تَخْطِفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ فَمِنْهُمْ مَنْ يُوبِقُ بِعَمَلِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يُخْرَدُلُ ثُمَّ يَنْجُو حَتَّى إِذَا أَرَادَ اللَّهُ رَحْمَةً مَنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ أَمَرَ اللَّهُ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ فَيُخْرِجُونَهُمْ وَيَعْرِفُونَهُمْ بِأَنَارِ السُّجُودِ وَحَرَمِ اللَّهِ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ فَكُلُّ ابْنِ آدَمَ تَأْكُلُهُ النَّارُ إِلَّا أَثَرَ السُّجُودِ فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ قَدْ امْتَحَشُوا فَيَصْبُ عَلَيْهِمْ مَاءُ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ ثُمَّ يَفْرُغُ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ وَيَبْقَى رَجُلٌ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ النَّارِ دُخُولًا الْجَنَّةَ مُقْبِلٌ بِوَجْهِهِ قَبْلَ النَّارِ فَيَقُولُ يَا رَبِّ

اَصْرَفَ وَجْهِي عَنِ النَّارِ قَدْ قَشَبْنِي رِيحُهَا وَأَحْرَقَنِي ذَكَوُهَا فَيَقُولُ هَلْ عَسَيْتَ إِنْ فَعَلْتَ ذَلِكَ بِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَ ذَلِكَ؟ فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ فَيُعْطِي اللَّهُ مَا يَشَاءُ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيَصْرِفُ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ فَإِذَا أَقْبَلَ بِهِ عَلَى الْجَنَّةِ رَأَى بَهْجَتَهَا سَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ قَالَ يَا رَبِّ قَدْ مَنِي عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ الْعُهُودَ وَالْمِيثَاقَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنْتَ سَأَلْتَ؟ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لَا أَكُونُ أَشَقَى خَلْقِكَ فَيَقُولُ فَمَا عَسَيْتَ إِنْ أُعْطِيتَ ذَلِكَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَهُ؟ فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ لَا أَسْأَلُ غَيْرَ ذَلِكَ فَيُعْطِي رَبُّهُ مَا شَاءَ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيَقْدُمُهُ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا بَلَغَ بَابَهَا فَرَأَى زَهْرَتَهَا وَمَا فِيهَا مِنَ النَّضْرَةِ وَالسُّرُورِ فَيَسْكُتُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ أَذْخِلْنِي الْجَنَّةَ فَيَقُولُ اللَّهُ وَيَحْكُ يَا ابْنَ آدَمَ مَا أَغْدَرَكَ أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ الْعُهُودَ وَالْمِيثَاقَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي أُعْطِيتَ؟ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لَا تَجْعَلْنِي أَشَقَى خَلْقِكَ فَيَضْحَكُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ ثُمَّ يَأْذُنُ لَهُ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ تَمَنَّيْتُ حَتَّى إِذَا انْقَطَعَ أُمْنِيَّتُهُ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ كَذَا وَكَذَا أَقْبَلَ يُذَكِّرُهُ رَبُّهُ حَتَّى إِذَا انْتَهَتْ بِهِ الْأَمَانِيُّ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ لِأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَالَ اللَّهُ لَكَ ذَلِكَ وَعَشْرَةَ أَمْثَالِهِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَمْ أَحْفَظْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا قَوْلَهُ لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ إِنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ ذَلِكَ لَكَ وَعَشْرَةَ أَمْثَالِهِ. (الأحدِيث ٨٠٦ - طرفاه في: ٦٥٧٣، ٧٤٣٧) (٣٨٣)

ديسان نه بوهورهيره (همزای خوی لی بی) فهرمووی: یاران عهرزی حه زره تیان کرد: قوربان! نهی پیغهمبهری خودا! نایاله پروژی قیامه تا خودای خویمان به چاوی سهرده بینین؟! فهرمووی (دروودی خودای لهرسر بی): (شهوی چواردهی مانگ که سایه قهی سامان بی و یهک پهله ههور به ناسمانه وه نه بی، له دیتنی مانگ به ناسمانه وه هیچ گومانان بو پهیدا ده بی؟). گوتیان: نه، نهی پیغهمبهری خودا!

فەرەمۆی: (ئەی بەرپۇژی نیوەپۆ، کەخۆر هەور بەری نەگرتنی، لەدیتنی خۆردا گومانناتان بۆپەیدا دەبی؟) عەرزیان کرد: نەخەیر.

حەزەرەت (پەزەنی خۆی لەسەر) فەرەمۆی: (دەئاوا بەبی شەك و گومان بەئاسانی خودای خۆتان بەچاوی سەردەبینن. لەرپۆژی قیامەتا سەرچەم مەردوم حەشر دەکری، بەفەرمانی خودا بانگەواز دەکری: هەرکەسی چى پەرستووو لەجیهانا، بائیستا شوینی ئەوشتە بکەوێ. ئیتر هەیانە خۆرپەرست بوو لەوورژەدا شوینی خۆردەکەوێ، وەهەیانە مانگی پەرستووو شوینی مانگ دەکەوێ، وەهەیانە شوین گومراکەرە سەرکەشەکان دەکەون، لەشەیتان و بتو کۆلەنانی و جادووبازو ئەمانە، چونکە لەجیهانا ئەوانەیان پەرستووو. ئەم نەتەوێ ئیسلامە لەوێ دەمێننەو وەچاومپوانی پەرورەدگاری خۆیان دەکەن، ناپاکەکانیشیان هەر لەناودایە، جابخودای گەورە لەسەر شیوەیی کەنەیناسنەو دێ بۆلایان و دمەفرمۆی: من خودای ئیووم. ئەوانیش دەلێن: ئیمە ئەمە شوینمانە لەم جیگەیه ناچولێین هەتا خودای خۆمان دێ بۆلامان لەسەر ئەو شیوەیهی کەپرون و ئاشکرایە لەلامان و پیغەمبەران پێیان راگەیانددوین، ئیمە کاتی پەرورەدگارمان هات دەیناسین. ئەوسا خۆی بالادەست و خاوەن شکۆ، تەشریف دێنی بۆلایان و دمەفرمۆی: من خودای ئیووم: ئەوانیش دەلێن: بەلێ راستە تۆخودای ئیمە، ئەوجا خودا بانگەوازیان لێ دەکا، لەپاشا پردی سیرات کەلەموو باریکترو لەشمشیر تیژترە، بەسەر پشتی دۆزەخ دا رادەکێشێ، وەمن یەکەم کەس دەبم لە پیغەمبەران کەئۆمەتم لەو پردەو دەپەرپێنمەو.

و لەو وورژەدا لەبەر سام و ترس، جگە لە پیغەمبەران، کەس زات ناکا کەقسە بکا، فەرمايشتی پیغەمبەرانیش لەو وورژەدا بریتی یە لەو خۆش خۆش دمەفرمۆون: ئەی خودایە! بەبی وە، ئەی خودایە سەلامەتیا بفرمۆو.

لەدۆزەخا جۆرە قولاپی ھەبە، وەك دێرکە کەئووی وایە، خۆدێرکە کەئووتان بەجاوی خۆتان دیوہ؟ گوتیان: بەئێ دیومانە. فەرمووی: (دەلەسەرشیوہی دێرکە کەئەووی یە، بەلام بەس خودا خۆی ئەندازە ی گەورەبیەکە ی دزمانی، جاکاتی خەلکەکە دەیانەووی بەسەرپردی سیراٹا بپەرئەوہو بپۆن بۆ بەھەشت ئەو قولاپانە لەم بەرو ئەوبەری پردی صیراٹەوہ پەلاماریان دەدەن و بەھۆی کاری بەدیانەوہ دەیان فرینن بۆناو دۆزەخ، جاھەیانە بەھۆی کردەوہی نالەباریانەوہ بەفەتارەت دەچن، ھەیشیانە لەبەر کردەوہی بەدی خۆی قولاپەکان ئەنجن ئەنجنیان دەکەن، لەپاشا رزگاریان دەبی، ھەتا کاتی خودا خواست دەکا کەپرەحم بەو بپروادارانە بکا، کەھیشتا لەدۆزەخ دا ماون و دۆزەخین، فەرمان بەفریشتەکان دەکا: کەھەرکەسی خواپەرست بووبی لەدۆزەخ دەری بەینن، ئەوانیش لەدۆزەخ دەریان دەھینن و بەشوینەواری کورنووشت باومپدارەکان لەناو ئاگردا دەناسنەوہو دەریان دەھینن، چونکە خودای گەورە شوینەواری کورنووشتی لەئاگر قەدەغەکردوہ، ئاگری دۆزەخ تەوێلی موسوئلمان ناسووتینی، ئیتەر لەدۆزەخ دینە دەرەوہ. کاتی دینەدەرەوہ بوون بەسووتەمەرۆ، جاناوی ژیانیان پیا دەکەن، ئیتەر وەك تۆمە ی ناو لیوہی لاڤاو سەوز دەبنەوہو دەبنەوہ بەمرۆڤیکی ئاسایی.

ئەوجا خودا لەدادگایی نیوانی بەندەکانی ئی دەبیئەوہ، پیاویکیان لەنیوانی بەھەشت و دۆزەخا دەمین، دواترین کەسە کەدەجیئە ناو بەھەشت، دۆزەخ بەرەو رووی دەبی، جادەئێ: ئەی خودایە! بەپرەحمەتی خۆت رووم دووربەخەرەوہ لەھەنای ئەم ئاگرە، بەراستی شەراکە ی پڕوکاندووومی و تینی بلیئسەکە ی سووتاندووومی، خودایش دەفەرموی: رەنگە ئەگەر ئەم کارەت بۆبکری داوای شتی تریکە ی؟! دەئێ: نا، بەگەورەبی تۆ داوای شتی ترناکەم، ئیتەر چەندە ی کەخودا مەیلی ھەبی، بەئین و پەیمان دەدا بەخودا کەئەگەر ئەوداخوازییە ی جی بەجی بکا، داوای ھیچی تری ئی ناکا، ئەوجا خودا رووی

له ئاگره که دوور ده خاته وه، جاکاتی روو ده کاته به ههشت و گهشی و ناسکی و نازدارییه که ی ده بینی، نه وهنده ی چه زی خودای له سه ربی بیده نگ ده بی، له پاشتر ده ست ده کا به پاپانه وه ده لی؛ خواجه گیان! بمبه ره پی شه وه بو به رد مرگای به ههشت؟ خودایش ده فهرموئ؛ ئه ی تو به لئن و په یمانت به من نه دا، که له وم زیاتر داوای هیچی تر نه که ی؟ بهنده که ده لی؛ ئه ی پهرومردگارم! ئومید ده کم که نه بم به به ده به خترین دروستکراوانی تو که له دۆزه خ در چوون، خودایش پی ی ده فهرموئ؛ خو له مه زیاتر، نه گهر پیت بدری، داوای شتی ترناکه ی؟ ده لی؛ نه خهیر به گه وره یی تو داوای شتی ترناکه م جگه له م داوایه، ئیتر نه وهنده ی چه زی خودای له سه ربی دیسان به لئن و په یمان دها به خودا که داوای زیاتر نه کا، نه و جا ده یباته پی شه وه بو به رد مرگای به ههشت، جاهر له گه ل ده گاته به رد مرگای به ههشت و چاوی به و نازو نیعمه ت و گشت به هره و خوشی و ناسک و نازدارییه ی ده که وئ، که واله ناویدا، سه رسام ده بی و نه وهنده ی چه زی خودای له سه ربی بی هنگ ده بی، نه و جا ده لی؛ ئه ی خودایه! بمبه ره ناو به ههشته وه.

خودای بالاده ست و خاوه من شکو ده فهرموئ؛ ئه ی هاوار له ده ست بی په یمانی ی تو ئه ی ئاده میزا دا! چهنده بی په یمانیت! خو تولا ی خو ت ئه و هه مکه به لئن و په یمانه ت به من دا که ئیتر داوای زیاتر نه که ی که چی جار له گه ل جارابی به لئن تر در ده چی ت؟! ده لی؛ ئه ی پهرومردگارم مه مکه به به دترینی دروستکراوانی خو ت، جاخودای گه وره له کاری ئه م بهنده یه ی خو ی پیکه نینی دی و ئی ی رازی ده بی و نه و جا ریگه ی دها ده چی ته ناو به ههشت و پی ی ده فهرموئ؛ ئه ی یهنده ی من ئاواتت چییه داوای بکه، هه تا پی تی بده م و ئاواتت گشتی به ی نه دی، نه ویش خو زگه یه کی زور ده خوازی و داوای هاتنه دی که لی ئاوات ده کا، هه تا هه رچی ده وئ داوای ده کا و ئاواتی تری نامینی، نه و سا خودای بالاده ست و خاوه من شکو خو ی شتی بیر ده خاته وه و پی ی ده فهرموئ؛

لەم چەشنەو لەوجۆرەى تریش داوا بکە، ئەوانەى کەخۆى لەبیری نەما بوو، خودا بیری دەخاتەو، تاگۆتایى ئەو پەرى خۆزگەو ئاواتى دى و ئیتەر ئاواتى تری نامینى کەداواى بکا، ئەوجا خودا پىی دەفەرموی: ئەمەو ئەوئەندەى تریش لەگەلیدا بۆتۆ).

ئەبوسەعیدى خۆردى بەئەبوهورەیرەى فەرموو: (پێغەمبەر (درووى خۆى لەسەر بى) دەیفەرموو: خودا پى دەفەرموی: ئەمەو دە ئەوئەندەى تریش لەگەلیدا بۆتۆ!).

ئەبوهورەیرە رمزای خودا لەئەوو لەئەبوسەعیدبى - فەرمووی: ئەوئەندەى کە لەفەرمايشتى پێغەمبەر خۆى لەبەرم کردوو ئاوايه: (ئەمەو ئەوئەندەى تریش لەگەلیدا بۆتۆبى).

ئەبوسەعید (رمزى خۆى لى بى) فەرمووی: دەى من لە حەزرتەم بیست کەخودا پى دەفەرموی: (ئەمەو دە ئەوئەندەى تریش لەگەلیدا بۆتۆبى ئەى بەندەى من!).

راڤەو شیکردنەو:

لەودنیايش سویند دەمینى، تاقیکردنەو دەمینى، پارانەو لەخودای گەرە سوودى هەیه، درۆدەمینى، خودای گەرە بەچاوى سەر دەبینرى، بەلام بەبى دیاریکردنى جى و تەحەییوزو شتى وا. مەبەست لەپیکەنینى خودا پىو یستى واتایەتى (واتە: لازمى مەعنايەتى) کەبرىتییه لەپىخۆشبوون و لىپازیبوون، پردى سیرات راستە، هەمووگەسى بەسەرىدا تیدەپەرى، بەلام تاوانبار لى بەردەبیتەو بۆناو دۆزەخ!

۴۳۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظَمٍ عَلَى الْجَنَّةِ وَأَشَارَ بِيَدِهِ عَلَى أُنْفِهِ وَالْيَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ وَلَا تَكْفِتَ الثِّيَابَ وَالشَّعْرَ). (الحديث ۸۱۲) (۳۸۴)

ئىبنوعەبباس (زمزى خوارى لى بىز) فەرموۋى: پېغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بىز) فەرموۋى: (خوداى گەورە فەرمانى پىم كىردوۋە كەلەسەرئەم حەوت ئىسكە گورنووش بىبەم لەسەر تەوئىل و ھەردوۋ بەرى دەست و ھەردوۋ ئەژنۆۋ لەسەرنوۋكى ھەردوۋپى) بەدەستىشى حەزەمت (زمزى خوارى لى بىز) ئاماژەى كىرد بۆ ئەو كەلووتىش بۆمەبەستى گورنووش لەسەربىردن، بەشېكە لەتەوئىل و مەفرموۋىشى: (ھەروا فەرمانم پى كىراۋە كەجل و بەرگىش كۆنەكەينەو، وەك ھەلكرىنى چاكى كەواۋ بەستىنى فەقىانەو شتى وا، وەقزىش خىرەئەدەين).

٤٣٩- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (إِنِّي لَا أَلُو أَنْ أَصَلِّيَ بِكُمْ كَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِنَا قَالَ ثَابِتٌ رَأَى الْحَدِيثَ كَانَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ يَصْنَعُ شَيْئًا لَمْ أَرَكُمُ تَصْنَعُونَهُ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامَ حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ قَدْ نَسِيَ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ قَدْ نَسِيَ). (الحديث: ٨٢١ طرفه في: ٨٠٠). (٣٨٥)

ئەنەس (زمزى خوارى لى بىز) فەرموۋى: دۇنيا بىن لەو كەمەن كەمتەرخەمى ناكەم لەوودا، كەبۇخۇم چۆن پېغەمبەرم دىو كەنوئىزى كىرد بۆمان، منىش ئاۋا نوئۇتان بۆبكەم. ئابىت كەپراۋى ئەم فەرموۋدەيەيە لەئەنەسەو دەفەرموۋى: جاران ئەنەس شىتىكى دەكىرد، نابىنم كەئىو بەيكەن، ئەنەس لەناۋ نوئۇدا كەسەرى لەچەمىنەو ھەلدەبىرى، ئەوئەدە بەپىو رادەوئەستەۋ نزاۋ وىردى دەخوئەد تەنەت زەينمان بۆئەو دەچوۋ: كەلەبىرى چوۋە دابنەوئ بۆ گورنووش، لەنىۋانى ھەردوۋ كورنوشەكانىش دا ھەروەھا). (ف - ٤٣٥).

٤٤٠- (بىروانە فەرموۋدەى ژمارە: ٣١٤) (اعتدلوا في السجود...). (ر - ٣١٤).

٤٤١- عَنْ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ اللَّيْثِيُّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فَإِذَا كَانَ فِي وَثْرٍ مِنْ صَلَاتِهِ لَمْ يَنْهَضْ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَاعِدًا). (الحديث ٨٢٣). (٣٨٦)

مالیکی کوری حوودیریتی-ئەل-لەیتی- (پەزەیی خۆی لێ بێ) فەرمووی: بەچاوی خۆم پیغەمبەرم دی، کاتی لەپرکاتی یەکەم و لەپرکاتی سێیەم، هەڵ دەسایەو، کەرکاتە تاکەکانی نوێژن، یەکسەر هەژنە دەستایەو، بە لکەو کەمێ دادەنیشت، ئەوسا هەڵ دەسایەو بەپرکاتی نوێ). (ت/١/٢٨١/١ ز-٨٨ ز-٥٤٦ + ز-٨٧ ف-١، ٢، ٣).

٤٤٢- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ صَلَّى: فَجَهَرَ بِالتَّكْبِيرِ حِينَ رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ وَحِينَ سَجَدَ وَحِينَ رَفَعَ وَحِينَ قَامَ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ وَقَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث ٨٢٥). (٣٨٧)

ئەبوسەعیدی خۆدی لەمەدینە بەرنوێژی کرد بۆ موسوڵمانان، کاتی سەری لەکوورنوشی یەکەم هەڵبڕی و کاتی لەپاش تەحیاتی یەکەم هەڵسایەو، لەهەموو ئەم کاتانەدا بەدەنگی بەرز ئەللاھوئەکبەری دەکرد، وەفەرمووی: پیغەمبەرم بەچاوی خۆم دیوێ لەسەر ئەم شیوێە نوێژی دەکرد).

٤٤٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّهُ كَانَ يَرَى عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (يَتَرَبَّعُ فِي الصَّلَاةِ إِذَا جَلَسَ فَفَعَلَتْهُ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ حَدِيثُ السَّنِّ فَتَهَانِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَقَالَ إِنَّمَا سُنَّةُ الصَّلَاةِ أَنْ تَنْصِبَ رِجْلَكَ الْيُمْنَى وَتَنْتَبِي الْيُسْرَى فَقُلْتُ إِنَّكَ تَفْعَلُ ذَلِكَ؟ فَقَالَ إِنَّ رِجْلِي لَأَتَحْمِلَانِي). (الحديث ٨٢٧). (٣٨٨)

(٢٨٦) لاحظ خاتمة أبواب صفة الصلاة في فتح الباري ج/٢/٤٠٩/٨٧٥ المترجم.

(٢٨٧) وهذا الحديث تفرد به البخاري عن أصحاب الكتب (عيني/٦/١٠٠/٢١١) المترجم.

(٢٨٨) لم يوافقه مسلم على تخريجه (فتح الباري/٢/٤٠٩/٨٧٥) المترجم.

عہدوئلای کوری عہدوئلای کوری عومەر (ہمزای خوابان لئ بئ) فہرمووی: باوکم عہدوئلای کوری عومەر، لہتہ حیاتا چوارمشقی دادەنیشت، منیش ئەو کاتە منالکار بووم، لہدانیشتنی تە حیاتا وەک ئەو چوارمشقی دادەنیشتم باوکم رینگەئەوہی نەدامو فہرمووی: وامەگە، چونکە سوننەتە ئاوادابنیشیت بۆ تە حیات: پئی راستت ھە ئنیشیت و پئی چەپت راخەیت. منیش عەرزیم کرد: خۆتۆ خۆت چوارمشقی دادەنیشیت لہتە حیاتا، ئەئەوہبۆ؟ فہرمووی: ئاخەر من قاجم ھە ئم ناگرئ).

٤٤٤- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (أَنَا كُنْتُ أَخْفَظُكُمْ لِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَيْتُهُ إِذَا كَبَّرَ جَعَلَ يَدَيْهِ حِذَاءَ مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا رَكَعَ أَمَكَّنَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ ثُمَّ هَضَرَ ظَهْرَهُ فَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ اسْتَوَى حَتَّى يَعُودَ كُلُّ فَقَارٍ مَكَانَهُ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُفْتَرِشٍ وَلَا قَابِضِهِمَا وَاسْتَقْبَلَ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ فَإِذَا جَلَسَ فِي الرُّكْعَتَيْنِ جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْيُمْنَى وَإِذَا جَلَسَ فِي الرُّكْعَةِ الْآخِرَةِ قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْآخِرَى وَقَعَدَ عَلَى مَقْعَدَتِهِ). (الحديث ٨٢٨). (٣٨٩)

ئەبو حومەیدی ئەل- ساعیدی (ہمزای خوی لئ بئ) بە چەن کەسئ لہ یارانئ پیغەمبەری فہرموو: من لہ ھەمووتان باشتەر ئاگام لیئەتی کە نوێزی پیغەمبەر (دروودی خودی لہ سەر بئ) چۆن بوو: سەر نەجم دەدا کە ئەللاھو ئەکبەری دەکرد، ھەردوو دەستی لہ ناستی ھەردوو شانئ ھەل دەبەری، کە روکوو عیشی دەبرد ھەردوو دەستی لہ ھەردوو ئەژنۆکانی خۆی گیر دەکرد، وەر پیک پشتی خۆی دەچەماندەو، پشت و ملی خۆی پیک لہ یەک ناست بەبئ کووری رادەگرت، کە سەریشی لہ چەمینەو ھەل دەبەری، پیک ھەلە ستایەو قنچ رادەو ستایەو، تایەک یەک بربراگەکانی پشتی دەچوونەو شوینی خۆیان، کە کوپنووشیشی

دهبرد ههردوو لهپی دهستی دادنه، لهسهر زهوییه کهو، بهلام باسکی خویی رانه دهخست لهسهر زهوییه کهو، کهمی باسکهکانی لهکوورنوشا بهرز دهگرت، وهنهیشی دهنووساندن بهلاته نیشتی خویی وه، بهلگوو ههردوو بای خویی بلاوده کردهوه، وهسینگی په نهجکانی ههردوو پیی لهسهر زهوی دادنه، نووکی په نهجکانی قاجی پروویان ده کرده رووگه (قیبله) لهته حیاتی یه کهمیشا لهسهر قاجی چهپی دادنه نیشت و نووکه کهی دهرده کرد، وهپی ی راستیشی هه ل دهنو لهسهر لا رانی خوی دادنه نیشت. (ب/د/ت/ن/ - تاج/ ١/ ٢/٢٧١ ز- ٨٣- ٥١٨).

ئه بوجومهیدی ئه ل- ساعیدی (همزی خوی لئ بئ) سهحابی یه کی ناوداره ناوی عه بدوره حمانی کوپی سهعه ده، ئه نصاری یه، خه لکی مه دینه یه، ئاماده ی ئو حودو مه لئه بندوشه پرگاکانی دوی ئو حود بووه، له پیاوان (ریجال) ی صه حیه یه، له کوئای جینشینی مه عاوییه دا فهوتی کردووه. (همزی خودی ئ بئ).

٤٤٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (وَهُوَ مِنْ أَزْدِ شُرَوْعَ وَهُوَ خَلِيفَ ابْنِي عَبْدِ مَنَافٍ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمْ الظُّهْرَ فَقَامَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ لَمْ يَجْلِسْ فَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ حَتَّى إِذَا قَضَى الصَّلَاةَ وَانْتَهَرَ النَّاسُ تَسْلِيمَهُ كَبَّرَ وَهُوَ جَالِسٌ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ ثُمَّ سَلَّمَ). (الحديث ٨٢٩- أطرافه في: ٨٣٠، ١٢٢٤، ١٢٢٥، ١٢٣٠، ٦٦٧٠). (٣٩٠)

عه بدوللای کوپی مالیک (همزی خوی لئ بئ) که دایکی ناوی بوحه یه یه، که له هوزی نه زدی شه نووئیه، که هاوپه یمانی نه وهی عه بدومه نافه، که یه کی که له هاوپی یانی پیغه مبه ر (دروودی خودی لهسهر بئ) فه رمووی: روژی پیغه مبه ر (دروودی خودی لهسهر بئ) نوپژی نیوه رووی بو کردین، له رکاتی دوه میدا یه کهسهر هه لسا یه وه، ته حیاتی یه که می نه خویند، نوپژ که ره گانش له گه لیدا هه لسانه وه، جاکاتی نوپژ که ی

تہواو کرد، مہر دوم چاومہ پروانی تہوہ بوون کہ سلاو بداتہوہ، لہو کاتہدا بہدانیشتنہوہ تہللاہو تہ کبہری کردو لہ پیش سلاودانہوہدا دوو کورنووشی برد، لہ حیاتی تہو تہ حیاتی کہ لہ یادی چوو بوو، تہو جا سلاوی دایہوہ. خہ لکہ کیش لہ گہل تہودا تہم دوو کورنووشہ یان برد. (ت/١/٣٢٥/٤ ز-١٠٩ ژ- ٦٣٧ = ش/د/ت/ن).

٤٦٤ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْنَا السَّلَامَ عَلَى اللَّهِ، السَّلَامَ عَلَى جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ السَّلَامَ عَلَى قُلَانٍ وَقُلَانٍ فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ فَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ: (التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ)، فَإِنَّكُمْ إِذَا قُلْتُمُوهَا أَصَابَتْ كُلُّ عَبْدٍ لِلَّهِ صَالِحٌ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ). (الحديث ٨٣١ أطرافه في: ٨٣٥، ١٢٠٢، ٦٢٣٠، ٦٢٦٥، ٧٣٨١، ٦٣٢٨). (٣٩١)

عہدوللای کوری مہسعوود (پڑی غوی لہ بے) فہرمووی: لہ پیش دا کہ لہ پستی پیغہ مہرہوہ (دروودی خودی لہسر بے) بہ کو مہل نو یژمان دم کرد، لہ پیش دانانی تہ حیاتی، دہمانگوت: سلاو لہ خودا، سلاو لہ جوبرائیل، سلاو لہ میکائیل، سلاو لہم، سلاو لہو، تا پڑی پیغہ مہر (دروودی خودی لہسر بے) ناوری دایہوہ لیمان و فہرمووی: (التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ ... تاد) واتہ: ہرچی ہوئی قہدرو پڑہ ج بہ گو فتار ج بہ کردار، و دہہرچی سہرچاودی پاکی و خاوی نییہ تہمانہ ہہموویان لہر استیدا ہہرشایستن بو خودای مہزن، دروود لہسر تو تہی پیغہ مہری خودا لہ گہل رچمہت و بہرہ کەتی خودا، دروود لہسر رئیہ میش و لہسر ہہموو بہندہ باشہکانی خودا، شایہتی دہدم کہ ہہر خودا خودایہ، خودای تر نییہ،

وہشایہ تی دہدم کہ موحمہ مہد بہندہو پیغہ مبہری خودایہ نیتر سلاو و دروودہ کہتان بہرہ موو بہندہیہ کی باشی خودا دہکہوی، خوئی ئو بہندہیہ لہسہ رزموی بی، وہ خوئی لہناسمان بی، ئہو سلاووی ئیوہ کہلہسہر ئہم شیوہیہ بی دہیگریتہوہ. (ت/١/٢٥٢/ ١٢ ز- ٧٢ ز- ٤٨٠ ش/د/ت/ ن) پروانہ فہرموودہی ژمارہ (٤٤٩).

٤٤٧ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرْتُهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَدْعُو فِي الصَّلَاةِ: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ) فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ مَا أَكْثَرَ مَا تَسْتَعِذُ مِنَ الْمَغْرَمِ فَقَالَ إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا غَرِمَ حَدَّثَ فَكَذَبَ وَوَعَدَ فَأَخْلَفَ). (الحديث ٨٣٢ - أطرافه في: ٨٣٣، ٢٣٩٧، ٦٣٧٥، ٦٣٧٦، ٦٣٧٧، ٧١٢٩) (٣٩٢)

عائیشہی ہاوسہری پیغہ مبہر دروودی خوا لہ پیغہ مبہرو رمزای خودا لہاوسہرہ پاکیزہکانی - فہرمووی: دہستووری پیغہ مبہر وابوو، لہنویرڈا، لہکوٹای تہحیاتدا، لہپیش سلاودانہوودا، دہیفہرموو: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ): خودایہ! پہنا دہگرم بہتو لہسزای گوڑ، پہنادہگرم بہتو لہنازاوہو ناشووبی جہجالہکویرہی جادووگہر، پہنادہگرم بہتو لہنازاوہی ژیان و مردن، خودایہ! پہنادہگرم لہتاوانباری و لہباری نالہباری ژیرباری فہرزاری). یہکئی عہرزی کرد: قوربان! بوئہوہندہ دادتہ لہدہست باری ژیر فہرزاری؟ فہرمووی: (چونکہ پیاو کہبوو بہژیر فہرزو قولہوہ تووشی درؤو دہلہسہ دہبی، ئہوجا بہئین دہداو بہئینہکیشی بوئناچیتہ سہر).

رائه و شیکردنه وه:

ئهوبه هرا نه ی لئی و مرده گیرین:

- ١- سزای گوێ راسته وههقه به پئی ئهم فهرموودهیه، كهواته: گوئی به قسه ی موخته زیله وهاوراكانیان نادری، كه نه بوو (نهفی) ی دهكهن.
 - ٢- به لگهیه له سه ره چه سپانی جه جال، كه زوو یادرهنگ هه لده سی.
 - ٣- نیشانه ی ئه وهیه كه قه رزاری هو ی شوورده یی هه ردوو جیهانه.
 - ٤- پرسیار كه ره كه، به پئی گیرانه وه ی نه سائی عایشه خو ی بووه.
 - ٥- له م فهرموودهیه وه دم ده كه وئ كه په ناگرتن به په نای خودا له شتی خراب سوننه ته، به لكوو گه ئ جار په ناگرتن له شتی ره وایش، وهك قه رزو سوال، كه سه ر ده كیشن بو شتی خراب، هه رسوننه ته. هه رچیش سوننه ت بی قازانجی نایینی و جیهانی ههیه (ت/١/٢٩٠ ز- ٩٣ ژ- ٥٦٥ = ش/د).
- ٨ ٤- عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (عَلَّمَنِي دُعَاءَ أَذْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي قَالَ قُلْ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ). (الحدیث ٨٣٤- طرفاه فی: ٦٣٢٦، ٧٣٨٨) (٣٩٣)
- ئهوبه كری سه دیق (رمزی خوای لئ بئ) فهرمووی به پیغه مبه ره (دروودی خودای له سه ره بئ)
- قوربان! نزیه كم فی ربكه، كه له نوێژ ده كه ما بیه كم. فهرمووی (دروودی خودای له سه ره بئ)
- (بلی: اللهم انی ظلمت نفسی ظلماً كثيراً، ولا یغفر الذنوب إلا انت، فاعفر لی مفره من عندك وارحمنی انك انت الغفور الرحیم: خوایه! من زۆرو سته میکی گه ئ زۆرم له خویم كردوو، جگه له تۆكه سی تر راده ی ئه وه ی نییه كه له گونا ه خو ش بی، به لوتفو كه ره می خو ت لیم خو ش به و، میه ربانیم له گه ل بنوینه،

بهراستی ئەو خودایە! تۆ تاوانبەخش و میهرەبانیت (ت/١/٢٩١/٢ ز-٩٣ ژ-٥٦٦ = ش/ت/ن).

٤٤٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا إِذَا كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الصَّلَاةِ: قُلْنَا السَّلَامَ عَلَى اللَّهِ... (انظر: ٤٤٦).

لهگێڕانهوهی ئێرمدا لهناخرهکهیهوه دهفهرموی (دروودی خودی لاسهر بێ): (ئنجای بهنامرزوی خۆی بپاڕیتهوهو چهزی لهچی بێ لهخودا داواى بکا).

راقه و شیکردنهوه:

لهم فهرموودهیهوه ومردهگیرئ پاداشی نزای باشو بهخشینی پاداشی خێرو قورئانخویندن بهزیندوو یابه مردوو دروسته و پێیان دهگا.

٤٥٠- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ قَامَ النِّسَاءَ حِينَ يَقْضِي تَسْلِيمَهُ وَمَكَثَ يَسِيرًا قَبْلَ أَنْ يَقُومَ). (الحديث ٨٣٧- طرفاه في: ٨٤٩، ٨٥٠، ٨٦٦، ٨٧٠، ٨٧٥). (٣٩٤)

ئومموسه لهمه‌ی هاوسه‌ری پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودی لاسهر بێ) دهفهرموی: پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودی لاسهر بێ) دهستووری وابوو که‌سلای نوێژی دهمایه‌وه، که‌می له‌شوینی خۆی دا دهمایه‌وه، هه‌تا ژنان پێش پیاوان برۆن، ئیتر ژنان له‌پاش سلآودانه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر هه‌لده‌ستان و دهرۆیشتن.

راقه و شیکردنهوه:

ئهم فهرموودمیه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر ئهم چه‌ندشته: سلآودانه‌وه‌ی نوێژ چه‌سپاوه، جوونی ژن بۆ چه‌ماعه‌ت بۆ مزگه‌وت ڕه‌وايه، واباشه له‌پاش سلآودانه‌وه‌ی پێش‌نوێژ، له‌پێش پیاوان هه‌لسن برۆن، هه‌تارێ له‌نازاوه بگیری.

٤٥١- عَنْ عِثْبَانَ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّيْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمْنَا حِينَ سَلَّمَ). (الحديث ٨٣٨) (انظر: ٢٦٢) (٣٩٥)

عیتبانی کوپی مالیک (رمزی خودی لیس بن) فہرمووی: لہ پستی پیغہمبہرہوہ
کہ نویژمان بہ جہماعہت دہکرد، نہوکاتہ سلاوی نویژمان دہدایہوہ کہ
پیغہمبہر (درویدی خودی لیسر بن) سلاوی دہدایہوہ.

روونکردنہوہ:

عیتبانی کوپی مالیک نہنصاری یہ، خہزرہجی یہ، فہرموودہی
لہصہحیحہین دا ہہیہ، پیشنویژی ہوزہگہی بوو، کویربوو، بہدری بوو،
پیغہمبہر (درویدی خودی لیسر بن) پہیمانی برایی لہنیوانی نہوو عومہری کوپی
خہطابدا بہست، لہسہردہمی جینشینی مہعاوییہدا لہپاش تہمہنیکی دریژ
فہوتی کرد.

٤٥٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (أَنَّ رَفَعَ الصَّوْتِ بِالذِّكْرِ حِينَ
يَنْصَرِفُ النَّاسُ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ كَانَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ ابْنُ
عَبَّاسٍ كُنْتُ أَعْلَمُ إِذَا انْصَرَفُوا بِذَلِكَ إِذَا سَمِعْتُهُ). (الحديث ٨٤١ - طرفه في: ٨٤٢) (٣٩٦).

ئیبنوعہبباس (رمزی خوبان لیس بن) فہرمووی: لہسہردہمی پیغہمبہردا (درویدی خودی لیسر
بن) نویژکرہرہکان کہ لہجہماعہتی نویژہ فہرزہکان دہبوونہوہ، دہنگیان
لہویردی پاش نویژہ فہرزہکان ہہلدہبری، من بہو دہنگ ہہلیرینہ دہمزانی
کہوا لہنویژبوونہتہوہ!)

(٣٩٥) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: الذكر بعد الصلاة، وبيان صفته،
رقم/ ٥٩٥، ٥٨٢=راجع الأرقام: ١٣١٦، ١٣١٧، ١٣١٨.

(٣٩٦) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: الذكر بعد الصلاة، رقم: ٥٨٢ = ١٣١٦، ١٣١٨.

٤٥٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (جَاءَ الْفُقَرَاءُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ مِنَ الْأَمْوَالِ بِالذَّرَجَاتِ الْعُلَى وَالتَّعْيِيمِ الْمُقِيمِ يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ وَلَهُمْ فَضْلٌ مِنْ أَمْوَالٍ يَحْجُونَ بِهَا وَيَعْتَمِرُونَ وَيَجَاهِدُونَ وَيَتَصَدَّقُونَ قَالَ أَلَا أَحَدْتُكُمْ إِنْ أَخَذْتُمْ بِهِ أَذْرَكْتُمْ مَنْ سَبَقَكُمْ وَلَمْ يُدْرِكْكُمْ أَحَدٌ بَعْدَكُمْ وَكُنْتُمْ خَيْرَ مَنْ أَنْتُمْ بَيْنَ ظَهْرَانِيهِ إِلَّا مَنْ عَمِلَ مِثْلَهُ تُسَبِّحُونَ وَتَحْمَدُونَ وَتُكَبِّرُونَ خَلْفَ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ قَالَ الرَّاوي فَاخْتَلَفْنَا بَيْنَنَا فَقَالَ بَعْضُنَا تُسَبِّحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَتَحْمَدُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَتُكَبِّرُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ تَقُولُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ حَتَّى يَكُونَ مِنْهُمْ كُلُّهُمْ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ). (الحديث ٨٤٣ - طرفه في: ٦٣٢٩). (٣٩٧)

نه بوهورهديره (همزي خوي لن بي) فهرمووی: هه ژاران هاتن بوخرمه تي چه زمرت (همزي خوي لن بي) گوتيان: قوربان! نهی پیغه مبهري خودا! هه رچی پایه ی بهرزو نازو نیعمه ت و پایه ی گه وره هه یه، هه مووی داراو دهوله مهنده کان، دهیبه ن بوخویان، پیغه مبه ریش (دروودی خودای له سر بی) فهرمووی: چوئن؟ عه رزیان کرد: چونکه نه وان وده کوو نیمه نویژده کهن و، وهک نیمه روژوو ده گرن و، سه رمپای نه وهیش مالیان هه یه، خیرو خیراتی لی ده کهن و، چه جو عه مره ی پی ده کهن و پیی ده چن بوغه زاو هه موو جوړه چاکه یه کی تری بوپرزی خودا پی ده کهن، به لام نیمه له بهر نه وهی که مالمان نییه نه م جوړه خیرانه مان بوناگری. پیغه مبه ریش (دروودی خودای له سر بی) فهرمووی: (دهی باکاریکتان پی بلیم، نه گهر جی به جی ی بکه ن، نه وان ه ی پی ده گرنه وه که پیشتان که وتوون، وه که سیش له پاش نیوه به و پایه یه ناگا، وه نیوه دمبن به باشت رینی چینی دهووروبه ری خوتان و که س ناگا به م پایه گه وره یه ی نیوه مه گهر که سی وهک نیوه نه و کاره بکا؟) گوتیان: فهرموو بفرموو نهی پیغه مبهري خودا! فهرمووی: (له پاش هه موو

نوویژی سیی و سیّ جار (سبحان الله) و سیی و سیّ جار (الحمد لله) و سیی و سیّ جار (الله اکبر) بکهن).

راوی دمفه رموی: له ناو خو مانا بووین به دوو بهره، هه ندیکمان دمیان گوت: سیی و سیّ (سبحان الله) سیی و سیّ (الحمد لله) دهکهین و سیی و جوار (الله اکبر) بکهین، من چوومه وه بۆ خزمه تی و له م بارهیه وه لییم پرسی، فه رموی: سیی و سیّ جار ده لییت: (سبحان الله و الحمد لله و الله اکبر). (ت ۵/۳۸/۱) ز- ۱۰۸ ۶۲۸ = ش/د/ت).

٤٥٤- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (كَانَ يَقُولُ فِي ذُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ). (الحديث ٨٤٤ - أطرافه في: ١٤٧٧، ٢٤٠٨، ٥٩٧٥، ٦٣٣٠، ٦٤٧٣، ٦٦١٥، ٧٢٩٢). (٣٩٨).

ومرادی نوکهه ری موغیره ی کوپری شوعبه (همزی خودی له بی) فه رموی: موغیره نامه ی نووسی بۆ موعاوییه له سهرداوا ی خو ی، له وکاته دا که موعاوییه فه رمان په وای موسو لمانان بوو، بۆی نووسی: جار ان کاتی پیغه مبه ر (مروودی خودی) بهر بهی له نوویژ ده بووه و سلاوی ده دایه وه نه م ویرده ی ده خو ی نه ده وه دهیه فه رموو: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ): واته: ته نه ا خواخوایه و بهس، خوایه کی تا ک و ته نیایه، بی هاوه له، هیج هاوبه شی نییه، مو لک و دارایی و ده سه لات هه مووی له راستی دا بۆ نه وه، سو پاس و ستایش هه ربۆ نه وه، توانای هه موو شتیکی هه یه، په رومردگار م! نه وه ی تو بی ده ی

به كهس نابري، نه وهی تۆنه پدهی به كهس نادری، دارایی داراو دهستداری دهستدار له لای توهیج دادیکیان (نادا). (ت/٣/٢١٧/١ ز- ١٠٨ ژ- ٦٢٦ = ش/د/ن).

٤٥٥- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا صَلَّى صَلَاةَ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ). (الحديث ٨٤٥ - أطرافه في: ١١٤٣، ١٣٨٦، ٢٠٨٥، ٢٧٩١، ٣٢٣٦، ٣٣٥٤، ٤٦٧٤، ٦٠٩٦، ٧٠٤٧) (٣٩٩)

سه موورهی کوری جه ندوب (هزی خوی لئ بئ) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهه بئ) که بهرنویژی بۆده کردین و له نویژ ده بۆوه، له پاش سلاودانه وه پشتی ده کرده رووگه و رووی ده کرده نیمه. (ت/١/٦/٨ = تاج- ٤ ز- ٢- ٤٢٤٤ ج- ٤ = ش/ت/د).

٤٥٦- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَلَّهُ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْيَةِ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلَةِ فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ هَلْ تَذَرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ فَأَمَّا مَنْ قَالَ مُطَرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ وَأَمَّا مَنْ قَالَ بَسْوَاءٍ كَذَا وَكَذَا فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي وَمُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ). (الحديث ٨٤٦ - أطرافه في: ١٠٣٨، ٤١٤٧، ٧٥٠٣) (٤٠٠)

زمیدی کوری خالیدی جو هه نئ (هزی خوی لئ بئ) فهرمووی: له حوده مپییه بووین، شه و باران باریبوو، پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهه بئ) بهرنویژی نویژی به یانی بۆکردین، که سلاوی دایه وه رووی کرده خه لکه که وه فهرمووی: نه ری دهمان که بهرومردگارتان چی دمه رموی؟) گوتیان: خوداو پیغه مبهه ری خودا خویان باش دهمانن، فهرمووی: دمه رموی: نه م به یانی یه به هوی بارینی نه م بارانه وه بهنده گانم بوون به دوو تاقم، تاقمیکیان باومریان به من بوو،

(٢٩٩) أخرجه مسلم في الرؤيا (العيني/١٣٦/٦) المترجم = ٥٨٩٦.

(٤٠٠) أخرجه مسلم في الايمان، باب: بيان كفر من قال مطرنا بالنوم، رقم: ٧١ = ١٣٣٦= ٢٢٨

وetaقمیکیان باومړپان بهمن نه‌بوو، نه‌وهی بلای له‌سایه‌ی خوداو په‌حمه‌تی خوداوه نه‌م بارانه‌مان بۆباریوه، نه‌وه باومړی ته‌واوی بهمن هه‌یه و باومړی به‌بورج و نه‌ستیره‌و شتی وانییه، به‌لام نه‌وکه‌سه‌ی بلای: له‌فیساره بورجا بارانمان بۆ باریوه، نه‌وه باومړی بهمن نییه، به‌لکوو باومړی به‌بورج و نه‌ستیران هه‌یه). (ریاض الصالحین/۴/ ۱۲۵۸ ز- ۳۲۴ ژ- ۱۷۳۱).

روونکردنه‌وه:

له‌م سه‌رده‌مه‌ی ئیمه‌دا ئامیرو پیموری زور پيشکته‌وتوو په‌یدابوون، که‌به‌هوی به‌کاره‌ینانیه‌وه، پيشبینی چونی‌تی ی که‌شو هه‌وابه‌باشی ده‌کړی، بگره به‌وجوره پیمورانه ده‌توانری کاتی بارینی به‌فرو باران له‌پیش بارینیاندا به‌چند روژی، دیاری بکړی. هه‌ندی ئامیری تره‌من ده‌توانن جوړی کوږه‌له له‌ناو سکی دایکیدا دیاری بکه‌ن که‌نایا که‌چه یا کوږه. نه‌مانه ئیستا چه‌قائیکی زانستین، حاشا هه‌ل نه‌گرن. لیږمدا ئیمه ده‌پرسین: نایا نه‌م جوړه زانستانه به‌پيچه‌وانه‌ی نه‌م جوړه فه‌رموودانه‌ن یانا، وئایا نه‌مانه له‌عیلمی غه‌بین که‌خودا نه‌بی که‌س نایزانی؟! یاله‌و جوړه زانسته‌ن که‌به‌هوی ئاسایی دمزانرین؟! له‌وه‌لاما ده‌لین: نه‌مړو به‌زانست چه‌سپاوه که‌نه‌و لافو که‌زافه‌ی که‌له‌کوندا حیسابگه‌رو نه‌ستیره شوناسه‌کان لیان ده‌دا، سه‌بارمت به‌که‌شو هه‌واو روای بورج و نه‌ستیره‌و شتی وای ترله‌بارینی باران داو، هه‌روا لافو که‌زافی عیلمی غه‌یب و قیراته‌تی موسته‌قبه‌ل و پيشبینی کردنی رووداو له‌نایینه‌ده‌داو نیسه‌به‌تی نه‌م جوړه‌شتانه له‌هه‌ندی شتی خه‌یالی، نه‌مړو دمرکه‌وتوو که‌نه‌م جوړه لافو که‌زافه هه‌مووی درویه‌و چاوو راوه‌و قسه‌ی نه‌قام و گیله‌پیاوه، له‌راستیدا مه‌به‌ست له‌م جوړه فه‌رمووده‌یه نه‌وه‌یه: که‌موسولمان برپای به‌پرو پووج نه‌بی، له‌هه‌مان کاتا هه‌ق بزانی که‌هه‌موو شتی به‌ده‌ست خودا خو‌یه‌تی، بارینی باران به‌ده‌ست خودایه، به‌ده‌ست

ئەستێرەو بورج نییە، بەلام ھاوکات لەگەڵ ئەمەدا، موسوڵمان دەبێ ئەم دوو راستەقینەیی بەباشی بزانی:

یەكەم: کاروباری جیهان بەزۆری ھۆیکەکی لەبەرچاوی ھەیه، گەلی جار ئەو ھۆیکە ئاشکرایە، لەبەرئەو ھەموو کەس دەیزانی، وەك ئەخۆشی دەبێ بەھۆی مردن، یاوەك ئاگردەبێ بەھۆی سووتاندن، گەلی جاریش ئەو ھۆیکە پەنھانە، دۆزینەوێ زەحمەتە، پێویستی بە ھەول و تێکۆشان و ھۆکاری دۆزینەو ھەیه، زۆرشت لەم بابەتی دووھەمە لەکۆندا ھۆکەکی نەدەزاندر، بەلام ئیستا ئەو ھۆیانە دۆزراونەتەو، وەك مەدەدو جەزری دەریا، کەھۆکەکی ھیزی کێشەندەدی مانگە.

دووھەم: جیهانی نھینی (عالمی غەیب) بریتی یە لەوشتانە کەھەرخودا خۆی دەیانزانی، وەبەھێچ جۆرێ کەس ناتوانی پەیی یان پێ ببا، چونکە بریتین لەوشتانە کەوان لەودێو پەردە سورشتەو، بەھۆی ھۆی ماددی یەو ھەستیان پێ ناکرێ، ھۆش و ھەست و ھۆ لەناستیان کۆلن، واتە: ھەرچی بەھۆی ئاسایی سروشتی بزانی ئەو نھینی (غەیب) نییە، ئەم جۆرمیش وەك: دەنگوباسی ناوگۆڕو باسی ژیانی دواپی و زیندووبوونەو ھەو چۆنیتی ھەشرو باسی فریشتەو دۆزەخ و بەرزەخ و بەھەشت و پەری و زۆرشتی تر. کەواتە: ھەرشتی بەھۆی ئاسایی سروشتی، زوو یادەرنگ بزانی، ئەو ھەو ھەندێ بەعیلمی غەیبەو نییە، چونکە کورت و پوخت: زانستی نھینی ئەو ھەو کەھۆی سروشتی (ماددی) نەبێ. بڕوانە: ژمارە (٥٢٨) لەم کتێبەدا - (وەرگێڕ).

٤٥٧ - عَنْ عُقْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ الْعَصْرَ فَلَسَّمْتُ ثُمَّ قَامَ مُسْرِعًا فَتَخَطَى رِقَابَ النَّاسِ إِلَى بَعْضِ حُجَرِ نِسَائِهِ فَفَزِعَ النَّاسُ مِنْ سُرْعَتِهِ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ فَرَأَى أَنَّهُمْ عَجِبُوا مِنْ سُرْعَتِهِ فَقَالَ

ذَكَرْتُ شَيْئًا مِنْ تَبَرُّعِنَا فَكَرِهْتُ أَنْ يَخْسِنِي فَأَمَرْتُ بِقِسْمَتِهِ. (الحديث ٨٥١ -
أطرافه في: ١٢٢١، ١٤٣٠، ٦٢٧٥) (٤٠١)

عوقبه (همزی خوی لن بن) فهرمووی: جاری، لهما دینه، له پشت پیغمبره وه
نویژی عهصرمان به کومه لی کرد، که سلاوی دایه وه به پله له ههساو به سهر
سهری خه لکه که دا ههنگاوی ناو، چوو بومالی یه کی له هواسه ره گانی، له پاشا
که هاته وه ته ماشای رووی خه لکه که ی کرد، روانی خه لکه که سهیری دی له م
په له کردنه ی. جا فهرمووی: (نه وه بویه وام کرد چونکه له ناو نویژه که دا
بیرم که وه وه که شووشی زیرمان له لاهه یه، جاحه زم نه کرد که له مالی منا
شهوی به سهردابی و سبه یینی له دهشتی مه حشه ردا به ندیم بکا، له بهر نه وه
له ماله وه پیم گوتن که دابهشی بکن به سهر ههزاران دا).

٤٥٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (لَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ لِلشَّيْطَانِ شَيْئًا
مِنْ صَلَاتِهِ يَرَى أَنَّ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ لَا يَنْصَرِفَ إِلَّا عَنْ يَمِينِهِ لَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَثِيرًا يَنْصَرِفُ عَنْ يَسَارِهِ). (الحديث ٨٥٢) (٤٠٢)

عبداللای کوری مه سعوود (همزی خوی لن بن) فهرمووی: کهستان کاریکی
وامه کهن که بهشی شهیتان بکه ویته نویژه که تانه وه، به هو ی نه وه وه که وابزان
دمبی هه ره له ای راسته وه له نویژه دمر چی، چونکه من به چاوی خوم دیومه
که زور جار پیغمبر (درووی خوندی له سهر بن) له ای چه پیه وه له نویژه دمر چوو وه جی
نویژه که ی به جی هیشتو وه. (ت/١- ش/د).

٤٥٩- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ (مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ يُرِيدُ الثَّوْمَ فَلَا يَغْشَا فِي مَسَاجِدِنَا قَالَ: الرَّاوى:

(٤٠١) من أفراد البخاری (فتح الباری/ ٢/ ٤٠٩/ ٨٧٥) المترجم.

(٤٠٢) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب جواز الانصراف من الصلاة....، رقم:

قلت لجابر: ما يعني به؟ قال: مَا أَرَاهُ يَعْنِي إِلَّا نِيَّتَهُ وَقِيلَ: إِلَّا نَتْنَهُ. (الحديث ٨٥٤ - أطرافه في: ٨٥٥، ٥٤٥٢، ٧٣٥٩) (٤٠٣)

جابری کوری عہدوللہ (پڑھی خواہان لے بہ) فہرمووی: پیغہ مہبر (دروودی خودی لہ سہر بہ) فہرمووی: (ہہرکہ سی لہم گیایہی خوارد (واتہ: لہ سیر) باتوخی مزگہ وتہ کانمان نہ کھوی، تابؤنہ کھی دمروا) فہرموودہ گپڑہوہ (راوی) دمفہرموی: عہرزی جابیرم کرد: مہبہستی پیغہ مہبر (دروودی خودی لہ سہر بہ) لہم نہیی کردنہ لہ خواردنی سیر چی یہ؟ فہرمووی: وادمزانم مہبہستی ٹہوہیہ کہبہ کالی خواردی، تابؤنہ کھی دمروا ہاموشوی مزگہ وت نہکا). ٹہمہ گپڑانہوہی ٹہبوعاصیمہ، لہٹیبنوجورہیجہوہ، لہغہ طاوہ، لہ جابیرہوہ، بہلام گپڑانہوہی موخلیدی کوری یہزید، لہٹیبنوجورہیجہوہ لہباتی (إِلَّا نِيَّتَهُ) ناوایہ: (إِلَّا نَتْنَهُ) واتہ: مہبہستی بؤنہ ناخوشہ کہیہتی. (تاج/١/٣٦٢/٢٠ ز ١٨ ژ - ٧٢٥ = ش/د/ت/ن).

٤٦٠- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا فَلْيَعْتَزِلْنَا أَوْ قَالَ فَلْيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بِقَدْرٍ فِيهِ خَضِرَاتٌ مِنْ بُقُولٍ فَوَجَدَ لَهَا رِيحًا فَسَأَلَ فَأَخْبَرَ بِمَا فِيهَا مِنَ الْبُقُولِ فَقَالَ قَرَّبُوهَا إِلَيَّ بَعْضُ أَصْحَابِهِ كَانَ مَعَهُ فَلَمَّا رَأَاهُ كَرِهَ أَكْلَهَا قَالَ كُلْ فَإِنِّي أَنَاجِي مَنْ لَا تُنَاجِي فِي رِيَايَةِ: أَتَى بِبَذَرٍ يَعْنِي طَبَقًا فِيهِ خَضِرَاتٌ). (الحديث ٨٥٥ طرفه في: ٨٥٤). (٤٠٤)

جابری کوری عہدوللہ فہرمووی: پیغہ مہبر (دروودی خودی لہ سہر بہ) فہرمووی: (ہہرکہ سی سیر، یاپیازی خوارد با کہنارگیری لہٹیمہ) یافہرمووی: (بادوور بگری لہمزگہ وتمان و لہمالی خوئی دابنیشی و لہوی نوپڑی خوئی بکات).

(٤٠٣) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: نهى من أكل ثوما... رقم: ٥٦٤=١٣٤٨.

(٤٠٤) أخرجه مسلم في الصلاة (العيني/٢٣٦/١٤٧/٦) المترجم.

جاریکیش تەبەفیکیان بوژی هیئا، هەندئ سەوزەواتی لەسەر بوو، کەبۆنی سەوزەکە چوو بەسەریدا، پرساری کرد؛ ئەمەچی یە؟ عەزیزان کرد؛ ئەو سەوزەواتەیه. فەرمووی: (من ئەو ناخۆم، داينین بۆ ئەم پیاو) پیاو کەیش (کە یەکیک بوو لە یارانێ پێغەمبەر) حەزی نەکرد کە بیخوات چونکە پێغەمبەر لێی نەخوارد. جاپی ی فەرموو: (تۆ بیخۆ، خۆ ئەمە حەرام نییە، من بۆیە ناخۆم چونکە گوشتوگۆ لە گەل فریشتە دەکەم، خۆتۆ گوشتوگۆ لە گەل فریشتە ناکە، ئیتەر بۆ ناخۆی).

٤٦١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَرَّ عَلَى قَبْرِ مَبُودَ فَأَمَّهُمْ وَصَلَّوْا عَلَيْهِ. (الحدیث ٨٥٧ - أطرافه في: ١٢٤٧، ١٣١٩، ١٣٢١، ١٣٢٢، ١٣٢٦، ١٣٣٦، ١٣٤٠) (٤٠٥)

ئەبنو عەبباس (پەزەیی خاوەنان لێ بێ) فەرمووی: جاری پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) لەلای گۆرێکی تەنیاو پەت بوو، کە لە پەرەو بوو، جا هاوڕێکانی لە پەشت خۆیەو ریزکردو بە جەماعەت نوێژی مردووی پێیان کرد لەسەر گۆرەکە.

٤٦٢- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْفَسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ). (الحدیث ٨٥٨ - أطرافه في: ٨٧٩، ٨٨٠، ٨٩٥، ٢٦٦٥).

ئەبوسەعیدی خۆدی (پەزەیی خۆی لێ بێ) لە پێغەمبەرەو (دروودی خۆدی لەسەر بێ) دەفەرمووی: (خۆشۆردنی رۆژی هەینی پێویستە لەسەر هەموو موسوڵمانێکی رەسیدە). (تاج / ١/ ٤١٩/ ٤ - ز ١٤٣ - ژ ٨٣٦ = ش / د / ن).

رافه و شیکردنه وه:

وشه‌ی (پیویست: واجب) لهم فهرمووده پیرۆزه‌دا، مه‌به‌ستی واجب‌ی به‌را به‌ر سوننه‌ت نییه. به‌لکوو مه‌به‌ست لێ جه‌خت کردنه له‌سه‌رنه‌وه که‌خۆشۆردنی رۆژی هه‌ینی کارێکی زۆر گرنگی دامه‌زراوه.

٤٦٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ لَهُ رَجُلٌ: شَهِدْتَ الْخُرُوجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَعَمْ وَلَوْ لَمْ أَكُنْ مِنْهُ مَا شَهِدْتُهُ يَغْنِي مِنْ صِفَرِهِ أَتَى الْعَلَمَ الَّذِي عِنْدَ دَارِ كَثِيرِ بْنِ الصَّلْتِ ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ فَوَعَّظَهُنَّ وَذَكَرَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ أَنْ يَتَّصِفْنَ فَبَجَلَتْ الْمَرْأَةُ تُهْوِي يَدَهَا إِلَى حَلْقِهَا ثُلْقِي فِي ثَوْبٍ بِلَالٍ ثُمَّ أَتَى هُوَ وَبِلَالُ الْبَيْتِ). (الحديث ٨٦٣ - أطرافه في: ٩٧٥، ٩٧٧، ٩٧٨، ٩٧٩ - المترجم) (٤٠٦)

پیاوی عه‌رزى ئیبنوعه‌باسی کرد: ئایا له‌خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ردا ئاماده‌ی دهرچوون بووی، که‌له‌رپۆژی جه‌ژنه‌کانا دهرده‌چوون بۆنویژگا که، که‌له‌سارا بوو؟ فهرمووی: به‌ئێ: فریای نه‌وه که‌وتووم، که‌رجی من نه‌وکاته منالکاربووم، به‌لام له‌به‌رنه‌وه که‌خزمی نزیکى پێغه‌مبه‌ر بووم ئاماده‌ی نه‌وه کۆپو کۆبوونه‌وانه دهبووم، پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سه‌ر به‌ر) له‌رپۆژی جه‌ژن دا، بۆ نوێژی جه‌ژن له‌مه‌دینه چوو دهرده‌وه، رۆشت تاگه‌یشه‌ لای نیشه‌نه‌که‌ی که‌وا خانووه‌که‌ی که‌پیری کوری سه‌لتی لێ یه، له‌ویدا نوێژی جه‌ژنی بۆ موسوڵمانان کرد، نه‌وجا وتاریکی دا، له‌پاشا ته‌شریفی برد بۆناو کۆمه‌له‌ی ژنان که‌ئاماده‌ی نوێژی جه‌ژن بوو بوون، په‌ندو ئامۆژگارییه‌کی شیرینی کردن، وه‌فه‌رمانی پێ کردن که‌خێر بکه‌ن، ئیتر ژنه‌کان دلیان گه‌رم بوو، ده‌ستیان کرد به‌خێرکردن. ژنی وایان هه‌بوو گواره‌که‌ی گوێی خۆی داده‌که‌ندو ده‌یکرد به‌خێر، ه‌ی وایان هه‌بوو، که‌ردانه‌که‌ی له‌م‌لی داده‌که‌ندو ده‌یکرد

به خیر، هی وایان هه بوو نه موسیله که ی دهستی ده کرد به خیر، بیلالیش
جله که ی خو ی راخستبوو، ژنه کان خیره کانی خو یانیان هه ل ده دایه
سه ر جلله که ی بیلال. نه و جا پیغه مبهرو بیلال به یه که وه گه رانه وه بۆماله وه).

٤٦٤ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
(إِذَا اسْتَأْذَنْكُمْ بِسَاوِكُم بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَسْجِدِ فَأَذِّنُوا لَهُنَّ). (الحديث ٨٦٥ - أطرافه
فی: ٨٧٣، ٨٩٩، ٩٠٠، ٥٢٣٨)

ئیبینوعومهر (رمزی خوی لێ به) له پیغه مبهروه وه (دروودی خودی له سهر به) دمفه رموی: (کاتی
ژنه کانتان به شهو داویان لێ کردن، که ریگه یان پی بدن که بچن بۆ مزگهوت،
ریگه یان پی بدن).

روونکردنه وه یی:

مامۆستای عهسقه لانی لهفه تحولباریدا دمفه رموی: (باسه کانی نامه ی
چۆنیتی نوێژ له سه ره تا وه هه تا ئیره، سه دو هه شتا فه رمووده ی به رزه وه بووی
له خو ی گرتووه، سیو هه شتیان بی رشتن، واته: موعه للهقن، ئه وانی تریان
په یوهستن، واته: مه و صوولن، به رشتی په یوهست له شیخی بوخاری په وه
به رزگراونه ته وه هه تا سه ر پیغه مبهر، یا هه تا سه ر دوا هه مین کهس
له رسته که دا، به بی پچران و له یه ک ته رازان، ئه م فه رموودانه سه دو پینجیان
دووبارن، هه یانه هه ر له م باسه خۆیدا دووباره گراونه ته وه، هه یانه
له باسه کانی پێشتردا دووباره گراونه ته وه. فه رمووده بی رسته کان بیجگه
له سیانیان هه موویان دووبارن، هه فتا فه رمووده ی په یوهستی شیان دووبارن،
که واته: (٣٥ + ٧٠ = ١٠٥ کو ی فه رمووده دووباره کان، ١٨٠ - ١٠٥ = ٧٥ کو ی پوخته ی
ئه م باسه ده کاته هه فتاو پینج فه رمووده، شه ست و سیان له ته جریده که دا
هه یه له ژماره: ٤٠٢. هه تا ژماره: ٤٦٤ هه موویان په سه ندی پێشه و موسلیمیش
بیجگه له م سیازدمیه یان:

- ۱- فهرموودهی (۷۳۹) لهفتهح دا، لهتهجریدهکهدا نییه، چونکه دووبارهیه.
- ۲- فهرموودهی ژماره (۷۵۰): (مابال اقوام یرفعون...) لهتهجریدهکهدا ژمارهکهی (۴۰۸) ه (تهماشای پهروایزی فهرموودهی ژماره (۴۰۸) بفهرموو، چونکه نهم فهرموودهیه لهموسلیم دا ههیه. وهرگیر.
- ۳- فهرموودهی ژماره (۷۵۱): (التفات في الصلاة...) لهتهجریدهکهدا ژماره: (۴۰۹) یه.
- ۴- ژماره (۷۶۴) لهتهجریدهکهدا (۴۱۵).
- ۵- ژماره (۷۷۴) مکرر لهتهجریدهکهدا نییه.
- ۶- فهرموودهی ژماره (۷۸۳) لهتهجریدهکهدا (۴۲۵) ه.
- ۷- فهرموودهی ژماره (۷۸۹) لهتهجریدهکهدا (۴۲۷).
- ۸- فهرموودهی ژماره (۷۹۹) لهتهجریدهکهدا (۴۳۴).
- ۹- فهرموودهی ژماره (۸۲۵) لهتهجریدهکهدا (۴۴۲).
- ۱۰- فهرموودهی ژماره (۸۲۷) لهتهجریدهکهدا (۴۴۳).
- ۱۱- فهرموودهی ژماره (۸۳۷) لهتهجریدهکهدا (۴۵۰).
- ۱۲- فهرموودهی ژماره (۸۴۸) لهتهجریدهکهدا نیه.
- ۱۳- فهرموودهی ژماره (۸۵۱) لهتهجریدهکهدا (۴۵۷).

بسم الله الرحمن الرحيم

١٧- نامه‌ی هینیی (کتاب الجمعة)

نوویژی ههینیی فه‌رزه

٤٦٥- عن أبي هريرة (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) انه سمع رسول (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يقول: (لَنَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَدُ أَهْلِهِمْ أَوْثَرُ الْكِتَابِ مِنْ قَبْلِنَا ثُمَّ وَهَذَا يَوْمُهُمُ الَّذِي فُرِضَ عَلَيْهِمْ فَاخْتَلَفُوا فِيهِ فَهَدَانَا اللَّهُ فَالْتَأَسَ لَنَا فِيهِ تَبَعٌ: فَالْيَهُودُ غَدًا وَالنَّصَارَى بَعْدَ غَدٍ). (الحديث: ٨٧٦ في فتح الباري). (٤٠٧)

ئه‌بوهورمیره (ه‌زی خوی لێ بێ) فه‌رمووی: به‌گوویی خۆم له‌زاری پیرۆزی پی‌غه‌مبه‌ری خودام ژنه‌وت ده‌یغه‌رموو (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ): (ئێمه‌ی گه‌لی ئیسلام، هه‌رچه‌ند له‌هاتن بۆجیهان که‌وتوینه‌ته‌ دواوه‌، به‌لام له‌قیامه‌تدا له‌پایه‌و پله‌و، له‌مه‌ڵبه‌نده‌کانا له‌پیشی پێشه‌وه‌ین، یه‌که‌م گه‌لین که‌حه‌شر ده‌کریین، که‌مه‌حکه‌مه‌ده‌کریین، که‌ده‌چینه‌ به‌هه‌شت، ئه‌وه‌نده‌ هه‌یه‌ که‌ئه‌وان له‌پیش ئێمه‌وه‌ نامه‌ی خودایی یان بۆهاتوو، وه‌ئێمه‌ له‌پاش ئه‌وانه‌وه‌ نامه‌ی خوداییمان بۆهاتوو، له‌پاش ئه‌میش ئه‌مه‌ ئه‌و‌پۆژه‌یانه‌ که‌خودا داینا‌بوو له‌سه‌ریان، که‌له‌م پۆژی هه‌ینیی یه‌دا به‌جوانی په‌رستشی خودا بکه‌ن، که‌چی ئه‌وان لێیان گۆراو، سه‌رو پۆژی تریان له‌حه‌فته‌دا بۆ خۆیان هه‌لبژارد، به‌لام له‌سایه‌ی خودای گه‌وره‌وه‌ ئێمه‌ پێمان پێی بردو دۆزیمانه‌وه‌و پێزو قه‌دری ئه‌م پۆژه‌ پیرۆزه‌ ده‌کری‌و کردومانه‌ به‌جه‌ژن، خه‌لکه‌که‌ی تریش وان له‌دوای ئێمه‌وه‌: ئه‌وه‌تا سه‌به‌ینێ که‌شه‌مه‌یه‌، پۆژی جوله‌که‌یه‌و، دووسه‌به‌ینیش که‌یه‌ک شه‌مه‌یه‌ پۆژی گا‌ورانه‌).

خوبونخوش کردن بۆ ههینی

٤٦٦- عن أبي سعيد الخدري (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قَالَ أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْعُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ وَأَنْ يَسْتَنَّ وَأَنْ يَمَسَّ طَيِّبًا إِنْ وَجَدَ) (الحديث: ٨٨٠ في فتح الباري). (٤٠٨)

ئەبو سەعیدی خودری (ڕەزای خۆی لێ بێ) فەرموی: شایهتی دهم که پیغه مبهری خودا (دروودی خودای لاسر بێ) فەرموی: (خۆشۆردن (غوسل) ی ڕۆژی ههینی پێویست (واجب)ه، له سههر هه موو موسولمانیکی ره سیده هه روا سیواک کردنیش پێویسته له سههر هه موو موسولمانیکی ره سیده، له ڕۆژی ههینی دا، هه روهها خوبونخوش کردنیش، به لām به مهرجی بۆنی خۆشی دهست کهوی)

باسی که وره یی ههینی (فضل الجمعة)

٤٦٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ رَاحَ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَدَنَهُ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَقَرَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ كَبْشًا أَقْرَنَ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ دَجَاجَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَيْضَةً فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ حَضَرَتِ الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ) (الحديث رقم: ٨٨١ في فتح الباري شرح صحيح البخاري للمسقلاني - عليه الرحمة والرضوان). (٤٠٩)

ئەبو هوریره (ڕەزای خۆی لێ بێ) له پیغه مبهروهه (دروودی خودای لاسر بێ) دهفه رموی: (ڕۆژی ههینی هه ر موسلمانێ خۆی بشۆری (له چه شنی خۆشۆردنی له ش پیسی

(٤٠٨) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: الطيب والسواك يوم الجمعة، رقم: ٨٤٦ = ١٩٥٧.

(٤٠٩) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: وجوب غسل الجمعة على كل بالغ من الرجال، وباب:

الطيب والسواك يوم الجمعة، رقم: ٨٥٠ = ١٩٦١.

دەرکردن) ئەوجا لە کاتژێری یەكەما بڕوا بۆ نوێژی هەینیو، لە مزگەوت
چاومڕوانی نوێژی هەینی بکا، یاخود لەوێ خۆی خەریك بكات بە تاعەت و
زیکرو یادی خوداوە، وەك قورئان خوێندن و سەلاوات دان لەسەر پێغەمبەر
(بروودی خودای لەسەر بێ) تا کاتی ووتارو نوێژە کە دیئەوێ ئەمە بکات وەك ووشتێك بکا
بە خێروایە، و ئەوێ لە کاتژێری دوو دەما بچێ وەك ڕەشە و وڵاخی بکا
بە خێروایە، و ئەوێ لە کاتژێری سێ دەما بچێ وەك بەرانیکی شاخ داربکا
بە خێروایە، و ئەوێ لە کاتژێری چوار دەما بچێ وەك مریشکی بکا بە خێر
وایە، و ئەوێ لە کاتژێری پێنج دەما بچێ وەك هێلکە یەك بکات بە خێروایە،
کاتیك کە پێشنوێژی دەرچوو، کە بچێ بۆ سەر مینبەر، بۆ ووتاری هەینی
خوێندنەو، ئیتر فریشتەکانیش دەچن گوێ لە ووتارو خۆتە کە دەگرن و
ئەوێ کە لەوێ دوا دی، ناوی لە دەفتەری ئەواندا نانوسرێ، مەبەست
ئەو دەفتەرمیانە کە تایبەتە بۆ نوسینی ئەو کەسانە کە لە یەکی لەم پێنج
کاتژێرانەدا دێن بۆ جومعه).

ڕۆژدان لە سەر و پێش

٤٦٨ - عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالَ: النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ (لَا يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طَهْرٍ وَيَدْهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ
يَمَسُّ مِنْ طِيبٍ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يَنْصِتُ
إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى) (الحديث: ٨٨٣ - طرفه
فی: ٩١٠). (٤١٠)

سەلمانی فارسی (ڕەزای خۆی لە بێ) فەرموی: (ئەو پیاوێ لە ڕۆژی هەینی دا، خۆی
بشۆڕێ، تا بۆی دەکری خۆی پاک و خاویێن ڕابگریو، سەر و پێشی خۆی

شانه بکاو، له پړونی قزی پړونیان لې بدا، یالو بونه خوښه ی که له مالله وده هه یانه خوئی بونخوښ بکا، ئینجا له مال دمرچې و بچې بؤ مزگه وت و له وئ نه بې به ئه رك وزه حمهت بؤ كه س و، خوئی نه ترنجینیت ته نیوانی دوو كه سه وه و، سه خله تیان بكا، نه و جا نه وه نده ی كه خودای گه وړه له چاره ی نوو سیوه نویژى سوننهت بكا، وه كاتى كه پېشنویژ دهست دهكا به فهرمايشت و ووتار خویندنه وه، نه و بې دهنك بې وگوئ بگرئ له قسه كانی، نه و پیاوہی له رږزى هه ینیدا نه مانه بكا، بې گومان كه خودا خوښ ده بې له گوناھى نیوان هه ینى پېشووی و ئه م هه ینییه ی).

پوون كړدنه وه :

نه بوو عه بدوللا سه لمانى فارسى، په كيكه له هاوړې ناوداره نازداره كانی پېغه مېهر (په زای خواى لى بې)، خه لكى رامه هورموزه له ولاتى ئه سپه هان، ته مهنى زورزور دريژ بووه، ته نانهت زور له ميژوونوسه كان ده لېن (۲۵۰-۳۵۰) سال ژیاوه. مرؤفيكى هه ست ناسكى سروشت پاك بووه، به سروشت پاكیى خوئی بيژى له نايينه پووجه كانی پېش ئيسلام كړدوته وه، ويل بووه له شوین نايینیكى پاست و دروستى پيكى سروشتى پاكى، تا له سهرمنجاما به خزمهت چه زمرت دهكا، وه ئه شقى ئيسلام ده بې. كاتى دهنك وباسى هاتنى پېغه مېهر (درودى خودای له سره بې) ده بیستى، دى بؤ خزمهتى، به لام له پړ ديل ده كړى و، له مه دینه دهرؤشرى وده كړى به كويله. له سایه ی ئيسلامه وه نازاد ده بې، له غه زای خه نده قا به شدارى كړدوه، نه و ئه نندازيارى هه لكه ندى خه نده قه كه بوو، به دهورى شارى مه دینه دا، پېغه مېهر (درودى خودای له سره بې) زورى خوښ دهويست، دهيفه رموو: (سَلْمَانٌ مِّنْ اَهْلِ الْبَيْتِ) هه روا پېغه مېهر (درودى خودای له سره بې) ده فهرموى: (به ههشت ئارمزوومه ندى دیدارى ئه م سى كه سه يه: عه لى و عه ممار و سه لمان).

ئامادەى غەزای خەندەق و ھەموو غەزاکانى پاش خەندەق بوو، ھەروا بەشداریی لە ئازاد کردنى وولاتى عیراقدا کردوو، بۆماوەیى بوو بە سەرەکشاری مەدائین، کە ئیستا ناودارە بە سەلمانی پاك، لەنزیک بەغداوەیە، تاقى کيسرا وا لەوى.

سەلمان پیاویکی زانای بەھرەمەندى خێرخوای خاوەن زوھدى لە خواترسى سۆفیلکەى چلەکیش (موتەقەششیف) بوو، مووچە و بەراتەکەى پێنج ھەزار درەم بوو، کە وەرى دەگرت یەك سەر دەیکرد بەخێر، بە دەستى خۆى لە پەلکە خورما و شتى تری وا چنراوى دەچنى و بەو دەژیا، دیارى و دەسەنە و خێر و یارمەتى لە کەس وەرنەدەگرت، بە پەنجى شانى خۆى دەژیا، وەك حەزەرەتى داوود (سەلامى خۆى لى بى) سەلمان خانوى نەبوو، زوربەى کات لەبى سێبەرى دیوارو درەختا دادەنیش، ھەتاپیاوى قايلی کرد کەگولبەيەكى واى بۆدروست بکا، کەلە بابوۆزان و خۆرمەتاو بیبارێژى، بەلام بە مەرچى ئەوھندە تەنگە بەرو تەسك و تروسك بى ئەگەر لەناوى دا رابووستى سەرى بدا لەبنمیچەکەى، ئەگەر قاچ درێژبکا، قاچى بدرى لەدیوارەکەى ئەویش رازى بوو.

سەلمان گووى بەجى و بەرگى کەشخە نەدەدا، عابایەكى ھەبوو لایەكى دەکردە بەرىو، ئەولایەکەى تری لەژێر یا دادەخست! پێغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) کاتى پەیمانى برایەتى (موئاخات) ی بەست لەناو موسوڵماناندا، سەلمان و ئەبودەردای کرد بە براى ئاینى یەكترى. گەلى لەھاوڕپایانى پێغەمبەر و لەچینی دووھەمى موسوڵمانان، واتە: لەسەحابەو تابعین، زانست و سوننەت و شەریعەتیاں لەسەلمانەو وەرگرتوو، لەھاوڕپایان وەك ئەم زاتانە: ئیمامى ئەنەسى كۆرى مالیک و کەعبى كۆرى عوجرەو ئیبنو عەبباس و ئەبوسەعیدى خودرىو ئیبنو عومەر و ئەبول توفەیل، لەپەیرەوانیش (تابعین: شوین کەوتوان) وەك ئەم زاتانە: ئەبوعوسمانى ئەلنەھدى و تارىق ئیبنو شىھاب و سەعیدى كۆرى وەھاب.

سەلمان (دەمەنی خۆی ئی بێ) گەرچی زۆر زۆر تەمەن درێژ بوو، وەژیانیکی زۆر زەبرو پرلە زوهدو چلە کیشی و کەمخۆری و شەونخونی هەبوو، بەلام لەسایە خوداوە تابلێی چالاک و لەش سوک و بەتوانا بوو، بەبەلگە ئێوە کە لەپاش مەرگی پیغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) سەلمان بەشداری لەغەزاو شەپو شۆپو کوشتاردا وەک جاران دەکرد، چوست و چالاکي پۆژانە هەربەردەوام بوو، تەنانەت توانای ژن و میردیشی مابوو، ژنیکی لەهۆزی کیندە هینا، بۆیە زەهەبی (دەمەنی خۆی ئی بێ) دەفەر موئ: لە پێشا وای حالی بوم کە هەموو فەرمايشتهکان ئێوە دەگەیهنن کە تەمەنی سەلمان لەدووسەدووپەنجا سال تیپەرپێوە، راجیایی تەنیا لەوە داھەیه: کە ئایا تەمەنی لەوە تیپەر بوو یان نا؟). ئێوجا دەفەر موئ: (بەلام لەپاش دا لەمە پەشیمان بوومەو، وەبۆم دەرکەوت کە تەمەنی سەلمان لەهەشتا سال زیاتر نەبوو).

بەلام شیخی عەسقلانی (دەمەنی خۆی ئی بێ) لەئیصا بەدا دەفەر موئ: (زەهەبی سەرچاوەی ئەم بۆ چۆنە خۆی پون نەکردۆتەو، وادمانم لەوێ وەرگرتوو کە سەلمان لەپاش مەرگی پیغەمبەریش بەشی خۆی چالاکي جەستەیی ماو، ئێوەتا بەشداری لەفوتوحاتی پاش مەرگی پیغەمبەر دا کردوو، وە ژنیکیشی لەهۆزی کیندە هیناوە، کەشتی وانیشانە بەردەوامی چالاکي ئاسایی کاتی پێش پیری یە) تا ئێوئ کە دەفەر موئ: (.. شتی وای بۆ سەلمان، لە خەواریقی عاداتە، واتە: لەو پوداوە بەرچاوانەیه، کە سنووری ئاسایی وینە خۆیان دەبەزینن و لەیاسا ئاسایی شکیانەکانن). هیچ مانع و پێگرتنێک نییە لەراستی و دروستی ئێوە، ئێوەتا ئێبو شەيخ لەتەبەقاتی ئەسپانی یاندا دەفەر موئ: (زانین دۆستەکان دەفەرمون: بەبێ گومان کە سەلمان دووسەدووپەنجا سال ژیاو، ئەگەر سێسەدو پەنجا سال نەژیاب).

بەندەش کە وەرگێری ئەم نامەیه دەئیم :

به بۆچونی بهنده هه ربابه تی په یوهندی به ئاینه وه هه بی، به لگهی ئه قلی زۆر رۆل نابینی، قسه قسه ی به لگهی ئه قلییه، مه گهر به ناشکرا عه قل ئه وه قسه یه به هه له یه کی په تی دابنی دهنه ئه گهر ئیمه ته نیا به پیوه ری ژیری روت، به تایبه تی به پیی بیرو باوه ری داسه پاوی به ناو زانستی و عه قلانی ئه مپۆ، بپیاربده ی، ده بی زوربه ی سیرمه و ژیان نامه ی پیغه مبه ران و یارانیا و پیاو چاکان رته بکه ینه وه.

ده قی قورئان و ده قی سونه تی راست و دروست و ده قی نامه ی پیرۆزی یه هودو نه صارا، که ئیستاش ئه وه ده قانه هه موو، به پیک و پیک و به دروستی ماون به لگهی رۆشنن له سه ره رودانی زۆر شتی نانا سایی و خاریقی عاده ت له ژیا نی پیغه مبه ران و یارانیا نداو، هه روا له ژیا نی پیاو چاکاندا.

له قورئان و ته ورات دا ده قه رموی، نوو ح ده وری هه زار سال ژیاوه، له قورئاندا ده قه رموی، ئه صحابو الکهف ده وری سی سه ده سال له ئه شه که وه ته که دا خه ویا ن لی که وته، زوربه ی زانایان ده قه رموون: خدای زینه ده هه تا ئیستاش هه رما وه ونه مردوه!

ته نانه ت له م چه رخی ئیمه ش دا ته مه ن درێژی واهیه له سه دو په نجا سال تیپه پیه وه.

هه ئو یستیکی مه ردا نه :

كاك دوكتۆر موحه ممه د شه ریف گێرایه وه، گو تی: (گه رمه ی جه نگی که نداو بوو، فه رهنسا پشتگیریه کی ته وای عیراقی ده کرد، می شیل عه قله ق خوی له پاریس بوو، له وکاته دا من و وه زیری ئه و قاف له گه ل وه قدیکی ده و له تیکی ئیسلامی دا، چووین بۆ سه ردانی مه رقه دی ئیمامی ئه عظه م (ره زاو رحمه تی خودی لی عه) له به غدا، مه لای مزگه و ته ئیمامی ئه عظه م می ش پێشوازی لی کردین و له گه ئمانا هات و ده رگا که ی بۆ کردینه وه. که چه وینه ژوو ره وه،

له شوینیکی دیاری بهر چاودا، به خه تیکی گه ووره نهم حه دیسه هه ل واسرا بوو:
(لو كان الايمان عند الثريا لئاله رجال من بلاد فارس).

گوتی: ئاغای ومزیر که چاوی بهمه کهوت چاوی په پریه تهوقی سه ری،
له مه لای مزگه وته که تووره بوو، گوتی: نه مه چیه لی ردها هه ل واسرا وه،
زو ووهن لایدهن، لایدهن!

گوتی: ئیمامی مزگه وته کهش زور له سه ر خو گوتی: جه نابی ومزیر، نه وه
(بلادی فارس) نیی، به لکوو (بلاد بارس) ه.

گوتی: ومزیر نه مری دمر کرد: مه لاکه نه قل بکری و عوقوبه تیش بدری.

جاسه مان له پاش ته مه نیکی دریزی پیروز، له مه دائن له دوا دوا یی جینشین
عوسماندا، له سائی سی و پینجی کوچی دا گیانی سپارد، گوری پیروزی هه تا
ئیستایش زیاره تگایه وا له سه مان پاک. رهزاو رهحه تی خودا له سه مان و
له هه موو هاوړی یانی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بئ) سو پاس بو خودا من بهش
به حالی خو م دینی گوره که یم کردوه.

٤٦٩- عن ابن عباس (رضي الله عنهما) أنه قيل له: ذكروا أنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (اغْتَسِلُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْسِلُوا رُءُوسَكُمْ وَإِنْ لَمْ تَكُونُوا جُنُبًا وَأَصِيبُوا مِنَ الطَّيْبِ) قال ابن عباس: أما الغلُ فنعم، وأما الطيب فلا أدرى (الحدیث: ٨٨٤- طرفه فی: ٨٨٥). (٤١١)

طاووس (رهزی خوی لی بئ) دهفه رموی: عه رزی ئیبنو عه باسم کرد: واباس ده کهن
که پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه ر بئ) فه رموویه تی: روژی هه ینی سه رو له شی خو تان
ته واو بشورن، باله شیشتان پیس نه بی، وه خوشتان بو ن خوش بکهن، ئیبنو

عەباسی ش (پەڕەزە خۆی لێ بێ) فەرموی: بۆ خۆشۆردن بە ئێ وای فەرمووه، بەلام بۆ خۆبۆن خۆش کردن نازانم کەوای فەرمووه یانا.

(باش ترین بەرگی، بۆچوون بۆ نوێژی هەینی لەبەر دەکا)

٤٧٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) رَأَى حُلَّةَ سَيَرَاءٍ عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ اشْتَرَيْتَ هَذِهِ فَلَبِستَهَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلَلْوَفْدِ إِذَا قَدِمُوا عَلَيْكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّمَا يَلْبَسُ هَذِهِ مَنْ لَا خَلَقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ) ثُمَّ جَاءَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهَا حُلَّةٌ فَأَعْطَى عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِنْهَا حُلَّةً فَقَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَسَوْتَنِيهَا وَقَدْ قُلْتَ فِي حُلَّةِ عَطَارِدٍ مَا قُلْتَ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنِّي لَمْ أَكْسُكَهَا) لِتَلْبَسَهَا فَكَسَاهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَخَا لَهُ بِمَكَّةَ مُشْرِكًا (الحديث: ٨٨٦- اطرافه في: ٩٤٨، ٢١٠٤، ٢٦١٢، ٢٦١٩، ٣٠٥٤، ٥٨٤١، ٥٩٨١، ٦٠٨١). (٤١٢)

عەبدوللای کوری عومەر (پەڕەزە خۆیان لێ بێ) فەرموی: جاری عومەری کوری خەطاب قاتیکی ئاوریشمی پەتی لەبەر دەرگای مزگەوتای دەبینی، عەرزی حەزەرت دەکا: ئەو پێغەمبەری خودا خۆزگا ئەم دەستە جلەت دەکری، بۆ رۆژی هەینی لەبەرت دەکرد، هەروەها کاتی وەفدی دین بۆ خزمەت لەبەری بکە.

پێغەمبەری ش (پەڕەزە خۆی لەسەر بێ) دەفەرموی: (ئەم جوۆرە جلە لەبەر ئەوەی کە ئاوریشمی پەتیە ئەو پیاوانە لەبەری دەکەن کە بەشیان بەنازو نێعمەتی ئەوجیهانە وەنەبێ). لەپاشا چەند دەستی لەو جوۆرە بەرگە ئاوریشمینە هیئەران بۆ پێغەمبەر (پەڕەزە خۆی لێ بێ) پێغەمبەر ئەو قاتانە دابەش کرد بەسەر هاوڕێیان

دا، دەستیکی لییان نارد بۆ عومەر. عومەر عەززی پێغەمبەری کرد: ئەو پێغەمبەری خوا، ئەو رۆژە کە عەطاریدی بازرگان قاتیکی لەم جۆرە لەبەر دەمی مزگەوتدا دانا بوو، من عەرز کردی ئەم قاتە بکەرەو بۆرۆزانی هەینی و بۆ پێشوازی وەفد لەبەری بکە، تۆ فەرمووت شتی وا پیاوی لەبەری دەکا کەبەشی بەخۆشی ئەو جیهانەو نەبی، کەچی ئیستا تۆخۆت لەهەمان جۆرە قات، قاتیکت بۆم ناردوو، بفرموو ئەمەم تۆ بگەیهنە!

پێغەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (خۆم ئیستا ئەم قاتەم بۆ ئەو بۆت نەناردوو کەخۆت لەبەری بکە، دەتوانی بەشیوەیهکی تر سوودی ئی وەرگیری). ئیتر عومەریش ئەو دەستەجلەلی دابەبرایەکی هاوبەشیپیداکەری خۆی، کەهیشتا موسوڵمان نەبوو بوو، هەر لە مەککە نیشتەجێ بوو.

سیواک کردنی رۆژی هەینی

٤٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي أَوْ عَلَى النَّاسِ لَأَمَرْتُهُمْ بِالسَّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ). (الحدیث: ٨٨٧- طرفه فی: ٧٢٤٠). (٤١٣)

لەئەبوو هورەیرەو (هەزای خۆی لەسەر بێ) پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەفرمووی: (مەبادا ئەرك بێخەمە سەرشانێ گەلی ئیسلامم، دەنابۆ کردنی گشت نوێژی فەرمانم پێ دەکردن کەسیواک بکەن).

٤٧٢- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - (أَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السَّوَاكِ). (الحدیث: ٨٨٨). (٤١٤)

(٤١٣) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: السواك، رقم: ٢٥٢ = راجع رقم: ١٩٥٧ ومابعده.

(٤١٤) الظاهر انه من افراد البخاری. لاحظ(العینی) ١٣/١٨٢/٦ و(فتح الباری) ٤٩٦/٢-خاتمة).

ئەنەس (رەزى خوى لى بى) فەرەموى: پېغەمبەر (دروودى خودى لىسەر بى) فەرەموى: (خوتان دەزانى كەسەبارەت بەسيواك زۆرم لەگەل داگوتن، كەواتە ھەق وایە كەبەگویم بكەن!).

لەنویژی بەیانى رۆژى ھەينى دا چى سونەتە بخویندریت

٤٧٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ، فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ: (اَلَمْ تَنْزِيلُ) السَّجْدَةِ، وَهَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ (الحدیث: ٨٩١- طرفه في: ١٠٦٨). (٤١٥)

ئەبوھورەیرە (رەزى خوى لى بى) فەرەموى: ھەمیشە، پېغەمبەر (دروودى خودى لىسەر بى) لەركاتى یەكەمى نوێژى بەیانى رۆژى ھەينىدا، لەپاش خویندنى سورەتى فاتىحە، سورەتى ئەلیف لام میمی سەجدەى بەتەواى دەخویند، وەلەركاتى دوھمیدا، لەپاش فاتىحە، سورەتى (ھەل اتى علی الإنسان حین من الدھر) دەخویند.

باسى کردنى ھەينى لەگوندو شاردا

٤٧٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: (كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ). قَالَ: وَخَسِبْتُ أَنْ قَدْ قَالَ: (وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي مَالِ أَبِيهِ، وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ). (الحدیث: ٨٩٣- أطرفه في: ٧١٣٨، ٥٢٠٠، ٥١٨٨، ٢٧٥١، ٢٥٥٨، ٢٥٥٤، ٢٤٠٩). (٤١٦).

(٤١٥) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: ما يقرأ في يوم الجمعة، رقم: ٨٨٠ = ٢٠٢٥ شيخا.

(٤١٦) أخرجه مسلم في المغازي (العيني/٦/١٩٠/٨) - المترجم = ٤٧٠.

ئىبنوعومەر (رەزىي خۇدانى لى بىن) فەرمۇى: بەگۈى خۇم لەزارى پىغەمبەرم بىست
(دروودى خۇى لى بىن) دەيفەرموو: (ئاگاداربىن كەئىو ھەموتان، ھەركەسە بەپىى بەر
پرسىيارى خۇى چاودىرن وەك شوانى دىار ران، پىشەوا كەسەرۈكى نەتەوہى
ئىسلامە-شوانى ئەوگۈمەئە خەلگەيە، كەبووہ بەسەرۈكىيان، لەلای خودا
بەرپرسىيارە لەئەركى پىشەوايى، سەبارەت بەو گەلى ئىسلامە، كەوان لەژىر
چاودىرىى ئەودا، ھەروا ھەموو پىاوئى (لەناو مال و منائى خۇيدا) چاودىرەو
شوانيانە، دەبى وەك شوانى باش چاودىرىى بەرژەوہندى مال و منائى خۇى
بكا، چونكە لەلای خودا بەرپرسىيارە لەوہ، ھەروہا ھەموو ژنى (لەناو مالى
مىردىدا) چاودىرەو، لەلای خوداى گەورە بەرپرسىيارە لە رەچاوكردنى
بەرژەوہندى ئەوانەى كەوان لەژىر چاودىرىى ئەودا، ھەروہا نۆگەریش
چاودىرە بەدىار سامانى ئاگاگەيەوہ، وەلەلای خوداى گەورە بەرپرسىيارە
لەوہى كەوا لەژىرچاودىرىى ئەودا). ئىبنوعومەر فەرمۇى: وادەزانم
كەپىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) فەرموشى: (ھەروہا پىاو چاودىرە
لەناو سامانى باوكى دا، وەلەلای خودا بەر پرسىيارە لە چاودىركراوى خۇى،
تىكرا ئىوہى گەلى ئىسلام، ھەموتان، ھەركەسەى بەپىى پاىەو پلەى خۇى،
چاودىرن و پاسەوانن، وەھەمويشتان، ھەر كەسە بەپىى پاىەى خۇى لەناو
گەلى ئىسلام دا، بەرپرسىيارن لەرەچاوكردنى بەرژەوہندى ئەوہى كەوا لەژىر
چاودىرىتان دا). (تاج-ز ۱۰۶ ژ ۲۴۳۱ ج-۴).

ئەگەر كەسى نەچى بۇ نوئىزى ھەينى ناي خۇشۋوردنى لەسەرە

وەك ژن و منال

۴۷۵ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) - (نَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَوْثَرُ الْكِتَابِ مِنْ قَبْلِنَا، وَأَوْتِنَاهُ مِنْ بَعْدِهِمْ، فَهَذَا الْيَوْمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ، فَهَذَا أَلَا اللَّهُ، فَهَذَا لِلْيَهُودِ، وَبَعْدَ غَدِ

لِلنَّصَارَى) فَسَكَتَ، ثُمَّ قَالَ: (حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ، يَوْمًا، يَغْتَسِلُ فِيهِ رَأْسُهُ وَجَسَدُهُ). (الحديث ٨٩٦ و ٨٩٧، الحديث ٨٩٧ طرفاه في ٨٩٨، ٨٩٧، ٣٤٨٧) (٤١٧)

بروانه: فہر موودہی ژمارہ (٤٦٥) کہ لہ پیشہوہ رابورد.

لیرمدہ لہ دواوہ نہم پتری (زیادہ) یہی ھہیہ:

نہوجا ھہ زرمٹ (درویدی خودی لیسر ہی) خاموش بوو، لہ پاشا فہرمووی : کہواتہ مافی خودای گہورمہ لہ سہر ھہموو موسولمانی، کہ ھہموو ھہفتہیی، جاری سہر ولہش ولاری خوئی پاک بشوری).

لہ ماوہی چہندہوہ دہبی بچن بو نویزی ھہینی ..

٤٧٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كَانَ النَّاسُ يَتَنَابُونَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ مَنَازِلِهِمْ وَالْعَوَالِي، فَيَأْتُونَ فِي الْغُبَارِ يُصِيبُهُمُ الْغُبَارُ وَالْعَرَقُ، فَيَخْرُجُ مِنْهُمْ الْعَرَقُ، فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْسَانٌ مِنْهُمْ وَهُوَ عِنْدِي، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَوْ أَلكُمْ تَطَهَّرْتُمْ لَيَوْمِكُمْ هَذَا). (الحديث: ٩٠٢) (٤١٨)

عائیشہی ھاوسہری پیغہمبہر (درویدی خودی لیسر ہی) فہرمووی: خہ لکیکی زور بہسہرہ لہ گوندو جیگہو دیہاتہکانی دہوروبہری مہدینہوہ، دہاتن بو نویزی ھہینی، بہتایبہتی لہوگوندانہوہ دہاتن کہ پیان دہگوترا عہوالی، کہدہوری دوومیل تا شہش میل لہ مہدینہوہ دوور بوون، لہلای رور ھہلایہوہ، کہدہاتن ریگہ کہ خوئہپہتانی بوو، بہناوتہپوتوزا دہاتن، ھہم توزاوی دہبون و ھہم نارہقیان دہکرد، بہہر حال بہہوی بوئی نەرہق و شتی واوہ، کیشہیان بو ھاونشین دروست دہکرد، جاری پیغہمبہر (درویدی خودی لیسر ہی) لہمالی

(٤١٧) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: الطيب والسواك يوم الجمعة برقم: ٨٤٩ = ١٩٦٠.

(٤١٨) أخرجه مسلم في الجمعة، باب: وجوب غسل الجمعة على كل بالغ من الرجال برقم: ٨٤٧ = ١٩٥٥ شيخا.

من بوو، خوځم له خزمه تیدا یووم، مروؤفی له مانه، یاچه ند کسی له مانه هاتن بؤ خزمه تی، له سهر نهم حاله، جاپیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بن) فهرمووی: (خوژگه له م روژمدا، که ده هاتن بؤ نویژی جومعه، خوټان بشوردایه و، به پی ی توانا خوټان پاک و خاوین رابگرتایه).

کاتی کردنی نویژی ههینی ..

٤٧٦- (مکرر) قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّاسُ مَهْنَةً أَنْفُسِهِمْ وَكَانُوا إِذَا رَاحُوا إِلَى الْجُمُعَةِ، رَاحُوا فِي هَيْئَتِهِمْ، فَقِيلَ لَهُمْ: (لَوْ اغْتَسَلْتُمْ). (الحديث: ٩٠٣- طرفة في: ٢٠٧١).

ديسان عائشه (همزی خوی لښ بن) فهرمووی: جاران موسولمانان خوټان خزمه تی خوټانیان ده کرد، زوربه یان خوټان نوکهری خوټان بوون، رهنجبه رو خزمه تکاریان نه بوو، جاکه له سهرمتای تافی ئیوارمدا ده چوون بؤ نویژی ههینی، له سهر کارو فهرمانه کانیانه وه دهرؤیشتن بؤ مزگه وت، هه ربه و شیویه و به جل و بهرگی ئیش و پیشه کانیانه وه ئاماده ی نویژمکه ده بوون. بویه پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بن) فهرمووی پیان: (نه گهر خوټان پاک بشوردایه زور شتی چاک بوو).

٤٧٧- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي الْجُمُعَةَ حِينَ تَمِيلُ الشَّمْسُ. (الحديث: ٩٠٤). (٤١٩)

نه نه سی کوری مالیک (همزی خوی لښ بن) فهرمووی: پیغه مبه ری خودا (دروودی خودای له سهر بن) نه وکاته نویژی جومعه ی داده به ست، که خوژ به دیمه ن له ناوهراستی ئاسمان لادمدا، که ده ق ده کاته سهرمتای کاتی نویژی نیومړؤ.

له قرچہی گهرمادا، کاتی نوپڑی ههینی کهیه ؟

٤٧٨- وعنه (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قال: كان النبي (درودی خودای لستار بآ) إذا اشتد البرد بكر بالصلاة، وإذا اشتد الحر أبرد بالصلاة، يعنى الجمعة. (الحديث: ٩٠٦ فى فتح البارى شرح صحيح البخاري). (٢٠)

ديسان نه نهس (همزای خودای لست بآ) فهرمووى: دهستوورى پيغه مبهه (درودی خودای لستار بآ) وا بووله ته شقى سه رمای زهستاندا نوپڑی ههینی زوو بهزو له سه رهتای کاتدا دهکرد، به لام کاتی گهرما دههات، به فينکی نوپڑی ههینی دهکرد، تاماوهيى دواى دهخست له قرچہی گهرمای نوپڑی نيومرپوډا نه يده کرد.

باسى رويشتن بو نوپڑی ههینی .. تاد

٤٧٩- عن ابى عَيسٍ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) قال: وَهُوَ ذَاهِبٌ إِلَى الْجُمُعَةِ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (درودی خودای لستار بآ) يَقُولُ: (مَنْ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ). (الحديث: ٩٠٧- طرفه في: ٢٨١١). (٢١)

نه بو عه بس (همزای خودای لست بآ) دهچوو بو جومعه به دهم رپوه فهرمووى: له پيغه مبهه رم بيست ده يفه رموو : (نهو كه سهى بو پرماى خوا ، قاجه كانى توڑى ريگهى لي بنيشى ، وهك نه وه بجى بو نوپڑى ههينى و له رپى ته بو توڑ له پيى يا له خووى بنيشى، يا له كاتى چوون بو غه زادا قاجه كانى خو لاوى بب، نهو كه سهى نه مه حالى بى خودا له ناگرى دوژه خ حهرامى دهكا).

راهه وشيكر دنه وه:

نه بو عه بس (همزای خودای لست بآ) ناوى عه بدوره حمانى كورى جه بهره، نه نصارى يه، نه وسى يه، يه كيكه له مه زناني هاوړي ياني پيغه مبهه، يه كى بوو له وانهى

(٢٠) لم يوافقہ مسلم على تخريجه (المصدر السابق) - المترجم.

(٢١) قال في فتح البارى: لم يوافقہ على تخريجه مسلم (انظر فتح/٢/٤٩٦/٩٤١ خاتمة) - المترجم.

که که عبی کوری ئه شرمفیان به دۆزه خ شاد کرد، که به شیعر زهمی پیغه مبهری دهکردو دلی خه لکی لی سارد دهکردوه، له خزمهت پیغه مبهردا ئامادهی غهزای بهدرو گشت غهزاکانی تری بووه، له گهلا نهبو بوردهدا کاتی موسولمان بوون، دهستیان کرد به شکاندنی بتهکانی هۆزی بهنی حاریسه. کاتی نهبو عه بسه کویر بوو، پیغه مبهرد (دروودی خودی له سهر بێ) گۆچانیکی پی داو، پیی فهرموو: (ئهمه بکه به چراوگ بو خۆت) ئیتر له بهر دهمیهوه تاماوهیهکی باش پوناکی دهکردوه بو. له ته مهنی ههفتا سالیدا، له مه دینه، له سالی سی و چواردا گیانی پاکی سپارد، له گۆرستانی جهننه تول به قیغ به خاک سپێردرا، ئیمامی عوسمان نویژی له سهر تهرمه کهی کرد، ئهم زاتانه دابهزینه ناوگۆر ده کهی: نهبو بوردهو قهتادهی کوری نوعمان و محهمه دی کوری مهسله مهو سه له مهی کوری سهلامه، رهزای خودا له هه مویان بی.

تهنها ئهم فهرمودهیهی ههیه له بوخاریدا که واین له خزمهتیدا. یهکی بوو لهوژماره که مهی که له پیش هاتنی ئیسلامدا به عهرهبی دهینوو سی.

دروست نیه که سیک که سیک تر هه لبستی و

خوی له جیکه کهی دابنیشی

٤٨٠ - عن ابن عمر رضي الله عنهما يقول: نهى النبي صلى الله عليه وسلم: أن يُقيم الرجل أخاه من مقعده ويجلس فيه. قلت لنافع الجمعة قال الجمعة وغيرها. (الحديث: ٩١١ - طرفاه في: ٦٢٧٠، ٦٢٦٩). (٤٢٢)

ئیبنو عومهر (رهزی خواهان له بێ) فهرموی: پیغه مبهرد (دروودی خودی له سهر بێ) جلهو گیری دهکرد له وه: که پیاوی، له کۆری دانیشندا، برای ئاینی خوی له جیکهی خوی هه لبستی و، ئه و جا خوی له ویدا دابنیشی.

ثیبنو جورمیج (رمزی خوی لى بى) دهفه رموی: عهزى نافيعم کرد: ثایا نهم نه هی لى کردنه له م کاره هه ربؤ پؤزى جومعه وایه؟ نافيع فه رموی: نه خیر بؤ پؤزى ههینى و بؤ پؤژهکانى تریش ههروایه.

بانگی پؤزى ههینى

٤٨١- عَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّدَاءُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، أَوَّلُهُ إِذَا جَلَسَ الْإِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ، عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، فَلَمَّا كَانَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَكَثَرَ النَّاسُ زَادَ النَّدَاءُ الثَّالِثَ عَلَى الزُّورَاءِ . (الحديث: ٩١٢- أطرافه فى: ٩١٣، ٩١٥، ٩١٦). (٤٢٣)

سانیبى كورى یهزید (رمزی خوی لى بى) فه رموی: جاران له سهه ده می پیغه مبهردا (درووى خودای له سهه بى) له سهه ده می نه بوبکرو عومه ریش دا (رمزی خوهان لى بى) سهه رتای بانگ، له پؤزى ههینى دا، نه و کاته بوو که پیش نوپژ له سهه مینه ردا داد نهیشت، به لام کاتى که عوسمان بوو به جینشین خه لک زور بوون و شارى مه دینه قهه ربانغ بوو، عوسمان (رمزی خوی لى بى) بانگی سییه می له سهه زه وراه زیاد کرد (ب/د/ت/ن-تاج/١/٤٢٢ ز-١٤٦ ژ-٨٤٣).

یهك بانگیبژ بانک دهفه رموی

٤٨٢- وعنه (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) لَمْ يَكُنْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُؤَذِّنٌ غَيْرَ وَاحِدٍ، وَكَانَ التَّأْدِينُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ، يَعْنِي عَلَى الْمِنْبَرِ. (الحديث: ٩١٣).

ديسان نه و فه رموی: عوسمانى كورى عهفان (رمزی خوی لى بى) له پؤزى ههینى دا، بانگی سییه می داهینا، نه و کاته ی که خه لکی مه دینه زور بوون، چونکه پیغه مبهه

خوئی (درویدی خوئی لیسر بر) یهك بانگ بیژى هه بووئه ویش نه وکاته بانگی دمفرموو که پیغه مبهر (که بهرنویژ خوینی نه وکاته بوو) دادنه نیش له سهر دوانگه.

بیسنویژ له سهر دوانگه، که کویتی له بانگ بوو وهلامی دهسه نیتیه وه

٤٨٣ - عن معاوية بن أبي سفيان (رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا) انه جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَلَمَّا أَدْنَى الْمُؤَذِّنُ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ قَالَ مُعَاوِيَةُ (رَضِيَ اللهُ عَنْهُ) اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ وَأَنَا فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ وَأَنَا فَلَمَّا أَنْ قَضَى التَّأْدِينَ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى هَذَا الْمَجْلِسِ حِينَ أَدْنَى الْمُؤَذِّنُ يَقُولُ مَا سَمِعْتُمْ مِنِّي مِنْ مَقَالَتِي. (الحديث: ٩١٤). (٤٢٤)

موعاوییه ی کوپی نه بوسوفیان (همزی خویشان لیسر بر) پوژی ههینی له سهر دوانگه دانیش، کاتی بانگوپیژ دهستی کرد به بانگ گوتن و فهرمووی: (الله اکبر، الله اکبر) موعاوییه ش فهرمووی: (الله اکبر، الله اکبر) به لام کاتی بانگ بیژ فهرمووی: (أشهد أن لا إله إلا الله) موعاوییه فهرمووی: منیش ههروا وهك تۆ ئهم شایه تیه دمدهم، وهکاتی بانگ بیژ فهرمووی: (أشهد أن محمدا رسول الله) موعاوییه دیسان فهرمووییه وه: منیش ههروا وهك تۆ ئهم شایه تی به حهقه دمدهم. جاکاتی بانگ دهر که بانگه که ی تهواو کرد، موعاوییه (همزی خوئی لیسر بر) فهرمووی: نه ی نوپیژ خوینی نه! ئهم وهلام سهندنه وهی بانگه که نیستا نیوه له سهر ئهم شیومیه له دهمی منتان بیست، بۆ خوّم له سهر ئهم جیگه یه لهزاری پیرۆزی پیغه مبهرم بیستوه، که له وه ده مه دا بانگ دهر بانگی دمفرموو، نه ویش ناوای دمفرموو.

واپه سه ننده و تار له سهر دوانكه بدرا

٤٨٤ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا أَتَوْا سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ، وَقَدْ امْتَرَوْا فِي الْمَنْبَرِ مِمَّ عُرْدُهُ فَسَأَلُوهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْرِفُ مِمَّا هُوَ وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ أَوَّلَ يَوْمٍ وَضَعَ وَأَوَّلَ يَوْمٍ جَلَسَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى فَلَانَةَ امْرَأَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ قَدْ سَمَّاها سَهْلٌ مُرِي غُلَامَكَ النَّجَّارَ أَنْ يَعْمَلَ لِي أَعْوَادًا أَجْلِسُ عَلَيْهِنَّ إِذَا كَلَّمْتُ النَّاسَ فَأَمَرْتُهُ فَعَمِلَهَا مِنْ طَرَفَائِ الْعُقَابَةِ ثُمَّ جَاءَ بِهَا فَأَرْسَلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَ بِهَا فَوَضَعَتْهَا هُنَا ثُمَّ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى عَلَيْهَا وَكَبَّرَ وَهُوَ عَلَيْهَا ثُمَّ رَكَعَ وَهُوَ عَلَيْهَا ثُمَّ نَزَلَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ فِي أَصْلِ الْمَنْبَرِ ثُمَّ عَادَ فَلَمَّا فَرَغَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا صَنَعْتُ هَذَا لِتَأْتُمُوا وَلِتَعْلَمُوا صَلَاتِي. (الحديث: ٩١٧). (٤٢٥)

سه هلی کوړی سه عدی نهل-ساعیدی (رمزی خوی لسه بی) چهند پیاوړی چوون
بوخزمه تی، له سهر نه وه که مینبه ره که ی پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بی) له چی داری
بووه، بوو بوو به مشت و مریان، نه ویش پی ی فهرموون: به خوا من به باشی
دمزانم که مینبه ره که له چی بوو، وه یه که م رپوژ که داندره به چاوی خوځم
ته ماشایم کرد، هه روا یه که م رپوژیش که پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بی) سه ره که وه
سهری به چاوی خوځم چاوم لی ی بوو، داستانی دروست کردنه که ی ناوا بوو:
ژنیکی نه نصاری هه بوو، نو که ریکی دارتاشی هه بوو، پیغه مبه ر (دروودی خودی له سهر بی)
ناردی بولای نه وژنه و پی ی فهرموو: (بلی به نو که ره که ت که چهند ته خته
داریکم بو دروست بکا، له سهر یان داده نیشم، کاتی وتار ددهم بو مهردومه که).
ژنه که ش فهرمانی به نو که ره که ی کرد، نه ویش له دار که زی جه نکه له که (نهل-
غابه) مینبه ره که ی دروست کرد، نه و جا ژنه که هه والی بو پیغه مبه ر (دروودی خودی

له سهر بڼ) نارد، كهوا دوانگه كه دروست كراوه، پيځه مېهر (دروودی خودی له سهر بڼ) فه رماني
 فهرموودوانگه كه يان دانا بو، ناله ويدا كه لي يه تي، به چاوی خوّم له وهدوا
 پيځه مېهر له سهر نهو مينېره دي، نويزی له سهری كرد، نه لاهو نه كېهری
 نويزدابه ستني كردو قورناني خویندو ركوعی برد، له حالاتهدا له سهر ته ووقه
 سهری مينېره كه بوو، له سهر دوا پلهی، كه خووی سڼ پليكانه بوو، نه وسا
 كه له چه مينه وه هه لسا يه وه، پړوی له قيبله و مر نه گيړا، پشتاو پشت
 له مينېره كه دابه زی له سهر زهويه كه له ته نيشت پليكانه ی خواری خواره وه
 كورنوشی برد، نه و جا سهر كه وته وه سهر مينېره كه، جاكاتي له نويزه كه لي
 بووه پړوی كرده نويز كهرهكان و پړی فهرموون: (نهی موسولمانهكان! بويه
 نه نويزه م ناوا كرد هه تا هه موتان به باشی چاوتان له جموجولي من بڼ له ناو
 نويزدا، كه چی دمكه مو چوّن دميكه م، هه تا ئيه وش له كاتي نويز كردن دا
 چاوله من بكه و من بكه ن به سهر مه شقو ياسای نويز كردن له خوّمه وه فير
 بڼ). (بروانه ژماره: ٢٤١).

٤٨٥- عن جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رضي الله عنهم) قَالَ: كَانَ جِدْعٌ يَقُومُ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا وُضِعَ لَهُ الْمِنْبَرُ سَمِعْنَا لِلْجِدْعِ مِثْلَ أَصْوَاتِ الْعِشَارِ، حَتَّى نَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ. (الحدیث ٩١٨). (٤٢٦)

جابرې كورې عه بدوللا (پړزی خودی لي بڼ) فهرمووی: سهر باني مزگه وته كه ی
 پيځه مېهر (دروودی خودی له سهر بڼ) له سهر چه ند كوله كه يه كي دار خورما دروست كرا
 بوو، له پيش داپيځه مېهر (دروودی خودی له سهر بڼ) كه وتاری ده خویندوه له پال يه كي له و
 كوله كه دارخورما يانه دا راده وه ستاو شانی پيوه ددا، به لام له پاش دا كاتي
 دوانگه كه دروست كراو، پيځه مېهر (دروودی خودی له سهر بڼ) ته شريفی پويشته سهری بو
 وتار خویندنه وه، ومنه و كوله كه يه ی به جي هيشت، گويما ن لي بوو نهو بنكه

دارخورمایه وهك وشتري لهسهر گوان بی، یا وهك وشتري تازه زابی و لهبه چكه كهی دابرابی، ناوا به دواي پیغه مبهردا دمیكوروكان، وهك منالی له دایکی به جی مابی دهستی كرد به گریان ههتا پیغه مبهردا (دروندی خودی لهسهر بی) له مینبه ره كه دابهزی و چوو بولای و دهستی كرده ملی وناشتی كرده وه و ژیر بؤوه.

وتار ده بی به پیوه بی

٤٨٦- عَنْ ابْنِ عَمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ قَائِمًا، ثُمَّ يَقْعُدُ، ثُمَّ يَقُومُ، كَمَا تَفْعَلُونَ الْآنَ. (الحديث: ٩٢٠- طرفه في: ٩٢٨). (٤٢٧)

عهبدووللای کوری عومهر (دزی خودیان له بی) فهرمووی: جاران پیغه مبهردا (دروندی خودی لهسهر بی) به پیوه له نویژی ههینی دا له پیش نویژی ههینی دا، دوو وتاری ئاینی دهخویندهوه، ریک وهك ئه وهی ئیستا ئیوه دمیكه، له پیشدا وتاری یه كه می دهدا به پیوه، ئه وجا دانهیشت، وچانیکی كه می دهگرت به قهد ئه ندازهی خویندنی سورمتی (قل هر الله) ئه وجا ههلا ده سایه وه به پیوه وتاری دووه می دهخویندهوه.

واباشه له وتارا له پاش ستایش، وتار خوین بلی! اما بعد

٤٨٧- عَنْ عَمْرِو بْنِ تَغْلِبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بِمَالٍ، أَوْ بِسَبْيٍ فَقَسَمَهُ، فَأَعْطَى رَجُلًا وَتَرَكَ رَجُلًا، فَبَلَغَهُ أَنَّ الَّذِينَ تَرَكَ عَتَبُوا، فَحَمِدَ اللَّهُ ثُمَّ أَتَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (أَمَّا بَعْدُ، فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأُعْطِي، الرَّجُلَ وَأَدْعُ الرَّجُلَ، وَالَّذِي أَدْعُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الَّذِي أُعْطِي وَلَكِنْ أُعْطِي أَفْوَأًا لِمَا أَرَى فِي

قُلُوبِهِمْ مِنَ الْجَزَعِ وَالْهَلَعِ، وَأَكِلُ أَقْوَامًا إِلَى مَا جَعَلَ اللَّهُ فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْغِنَى وَالْخَيْرِ، فِيهِمْ عَمْرُو بْنُ تَغْلِبَ). فَوَاللَّهِ مَا أَحَبُّ أَنْ لِي بِكَلِمَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُمْرَ النَّعَمِ. (الحديث: ٩٢٣- طرفاه في: ٣١٤٥، ٧٥٣٥). (٤٢٨)

عەمری کوری تەغلیب (رمزی خوی لی بە) فەرمووی: جاری بری سامان، یا کۆمەڵی ژن و خیزانی تالانیان هینا بۆ پیغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بی) ئەویش دابەشی کرد، خۆی چۆنی بەبەرژەوهند زانی ئاوا، جابەشی بازیکێ لی داو، بەشی بازیکێ تری لی نەدا، دواپی خەبەر دەگاتەو بە پیغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بی) کەوا ئەوانە ی کەبەشی پێیان نەداوێ گلهیی دەکەن. ئەویش بەم بۆنە یەو و تاریکێ فەرموو: لەسەرمتاو سوپاسی خوای گەورە ی کرد و ستایشیکێ جوانی ئەوی کردو، ئەوجا فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بی): (لەپاش ئەم سوپاس و ستایشە عەرزم ئەمە یە: دە ی سویندم بەخودا گەلی جار وادەبی کەمن شت بەش دەکەم لەنیوان نیویدا، لەو شتە بەشی هەندئ کەس دەدم و بەشی هەندئ کەسی تری لی نادەم، بەلام لەدڵیشەو ئەو پیاومیانم خۆشتر دەوی کەبەشیم نەداو، دە ی دزمانن ئەو بە وادەکەم؟ چونکە هەندئ کەس دمیان بینم هەرەلپە دەکەن و چاوبرسین و چا و چنۆکن، بۆیە منیش بەشیان دەدم، هەتا دلیان رابگرم و بیان کەم بەدۆستی نیسلام، لەهەمان کاتا بەشی هەندئ کەسی تر نادەم چونکە پشت ئەستورم لەو ی کە ئەوانە ی بەشیانم نەداو بەرچاوتیرن و خیر خوان، نیتەر لەسەر ئەم بنیاتە دمیان سپێرم بەو خودایە ی کە ئاوا بەرچاوتیر و دل پرلەخێر دروستی کردوون. یەکیک لەم خودا پێداوانە ی کەمن دلیانم لەدلفراوانی یان عەمری کوری تەغلیبە (١).

جا هەموو جاری عەمر دەیفەرموو: دە ی سویندم بەخودای گەورە ئەم وشە مەدحە ی پیغەمبەر، کەسەبارەت بەمن فەرمووی، بە هەموو رانە و شترە

سوره گانی عمر مبی نادم، که رنگیان ده لئی رنگی بز نه مهر مزه، که نایاب ترین سامانی عمر مبانن.

راڤه و شیکردنه وه:

عمری کوری ته غلیب په کی که له هاوړې ناسراوه نازداره ناودارم گانی پیغه مبر، چنه د فمر موده په ک له پیغه مبر موده ده گپ ټه وه، له صه حیحا په ک راوی هیه که حه سنی به صری یه، به لام له فمر موده تردا، که نه که پش ټه راده و پلهی صه حیح راوی په کی تریشی هیه، که له تابیعینه و ناوی حه که می کوری ته عره جه. له بوخاریدا ته نیا دوو فمر موده ی هیه.

لیر مدا هم خالانه روون ده که پنه وه، به نوم ی دی رجه شکندن بو پیاده کردنی هم جوړه زانسته له ناو زمانی شیرینی کوردیدا:

۱- به وینه: نه بو عه بدلا نیامی حاکم د فمر موو: په کی له مهر جه گانی بوخاری و مسلم نه و میه: نه و سه حابه یی که فمر موده که ده گپ ټه وه، دمی دوو راوی برپا پیکراوی هبی، چونکه مهر جی راوی نه و میه که مه جهول واته: نه ناس- نه بی، نه و میش به وه د ټه دی که دوو شایه تی داد به رومر بیناسن و ریوایه تی لیوه بکن، هتا رمفعی جه هاله تی لی بی، وهه مان شت مهر جه بو نه و دوو تابعی یانه ی که ریوایه ت له صه حابه که وده که ن، هریه ک له وانیش دمی دوو راوی برپا پیکراویان هبی، هه روا هه مان شت مهر جه بو نه و موو چینه گانی تر.

نه و جا پیشه و حاکم د فمر موو: که چی چنه د فمر موو دمی له صه حیحی بوخاری و، له صه حیحی مسلم دا هیه، که په کی کیان هم فمر موده یی عمری کوری ته غلیبه، هم مهر جه یان تیادا نه هاتو ته دی. شیخی عه سقه لانی له موقه دیمه ی فته تحولباری دا د فمر موو: (هم مهر جه ی حاکم باسی کردووه که رچی سه بارمت به هه ندی سه حابه که بوخاری ریوایه تی

لییانہ وہ کردوہ۔ ھہ ٲوہ شاوہ و رہ چاو نا کرئ بہ لام لہ چینہ گانی تری پاش
سہ حابہ گاندا، لہ گشت فہرموودہ یہ کی ٲہ صلا، ٲہم مہرجہ بہ باشی رہ چاو
کراوہ، لہ راستیدا لہ پہراووی بوخاری پیرؤزدا لہ سہرا سہری کتیبہ کہ دا،
تافہ یہ ک فہرموودہ ی سہر چاوہ (اصل) نیہ، کہ لہ گیرانہ وہ ی کہ سی بی کہ یہ ک
راوی ھہ بی).

۲- مہرجی بوخاری ٲہ مہ یہ : (فہرموودہ ی دمر دہ یئ کہ بہ کؤرا (اتفاق)
راگوئز کہ رھ گانی، ھہ موویان بپوا پیکراوبن، ھہ تا دہ گاتہ سہر ھاوړپییہ کی
ناودار، لہ ھاوړپییانی پتغہ مہر، بہ بی ناتہ بایی و لہ یہ ک جیاوازی لہ نیوانی
گیر دراوہ گانی (مرویات) ھہ ر یہ کی لہ گیر مرہوہ متمانہ دارہ چہ سپینہ رھگان
دا، لہ ھہ مان کاتدا دہ بی رشتہ کہ ی لہ سہر متاوہ ھہ تا کؤتایی پہ یوہ ست بی و
پچر پچر نہ بی، جائہ گہر ھاوړپیکہ، واتہ: سہ حابیہ کہ، دوو گیر پوہ ی ھہ بوو،
یازیاتر، ٲہوہ زؤر باشہ، دہ نا ٲہ گہر یہ ک گیر مرہوہ (راوی) ی ھہ بوو،
بہ ریکوپیک ی بہ شیوہ یہ کی راست فہرموودہ کہ دہ چوہ سہر ٲہو ھاوړئ یہ
ٲہوہ یش ھہر بہس دہ کا).

۳- بہ شیوہ یہ کی گشتی، بہ کوردی پہ تی، کورت و پوخت، فہرموودہ گانی
صہ حیجی بوخاری، ھہ موویان ٲاٲونی تی زابن، لہ سہنگی مہ حہ ک دراون، بؤیہ
سہر جہم جیگہ ی قہ بوٲی نہ تہ وہ ی ئیسلامن، کہس رہ خنہ ی لییان نیہ
مہ گہر ناحہ زی دہ غہز لہ دل، یانہ قامی گیزو ویز.

۴۸۸- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَامَ عَشِيَّةَ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَتَشَهَّدَ وَأَثْنَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ قَالَ: (أَمَّا بَعْدُ). (الحديث:
۹۲۵-أطرافه في: ۷۱۹۷، ۷۱۷۴، ۶۹۷۹، ۶۶۳۶، ۲۵۹۷، ۱۱۵۰). (۲۹)

نہبو حومهیدی نهل- ساعیدی (ہمزای غوی لہ بی) فہرمووی: شہوی پیغہمبہر (دروودی خوبی لہسر بی) گاتی خہوتنان لہپاش نویژ، ہہلسایہ سہرپی، وتاریکی خویندہوہ، لہسہرہتاوہ شایہتمانہی ہینا، فہرمووی: (أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً رسول الله) نہوجا سوپاس و ستایشی شایستہی پہرومردگار بیت کردی، لہپاشا فہرمووی: (لہپاش نہمہ).

٤٨٩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: صَعِدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -الْمِنْبَرَ، وَكَانَ آخِرَ مَجْلِسٍ جَلَسَهُ، مُتَعَطِّفًا مِلْحَفَةً عَلَى مَنْكِبَيْهِ، قَدْ عَصَبَ رَأْسَهُ بِعَصَايَةِ دِسْمَةٍ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (أَيُّهَا النَّاسُ إِلَيَّ). فَثَابُوا إِلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ هَذَا الْحَيَّ مِنَ الْأَنْصَارِ يَقْلُونَ وَيَكْثُرُ النَّاسُ، فَمَنْ وَلِيَ شَيْئًا مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْتَطَاعَ أَنْ يَضُرَّ فِيهِ أَحَدًا، أَوْ يَنْفَعُ فِيهِ أَحَدًا، فَلْيَقْبَلْ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَيَتَجَاوَزْ عَنْ مُسِيئِهِمْ). (الحديث: ٩٢٧-طرفاه: ٣٨٠٠، ٣٦٢٨). (٤٣٠)

ئیبنو عباس (ہمزای غوی لہ بی) فہرمووی: لہنہخوشینی سہرہمہرگا، پیغہمبہر (دروودی خودی لہسر بی) لہمال ہاتہدمری، تہشریفی رؤیشت بو مزگہوت، پالتویہکی پیچابوو بہخویہوہ، دابووی بہسہر ہہردوو شانیدا، سہرپیچیکی رہشیشی پیچابوو بہسہریہوہ، رؤیشت تا تہشریفی چوو لہسہر دوانگہکہی مزگہوت دانیشٹو سوپاس و ستایشی خوایکردو نہوجا فہرمووی: (نہی موسولمانینہ! لہمنہوہ نریک ببنہوہ) نہوانیش لہدہوری کو بوونہوہ، نہو جافہرمووی: (لہپاش سوپاس و ستایشی خودا، نہی مہسولمانینہ! بزائن تادی حہلکی تر زور دہبن، بہلام بہرہبہرہ نہم کوئمہلہی یاریدہدمرانہ، کہناودارن بہنہنصار کہم دہبنہوہ، چونکہ لہسایہی خواوہ لہہر چوار لاوہ ہہر خہلکہو دیو نیسلام دہبی، بہلام یاریدہدمران چینیکی تایبہتین، بریتین لہو

خەلکی مەدینەییە، کە کاتێ پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) لەمەکەووە کۆچی کردبوو ناویان، پشتی پێغەمبەریان گرتو بوون بە پێشمەرگەو پارێزەری، جاکە یەکیان لێ مردکەسیکی تر نایەتە جێگەی، تاوا لێ دێ پوژی دێ، یاری دەمەران لە چاوە خەلکی تردا، وەک خۆی ناو چێشتیان لێ دێ.

جابا نامۆزگاری بێ لێتان ئەم چاکەییە ئەوانتان لەبیر بێ، جاکە راکاتی کەسێ لەئێوە بوو بە سەرەوکاری کاری، لەکارو باری گەلی پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) و مەدەسەلاتی ئەوەی هەبوو، کە زیان بە کەسێ بگەیەنێ، یاسوودێکی هەبێ بۆ کەسێ، ئەوە با چاکە چاکیان و مەبەرگێ و چاوپۆشی لە خراپیان بکا).

نویژی دیاری مزگەوت لە کاتی وتارا

٤٩٠ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ وَالثَّيْبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ النَّاسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَقَالَ: (أَصْلَيْتَ يَا فُلَانُ؟) قَالَ: لَا، قَالَ: (قُمْ فَارْكَعْ رَكَعَتَيْنِ). (الحديث: ٩٣٠ - طرفاه في: ١١٦٦، ٩٣١). (٤٣١)

جابری کۆری عەبدوللا (مەزی خۆی لێ بێ) فەرمووی: پوژی هەینی بوو، پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) وتاری نویژی هەینی بۆ مەردومەکە دەخویندەو، لەوکاتەدا پیاوی هاتە ژورەو ناوی (سولەیک) بوو پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) پێی فەرموو: (ئەو سولەیک! ئایا نویژی دیاری مزگەوتت کرد، کە هاتیتە ژورەو؟) سولەیک فەرمووی: (نەه) پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) فەرمووی: (دەهەلسە دوو رکات نویژی سووکەتە بکە) ئەویش هەلسا دوو رکات نویژی کرد.

رافەو شیکردنەو:

پێشەوا عەسقلانی (مەزی خۆی لێ بێ) لەم شوێنەدا، بەدورو درێژی لەم بابەتە دەدوێ، وەبێر لەپازدە بەلگەو بۆچونی ئەو زانایانە پووج دەکاتەو، کە دەتێت:

هاتوو (داخل) له کاتی خوتبهی نوږزی ههینی دا دروست نییه که نوږزی دیاری مزگهوت بکا. پالفتهی فهرمايشته که ی شیخی عهسقه لانی لهفتهج دا نه مه یه: (نهم داستانهای سوله یك) (همزی خوی لږ هت) که به چه ندين شیوهی جوړاو جوړ، له لایه نه فهرمووده زانه گه وره گانه وه کړې دراوخته وه، دروستترین به لگه یه له سهر نه وه که له م کاته دا بؤ هاتو دوو رکات نوږزی سلأوی مزگهوت سوننه ته. لیږمدا به یادی نه وه همکه شاپیاوه مه زاننه وه، له پیشینانه باشه گانمان، که نه م هه موو شاکاره جوان جوانانه یان له پاش خویان به دیاری و یادگار بؤ نه ته وهی نیسلام به جی هیشتووه، به تایبته له بابتهی ته فسیرو سونهت و فیهدها، لیږمدا به و په پری په رؤشه وه نه مه تان عهرز ده که م.

داخه که م نیستا له ولآتی نیمه دا، دوو به لآی گه وره ی دلته زین په یدابوون، که به بیرموری من نه مه نه بوو، نه هلی دین و ئایین دؤستان، له دیرین دا، هه موو یه ک دل و یه ک دهنگ بوون، به لآم نیستا چینی دیرین به سه رؤگایه تی مه لاکان و چینی نوئ دوو به ره کییه کی گه وره یان دروست کردووه، له بهر هیرش بردنه سه رییه ک نایان په رږیته سه ردوژمنه راسته فینه گانی نیسلام.

یه که م: مه لای نه زانی نارؤشنیری گوږله مشتی پارتی عیلمانییه کان په یدا بوون، له باتی موتالآی توحفه ی ئیبنو حه جهر و وهضوحی مه لانه بوو به کری موصه نیف، موراجه عه ی (کتابنا و کتابکم) ی به رپوه بهری نه و قاف ده که ن، مه لا باشه کان که نار خراون، مه گهر چؤنها دمناریگه ی چالاکي یتایینیان نادری، به راستی نه م مه لا مؤدیرپانانه، له هه موو شتی ده چن له مه لا نه بی.

دووهم: که سانی تریش په یدا بوون، نه وانیش نیمچه مؤدیر نیکن هه موو خزمه ته که یان بؤ نیسلام، به ناشارمزیی خویان، دوو به ره کییه کی فیهی یان به رپا کردووه، دئی ره شه خه لک له رپبازی زانا گه وره کان سارد ده که نه وه، له بهر کؤبونه وه و کارو باری حیزبایه تی خویان، نایان په رږیته سه ر جومعه و

جہماعہت و دہوری قورئان و شہ و نوویژو زیکرو و یردو صہ لاوات، بہ ہمر حال
لہ خوا داوا دہکہین کہ بہرہ حمہتی بی سنوری خوئی فریای نہتہ و دی نیسلام
بکہوئی. ثامین. (۲۰۰۹-۷-۱۶).

داوای باران لہ وتاری نوویژی ہینی دا

۴۹۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَصَابَتْ النَّاسَ سَنَةٌ عَلَى عَهْدِ
النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَبَيَّنَّا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فِي يَوْمِ
جُمُعَةٍ، قَامَ أَغْرَابِيٌّ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلَكَ الْمَالُ وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللَّهَ لَنَا
فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَمَا لَرَى فِي السَّمَاءِ قَرَعَةً، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، مَا وَضَعَهَا حَتَّى ثَارَ
السَّحَابُ أَمْثَالَ الْجِبَالِ، ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ عَنْ مِثْبَرِهِ حَتَّى رَأَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلَى
لِحْيَتِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَطَرْنَا يَوْمَنَا ذَلِكَ وَمِنْ الْغَدِ وَبَعْدَ الْغَدِ وَالَّذِي يَلِيهِ
حَتَّى الْجُمُعَةِ الْآخِرَى.

وَقَامَ ذَلِكَ الْأَغْرَابِيُّ، أَوْ قَالَ غَيْرُهُ، فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ تَهْدِمُ الْبِنَاءَ وَغَرِقَ الْمَالُ
فَادْعُ اللَّهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ (اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا) فَمَا يُشِيرُ بِيَدِهِ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنَ
السَّحَابِ إِلَّا الْفَرَجَتْ، وَصَارَتِ الْمَدِينَةُ مِثْلَ الْجَوْبَةِ، وَسَلَّ الْوَادِي قَنَاقَةً شَهْرًا، وَلَمْ
يَجِئْ أَحَدٌ مِنْ نَاحِيَةٍ إِلَّا حَدَّثَ بِالْجُودِ. (الحديث: ۹۳۳). (۴۳۲)

پیشہوا نہنہس (مزی خوی لی بی) ہہرمووی: بہسہرینی پیغہمبہر خوئی (دروودی خودی
لہسر بی) خہلکی مہدینہ توشی قاتو قری بوون، پوژی ہینی بوو، پیغہمبہر (دروودی
خودی لہسر بی) خہریک بوو وتاری دہدا، لہوکاتہدا پیاوی لہعہرہبہ سارانشینہکان
ہہلساو گوتی: نہی پیغہمبہری خودا! نازہل و مالآت قریبوون، مال و منال
برسی بوون، لہبہر بی بارانی، دہی ہہرموو لہخوا ہپارپہرہوہ کہبارانمان بو
ہبارینسی. پیغہمبہریش (دروودی خودی لہسر بی) ہہردوو دہستی بہرز کردہوہو

فهرمووی: (ئەوی خودایە! بارانمان فریاخە! ئەوی خودایە! بارانمان فریاخە! ئەوی خودایە! بارانمان فریاخە).

ئەنەس (ڕەزای خۆی لێ بێ) فهرمووی: بەوگەسە گەگیانی من والە دەسیا، ئاسمان وەک مینا ساف بوو، یەک پەلە هەوری پێوەنەبوو، پێغمەبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) دەستی دانەنەواند، هەتا لەبەرەکەتی دووگەییەو بەیئ هەلی کردو پارچە هەوری وەک کێوی پێک هێنا، بەرە بەرە هەورەکی یەکی گرتو توند بوو، ئێتر باران وەک پلۆوسک دایکردو ئاسمان دەتگوت کوندهی پرلە ئاوی سەرەو ژێرەو کراوە، ئێتر پێغمەبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) لەدوانگەگەیی نەهاتە خوارەو، هەتا دای کردە باران، سەربانی مزگەوتەکی دۆپەیی کرد، بارانێوەکی دۆپ دۆپ بەسەر ریشی پێرۆزی پێغمەبەر دا دەهاتە خوارەو، ئێتر ئەو حەفتەییە سەراسەر هەتا پێرۆزی هەینی دواپی، بارانمان بۆ باری.

جالە هەینی دواپی دا هەرئەو پیاوێ هەینی پێشو- یاپیاوێکی تر لەکاتی وتاری هەینی دا هات بەپێوە لەخزمەتی پێغمەبەر دا راوەستاو- عەرزی کرد: ئەوی پێغمەبەری خودا! خانوو رووخواو رێگەوبان بپراو مال و سامان و مالات لەلافاوا خنکا، ئەوەندە بارانی زۆر باری، بفرەموو لەخودا بپارێرەو کە ئێتر ئەم بارانە بگرێتەو. پێغمەبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) زەرەدە خەنەیی گرتی و هەردوو دەستەکانی بەرزەو کردو فهرمووی: (اللهم حوالینا لاعلینا: خودایە! بەدەورو بەرمانا ببیارینە، نەوێ بەسەر سەرمانا) ئەنەس (ڕەزای خۆی لێ بێ) فهرمووی: ئێتر سەرنجم دەدا پێغمەبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) بەدەستی پێرۆزی بۆ هەرلای ئامازەیی دەرک، هەورەکی لەوێ دەرەوییەو، سەرنجام هەورەکی لەسەر ئاستی شاری مەدینە رەوییەو وەک بازە، وەک کلاو رۆژنەیی لێ هات. شیوی قەناتیش، کەیهکێکە لەشیوە کانی شاری مەدینە، یەک مانگی رەبەق لافاوی نەوێستایەو، لەهەر لایەکی ولاتیشەو کەسێ دەهات بۆ مەدینە هەواڵ و باسی ئەو بارانە زۆرەیی دەرەوییەو.

(٤٣٤) أخرجه مسلم في الجمعة باب: في الساعة التي في يوم الجمعة، رقم: ٨٥٢، ١٩٦٦.

نه‌بوو هوره‌یره (پرمزی خوی لب بی) فهرمووی: جارئ پیغه‌مبه‌ری خودا (دروودی خودی لیسر بی) باسی رۆژی هه‌ینی دمکرد، فهرمووی: (کارژپریکی واتیادایه، هه‌ربه‌نده‌یه‌کی موسولمان بۆی رپیکه‌وئ له‌وکاته‌دا راوه‌ستا بی نوپژبکا، یاخود به‌کول و به‌دل له‌خودا بپارپته‌وه، ئیتر له‌وکاته‌دا داوای هه‌رشتیکی ره‌وا، له‌خیری دین و دنیا له‌خودا بکا، خودای گه‌وره بی دئی ناکاو نه‌وشته‌ی بی ده‌به‌خشی!).

فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودی لیسر بی) به‌ده‌ستی پیشانی داین، که‌ئه‌و ماوه‌یه گه‌لی که‌مه. (تاج/۱/۴۳۸ ز. ۱۵۰ ژ. ۸۷ = ش/ت/ن).

۴۹۴ - عَنْ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ لُصَلِّيَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذْ أَقْبَلَتْ عِيرٌ تَحْمِلُ طَعَامًا، فَالْتَفَتُوا إِلَيْهَا حَتَّى مَا بَقِيَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا، فَتَزَلَّتْ هَذِهِ الْآيَةُ (وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكَوكَ قَائِمًا). (الحديث: ذورقم: ۹۳۶ فی فتح الباری بشرح صحیح البخاری، أطرافه فی: ۴۸۹، ۴۰۶، ۵۸، ۲۰). (۴۳۵)

جابیری کوپی عه‌بدللا (پرمزی خوی لب بی) فهرمووی: له‌رۆژی هه‌ینی دا، له‌خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ردا بووین، خه‌ریکبوو وتاری هه‌ینی ده‌خوینده‌وه، له‌وکاته‌دا له‌شامه‌وه کاروانی هات ده‌هۆل و زورنا له‌پیشیه‌وه بوو، هه‌تا مه‌ردوم بزانی که‌وا کاروانه‌که گه‌یشه‌جی، ئیتر خه‌لکه‌که وتاره‌که‌یان به‌جی هیشته‌و له‌مزگه‌وت دم‌چون و دم‌په‌رین بۆلای کاروانه‌که، بۆشت کپین، ته‌نها دوازه که‌س له‌خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ردا مانه‌وه. جاخودا ئه‌م ئایه‌ته‌ی نارده‌ خواره‌وه: (وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكَوكَ قَائِمًا). جمعه ۱۱/۵۲- واته: ئه‌وانه‌ی له‌ده‌وری تۆبوون، کاتی چاویان به‌ بازگانی و مامه‌له‌و سه‌ودا و ئه‌و کاره‌ بپه‌ووده‌یه‌که‌وت، که‌بریتی بوو له‌وده‌هۆل و زورنایه، که‌له‌کاتی وادا له‌زۆر کاتی تریش ئاده‌میزاد خه‌ریک ده‌کاو، له‌به‌نده‌یی کردنی ساخ بۆ خودای

مەزن، دوری دەخاتەوه، ئەوانە لەم کاتەدا دەوری تۆیان چۆل کردو بلاوویان لێ کردو چوون بۆلای ئەو بەزمو رەزمە. (ت/١٩٧/٧/ف/د).

٤٩٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الظُّهْرِ رَكَعَتَيْنِ، وَبَعْدَهَا رَكَعَتَيْنِ، وَبَعْدَ الْمَغْرِبِ رَكَعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ، وَبَعْدَ الْعِشَاءِ رَكَعَتَيْنِ، وَكَانَ لَا يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ حَتَّى يَنْصَرِفَ فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ. (الحديث: ٩٣٧-أطرفه في: ١١٧٢، ١١٦٥، ١١٨٠). (٤٣٦)

ئەبنو عومەر (پەزەیی خۆدایان لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) دەستوری وابوو دوو رکات نوێژی سوننەتی لەپێش نوێژی نیوەڕۆوە دەکرد، وە دوو رکات لەپاشیەوه، وە دوو رکات لەپاش نوێژی شیوانەوه، پێغەمبەر ئەم دوو رکاتە ی پاش شیوانی لەمەڵەوه دەکرد، وە دوو رکات لەپاش نوێژی خەوتنان، پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) ئەم دوو رکاتەیشی لەمەڵاوه دەکرد، وە لەپاش نوێژی هەینی نوێژی سوننەتی نە دەکرد، تادەگەرایەوه بۆ مەڵەوهی، لەوێ لە مەڵەوه دوو رکات نوێژی سوننەتی پاش هەینی دەکرد.

بسم الله الرحمن الرحيم

پایانی

مامۆستا عەسقەلانی (پەزەیی خۆی لێ بێ) لەپایان (خاتمە) ی ئەم نامەیەدا، ئاماژە بۆ ئەم زانیاریانە دەکا:-

یەكەم: (نامە ی هەینی حەفتا و نۆ فەرموودە ی بەرزموه کراو) (مەرفوع) ی تیادیە، چل و شەشیان پەیهۆست (مەوصوول) ن، پازدەیان فەرموودە ی بێرشتە (موعلەق) و مۆتەبەعاتن، سی و شەشیان دووبارەن، هەیانە لەم

نامه يه دا دووباره كراووته وه، هه يانه له نامه كانى پيشيه وه. پوخته كه يان ده كاته: ٣٦-٧٩=٤٣ فهرمووده ي بهرز كراو، كه ههر چل و سيكه يان فهرمووده ي په يوه ستن، مورسمل و موعه لله قيان تيا دانييه.

پيشه واملسم (برمزي خوى لى بن) وهك پيشه وا بوخارى (برمزي خوى لى بن) ئهم فهرموودانه ي هه موو گيراووته وه، بيجكه لهم چهند فهرمووده يه:--

١- فهرمووده ي ژماره: (٤٦٨ ته جريد= ٨٨٣ فه تحول بارى) فهرمووده كه ي سه لمان، سه بارمت به خوښوړدن و موو چه وركردن و خوښوړن خوښ كردن، له رپوژى هه ينى دا.

٢- ژماره: (٩٠٠ فتح) له ته جريده كه دا لهم شوينه دا نييه، فهرمووده كه ي ئه نه س سه بارمت به باباه تى روښتنى ژنان بومزگه وت.

٣- ژماره: (٤٧٧=٩٠٤ ف) فهرمووده كه ي ئه نه س سه بارمت به كاتى كردنى نوپژى هه ينى، ئه و كاته ي كه خوړ له ناوهر استى ئاسمان لاده دا سه رمتاى كاتى نوپژى هه ينى يه.

٤- ژماره: (٩٠٥ فه تج) له ته جريده كه دا لهم باسه دا نه نوو سراوه .

٥- ژماره: (٤٧٨ ت=٩٠٦ فه) .. له ته شقى سه رماى زستانا نوپژى هه ينى زوو به زوو ده كرد.

٦- ژماره: (٤٧٩ ت=٩٠٧ فه) فهرمووده كه ي نه بوو عه بس هه ركه سى له رپگه ي خودا دا قاچه كانى توژى رپگه ي لى بنيش.

٧- ژماره: (٤٨١ ت=٩١٢ ف) فهرمووده كه ي سائيب .. سه بارمت به سه رمتاى بانگ له سه ر دهمى پبيغه مبه ر (دروودى خودى له سر بن) خويدا.

٨- ژماره: (٤٨٥ ت=٩١٨ فه) فهرمووده كه ي جابر سه بارمت به گريانى كو له كه.

٩- ژماره: (٤٨٧ ت=٩٢٣ فه) فهرمووده كه ي عه مرى كورى ته غليب .

۱۰- ژماره: (۴۸۹ت=۹۲۷فه) فهرمووده که ی ئیبنو عه باس سه بارهت به ناموژگاری خیر، دمر باره ی یاریدم دمران..

۱۱- ژماره: (۹۳۸فه تح) له ته جریده که دا نییه له باره ی ئه و ژنه وه که له پاش نویژی ههینی سلقاوی دمر خواردی هاوړپیان دمدا.

دووهم: چوارده بیستراو (ئه سهر) ی صه حابه و تابعینی وا تیا دا. که واته: سهر جه می فهرمووده کانی ئه م نامه یه ده کاته: ۷۹+۱۴-۹۳.

تییینی: ۱- له م پوخته یه، که چل و سئ فهرموودن، سی و یه کیان له ته جریده که دا هه ن، له ژماره: (۶۷۵هه تا ۴۹۵). واته: ۴۹۵-۴۶۴-۳۱ فهرمووده، چونکه دانه ری ته جریده که له سهره تا که یه وه ده فهرمووئ:

(.. له م ته جریده دا رشته ی فهرمووده کانم کرتاندوه، وه فهرمووده دوو باره کان، زور به ی کات له شوینی یه که میان دا دهنوسم بهس، له جینگه کانی دواتردا نه گهرپری یه که هه بی ئه و پریه دهنوسم، دهن، نا، وه ته نیا ئه و فهرموودانه یش له م ته جریده دا دهنوسم که رشته دارو په یوه ست بن، واته: موسند و موته صل بن، هدرشتی که پچراو، یایی رشته بی باسی ناکه م، واته: مقگور و موعه لله قه کانی صه حیجی بوخاری له ته جریدا نییه. هه روا له م ته جریده دا ئه و ئه سهر و بیستراوان و هه و الانه تژمار ناکه م، که په یوه ندیان هه ربه هاوړپیان پتغه مبه ره وه هه یه، یابه چینه کانی دوا ی ئه وانه وه هه یه، وه که م یازوړ په یوه ندیان به سونه ت یابه پتغه مبه ره وه نییه..).

ئه مهش له دواوه کورته یه کی پوختی ئه م سی و یه که فهرمووده ی ته جریده که یه که دووړ یانزیک په یومندیان به هه یینییه وه هه یه: (رؤژی ههینی له حه فته دا که ورمترین رۆژه، وابه اش له م رۆژه دا موسولان خوئ خه ریک بکابه په رسته شه وه، نویژه که ی له سهر پیاوان به چهند مه رجئ پیویست و فهرزه، خو بیون خوش کردن و خوشوړدن و سهرورپش پون کردن بو ی سونه تن،

ھەرۈمھا سیواک کردن، سوننەتە مرۇف زوو بېرات بۇنویژى ھەينى بۇمىزگەت،
وہلەوئ خەرىكى نوپژو قورئان خویندن و سەلاوات و یادى خودا بى، ھەتا
وتار خوین دەست دەکا بەوتارخویندنەو، ئەوکاتە بەدل و بەکول گوی
لەوتارەکە بگىرئ و وازلەشتى تر بەینى).

کاتى دەچى بۇمىزگەوت لەمالەو دەستنوئىژ بگىرئ و جلیكى پاکی رېک و
پېک بېوشىو، کەگەیشتە ناو مىزگەوت ھەنگاو بەسەر سەرى خەلکا نەئى و
نەبى بەنازار بۆکەس، وەک ئەو بەزۇر خۇى بىرنجینیتە نیوانى دووکەسەو،
یاکەسى تر ھەلبىستینى و خۇى لەجیگەکەى ئەو دابىشى.

سوننەتە کەگەیشتەناو مىزگەوت دوورکات نوپژى سلاوى مىزگەوت
بکاتەنانەت ئەگەر پېشنوئىژیش دەستى کردبوو بەوتار، ئەویەکسەر بەبى
دواخستن نوپژى دیارى مىزگەوت بکا.

سوننەتە نوپژەکەى لەسەرمتای گاتى نوپژى نیوہ پۆوہ بگىرئ، سوننەتە
وتارەکە وتارى رۇژبى، بەپىى پېویستو بەرژەوہندى ئەو دەمەى کۆمەلى
موسولمانان بى.

۳- لەھەندئ شوین خوینەر وارەچاو دەکا کەئەو فەرمودەىہ پەيوەندى
بەباتى بەردەستەو نییە، ئەو دەگەرپیتەوہ بۆھۆیەکی ھونەرى
کەلەسەحیحى بوخارىدا رەچاو کراوہ، بەلام لەبەر کورتەکارى
لەتەجریدەکەدا ئەوسەر باسەکرتاوە. بۇ نموونە فەرمودەى (۴۸۷) چى
پەيوەندیەکی بەھەينى پەوہ ھەيە؟ جا کە دەگەرپیتەوہ بۆسەر سەحیحى
بوخارى دەبینى، ئەم فەرمودەىہ بوخارى بەو بۆنەپەوہ
ھیناویەتى، کەلەسەرمتای وتارەوہ لەپاش سوپاس و ستایشى خواى
گەورەسوننەتە وتارخوین بلى: (اما بعد).

(ومرگير)

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۸- باسه کانی نویژی ترس (أبواب صلاة الخوف)

۴۹۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: (عَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ نَجْدٍ، فَأَوَّزَنَا الْعَدُوُّ، فَصَافَقْنَا لَهُمْ، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي لَنَا، فَقَامَتْ طَائِفَةٌ مَعَهُ تُصَلِّي وَأَقْبَلَتْ طَائِفَةٌ عَلَى الْعَدُوِّ، وَرَكَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْ مَعَهُ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ؛ ثُمَّ انْصَرَفُوا مَكَانَ الطَّائِفَةِ الَّتِي لَمْ تُصَلِّ فَجَاءُوا، فَكَرَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهِمْ رَكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ، فَقَامَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ فَكَرَعَ لِنَفْسِهِ رَكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ). (الحديث: ۹۴۲ أطرافه في: ۴۵۳، ۴۱۳۳، ۴۱۳۲، ۹۴۳). (۴۳۷)

وعنه- في رواية- قَالَ: عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (وَأَن كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَيَصَلُّوا قِيَامًا وَرُكْبَانًا). (الحديث: ۹۴۳).

عبداللای کوری عومەر (دەزای خودمان لای بێ) فەرمووی: جارێ لەخزمەت پێغەمبەر خۆیدا (دروودی خودی لەسەر بێ) بەرەو نەجەرۆشتین بۆغەزا، پویششتین تابەرەنگاری دوژمن بووینەو، کەرۆبەر و یان بووینەو، پیزمان بەست بۆیان، جاپێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) هەستا لەسەرئەم شیوەیە لەو غەزایەدا کە غەزای زاتوریقاع بوو، نویژی ترسی بۆکردین: موسولمانەکان بوون بەدوو تاقم: تاقمە یەکیان لەگەڵ پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) نویژیان دابەست، ئەو تاقمە کە یە تریشیان بەجەگەو بەرامبەری دوژمن راوەستان، ئێشکی ئەوانیان دەگرت، جاپێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) رکاتیکی بەو تاقمە یە تەواو کرد، کە لەسەر تەواو لەگەڵیدا نویژیان دابەست، بەم رەنگە لەگەڵ پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) فاتیحایان خویندو چەمینەو، رکاتی یەکیان تەواو کردو دوو کورنویشیان برد، ئەو جەگەڵ پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) راست بوونەو، پێغەمبەر (دروودی

خودى لىسر بى) دەستى گىردبە خوڭىندى قورئانى ناوئۆزۈ، ئەوانىش ھەئسانەۋەو بەبى ئەۋەى كەسلەۋ بەدەنەۋە رۇيشتن بۇ شوڭىنى ئەۋتاقمەكەى تر كە ھەتا ئەۋدەمە ئۆشكىيان دەگىرت، ۋەلە شوڭىنى ئەۋان بوون بەپاسەۋانى سوپاكە، ئىنجا دەستەكەى تر ھاتن ۋ لەپشت پىڭەمبەر ۋەو رىزبوون ۋ نوڭىزان لەپشت پىڭەمبەر ۋەو دابەست ۋ، پىڭەمبەر (درودى خودى لىسر بى) پكاتىكى بەۋانىش تەۋاۋ كىرد، بەم رەنگە ئەۋانىش فاتىحەۋ سوورەتيان خوڭىند ۋ لەگەل پىڭەمبەر دا چەمىنەۋەيان ئەنجام داۋ دوو كورنوشيان لەگەل دا برد ۋ شىتر پىڭەمبەر (درودى خودى لىسر بى) دانىشت بۇ تەحيات خوڭىند ۋ تەحياتى خوڭىند ۋ سلاۋى دايەۋە، ئەۋجا ھەرىكەى لەۋ دوو تاقمەيە ھەئسانەۋەو، ھەركەسەى سەرو پكاتى تىر بەتەنيا بۇخۇى كىرد ۋ سلاۋى دايەۋە.

لەگىرانەۋەيەكى تىر ئەم فەرموۋدەيەدا ئىبنو عومەر (پەزىلەتلىك خەلىپە) بى) فەرموۋى: پىڭەمبەر (درودى خودى لىسر بى) فەرموۋى: (ئەگەر دوزىم لەمە زۆرتر بوون ترسىش زۆرتر دەيى، جالەكاتى ۋادا چۆن چۆنى دەستى دا بۆتان نوڭىزە كانتان بىكەن، بەپىادەيى بوو، بەسۋارى بوو، بەھەر شىۋەيى بۆتان دەست دەدا نوڭىزى خۆتان بىكەن).

(بىروانە تاج/كوردى/۴۴۲/۱ ھەتا ۴۴۶. ز-۱۵۲ ژ-۸۸۴ ھەتا ۸۸۸. فىقھى ئاسان بەرگى/۱۱۰۲۵۲. تاج/ك/۶/۶۶ فەرموۋدەى ژمارە: ۵۴).

بوون كىردنەۋە:

۱-مەبەست لەنوڭىزى ترس نوڭىزىكى تايبەتى نىيە، كەلەكاتى ترس دافەرزىي، ياسوننەت بى، مەبەست كىردنى پىنج نوڭىزە فەرزەكەيە، كەلەكاتى شەرو شۆر دا لەسەرىكەى لەۋچەند شىۋەيەى كەلەسونەتدا تۆمار كراون بىكرىن. ئىبنو حەزم دەفەرموۋى: (لەگىرانەۋەى ساغ دا چۈرە شىۋەى نوڭىزى

ترس تۆمار گراون، که پیغهمبهر (دروودی خودی لیسر بئ) له غهزاگانیدا کردوویانی ههندیکی تر دهفهرموون: (حهفده شیوه چهسپاوه).

٢-ئهم نوپژهی که لهم غهزایه دا له سهر ئهم شیومیه پیغهمبهر (دروودی خودی لیسر بئ) به جه ماعت کردی بۆهاورپییانی ههندی فهرموویانه: نوپژهی عهصر بووه، ههندیکی تر فهرموویانه: نوپژهی نیومرۆ بووه.

٣-نوپژهی ترس ئه گهر به کۆمه لای بکری، به سه کس که متر ناکری.

٤٩٧- عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَنَا لَمَّا رَجَعْنَا مِنَ الْأَحْزَابِ (لَا يُصَلِّيَنَّ أَحَدُ الْعَصْرِ إِلَّا فِي بَيْتِي قَرِيبَةً). فَأَذْرَكَ بَعْضُهُمُ الْعَصْرَ فِي الطَّرِيقِ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَا نُصَلِّي حَتَّى تَأْتِيَهَا وَقَالَ بَعْضُهُمْ: بَلْ نُصَلِّي، لَمْ يَرُدْ مِنَّا ذَلِكَ، فَذَكَرَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يُعْفَ وَاحِدًا مِنْهُمْ (الحديث: ٩٤٦-٩٤٧-٩٤٨) (أطرافه في: ٤١٩).

دیسان ئیبنوعومەر (مزی خودیان لیسر بئ) فهرمووی: له پوژی غهزای خه ندهقا، که پێشی دهگوتری: غهزای ئه حزب ناموسو ئلمانه کان به نانو میدی گه رانه وهو پیغهمبهر موسو ئلمانه کانیش سهنگهره کانیان چۆل کردو به سهر بهرزی گه رانه وه بۆماله وه، پیغهمبهر به یارانی خوی فهرموو: (خۆ دیتان ئهم جووله که نامهر دانه ی هۆزی نه وه ی قورهمیزه چی نامهر دییه گیان له گهل کردین و چۆن لهم کاته ناسکه دا دهستیان خسته ناودهستی دوژمنی سهرومال و ئاینی ئیمه وهو پهیمانی نیوانی ئیمه وخویان شکاند، که واته: کس نوپژهی عهصر نه کا ههتا نه چینه ناو بهنی قوره یظه ونه دهین به سهریاندا).

که ده که ونه ری به ره وه بنی قوره یظه، دهسته یی له یاران له ری نوپژهی عهصریان لی ده بن، دهن به دوو دهسته وه، لایه گیان ده لێن: ئیمه نوپژ نا کهین تانه چینه نه وی، لاکه ی تر ده لێن: ئیمه نوپژهی خۆمان ده کهین، چونکه

مہبہ سستی پیغہ مہر (درویدی خودی لیسر ہر) لہو قسہ یہ ٹہمہ نہ بوو، کہ لہری نویز
نہ کہین تانہ گہینہ نہوئی، بہ لکو مہبہ سستی ٹہوہوو کہدہست و بردکہین و زوو
بروین بوسہریان، جاکاتی کہنہ مہیان عہرزی پیغہ مہر کردسہ رزہ نشتی
کہ سیانی نہ کرد (تاج/۸/۲۲۱-ش)۔

پایانی

عہ سقہ لانی دمفہ رموی: باسہ گانی نویزی ترس شہش فہرموودہی بہرزه وہ
بووی پھیوہ سستی واتیادا، دوانیان لہ پیشہوہ دووبارہ بوونہ تہوہ، پوختہ کہیان
چوار فہرموودہیہ، پیشہوا موسلیمیش گیرای یانہ تہوہ، تہنیا فہرموودہ کہی
ٹیبو عہباس نہبی، کہ لہ تہ جریدہ کہدا نییہ، لہ فہتج دا ژمارہ کہی: ۹۴۴۔ ہہروا
دمفہ رمووی: شہش بیستراون (ٹہ ٹہر) صہ حابہ و تابیعینی واتیادا،
لہ تہ جریدہ کہدا دوانیان ہاتوہوہ، کہ ژمارہ: ۴۹۶، ۴۹۷۔

بسم الله الرحمن الرحيم

۱۹- نامہ ی ہہردوو جہ ژنہ کان (کتاب العیدین)

باسی یاری کردن لہ جہ ژندا بہ قہ لغان و نیزہ

۹۸۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدِي جَارِيَتَانِ، تُغْتَيَانِ بِغَنَاءِ بُعَاثٍ، فَاضْطَجَعَ عَلَى الْفِرَاشِ وَحَوَّلَ
وَجْهَهُ، وَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ فَأَتَنَّهُنِي، وَقَالَ: مِزْمَارَةُ الشَّيْطَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: (دَعُوهُمَا) فَلَمَّا غَفَلَ غَمَزَتْهُمَا
فَخَرَجَتَا. (الحديث: ۹۴۹-أطرافه في: ۳۵۳۰، ۲۹۰۷، ۹۸۷، ۹۵۲،
(۳۹۳۱). (۴۳۹)

عائیشہ (ہمزای خوی لیں ہیں) فہرمووی: دوو کہ نیزہ کم لہلابوون، گۆرانیان دہگوت، بہسہر ہہرای رۆژہگہی بو عاسدا، سروو دیان دہگوت، کہ کوشتاریکی زۆر لہو پۆژدہا لہ پێش ہاتنی ئیسلام دا، لہ نیوانی ئەوس و خەزرج دا، رووی دابوو، لہو کاتہا پێغہمبەر (درووی خودی لہسەر ہیں) ہاتہ ژورہوہ، تہ شریفی چوولہسہر نوینہ کہی خوئی پالکەوت و رووی لہ نیئمہ وەرچہرخان، پاش کہ می ئەبووبہ کری باوکیشم تہ شریفی ہات، چاوی بہ حالہ کہ کەوت، لہ پێشا لہ منی خوپی و پیاما ہہشاخا، ئەوجا فہرمووی: (بالۆری شہیتان و لہ خزمەت پێغہمبہری خوا دا؟ شتی واچۆن دہکەن؟).

پێغہمبہریش (درووی خودی لہسەر ہیں) رووی کردہ ئەبووبہ کړو فہرمووی: (ئہی ئەبووبہ کړ! وازیان لی بیئہ، باسرو دہکەیان بلین، چونکہ ئەمړۆ جہزنی موسولمانانہ). (تاج/۱/۴۵۸/۲+۱ ز-۱۶۳ ژ-۹۱۵).

عائیشہ فہرمووی: جاکاتی ئەبووبہ کړ ناگای لہ نیئمہ نہما، بہ ناماژہ تیم گیانندن کہ برۆن، کہ نیشکەکانیش رویشتن.

پۆزی جہزنی رەمەزان، شتی بخوا، ئەوسا برۆا بۆ نوپۆزی جہزنی

۹۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَغْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَأْكُلَ تَمْرَاتٍ. وَفِي رِوَايَةٍ عَنْهُ: وَيَأْكُلُهُنَّ وَثْرًا (الحديث: ۹۵۳). (۴۴۰)

ئەنەس (ہمزای خوی لیں ہیں) فہرمووی: دہستوری پێغہمبەر (درووی خودی لہسەر ہیں) لہ پۆزی جہزنی رەمەزاندا وابوو: ہہتا چہن دہنکی خورمای تاکی نہ خواردا یہ نہ دہچوو بۆ نوپۆزی جہزنی. (تاج/۱/۴۵۲/۴ ز-۱۵۹ ژ-۹۰۰).

سوننه تی هه ردوو جه ژن بو موسولمانان

۵۰۰- عَنْ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ، فَقَالَ: (إِنَّ أَوَّلَ مَا تَبْدَأُ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ، ثُمَّ نَرْجِعَ فَتَنْحَرَ، فَمَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا). (الحديث: ۹۵۱-أطرافه في: ۹۵۵، ۹۶۵، ۹۶۸، ۹۷۶، ۹۸۳، ۵۵۴۵، ۵۵۵۶، ۵۵۵۷، ۵۵۶۰، ۵۵۶۳، ۶۶۷۳). (۴۴۱)

بهراء (رهزای خوی لی بن) فهرمووی: گویم لی بوو پیغه مبهه (دروودی خودی لهسه به) وتاری دهه هه رموو، دهیغه رموو: (یه کهم په رسته شی ئیمه لهه ره ژده ماندا نه وه یه که له پېش دا نو یژی جه ژن بکه یه، نه جا بگه ریښه وه و قوربانی سه ربېرېن، جاهه موسولمانی ناوا بکا، له پېش دا نو یژی جه ژن بکا وه و جا بگه ریښه وه قوربانی سه ربېرې، نه وه یاساو سوننه تی ئیمه ی پیکاهه). (ت/۷/۳۹/۴).

باسی شت خواردن له ره ژنی قورباندا

۵۰۱- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ خَطَبَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْأَضْحَى بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَقَالَ: (مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا، وَكَسَكَ لُحْمًا فَكُنَّا نُسْكُنُكَ، وَمَنْ كَسَكَ قَبْلَ الصَّلَاةِ، فَإِنَّهُ قَبْلَ الصَّلَاةِ وَلَا نُسْكُنُكَ لَهُ). فَقَالَ أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَارٍ، خَالَ الْبَرَاءِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَإِنِّي نَسَكْتُ شَاتِي قَبْلَ الصَّلَاةِ، وَعَرَفْتُ أَنَّ الْيَوْمَ يَوْمُ أَكْلِ وَشُرْبٍ، وَأَحْبَبْتُ أَنْ تَكُونَ شَاتِي أَوَّلَ مَا يُذْبَحُ فِي بَيْتِي، فَذَبَحْتُ شَاتِي وَتَغَدَّيْتُ قَبْلَ أَنْ آتِيَ الصَّلَاةَ، قَالَ: (شَاؤَكَ لَحْمًا). قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنَّا عِنْدَنَا عَنَاقًا لَنَا جَذَعَةٌ، هِيَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ شَاتَيْنِ أَفْتَجْزِي عَنْهَا؟ قَالَ: (نَعَمْ، وَلَكِنْ تَجْزِي عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ). (الحديث: ۹۵۵). (۴۴۲)

(۴۴۱) أخرجه مسلم في الذبائح (عيني/۲/۲۷۲/۶) - المترجم.

(۴۴۲) وافقه مسلم على تخريجه. انظر صحيح مسلم بشرح النووي ج/۱۳ ص ۱۱۲ وما

بعدها: (فتح/۲/۵۵۲-خاتمة) - المترجم.

بهرائی کوپی عازب (پرمزی خویشان لیس بری) فہرمووی: لہرپڑی جہڑنی قورباندا لہپاش کردنی نوپڑی جہڑن پیغہمبہری خودا (درووی خودی لیسر بری) وتاریکی فہرموو: تایدا فہرمووی: (کھسی وھک نیمہ نھم نوپڑہ بکائئہوجا وھک نیمہ قوربانی بکا، نھوہ یاسای قوربانی کردنی پیکاوہ، بہلام کھسی لہپیش نوپڑی جہڑندا قوربانی سہرپرئی نھوہ بری قوربانی ناکھوئی، چونکہ لہپیش نوپڑہوہ بووہ)۔

نہبو بوردهی خالم فہرمووی: نھی پیغہمبہری خودا! دھسا من قورباننیہکھم لہپیش کردنی نوپڑی جہڑندا سہرپرئی، چونکہ وامزانی کھنہمپڑ جہڑنہو پڑی شت خواردن و شت خواردنہومیہ، وھپیم خوش بوو کھیکھم شت کھلہمالہکھما سہرپرئی نھو قورباننیہبی، لہبہر نھوہ نازہلئیکی وردہم سہرپرئی و کردم بہقوربانی، وھپیش نھوہی کھپیم بڑ نوپڑی جہڑن قاوہلتی بہیانیم کردوہ. پیغہمبہر (درووی خودی لیسر بری) پیی فہرموو: (نھوہ بری قوربانی ناکھوئی، دادمزئی بہکوشتیہکی ئاسایی) خالیشم عہرزی کرد: باشہ نھی پیغہمبہری خودا! گیسکھ مییہکمان ہہیہ، لہباری دلی من دا لہدووہبزی سہرہ باشترہ، نھگہر نھو گیسکھ مییہ بکھم بہقوربانی بری قوربانی دھکھوئی یانا؟ فہرمووی: (بھلی بری قوربانی دھکھوئی، بہلام بہس بۆتۆ بری دھکھوئی، بۆکھسی تر شتی وانا، کردنی گیسک بہقوربانی تایبہتمہندہ بہتۆوہ). (ت/٧/٣٩/٤).

راقہ و شیکردنہوہ:

(شات) واتہ: مہریابزن، واتہ: نازہلی وردہ، چونکہ نازہل ناوہ بۆچار شت، وھک لہنہحمہدیدا نامازہ دھکا کہ (نہنعام) واتہ: نازہل۔ ناوی بزن و مہور و ووشر و گایہ.

چوون بو نوپژگا که به بی دوانگه

۵۰۲ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى إِلَى الْمُصَلَّى، فَأَوَّلُ شَيْءٍ يَبْدَأُ بِهِ الصَّلَاةُ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ، فَيَقُومُ مُقَابِلَ النَّاسِ، وَالنَّاسُ جُلُوسٌ عَلَى صُفُوفِهِمْ، فَيَعْظُهُمْ وَيُوصِيهِمْ وَيَأْمُرُهُمْ: فَإِنْ كَانَ يُرِيدُ أَنْ يَقْطَعَ بَعْثًا قَطَعَهُ، أَوْ يَأْمُرَ بِشَيْءٍ أَمَرَ بِهِ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ.

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: فَلَمَّ يَزِلْ النَّاسُ عَلَى ذَلِكَ حَتَّى خَرَجْتُ مَعَ مَرْوَانَ (وَهُوَ أَمِيرُ الْمَدِينَةِ) فِي أَضْحَى أَوْ فِطْرٍ، فَلَمَّا أَتَيْنَا الْمُصَلَّى إِذَا مِثْرٌ بَنَاهُ كَثِيرُ بَنٍ الصَّلَاتِ، فَإِذَا مَرْوَانُ يُرِيدُ أَنْ يَرْتَقِيَهُ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ، فَجَبَدْتُ بِثَوْبِهِ، فَجَبَدَنِي، فَارْتَفَعَ فَخَطَبَ قَبْلَ الصَّلَاةِ، فَقُلْتُ لَهُ: غَيْرْتُمْ وَاللَّهِ. فَقَالَ: أَبَا سَعِيدٍ قَدْ ذَهَبَ مَا تَعْلَمُ، فَقُلْتُ: مَا أَغْلَمُ وَاللَّهِ خَيْرٌ مِمَّا لَا أَغْلَمُ. فَقَالَ: إِنَّ النَّاسَ لَمْ يَكُونُوا يَجْلِسُونَ لَنَا بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَجَعَلْتُهَا قَبْلَ الصَّلَاةِ. (الحديث: ۹۵۶). (۴۴۳)

نه بوسه عیدی (همزی خوی لی بن) - فهرمووی: دهستوری پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهه بن) وابوو: لهه رۆژی جهژنی ره مهزان و رۆژی جهژنی قورباندا، بو نوپژی جهژن ده رۆیشت بو نوپژگا که، که جیگه یی بوو له ناو شاری مه دینه دا، له دهرگای مزگه وته که ی پیغه مبهه وه ههزار گهژی دوور بوو، یه کهم شت که دهستی پی ده کرد نوپژی جهژن بوو، که له نوپژمکه ده بو و مه هل ده ستایه سه ره پی و رووی ده کرده خه لکه که، خه لکه که هیش هه رکه سه یان له جیگه ی خویاندا، له ناو ریزه که یاندا به رامبهه ره پیغه مبهه داد نه یشتن، نه و جا پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهه بن) وتاری نوپژی جهژنی ده خویند: ناموژگاری ده کردن، په ندی دادهدان، راسپیژی خیری ده کردن، فهرمانی پییان ده کرد به چاکه، نه هی لی ده کردن له خراپه، لهسهه ده می پیغه مبهه را له نوپژگا که دوانگه نه بوو.

ئەوجا ئەگەر بیویستایە پەلئ پېشمەرگە بنێرئ بۆئەمرکیکی سەربازی،
حیای دەکردنەووە دیاری دەکردن، یانەگەر سەبارت بەبابەتئ فەرمانیکی
هەبوايە دەیفەرموو، لەپاشا لەنویژگاگەو دەگەرایەووە بۆ مەدینە.

ئەبو سەعید فەرمووی: ئێتر موسوڵمانان لەجەژنانا لەسەر ئەم دەستورە
بەردەوام بوون، هەتا لەو سەردەمەدا کەمەرپوان فەرمانرەوای مەدینەبوو،
لەجەژنی قوربانا بوو یالەجەژنی رەمەزانا، لەگەڵ مەرپوانا دەرچووین بۆ
نویژنی جەژن لەنویژگاگە، کەگەیشتیئە نوێژگاگە تەماشام کرد والەوئ
مینبەرئ دروست کراوە، کەسیری کوپی سەلت دروستی کردبوو، مەرپوانیش
ویستی یەگەر لەپیش کردنی نوێژنی جەژندا هەل بکووتیتە سەری و دەست
بکا بەوتار خویندەووە ! .

منیش لەبەر ئەوەی هەتا ئەوکاتە شتی وام نەدیوو: کەوتار لەپیش
نویژدا بخوینریتەووە، جەگەیم گرت، کەسەر نەکەوئ بۆوتار تانویژەکەنەکا،
بەلام خۆی لەدەستم راپسکان و سەرکەوتە سەردوانگەکەو لەپیش نویژەکەدا
وتارەکی خویندەووە.

منیش پێم گوت: بەخوا سونەتی پێغەمبەر و جێنشینیە باشەکانی
پێغەمبەرتان سەبارت بەم بابەتە گۆریوە، ئەوێتا پاش و پێشی تیا دا دەکەن،
ئەوەی حەقی پێشخستە، پاشی ددخەن، هەر و بەپێچەوانە یشەو! ئەویش
گوتی: ئەی ئەبو سەعید! ئەوەی تۆ دەیزانی بەسەر چوووە؟ منیش گوتە
بەخوا ئەوەی کەمن دەیزانم سەبارت بەم بابەتە، کەسونەتی پێغەمبەر
(دروودی خۆدی لەسەر بێ) گەلئ لەمە باشترە کەئێوە دەیکەن، من ناگام لەشتی وانییە،
مەرپوانیش گوتی: ئاخر خەلکەکە وەك جاران نەماون، هەرکە نویژەکیان
کرد دەرپۆن، لەپاش نویژ دانانیشتن کە گوئ لەوتاری ئێمە بگرن، منیش
وتارەکەم خستە پیش نویژەکەووە هەتا ناچاربین کەگوئی لی بگرن.

راقه و پونکردنه وه:

له پیرسته که ی بۆ سوورده ته کانی قورئانی پیرۆزم دانا بوو، که زور به ی له بهرگی هه وته می تاج دابه خشه وه بووه، ئەم دوو شیعره ی لئ کرتا بوو، که جیگه ی خۆیه تی به بۆنه ی ئەم فهرموده یه وه بیان نووسین، جارئ له به غدا، له خزمه تی جه نابی مامۆستا مه لاهه بدولکه ریمی بیارمدا بووم، مامۆستا باسی ئەوه ی کرد که ئەم پڕۆ ئیسلام هه ر ناوی ماوه، هه ناوی نه ماوه. منیش ئەم دوو شیعره م بۆ خویندموه، زۆری به لاهه په سه ند بوو:

شورا به زو خروف روو که شه کراوه
داخم له ناومان به سه ناوی ماوه
زۆرشته له م دینه له کار خراوه
وهک گورگان خوار دوو قولاخی ماوه

**چوون بۆ نوێژی جه ژن به پئی یابه سواری، وتار له پیش نوێژه که دایه،
بانگ و قامهت ناکرین بۆ نوێژی جه ژن**

٥٠٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَا: لَمْ يَكُنْ يُؤْذَنُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَلَا يَوْمَ الْأَضْحَى (الحديث: ٩٦٠).

عهبدللائی کوری عهباس و جابری کوری عهبدللا (په مزای خودبهان لێهه) فهرموویان: نه له پڕۆژی جه ژنی ره مه زاناو نه له پڕۆژی جه ژنی قوربانا، بۆ نوێژی جه ژن بانگ نه دهمدرا.

٥٠٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ شَهِدْتُ الْعِيدَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ - فَكُلُّهُمْ كَانُوا يُصَلُّونَ قَبْلَ الْخُطْبَةِ. (الحديث: ٩٦٢). (٤٤٤)

نَبِيْنُو عَهْبَاس (پرمزای خویان لئ بئ) فہرمووی: لہ خزمہت پیغہمبہر خویدا (درویدی خودی)
لہ خزمہت تہ بووبہ کردو عومہرو عوسماندا (پرمزای خودیان لئ بئ) نامادہی نویژی
جہژن بووم، ہہموویان لہ پییش خوتبہوہ نویژی جہژنیان دہکرد .

گہورہیی خیری کردہوہی چاکہ لہ چوار پوژہی جہژنی قوربانہ

۵۰۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: (مَا الْعَمَلُ فِي أَيَّامٍ أَفْضَلَ مِنْهَا فِي هَذِهِ) قَالُوا: وَلَا الْجِهَادُ؟ قَالَ: وَلَا الْجِهَادُ، إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ يُخَاطِرُ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ بِشَيْءٍ. (الحديث: ۹۶۹). (۴۴۵)

نَبِيْنُو عَهْبَاس (پرمزای خویان لئ بئ) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خودی لہ سہر بئ)
فہرمووی: (ہیچ روژانی نییہ گہوہک تہم دہ روژہی یہکہمی مانگی قوربانہ
کردہوہی باشیان تیا خوشہویست و پہسہند بئ، لہلای خودای گہورہ).
گوتیان: تہی پیغہمبہری خودا! ہہتا خہبات و تیکوژسانیش لہ پریگہی خودادا
ہاوتای کردہوہی باشی ناو تہم دہروژانہ ناکات؟ فہرموی: (بہلئ ہہتا
خہبات و غہزایش لہ پریگہی خودادا، لہ پوژمکانی تری سالتا، خیر و پاداشتی
کردہوہی چاکہ تہم دہروژہی نییہ، مہگہر کہسی کہبہسہرو مالہوہ بروات بو
غہزا، وہہیجیان نہہینیتہ دواوہ). (ت/۱/۱۳۳/۲ = ز-۶۴ ژ-۱۴۲۵).

۵۰۶- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ التَّلِيَةِ: كَيْفَ كُنْتُمْ تَضَعُونَ مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)؟ قَالَ: (كَانَ يَلْبِي الْمَلْبِي لَا يَنْكُرُ عَلَيْهِ، وَيَكْبُرُ الْمَكْبُرُ فَلَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ). (الحديث: ۹۷۰ طرفه في: ۱۶۵۹). (۴۴۶)

موحہمہدی کوپی تہبو بہکری تہل سہفہفی (پرمزای خوی لئ بئ) فہرمووی:
لہ خزمہتی تہنہسی کوپی مالیکا بووین، خہریک بووین لہ میناوہ دہچوین بو

عمره فات، عمر زیم کرد؛ کاتئ که ئیوه له خزمه تی پیغه مبهردا (دروودی خودی له سهر بئ) بوون لهه رۆژانی مینایه دا چۆنتان ده کرد؟ فه رمووی: هه بوو ته لبییه ی ده کردو کهس لیی نه ده گرت، هه یشبوو (الله اکبر) ی ده کردو کهس لیی نه ده گرت.

قوربانی کردن له رۆژی جهژندا

۵۰۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا): (أَنَّ النَّبِيَّ (دروودی خودی له سهر بئ) كَانَ يَنْحَرُ أَوْ يَذْبَحُ بِالصَّلَاةِ). (الحديث: ۹۸۲) أطرافه في: ۱۷۱۰، ۱۷۱۱، ۵۵۵۱، ۵۵۵۲. (۴۴۷).

ئیبنو عومهر (رمزای خوای لی بئ) فه رمووی: پیغه مبهردا (دروودی خودی له سهر بئ) له رۆژی جهژنی قورباندا، له پاش کردنی نوێزی جهژن، هه ره نوێزگا که، قوربانی، سهرده بیری، چ و شتر بوایی، وه چ ئازده لی تر.

ریگۆرکی له کاتی که رانه وه له نوێزی جهژن

۵۰۸- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ يَوْمُ عِيدِ خَالَفَ الطَّرِيقَ. (الحديث: ۹۸۶).

جابیر (رمزای خوای لی بئ) فه رمووی: له رۆژی جهژندا، ده ستوری پیغه مبهردا (دروودی خودی له سهر بئ) وا بوو: که ده رده چوو بۆ نوێزگا که بۆ نوێزی جهژن، له ریگه یه که وه ده رۆی، که ده یش گه رایه وه، له ریگه یه کی تر وه ده گه رایه وه (ت/۴۵۱/۱ ز- ۱۵۹ ز- ۸۹۹).

که سی نوێزی جهژنی چوو دوورکات نوێز ده کا

۵۰۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا جَارِيَتَانِ، فِي أَيَّامٍ مَنَى، تَدْفَقَانِ وَتَضْرِبَانِ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مُتَعَشٍ بِثَوْبِهِ، فَأَتَتْهُمَا أَبُو بَكْرٍ، فَكَشَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ وَجْهِهِ، فَقَالَ: (دَعُوهُمَا يَا أَبَا بَكْرٍ فَإِلَيْهَا أَيَّامُ عِيدٍ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ مِنْى). (الحديث: ۹۸۷). (۴۴۸)

بروانه ژماره: ۴۹۸. وَقَالَتْ: عَائِشَةُ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتُرْنِي، وَأَنَا أُنْظَرُ إِلَى الْحَبَشَةِ، وَهُمْ يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ، فَرَجَرَهُمْ عُمَرُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (دَعُوهُمْ، أَمَّا بَنِي أَرْفُودَةَ).

ديسان عائیشه (مژدای خوی لیس بئ) فهرمووی: کات روژی جهژن بوو، حبه‌شیه‌کان به هه‌لخان و نیزه یاری یان ده‌کرد، جایاخۆم داوام له‌پیغه‌مبهر (دروودی خودای لیس بئ) کرد، یاخود خوی فهرمووی: هه‌زده‌که‌ی ته‌ماشای بکه‌ی؟ منیش گوتم: به‌لئ، جامنی له‌پشتی خۆیه‌وه وه‌ستان و جه‌ناگه‌م نایه سه‌رشانی و روومه‌تم نابهر وومه‌تیه‌وه، نه‌وجا پیغه‌مبهر (دروودی خودای لیس بئ) فهرمووی: ئه‌ی نه‌وه‌ی ئه‌رفیده! خه‌ریکی یاری خۆتان بن، ئیتیر منیش ده‌ستم کرد به‌ته‌ماشای کردن تاخۆم تاقه‌تم نه‌ما، پیغه‌مبهر (دروودی خودای لیس بئ) فهرمووی: (ئیتیر به‌سه) گوتم: به‌لئ.

فه‌رمووی: ده‌بپرۆ. له‌گێڕانه‌وه‌یه‌کا: جارێکیان روژی جه‌ژن بوو، حبه‌شیه‌کان هاتن بۆ مزگه‌وت ده‌ستیان کرد به‌نیزه‌ بازی، پیغه‌مبهر (دروودی خودای لیس بئ) بانگی کردم و سه‌رم له‌سه‌رشانی دانا و ده‌ستم کرد به‌ته‌ماشای کردن یاری‌یه‌که‌یان تاخۆم وازم هێنا له‌ته‌ماشای کردنیان (تاج/۱/ ۴۶۰-ش/ن) بروانه ژماره: ۴۹۸، ۹۱۵.

پایانی

شیخی عه‌سقه‌لانی (مژدای خوی لیس بئ) ده‌فه‌رمووی: (نامه‌ی هه‌ردوو جه‌ژنه‌کان چل و پینج فه‌رمووده‌ی به‌رز و مه‌بووی واتیادا، چواریان بئ رشته‌ن، واته‌:

موعه لله قن، نهوانی تریان هه موو په یوه ستن، واته: مه و صوولن، بیست و شه شیان له پېشه وه دووباره بوونه ته وه، جایا له م باسه دا دووباره بوونه ته وه، یاله پېشتر، پوخته که یان ده کاته: (۱۹=۲۶-۴۵) فهرمووده ی بهرزه و هکراو.

پېشه و مسلم (همزای خوی لږ بر) نه م فهرموودانه ی هه موو گیرا و ته وه، بیجگه له م چهند فهرموودیه:

۱- فهرمووده ی ژماره: (۴۹۹ ته جرید = ۹۵۳ فه تج).

۲- فهرمووده ی ژماره: (۹۶۶ فه تج) له ته جریده که دا نییه، چونکه په یوه ندی به دا ستانیکه وه هه یه که له نیوانی ئیبنو عومره و حه جاج دا رووی داوه،

۳- ژماره: (۵۰۵ ته جرید = ۹۶۹ فه تج).

۴- ژماره: (۵۰۷ ته جرید = ۹۸۲ فه تج).

۵- ژماره: (۵۰۸ ته جرید = ۹۸۶ فه تج).

۶- نه وه ی که بوخاری، له سه ره تای بابی (إذا فاتهُ العید یصلی رکعتین) دا دم فهرمووی: لِقَوْمِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (هَذَا عَيْدُنَا أَهْلَ الْإِسْلَام). نه گهر مه به ست له م ته علیه نه و حه دیسه بی که عقبه ی کوری عامیر گیراویه ته وه، که له (السنن) دا گیرا و ته وه، نه وه نه مه له موسلیم دا نییه، و هژماره ی فهرمووده بی رشته کانیش له چواره وه دهن به پینج.

بیست و سئ بیستراو (نه سه ر) ی صه حابه و تابعینیشی و اتیادا، هه موویان بیرستن، ته نیا ژماره: (۵۰۴ ته جرید = ۹۶۲ فه تج) نه بی.

بسم الله الرحمن الرحيم

۲۰- نامہ نوٹری و ہتر (کتاب الوتر)

باسمہ کانی و ہتر

۵۱۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (درودی خودی لقسمت بہ) (صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى، فَإِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمْ الصُّبْحَ صَلَّى رَكْعَةً وَاحِدَةً، تُؤْتِرُ لَهُ مَا قَدْ صَلَّى). (الحديث: ۹۹۰). (۴۴۹)

نائبینو عومہر (ہمزای خودیان لہ بہ) فہرمووی: پیایو لہ پیغہمبہری پرسى: شہو نوٹریچونہ؟ پیغہمبہر (درودی خودی لہسمر بہ) فہرمووی: (شہونویژ دوورکات دوورکاتہ، کہقرسى ہلہاتنی بہیانت ہہبوو، تاقہیہک رکات بکہ، تہوہدہبی بہوہتری تہونویژانہی کہکردووتن). (ت/۱/۴۹۷، ۳۱۲، ۷۸-ژ ۹۷۹ = ش/د/ت/ن).

۵۱۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً، كَانَتْ تِلْكَ صَلَاتِهِ، تُغْنِي بِاللَّيْلِ فَيَسْجُدُ السَّجْدَةَ مِنْ ذَلِكَ قَدْرَ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ خَمْسِينَ آيَةً، قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ وَيَرْكَعَ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَضْطَجِعُ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمُؤَذِّنُ لِلصَّلَاةِ. (الحديث: ۹۹۴). (۴۵۰)

عائیشہ (ہمزای خوائ لہ بہ) فہرمووی: شہونویژ پیغہمبہر (درودی خودی لہسمر بہ) بریتی بوو لہیازدہ رکات، مہپرسہ لہجوانی و دریژی یان، تہنانہت لہناو گرپنوش دا تہوہندہ دہمایہوہ وسہری ہل نەدہبہری و نزای دہخویند، کہیہکی لہٹیوہپہنجائیت بخوینن، کاتن بہیانی دہدا دوورکات نوٹری سونہتی پیشنوژی بہیانی دہکرد، تہوجالہسہر لای راستی رادہکشا، چاوہروانی تہوہی

دهکرد، کهی بانگدمر بی بهدوایدا، کهته شریفی بجی بؤ مزگهوت، بهرنویژی نوژی بهیانیان بؤ بکات، جاکاتی بانگدمر بهدوایدا، بهبی درمنگ، دهجوو نوژی دهکی بؤ دهکردن. (بروانه ت/ ۱/ ۳۰۴ههتا/ ۳۰۷ ز ۱۰۱-ههتا ۱۰۶).

باسی کاته کانی کردنی وهتر

۵۱۲- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُلُّ اللَّيْلِ أَوْتَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَتَتْهُ وَثْرُهُ إِلَى السَّحَرِ. (الحديث: ۹۹۶). (۴۵۱)

مهسروق (رمزای خوی لسه بهن) فهرمووی: عهرزی عایشهم کرد پیغه مبهه (دروودی خودی له سهر بهن) نوژی وهتری کهی دهکرد؟ فهرمووی: له پاش نوژی خهوتنان، له هه موو کاتیکی شهودا وهتری دهکرد، هه ندی جار له سهرمتای شهووه دهیکرد، هه ندی جار له ناومرستی شهودا دهیکرد، وهه ندی جاریش له دواوای شهودا دهیکرد، بهلام له پیش مردنیدا هه بهر بهیهیان وهتری دهکرد (ت/ ۳۱۱/ ۱/ ۴ ز ۱۰۵- ۶۱۳ = ش/ د/ ت/ ن).

با وهتر بکابه دواترین نوژی شهوی

۵۱۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وَثْرًا. (الحديث: ۹۹۸). (۴۵۲)

ئیبوعومهر (رمزای خودیهان لسه بهن) فهرمووی: (وهتر بکهه بهدواترین نوژی شهوتان!). (ت/ ۳۱۱/ ۳- ش/ د/ ت/).

(۴۵۱) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها باب: صلاة الليل: رقم: ۷۴۵ = ۱۷۳۳.

(۴۵۲) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها باب: صلاة الليل مثنى مثنى: رقم: ۷۴۹ = ۱۷۵۲.

وہ تر کردن بہ سواری و لآخ

۵۱۴- وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (درودى خودى لىقى با) كَانَ يُوتِرُ عَلَى الْبَعِيرِ. (الحديث: ۹۹۹- أطرافه فى: ۱۱۰۵، ۱۰۹۸، ۱۰۹۶، ۱۰۹۵، ۱۰۰۰). (۴۵۳)

ديسان نيبنو عومهر (همزى خوديان لىقى با) فھر مووى: لھسھ فھردا پيغھ مېھر (درودى خودى لىقى با) نوپژى سونھتو نوپژى ومترى به سواری و شترو و لآخ دھ کرد. (پروانہ باسى پھنجاو چوار تاج/۱).

خويندنى قونووت لھ بهرو دواى روکووع

۵۱۵- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سُئِلَ: أَقَتَّ النَّبِيُّ (درودى خودى لىقى با) فِي الصُّبْحِ؟ قَالَ: نَعَمْ. فَقِيلَ لَهُ: أَوْقَتَّ قَبْلَ الرُّكُوعِ؟ قَالَ: بَعْدَ الرُّكُوعِ يَسِيرًا. (الحديث: ۱۰۰۱- أطرافه فى: ۱۰۰۲، ۲۸۱۴، ۲۸۰۱، ۱۰۰۳، ۱۳۰۰، ۳۰۶۴، ۳۱۷۰، ۴۰۸۸، ۴۰۸۹، ۴۰۹۵، ۴۰۹۴، ۴۰۹۲، ۴۰۹۱، ۴۰۹۰، ۷۳۴۱، ۶۳۹۴، ۴۰۹۶). (۴۵۴)

پرسيار کرا لھنھنھس (همزى خوى لىقى با) نايبا پيغھ مېھر (درودى خودى لىقى با) لھ نوپژى به يانيدا قونووتى دھ خویند؟ فھر مووى: به لى . عھرزى کرا: نايبا لھ پيش رکوعدا قونووتى دھ خویند؟ فھر مووى: لھ باش رکوع بؤماوھى چھن پؤژى (ت/۲۸۷/۱).

۵۱۵/ب- عَنْ عَاصِمٍ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنِ الْقُنُوتِ فَقَالَ: قَدْ كَانَ الْقُنُوتُ قُلْتُ. قَبْلَ الرُّكُوعِ أَوْ بَعْدَهُ؟ قَالَ قَبْلَهُ. قَالَ: فَإِنْ فَلَانَا أَخْبَرَنِي عَنْكَ أَنَّكَ قُلْتَ: بَعْدَ الرُّكُوعِ؟ فَقَالَ: كَذَبَ إِئِمَّا قَتَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ

(۴۵۳) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي صَلَاةِ الْمَسَافِرِينَ وَقَصَرَهَا بِأَبٍ: جَوَازُ صَلَاةِ النَّافِلَةِ عَلَى الدَّائِبَةِ رَقْم: ۷۰۰ = ۱۶۰۹-۱۶۱۳.

(۴۵۴) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَمَوَاضِعِ الصَّلَاةِ، بِأَبٍ: اسْتِحْبَابُ الْقُنُوتِ فِي جَمِيعِ الصَّلَاةِ رَقْم: ۷۳۷=۵۴۴.

الرُّكُوعَ شَهْرًا، أَرَاهُ كَانَ بَعَثَ قَوْمًا يَقَالُ لَهُمُ الْقُرَاءُ زُهَاءَ سَبْعِينَ رَجُلًا إِلَى قَوْمٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ دُونَ أَوْلَئِكَ وَكَانَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَهْدٌ، فَقَتَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَهْرًا يَدْعُو عَلَيْهِمْ. ب(الحديث: ١٠٠٢). (٤٥٥)

عاصيم فہرمووی: لہبارہی قنوتوہوہ، بۆخۆم پرسیارم لہ ئہنہسی کوری مالیک کرد، فہرمووی: قنوت لہسہردہمی پښغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہر) ھہبوو، گوتم: لہپیش چہمینہوہدا یالہپاش چہمینہوہ دا، فہرمووی: لہپیش چہمینہوہوہ. عہرزیم کرد: خۆفیسارہکەس دەلی، تو فہرمووتہ لہپاش چہمینہوہوہ؟ فہرمووی: درۆ دەکا شتہ کە بەھەلہ تیگہ یشتوہ.

ئہنہس (پہزای خوی لہ ہر) فہرمووی: وادەزانم: جاری پښغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہر) کۆمہلکی نارد بۆناوھۆزئ لہاوبہش پەیداکەران، لہسہر داوای خۆیان، کە یارمەتی یان بدمن، پښغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہر) ھەفتا پیاوی قورئان خوینی بەکۆمہکی بۆیان نارد، کەئەوساش لہکاتی ژیانی خۆیانداپیانی دەگوتن قورئان خۆینہکان و ناویان بەقورئان خۆینہکان دەرکردبوو، ئہمانہ کاریان ئہوہ بوو بہرۆژ دارو چیلکەیان دہکردو بہکۆل کۆیان دہکردہوہو، بہشہو ھەر شہونویژیان دہکرد، چاپیکہوہ دہکەونہ رئو دەرۆن تادہگەنہبیری مہعونہ، لہوئ پەیمانہکە ی پښغہمبہر دہشکینن و بہنامہردانہ ھەر ھەفتایان دہکوژن، تەنیا یەک پیاویان نەبئ.

ئیتیر کاتی ئہم ھەوالہ دلتەزینہ گەیشتہوہ بہپښغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہر) تاماودی مانگی لہنویژی بہیانیدا، لہپاش راست بوونہوہ لہچہمینہوہ، نزای قونووتی دہخویندو نہفرین و دوعای شہری لہم خیلہ عہرہبانہ دہکرد:

له خیلئ بهنی ریعل و خیلئ بهنی زهکوان و خیلئ بهنی عوصه ییه. (بروانه تاج بهرگی هه شته م، لاپهره / ۲۵۴ ز- ۱۰۲ ژ- ۴۶۴۴ فهرموودهی ژماره یه ک).
 ۵۱۵/ج- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَتَتِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَهْرًا يَدْعُو عَلَى رِغْلِ وَذُكْوَانٍ. (الحديث: ۱۰۰۳).

له گیرانه وه یه کی تر دا، دیسان له نه نه سه وه (په زای خوی لئ بهن) فهرمووی؛
 پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بهن) تاماوهی مانگیکی ته واو، قونوتی خویند، نزای شهر ی
 له خیلئ بهر مبابی ریعل و خیلئ بهر مبابی زهکوان ده کرد.
 ۵۱۵/د- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ الْقُنُوتُ فِي الْمَغْرِبِ وَالْفَجْرِ. (الحديث: ۱۰۰۴).

دیسان له نه نه سه وه (په زای خوی لئ بهن) فهرمووی؛ پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بهن) زور جار
 له نویتزی شیوان و نویتزی به یانیاندا قونوتی ده خویند.

راشه و بوون کردنه وه؛

بیژهی (قنوت) که وشه یه کی عمره بییه به ده مه به ست زیاتر هاتووه، به
 مه عنا:

- ۱- دوعا و نزا.
- ۲- ملکه چی و خشوع
- ۳- په رستی و عیبادت.
- ۴- تاعمت و فهرماندا ری.
- ۵- جی به جی کردنی فهرمانداری.
- ۶- پیلینان له به ندایه تی خودا.
- ۷- خاموشی و بی دهنگی.
- ۸- نویتز.
- ۹- وهستان له ناو نویتز دا.
- ۱۰- بهر دهوامی له سه ر فهرمانداری.

پایانی

عسقه لانی (رمزی خوی لیس بر) دمفهرموی: (باسه گانی و متر پازده فهرمووده ی بهرزی له خو گرتووه، تهنیا یه کیکیان بی رشتهیه، واتا: موعه للهقه، ههشت فهرموودمیان دووبارمن جا یاله خوینا دووباره کراونه تهوه یا له پیشت، پوخته که یان جهوت فهرموودمیه پی شهوا موسلمیش وهک پی شهوا بوخاری ئەم فهرموودانه ی هه موو گیراومتهوه سی بیستراو (اثر) ی پهیو هستیشی له خو گرتووه).

بسم الله الرحمن الرحيم

۲۱- نویژه بارانه (صلاة الاستسقاء)

۵۱۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَبْدِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَسْتَسْقِي، وَحَوْلَ رِذَاءَةٍ. (الحديث: ۱۰۰۵- اطرافه في ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۶۳۳۴). (۴۵۶)

عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى فَاسْتَسْقَى فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَقَلْبَ رِذَاءَةٍ وَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ. (الحديث: ۱۰۱۲).

پوخته ی ئەم دوو گیرانه و میه ئەم میه:

عهببادی کوری ته میم له مامه میه وه که عهبدلای کوری زهیده (رمزی خودایان لیس بر) فهرمووی: ئەو رۆژه که پیغه مبه (دروودی خودی لیس بر) دهرجوو بۆنویژگا که، بۆنویژه بارانه، بۆخۆم دیتم: له کاتی وتار خویندنه وه که یدا، که دهستی کرد به نزا کردن، پشتی کرده خه لکه که و، پرووی کرده پرووگه و، دهستی کرد به پاران هه و نزا کردن، له پاشا پۆشاکه که ی هه ل سوراند، واته: راست و جه پی کرد، ئەو جا دوو رکات نویژی نویژه بارانه ی به جه ماعت بۆ کردین، قوورنانی به دهنگی بهرز له ناویا خویند (تاج/ ۱/ ۴۷۳/ ۳ ز- ۱۷۳ ز- ۹۳۷ = ش/ د/ ت/ ن).

۵۱۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ يَقُولُ: (اللَّهُمَّ أَنْجِ عِيَّاشَ بْنِ أَبِي رَبِيعَةَ اللَّهُمَّ أَنْجِ سَلَمَةَ بْنَ هِشَامٍ، اللَّهُمَّ أَنْجِ الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ، اللَّهُمَّ أَنْجِ الْمُسْتَضَعْفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطَأَتَكَ عَلَى مُضَرَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا سِنِينَ كَسَنِي يُونُسَ). وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (غِفَارُ غَفَرَ اللَّهُ لَهَا، وَأَسْلَمُ سَأَلَهَا اللَّهُ). (الحديث: ۱۰۰۶).

ئەبوو ھورەیرە (رەزای خوی لێ بێ) ھەرموو: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەنویژی بەیانیدا، لەپرکاتی دووھەدا، لەپاش (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْد) ھو، کەسەری لەچەمینەو بەرز دەکردەو، دەیفەرموو: (خودایە! عەییاشی کۆری ئەبو رەبیعەو سەلەمە ی کۆری ھیشامو، ولیدی کۆری ولیدو ھەموو موسولمانە لاژە بوونەکان رزگار بکە، لەدەستی دیلی بێ پرواکان. خودایە! لەھۆزی مۆھەر ھەلپێچی و تەنگیان پێ ھەلچنیو، لایان لێ بپریتەو، تووشی قاتو قریبەکی وایان بکە، وەك ھەوت سألەگرانییەکە ی سەردەمی یوسف پیغەمبەر، خودایە! نەفرمت بکە لەھۆزی لەحیانو، لەھۆزی ریعلو لەھۆزی زەکوان و لەھۆزی عوصەییە، کە لەخوداو پیغەمبەری خودا یاخی بوون).

وہ پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەشی ھەرموو: (ھۆزی غیفار خوا چاوپۆشیان لێ بکا، ھۆزی ئەسلەمیش خوا سەلامەتیان بکا). (ت/۲۸۸/۴-ش/د+ت/۵/۲۴۰/۲-ز-۶۷-ژ-۲۵۴۴).

راھەو ڕوونکردنەو:

لەم ھەرمووودمیەو ڕوون دەبێتەو، کەنزا لە ناوی نزا بۆکراو، وەردەگیرئ، چونکە غیفار بەمەعنا چاولی پۆشین و لیخۆش بوونە، ئەسلەمیش بەمەعنا سەلامەتی و بێ وەیی یە. نموونە ی ئەمە لەکوردیدا ئاوەیا: (سەربەست! یاخوا سەربەست بی! نەوڕۆژ! یاخوا ھەموو رۆژیکت ھەرنەوڕۆژی، جیژنی! یاخوا ھەر لەجەژنابی).

۵۱۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا رَأَى مِنَ النَّاسِ إِذْبَارًا قَالَ: (اللَّهُمَّ سَبِّعْ كَسْبِعَ يُوسُفَ) فَأَخَذَتْهُمْ سَنَةٌ حَصَّتْ كُلُّ شَيْءٍ، حَتَّى أَكَلُوا الْجُلُودَ وَالْمَيْتَةَ وَالْجِيفَ وَنَظَرُوا أَحَدُهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فَبَرَى الدُّخَانَ مِنَ الْجُوعِ.

فَأَتَاهُ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ إِنَّكَ تَأْمُرُ بِطَاعَةِ اللَّهِ وَبِصِلَةِ الرَّحِمِ، وَإِنَّ قَوْمَكَ قَدْ هَلَكُوا فَادْعُ اللَّهَ لَهُمْ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: (فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ- إِلَى قَوْلِهِ إِنَّكُمْ-عَائِدُونَ. يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى)

إِنَّا مُنْتَقِمُونَ فَالْبَطْشَةُ يَوْمَ بَذْرِ، وَقَدْ مَضَتْ الدُّخَانُ، وَالْبَطْشَةُ، وَاللِّزَامُ، وَآيَةُ الرُّومِ. (الحديث: ۱۰۰۷-أطرفه في: ۴۸۲۱، ۴۸۲۰، ۴۸۰۹، ۴۷۷۴، ۴۷۶۷، ۴۶۹۳، ۱۰۲۰، ۴۸۲۵، ۴۸۲۴، ۴۸۲۳، ۴۸۲۲). (۴۵۷)

عہد دولاہی کوری مسعود (پرہیز خوی لہی ہن) فہر مووی: پیغہ مبہر (درویدی خودای لہسر ہن) کاتی پروانی کہ خہ لکی مہککہ ملنادمن و درمنگ نیسلام دمہن نزای شہری لی کردن و فہر مووی: (خودایہ! تۆلہ جیاتی من جاری نہم لہ خودا یاخیانہ بکہ، بہ حہوت سال قاتو ہری یاریدہم بدہ بہ سہریانا، کہ وہک حہوت سائلہ گرانہ یہ کہی کاتی یووسف پیغہ مبہر و ابن!).

نیر تووشی قاتو قریبہ کی وہا بون ہہرمہ پرسہ، قری خستہ ہہموو شتیکیان، تہانہت لہ برسانا کہول و پیستہ و مردارو کہ لاکہ گہ نیویان دہخوارد. وہلہ بہر بی ہیژی و برسیتی، مروؤ چاوی پشکہو پیشکہی دہکرد، بہرہنگیکی واکہ تہ ماشای ناسمانی دہکرد، لہ برسانا ناسمان لہ بہر چاوی تہمو دوو کہ لی دہکرد.

ہہتا نہ بوو سوفیان ہاتہ لای پیغہ مبہر (درویدی خودای لہسر ہن) گووتی: نہی مو حہ مہد! خۆتۆ لای خۆی فہرمان بہ فہرمان بہری خودا دہکہی و، ہہروا

به خرم دوستی، که چی به پیچه وانه وه وابه هوئی نرای شهری تووه، زور کهس له هوژی تو وا له برسانا فه وتاون، دهی ئەمەت له چی و ئەمەت له چی، که واتە تازوو و بۆیان بپارێروه که خودا بارانیان بۆ ببارێنێ.

جا خودای گهوره ئەم نایه تهی ناردە خواریوه: (فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ) ههتا (عَائِدُونَ يَوْمَ نَبُشُ الْبَاطِشَةَ الْكُبْرَى).

ئیبینو مه سعود (پێڕستی خۆی له بێ) فه رمووی: مه بهست له (البطشة الكبرى) لهم نایه ته دا، که خودا هه پشه ی پێ ده کات، نه وه له مه ته گه ورمیه بوو، که له پوژی غه زای به دردا پرووی دا، که خودا زه بێرو زهنگیکی وای نواندو، گورزیکی جهرگپری وای وه شانده به بێروایان، پێی ته می خوار بوون. دیاره که ئەل-بطشه و هه له مه ته گه ورمه کیش، وهک مه سه له ی دوخان و ته مو دوو که له کهو مه سه له ی (اللزّام) که له م نایه ته دا ئامازه ی بۆ کراوه، که دمه رمووی: (فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا) (الفرقان: ۷۷) هه روا داستانی شه ری روم و فوورس، ئەمانه که له چهند نایه تیکا ئامازه یان بۆ کراوه، هه موویان له مه وپیش پوویان داوه. (تاج/ ۶/ ۲۴۸/ ۴).

له کاتی ره شه سال و بێ بارانیدا مه ردوم داوای پارانه وه له پێشنویژ بۆ باران ده کهن

۵۱۹- عَنْ عُمَرَ بْنِ حَمْزَةَ (رَحِمَهُ اللَّهُ) حَدَّثَنَا سَالِمٌ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رُبَّمَا ذَكَرْتُ قَوْلَ الشَّاعِرِ؛ وَأَنَا أَلْظَرُّ إِلَى وَجْهِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَسْتَسْقِي، فَمَا يَنْزِلُ حَتَّى يَجِيشَ كُلُّ مِيزَابٍ؛ وَهُوَ قَوْلُ أَبِي طَالِبٍ (الحدِيث: ۱۰۰۹). (۴۵۸)

وابيض يستسقى الغمام بوجهه
ثمّال اليتامى عصمة للارامل

عبداللای کوری عومهر (همزی خوهان لى برى) دمیغه رموو: زور جاران که ته ماشای پیغه مبهرم دهکرد، به تاییه تی له وگاتانه دا که داوای بارانی له خودا دهکردو، له کاتی بیبارانی دا بو باران له خودا دهپارایه وه، که هیشتا له مینبهره که دانه دهبهزی، هه تا دایده کرده باران و هه موو پلووسکه کان ده خرؤشان و چؤراو که هه ل دهستا عه بدوللای کوری عومهر دمیغه رموو: زور جاران که ته ماشای ئه م حاله م دهکرد، ئه م شیعره ی ئه بوطالبی مامه ی پیغه مبهرم یاد ده که و ته وه، که پیشبینی ئه م حاله ی کردو وه بو پیغه مبهرو، له ستایشی پیغه مبهردا فهرموویه تی:

به ره و خساری نازدارى سپیکارى داوا ده که ن باران

په ناو پشته بۆمالل بن باب و بیوه کان

۵۲۰ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ إِذَا قَحَطُوا اسْتَسْقَى بِالْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنَّا كُنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بَنِيِّنَا فَتَسْقِينَا وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَمِّ كَيْنَا فَاسْقِنَا قَالَ فَيَسْقُونَ. (الحديث: ۱۰۱۰ - طرفه فى: ۳۷۱). (۴۵۹)

ئیمامی ئه نهس (همزی خوهان لى برى) ده فهرمووی: جاران که توشی بی بارانی ده بوون، عومهری کوری خه تاب (همزی خوی لى برى) به خاتری عه باسی کوری عه بدول موته لیب له خودا دهپارایه وه بو باران و دهیگووت: خودایه! ئیمه له مه و پیش له کاتی پیویتی باراندا، کاتێ که پیغه مبهر خوی (درووی خودی له سر برى) له ژياندا بوو، ئه و زاته مان دهکرد به دهستگیر و تکاکار له لای تو، وه به خاتری ئه وه ته تو دهپارایه وه، تویش خاتری ئه وت دهگرتو، دههاتیت به هاوارمانه وه و بارانت بو ده بارانین، ئیستایش بیکه به خاتری عه باسی مامه ی پیغه مبهری خۆشه و یستمان بارانمان بو بره خسینه! فهرمووی: ئیت بارانیان بۆ دهباری. (تاج ۱/۴۸۲/۱ ز- ۱۷۸ ژ- ۹۴۹ ج- ۴).

کردنی نویژه بارانه له مزکه و تیکا جومعه و جه ماعه تی تیا بکری

۵۲۱- عَنْ أَنَسَ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَذْكُرُ أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ بَابٍ كَانَ وَجَاهُ الْبَيْتِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يَخْطُبُ، فَاسْتَقْبَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمًا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلَكْتَ الْمَوَاشِي، وَالْقَطْعَتِ السُّبُلُ، فَادْعُ اللَّهَ يَغْنَا. قَالَ: فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ فَقَالَ: (اللَّهُمَّ اسْقِنَا، اللَّهُمَّ اسْقِنَا، اللَّهُمَّ اسْقِنَا). قَالَ أَنَسٌ: وَلَا وَاللَّهِ مَا نَرَى فِي السَّمَاءِ مِنْ سَحَابٍ، وَلَا قَرْعَةً، وَلَا شَيْئًا، وَمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ سَلْعٍ مِنْ بَيْتٍ وَلَا دَارٍ. قَالَ: فَطَلَعَتْ مِنْ وَرَائِهِ سَحَابَةٌ مِثْلُ الثُّرْسِ، فَلَمَّا تَوَسَّطَتِ السَّمَاءُ انْتَشَرَتْ ثُمَّ أَمْطَرَتْ. قَالَ: وَاللَّهِ مَا رَأَيْنَا الشَّمْسَ سِتًّا. ثُمَّ دَخَلَ رَجُلٌ مِنْ ذَلِكَ الْبَابِ فِي الْجُمُعَةِ الْمُقْبِلَةِ، وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يَخْطُبُ، فَاسْتَقْبَلَهُ قَائِمًا فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلَكْتَ الْأَمْوَالُ، وَالْقَطْعَتِ السُّبُلُ، فَادْعُ اللَّهَ يُنْسِكْهَا. قَالَ: فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (اللَّهُمَّ حَوِّلْنَا وَلَا عَلَيْنَا، اللَّهُمَّ عَلَى الْآكَامِ وَالْجِبَالِ وَالْأَجَامِ وَالظُّرَابِ وَالْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ). قَالَ فَأَلْقَطَعَتْ، وَخَرَجْنَا نَمْشِي فِي الشَّمْسِ. (الحديث: ۱۰۱۳). (٤٦٠)

ئەم فەرموودەییە لە پێشەو لەژمارە (٤٩١)دا بەتەواوی رابورد، لەم دووژمارەیدا ئەم چەند خالە رەچاو دەکری:

١- سوننەتە لەپێش دەست پی کردن بەنزاو پارانەووە هەردوو دەست بەرزەووە بکری، هەروا لەکاتی پارانەوومیش دا.

٢- سەلح کێویکی ناسراوە لەمەدینە. پارانەووی کۆتای فەرموودەکەیش واتای وایە: (ئەو خودایە! بەدەورو بەرمانا ببیارینە، ئەوەک بەسەرمانا، خودایە! بەسەر دەشتایی و سەر کێوویال و ناوشیوو دۆل و لەوێرگاکانا ببیارینە)

۳- آكام: يال و گردو ته پۆلكه، جبال: چياوكيۆ، آجام: قهلا، دارستاني چروپر،
ظراب: شاخ و يالى دريژكولهى نزم، اوديه: شيوو دۆل و لاپال، منابت
الشجر: له وهرگا).

۴- له كوڤتايى گيرانه وهى ئيرمه داره نووسراوه: فهرمووى: ئيتير له پاش پاران هوهى
پيغه مبهه (درودى خوداي له سهه بهه) بارانه كه له سهه مه دينه خوڤى كرده وه، له پاش
ته و ابوونى نويزى ههينى كه له مزگهوت دمرچووين و گهراينه وه خوهره تاو
بوو. وهك له عومر متولقار و فهتحو شهرحه كان ومرده گيريت:
ئهم خالانه لهم فهرمووده يه داره چاو دهكرين:

له ناو ووتارى ههينى دار قسه كردن به پي پيويست دروسته، ووتاره كه
له سهه پي دهرى، سى جار نزا دووباره بكرته وه، داواى نزاى باش له پياو
باشان و خواناسان دهكرى، نزا كردن بۆلابرنى زيان دى ته وهكول و پشت
به خوا بهستن نيهه. ههردوو دهست له نزاو پاران هوه دار دهبرين، ووتارى
ههينى كاتيكى له باره بۆنزاى خير، مو عجزه يه كى گه وهى تيا دايه بو
پيغه مبهه.

۵- له داواى ئهم گيرانه وه ئهمهش بهه زماره نووسراوه:
وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدَيْهِ، ثُمَّ قَالَ:
(اللَّهُمَّ اغْنِنَا، اللَّهُمَّ اغْنِنَا، اللَّهُمَّ اغْنِنَا).

ديسان ئه نهس (دواى خودايان له بهه) فهرمووى: چاپيغه مبهه (درودى خوداي له سهه بهه) ههردوو
دهستى هه لبرى و نهوسا فهرمووى: (خودايه! بارانمان فرياخه، خودايه!
بارانمان فرياخه، خودايه! بارانمان فرياخه).

تورنان خويندن له نويزه بارانه دار به دهنگى بهرزه

۵۲۲- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ
عَمِّهِ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ خَرَجَ يَسْتَسْقِي، قَالَ: فَحَوَّلَ إِلَى

النَّاسِ ظَهْرَهُ، وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ يَدْعُو، ثُمَّ حَوَّلَ رِذَاءَهُ، ثُمَّ صَلَّى لَنَا رَكَعَتَيْنِ، جَهَرَ فِيهِمَا بِالْقِرَاءَةِ. (الحديث: ۱۰۲۴) برواية ذمارة: (۵۱۶).

۵۲۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي شَيْءٍ مِنْ دُعَائِهِ إِلَّا فِي الْإِسْتِسْقَاءِ وَإِلَهُ يَرْفَعُ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ إِبْطِئِهِ. (الحديث: ۱۰۳۱ - طرفاه في: ۳۵۶۵، ۶۳۴۱). (۴۶۱)

ئەنەس (مەزەبى خۇدەيان نى) فەرەمۇى: پىغەمبەرى خۇدا (دروودى خۇدى لەسەر بى) لەهههه نەزايەكىدا دەستى تەواو بەرز نەدەكردەوه، لەنزای داواى كردنى باراندا ئەبى، بەلام لەكاتى داواكردنى باراندا ئەوهەندە دەستى هەل دەبرى سەپىدەى هەردوو بنباخەلى دەردەكهوت. (ت/۴/۷۳/۱-ز-۱۷۴-ژ-۹۴۱).

كووتەى كاتى بارىنى باران

۵۲۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَأَى الْمَطَرَ قَالَ: اللَّهُمَّ (صَيِّبًا نَافِعًا). (الحديث: ۱۰۳۲). (۴۶۲)

عائشە (مەزەبى خۇداى نى) فەرەمۇى: پىغەمبەر (دروودى خۇدى لەسەر بى) كەبارانى دەدى دەیفەرەموو: (ئەى خۇدایە! بىگىپرى بەبارانىكى لىزمەى بەخوپرى بەسود: اللهم اجعله صيبا نافعا).

كاتى با هەل دەكا

۵۲۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: كَانَتْ الرِّيحُ الشَّدِيدَةُ إِذَا هَبَّتْ، عُرِفَ ذَلِكَ فِي وَجْهِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (الحديث: ۱۰۳۴). (۴۶۳)

(۴۶۱) أخرجه مسلم في صلاة الاستسقاء، باب: رفع اليدين بالدعاء في الاستسقاء، رقم: ۲۰۷۱=۸۹۵.

(۴۶۲) لم يوافقه مسلم على تخريجه، وإن كان أصله فيه (فتح/۲/۶۱۰- خاتمة)- المترجم.

ئەنەس (رەزای خودبەیان لى بىز) دەيفەرموو: جاران كەبای سەخت هەلى دەکرد، بەهۆى ئەوهوه نیشانەى ترسان لەپروخسارى نازدارى پيغەمبەر دياربوو، ترسى ئەوهى هەبوو كەسزايى، هاتبى بۆسەر نەتەوهى نىسلام.

فەرمووده كەى (نصرت بالصبا)

۵۲۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لُصِرْتُ بِالصَّبَا، وَأُهْلِكْتُ عَادًا بِالدُّبُورِ). (الحديث: ۱۰۳۵- اطرافه في ۳: ۳۳، ۳۲، ۱۰۵، ۴۱). (۶۴)

ئىبنو عەباس (رەزای خۆای لى بىز) دەفەرمووی: پيغەمبەرى خوا (دروودى خودای لەسەر بىز) دەفەرمووی: (خودای گەوره بەهۆى باى صەباوه لەغەزای خەندەق دا سەرگەوتنى بەمن بەخشی، وههۆزى عاديشى بەباى رەشەبا فەوتان).

باسى بوومه لەرزەو نايات

۵۲۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي شَامِنَا وَفِي يَمِينَا). قَالَ: قَالُوا وَفِي نَجْدِنَا؟ قَالَ قَالَ (اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي شَامِنَا وَفِي يَمِينَا) قَالَ: قَالُوا: وَفِي نَجْدِنَا؟ قَالَ: قَالَ (هُنَاكَ الزَّلَازِلُ وَالْفِتَنُ، وَبِهَا يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ). (الحديث: ۱۰۳۷ - طرفه في: ۷۰۹۴). (۶۵)

ئىبنو عومەر (رەزای خودبەیان لى بىز) فەرمووی: پيغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بىز) فەرمووی: (خودايە! پیت و فەرپڕژینە بەسەر ولاتى شاممان و ولاتى يەمەنمان دا) يارانیش عەرزبان کرد: وهپیت و فەرپڕژینى بەسەر ولاتى نەجديشماندا؟

(۶۲) لم يوافقه مسلم على تخريجه (انظر فتح/۲/۶۱۰- خاتمة)- المترجم.

(۶۴) أخرجه مسلم في صلاة الاستسقاء، باب: في ریح الصبأ والدبور، رقم: ۹۰۰ = ۲۰۸۴.

(۶۵) الظاهر أن هذا الحديث من افراد البخاری- المترجم.

فهرموویه وه: (خودایه! پیت و فهر برژینه بهسهر ولاتی شاماناو بهسهر وهلاتی یه مهنمانا) یارانیش عهرزبان کرده وه: وه برژینئ بهسهر وهلاتی نه جیدشماندا؟ فهرمووی: (لهو یوه بوومه لهرزه و نازاوه وه رته نه بهرپا دهبئ، وه ههر لهو یشه وه شهیتان شاخ قیت ده کاته وه).

خوا نه بئ کهس نازانی باران که ی دهبارئ

۵۲۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (مِفْتَاحُ الْغَيْبِ خَمْسٌ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا اللَّهُ: لَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي غَدٍ، وَلَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي الْأَرْحَامِ، وَلَا يَعْلَمُ نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا، وَمَا يَذْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ، وَمَا يَذْرِي أَحَدٌ مَتَى يَجِيءُ الْمَطَرُ). (الحديث: ۱۰۳۹- اطرافه فی: ۷۳۷۹، ۴۷۷۸، ۴۶۹۷، ۴۶۲۷). (۴۶۶)

ئینو عومه ر (رەزای خودمان لێ بێ) فهرمووی: پیڤه مبه ر (دروودی خودی له سهر بێ) فهرمووی: (کللی نهینئ (غهیب) ئه م پینج شته ن، خوا نه بئ کهسی تر نایانزانئ، کهس نازانی سبهینئ چی دهبئ، وه کهس نازانی که چی وا له ناو منالده کان دا ئه وهی واتیا ئایا نیڤه، مییه، چیه و چی نییه، هیچ کهسی نازانی سبهینئ چی دهکا و چی ئیشیکئ دهبئ وه چی دهست دهکهوئ وه کهس نازانی که ی و له کوی دهمری، وه کهس نازانی که که ی باران دهبارئ). (تاج/ ۷/ ۸۲).

پوون کردنه وه:

بسم الله الرحمن الرحيم

ئه گهر کهس بئ: نهینئ زوړن ههر ئه م پینجه نین؟ یابلئ: ئه ی ئه وه نییه که ئیستا به هوئ سوڤهر و شتی تری واوه دهمزانی که سک کوڤه یا کچه؟ یابلئ: به هوئ هوکاره کانی کهش شوناسیه وه دهمزانی که که ی باران دهبارئ؟

لهوه لاما ده لئین: راسته که ژماره ی نه یی زور زوره، به لام ناوه یانی نه م
پینجه به تایبه تی، له بهر چه ند هویه که، وهك نه وه له سه ر ده می پیغه مبه ردا
زور كهس، له حيسا بگهرو جادوو گهرو نه مانه، لافى زانینی شه م جوړه
شانه یان لیداوه، یابه تایبه تی له م پینج شته پرسیار یان له پیغه مبه ر (درویدی خودی
له سه ر به) كرده و.

دووم ده لئین: غه یب چه ند جوړیكى هه یه، عیلمیشی هه روه ا، جوړی
له نه یی بیجگه له یه زدانى پاك كهسى تر نایزانی، جوړی له نه یی خودا خو ی
دهیزانی، نه گه ر خواستی له سه ری بى كه سانی تریش دهیزانی وهك فریشته و
پیغه مبه رو پیاو چاكان، گه لى جار نه گه ر خودا خواستی له سه ر نه وه بی
كه رپی زى پیاو چاكى بگرى، فریشته یی له نه یی یهك ناگادار دهكا، نه و
فریشته یه به فهرمانی خودا هه والى نه و نه یی یه ده دا به پیاو چاكى، تابى
به كه رامه ت بوخو ی و به موعجیزه بو پیغه مبه ركه ی!

نه م نایه ته ناما ژمیه بو نه م جوړه كه ده فهرمو ی: (عَالَمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهَرُ عَلَى
غَيْبِهِ أَحَدًا إِلَّا مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ) جین/ ۲۶-۲۷- واته: هه ر خودا خو ی و به س
نه و جوړه نه یی یه تایبه تی یانه ده زانی، كه سى تریان لى ناگادارناكا، كه سى
نه بى كه خو ی ره زای له سه ر بى، وهك پیغه مبه رى، یافریشته یی). نه م نایه ته ی
تریش هه روا: (يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ).

یانه گه ر خودای گه وره خواستی له سه ر بى نه و نه یی یه به هوی
هوکار یكه وه ده زانری، وهك نه و نه یی (غه یب) یانه كه نیشانه و كه ره سته
بو زانینی بى، وهكو نامیری سو نه ر بو ته ماشا كردنى مندالدانى ئافره ت، وهكو
ده زگای كهش ناسى بو پی شیبینی كردنى هه ورو هه لاو باران.

نه مه له لایى له لایه كى تریشه وه عیلم و زانین زاتى كه سپى یانى هه یه،
زانستى خودا زاتییه كه سبى نییه و زانستى دروست كراو هه مووی كه سبیه،
به م ئیعتیاره ش غه یب به س خودا دهیزانى.

له راستیدا ئەم پێنج شتە ی لەم فەرموودەیدا باس کراون، بۆهه موو کەسێ سەرچاوەی غەیب، واتە: بەشیۆمیەکی گشتی، ئەگەر تاک و تەرا لێرەو لەوێ، خودای گەورە جار جار بەدەگمەن کەسێ، لەهەندێکی زۆر کەم لەبابەتێ لەم بابەتانە، لەبەر حیکمەتێ ناگادار بکا، بەو هەج لەیاسا گشتیەکە ناگۆرێ. دەنا رەورەوێ ژیان دەگۆرا، وەک ئەم یاسایە لەم پەندەدا زۆر بەجوانی داریژراوە، کەدەم فەرمووی:

ئەگەر دەمزانێ چ پۆز دەمردم

خانە ی ناوەدان وێران دەکردم

(بیداری) وەلی کییە؟

داخە کەم رەشە خەلک و دەروێش و سۆفیە ساویلکەکان بەپێچەوانەووە لەحالەکە حاڵی دەبن، لەوان وایە وەلی هەج کارو نیشتیکی تری نییە تەنیا کەرەمەت نواندن نەبێت، لەبەر ئەوە ئەوەندە زۆر چیرۆکی دەستەڵبەستیان بەناوی کەرەمەتەووە بۆشیخەکانیان هەل بەستوووە حەیا ی ئەوانیشیان بردوووە! هەر کۆلکە شیخی بگری لەم کوردوستانە ی خۆماندا، کەخەریکی کاری شیخیتی بێ، خۆی بەموسوڵمانیکی ئاسایی دلسۆزی موسوڵمانان دەزانێ، هەر چی لاف و گەزاف بێ نییەتی، بەلام زۆربە ی سۆفی و دەروێشەکانیان بەهەزاران کەرەمەت و بەیت و بائورو ناو و نازناوی گەورەگەورەیان دەدەنە پال، شیخ بەخۆی دەلێ: خادم الفقرا، ئەوان پێ ی دەلێن: سولتانی ئەولیا، شیخی بەروو بەحر، شاگەریم و شارەحیم!

بەندە بەخزمەت گەلێ لەشیخانێ تەریقەتی ئەم سەردەمی خۆمە گەشتوووم، بەووردی سەرنجی حالیانم داوە، زۆربەیان بەپراستی خێرخاوە خانەدان و خاوەن ئیمان و خاوەن دیووخان بوون، گەرچی کەمە کەمەمۆکۆرپیشیان بووبی، بەلام بەشیۆمیەکی گشتی سەرمەشقی جووان بوون بۆرەوشتی جوان و خزمەتی ئاین!

كهواته ئەم جوړه بابەتە بەقسەى خەلكى ناپسپۆرناڤى، بەلكوو دەبى گوى
بۆ قسەى كتيب شل بگرئ، گوى لەمەلای دانای زانا بگرئ، لەهەمان كاتدا
خۆخەريك كردن بەم شتەلاومكى يانەوه كارىكى فرەباش نييه، هەندى لايەنى
ئايىنى مۆديپن پەيدا بوون، هەمووخزمەتەكهيان بۆ ئىسلام ئەوهيه: جنىو
بەشېخ و مەلاو دەرۆيش و سۆفى بەدن، هەتائىمامى غەزالى قوربەسەریشان
كردوو بەنۆكەى ئىمپىرالىزم! بەئىمامى نەوهوى دمه‌رموون: موشريك،
دەلّين: كەسّ قەصيدى بووردىيە بخوڤنّيتەوه فرە خوايه واتە: مشركە، نوڤز
لەپشتيهوه دروست نييه، لەراستيدا ئەوهى كەئەمرپۆناويان ناوه سەلەفیهت،
زۆر زۆر دووره لەسەلەفیهت، چونكە مەرجى ئەم سەلەفیهتەى ئەمانە
ئەمەيه: فتكردى سەرجهى زانايانى ئىسلام، جگەلەيهك دوو مونشەقق
نەبى، ئەمانەش دەق وەك شيعەكان رقيان لە هەموو زانايانى سەلەفە، چەند
سەرليشواوڤىكى ترى وەك خۆيان نەبى، شيعەيش هەموو سەحابەكان
بەموناقدادەنن، هەشت نۆ كەسيان نەبى!

بەندەئەم پيشنياره دەكەم ئوميد دەكەم كەخوداى گەورهو داناو زانا پيت و
فەرى تى بخاو بيخاتە بەر جاوى كەسانى دلسۆزى ئەم ئىسلامە و ئەم گەلى
كوردە:

۱- برەوى تەواو بەمەزھەب بدرئ، لەهەموو قۇناغەكانى خوڤنندا، چ ئايىنى،
چ ناڤايىنى، جەخت لەسەر پابەند بوون بەم چوار مەزھەبەبكرئ، بۆئمنە:
لەپۆلى پيڤجەمى سەرمتايى دا لە كوردوستانى خۆماندا ئەم مەفھومە
بخريته ميّشكى قوتابيهوه: (ئيمە موسولمانين، خوداى تاك و تەنياو پاك و
پىرۆز دەپەرستين، (موحەمەد) پيغەمبەرمانە، ئىسلام ئايەمانە، لەسەر
مەزھەبى ئىمامى شافعين، ريزمان بۆ هەموو سەر مەزھەبەكانى تر هەيه،
لەسەر بىروباوهرئ عەقىدەى ئەشعەرين).

۲- په راوه ناودارمگانی فیکه و عه قانید بکړینه و به سهرچاوه ی فه تواو پرسیارو وه لām، و به پئی توانا بایه خو بره ویان پی بدری، و مزوو زووسهر له نوی چاپ بکړینه و ده په خش بکړینه و ده، یا ته رجه مه بکړین، یا کتیبی نوی ی به نرخی مه زه بهی دابنری، و مه و ده ی که چاپ نه کراوه چاپ بکړی، و مزور به وردی به وانه بیژرینه و ده.

۳- و ده نه و دنده ی ده کړی که ناره گیری بکړی، له قیل و قال و له راجیای زور و له ته زه ممتی مه زه بهی و له ته جه مودو توندرو ی.

۴- کورت و پوخت نه مه بکه ین به دورشی نه گورمان: (خوره و شیرپه نجه ی ئیسلام بی مه زه بهی یه). له بهر نه و ده بهی به هیج شیومی ری به لاهمه زه بهی نه دری.

پایانی

ماموستای عه سقه لانی (همزی خوی لی بی) ناماژه دهکا: که باسه گانی نویژه بارانه، له صه حیجی بوخاریدا (همزی خوی لی بی) چل فه رمووده ی بهرز کراویان تیادایه، نویان بی رشتن، واته: ته علیقن شه وانی تریان په یوه ستن، واته: مه و صوولن، واته: به ریز پیاوانی رشته که یان، له بوخاریه و ده هتا سهر پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بی) ناوه یئراون. بیستو هه وتیان له م باسه دا، یاله پیشترا دوو بارن، پوخته که یان دهکاته سیازده.

پیشه و موسلیمش (همزی خوی لی بی) هه مویانی گیرا و ده و ده بیجگه له مانه یان:

۱- فه رمووده ی ژماره (۵۱۹ت=۱۰۰۹ف).

۲- (۵۲۰=۱۰۱۰ف).

۳- (فه رمووده ی (۱۰۲۲ف) له ته جریده که دا له م شوینه دا نییه).

۴- (۵۲۲ت=۱۰۲۴ف) برپاوه: (ژماره ۵۲۲ و ۵۱۶). به لām بناغه (نه صل) ی نه م

فه رمووده یه له موسایمیشدا هه یه س

۵- (۵۲۴ت=۱۰۳۲ف) به لّام بناغه که می واتیادا.

۶- (۵۲۵ت=۱۰۳۴ف).

۷- (۱۰۳۶ف) له ته جریده که دا له م شوینه دا نییه.

دوو بیستراو (ئه سه ر) ی صه حابه و غه یری صه حابه ی واتیادا.

تیبینی:

ئه م سال (۱۹۹۹ز) سالیکی بی باران بوو، له هه موو ناوچه ی خوړ هه لاتی ناوهرپاستا، له کوردستانی خو ماندا باران زوړ که م بوو، کفری و که لارو زوربه ی پاریزگای که رکوک دمغل و دان بهر لاکرا، ئیستا که کو تای مانگی پینجه به رای بی ئاوی سه ری هه ل داوه، له وهر که م بووه، ئه و دمغل و دانه ی که نه فه و تاوه، خه لک زوړ تر به داس ده یدرونه وه، نه ک به مه کینه، له بهر کورتی و کایه که ی، هه روه ما له م سائه دا کارم ساتی تر سناک پرووی دا وه ک بوومه له رزه که دهوری شهش مانگ، ناو به ناو له شاری سلیمانی و دهورو به ری دا، روژی وا ده بوو شهش هه وت جار پرووی ده دا، هه یان بوو ده گه یشته شهش پله ی ریخته ر، به لّام سوپاس بۆ خودا که زیانیکی ئه و تو ی نه بوو، ماوهمه کیشه دهنگی نییه، هه روا سکچوون و کولیرمیش که مه که مه رووی دا.

هه رواله م سائه دا له بهر بی ئاوی له به نداوه کانا کاره با زوړ که مه، شه وو روژی چوار سهعات کاره بامان هه یه. وه ک سه رده می به رد، به شه و چرای نه وت هه ل ده که ین. ئه مپوک شهش خوړبه ته واوی گیر، له ناو شاری سلیمانی دا ماوه ی یه ک دوو دهقیقه ئه ستیره ده رکه وت، دهوری سهعات و نیویکی خایاند، ئیمه له گه ره کی خو مان نوپژی خوړگیرانمان کرد. مه لا نه بوو من بهر نوپژی که م کرد بۆ خه لکی گه ره ک، خوا فه بوولی کا.

وهرگیر

نوری فارس هه مه خان

٢٢) نامہی خور گیران و مانگ گیران - کتاب الکسوف

نویژی خور گیران

٥٢٩- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأُنْكَسَفَتِ الشَّمْسُ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجُرُّ رِذَاءَهُ حَتَّى دَخَلَ الْمَسْجِدَ، فَلَدَخَلْنَا فَصَلَّى بِنَا رَكَعَتَيْنِ حَتَّى انْجَلَتِ الشَّمْسُ، فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ، فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَصَلُّوا وَادْعُوا، حَتَّى يُكْشَفَ مَا بَكُمْ). (الحديث: ١٠٤٠ طرفاه في: ١٠٥٧، ٣٢٠٤). (٤٦٧)

وَفِي رِوَايَةٍ عَنْهُ قَالَ: (وَلَكِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُخَوِّفُ بِهِمَا عِبَادَهُ).

ئەبو بەکرە (پەزای خۆی لێ بەر) فەرمووی: لەخزمەتی پێغەمبەر دا بووین (دروودی خۆدی لەسەر بەر) هەڵسەپە لە چووبۆ لەسەر بەر) لەوکاتەدا خۆرگیرا پێغەمبەریش (دروودی خۆدی لەسەر بەر) هەڵسەپە لە چووبۆ مزگەوت، لەپە لەپە لیدا لەشپۆشەکیی بەکیش دەکرد، ئێمەش لەخزمەتیدا چووین، جالەناو مزگەوتەکەدا دوو رکات نویژی خۆر گیرانی بوکردین، تاخۆرەکە بەربوو، ئەوجا وتاریکی دا بۆمەردوو مەکەو سوپاس و ستایشی خۆی کردو فەرمووی: (لەراستیدا ئەم خۆرو مانگە دوو نیشانەی گەورەن لەنیشانە گەورەکانی خودا، نە لەبەر مردنی کەس و نە لەبەر ژيانی کەس ناگیرن، کاتی دەبینن کە واخۆر گیراوە، یا مانگ گیراوە نویژ بکەن و لەخودا بپارێنەووە نزا بکەن، تاخۆرەکە یا مانگەکە بەردەبێ و خەمەکەتان دەپەرێتەووە). (تاج/١/٤٦٢ = ز-١٦٦ ژ-٩٢٠).

لەگێڕانە و دیەکا لەئەبو بەکرەو پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بەر) فەرمووشی: (بەلام خودای گەورە بەهۆی ئەم دوو دیاردەییەووە، بەندەکانی خۆی و وریا دەکاتەووە، هەتا لەقاروسەر بپێچی لەفەرمانی بترسن).

۵۳۰- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ مَاتَ إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ النَّاسُ كَسَفَتِ الشَّمْسُ لِمَوْتِ إِبْرَاهِيمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ فَصَلُّوا وَادْعُوا اللَّهَ). (الحديث: ۱۰۴۳- طرفاه فی: ۶۱۹۹، ۶۰، ۱۰۶۰). (۴۶۸)

موغیرہی کوری شوعبہ فہرمووی: لہسہر دہمی پیغہمبہردا (دروودی خودای لہسہر ہر) نہو پڑوہی کہنیراہیمی کوری پیغہمبہر مرد (دروودی خودا لہسہر پیغہمبہر و نیراہیمی کوری ہن) نہو پڑوہ خورگیرا، خہلک گوتیان: نہوہ لہبہر مردنی نیراہیم خورگیراوا پیغہمبہریش (دروودی خودای لہسہر ہر) فہرمووی: (خورو مانگ دوونیشانہی گہورہن لہنیشانہ گہورہکانی خودا، نہلہبہر مردنی کہسو نہلہبہر ژیانی کہس ناگیرین، کاتی دیتان کہوا پڑویامانگ گیراوا نہوا لہخودا بپارینہوہو نویز بکہن). (تاج: ۱/۴۶۱/۱ = ز-۱۶۴ ژ-۹۱۸).

باسی خیر کردن لہ خور گیراندا

۵۳۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَلَّهَا قَالَتْ: خَسَفَتِ الشَّمْسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِالنَّاسِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ، ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ، ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ، وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ، ثُمَّ فَعَلَ فِي الرُّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ مَا فَعَلَ فِي الْأَوَّلَى، ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدْ انْجَلَتِ الشَّمْسُ، فَخَطَبَ النَّاسَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنَ آيَاتِ اللَّهِ، لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْعُوا اللَّهَ، وَكَبِّرُوا وَصَلُّوا وَتَصَدَّقُوا). ثُمَّ قَالَ: (يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ، وَاللَّهِ مَا مِنْ أَحَدٍ أَغْيَرُ مِنَ اللَّهِ أَنْ يَزْنِيَ

عَبْدُهُ أَوْ تَرْنِي أُمَّتُهُ، يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَاللَّهِ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَغْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا) (الحدي: ١٠٤٤ - اطرافه في: ١٢١٢، ١٠٦٦، ١٠٦٥، ١٠٦٤، ١٠٥٨، ١٠٥٦، ١٠٥٠، ١٠٤٧، ١٠٤٦، ٣١٦٦، ٥٢٢١، ٤٦٢٤، ٣٢٠٣). (٤٦٩)

عائشه (همزای خوی لی بی) فہر مووی: لہسہر دەمی پیغہمبہردا (دروودی خودای لہسہر بی) پوژ گیر، جاپیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) ھەئسا چوو بۆمژگەوتو لہوئی نوێژی خۆرگیرانی لہسہر ئەم شیوہیہ، بۆموسولمانەکان کرد، ماوہیہکی دوورودریژ لہناونویژدەدا بەراوہستانەوہ ھەرقورئانی دەخویند، ئینجا چەمیہوہو روکووعی بردو، دریژدی دابە چەمینەوہکەیشی، ئینجا لہچەمینەوہ ھەئسایەوہو گەلی قورئانی تری بەراوہستانەوہ خویند، بەلام لہہینی راوہستانی یەکەمی کەمتر، ئەوجا دووبارہ پکوعیکی دوورو دریژی تریشی بردوہو، بەلام لہرکوعی یەکەمی کورتتر، ئینجا دوو کورنوشی دوورو دریژی برد، لہچەشنی دوو چەمینەوہکە، یەکەم وەک یەکەم و دووہم وەک دووہم، واتە: لہدریژی وکورتیدا، ئینجا ھەرچی لہرکاتی یەکەمدا کرد، لہدووہمیش دا ئەوہی کردوہو، ئەوجا لہنوێژ بۆوہو خۆریش بہر بووبوو.

ئینجا ووتاریکی دا بۆمەردومەکەو، سوپاس و ستایشی پەرورددگاری کردو لہپاشا فہر مووی: (ئەم خۆرو مانگە دوونیشانە ی گەورەن لہنیشانەگەورەکانی خودا، نەلەبەر مردنی کەسێ و نەلەبەر ژبانی کەسێ ناگیرین، جاہەر کاتی شتێ واتان بینی ئەوا لہخودا بپارینەوہو ئەللاھو ئەکبەر بکەن و نوێژبکەن و خێرو بەخشینەوہ بکەن).

له پاشا فەرمووی (ئەوی نەووی موخەمەد! ئەوی گەلی ئیسلام! سویندم بەخودا، کەس وەک خودائاوا دەمار نایگرئ، کاتێ کە بەندەیی لەبەندەکانی شەڕ و الپسی بکا، یا کە نیزی لە کەنیزە کەکانی داوین پیسی بکا، ئەوی گەلی موخەمەد! بەو خودایە ئەووی کە من دەیزانم ئەگەر ئیو بەتان زانیایە زۆر کەم پێدەکەنین و زۆر ئەگریان). (تاج/١/٤٦٣، ٢/فیقهی ئاسان/١/٢٤١= ز-١٦٦ ژ-٩٢١).

بانگەوازی نوێزی خۆرگیران

٥٣٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: لَمَّا كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لُودِي إِنْ الصَّلَاةَ جَامِعَةً). (الحديث: ١٠٤٥ - طرفه في: ١٠٥١). (٤٧٠)

عەبدوللای کوری عەمر (ڕەزای خودایان لە بی) فەرمووی: لەسەر دەمی پێغەمبەر دا (دروودی خودی لەسەر بی) کە خۆر گیرا، بانگەواز هەل درا: (إِنَّ الصَّلَاةَ جَامِعَةً؛ وانیوێزی خۆرگیران دەکری بە جەماعەت، زوو کەن لە دەستی مەدەن!). (= تاج-ز-١٦٥ ژ-٩١٩).

پەنا بە خوا کەرتن لە سزای گۆر لە خۆرگیران

٥٣٣- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): أَنَّ يَهُودِيَّةً جَاءَتْ تَسْأَلُهَا، فَقَالَتْ لَهَا: أَعَاذُكَ اللَّهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ. فَسَأَلَتْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُعَذَّبُ النَّاسُ فِي قُبُورِهِمْ؟ فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (عَائِذَا بِاللَّهِ مِنْ ذَلِكَ). (الحديث: ١٠٤٩ - أطرافه في: ١٣٧٢، ١٠٥٥، ٦٣٦٦). (٤٧١)

(٤٧٠) أخرجه مسلم في الكسوف، باب: ذكر النداء بصلاة الكسوف: الصلاة جامعة، رقم:

٩١٠=٢١٠٠.

(٤٧١) أخرجه مسلم في الكسوف، باب: ذكر عذاب القبر في صلاة الكسوف، رقم: ٩٠٣ = ٢٠٨٨-٢٠٨٦.

ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (ذَاتَ غَدَاةٍ مَرْكَبًا، فَكَسَفَتِ الشَّمْسُ، فَرَجَعَ ضَحَى، فَمَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ ظَهْرَانِي الْحَجَرِ، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى وَقَامَ النَّاسُ وَرَاءَهُ، فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ سُجُودًا طَوِيلًا، ثُمَّ قَامَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ وَهُوَ دُونَ السُّجُودِ الْأَوَّلِ ثُمَّ انْصَرَفَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ ثُمَّ أَمَرَهُمْ أَنْ يَتَعَوَّذُوا مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ). (الحديث: ۱۰۵۰).

عائشہی ہاوسہری پیغہمبہر (دروودی خودی لیسر ہی) فہر مووی: جاری ژنیکی جوولہکہ ہات بولام، داوی دہسہنہی لی کردم و پیی گوتم: خوا بہنات بدات لہسزای ناو گوڑ، جابؤدئنیایی، لہم بارمہوہ پرسیارم لہپیغہمبہر کرد: نایا ئہو خہلکہگہدہمرن لہناو گوڑہکانیاندا لہسہر تاوانی ژیانی جیہان سزادہدرین؟ پیغہمبہر (دروودی خودی لیسر ہی) فہر مووی: (بہئی) پہنا دہگرم بہخودا لہسزای ناوگوڑ).

جالہوہودوا سہرلہبہیانیک، پیغہمبہر (دروودی خودی لیسر ہی) بہہوی مردنی ئیبراہیمی کوریہوہ،بہسواری کہژاویہک لہمال دہرجوو، فہدہری ئیلاہی و چارہنووسی خوایی وابوو کہ خورگیرا، ئیتر پیغہمبہر (دروودی خودی لیسر ہی) کاتی چیشتہنگاو گہپایہوہ، بہناو مالی ہاوسہرمکانی دا ږمت بوو، تارؤیشتہ ناومزگہوت، ئہوجالہوئی لہشوینہکہی خویدا راوہستاو نویژی خور گیرانی دابہست. وہ موسولمانانیش لہ پشتیہوہ، بہجہماعمت نویژی خورگیرانیان دابہست. ئہوجا پیغہمبہر (دروودی خودی لیسر ہی) لہراوہستانی یہکہمی رکاتی یہکہما، قورئانیکی زور دوور و دریژی خویند، ئہوجا جہمینہوہی یہکہمی رکاتی یہکہمی برد، وہلہناویدا یادیکی زوری خوی گہورہی کرد، ئہوجا سہری

له چه مینه وه هه ئیری، دیسان قورئانیکی زۆری دوورو درپژێ له پراوهستانی دووهه می پکاتی یه که ما خویند، به لām له قورئان خویندنی راوهستانی یه که می پکاتی یه که م که متر، نه و جا چه مینه وهی دووه می نه نجام دا، دیسان له ناو نه م چه مینه وه یه شدا که چه مینه وهی دووه می پکاتی یه که م بوو، ته سبیحاتیکی زۆری خویند، به لām له ته سبیحاتی ناوچه مینه وهی یه که می پکاتی یه که م که متر، نه و جا سه ری هه ئیری و پستی راست کرده وه فهرمووی: (سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد...) نینجا دوو کپنووشی دوورو درپژێ برد، ئیتر پکاتی یه که م ته و او نه و جا پکاتی دووه میشی له سه ر هه مان شیوه ته و او کرد، نه و جا له نوێژ بووه، له پاش ته و او بوونی نوێژ، و تارپکی بوخه لکه که دا، نه وهی که حه زی خودای له سه ر بوو له م ووتاردا فهرمووی: (به شیکی نه م ووتاره له فهرمووده ی ژماره ۵۳۱ دا رابورد- و مرگێر) له پاشدا پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) فهرمانی پی کردن که په نابگرن به خودا له سزای ناوگۆر، له ژبانی به رزه خا.

کردنی نوێژی خۆر گیران به کۆمه ئی

۵۳۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: انْخَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ: قِيَامًا طَوِيلًا، تَحْوًا مِنْ قِرَاءَةِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا، ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ سَجَدَ، ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا، وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ سَجَدَ، ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ، فَقَالَ: صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ، لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ

أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْكُرُوا اللَّهَ). قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ رَأَيْتَكَ تَنَازَلْتَ شَيْئًا فِي مَقَامِكَ، ثُمَّ رَأَيْتَكَ كَعَكَعْتَ؟ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنِّي رَأَيْتُ الْجَنَّةَ، فَتَنَازَلْتُ عَنْقُودًا، وَلَوْ أَصَبْتُهُ لَأَكَلْتُ مِنْهُ مَا بَقِيَ الدُّنْيَا، وَارَيْتُ النَّارَ فَلَمْ أَرْ مَنْظَرًا كَالْيَوْمِ قَطْ أَفْطَعُ، وَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ). قَالُوا: بِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: (بِكُفْرِهِنَّ) قِيلَ: يَكْفُرْنَ بِاللَّهِ؟ قَالَ: (يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ، لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ كُلَّهُ، ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا، قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطْ. (ر: ٢٧) (الحديث: ١٠٥٢). (٤٧٢)

ئینو عهباس (پرمزی خویشان لێ بێ) فهرمووی: لهسهردهمی پێغه مبهردا (دروودی خودی لهسهرد) خۆرگیرا، پێغه مبهرد (دروودی خودی لهسهرد بێ) نوویژی خۆرگیرانی کرد، وهله نوویژه کهدا گهلی پراوه ستاو ماوهیهکی دوورو درپژ له ناو نوویژه کهدا به پراوه ستانه وه ههرقورثانی دهخویند، بگره له پراوه ستانی یه کهمی پرکاتی یه کهمدا به قهده سورمهتی به قهری خویند ٠٠٠ ئیتر هه موو فهرمووده کهی گیرایه وه (وهک لهژماره: ٥٢٣ دا رابورد) تانهوی که ئیبنو عهباس دهلی: جاپیغه مبهرد (دروودی خودی لهسهرد بێ) فهرمووی: (خۆرو مانگ دوو نیشانهی گهورمن له نیشانه گهورهکانی خودا، که دهبن به به لگه و نیشانه لهسهرد بوونی خودا و یه کتایی خودا، نه له بهر مردنی کهس و نه له بهر ژیا نی کهس ناگیرین! به لام هه رکاتی شتیکی ئاوه هاتان دی نهوا زیکرو یادی خودا بکهن. یاران (پرمزی خویشان لێ بێ) گوئیان: نهی پێغه مبهردی خودا! له شوینه پیرۆز هتا، چاومان لیت بوو دهستت برد بۆشتی که بیهی نیت، کهچی هه ل سله میته وه وهک کهسی لهشتی بترسی وابوو، ئیتر کشایته دوا وه؟! فهرمووی: (دروودی خودی لهسهرد بێ) (ئه وه لهو کاته دا به هه شتم دی، وه دهستم برد بۆهیشوین تری له میوه کهی هه تا بیهینم بۆتان، به لام بۆم نه کرایه وه، نه گهر

بۆم بکرایه ته وه تاجیهان دهما هەر لیتان دهخواردو ته واو نه ده بوو، چونکه میوه ی به ههشت که ده نکیکی لی ده که یته وه ده نکیکی تر له لایه نی خودا وه دپته وه جیگه ی! ههروه ها ناگری دۆزه خیشم دی! هه رگیزا وه هه رگیز دیمه نی وادزیوو بی رمزام نه دیوه، سه رنجم دا زور به ی خه لکه که ی ناوی، ژنان بوو). عه رزیان کرد: نه وه له به رچی؟ نه ی پیغه مبه ری خودا! فه رموو ی: (چونکه ناسوپاسی ده که ن و له به ر نه وه که ناسوپاس و ناشو کړن) گو تیان: ئایا ناسوپاسی و ناشو کړی خودا ده که ن؟ فه رموو ی: نه، مه به ست نه و منیه، به لام ناسوپاسی و ناشو کړی هاوسه رو هاوړی ده که ن و، پی نه زانن و چا که یان له به ر چاونییه، گریمان به در پڑایی سال چا که و پیا و ته له که ل ژندا بکه ی، به لام نه که ر پوژی له پوژان شتیکی لی دیت که به دلی نه بی، ده لی: نه وه تی من هه م خیرم له تو نه دیوه). (ت/١/٤٦٨-١/ش/ن = ز-١٧١١-ژ-٩٣٢).

به نده نازاد کردن له خۆر گیرانا

٥٣٥- عَنْ هِشَامَ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: لَقَدْ أَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (بِالْعَتَاقَةِ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ). (الحدیث: ١٠٥٤). (٤٧٣)

ئه سمائی کچی ئه بوبه کر (په زای خوا بهان لێ بهی) فه رموو ی: (له خۆر گیرانه که دا پیغه مبه ر (دروودی خودی له سه رو بهی) فه رمانی کرد به به نده نازاد کردن، تاخودا ده روی ره حمه تیان لی بکاته وه).

باسی یادی خودا له خۆر گیرانا

٥٣٦- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَسَفَتِ الشَّمْسُ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَعَا، يَخْشَى أَنْ تَكُونَ السَّاعَةُ، فَأَتَى الْمَسْجِدَ، فَصَلَّى بِأُطْرَلِ قِيَامِ

وَرَكُوعٍ وَسُجُودٍ رَأَيْتُهُ قَطَّ يَفْعَلُهُ، وَقَالَ: (هَذِهِ آيَاتُ الَّتِي يُرْسِلُ اللَّهُ لَأَ تَكُونَ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، وَلَكِنْ يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهَا عِبَادَهُ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَافْزِعُوا إِلَى ذِكْرِهِ وَدُعَائِهِ وَاسْتِغْفَارِهِ). (الحديث: ١٠٥٩). (٤٧٤)

ئەبوو موسای ئەشعەری (پەزەن خەوی لێ بێ) فەررمووی: رۆژی خۆرگیرانەکە، پێغەمبەر (درودێ خۆدی لەسەر بێ) راپەڕی و شلەژاو مەترسی ئەوەی هەبوو کە ئەوە بەرای نیشانەکانی هاتنی قیامت بێ، پۆشت بۆمژگەوت و لەوێ نوێژیکی خۆر گیرانی دوورو درێژی بەکۆمەڵی بۆ کردین، قەد نەمدیوە کەناو لەنوێژدا، قورئانی وا دورو درێژ لەراوەستانا بخوینێ، یا ئاوا چەمینیوە کورپنووش درێژ بکاتەو. وتاریکی دا، فەررمووی: (ئەم نیشانەو دیاردانە ی کە خودا دەیان نیڕێ و پێشانێ ئەوخەڵکەیان دەدا، وەک خۆر گیران و مانگ گیران و بومەلەرزه و گەردەلوول و ئەمانە، خودا بۆ ئەوەی دەنیڕێ کە بەندەکانی خۆی هۆشیاری بکاتەو و بەوانە بیان ترسینێ و هەرپەشەیان لێ بکا، ئەگینا ئەم جۆرە نیشانە، نەلەبەر مردنی کەس و نەلەبەر ژیاکی کەس روو نادات، جاکاتی دیتان شتێ لەمانە رووی دا، ئەوا پەلاماری یادی خودا بدەن و، نوێژ بکەن و خێرو خێرات بکەن، چونکە خودا بەهۆی کردنی ئەم جۆرە خواپەرستیانەو دەررووی رەحمەت لەبەندەکانی خۆی دەکاتەو، لەدەردو بەلاو ناخۆشی رزگاریان دەکا).

لەنوێژی خۆرگیران و مانگ گیران بە دەنگی بەرز قورئان دەخوینێ

٥٣٧- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: جَهَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاةِ الْخُسُوفِ بِقِرَاءَتِهِ فَإِذَا فَرَعَ مِنْ قِرَاءَتِهِ كَبَّرَ فَرَكَعَ، وَإِذَا رَفَعَ مِنَ الرُّكْعَةِ

قَالَ: (سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ) ثُمَّ يُعَاوِدُ الْقِرَاءَةَ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ، أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي رَكَعَتَيْنِ، وَأَرْبَعَ سَجَدَاتٍ. (الحديث: ١٠٦٥). (٤٧٥)

عائيشه (همزای خوی لای بن) قهرمووی: له نوپژزی خۆرو مانگ گیراندا پیغه مبه (مروودی خودای لمسر بن) فاتحه و سوورمه که ی پاشی به دهنگی بهرز ده خویندو له سهه نهه شیوهیه دهیکردن: کاتی له فاتحیه و قورنانه خویندنی پاش فاتحیه ده بۆوه نه لاهو نه که بهری ده کردو ده جوو بۆچه مینه وه، کاتی کیش سهه له چه مینه وه هه له دمیری دهیغه رموو: (سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد) له هه ری که له هه ردوو رکاته که دا دوو چه مینه وه دوو کوپنیشی دمیرد، که ده کاته چوار راوهستان و چوار ئیعتیدال و چوار چه مینه وه چوار کوپنوش.

روونکردنه وه:

ئهه چه ندین خالانه لهه بابته دا ره چاو ده کرین:

١- مه بهست له ئایات (نیشانه و علامات) چیه؟ مه بهست له ئایات لهه شوینه و لهوینه ئهه شوینه دا ئهه دیارده سهوشتی و نیشانه ئاسمانیاننه، که ناوبه ناو له نا کاودا روو دهم، وهک: خۆرو مانگ گیران و بوومه له رزه و بورکان و گهرده لول و زیران و بای سهخت و لافاوی گه ورده هه ورده تریشقه و برووسکه و نه ستیره کشان و شتی تری سامناکی ترسناک، یا وهک قهومانی کاره ساتی ناخۆش، وهک مردنی زانای ئایینی گه ورده مردنی پادشای دادپهروهری ئیسلام پهروهر، ههروادیل کردنی ئهه زاتانه له لایهن دوژمنه وه.

٢- لهه کاتانه دا چی بکری باشه؟ لهه کاتانه دا به شیوهیه کی گشتی خپرو یادی خودا نوپژو تهوبه و پارانیه وه داوای لی خویش بوون له خودا بکری، له گه له ره چاو کردنی خالی سییه لهه روونکردنه وهیه.

۳- لههه مان کاتا ههريهك لهه دياردهو نيشانانه، لهکاتی روودانيانا کردار ياکوتاريکی تايبهتی سوونهته، ياههردووکيان، ياچهند کردارو ياچهند گوتاری، بۆنمونه: لهکاتی خۆرو مانگ گيراندا نهو شتانه سوننهتن کهلهه باسهدا بهدریژی باس کراون، لهکاتی گهردهلوول و بای سهختدا نزای تايبهتی خۆی ههیه، لهکاتی ههورهتریشقهدا سوونهتهسی جا بلی: (سُبْحَانَ مَنْ يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ) لهکاتی کشانی نهستیرهدا واباشه سهرنجی نهداو بلی: (مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ) لهکاتی فهوتی گهوره پیاوانی ئیسلا ما کړنوش بردن بۆخودا، بهدهستی بهدهستنوژیژه بهره رووگهیه، يهك كورنوش سوننهته، لهکاتی بوومهلهرزدا تهوبه و نزاو پارانهوهو پهناگرتن بهخودا لهشهری نهه دياردهیه سوونهته. (پروانه تاج/ ۱/ ۴۷۸، ۴۷۹، الاژکار للنووی ص ۱۶۲-۱۶۴).

۴- لهکۆمهلی فهرموودهو (نسهه) بیستراوی دروستهوه دهردهکوهی کهگونه هوێ روودانی دهرده بهلایه. جاری لهسهه دهی پێشهوا عومهردا (پهزی خوی له بی، بوومهلهرزیهی پروویدا، فهرمووی: (نهی خهلگی مهدينه! چ زووبیشرعیتان بهرپاکرد، بهخودا نهگهر نههجاره رووبداتهوه لهناوئیهو دا نیشم).

پایانی

باسهکانی نامه ی خۆرو مانگ گیران- لهسهه فهرمایشتی مامۆستای عهسقهلانی- چل فهرمووده ی تیا دایه، نیوهیان پهیهوستن واته: موصول، نهو نیوهی تریشیان بی رشتن، واته: معلقن، سی و دویان لهه باسه خۆیدا یاله پێشهوه دووباره بوونهتهوه، پێشهوا موسلیمیش (پهزی خوی له بی) ههموویانی گیراوهتهوه، بێجگه لهمانهیان:

۱- (۵۲۹ ت = ۱۰۴۰ ف).

۲- (۵۳۵ ت = ۱۰۵۴ ف).

پینچ بیسترای صه حابه و تاببعیشی واتیادا.

بسم الله الرحمن الرحيم

۲۳) نامه‌ی کورنووشی قورنابخویندن (کتاب سجود القرآن)

۵۳۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (قَرَأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّجْمَ بِمَكَّةَ فَسَجَدَ فِيهَا وَسَجَدَ مَنْ مَعَهُ غَيْرَ شَيْخٍ، أَخَذَ كَفًّا مِنْ حَصَى، أَوْ تُرَابٍ فَرَفَعَهُ إِلَى جَبْهَتِهِ، وَقَالَ يَكْفِينِي هَذَا، فَرَأَيْتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ قُتِلَ كَافِرًا). (الحديث: ۱۰۶۷ - اطرافه في: ۴۸۶۳، ۳۹۷۲، ۳۸۵۳، ۱۰۷۰). (۴۷۶)

عبداللای کوری مهسعود (پرمزی خوی لی بر) فهرمووی: لهمهککه، جاری پیغه مبه ر (دروودی خوندی لهسه ر بر) سورمتی (والنجم) ی خویندو کورنووشی تیادا برد، نهوا نهیش کهلهوی بوون لهگه‌لیا کورنووشیان برد، ته‌نیا پیردمیردی نه‌بی، که‌گوئلی چهو، یالاگوئلی خوئی هه‌لگرت و به‌رزی کردوهو بۆته‌ویلی و گوتی: پیویست به‌کورنووش ناکانه‌مهم به‌سه، لهوه‌دوا نه‌وپیردمیردهم دی به‌کافری کوژرا. (تاج/۱/۳۳۲/۸ ز-۱۱۰ ژ-۶۵۲ = ش/د/ت/ن).

عه‌سقه‌لانی (پرمزی خوی لی بر) ده‌فه‌رمووی: (له‌تۆله‌ی نه‌وه‌دا که‌کورنووشی نه‌برد به‌بیرپروایی کوژرا، وادیاره نه‌وانه‌ی که‌له‌ورپۆژمدا به‌م بۆنه‌یه‌وه. ته‌وفیق دران بۆکرنوش بردن، خودای گه‌وره ئاخر خیری به‌نسیبی هه‌موویان کردوهو، به‌پیرۆزی نه‌و کړنوشه، له‌نه‌نجاهه‌موویان موسولمان بوون).

۵۳۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: (ص) لَيْسَ مِنْ عَزَائِمِ السُّجُودِ وَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ فِيهَا. (الحديث: ۱۰۶۹ - طرفه في: ۳۴۲۲). (۴۷۷)

ئيبنو عباس (همزای خوبان لى بهى) فهرمووى: نايه ته كهى سوورمتى (ص) له نايه ته دامه زراوهمكانى سه جدهى تىلاومت نبييه، له گهل نه مه يشا كهوا ده ليم، من به جاوى خوم ديومه كه پيغه مبهر (درووى خودى لىسر بهى) كورنوشى تيادا ده بردو ده يفهرموو: (نهمه بؤداود سه جدهى ته وبه بوو، واته: كورنوشى ته وبه و زيان، به لام بؤنيمه دوو سه جدهى شوكره، واته: كورنوشى سوپاس).

نايه ته كهش نه مه يه: (و ظن داود انما فتناه فاستغفر ربهُ وخرّ راکعاً و اناب) (۲۴/۳۸). (بروانه تاج/۱/۳۳۱).

۵۴۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (سَجَدَ بِالتَّجْمِ، وَسَجَدَ مَعَ الْمُسْلِمُونَ وَالْمُشْرِكُونَ، وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ). (الحديث: ۱۰۷۱ - طرفه في: ۴۸۶۲). (۴۷۸)

ئيبنو عباس (همزای خوبان لى بهى) فهرمووى: پيغه مبهر (درووى خودى لىسر بهى) له دواى نايه ته كهى كورنوشى سوورمتى (والنجم) هوه، كورنوشى برد، موسولمانه كان و هاوبه شپه يداكه ره كان و جنوكه و ئاده ميزاد، نه وهى له وى بوو هه مويان كورنوشيان بردله گه ليا، ته نانهت قاو داكه وت كه خه لكى مه ككه سه رجه م موسولمان بوون!).

۵۴۱- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَعَمَ اللَّهُ قَرَأَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (وَالْتَّجْمِ) فَلَمْ يَسْجُدْ فِيهَا. (الحديث: ۱۰۷۲ - طرفه في: ۱۰۷۳). (۴۷۹)

زهدی کوری سابت (رمزی خوی لی بی) فهرمووی: سورمتی (والنجم) م دهورکردهوه
 بؤپیغهمبر (دروودی خودی لسمبر بی) کورنوشی تیادانهبرد. (تاج/۱/۳۳۴ = ز-۱۱۱ ژ-۶۵۸ =
 ش/د/ت/ن).

۵۴۲- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ (رحمه الله) قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَرَأَ (إِذَا
 السَّمَاءُ انشَقَّتْ) فَسَجَدَ بِهَا. فَقُلْتُ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، أَلَمْ أَرَكَ تَسْجُدُ؟ قَالَ: لَوْ لَمْ أَرَ
 النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْجُدُ لَمْ أَسْجُدْ. (الحديث: ۱۰۷۴). (۴۸۰)

نهبوو سهلهمه (رمزی خوی لی بی) فهرمووی: نهبوهورمیرم دی سوورمتی (إذا
 السَّمَاءُ انشَقَّتْ) خویندو کورنوشی قورئانخویندنی تیادا خویند، پیم گوت:
 نهوه نه کورنوشه چی بوو؟ فهرمووی: (نهگهر بهچاوی خؤم پیغهمبرم
 نهدیبايه كهلهناو نه سورتهداکورنوش ببا کورنوشم نهدهبرد).
 (ت/۱/۳۳۳-۱۰ ش/د/ن).

۵۴۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 يَقْرَأُ عَلَيْنَا السُّورَةَ فِيهَا، السَّجْدَةُ فَيَسْجُدُ وَكَسْجُدُ، حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدًا مَوْضِعَ
 جَبْهَتِهِ. (الحديث: ۱۰۷۵- طرفاه فی: ۱۰۷۹، ۱۰۷۶). *

ئیبنو عومهر (رمزی خویان لی بی) فهرمووی: گهلی جار پیغهمبر (دروودی
 خودی لسمبر بی) گهئهو سورمتانهی بؤدهخویندین کهکورنوشیان تیادایه، خوی
 کورنوشی دمبردو ئیمهش کورنوشمان لهگهئیدا دمبرد، تهنانهت لهبهر زؤری
 عهشاماتهکه هندیکمان جیگهی دهست نهدهکوت ههتا لهکاتی کورنوشهکهدا
 تهویلی لهسهر دانی. (ت/۱/۳۳۰-۲ ژ-۱۱۰ ژ-۶۴۶ = ش/د).

(۴۷۹) اخرجہ مسلم فی المساجد ومواضع الصلاة باب: سجود التلاوة، رقم: ۵۷۷ = ۱۲۹۷،
 ۱۲۹۸.

(۴۸۰) اخرجہ مسلم فی الصلاة (عینی/۱۰۵/۷-۱۰۹). المترجم = ۱۲۰۴-۱۲۰۶.

پایانی

ماموستا عهسقه لانی (رمزی خوی لی بی) دهفر مووی: باسه کانی نامه ی کورنووشی قورئانخویندن بازده فهرمووده ی تیادایه، دوانیان بی رشتن (موعه لله قن) نو فهرمووده یان دووبارمن، پوخته که یان شهنش فهرمووده ن، موسلیمیش (رمزی خوی لی بی) هه موویانی گیراوتته وه جگه له مانه :-

۱- (۵۳۹ ت = ۱۰۶۹ ف).

۲- (۵۴۰ ت = ۱۰۷۱ ف).

۳- (۱۰۷۷ ف. برپوانه تاج/۱/ ۲/۳۳۵).

حهوت بیستراو (ئه سه ر) ی صه حابه و که سانی تریشی واتیا، به لام بیستراو هکان له ته جریده که دا نین.

تییینی:

زهیدی کوری سابیتی ئه نصاری له صه حیجی بوخاریدا ههشت فهرمووده ی ههیه، خه زره جیه، زهید نووسه ری سرووش بوو، له سه رده می پیغه مبهردا هه موو قورئانی له بهر بوو، به فهرمانی پیغه مبهر (دروودی خودی له سه ر بی) زمانی جووله که فیربوو به پازده رۆژ، که پیغه مبهر (دروودی خودی له سه ر بی) کاغه زی دهنووسی بۆیان زهید بۆی دهنوسین، که کاغه زیشیان دههات زهید دهیخوینده وه بۆ پیغه مبهر (بر: تاج/۵/ ۱/۳۳۱ = تاج- ۴ ز- ۹۴ ژ- ۳۸۴ ج- ۴).

بسم الله الرحمن الرحيم

۲۴) باسه کانی کورت کردنه وه ی نویتز (أبواب تقصير الصلاة)

۵۴۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِسْعَةَ عَشَرَ يَوْمًا يَفْضُرُ. (الحدیث: ۱۰۸۰ - طرفاه فی: ۴۲۹۹، ۴۲۹۸). (۴۸۱)

ثیبنوعه باس (ہمزای خوابان لیں ہیں) فہرمووی: سائی نازاد کردنی شاری مہککہ، پیغہمبہر (دروودی خودی لیسر ہیں) نوژدہ شہو لہمہککہ مایہوہ، لہوماوہیہدا نویژی کورت دہکردہوہ. واتہ: نویژہ چوارینہ کانی دہکرد بہدوو رکات. (ت/۱/۴۴۷ = ۱۵۵-ژ ۸۹۱).

۵۴۵- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ، فَكَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ رَكَعَتَيْنِ، حَتَّى رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ. قُلْتُ: أَقَمْتُمْ بِمَكَّةَ شَيْئًا؟ قَالَ: أَقَمْنَا بِهَا عَشْرًا. (الحديث: ۱۰۸۱- طرفہ فی: ۴۲۹۷). (۴۸۲)

یہ حیا کوری تہبو ئیسحاق فہرمووی: تہنہس (ہمزای خوی لیں ہیں) فہرمووی: لہحہجی مال ناوایی دا، لہخزمہتی پیغہمبہردا (دروودی خودی لیسر ہیں) لہمہدینہوہ چووین بو مہککہ، نیر ہر دوو رکات دوو رکات نویژہ چوار رکاتی یہ کانی دہکرد ہتا گہراینہوہ بو مہدینہ، گوتم بہنہنہس: لہمہککہ ہیج مانہوہ؟ فہرمووی: دہشہو لہوئی ماینہوہ. (ت/۱/۴۴۷ = ۱۵۵-ژ ۸۹۰ = ش/د/ت/ن).

۵۴۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِنَى رَكْعَتَيْنِ وَأَبْيَ بَكْرٍ وَعُمَرُ، وَمَعَ عُثْمَانَ صَدْرًا مِنْ إِمَارَتِهِ، ثُمَّ أَتَمَّهَا. (الحديث: ۱۰۸۲- طرفہ فی: ۱۶۵۵). (۴۸۳)

ثیبنو عومہر (ہمزای خوابان لیں ہیں) فہرمووی: لہحہجی مال ناواییدا، لہمینا، لہروژہکانی جہژنی قورباندا، لہگہل پیغہمبہرخوی و لہگہل تہبووبہکرو عومہردا، لہکاتی جینشیننی خویاندا، نویژہ چوار رکاتہ کانمان بہدوو رکات دہکرد، واتہ: کورتمان دہکردنہوہ لہجیاتی چوار رکات دوو رکاتمان دہکرد، کہئہم کردارہ لہزاراوی شہرعی پیروژدایی دہوتری (قصر الصلاة الرباعیہ).

(۴۸۲) اخرجہ مسلم فی صلاة المسافرين وقصرها، باب: صلاة المسافرين..رقم: ۶۹۳ = ۱۵۸۴.

(۴۸۳) اخرجہ مسلم فی صلاة المسافرين وقصرها، باب: قصر الصلاة بمئى، رقم: ۶۹۴ = ۱۵۸۸.

و دهه روهها له گهڵ عوسمانیشدا له سه رهتای فه زمان پ هوا ییه کهیدا به هه مان چه شن ده مان کرد، به لام عوسمان له دوا یی دا چوار پکاتی ته وای ده کردو له مینا نو یژی کورت نه ده کرده وه. (تاج: ۱/ ۴۴۸/ ۴- ز ۱۵۵ ژ- ۸۹۲ = ش/ ن).

۵۴۷- عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) آمَنَ مَنْ كَانَ بِمَنْى رَكَعَتَيْنِ. (الحديث: ۱۰۸۳- طرفه في: ۱۶۵۶). (۴۸۴)

حاریسه ی کوری وههب (پهزای خوای لى بى) فه مووی: له حه جى مال ناوای دا، له پۆژه گانی مینادا، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بى) نو یژه چوار پکاتییه گانی کورت ده کرده وه به دوو پکات بوی ده کردین، له وکاته شدا دنیا زۆر هیمن و نه مین بوو، نه وه ی بلایى ترس له دوو ژمن پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بى) نه یبوو، که واته: کورت کردنه وه ی نو یژ په یوه ندى به تر سه وه نییه، وه گه لى له زانا کان واده فه رموون. (پروانه: حاریسه بن وهب/ الاستیعاب/ ابن عبدالبر).

حاریسه رى کوری وههب خوزاعیه، برای دایکی عوبه یدیلای کوری نیامی عومه ره، له سه حیه ین دا چوار فه رمووده ی هیه، له بو خاریدا چوار فه رمووده ی هیه (پهزای خوای لى بى).

۵۴۸- عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: صَلَّى بِنَا عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمَنْى أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ فَقِيلَ ذَلِكَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَاسْتَرْجَعَ، ثُمَّ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْى رَكَعَتَيْنِ؛ وَصَلَّيْتُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمَنْى رَكَعَتَيْنِ، وَصَلَّيْتُ مَعَ عُمرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمَنْى رَكَعَتَيْنِ، فَلَيْتَ حَظِّي مِنْ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ رَكَعَتَانِ مُتَقَبَّلَتَانِ. (الحديث: ۱۰۸۴- طرفه في: ۱۶۵۷). (۴۸۵)

(۴۸۴) اخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: صلاة المسافرين.. رقم: ۱۵۹۶.

(۴۸۵) اخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: قصر الصلاة عيني، رقم: ۱۵۹۴.

کاتی قسه یان بوئیبنو مه سعود کرد: که ئیمامی عوسمان له کاتی حه جا، له پوژانی ره جمی شهیتانا له مینا نوێژه چوارینه کان کورت ناکاته وه، به لکو به چوار پکاتی تهواو بهرنوێژی نوێژی نیومپووه عه سرو خهوتنان بو موسولمانان دهکا، ئه مهی پینا خوش بوو، چونکه شتی وا به پچه وانهی باستره وهیه، بویه فهرمووی: (إِنَّا إِلَهُ رَاجِعُونَ). واته: شتی واکاره ساته، ئینجا فهرمووی: (له م پوژانه دا له میناله گهل پیغه مبهردا له سه رده می خویداو، له گهل نه بو به کردا له سه رده می جینشینی خویداو، له گهل عومه ردا له سه رده می جینشینی خویدا، هه ریه کئ له م نوێژه چوار پکاتی هه مان به دوو پکات ده کرد، خوزگه م له م چوار پکاته ی که ئیستا له سه رده می جئ نشینی عوسماندا ده یانکه م دوانیان گیرا ده بوو، ئیتر به سم بوو).

۵۴۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (لَا يَجِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، أَنْ تُسَافِرَ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لَيْسَ مَعَهَا حُرْمَةٌ). (الحديث: ۱۰۸۸). (۴۸۶)

ئه بو هورمهیره (په زی خوی له بی) فهرمووی: پیغه مبهردا (دروودی خودی له سه رده می) فهرمووی: (ئه وژنه ی باومپی تهواوی به خوداو به پوژی دواپی ههیه، دروست نییه بوی که به بی که سیکی خویی بجئ بۆ سه فه ری، که پوژمپی ی، یازیتر دوور بی).

له سه فه ردا نوێژی شیوان کورت ناکرێته وه

۵۵۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ يُؤَخَّرُ الْمَغْرَبَ فَيُصَلِّيَهَا ثَلَاثًا، ثُمَّ يُسَلِّمُ، ثُمَّ قَلَّمَا يَلْبَثُ حَتَّى يَقِيمَ الْعِشَاءَ فَيُصَلِّيَهَا رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ يُسَلِّمُ، وَلَا يُسَبِّحُ بَعْدَ الْعِشَاءِ، حَتَّى يَقُومَ مِنَ جَوْفِ اللَّيْلِ. (الحديث: ۱۰۹۲). (۴۸۷)

(۴۸۶) اخرجه مسلم في الحج، باب: سفر المرأة مع محرم إلى حج وغيره، رقم: ۱۳۳۹.

(۴۸۷) اخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: جواز الجمع بين الصلاتين في السفر وفي

الحج، باب: الإفاضة من عرفات إلى المزدلفة، رقم: ۷۰۲ - ۱۶۲۵.

ثیبنو عہمہر (ہرمزای خویان لئ بئ) فہرمووی: لہسہفہردا سہرنجی پیغہمبہرم دہدا، ئہگہر پہلہی رؤشتنی بواپہ، نویژی شیوانی دواہدہخست، لہپاشا سی رکاتی تہواوی نویژی شیوانی دہکردو سلاوی دہدایہوہ، ئیتر بہبی دواخستن نویژی خہوتنانی دادہبہستو بہدووورکات دہیکردو سلاوی دہدایہوہ، پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بئ) لہسہفہردا لہپاش نویژی خہوتنانہوہ نویژی سوونہتی نہدہکرد، ہہتا نیوہشہو ہہل دہسا بوشہونویژ! .

باسی کردنی نویژی سوونہت بہسواری ولاج بارووشی لہرووگہنہبی

۵۵۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي التَّطَوُّعَ وَهُوَ رَاكِبٌ فِي غَيْرِ الْقِبْلَةِ. (الحديث: ۱۰۹۴). (۴۸۸)

جابیری کوری عہدوللا (ہرمزای خوی لئ بئ) فہرمووی: جاران پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بئ) بہسواری ولاج نویژی سوونہتی دہکرد، جاری وادہبوو رووشی لہرووگہ نہبوو (تاج: ۱/۲۱۴/۱ ز-۵۴ ژ-۳۹۳ = ش/د/ت/ن).

کردنی نویژی سوونہت بہسواری گویدریژ

۵۵۲- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) صَلَّى عَلَى حِمَارٍ وَوَجْهُهُ عَنْ يَسَارِ الْقِبْلَةِ؟ فَقِيلَ لَهُ: تُصَلِّي لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ فَقَالَ: لَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَهُ لَمْ أَفْعَلْهُ. (الحديث: ۱۱۰۰). (۴۸۹)

ئہنہسی کوری شیرین (ہرمزای خوی لئ بئ) فہرمووی: ئیمامی ئہنہس (ہرمزای خوی لئ بئ) کہلہشام گہرایہوہ چووین بہپیریہوہ بوپیشوازی، لہ شوینئ بہخزمہتی

(۴۸۸) لم يوافقہ مسلم علی تخريجہ (فتح/۲/۶۸۷-خاتمة)- المترجم.

(۴۸۹) اخرجہ مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: جواز صلاة النافلة على الدابة في السفر: ۷۰۲ = ۱۶۱۸.

گه‌یشتین پیی ده‌لئین عه‌ینی ته‌مر، ته‌ماشایم کردبه‌سواری گویدریژی نوویژی سوونه‌ت ده‌کا، پرووی له‌لای چه‌پی قیبله‌وه‌یه، ئاله‌ملایه‌وه، منیش عه‌ریم کرد: ده‌بینم نوویژی سوونه‌ت کرد، که‌چی پرووت له‌پروووگه نه‌بوو؟ فه‌رمووی: (ئه‌گه‌ر بۆخۆم پیغه‌مبه‌رم به‌چاوی خۆم نه‌دیبا‌یه، که‌له‌سه‌ر ئه‌م شی‌وه‌یه نوویژی سوونه‌تی ده‌کرد، ئه‌مه‌م نه‌ده‌کرد!).

رافه‌ و شیک‌کردنه‌وه: ئه‌م به‌هرانه له‌م فه‌رمووده‌یه و مرده‌گیری:

۱- کرداری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودی له‌سه‌ر بئ) وه‌ك، گوتاری، به‌بئ سی‌ودوو، ده‌بئ به‌به‌لگه‌ بۆمه‌رگرتنی برپار، واته‌: کرداری رێك وه‌ك گوتاری سه‌رچاوه‌ی برپاره‌.

۲- نوویژی سوونه‌ت، گه‌رچی نوویژخوین پرووشی له‌پروووگه نه‌بئ، به‌سواری و لاخ و خۆشروو ماشین و فرۆك و شه‌مه‌نده‌فه‌رو پاپۆرو مووشه‌ك و با‌ئۆن، له‌سه‌فه‌ردا دروسته‌.

۳- نوویژخوین له‌سه‌ر جیگه‌یی نوویژ بخوینی، که‌پیس‌ی تیا‌بئ، نوویژه‌که دروسته‌، به‌مه‌رجئ پیسیه‌که لیی نه‌که‌وئ، چونکه‌ و لاخ که پیغه‌مبه‌ر خۆی نوویژی به‌سواری پشتی کردوو، له‌پیس‌ی به‌دهرنییه‌، هه‌ر هیج نه‌بئ دهروازه‌کانی له‌شی پیسییان پیوه‌ هه‌یه‌.

شت شت یاد ده‌خاته‌وه:

له‌یادمه‌ سائئ شیخ موحه‌مه‌دی قه‌رده‌اغی خه‌تی‌بی مزگه‌وتی گه‌وره‌ی سلیمانی (ره‌حه‌متی خ‌وای لی بئ)، بۆنه‌قلی وتارو نوویژی هه‌ینی، سه‌ری میکرو‌فونه‌که‌ی، به‌دهرزیه‌کی سنجاق دابوو له‌قه‌راخی یه‌خه‌ی جبه‌که‌ی.

جابه‌ه‌ندئ لۆکه‌به‌سه‌ر ئه‌مه‌یان کرد به‌مه‌هانه‌یی له‌دژی خه‌تیب، گوا‌یه: ئه‌و میکرو‌فۆنه‌ به‌سه‌راوه‌ به‌وا‌یه‌ریکه‌وه، که‌ئه‌و سه‌ره‌که‌ی به‌سه‌راوه‌ به‌چه‌ن دارته‌لیکه‌وه، که‌خواه‌ ناخواه‌ پیسی وا له‌بن یه‌کئ له‌ودارته‌لانه‌دا، شتی وایش نوویژ پووچ ده‌کاته‌وه!

دەورو بەری سالی ۱۹۵۵ بوو، عیراق سەر جەم لە ئیستا زیاتر، وەك مەن جەلی سەر ئاگر دەكوڵا، لە مزگەوتی بێتەبەق مەلا مستەفای زەلمی، ئیجازەتی مەلایەتی دا بە یەكێ لە فەقێ مەلا باشەكانی خۆی، ئەوسا بابوو، بەم بۆنە یەوێ ناھەنگی قەشەنگ دەگێرا، خەلكی گەرەك و گشت مەلا و فەقێ و پیاوما قوولانی شارو قازی و فەرمانبەرانی میری بانگ دەكران، كۆمەلەی وتاری جوړاو جوړ دەخویندرا نەو، شەكراو دەخورا یەو، ئیجازە نامە یەكی پیروژ دەخویندرا یەو، ئەوجا قازی، یامەلا باشی، یاگەورە پیاوی، میژمەر و جەبی لەبەر فەقێ ئیجازە پێ دراو كە دەكرد، نیتەر فەقێكە دەبوو بە مەلا و كۆتایی بە ژبانی فەقێیەتی دەھێنا.

ھەندێ كەسیش وەك كەلەشیری ناو دخت خۆی تی ھەل دەقورتاند، ئەم جوړە كۆبوونەوێ بە ھەل دزمانی، بۆ پڕوپاگەندە بۆ دەستەو بەستە ی خۆی، ھەل ئەسا بە قاچاخی و وتاریكی دەدا!

جاك موحەمەدی مامۆستا مەلا عبدولكەریم و من یەكێك بووین لەم لاكو تانە! قەسەكانی من گەرچی كال و كرج بوون، بەلام چونكە بەیان حالی رووداویكی تالی رەق و زەق و ناحەقبوون، ھەتا ئیستایش لە ناو مەلا و فەقێكانا سەدای ھەرمایە، پالفتەكەیان ئەمە بوو:

(... بەناوی ھەموو فەقێكانی ناوچەكەو، بیژاری لە حالی شەری خۆمان دەردەبڕین، لەبەر ئەوێ داوا لە كار بە دەستان دەكەین، كە قوتابخانەی ئایینیمان بۆ بكەنەو، ھەتا كە ی ئێمە ی واریسانی پێخەمبەران، وەك سۆال كەرو شوان گاوان، ئیواران مائەو مال نان بچینی ھەو بەرێزان! ئێو ھەموتان بەتەل و وایەركارە باتان راكێشاو بۆ ناو مائەكانتان، ئێمە بەرپۆزی نیو مەرۆ، بەئاوینە شەوقی ھەتاو رادەكێشین بۆ ناو حوجرەكانمان، چونكە نەكارەبایان تیا دایە، نەرۆشنایی، بەشەویش لەبەر پڕوونایكی چرای كۆلان دەخوینن! گوتیشم:

ئەمەلىي (مەجلىس عىلمى) شەرمى لەخودا ناكەن، لەكاتى تاقىكرەنەۋەى تەعەنەدا، بەس سەيرى دىارى و دەسەنەۋە واسىتەۋە جەل و بەرگە و كورەمەلەيى دەكەن، گوئى بەزانست و مەلەپەتە نادنەن، مەزگەۋەكانىان پەركردە لەمەلەى نەزان، بارى وشتەئى لۆكەيان لەسەر ناۋە، بەلام بەقەد حوشترى عىلمى يان پى نىيە... سەرە ۋاۋى ۋەدە لەورگىيانا نىيە.. خەلگە بۇ خوا بەشاپەت بىن رۇز رۇزى زانست و شەھادەيە، باۋى بارە لۆكە بەسەرچوۋ..!)

كەكەمەش لەبارەى زەمىكى خەستى چەپە پەرى بەندەۋى دوكان و دەرەندىخانەۋە شانى پەا كەرد... گەۋايە:

(... ئەم بەندەۋانە بۇ ئەۋە دروست دەكرىن، كەبىن بەبنكەى سەربازى ژىر دەريايى ئەتۇمى! ئەمەرىكەى جىهانخۇر دەپەۋى ۋەتەكەمان بكا بە پىگەى ئەتۇمى لەدزى يەكەتتى سۇفەت، كەباۋكى گەلانە، پەسەۋانى ئاشتى يە، .. دەى نىمە چۆن رازى دەبىن، كەلەخاكى نىمەۋە ھىرش بىرپە سەر رەزگاركەرى مەۋفەيەتى، بىروخى سەددى دوكان و دەرەندىخان! بمرى ئەمەرىكا، بىزى .. و..!). ئەمە پەختەى ۋەتەكەى خەمە بوو . مامۇستا مەلا مستەفەى سەفەت ھەبوو ، مەلەپەكى زىرەكى پۇشنىر بوو ، ۋەتەر بىزىكى جەۋان بوو ، بەلام بەقەد عەققاد رەقى لە كۆمەنىست بوو ، كۆمەللى مەلەى تەرىش ھەبوون، بەقەد دەروپىشى ئاگانە لە رۇز نەبوو، لەم جۆرە كۆرەنەدا چەۋيان لەبەريارى مەلەى سەفەت بوو، كۆرەنە دەۋى دەكەۋەن، جا سەفەت لەم قەسانەى (خەمەى مەلا) تەۋرە بوو، بەمەلا مستەفەى زەلمى گوت: (مەلا مستەفا! ئەمە ئاھەنگى ئىجازە ۋەرگەرتنى فەقى يە، يا مەنبەرى ۋەتەرى ئىستەگەى مۇسكۇيە..) ئەۋە جا گوتى:

(خەلگە! بۇ خەۋاتان پى دەللىم: ئەم بىرە باۋەرە پەسە بەنگە تەلەكى گەلانە، يەكەم كۆمەرى نەتەۋەپەتە كورد لەمەھاباد، رەزگاركەرى مەۋفەيەتى، باۋكى گەلانە جىهان بەچەند تەنەكەيەك نەۋەت فەۋشتى، بەچەۋى خەۋتان دەبىنە

كەئەم شىن و شەپۇرۇ گا قۇرەيان لەبەرچاوى رەشى گەلان نىيە، بەلكوو بۇ
 ھەرىسە نەوتە، لەپاستىدا دانىشتن لەكۆرى وادا، با لەناو مزگەوتىشا بى،
 كەحەقىقەتى تيا ناوژوو دەرئى تاوانە.. ئەمە مزگەوتە يا خەلىيەو شانەى
 كۆمەنىستە..) يا شتى لەم بابەتەى گوت، مەلا عبداللەى بىژوھى ھەبوو
 سۆفى شىخى بيارە بوو، لە خزمەت مامۇستا مەلا عبدلكەرىمى بيارەدا
 دانىشتبوو، تاباسى بيارەى بۇ بكا، كەگۆى لەم كەينو بەينە بوو، بەحەمەى
 فەرموو: ئەم سەگابە كىيە ئادەى بەشەق بىكەنە دەرودە!

ئەوجا سەفوت كۆرەكەى بەجى ھىشت، كۆمەلەكەشى يەكسەر بەدەم
 جىئو دانەو كۆرەكەيان چۆل كەرد، ھەيان بوو دەيگوت: مچە زەلمى تۆ
 لەمەت جى؟! تۆ لەم مەقووتىيەت جى؟!

ئەو رۇزگارە لەئىستامان خراپەر، مەردوم چەواشە كرابوون، شارى سلىمانى
 دەتگوت گرگانە، جەماومر بەدەنگى دەھۆلى دوور بەتەواوى تەفرە درابوو،
 ھەتا گەرەكەكانى ناوى نامۇيان لى نرابوو، وەك: كۆرىا، مۆسكۆ، ھىتنام.. تاد،
 داخەكەم ئىستايىش ھەندى كورد بەناوى كوردى ددانىيان ئال دەبىتەو، ئاشق
 بەناوى بيانىن، وەك: حەماس و دىر ياسىن، ئەو ھەمكە گوندو شارۆچكە
 پىرۆزانەى كوردستان، كەقەلاچۇكران، ھىچيان شايانى ئەوەندىن، كەبنكەو
 مەئبەندەكانى ئەوانىيان بەناوہ ناو بىرى!

وەكى تىرىش كۆمەللى مەلاى تىرى نىشتامەنپەرور ھەبوو، زوربەيان
 لەژىرەو پارتى و شتى تىرى وابوون، بەدزىيەو بەخۇيان دەگوت: عولەماى
 ئەحرار، زۆربەى فەقىكانى ئەو سەردەمە تەفرەدراوى ئەم گوروپە بوون،
 چونكە بەخەيال وەك خەوى خۇش مژدەيان دەدا كەبەزووى لەسەر دەستى
 ئىشتراكييەتدا (بەھەشت دىتەو بۆسەر زەوى..) لەھوتاڤكىشاندا
 دەيانفەرموو: (.. سۆسالىستى رېپرەومانە، ئەبو زەر پىشەرەومانە!!) بە
 ئەبوودەرى غەفارىيان دەگوت: ابوالاشتراكىيە!

من خۇم يەككى بووم لە بە تەلەبوانى ئەم تاقمەيە، بەلگەيشم ئەم شتانەيە: بەشدارىم دەكردلە (دەنگى فەقى) دا، پۇژنامەم بە قاچاخى دەخوئىندەو، لە قاخانى حەمەرەق بە بەرگى فەقىيەتتەيەو بە سەرى پرووت دادەنىشتم، دەچووم بۇ سىنەما، گويم لە رادىو دەكرت،!! هاموشوئى باخى گشتىم دەكرد، ھاوبەشى موسابەقە و پېشپىكى و وەرزشم دەكرد، قىزە سەرم درىژ دەكرد، دەي ئەگەر ئەمە حورىيەت و سەربەستى نەبى دەبى سەربەستى جى تىرى؟!

مامۇستا مەلا سەى غەفوور ھەبوو، مەلاى مزگەوتى سەى حەسەن بوو، مروڧىكى زاناودانا بوو، لە سەرگوروپى زانايانى سەربەست حلىب دەكرا، لەم كاتەدا بەوردى سەرنجى ئەم قلىمەى دەدا، جاكاتى سەفوت و پېرەكەى كۆرەكەيان بەجى ھىشت، بە دەنگىكى بەرزى كارىگەر، كە ھەموو لايى گوڧيان لى بى، بە سەفوت و دەستەكەى گوت: (وَأَمَّا زُوا الْيَوْمِ آيَهَا الْمَجْرُمُونَ!).

ئىتر كۆرەكە بوو بەكۆرى (بىزى و بىرى و بىروخى!) من كاتى گەرپامەو، چووم بۇ خزمەتى مامۇستا مەلا ئەسەدى مەحوى (رەحمەتى خوى لىن بېت)، گويم لى بوو حاجى عەلى خەلىفە بەپەرۋشەو دەنگوباسەكەى بىنتەبەقى بۇ دەگىرپايەو، دەيگوت: (.. قوربان! دەرەگا كە و تۆتە ناو مەلاكانىشەو، ھەيانە مۇسكو بەقىبلەگا دەزانى، فەقى سىسەلەكەى لاي تۆيش لەوانە.. رەنگ بى ئىستا گىرابى، ئاي خۇ ئەو تە ھاتەو..) مامۇستايىش فەرمووى: فەقى نوورى چاپەكە گەرمە چاپى بۇ خۇت تىكە..).

قەت قەت مەبەستەم لەم قسانە تانە نىيە، لەمردوو يا لەزىندوو، خوا ياربى من لەشتى واو دەورم، مەبەستەم خزمەتە، كەبىكەم تا ھەل لە دەستە، چونكە لەزۇر رۆشنىران دەبىستەمەو، كە ئەم جۆرە يادگارەنە زۇر بەسوودن، بەتايبەت لەم جۆرە بابەتانە كەوەك ئاويئەى ئەو كاتەيە وان.

جا ھەر لەم بابەتەيە ئەم چەند يادگارەنە:

مامۇستا شېخ ئەمجد زەھاۋى و شېخ سەۋۋاف ھاتن، شەۋ لەنادى موومزەفین بوون، من و مەلا كەرىمى گولپى و چەند فەقئىيەكى تر، دېنىمان كردن، سكالای حالى خۇمان لەلا كردن، داۋای يارمەتیمان ئى كردن بۇ كردنەۋەى فېرگەى ئايىنى، ئامادىي خۇمان دەرپرې بۇ بەشدارى كردن لەغەزای جەزائىردا.

جارى لەسەردەمى عومەر عەلى دا^(۹۰) ۋا دىزانم مەلىك، يا پىاۋىكى گەۋرە ھات، ئەرزەو ھالمان دا پىى، بۇ كردنەۋەى قوتابخانەى ئايىنى، لەسەرا كۆيان كردىنەۋە، لەئەنجاما من لەگەل بارچاۋەشېكا لەسەر مەسەلەكە دەممان تىك گىرا، منيان گرت: فەقى غەفوورى كانى سېى كەيى و فەقى رىۋوۋى شانەخسەيى و فەقى كەرىمى سىتەلانى چوون بۇ خزمەتى قازى شېخ محەممەدى خال، گوتيان: قوربان! فەقى نورى لەسەر مەدرەسە گىراۋە، كىردوويانە بە شيوعى لەسەر قەسەى حەق، قازى تەشرىفى ھات، ھەر لەيادە بەموعاون سەراى فەرموو: (ئەمانە ئەھلى عىلمن، سەبەينى دېنە جىگەى ئىمە، بەچاۋى سووك تەماشايان مەكەن..) ئىتر بەريان دام.

ئاي دنيا! ئىستا لەم مېژووودا (۱۹۹۹) فەقى نورى، بەرھەمى ئەۋ كۆششەى دەدوورپتەۋە، لەپەيمانگەى ئىسلامى كوردستان وانەبېژە، دىرس بەفەقى دەلىتەۋە، خوايە! ھەموو ئاۋاتىكمان ئاۋا بەھىنىتەدى و پىت و فەر بىخەپتە ئەم فېرگە ئىسلامىيانە. ئامىن. خوايە! بەرھەمەتى خۇت ئەۋونەى ئەزھەرى شەرىف لەم كوردستانەدا زۆربەكەى. ئامىن.

ۋەرگېر/ نورى فارس حەمەخان - ۱۹۹۹/۵/۳۰

(۹۰) ۋەك دىزانين پىرۇز خانى داىكى خولە پىزە بانگ كرا بۇشاھەتى دان لەسەر عومەر عەلى، بۇ مەھكەمەى شەعب لەبەغدا، تەلەفېزىۋۇن قەسەكانى مېمى پىرۇزى نەقل كرد، ھەر لەيادە كەۋەك زىنكى كوردى نازاى گوساغ بەعومەر عەلى گوت: دىك مال و منالت بە قاۋرە بى ۋەك جەرگى منىت دا بەتەنۋورەۋە، جالەباش پۇزگارزى نزاكەى مېم پىرۇز گىرابوو، خۇم بەچاۋى خۇم لە مزگەۋتى ئىبراھىم بەگ، لەكەر كووك تەرمى عومەر عەلى و ژنەكەى و دوو منالېم بىنى، لەپىگەى بەغا ۋەرگەپابوون، بوو بوون بەقاۋرە. راستە كە دوعاى مەزۇلۇم رەت ناپېتەۋە (ۋەرگېر).

نه کردنی نویژه سوننه ته کانی پاش و پیش فہرزه کان

۵۵۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) فَقَالَ: (صَحِبْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمْ أَرَهُ يُسَبِّحُ فِي السَّفَرِ وَقَالَ اللَّهُ جَلَّ ذِكْرُهُ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ إِسْوَةٌ حَسَنَةً (الحديث: ۱۱۰۱) (۴۹۱).

ئیبینوعومەر (رمزی خواہان لى بى) ددھەرموئى: بۆخۆم زۆر لەخزمەت پێغەمبەرەدا بووم، نەیم دیوہ کە لەسەفەردا نوێژى سوننەت بکا، وەلحال خودای یادمەزنیش ددھەرموئى: (لقد كان لكم في رسول الله أسوة)؛ پێغەمبەرى خوا سەرمەشقى جوانە بۆ ئیوہ، لەھەموو کاریکتانا پەیرەوى بکەن).

رافە و شیکردنەوہ:

بەپێى ئەم فەرموودەییە لەسەفەردا نوێژە سوننەتەکانی پاش و پێشی فەرزەکان ناکرێن. بەلام زۆربەى زاناکان ددھەرموون: لەسەفەریشا نوێژخوێن ئارمەزووی خۆیەتی، بۆى ھەییە ھەموو جۆرە سوننەتی بکا، بۆى ھەییە نەیانکا.

نوێژى سوننەت لەسەفەرا

۵۵۴- عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) صَلَّى السُّبْحَةَ بِاللَّيْلِ فِي السَّفَرِ عَلَى ظَهْرِ رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ. (الحديث: ۱۱۰۴) (۴۹۲).

عامیری کوپی رمبیعیە (رمزی خوی لى بى) ددھەرموئى: لەسەفەردا لەخزمەت پێغەمبەرەدا (دروودی خودای لەسەر بى) بووم، دیوہ بەشەو شەو نوێژى دکرد، جارێ دیم

(۴۹۱) اخرجہ مسلم فی الصلاة (عینی/۱۴۴/۷-۱۳۵) المترجم).

(۴۹۲) اخرجہ مسلم فی الصلاة (عینی/۱۳۷/۷-۱۲۷) المترجم = ۱۶۱۴.

به سواری و لاخه کھی، به دهم ریوه شه و نویژی دمکرد، و لاخه کھی روی له هه رلایه ک بوایه، مه بهستی نه بوو به مهرچی به ره و نه و جیگه بر و شتایه که مه بهستی بوو (بروانه تاج: ۲۱۴ / ۱ / ۲ / ۳ = ز- ۵۴- ۳۹۳).

رافه و شیکردنه وه:

عامیری کوری ره بیع (رهزی خوی لئ بئ) یه کیگه له موسو ئمانه هه ره پئشینه کان، له گه ل ژنه کهیدا کۆچی کرد بو حه به شه، له پاشا کۆچی کرد بو مه دینه، به دری یه، له گشت غه زاکانی تری پیغه مبهردا (دروودی خودی له سهر بئ) به شداری کردوه دوو فهرموده ی له سه حیحی بوخاری دا هه یه، له کاتی ئاژاوه کھی سه رده می عوسماندا (رهزی خوی لئ بئ)، عامیر (رهزی خوی لئ بئ) شه وی هه لده ستئ بو شه و نویژ، له پاش شه و نویژ ده کھی ده خه ویتته وه جادی نه خه وی، پی دی ده لئ ن: هه لسه له خودا بهار پیروه، که له م ئاژاوه یه په نات بدا، هه روه ک به نده باشه گانی خوی ئ په ناداوه، نه ویش هه لده ستیتته وه و نویژ ده کاو نزاده کا، جاله پاشا نه خوش ده که وی، ئیتر له مال دهر ناجئ تائه و ساته ی ته رمه کھی ده به ن بو گۆرستان. جه ند قسه یئ له سائی وه فاتی کراوه، رمگ بی سائی سی و حه وتی کۆچی، کۆچی دواپی کرد بی، رمزاو ره حمه تی خوی گه وره ی ئ بی.

کۆکردنه وه ی نویژی شیوان و خه وتنان له سه فهردا

۵۵۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (يَجْمَعُ بَيْنَ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ إِذَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ سَبْعٍ، وَيَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ). (الحديث - ۱۱۰۷) (۴۹۳).

ئىبنو عەباس (رەزى خواجهان لى بىن) فەرموى: ياساى پېغەمبەر (درودى خودى لەسەر بىن) وابو، ئەگەر لەسەفەردا بوايە، نوپۇزى نيوەرۇ و عەسرى پېكەوہ كۆدەكردهوہ، وەنوپۇزى شيوان و خەوتنانيشى پېكەوہ كۆدەكردهوہ (ش/ تاج/ ۱/ ۴۴۹ = ز-۱۵۶ ژ-۸۹۵).

کردنى نوپۇز لەسەرلا

۵۵۶- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَتْ بِي بَوَاسِيرٌ، فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ الصَّلَاةِ، فَقَالَ: (صَلِّ قَائِمًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ). (الحدِيث: ۱۱۱۷).

عیمرانى كورى حوصەین (رەزى خواجهان لى بىن) فەرموى: ماپەسىرىم بوو، لەپېغەمبەرم پەرسى (درودى خودى لەسەر بىن): ئەگەر مروۇقى ساغ بەدانىشتەوہ نوپۇزى سوننەت بکا چۆنە؟ فەرموى: ئەوہى بەپېوہ نوپۇز بکا ئەوہ خیرترە، بەلام ئەوہى بەدانىشتەوہ بىكات ئەوہ نيوہى پاداشى راوہستاوى بۆھەيە، وئەوہى بەپاکشانەوہ بىكات ئەوہ نيوہى پاداشتى دانىشتوى بۆھەيە. وەلەبارەى نوپۇزى نەخۆشەوہ لىم پەرسى، فەرموى: ئەگەر دەتوانى بەپېوہ نوپۇز بکە، ئەگەر ناتوانى ئەوا بەدانىشتەوہبىکە، خۆنەگەر بەدانىشتەوہ نەت تەوانى ئەوا بەرەو قىبلە لەسەرلا نوپۇزەگەت بکە، ج فەرز بى ج سونەت، لەکاتى نەخۆشیدا، چونکە مەھانای رەواى ھەيە بەھوى دانىشتن ياپالکەوتنەوہ پاداشى کەم ناکات. (تاج: ۱/ ۵۰۶ = ز-۱۸۵ ژ-۹۹۵).

کردنى نوپۇزەندىكى بەدانىشتەوہ و ھەندىكى بەپېوہ

۵۵۷- عَنْ عَائِشَةَ، أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ، (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَنَّهَا لَمْ تَرَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُصَلِّي صَلَاةَ اللَّيْلِ قَاعِدًا قَطُّ حَتَّى أَسَنَّ، فَكَانَ يَقْرَأُ قَاعِدًا، حَتَّى

إِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ قَامَ، فَقَرَأَ نَحْوًا مِنْ ثَلَاثِينَ آيَةً أَوْ أَرْبَعِينَ آيَةً، ثُمَّ رَكَعَ. (الحديث: ۱۱۱۸ - أطرافه في: ۱۱۱۹، ۱۱۴۸، ۱۱۶۱، ۱۱۶۸، ۴۸۳۷).

وَعَنْهَا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فِي رِوَايَةٍ: (لَمْ يَفْعَلْ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ ذَلِكَ فَإِذَا قَضَى صَلَاتَهُ نَظَرَ: فَإِنْ كُنْتُ يَقْظَى تَحَدَّثَ مَعِي، وَإِنْ كُنْتُ نَائِمَةً اضْطَجَعَ) (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث: ۱۱۱۹).

عائیشه، دایکی موسولمانان (رمزی خوبان لى بى) فهرموى: ههركيز نهمدیوه پیغه مبهەر (دروودی خودای لهسەر بى) بهدانیشتنهوه شهو نوپژبکا، ههتا کاتى چوو بهسالا، ئیتر بهدانیشتنهوه قورنانی ناو نوپژى شهونوپژى دهخویند، ههتا دهیویست که روکوع ببا، نهوسا ههئدهستایه سهههه، بهراوهستانیشهوه دهورى سى چل ئایهتى تریشى دهخویند نهوسا روکوعى دهبرد. لهگیرانه وهیهکی ترده عائیشه (رمزای خوای لى بى) فهرموى: ئیتر لههركاتى دووه میشا ههمان شتى دهکردهوه، جاگاتى لهشهو نوپژهههه دهپژوه تهماشای دهکرد: نهگهر من بهخه بهر بومايه نهواقسهه لهگهل دهکردم، نهگهر من خهوتوو بومايه نهوا نهویش رادهکشا (دروودی خودای لهسەر بى).

پایانی

شیخی عهسقه لانی (رمزی خوای لى بى) دهفهرموى: باسهکانى کورت کردنهوهى نوپژ پهنجاو دوو فهرمودهى بهرزدهه کراوى تیادایه، سازدمیان رشته کرتاون، نهوانى تریان پهیهوستن، واته: موصولن سى و دوویان لهه باسه خویدا یالهپیشیهوه دووباره بونهتهوه پیشهوا موسلم یش (رمزی خوای لى بى) ههمویانى گیراوهتهوه بیجگه لهمانهیان:

۱- (۵۵۴ ت = ۱۰۸۰ ف).

۲- (۵۵۱ ت = ۱۰۹۴ ف).

۳- (۱۱۰۸ ف. لهته جریدهکه دا نیه).

۴- (۵۵۶ ت = ۱۱۱۷ ف).

ههروهها شهش بیستراو (ئهسهه) ی سهحابه و کهسانی تری پاش ئهوانیشی واتیا.
کهواته کۆی بهرزموهکراو و بیستراو دهکاته: (۵۸+۶+۵۲) لهه پهنجاو ههشته
چواردهیان لهته جریدی بوخاریدا ههیه لهژماره: (۵۴۴) هوه ههتا ژماره: (۵۵۷)
چونکه: (۵۵۷-۵۴۳=۱۴).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۵) باسهکانی شهو نوێژ (أَبْوَابُ التَّهَجُّدِ)

۵۵۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَتَهَجَّدُ قَالَ: (اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، أَلْتَ قِيمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ، لَكَ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَلْتَ نُورِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ، أَلْتَ الْحَقِّ، وَوَعْدُكَ الْحَقِّ، وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ، وَقَوْلُكَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ، وَمُحَمَّدٌ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أُنَبِّئُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَلْتَ الْمُقَدَّمُ وَأَلْتَ الْمُؤَخَّرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَلْتَ، أَوْ: لَا إِلَهَ غَيْرُكَ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ). (الحديث: ۱۱۲۰- أطرافه في: ۶۳۱۷، ۷۳۸۵، ۷۴۴۲، ۷۴۹۹) (۴۹۴).

ئیبینو عهباس (رهزی خویبان لهه) فهرموو: پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهه بهه) کهله شهوا
ههئنه سا بۆ شهو نوێژ، لهسهه مهتاوه دمیغه رموو: (اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ) ههتا (...)
وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ). واته:

ئەى خودايە! سوپاس و ستايش ھەر بۆتۆيە، تۆ ھەتاھەتايە پايەدارى و مايەى بوون و مانى ھەمووشتيكى و، پاريزمرو راگرى ئاسمانەكان و زەوى و ئەوھيشى لەوانا ھەيە، ھەرچى ھەيە و نيە سەر رشتەى بوون و نەبوونى بەدەستى تۆيە، ديسان سوپاس و ستايش بۆتۆ، ھەرخۆتى خاوەن و پادشاى راستەقينەى ئاسمانەكان و زەوى و ئەوھيشى وا لەناو ئەوانا، ديسان سوپاس و ستايش بۆتۆ، تۆھەقى و راست و دروستى و، بەلئىنت ھەقە و راستە و دروستە و، شادبوون و گەيشتن بەديدارى تۆلەپاش مردن، ھەقە و راستە، ھەرموودەت راستە، بەھەشت راستە، دۆزەخ راستە، پيغەمبەران ھەق و راستە، موھەمەد (درودى خودى لەسەر بى) ھەقە و راستە، قيامەت راستە، ئەى خودايە! خۆم سپارد بەتۆ، باوەرم ھەيە بەتۆ، پشت و پەنام ھەرتۆى، دالەدەم ھىناوەتە بەرتۆ، بەپشتى تۆدەچەم بەگزنەحەزى خۆما، مەحکەمە و دادى خۆم دینمەلای تۆ، تۆدەکەم بەحەکەم لەنيوانى خۆم و نەيارما، ساتۆيش بەکەرەم و گەرەمى خۆت لەگوناهى بەرو دوام خۆش بە، ھەرودەھا لەگوناهى نەينى و ناشکرام، پەرورەدگارم! پيشخستن و پاش خستن بەدەستى خۆتە، خۆداى راست و رەوان ھەرتۆى، بزووتن و ھيزو تەوانايى ھەر بەدەستى خودا خۆيەتى و بەس) (تاج/١/٥٠٢ = ز-١٨٤ ژ-٩٨٦ = ش/ت/ن).

باسى گەرەمى شەونويژ

٥٥٩- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ الرَّجُلُ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى رُؤْيَا قَصَّهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَمَنْبِتُ أَنْ أَرَى رُؤْيَا، فَأَقْصُهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَكُنْتُ غُلَامًا شَابًّا، وَكُنْتُ أَنَامُ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى عَهْدِ (رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَرَأَيْتُ فِي النَّوْمِ كَأَنَّ مَلَكَيْنِ أَخَذَانِي فَذَهَبَا بِي إِلَى النَّارِ، فَإِذَا هِيَ مَطْرِبَةٌ كَطَبِ الْبُسْرِ، وَإِذَا لَهَا قَرْنَانِ، وَإِذَا فِيهَا أَنَاسٌ قَدْ عَرَفْتُهُمْ، فَجَعَلْتُ أَقُولُ: أَعْرُذُ بِاللَّهِ مِنْ

التَّارَ، قَالَ: فَلَقَيْنَا مَلِكَ آخَرُ، فَقَالَ لِي: لَمْ تُرْعَ، فَقَصَصْتُهَا عَلَى حَفْصَةَ فَقَصَصْتُهَا حَفْصَةَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى السَّلَامُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ (نَعَمْ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ، لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ). (الحديث رقم: ١١٢١ والحديث رقم: ١١٢٢ - أطرافه في: ٧١، ٧٠، ٢٩، ٧٠، ١٦، ٧٠، ٤١، ٣٧، ٣٩، ١١٥٧). (٤٩٥)

عبداللہ کوری عومہر (رہزای خویان لی بی) فہرمووی: جاران لہزانی پیغہمبہر خویدا (دروودی خودای لہسہر بی) پیاو ھہبوو خہونی دہدی و دہیگیرایہوہ بو پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) منیش بہعہزہتہوہ بووم کہخہونی ببینم ھہتا، بیگیرمہوہبووی، لہوسہر دہمہدا من ھہرہکار بووم، ژنم نہہینابوو، لہمزگہوت دہخہوتم، جارئ لہخہومادیم وا دوو فریشہ وک بمگرن و بمبہن بوڈوزخ و ابوو، ناگرہکیش۔ وک بیرئ ھہلچنراو۔ لہناوہوہ ھہلچنرا بوو، ھہروا دوو شاخہی ھہبوو وک دوو شاخہی چہرخی سہریر، کہلہ ھہردوو تہنیشتی بیرہوہ ھہن، ھہردوو سہری داری چہرخہکیان دہخریتہ سہر، چہند کہسیکی تیادا بوون ناسیمنہوہ، نیتہر دہستم کردبہگوتنی پہنادہگرم بہخودا لہزیانی ناگر، فہرمووی: جاگہیشٹین بہفریشہیہکی تر، بہمنی فہرموو: ترست نہبی، جائہم خہونہم گیرایہوہ بوخہفصہی خوشکم، کہھاوسہری پیغہمبہر بوو، حہفصہیش دہیگیریتہوہ بو پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) پیغہمبہر فہرمووی: (عبداللہ پیاوی چاکہ، بریا۔ بہشہو۔ شہونویژی دہکردا!)۔ (تاج۔ ز۔ ٢٧-ژ۔ ٣٣٩٨)۔

سالی کوری عبداللہ کوری عہمہر (رہزای خودایان لی بی) دہیفہرموو: (نیتہر لہوہدوا عہبداللہ باوکم بہشہو، نہختیک نہبی، نہدہنوست ھہرخہریکی شہو نویژوستی وا بوو!)۔

راقه و شیکردنه وه:

ئهم بههرانه لهم فهرموودمیه و مرددگیرین:

۱-ئاوات خواستن بۆ بینینی خهوی باش، کهببی بههوی دل پروونکردنه وه.

۲-نووستن له ناو مزگه و تدا، به مهرجی پڕ له پهرستی (عیبادت) نه گری.

۳-فریشته له خه وندا ده بینرین، چونکه پیغه مبههر ته قهریری خه و نه که ی ئیبنو عومه ری کردووه.

۴-زۆر جار بههوی خه و نه وه خودا بهنده ی خۆی هۆشیار دهکاته وه.

۵-گه و رهیی و خیری شه و نوێژ.

نه کردنی شه و نوێژ له بهر نه خویشی

۵۶۰- عَنْ جُنْدَبَا قَالَ: اشْتَكَيْ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمْ يَقُمْ لَيْلَةً أَوْ لَيْتَيْنِ. (الحديث: ۱۱۲۴- اطرافه فی: ۴۹۸۳، ۴۹۵۰، ۱۱۲۵). (۴۹۶)

جوندوبی کوپی عهبدللا (مهزای خوی له بهر) فهرمووی: پیغه مبههری خودا (دروودی خودی له سهر بهر) نه خویش بوو، له بهر ئه وه شهوی، یادوو شهو شهو نوێژی نه کرد.

راقه و شیکردنه وه:

جوندوب سه حابهیه، له سهردهمی پیغه مبهردا میرد منال بووه.

هاندانی که سوکار له سهر شه و نوێژ

۵۶۱- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) طَرَقَهُ وَفَاطِمَةُ بِنْتُ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَيْلَةً، فَقَالَ: (أَلَا تُصَلِّيَانِ). فَقُلْتُ:

يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنفُسَنَا بِيَدِ اللَّهِ فَإِذَا شَاءَ أَنْ يَبْعَثَنَا بَعَثًا، فَأَنْصَرَفَ حِينَ قُلْنَا ذَلِكَ، وَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيَّ شَيْئًا، ثُمَّ سَمِعْتُهُ وَهُوَ مُوَلٌّ، يَضْرِبُ فَخِذَهُ وَهُوَ يَقُولُ: (وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا). (الحديث: ١١٢٧ - اطرافه في: ٤٩٧)

عہلی کوری نے ابو تالیب (رمزی خوی لن بی) فہر مووی: شہوی پیغہ ممبر (درودی خودی لسمبر بی) تہ شریفی ہینا بولای من و فاتیمہ کی گچی، سہیری کرد: نیمہ نوستوین، فہر مووی: (نہری نہ وہ بوشہ ونویژ ناگہن، نادہی ہہ لسن بؤ شہ ونویژ).

منیش گوتہ: نہی پیغہ ممبری خودا! وہک خودای گہورہ لہم نایہ تہدا (اللہ یتوفی الانفس حين موتها ..) دمفہرموی، گیانمان والہدہستی خودا خویدا، ہہرکاتی خوئی حمزکا ہہ لمان بسیئہ نہوا ہہ لمان دمسیئہ! جاکہ وامان گوت پیغہ ممبر (درودی خودی لسمبر بی) بہرہودوا گہرایہودو ہیج ودلامی نہدایہود، لہ پاشا کدوور کدوتہودہ گویم لی بوو لہ پہرپوشا دمیدا بہرانی خویداو بؤ بہر پہرچی ودلامہ کھی من نہم نایہ تہی خویندہود: (وکان الإنسان أكثر شيء جدلاً) (١٨-٥٤).

واتہ: لہراستیدا نادہمیزاد لہہموو شتی زیاتر حہزی لہدہمبازی یہ). ٥٦٢ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَدْعُ الْعَمَلَ وَهُوَ يُجِبُّ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ خَشْيَةً أَنْ يَعْمَلَ بِهِ النَّاسُ فَيُفْرَضَ عَلَيْهِمْ وَمَا سَبَّحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُبْحَةَ الضُّحَى قَطُّ وَإِنِّي لَأَسْبَحُهَا). (الحديث ١١٢٨ - طرفه في: ١١٧٧) (٤٩٨)

عائیشہی ہاوسہری پیغہ ممبر (درودی خودا لہ پیغہ ممبرو رمزای خودا لہکس و کارو ہاوسہرو ہاوپیکانی) دمفہرموی: (گہ لی جار وادہبوو کہ

(٤٩٧) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: ماروی فیمن نام اللیل اجمع حتی...

رقم: ٧٧٥-١١١٥.

(٤٩٨) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب صلاة الضحى.. رقم: ٧١٨-١٦٥٩ شيخ شيجا.

پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بەردەوام دەبوو لەسەر کاری، وەحەزیشی لەو دەبوو کە بەردەوام بێ لەسەری، هەموو کاتێ لەساتی خۆیدا ئەنجامی بدا، بەلام لەگەڵ ئەو مەیش دا وازی لەو کارە دەهێنا، لەترسی ئەووی کە موسوڵمانان سەری تێ بکەن و بەرە بەرە فەرزیبێ لەسەریان. وەبەپێی زانیاری من، من خۆم هەرگیز نەمدیوه کە پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) نوێژی چێشتەنگاو بکا، بەلام من خۆم نوێژی سوننەتی چێشتەنگاو دەکەم، چونکە هەواڵم زانیوه کە پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) کردوویەتی بپروانە: (ریاضی صالحین بەرگی ۱۳/ ۶۹ فەرموودە ی ژمارە / ۱۱۴۱).

رافەو شیکردنەو: وەك پێسایه‌کی گشتی زاناكان دمه‌رموون: (سوننه‌ت دمه‌ریایه‌کی گه‌وره‌ی فره‌ بابته‌، كه‌م كه‌س په‌ی به‌هه‌مووی دمه‌با، به‌تایبه‌تی له‌سه‌رده‌می پېغه‌مبه‌ر خۆیدا).

ئەمەش دەگەرپێتەووە بۆ سروشتی راگەیانندی بەرنامەی ئیسلامی پیرۆز، چونکە پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بەفەرمانی خودای گەورە، لەبەر حکمەتی کە خودا خۆی دەیزانی، بەپێی کات و شوێن و بۆنە و بوار، لەکۆڕ و دانێشتن و وتار و فەرموودەکانیدا، بەگوتار و بەکردار و بەرپەزدا دەربرین لەسەر شتی، بەهۆی هۆکاری لەبار بەپێی سەردهمی خۆی، وەك نووسین و فیڕکردن و پێ لەبەرکردن، لەرێگەی هاوڕێیانی یەو، بەرنامەی ئیسلامی بەناو گەلی ئیسلام دا پەخش دەکردەو.

جا بەبێ گومان، زوربە یاران، کەم تا زۆر، لەم کارە پیرۆزەدا هاوبەشی یان کردووە، بەلام کەسیان ناگیان لەسەر جەمی سوننەت بەتەواوی نەبوو، بگرە زوربەیان لەبابەتیکی تایبەتدا پسپۆری یان هەبوو، بەلام ئەووی لەکیس ئەمیان چوو، بەنصیبی ئەوی تریان بوو، جا لەسەر ئەم بنیاتە ئەم چەند یاسایە دامەزراو:

۱- (چەسپاندن پېش دەخرئ لەسەر نەفیکردن) بۆ نموونه: حەزەرتی عائیشە (بەزەي خۆی لێ بێ) نەفی ئەو دەکا کە پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) نوێژی چێشتەنگاوی کردبێ، بەلام کەسانی تر لەهاورپێانی پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ)، ئەو هەیان چەسپاندوو کە پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) نوێژی چێشتەنگاوی کردوو. دەي لەم بابەتەدا کار بەپرای ئەوانە دەکری کە دەلێن: (نوێژی چێشتەنگاوی سوننەتە، چوونکە پێغەمبەر خۆی (دروودی خۆدی لەسەر بێ) کردوووەتی و فەرمانیشی کردوو بەکردنی).

وەبایستی رای عائیشەیش ناوا روون دەکریتەو:

(بۆیە ناگای لەم نوێژە پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) نەبوو، چونکە زۆری کات پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) لەکاتی چێشتەنگاودا لەدەردەوی مالهەو بوو، لەناو پیاواندا بوو، لەمەزگەوت بوو، لەسەفەر بوو، لەغەزا بوو، چونکە پیاو کەمتر لەکاتی چێشتەنگاودا لەمالهەو دەبێ، سەرە رای ئەو هیش سوننەت چەند جۆریکی هەیە، هەندێ سوننەت پێغەمبەر (دروودی خۆدی لەسەر بێ) جاری دوان کردوووەتی هەر شتیکیش یەک جار بفرموی بیکەن، یاخۆی بیکە بەسە بۆ کردنی.

جۆری یەکەم: بەلگەی زۆرو روون لەنایەت و فەرموووە هەیە لەسەری، وەك: شەونوێژو رۆژوی سوننەت و خێرو سەدەمە کردن و زۆر شتی تری لەم چەشنانە، کە بەزۆری پێغەمبەر کردونی.

جۆری دووهم: پێغەمبەر خۆی (دروودی خۆدی لەسەر بێ) چەند جاری لەژیانییدا بۆ تەشریع کردوونی و بەس. وەك نوێژ کردن لەناو مائی کەعبەدا.

جۆری سێیەم: خۆی نەیکردوو، بەلام بەیارانی خۆی فەرموو بیکەن، وەك: (بانگدان و قامەت کردن و ئەو جۆرە سوننەتانە کە بۆ ئوممەتی سوننەت بوون کە بەرەبەر بەو بیکەن، لەپێژو خۆشەویستی و ئەدەب و شەرم و شکۆ

کردن له‌خۆی و که‌سوکاری) وه‌ك قورئان ده‌فه‌رموئ: (يا أيها الذين آمنوا لا ترفعوا أصواتكم فوق صوت النبي) مه‌به‌ست له‌وه که‌ده‌لێین: (پی‌غه‌مبه‌ر خۆی بانگو و قامه‌تی نه‌داوه) شێوه‌ی هه‌میشه‌یی یه. چونکه له‌سه‌فه‌ردا جاری بانگی داوه.

٢- (کار به‌کۆی به‌لگه‌کان ده‌کړئ، به‌مه‌رجی کۆبوونه‌ومیان ده‌ست بده‌)

٣- (زیاده‌ی ثیقه مه‌قبووله).

تییینی: پاش ئه‌وه‌ی کتیب په‌یدا بوو زۆر له زاناکان شاره‌ زایی یان له زوربه‌ی سوننه‌دا په‌یدا کرد.

شه‌ونوێژی پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خۆای له‌سه‌ر بئ)

٥٦٣- عَنْ الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: (إِنْ كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيَقْرُمُ لِيُصَلِّيَ حَتَّى تَرِمُ قَدَمَاهُ أَوْ سَاقَاهُ فَيَقَالَ لَهُ فَيَقُولُ أَفَلَا أَكْرُنُ عَبْدًا شَكُورًا).^(٤٩٩) (الحديث: ١١٣٠ - طرفاه في: ٤٨٣٦، ٦٤٧١).

موغیره‌ی کوری شوعبه (پرمزی خۆای له‌سه‌ر) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خۆدای له‌سه‌ر بئ) ئه‌وه‌نده له‌شه‌ونوێژدا به‌پێوه راوه‌ستابوو، هه‌ردوو قاچی یا هه‌ردوو لاقی په‌نه‌مابوون! جا یاران (پرمزای خۆایان له‌سه‌ر) عه‌رزیان کرد: ئه‌ی خۆشه‌ویستی خودا! بۆ ئه‌وه‌نده خۆت ماندوو ده‌که‌ی، خۆ تۆ خودا له‌هه‌موو گوناھێکت خۆش بووه که‌واته بۆ وا له‌خۆت ده‌که‌ی؟! ئه‌ویش (دروودی خۆدای له‌سه‌ر بئ) ده‌یفه‌رموو: (ئه‌دی ده‌بی که‌منیش به‌نده‌یه‌کی ستایشکارو عه‌بدیکی سوپاسگوزار بئ). (ت/ ١ / ٤٩٣ / ٧ = ز- ١٨١- ژ- ٩٧١).

خه وئنی بهره بهیان

٥٦٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَهُ أَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَى اللَّهِ صَلَاةُ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَحَبُّ الصَّيَامِ إِلَى اللَّهِ صِيَامُ دَاوُدَ وَكَانَ يَتَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا) (الحديث ١١٣١ - أطرافه في: ١١٥٢، ١١٥٣، ١٩٧٤، ١٩٧٥، ١٩٧٦، ١٩٧٧، ١٩٧٨، ١٩٧٩، ١٩٨٠، ٣٤١٨، ٣٤١٩، ٣٤٢٠، ٥٠٥٢، ٥٠٥٣، ٥٠٥٤، ٥١٩٩، ٦١٣٤، ٦٢٧٧ (٥٠٠))

عهبدوئلاى كورى عهمرى كورى عاص (پژى خويمان لى بر) فهرمووى پيغه مبهى
(دروودى خودى لى سمر بر) پيى فهرمووم: (په سهند ترين نويز له لای خودا نهو نويزه يه
كه له سمر دستوورى داود پيغه مبهى بى (دروودى خودى لى سمر بر) وه ههرودها روژوويش،
ياساى داود پيغه مبهى ريش ناوا بوو: نيوده شو دهخهوت، سى يهكى شهويش
شهونويژى دهكرد، نه مه دهكاته پينج بهش له شوش بهشى شهو، وه نهو
شوش يهكه كهى تريشى دهخهوت هودا وروژ نا روژيكيش بهروژوو دهبوو) (ت/
١/ ٤٩٤ / ٩- ش / د = ز- ١٨١ ژ- ٩٧٣).

رافه وشيگردنه وه:

مه بهستى سهره كى له فهرموودميه نهو ميه: كه به شيو دهى گشتى شهونويژو
روژووى سوننهت له سمر نهو شيو ميه بن، ههتا جهسته ييش بهشى خو
بجهسته وهو تووشى بيزارى نه بى، دنا شهونويژ نه گهر له نه اندازميه ييش
كه متر يا زياتر بى ههر ده بى. هه ندى له زانايان كارى باش بهم ياسايه دهكهن:
(كار تا زورتى بى پاداشيشى زورتى).

۵۶۵- عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) (أَيُّ الْعَمَلِ كَانَ أَحَبَّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَتْ: الدَّائِمُ، قُلْتُ: مَتَى كَانَ يَقْرَأُ؟ قَالَتْ: كَانَ يَقْرَأُ إِذَا سَمِعَ الصَّارِخَ) (الحديث: ۱۱۳۲) (۵۰۱)

مہسرووق دھرمووی: عہرزی عائیشہم کرد: کام کاری باش لہلای پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) خوشہویست بوو؟ فہرمووی: (خوشہویستترین کردہودی باش بہلای پیغہمبہر وہ (دروودی خودای لہسہر ہی) کردہودی باشی ہہمیشہیی بوو. واتہ: باشترین نایینداری لہلای خودا ئہومیہ کہخاوہنہکھی بہردہوام بی لہسہری) عہرزیم کرد: ئہی کہی پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر ہی) لہخہو ہہلدہسا بؤ شہونویژ؟ فہرمووی: (کاتی گوپی لہکہلہشیری نیوہ شہو دہبوو دہیخویند ہہلدہسا بؤ شہونویژ) (وفي رواية عنها قالت: ما ألفاه السحر عندي إلا نائماً. تعني النبي (دروودی خودای لہسہر ہی).

لہم گیرانہوہیہدا عائیشہ (ہمزای خودای لہسہر ہی) فہرمووی: (ئہو شہوانہی کہ پیغہمبہر لہنورہ شہوی خوفا لہلای من دہبوو، لہنیوہ شہودا، کہکہلہشیری نیوہ شہو دہیخویند ہہلدہسا بؤ شہونویژو نویژیکی زوری جوانی دہکرد، لہپاشا دہخہوتہوہ، ئیتر ہہتا بہرمبہیان زوربہی کات دہخہوتہوہ).

باسی راوہستانی دوورو دریز لہشہونویژدا

۵۶۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيْلَةً فَلَمْ يَزَلْ قَائِمًا حَتَّى هَمَمْتُ بِأَمْرِ سَوْءٍ قُلْنَا وَمَا هَمَمْتَ؟ قَالَ هَمَمْتُ أَنْ أَقْعُدَ وَأَذَرَ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -) (الحديث ۱۱۳۵) (۵۰۲)

(۵۰۱) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب صلاة الليل .. رقم: ۷۴۱-۱۷۲۷.

(۵۰۲) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: استحباب تطويل القراءة في صلاة الليل، رقم: ۷۷۳ = ۸۱۲.

ثیبینو و مهسعود (رمزی خودایان له بی) فهرمووی: شهوئ شهونویژم بهجهماعهت لهگهل پیغهمبهردا (دروودی خودای لهسهر بی) دهکرد، پیغهمبهر (دروودی خودای لهسهر بی) نهوهنده بهپیوه راوهستا و بهدووړو دریژی قورثانی خویند، تهنانهت نیازم بوو ئیشی خراب بکه، عهرزیمان کرد: نیازت بوو چی بکهیت وا بهخرابی دادهنیت؟ فهرمووی: نیازم بوو دابنیشم و پیغهمبهر بهپیوه بی و من بهدانیشتنهوه جهماعهتهکه م تهواو بکه م لهپشتیهوه، دیاره کهشتی وایش تهرکی نهدهبه).
له م فهرموودمیه نه م بههرانه ودردهگیرئ:

۱- دریژی راوهستان سوننهته، شهونویژم بهجهماعهت سوننهته.

۲- پیچهوانه ی پیشنویژم کاریکی خراپه.

۳- نه دمب لهپیشنویژم سوننهته، بهتایبهتی نهگهر گهوره بی.

۴- درسئ، یا قسهیی تی ی نهگهیشتی دووباره ی بکهیتهوه له ماموستا، ماموستایش بهشینیهیی بهبی تووړه بوون روونی بکاتهوه بویان، چونکه نهومتا هقی و یارانئ ثیبینو مهسعوودو، ثیبینو مهسعوود ناوایان کردووه.

شهونویژم پیغهمبهر (دروودی خودای لهسهر بی) چهن رکات بوو

۵۶۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كَانَتْ صَلَاةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَ عَشْرَةٍ رَكْعَةً يَغْنِي بِاللَّيْلِ) (الحديث: ۱۱۳۸). (۵۰۳)

ثیبینوعه بباس (رمزی خولیان له بی) دهفهرموئ: (شهونویژم پیغهمبهر (دروودی خودای لهسهر بی) سیازده رکات بوو).

۵۶۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةٍ رَكْعَةً مِنْهَا الْوُتْرُ وَرَكْعَتَا الْفَجْرِ). (الحديث: ۱۱۴۰). (۵۰۴)

له عائشہی هاوسہری پیغہ مبرہ وہ (درویدی خودی لیسر ہی) دہ فہر موئی: پیغہ مبرہ
(درویدی خودی لیسر ہی) بہ و مترو دوو رکاتہ سوننہ تہ کہی بہ یانی یہ و مبرہ شو سیازدہ
رکات نویژی سوننہ تی دہ کرد) (ت/ ۴۹۸/ ۴ ز- ۱۸۲ ز- ۹۸۱ = ش/ د/ ت/ ن).

(باسی شہ و نویژی پیغہ مبرہ و تہ و دی لہ شہ و نویژ ہہ تہ و شہ و تہ و ہ)

۵۶۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْطُرُ مِنَ الشَّهْرِ حَتَّى نَظْنَ أَنْ لَا يَصُومَ مِنْهُ وَيَصُومُ حَتَّى نَظْنَ أَنْ لَا يَفْطُرَ مِنْهُ شَيْئًا وَكَانَ لَا تَشَاءُ أَنْ تَرَاهُ مِنَ اللَّيْلِ مُصَلِّيًا إِلَّا رَأَيْتَهُ وَلَا نَائِمًا إِلَّا رَأَيْتَهُ) (الحدیث: ۱۱۴۱ أطرافہ فی: ۱۹۷۲، ۱۹۷۳، ۳۵۶۱). (۵۰۵)

نیمامی تہ نہ ہس (ہرمزی خوی لی ہی) فہر مووی: گہ لی جار پیغہ مبرہ (درویدی خودی لیسر ہی)
لہ مانگ تہ و مندہ لہ سہر یہ ک بہرؤزوو نہ دہ بوو، تہ نانہ ت زہینمان بو تہ و ہ
دہ جوو کہئیر لہ و مانگہ دا بہرؤزوو نابی، گہ لی جاریش تہ و مندہ لہ سہر یہ ک
بہرؤزوو دہ بوو، ہہ تا زہینمان بو تہ و دہ دہ جوو کہئیر تہ و مانگہ گشتی
بہرؤزوو دہ بی، ہہ موو شہ و یکیش شہ و نویژیکی جوانی دہ کرد، بہ لام کاتی
تایبہ تی نہ بوو بو شہ و نویژ، بہ پی ی بواری گونجاو، لہ کوئی ی شہ و دا دہستی
بداپی بو ی بہ شو شہ و نویژہ کہی دہ کرد، لہ بر تہ و ہ جاری وا دہ بوو
دہ تبینی لہ سہر متای شہ و ہ و نویژی سوننہ ت دہ کاو خہریکی شہ و نویژہ،
جاری وایش دہ بوو لہ سہر متای شہ و ہ و دہ خہ و ت و لہ پاشتر بہ شو و
شہ و نویژہ کہی دہ کرد، و ہ ہر و مہا کاتہ کانی تری شہ ویش ہہ روا).

شہیتان سی گری دہ دا لہ پشتہ سہری کہ سی شہ و نویژہ کا

۵۷۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَغْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلَاثَ عُقَدٍ يَضْرِبُ كُلَّ

عُقْدَةٌ: عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَأَرْقُدْ فَإِنْ اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ اللَّهَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ وَإِلَّا أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسَلَانًا. (الحديث: ١١٤٢ - طرفه في: ٣٢٦٩) (٥٠٦)

نهبو هورمیره (همای خوی لب) دمفهرموی: پیغهمبهر (دروودی خودی لسمهر بر) دمفهرموی: (کاتی که دهخهون شهیتان سی گری دمدا لهپشتی سهرتان و یهکه یهکه دمست دهمالی بهگریکاناو دهلی، بخهوه شهوگاریکی دوورو دریژت لهسهربی، جا نهگهر خهوت و لهپاشا خهبری بؤوهویادی خودای کرد گرییهکان دهگریتهوه، خو نهگهر دمستنوژیژی گرت، نهوا گرییهکی تریشیان دهگریتهوه، ومنهگهر شهونوژیژی کرد، نیتر ههموو گریکان بهتهواوی دهگریتهوه، وهخوشی گورجو گؤل و دلخوش دمبیتهوه، نهگینا لهپهستی و دلگرانی و تمبهلی دمینیتهوه!) (ت/١/٤٩٢ / ٥ ز ١٨١ ژ ٩٦٩ - ش/د/ن).

روونکردنهوه:

عهسقهلانی دمفهرموی: لهروالمتی فهرموودهکهوه وا دمردهکهوی کهئهمه ههربؤ خهوی شهو وایه، وهخوشی ههروایه، بهلام دوورنییه کهلهخهوی رپوژیشدا شتی واههبی، ههتا خهوتوو خهبری نهبیتهوه بؤ نوژی فهرز.

١- یادیکی تایبهتی مهرج نییه، ههرچی بهیادی خودا دابنریت بؤئهم مهبهسته دمبیّت. وهک سهلاومت دان و قورئان خویندن و خویندنهوهی فهرمودهی پیغهمبهر (دروودی خودی لسمهر بر) و دهورو دهرسی زانستی شهرعی. باشترین یاد ئهوهیه کهوا لهفهرمودهی (٥٧٧) دا کهله دواوهدی، ههروا ئهوهی کهلهفهرمودهی ژماره (٥٥٨) داکه رابورد.

۲- کەسێ لەشی پیس بێ دەسنوێژ بەس نییە، دەبی خۆی بشوێ.

ههروا شهیتان گمیز دهکاته ناوگوێچکهی

۵۷۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (ذَكَرَ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلٌ فَقِيلَ مَا زَالَ نَائِمًا حَتَّى أَصْبَحَ مَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ فَقَالَ بَالَ الشَّيْطَانُ فِي أُذُنِهِ). (الحديث: ۱۱۴۴ - طرفه في: ۳۲۷۰). (۵۰۷).

عهبدوڵڵای کوری مهسعوود - رمزای خوای ئی بێ - فهرمووی: لهخزمهتی پیغه مبهردا (دروودی خودای لاسهر بێ) باسی کابرایهك كرا، گوترا: ههتا بهیانهکی ههر نووستبوو، وه نهچوو بوو بهلای شهونوێژهوه! پیغه مبهریش (دروودی خودای لاسهر بێ) فهرمووی: (ئهوه شهیتان گمیزی کردۆته ناو گوێچکهیهوه). (ت/ ۱/ ۴۹۳/ ۶ ز- ۱۸۱ ژ- ۹۷۰ = ش/ن).

باسی نزاو نوێژ له کۆتایی شهوهوه

۵۷۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ يَقُولُ مَنْ يَدْعُنِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ). (الحديث: ۱۱۴۵ طرفاه في: ۶۳۲۱، ۷۴۹۴) (۵۰۸)

ئهبو هورمهیره (رمزای خوای له بێ) دمفهرمووی: پیغه مبههر (دروودی خودای لاسهر بێ) فهرمووی: (لهسییهکی دوایی شهودا، ههموو شهوی، خودای پهرومردگاری پیروۆزو گهوره مان، دێته خوارموه بۆ ئاسمانی خواروو، دمفهرمووی: کێ لهم دهمهدا لیم

(۵۰۷) اخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: ما روى فيمن نام.. رقم: ۷۷۴ = ۸۱۴.

(۵۰۸) اخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: الترغيب في الدعاء والذكر في آخر

الليل، رقم: ۷۵۸ = ۱۷۶۹.

دهپارپیتتهوه تا بچم بههواریهوه، کئی لهم دمهدها داوای شتم لی دهکا تا بهشی باشی پی بدهمو بی بهشی نهکهه، کئی داوای لیخوشبوونم لی دهکا تا لیی خوش بیم! (٥٠٩)

باسی کهسی لهسهرهتای شهوهوه بخهوی و کوتایی شهو به خواپهرستی ناوهدان بکاتهوه

٥٧٣- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا سَأَلَتْ: (كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِاللَّيْلِ؟ قَالَتْ: كَانَ يَنَامُ أَوَّلَهُ وَيَقُومُ آخِرَهُ فَيُصَلِّي ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَذِنَ الْمُؤَذِّنُ وَتَبَّ فَإِنْ كَانَ بِهِ حَاجَةٌ اغْتَسَلَ وَإِلَّا تَوَضَّأَ وَخَرَجَ. (الحدیث: ١١٤٦) (٥١٠)

ئهسهوهه (پهزای خوی لی بی) فهرمووی: له ههزهرتی عایشهه پرسی: بهشهو شهو نوپژئی پیغههمبهه (دروودی خوهی لهسهه بی) چۆن بوو؟ فهرمووی: (زۆر جارن

(٥٠٩) شیخی عهسقهه لانی (رههمتی خوی لی بی) لهپهوه روونکردنهوهی ئهم فهرموودهیهه، زۆر زانایانهو مهلایانه، لههاتنه خوارهوهی خودا بو ئاسمانی خواروو ددهوی، وه راو بوچوونی زاناو لایهنو کوهمئه مهژهبی یهکان باس دهکا، یهکی لهو زاتانه ئیبنو عهرمبی یه، که دهفهرموی: (من رام لهسهه تهئویلی ئهم جوژه فهرموودانهیه، کهبوئی جیههولاو جیگهیان لی دی...).

کهچی بهداخهوه لهپهراوپژدا، کهسی کهپرنگ بی چاپکارکهبی، بهبی عیلم بهنهزانی لهخویهوه پرئی قسهی بی سهرو بهری نووسیوه، گواپی بهخیری جهنابی ئهم ئهفهندی یه سهلهفی یهوه ئهوهی عهسقهه لانی و زانایانی ئیسلام تا ئیستا فهرموویانه بیدعهتو شتی وایه وپرو پووچهو باطیلوه سهلامتی لهوهدایه لیی دوور بکهویتتهوه. داو لهخویندهواران دهکهه کهبهگوپی ئهم کولکه خوئهوارانه دلیان لهزانا گهورهکان لهق نهبی. (ومرگی)

(٥١٠) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: صلاة الليل وعدد ركعات النبي (صلى الله عليه وسلم) رقم: ٧٣٩ = ١٧٢٥.

پیغمبر (دروودی خودی لسمر بی) له سهرمتای شه ووه دهخهوت، له کۆتایی شه ووه هه لدهستا بۆ شه و نوێژ، ده سنوێژیکی جوانی ده شور دو دهستی ده کرد به شه و نوێژ، کاتی شه و نوێژ مکی ته و او ده کرد، ده گه راپه وه بۆ ناو نوینی نوستنه که ی، جا کاتی که بانگبێژ بانگی به یانی دهدا، له ناو نوینه که راده پهری، نه گهر کاری به خوشوردن هه بوا یی خوی ده شور دو غوسلی ده کرد، ده نا ده سنوێژی ده گرت و ده رده چوو بۆ مزگه هوت، له وی پێشنوێژی نوێژی به یانی بۆ هاو رپیانی ده کرد).

باسی شه و نوێژی پیغمبر (دروودی خودای له سهر بی) له مانگی رهمه زان و له مانگه کانی تری سال دا

۵۷۴ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا (سَلَّتْ: كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي رَمَضَانَ؟ فَقَالَتْ: مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةِ رَكْعَةٍ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسَلُّ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطَوْلِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسَلُّ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطَوْلِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي ثَلَاثًا قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَنَامُ قَبْلَ أَنْ تُؤْتِرَ؟ فَقَالَ يَا عَائِشَةُ إِنَّ عَيْنِي تَنَامُ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي). (الحديث: ۱۱۴۷ طرفاه في: ۲۰۱۳، ۳۵۶۹) (۵۱۱)

ئه بو سه له مه ی کۆری عه بدو رهمان - رهمه تی خوی لی بی - فه رمووی: له عائشه ی هاوسه ری پیغمبر مه پرسی: له شه وانی مانگی رهمه زانا، شه و نوێژی پیغمبر (دروودی خودی لسمر بی) چۆن بوو؟ فه رمووی: (به پپی ناگاداری من به شیوه ی گستی، پیغمبر (دروودی خودی لسمر بی) نه له شه وانی مانگی رهمه زانا، نه له شه وانی مانگی تر دا، له یازده ركات شه و نوێژ، زیاتری نه ده کرد، له پیشا چوار ركاتی ده کرد، مه پرسه له جوانی و درێژی یان، ئنجا چوار ركاتی تریشی

دهکرد، مه پرسه له جوانی و دریژیان، ئنجا سی رکاتی تریشی دهکرد. عائیشه
فهرمووی: عمرزیم کرد: ئه ی پیغه مبهری خودا! بهرله وه وهر بکه ی جار
جاره دمتبینم دهخهوی؟ فهرمووی: (ئه ی عائیشه! چاوه کانم دهخهون بهلام
دلّم ناخهوی!). (ت/ ۱ / ۴۹۸ / ۵ ز- ۱۸۲ ژ- ۹۸۲ = ش/ د / ت/ن).

روونکردنه وه:

ئهمه مانای وانیه که پیغه مبههر (دروودی خودی لیسهر بی) له مانگی رهمه زانا زیاتر
له مانگه کانی تر سهرگهرمی تاعهت نه بووه، راسته که کردهوی پیغه مبههر
(دروودی خودی لیسهر بی) ههمیشه یی بووه، بهلام فهرمووده ی تری دروست زۆره
که به لگهن له سهر:

۱- پیغه مبههر (دروودی خودی لیسهر بی) له مانگی رهمه زاندا سهرگهرمی طاعهت و
شه و نو یژو قورئان خویندن و رهوان کردنی قورئان و خیر و صه دهقه کردن و
خه لوه کردن بووه، به تایبهتی له دهی دوایی رهمه زاندا، به پی ی فهرمووده ی
ژماره شەشی ئەم ته جریدی بوخاری یه، له ههموو شه وه کانی رهمه زانانا،
حه زه رتی جو برائیل (سه لاسی خوی لیسهر بی) ته شریفی دههات بۆ خزمهت پیغه مبههر
(دروودی خودی لیسهر بی) قورئانی پی رهوان دهکرد، وه به پیی فهرمووده ی ساخ، شهوی
وابوو له رهمه زانا، پیغه مبههر (دروودی خودی لیسهر بی) له سهرهتای شه وه وه، مال و منال و
خیزانی خوی و موسولمانانی له مزگهوت کۆ کردۆته وه وه ههتا نزیکه به یانی
ته راویجی به جه ماعهت بۆ کردوون، ته نانهت مهترسی نه و میان بووه که فریای
پارشو نه که ون، پیغه مبههر نه وه نده له شه و نو یژا را وه ستابوو لاقه کانی
په نه مابوون، شهوی وابوو پیغه مبههر (دروودی خودی لیسهر بی) سی جار له خه وه له ساوه
بۆ شه و نو یژ. که واته: ئەگەر که سی، ههتا دمتوانی شه و نو یژیک ی زۆری دوورو
دریژ بکا، جیگه ی خۆیهتی، چونکه شتی وا له سوننهت دا چه سپاوه. (برپاوه:
تاج ۱- ز- ۱۸۲ ژ- ۹۷۸ ههتا ژماره ۱۰۰۱ به تایبهتی ژماره ۹۸۴، ۹۹۴).

بار له خو قورس کردن له په رستش و خواپه رستیدا باش نییه

۵۷۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (دَخَلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَإِذَا حَبْلٌ مَمْدُودٌ بَيْنَ السَّارِيَتَيْنِ فَقَالَ مَا هَذَا الْحَبْلُ قَالُوا هَذَا حَبْلٌ لِرَيْتَبَ فَإِذَا فَتَرَتْ تَعَلَّقْتُ بِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَأَ، حُلُّهُ يُصَلِّ أَحَدُكُمْ نَشَاطُهُ فَإِذَا فَتَرَ فَلْيَقْعُدْ). (الحديث ۱۱۵۰) (۵۱۲)

نهنه سی کوری مالیک (د مزای خوی لى بى) فهرمووی: جارى خو شه ویست (د روودى خودای لى بى) چوو بو مزگه وت، روانی و گوریسی له ناو وندى دوو کوله که دا رایه لکراوه، فهرمووی: (نهم گوریسه چییه؟ گوتیان: نه مه گوریسی زهینه بى خیزانته، که له نویژ کردنى سوننه تدا ماندوو بوو، خو ى پى ده گری. فهرمووی (د روودى خودای لى بى): (بیکه نه وه و لایبه ن، شتى و مه که ن، نه وه نده نویژى سوننه ت بکه ن که گورج و گوئن، کاتى خاوبوونه وه و خولگتان نه ما، نیتر دانیشن) (ریاض / ۱ / ۱۴۶ = بهرگی یه که م به کوردی، فهرمووده ی پینجه م له زنجیره ی خو ى، ژماره ی فهرمووده که له ریاضا - ۱۴۶).

رافه و شیکردنه وه:

رسته ی (نیتر دانیشن) دوو و اتا هه ل ده گری: یه که م: (نیتر به دانیشن نه وه نویژى سوننه ت بکه ن). دوو دم: (نیتر واز له کردنى نویژى سوننه ت به یین، تا مانووتان دم رېچى).

که سیّ شه و نویتز بکاو له پاش خوو پیوه کرتن وازی لی بیتنی، کاریکی ناباش و مکروه دهکات

۵۷۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ: لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (يَا عَبْدَ اللَّهِ لَا تَكُنْ مِثْلَ فُلَانٍ كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ). (الحديث ۱۱۵۲) (۵۱۳)

عبدالوللای کوری عمری کوری عاص (همزی خودیان لى بى) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لى بى) پیی فهرمووم: (نهی عهبدوللا! وهك فيساره كهس مهبه، كهشه و نویتز دهکرد، بهلام ئیستا وازی لی هیناوه). (ریاض / ۸ / ۱۵۵ ز- ۱۵۴ ژ-).

باسی بههردی که سیّ به شه و بهدهم یادی خداوه له خه و خه بهری بیته وه و نویتز بکات

۵۷۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَنْ تَعَارَّ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي أَوْ دَعَا اسْتَجِيبَ لَهُ فَإِنْ تَوَضَّأَ وَصَلَّى قُبِلَتْ صَلَاتُهُ). (الحديث ۱۱۵۴) (۵۱۴)

عوبادهی کوری صامیت (همزی غوی لى بى) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لى بى) دهفه رموی: (ههه موسولمانی کاتی به شه و خه بهری ده بیته وه، بهدهم یادی خداوه خه بهری ببیته وه بلی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: ههه خودا خودایه، تاك و ته نهاییه، بی هاوه و بی

هاوبه شه، مولک و خاومنی و پاشایه تی هەر قابیل به خوڤیه تی، سوپاس و ستایش
 هەر شایسته ی خوڤیه تی، هیچی له دهست دهرناچی و دمه لآت و ته وانایی به سهر
 هه موو شتیكا هه یه، سوپاس بۆ خودا، یه زدانیکی پاك و بێ گهر دو بێ نه نگه،
 سوپاس و ستایش هەر قابیل به خوڤیه تی هه تا هه تایه، هەر بۆ خوڤی خودایه و
 بهس، خودای گه و ره له هه موو مه زنی مه زنه ره، وه هه موو جموو جووئی، وه
 هه موو هیژو توانایی به دهستی خودا خوڤیه تی) فهرمووی (دروودی خودای له سه ره بێ):
 نه و جا بلی: اللهم اغفر لي: خواجه! لیڤم خوڤش به، یا هەر نرایه کی تر بکا،
 له پاش گوتهی نه م گوته پیرۆزه، خودا نزا که ی گیرا دمکا. فهرمووی (دروودی خودای
 له سه ره بێ): نه گهر له دوا نه وه هه لسی ده ستونویژی بگری و نوێژ بکا، نوێژه که ی
 قه بوول ده بی). (تاج / ۸ / ۳۵ / ۱ = تاج- ۴ ز- ۹ ژ- ۴۲۸۹).

روونکردنه وه:

ئه بو عه بدووللای فهر به ری (رحمهتی خوای له بێ) که راوی سه حیحی بوخاری یه،
 له بوخاری خوڤیه وه (ره زو و رحمهتی خودمان له بێ) دم فهرموئی: (له پیڤش خه و ته نه م زی که ره م
 کرد به و یردی سه ره زمانم، که سی هاته خه وم نه م ئایه ته ی تا کو تای ی
 خوینده وه، که دم فهرموئی: (وه دوا إلى الطَّيِّبِ من القول، وه دوا إلى صراط
 الحمید). (حه ج / ۲۲).

له تاجول ئوصول دا ئاماژه بۆ نه وه نه که راهه که ئیمامی بوخاریش نه م
 فهرمووده یه ی گیرا وه ته وه، عومه یری کوپی هانی (ره زو و خوای له بێ) که چواره م
 که سه له پیاوانی رسته ی نه م فهرمووده یه، خوا ناسیکی گه و ره بوو، هه موو
 رۆژی هه زار رکه ات نوێژی ده کرد، سالی سه دو بیست و هه وتی کوچی
 به شه هیدی ده مرئ (ره زو و خوای له بێ) نه م زاته نموونه یه که له پیاوانی رسته کان
 (سه نه د) ی فهرمووده کانی سه حیحی بوخاری پیرۆز

٥٧٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ وَهُوَ يَقْصُصُ فِي قَصَصِهِ وَهُوَ يَذْكُرُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَخَا لَكُمْ لَا يَقُولُ الرَّفَثَ يَعْنِي بِذَلِكَ عَبْدَ اللَّهِ بْنِ رَوَاحَةَ:

وَفِينَا رَسُولُ اللَّهِ يَتْلُو كِتَابَهُ إِذَا انْشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعٌ
أَرَانَا الْهُدَى بَعْدَ الْعَمَى فَقُلُوبُنَا بِهِ مُوقِنَاتٌ أَنَّ مَا قَالَ وَاقِعٌ
يَبِيتُ يُجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فِرَاشِهِ إِذَا اسْتَقَلَّتْ بِالْمُشْرِكِينَ الْمَضَاجِعُ
(الحديث ١١٥٥ - طرفه في: ٦١٥١) (٥١٥)

روؤزی ئەبو ھورەیرە (پەرزەنی خۆی لێ بێ) ئامۆژگاری دەخوێندەوێ بۆ ھاوڕێکانی،
فەرمووی: پێغەمبەری خودا (دروودی خوادای لێ بێ) فەرمووی: ئیبنو
رەواحە ی براتان کە قسەی ھیچ و پووج ناکا - گوتووێهتی (گویل):

وَفِينَا رَسُولُ اللَّهِ يَتْلُو كِتَابَهُ إِذَا انْشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعٌ
أَرَانَا الْهُدَى بَعْدَ الْعَمَى فَقُلُوبُنَا بِهِ مُوقِنَاتٌ أَنَّ مَا قَالَ وَاقِعٌ
يَبِيتُ يُجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فِرَاشِهِ إِذَا اسْتَقَلَّتْ بِالْمُشْرِكِينَ الْمَضَاجِعُ

واتە: پێغەمبەری خودا (دروودی خوادای لێ بێ) وێ لەناو ماندا، لەگەڵ شەبەقی بەیانی
دا بەرنوێژیمان بۆ دەکاو، قورئانمان بۆ دەخوێنی، کە نامەی پێرۆزی خودای
گەورەو مەزنە، ڕێگەی راستی بێ نیشان داوین و، لەڕێگەی چەوت پزگاری
کردوین و لەکوێرەو مەری کوێرە ڕۆی و، لە چەرەمە سەری سەرگەردانی و،
لەکوێرە ڕۆی سەرکوێری، قوتاری کردوین، ئێمە بەدڵ باوەڕی تەواومان
هەیه کە هەرچی ئەو پێغەمبەرە نازدارە دەفەرموێ، راست و دروست و هەقەو،
زوو یا درەنگ چی فەرمووێ دێتەدی و روو دەدات، نیشانیەکی جوانی تری
ئەو پێغەمبەرە نازیزە ئەومێ: کاتی کە خەڵک و بێ باوەڕ نا موسوڵمانەکان

تیر خه و دهبنو، له شه ودا لالو پال ده که ونو، له گهرمه ی خه ودا پر خه ی خه ویا ن دئو پر خو هورپانه، نه و زاته پیروژه له وکاته دا له باتی خه و تن و پال که و تن له ناو نوینی نه رم و گهرما، سه رگهرمی شه و نو یژ کردنه و گهرمه ی عیبادمت و خودا په رستی یه تی) (تاج / ١٠ / ١٧٦).

روونکردنه وه:

لیرده دا شیخی عه سقه لانی له فته حولباریدا نه م چیرۆکه راگو یژ ده کا: ده ئی: داره قوطنی سه بارمت به م هه لبه ستانه نه م داستانه ده گیرپه ته وه: جارئ عه بدوللای کوپی ره و احه له گه ل که نیزه کیکی خویدا دروست ده بی، ژنه که ی له و کاته دا له سه ر نه و حاله ده بی نی، وه به عه بدوللا ده ئی: من تو م بی نی له گه ل که نیزه که که تدا دروست بووی نه ویش حاشای لی ده کا و ده ئی: شتی وام نه کردووه، ژنه که یشی ده ئی: ده ی نه گهر وایه و له شت پاکه و له شت پیس نییه، ده فهرمو و نه ندازمی قورنانم بو بخوینه، هه تا باومرپ پی بکه م، که شتی وات نه کردووه، عه بدوللایش نه م شیعرانه ده ئی!

ژنه که یشی سه رسام ده بی و ده ئی: (له بهر نه وه ی باومر م هه یه به خودا، وا نه وه ی که به چاوی خو م دیم به دروی دزانم!)

عه بدوللا له پاشتر پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر به ر) له م چیرۆکه ناگادار ده کا، پیغه مبه ریش (دروودی خودای له سه ر به ر) هه لویستی عه بدوللای پی خوش ده بی ودها پی ده که نی کاکيله کانی دهر ده که ون! (فه رمایشتی عه سقه لانی ته وا و بوو).

له م چیرۆکه وه دهر ده که وئ: مرؤف دروسته بو ی به فیلی ره وا، به حيله شهرعی و شتی وا، خوی له هه لویستی شلوق رزگار بکات، هه تا له دادگا ده توانی شوینه و نی (توریه) بکا و سویند له سه ر شتی بخوات و مه به ستی شتی تر بی، به مه رجی مه به ستی خزمه تی راست و دروستی بی، به تایبه تی ده سته ی

پاریزمران لہم لایہ نہ وہ دمتوانن نہم داستانہ بکہن بہ سہرمہ شق، بہ تاییہ تی تر کہ کاتی کہ سی بیہ وی گومانباری، بہ مہانہ یی، بہ شوبہہ یی لہ حہ دیکی شہری رزگار بکات.

عہ بدوللای کوری رمواحہ (رمزای خوامی لہی) نہ نصاریہ، خہ زرہ جیہ، کہ سناو (کونیہ) ی نہ بو مو حہ مہدہ، لہ خرمہت پیغہ مہردا نامادہ ی بہ درو نو حودو حودہ بیہ و خہ ندہ قو عہ مردتولقہ ضاو ہہ موو جہ نگہ کانی تری پیغہ مہر بووہ، ہہ تا غہ زای مۆتہ، کہ لہ سالی ہہ شتی کۆچیدا لہ شام رووی داوہ، لہم غہ زایہ دا یہ کی بوو لہ سہر لہ شکرہ کان کہ شہید کران، نہ وہ ی لہ پاش بہ جی نہ ماوہ، یہ کی بوو لہ نہ قیبہ کانی پیمانی شہوی عہ قہ بہ، یہ کی بوو لہ نوو سہرہ کانی پیغہ مہر (دروودی خودای لہ سہر ہی) لہ پیمانی موئاخاتدا پیغہ مہر کردی بہ برای میقداد، نہم مژدہ ی سہر کہ و تنہ مہ زنہ کہ ی بردہ وہ بو مہ دینہ، ہہ میشہ یہ کہم کہس بوو لہ لہ شکر ی نیسلام کہ دمردہ چوو بو غہ زا، وہ دوایین کہس بوو کہدہ گہر پایہ وہ. جاری پیغہ مہر (دروودی خودای لہ سہر ہی) لہ گہل سی سواردا ناردی بو سہر نو سہیدی کوری رہ قراقی جوو لہ کہ، کہ لہ خہ یہر بوو، کوشتیان و گہر انہ وہ.

عہ بدوللای شاعیریکی جوانی خو ش دہست بوو، جاری خو شہ ویست (دروودی خودای لہ سہر ہی) پی پی فہرموو: نادہ ی شیعیریکی سہر پی یی (ارتجالی) کہ زادہ ی نہم کاتہ بی بلی، کہ خو م چاوم لیٹ بی) جا یہ گسہر لہ جیگہ ی خو ی راستہ وہ بوو، بہ بی راوہستان فہرمووی (بسیط):

إنی تفرست فیک الخیر أعرِفہ
واللہ یعلّم أن ماخانی البصر
أنت النبیُّ ومن یحرم شفاعتہ
یوم الحساب لقد أزری بہ القدر

فثبت الله ما آتاك من حسن
تثبيت موسى، ونصرا كالذي نصروا

واته: بهفیراسهت، بهنووری ئیمان ههست دهکهم کهبیت و فهپ لهتۆ
دمرباری، بهباشی ئهمه دهزانم، خودا دهزانی کهمن لهه بۆ چوونهما بهههله
نهچووم، تۆ پیغه مبه ریکی وای، ئهوهی لهقیامهتا لهتکاو شهفاعهتی تۆ
نائومید بۆ، ئهوه چاره رهشی قیامهت خۆیهتی، خودا ئهوه دینه جوانه
که به تۆدا ناردوو یهتی دامه زراوی بفرموی، وهک چۆن لهسه ردهمی خۆیا
ئایینی مووسای دامه زرانده لهو لاتدا، وه پیرۆزییهکی وهک پیرۆزی و
سه رکهوتنی ئهوانت پێ خهلات بفرموی. پیغه مبه ریش (دروودی خودی لهسهر بێ) پێ ی
دهفرموی: (ئهی کوپی رهواحه! خودا تۆیش لهسهر حهق راگیر بکا).

لهعه مرهتول قهضادا ئیبنو رهواحه لهبه ردهم مهوکیبی حهز رهت هوه
تهشریفی دهرۆیشت و ئهم سروودهی دهخویندهوه (رهجهز):

خلوا بني الكفار عن سيله اليوم نضربكم على تنزيله
ضربا يُزيلُ اهام عن مقيله ويذهل الخليل عن خليله

ئیمامی عومه ریش (همزای خودی لهسهر بێ) پێی دهفرموی: (ئهوه چۆن ههلهی و
دهکهی ئهی ئیبنو رهواحه! لهخاکی بهست (حه رهم) ی خودادا لهخزمهت
حه زهت دا، شیعر دهخوینیهوه؟! پیغه مبه ریش (دروودی خودی لهسهر بێ) دهفرموی:
(ئهی عومه! وازی ئی بیینه با شیعرهکانی بخوینیهوه، بهو کهسه که گیانی
منی بهدهسه، قسهکانی ئهم لهشیرو تیر چاکتر کاریان ئی دهکا).

لهغه زایهکا لهخزمهت پیغه مبه ردا، هاو پێیان هه موویان لهتاو کهرمای زۆر
هه موو دهستیان دانا بوو لهسهر سهریان، کهسیان بهپۆژوو نه بوون، بیجگه له
پیغه مبه رو ئیبنو رهواحه.

ئیبنو عەبدولبەر (رەزى خوى لى بىن) لە ئىستيعابا دەفەرموئ: چىرۆكەكەى ئیبنو رەواحەو ژنەكەى و كەنیزەكەكەى بەناوبانگە، لەچەند روویەكى ساغەو و خۆمان گىرپاومانەتەو، كە ئاوايە: ئیبنو رەواحە شەوئ دەپرواتە لای كەنیزەكەكەى، ژنەكەى پىي دىزانئ و لەسەر ئەو سەرزمىشتى دەكا، ئەویش حاشای لى دەكا، ژنەكەیش دەلئ: من بەچاوى خۆم ئەو وەم بىنى دەى ئەگەر راست دەكەى دروست نەبووى لەگەڵیدا، فەرموو هەنى قورئان بخوینە، چوونكە بۆ لەشپىس دروست نىيە كە قورئان بخوینئ؟ ئیبنو رەواحەیش دەفەرموئ (وافر):

شهدت بأن وعد الله حق وأن النار مثوى الكافرينا
وأن العرش فوق الماء حق وفوق العرش رب العالمينا
وتحملة ملائكة غلاظ ملائكة الإله موسميناً

ژنەكەيشى دەلئ: (باوەرم بەخودا كردوو چاوى خۆم بەدرۆ خستەو!)
چونكە ژنەكەى قورئانى نەخویند بوو، وە قورئانى لەبەر نەبوو)

۵۷۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (رَأَيْتُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنَّ بِيَدِي قِطْعَةً إِسْتَبْرَقَ فَكَأَنِّي لَا أُرِيدُ مَكَانًا مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا طَارَتْ إِلَيْهِ وَرَأَيْتُ كَأَنَّ اثْنَيْنِ أَتَيَانِي أَرَادَا أَنْ يَذْهَبَا بِي إِلَى النَّارِ فَتَلَقَّاهُمَا مَلَكٌ فَقَالَ لَمْ تُرْغْ خَلِيًّا عَنْهُ (الْحَدِيث ۱۱۵۶) فَقَصْتُ حَفْصَةً عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِحْدَى رُؤْيَايَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِعَمَ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ (الْحَدِيث ۱۱۵۷). (۵۱۶)

لەتاجدا لەبەرگى پىنجەمى كوردیەكەدا، لە لاپەلاپرە (۱۳۰) دا، ئەم
فەرموودەى ئاوايە: ئیبنو عومەر (رەزى خوى لى بىن) فەرمووئ: بەسەرىنى پىڤەمبەر

(دروودی خودای لسمبر بڼ) نه گهر پیاوئ خه ونیکی بدیبایه دهیگیرایه وه بؤ پیغه مېهر (دروودی خودای لسمبر بڼ) منیش به عه زده وه بووم تا خه ونئ ببینم هه تا بیگیرمه وه بؤی، لهو سهرده مه دا من هه زه کار بووم، جه هیلیکی ره بهن بووم، ژنم نه بوو، له مزگه وت ده خه وتم، جارئ له خه وما دیم وا دوو فریشته وهك بمگرنو بمبهن بؤ دؤزه خ وا بوو، ناگره كهش وهك بیرى له ناو وه هه لچنراو ناوا هه لچنراو بوو، هه روا دوو شاخه ی هه بوو، وهكى دوو شاخه ی چه رخی سهر بیر، چه ند كه سیکی تیادا بوون ناسیمنه وه، ئیتر دهستم كرد به گوتنى په نا ده گرم به خودا له زیانى ناگر، جا له م كاته دا دوو فریشته كه گه پشتن به فریشته په كى تر، فریشته تازكه پی گوتم: ترست نه بئ (وه به وانیشی فهرموو: وازم ئی بهینن) له پاشا ئه م خه ونه م گیرایه وه بؤ چه فصه ی خوشكم، كه هاوسه رى چه زرم ت بوو، چه فصه ییش دهیگیرایته وه بؤ پیغه مېهر (دروودی خودای لسمبر بڼ) ده فهرموئ: (عه بدوللأ پیاوئ چاكه، بریا - شه ونویژئ ده كړدا) سالى كورئ عه بدوللأ كورئ عومه ر (رمزای خودایان لڼ بڼ) دهیغه رموو: ئیتر له وده وا عه بدوللأ باوكم به شه و نه ختیک نه بئ نه دهنووست، هه ر خه ريكی شه ونویژ بووا) (ریاض/ ۳/ ۴/۸۸۲).

پایانی

مامؤستای عه سقه لانئ (رمسمنى خواى ئ بڼ) ده فهرموئ: باسه گانى شه ونویژ (تهجد) و ئه و باسانه ی تر كه وان له گه لیا - مه به ست: هه تا باسى (التطوع بعد المكتوبة) په - شه ست و شه ش فهرمووده یان له خو گرتووه، دوازه یان رسته كرتاون (واته: موعه لله قن: بئ رشتن) ئه وانی تریان په یوه ستن واته: (مه وصولن) چل و سییان یا له م باسه دا یا له باسه گانى پی شیه وه دووباره بوونه ته وه، پوخته كه یان (۶۶-۴۳=۲۳) بیست و سئ فهرمووده په، (هه ر بیست و سئ كه یان له ته جریده كه دا هه ن، له ژماره - ۵۵۸ هه تا ۵۸۰) موسلیمیش رمزای خواى ئ بئ هه موویانى گیرا وده ته وه بیجگه له مانه یان:

۱- (۱۱۳۹ فتح. له ته جریده که دا نییه)

۲- (۵۶۹ ت = ۱۱۴۱ ف)

۳- (۱۱۴۳ ف. له ته جریده که دا نییه چونکه به ته واوی دی)

۴- نهو ته علیقه یه کهوا له پېش فهرمووده ژماره (۱۱۴۶) دوه لهفه تحو لباریدا، له ته جریده که دا نییه، چونکه ته علیقه کانی بوخاری له ته جریدی بوخاریدا نین.

۵- (۵۷۷ ت = ۱۱۵۴ ف)

۶- (۵۷۸ ت = ۱۱۵۵ ف)

۷- (۵۸۰ = ۱۱۶۶ ف. له ته جریده که دا له سهرتای یه کهم باسی دوا نه م باسه ی ژیر دسمانه). عه سقه لانی دهیشفه رموی: هه روا دمبیستراو (ئه شهر) ی صه حابه و تابعیشی تیادایه. که واته: کوی فهرمووده کان و بیستراوه کان ده که نه (۶۶+۱۰=۷۶) له م حه فتاو شه شه بیستو سیانیا ن له ته جریده که دا هاتوون. چونکه دوو باره و ته علیق و ئه شهر له ته جریده که دا نین، دوو باره له یه که شوین دهنووسری، مه گمر چوئها.

تییینی:

به پئی نهو ژماره دانانه ی که له م نوسخه تازانه دابؤ فه تحو لباری کراوه، له لایه ن (محمد فؤاد عبدالباقی و هاوړیکانیه وه - چاپی یه کهم ۱۴۰۷ ک - ۱۹۸۶ز - قاهره) گه لی له باسه کان ژماره کانیا ن ته واو دمرناچی. ئه وده تا له م باسه دا کوی فهرمووده و ئه شهر و ته علیقه کان ده که نه (۷۶) که چی ئه وان ژماره یان به (۵۲) په نجاو دوو داناوه، ئه گمر ژماره ته نیا بؤ فهرمووده کانیش دابنری ده که نه (۵۴) نه که (۵۲) له لایه کی تریشه وه هه ندی فهرمووده ی ئه م باسه هه یه عه سقه لانی به یه که فهرمووده ی داناوه، که چی ئه وان دوو ژماره یان بؤ داناوه،

وہک ژماره (۱۱۲۱، ۱۱۲۲) کہ پی شہوا بوخاری بہ دوو رشتہ گیراویہ تہ وہ،
لہ عہ بدوللای کوپی مو حہ مہ دو لہ مہ حموودی کوپی غہ یلانہ وہ، وہ
عہ سقہ لانی لہ تہ نبیہ کھی کو تایی رافہی ئەم فہرموود مہ دا دفہرموی: ()
مہ تنی ئەم فہرموود مہ، سیاقہ کھی بہ پی لہ فزی مہ حموودہ، سیاقی
عہ بدوللای بۆ ئەم مہ تنہ لہ دووہ لہ تہ عیردا دی). کہ تہ ماشای تہرقیمی
عومہ دہ تولقارئیش دہ کھی (دار احیاء تراث العربی) بۆ ئەم قہ دمرہ (۴۵)
ژمارہ یان دانوہ لہ ژمارہ (۱۵۰ - ۱۹۴) بہ پی ی بۆ چوونی بہ ندہ دمبی
لہ تہرقیمی فہرموود مہ کانی صہ حیچی بوخاریدا، چہن خالی رہچاو بکری:

- ۱- ئەطرافی حەدیثہ کە. ۲- بۆچوونی خاوەن شەرحە کە، سەبارەت بە
مەتنە کە کە سەرباسە، یا حەدیثە، مەوصوولە یا موعەللەقە، یا ئەئەرە. ۳-
بەتایبەتی لہ تہرقیمی فہتحو لباریدا.

بسم الله الرحمن الرحيم

يا حي يا رحمان يا رحيم حقق لنا الآمال يا كريم!

(۲۶) باسەکانی نوێزی سووننەت

(نوێزی سووننەت دوو رکات دوو رکات سووننەتە)

۵۸۰- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الْإِسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ
يَقُولُ إِذَا هُمْ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ لِيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي
أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا
أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي
فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَأَقْدِرْهُ لِي وَبَسِّرْهُ لِي ثُمَّ
بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ

قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ
ثُمَّ أَرْضَنِي قَالَ وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ). (الحديث - ۱۱۶۶ - طرفاه في: ۶۳۸۲، ۷۳۹۰). (۵۱۷)

جابیری کوپی عہدوللا (ہجری خودمانی لہ) فہرمووی: پیغہ مبہر (درویدی خودی لہسر لہ)
دہستووری وابوو، بؤ ھہموو کارو فرمانی، فیڑی نیستیخارہ (داوای نیشاناندانی
خیڑی دہکردین، وەك چؤن فیڑی سوورمہتہکانی قورئانی دہکردین،
دمیفہرموو:) ھہگہر یہ کیکتان نیازی کاریکی ھہبوو، وە نہیدہزانی باشہ یا
خراپہ، با لہ پیشا دوو رکات نویژی سوننہت بکا، بلی: اللّٰهُمَّ اِنِّي اَسْتَخِيْرُكَ
بِعِلْمِكَ وَاسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَاسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ
وَلَا أَغْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللّٰهُمَّ اِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِّي فِي دِينِي
وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي: يَا فہرمووی: عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي
عَنْهُ وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضَنِي يہ:

نہی خودایہ! داوات لی دہکہم کہ بہ عیلم و زانستی خؤت و دہسہ لات و
تہوانایی خؤت چاکہ و خیرم نشان بدمو نہوہی باشہ بؤم زالم بکہ بہسہر
کردنیا، وەداوای بہشو بارمو بہ خششی گہورہی خؤت لی دہکہم، چونکہ
تؤتوانای ھہموو شتیکت ھہیہو، من بی دہسہ لاتم و تہوانام نییہ، وەتؤ
ھہمووشت دہزانی و من نازانم، وەھہر خؤت توانو زانای بہ ھہموو نہینی و
ناشکرایہك، پەروردگارم! تؤدہزانی ھہگہر ھہم کارہ باشہ بؤم، باشہ بؤدین و
ٹاینمو، باشہ بؤژیانمو بؤ سہرئہنجامی کارم).

یافہرمووی: باشہ بؤنیستامو باشہ بؤ پاشہرؤژم، ھہوا لہچارہمی بنوسہو
ئاسانی بکہ بؤم و لہ پاشیشا پیت و بہرہکەتی تیبخہ بؤم، وەتؤ دہزانی ھہگہر
ھہم نیسہ خراپہ بؤم، خراپہ بؤدین و ٹاینمو و خراپہ بؤگوزمانمو بؤ

سەرئەنجامی کارم، یافەرموی: خراپە بۆئیستام و پاشەپۆژم، ئەو لەمن لادەومنیش لەئەولادە، وەچی چاکە ئەوەم لەچارەبنوسە، لەپاشاپازیم بکە پێی!).

پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) فەرمووی: (وہناوی نیازەکەیشی بەینی). واتە: لەویدا کەدەئیی: تۆدەزانی ئەم کارە... بلی: ... ئەم کارە کەژن هینانە، یاخانوکپینە، یائەمەییە، یائەوہییە، باشە بۆمن... تا دواوی. (تاج/۱/۵۱۰-ب/د/ت/ن).

سەرەوکاری دوورکاتە سوننەتەکە ی پێش نوێزی بەیانی

۵۸۱- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى شَيْءٍ مِنَ التَّوَافِلِ أَشَدَّ مِنْهُ تَعَاهُدًا عَلَى رَكْعَتِي الْفَجْرِ. (الحديث: ۱۱۶۳). (۵۱۸)

عائیشە (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودی لەسەر بێ) هیچ سونە تێکی تری وەک دوورکاتە سوننەتەکە ی پێش نوێزی بەیانی ئاوابەباشی سەرەوکاری نەدەکرد! . (ت/۱/۳۰۶-ش/د).

چی لە دوو رکاتە سوننەتەکە ی بەیانییدا دەخوێتێ

۵۸۲- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُخَفِّفُ الرُّكْعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى إِنِّي لَأَقُولُ هَلْ قَرَأَ بِأَمِّ الْكِتَابِ. (الحديث: ۱۱۶۵). (۵۱۹)

(۵۸۱) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: استحباب ركعتي سنة الفجر، رقم: ۷۲۴.

(۵۱۹) أخرجه مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: استحباب ركعتي سنة الفجر

رقم: ۷۲۴- المترجمه.

عائیشہ (ہرمزی خوی لئ ہی) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لسمہر ہی) نہوہندہ بہگورجی دوورکاتہ سوننہتہکھی پییش نویژری بہیانی دہکرد، تہنانہت لہدلی خوّمہوہ دہم گوت: چوّن فریای خویندنی فاتحہا دہکھوئ! (ت/۱/۳۰۶-ش/د/ن).

کردنی نویژری چیشتہنگاو لہ مالہوہ (لہ ناوایی دا)

۵۸۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي بِثَلَاثَ، لَا أَدْعُهُنَّ حَتَّى أَمُوتَ: صَوْمٌ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَصَلَاةُ الضَّحَى، وَتَوَمُّ عَلَى وَثْرٍ.

نہبوو ہورہیرہ (ہرمزی خوی لئ ہی) فہرمووی: دؤستی ئازیزم پیغہمبہری خوشہویستم (دروودی خودی لسمہر ہی) نہم سی نامؤزگاریہی کردوم، ہہتا دہمرم تہرکیان ناکہم: لہہممو مانگی سی پؤژ بہرپؤزوو دہم، وہہممو پؤژی بہلایہنی کہمہوہ دوورکات نویژری چیشتہنگاو بکہم، وہہممو شہوئ لہپییش خہوتندا نویژری ووتر بکہم. (ت/۱/۴۸۵-ش/د/ن). (الحديث: ۱۱۷۶ فتح الباري). (۵۲۰)

کردنی دوورکات نویژری سوننہتی پییش نیوہرؤ

۵۸۴- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -كَانَ لَا يَدْعُ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْعَدَاةِ. (الحديث: ۱۱۸۲). (۵۲۱)

عائیشہ (ہرمزی خوی لئ ہی) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودی لسمہر ہی) ہہرگیز نہم نویژہ سوننہتانہی تہرک نہدہکرد: چوار رکات لہپییش نویژری نیومرووہو دوورکاتیش لہپییش نویژری بہیانہوہ. (ت/۱-ش/د/ن).

(۵۲۰) اخرجہ مسلم في صلاة المسافرين وقصرها، باب: استحباب صلاة الضحى.. رقم: ۷۲۱.

(۵۲۱) بروانہ(مسلم: صلاة المسافرين وقصرها، باب: جواز النافلة قائما وقاعدا، رقم: ۷۳۰).

نویژی سوننه تی پیتش شیوان

۵۸۵- عَبْدُ اللَّهِ الْمُزْنِيُّ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (صَلُّوا قَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ قَالَ: فِي الثَّالِثَةِ: (لِمَنْ شَاءَ) كَرَاهِيَةً أَنْ يَتَّخِذَهَا النَّاسُ سُنَّةً. (الحديث: ۱۱۸۳- طرفه في: ۷۳۶۸). (۵۲۲)

عبداللای موزهنی (رمزی خوی لی بی) له پیغهمبهره وه دهفرموئ: (دروودی خودای لسمهر بی) (دوورکات نویژی سوننهت، له پیتش نویژی شیوانه وه بکهن) له سهری جاری سیهه ما فهرمووی: (نهمه بؤ که سیکه نارمزوی کردنی نهم نویژه سوننهتهی هه بی). پیغهمبهر (دروودی خودای لسمهر بی) بؤیه وای فهرموو، نه وه کو مهردووم بی کهن به ده ستورو وایزانن که ده بی ههر بکری.

پېزىستى سەرە باسەكان

بابەت

لاپەرە

پېشەكى

۵

۱- باسى نەۋەدى سىرۋوش (ۋەجى) چۆن چۆنى دەستى بەھاتىن كىر بۆ پېتەمبەرى خوا،
خەزىرەلى مۇھەممەد (د.خ.)

۳۳

۲- نامەى بىروا (كىتاب الإيمان)

۳۴

باسى كاروبارمەكانى باۋەر

۳۶

كام موسولمانە زۆر باشە

۳۷

خۇراك بەخشىن بەشىكە لەئىسلام

۳۷

بەشىكە لەئىمان جى بۆخۇى پېخۇشې بۆ براى موسولمانىشى پېى خۇشېن

۳۸

باسى خۇشەۋىستى پېتەمبەر (دروۋدى خوداى لەسەر بى) لەباۋەرە

۳۹

باسى چىژى شىرىنى باۋەر

۴۰

باسى نىشانەى باۋەر حوبىى ئەنصارە

۴۲

باسى: بەشىكە لە ئاپىندارى ئەگەر لەدەست ئازاۋە پاكەى

۴۴

باسى: پېتەمبەر لەھەموو كەسى زىاتر لەخوا دەترسى

۴۴

باسى باۋەر بەھىزى بى ھىزى ھەيە

۴۷

شەرمو ھەيا بەشىكە لەئىمانو باۋەر بەخوا

۴۸

ئەۋەى شاھەتمان بەئىنى و نوپۇز پكاو زەكات بىدا سەرو سامانى پارىزراون

۴۹

باسى: ھەندى دەفەرموون ئىمان كىردەۋەيە

۵۰

كاتى ئىسلام لەسەر واتاى راستەقىنە نەيى

۵۲

كفر تا كفر فەرقى ھەيە

۵۳

كەس بەكردنى تاۋانەكانى سەردەمى نەقامى كافىرنابى جگە لەشەركو كوفر

۵۴

باسى: سولج لەنىۋان موسولماناندا

۵۵

باسى: زولم تا زولم جىاۋازى ھەيە

۵۸

باسى: نىشانەى مرۆى ناپاك (موناڧىق)

۵۹

كردنى تەراۋىج لەشەۋى لىلە القىر دا نىشانەى ئىمانە

۶۰

باسى: غەزا كىردن لەباۋەرە

۶۱

باسى: شەۋنوپۇزى رەمەزان نىشانەى باۋەرى ساخە

۶۲

باسى: نوپۇز لەئىمانە

۶۵

باسى بەجۋانى موسولمان بوون

۶۶

باسى باشترین ئاپىندارى

- ۶۸ باومړې زیادو کم د مکا
- ۷۱ باسی: زمکات له ئیسلامه
- ۷۳ باسی: شوین کهو تنی تهرم له باومړه
- ۷۶ باسی هاتنی جو برائیل بولای پیغه مېهر بؤ روونکردنه وهی ئیمان و ئیسلام و ئیحسان
- ۷۸ باسی: که سی ئایینی خو ی له ننگ بپاریژی
- ۸۱ دانسی پېنج یهک له باومړه
- ۸۴ باسی: کردوه هیه بهو ی نیازوه دمی به صدمه
- ۸۵ ۳) نامه ی زانین (کتاب العلم)
- ۸۹ باسی په خشی زانین
- ۹۱ باسی: دانیشتن لهو شویندها گهریزی کورمه کوتای دئ
- ۱۴۴ ۴) نامه ی ده ستونوژ
- ۱۶۶ باسی: بهرماوهی سهگ و شوین پای له ناو مزگهوتا
- ۲۰۸ ۵) نامه ی خو شوردن (غسل)
- ۲۲۰ ۶) نامه ی بیتوژی (کتاب الحيض)
- ۲۳۴ ۷) نامه ی تهیه موم (کتاب التیمم)
- ۲۴۵ ۸) نامه ی نویژ (کتاب الصلاة)
- ۲۵۱ ۹) چند باسیکی نویژ به جل و بهرگوه (أبواب الصلاة في الثياب)
- ۲۷۴ ۱۰) باسه کانی رووکه (أبواب القبلة)
- ۲۸۰ ۱۱) باسه کانی مزگهوت (أبواب المساجد)
- ۲۲۳ ۱۲) باسه کانی بهر بهست (سوتره ی نویژ کهر)
- ۲۳۲ ۱۳) نامه ی کانه کانی نویژ (کتاب مواقيت الصلاة)
- ۳۶۰ نویژی قهزا به جه ماعت ده کړئ
- ۳۶۱ باسی قهزای نویژی له بیر چوو
- ۳۶۳ باسی گو فتوگو له پاش نویژی خه و تان
- ۳۶۹ ۱۴) نامه ی بانگ (کتاب الأذان)
- ۳۸۲ ۱۵) نامه ی جه ماعت و پېشنوژی (کتاب الجماعة والإمامة)
- ۴۱۱ ۱۶) نامه ی چو نییتی نویژ (کتاب صفة الصلاة)
- ۴۶۵ ۱۷- نامه ی ههینی (کتاب الجمعة)
- ۴۶۵ نویژی ههینی فهرزه
- ۴۶۶ خو بونخوش کردن بؤ ههینی
- ۴۶۶ باسی گهره می ههینی (فضل الجمعة)

- ۴۶۷ رۆندەن لەسەر و پەش
- ۴۷۴ سیواک کردنی پۆزی ھەینی
- ۴۷۵ لەنویژی بەیانی پۆزی ھەینی دا چی سوننەتە بخویندرێت
- ۴۷۵ باسی کردنی ھەینی لەگوندو شاردا
- ۴۷۶ ئەگەر کەسێ نەچێ بۆ نوێژی ھەینی ئایا خۆشۆردنی لەسەر وەک ژن و منال
- ۴۷۷ لە ماوەی چەندەو دەبێ بچن بۆ نوێژی ھەینی ..
- ۴۷۸ کاتی کردنی نوێژی ھەینی
- ۴۷۹ لەفرجە ی گەرمادا، کاتی نوێژی ھەینی کەمە؟
- ۴۷۹ باسی پۆشتن بۆ نوێژی ھەینی ..تاد
- ۴۸۰ دروست نیە کەسێک کەسێکی تر ھەلبەستێ و خۆی لە جێگەکە ی دابنیشێ
- ۴۸۱ بانگی پۆزی ھەینی
- ۴۸۱ یەك بانگیبێز بانگ دەفەرموێ
- ۴۸۲ بێشنوێژ لەسەر دوانگە، کەگوێی لەبانگ بوو وەلامی دەسەنیتەو
- ۴۸۳ واپەسەنە و تار لەسەر دوانگە بەدرا
- ۴۸۵ و تار دەبێ بەپێتوھ بێ
- ۴۸۵ واباشە لەوتارا لەپاش ستایش، و تار خوێن بێ! اما بەد
- ۴۹۰ نوێژی دیاری مەزگەوت لەکاتی وتارا
- ۴۹۲ داوا ی باران لەوتاری نوێژی ھەینی دا
- ۵۰۰ ۱۸-باسەکانی نوێژی ترس (أَبواب صلاة الخوف)
- ۵۰۳ ۱۹-نامە ی ھەردوو جەننەکان (کتاب العیدین)
- ۵۰۳ باسی یاری کردن لەجەژندا بەقەلغان و نێزە
- ۵۰۴ پۆزی جەژنی رەمەزان، شتێ بخوا، ئەوسا بپروا بۆنوێژی جەژن
- ۵۰۵ سوننەتی ھەردوو جەژن بۆ موسوڵمانان
- ۵۰۵ باسی شت خواردن لەپۆزی جەژنی قورباندا
- ۵۰۷ چون بۆ نوێژ گاکە بەبێ دوانگە
- ۵۰۹ چوون بۆنوێژی جەژن بەبێ یابەسواری، و تار لەپیش نوێژەکەدا یە، بانگ و قامەت
..... ناکرێن بۆ نوێژی جەژن
- ۵۱۰ گەورەیی خێری کردەوێ جاگە لەجوار پۆزە ی جەژنی قوربانا
- ۵۱۱ قوربانێ کردن لەپۆزی جەژندا
- ۵۱۱ رێگۆڕکی لەکاتی گەرانەوھ لەنوێژی جەژن

- ۵۱۱ کهسئ نوپژی جهژنی جوو دوورکات نوپژ دهکا
- ۵۱۴ ۲۰- نامه‌ی نوپژی وه‌تر (کتاب الوتر)
- ۵۱۴ باسه‌کانی و متر
- ۵۱۵ باسی کاته‌کانی کردنی و متر
- ۵۱۵ با و متر بکا به‌دواترین نوپژی شه‌وی
- ۵۱۶ و متر کردن به‌سواری و لاخ
- ۵۱۶ خویندنی قونووت له‌به‌رو دوی روکووع
- ۵۱۹ ۲۱- نوپژه بارانه (صلاة الاستسقاء)
- ۵۲۲ له‌کاتی ره‌شه سال و بیج بارانیدا مه‌ردوم داوای پارانه‌وه له‌پیش‌نوپژ بؤ باران ده‌که‌ن
- ۵۲۴ کردنی نوپژه بارانه له‌مزگه‌وتیکا جومعه‌و جه‌ماعه‌تی تیا بکری
- ۵۲۵ قورئان خویندن له‌نوپژه بارانه‌دا به‌ده‌نگی به‌ره‌زه
- ۵۲۶ گووته‌ی کاتی بارینی باران
- ۵۲۶ کاتی با هه‌ل ده‌کا
- ۵۲۷ فه‌رموده‌که‌ی (نصرت بالصبا)
- ۵۲۷ باسی بوومه له‌ره‌زه نایات
- ۵۲۸ خوا نه‌بیج که‌س نازانی باران که‌ی ده‌باری
- ۵۳۴ ۲۲) نامه‌ی خور گیران و مانگ گیران - کتاب الکسوف
- ۵۳۴ نوپژی خور گیران
- ۵۳۵ باسی خیر کردن له‌خور گیراندا
- ۵۳۷ بانگه‌وازی نوپژی خورگیران
- ۵۳۷ په‌نا به‌خوا گرتن له‌سزای گۆر له‌خورگیران
- ۵۳۹ کردنی نوپژی خور گیران به‌کۆمه‌لی
- ۵۴۱ به‌نده نازاد کردن له‌خور گیران
- ۵۴۱ باسی یادی خودا له‌خور گیران
- ۵۴۲ له‌نوپژی خورگیران و مانگ گیران به‌ده‌نگی به‌رز قورئان ده‌خوینری
- ۵۴۵ ۲۳) نامه‌ی کوپ‌نووشی قورئان‌خویندن (کتاب سجود القرآن)
- ۵۴۸ ۲۴) باسه‌کانی کورت کردنه‌وه‌ی نوپژ (أبواب تقصیر الصلاة)
- ۵۵۱ له‌سه‌فه‌ردا نوپژی شیوان کورت ناکریته‌وه
- ۵۵۲ باسی کردن نوپژی سوننه‌ت به‌سواری و لاخ بارووشی له‌پرووگه‌نه‌بیج
- ۵۵۲ کردن نوپژی سوننه‌ت به‌سواری گویندريژ
- ۵۵۹ نه‌کردنی نوپژه سوننه‌ته‌کانی پاش و پیش فه‌رزمکان

- ۵۵۹ نوپـژى سـوننەت لەسـەفەرە
- ۵۶۰ کۆکردنەوهى نوپـژى شـيوان و خەوتنان لەسەفەرەدا
- ۵۶۱ کردنى نوپـژ لەسەرلا
- ۵۶۱ کردنى نوپـژ ھەندىكى بەدانىشتنەوه و ھەندىكى بەپـيۆھ
- ۵۶۲ ۲۵) باسەکانى شەو نوپـژ (أَبْوَابُ الشَّجْد)
- ۵۶۴ باسى گەورەى شەونوپـژ
- ۵۶۶ نەکردنى شەونوپـژ لەبەر نەخۆشى
- ۵۶۶ ھاندانى کەسوکار لەسەر شەونوپـژ
- ۵۷۰ شەونوپـژى پـيغەمبەر (دروودى خواى لەسەر بـي)
- ۵۷۱ خەوتنى بـەرە بەيان
- ۵۷۲ باسى راوستانى دوورو درپـژ لەشەونوپـژدا
- ۵۷۳ شەونوپـژى پـيغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بـي) چەن رکات بوو
- ۵۷۴ شەيتان سـي گـرئ دەدا لەپشتە سەرى کەسـي شەونوپـژنەکا
- ۵۷۶ ھەروا شەيتان گـمـيـز دەگاتە ناوگويـچکەى
- ۵۷۶ باسى نزاو نوپـژ لە کۆتايى شەوهوه
- ۵۷۷ باسى کەسـي لەسەرەتاي شەوهوه بخەوئ و کۆتايى شەو بە خواپەرستى ئاوەدان بکاتەوه
- ۵۷۸ باسى شەونوپـژى پـيغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بـي) لەمانگى رەمەزان و لەمانگەکانى تـرى سـال دا
- ۵۸۰ بار لە خۆ قورس کردن لەپەرستش و خواپەرستيدا باش نييه
- ۵۸۱ کەسـي شەونوپـژ بکاو لەپاش خوو پـيۆمگرتن وازى ئـي بـيئـي، کارىکى ناباش و مکروه دەگات
- ۵۸۱ باسى بەهرەى کەسـي بەشەو بەدەم يادى خداوه لەخەو خەبەرى بـيئەوه نوپـژ بکات
- ۵۹۰ ۲۶) باسەکانى نوپـژى سـوننەت
- ۵۹۰ نوپـژى سـوننەت دوو رکات دوو رکات سـوننەتە
- ۵۹۲ سەرەوگارى دوورکاتە سـوننەتەکەى پـيش نوپـژى بەيانى
- ۵۹۲ چى لە دوو رکاتە سـوننەتەکەى بەيانيدا دەخوئـرئ
- ۵۹۳ کردنى نوپـژى چـيشتەنگاو لەمالەوه (لەناوایى دا)
- ۵۹۳ کردنى دوورکات نوپـژى سـوننەتى پـيش نيوەرؤ
- ۵۹۴ نوپـژى سـوننەتى پـيش شـيوان
- ۵۹۵ پـيـرستى سەرەباسەکان